ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 4 Décembre 1947 — Հինգշաբթի 4 Դեկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5205 - Նոր շրջան թիւ 814 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՓԱԿԵՂԷՆ ԵՏՔ ԿԱՐՄԻՐ ՇԱՊԻԿ

Հակադաշնակցական խառնիճաղանճին շարլաթան քարոզիչը, այլ անուամբ Լոնտոնի 1923ի համբաւաւոր հերոսը, շաբաթներէ ի վեր արիւն-քրտինք մտած է համայնավարութեան եւ հայրենասիրութեան դասեր տալու համար իր շուրջիններուն։

Քանի կը գրէ, այնքան ապացոյցներ կուտայ իր մտքի անհաւասարակշռութեան մասին։

Թշուառական «առեւանգիչը» որ Խորհրդային Հայաստանէն լեզապատառ փախուստ տուաւ 1924ին, որովհետեւ երեք ամիսէն կարօտցաւ Լոնտոնի կամ Փարիզի պողոտաներն ու կաբարեները, առտու-իրիկուն իր հասկցած ձեւով կը հարուածէ Դաշնակցութիւնը՝ իր անձով զբաղեցնելու համար կարգ մը միամիտներ՝ իր անմիջական շրջապատէն։

Եթէ «անտեսանելի խմբագիրը» — ականջը խօսի Նարդունիին — այդ թեթեւսոլիկ ու յաւակնոտ չվարդապետին վստահած է Դաշնակցութիւնը քայքայելու, բազմութիւնները Դաշնակցութեան դէմ ըմբոստացնելու եւ Ֆրանսայի ամբողջ Հայութիւնը «կարմրցնելու» աշխատանքը, ափսո՛ս իր իմաստութեան։

Կարդացէք իր խմբագրականները — մանաւանդ վերջին երկուքը — ու պիտի տեսնէք որ խեղճը կորսնցուցեր է իր գաղափարներուն թելը ու արդէն սկսեր է խայթել վրձիններն ալ։

Անցեալ կիրակի իրիկուն, Հայաստանի խորհրդայնացման տարեդարձին տօնակատարութեան ընթացքին, կարգ մը բանախօսներ գնահատական բառերով փառաբաներ են Հայաստանի վերածնունդը, ինչպէս նաեւ հայ ժողովուրդին շինարարութեան ու ստեղծագործութեան առաքինութիւնը։

Ժողովուրդը, երեւի, կեցցէներով ողջուներ է Հայաստանի ներկայ կառավարութեան անդամները։

Համայնավար չվարդապետը հիմա փրփուր կը տեղայ՝ թէ բանախօսներուն եւ թէ ժողովուրդին գլխուն։

Որովհետեւ չափազանց դժգոհ է որ հայ ժողովուրդը տակաւին կը շարունակէ իր վիպական հայրենասիրութիւնը եւ հազիւ թէ «կեցցէ Սթալին» կը պոռայ հանդիսաւոր առիթներու։

Ու կը պահանջէ որ Հայաստանի կառավարութիւնը իր արտաքին թշնամիներուն շարքին դասէ այդ բազմութիւնն ալ՝ ի շարս այլոց։

Ուրիշ խօսքով, գերադրական խելագար իր «անտեսանելի խմբագիր»էն հրահանգուած, կը պահանջէ որ արտասահմանի կամ Խորհրդային Հայաստանի հայութիւնը հրաժարի ազգային արժէքներն ու առաքինութիւնները գնահատելու իր պարտքէն եւ միջնադարեան սրբկամտութեամբ դովեստներ շռայլէ միմիայն օրուան վարչաձեւին կամ Մոսկուա նստած մեր օտար իշխանաւորներուն։

Եւ կամ, ազգային ամէն սրբութիւն մէկ կողմ շպրտելով, խելակորոյս նետուի համայնավարութեան յորձանքին մէջ՝ ի փառս այդ վարդապետութեան։

Կը թուի թէ ժամանակը եկած է հասկցնելու համար օտար աղբիւրներէ ներշնչուող այդ եպերելի մարդուն — եւ իր շուրջիններուն — որ վերջ տայ իր համայնավար քարոզներուն եւ չփորձէ «կարմրցնել» Ֆրանսայի հայութիւնը։

Չփորձէ, մանաւանդ, իր պոլշեւիքեան ելոյթներով վտանգել այս հիւրընկալ հայրենիքին մէջ ապրող մեր օրինապահ ու հաւատարիմ բազմութիւնը։

Հայ ժողովուրդը, իր բոլոր խաւերով, ամուր փարած է ազատ ժողովրդավարութեան գաղափարին ու, երեսուն տարուան փորձառութենէ ետքն ալ, նպատակ չունի իր ճամբան փոխելու։

Համայնավարութիւնը մեր մինուճար ժողովուրդին համար չէ, որքան ալ պոռչտան արտասահմանեան Հայաստանի կեղծապատիր համայնավարները։

Մենք կը հաւատանք ազգերու ազատութեան եւ անկախութեան սկզբունքին։

Այդ համայնավար քարոզները կրնայ կատարել Արփեան պողոտայէն եթէ, միայն, ուզէր բաժնուիլ Փարիզի պողոտաներէն։

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԽԵՂՃ» ՏԻՐԱՑՈՒՆԵՐ

Նոր օրերու «ընկեր փանջունիներ» չեն պակսիր անշուշտ, բայց եթէ Մալըվարի անմահ հեղինակը ողջ ըլլար նոր գլուխ գործոց մը պիտի տար հաւանաբար մեր գրականութեան։

Մեզմէ որ բոլորդ չէք կրցած կարդալ մեր ժամանակակից փանջունիներուն խելապատակէն ճառագայթող չքնաղ միտքերը։

Անոնց մէկ դասական տիպարին հանդիպեցայ անցեալ օր։ Վրդովուած էր խեղճը. եւ ի՜նչպէս ...։ Կրակ ու բոց կը ժայթքէր։ Շշմեր էի իր այդ այլայլած, տակնուվրայ եղած, յուզուած երեւոյթին առջեւ։

Պաղարիւն մարդ կը կարծէք զինքը, այդքա՛ն ալ յուզականութիւն, բնական չէր իրեն համար։

Ի՞նչ էր պատահած, ես ինքզինքիս շատ հարցուցի. անշուշտ դուք ալ իրաւամբ հիմա ինծի պիտի հարցնէք։

Գաղտնիքը շուտ պարզուեցաւ բարեբախտաբար։

Հայաստանի խորհրդայնացման տարեդարձի տօնակատարութեան բոլոր ճառախօսները «տիրացուներէ» բաղկացած են եղեր գլուխըլլալով անշուշտ, Փարիզի տիրացուապետը որ մեղանչած է երիցս, Ամենակալին առջեւ, Գաղթաշխարհի հայրենասիրութեան պահպանումը վերագրելու հայ եկեղեցին։

Միւս «տիրացուներն» ալ իրենց շարականները երգած են քիչ մը հինցած եղանակներով. փառաբանելով հայ ժողովուրդին շինարարութիւնը, անկախ այդ շինարարութիւնը հրահրող Խորհրդային փքոցէն։

Խեղճ «տիրացուներ» ձեր ի՞նչ գործն էր երթալ կարմրամորթ կատուին հետ մէկ պարկի մէջ մտնել, հիմա մեր իսկական պօզմամ տիրացուն, ձեր ալ պարկին վրայ նշան մը փակցուց «Խորհ. Հայաստանի արտաքին թշնամիներու պարկ»։

ԱՐԱՄԱԶԴ

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

Լոնտոնի խորհրդաժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարը պահանջեց որ փոքր պետութիւններն ալ լիովին մասնակցին Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ դաշնագիրներու պատրաստութեան աշխատանքներուն։ Նախարարը բացատրեց թէ հասարակաց թշնամիին դէմ կռուող բոլոր ազգերը իրաւունք ունին խորհրդակցութեան մասնակցելու։ Խորհրդային պատուիրակը, Մոլոթով, ձայնակցելով Ֆրանսայի արտաքին նախարարին, աւելի նպատակայարմար համարեց գլխաւոր յանձնախումբերուն մէջ, առնել միայն Չորս Մեծերը, իսկ փոքր պետութեանց ձայն տալ միայն այն խնդիրներուն մէջ որոնք առաւելապէս կը շահագրգռեն զիրենք։

Հաւանական չի նկատուիր որ աւստրիական դաշնագրին շուրջ վերջնական համաձայնութիւն գոյանայ Լոնտոնի մէջ։ Ռուսիա կը շարունակէ պահանջել Աւստրիոյ մէջ գտնուող բոլոր գերման հարստութիւնները։

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ — Դեկտեմբեր 3էն 10 J. A. M. V.երը պէտք է դեկտեմբերի GA կտրօնները տան իրենց նպարավաճառներուն 150 կրամ ձէթի համար։ Շաքար՝ դեկտեմբեր 3էն 31 Եերուն պիտի բաժնուի 1500 կրամ, J եւ A մէկ քիլօ, M եւ V 750 կրամ 73 թիւ կտրօնի փոխարէն։ Պանան՝ E. J. եւ A.երուն մէկ քիլօ SF կտրօնի փոխարէն։

ԱՆԳԼԻՈՅ Արհեստակցական Միութեանց անդամներուն թիւը բարձրացած է 8..714.000ի։ Միութիւններուն համրանքն է 753։

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԷԹԼԻ Լոնտոն հրաւիրած է Հնդկաստանի վարչապետը, Փէնտիթ Նէհրուն, խորհրդակցութեան համար։

ՄԱՐԱՋԱԽՏ Կրացիանիի դատավարութիւնը որ տեղի պիտի ունենար երէկ, յետաձգուած է իր հիւանդութեան պատճառաւ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Զգալի բարելաւում հանրային սպասարկութեանց մէջ։ Երեքշաբթի օր գրեթէ կանոնաւոր երթեւեկ կար Փարիզի երկաթուղիներուն վրայ եւ փապուղին վերսկսած էր իր սպասարկութիւնը մէկ օրուան ընդհատումէն ետք։ Արուարձաններու շոգեկառքերը կը բանին երկու օրէ ի վեր։ Բազմաթիւ բանուորներ, գործադուլէն ձանձրացած, հետզհետէ իրենց աշխատանոցները կը վերադառնան։ Կառավարութեան դիրքը աստիճանաբար կը զօրանայ եւ աշխատաւորները կը համոզուին որ Շումանի դահլիճը կը ջանայ բարձրացնել իրենց օրավարձերը։

Խորհրդարանին վիճաբանութիւնները կը շարունակուին կիրակի օրէն ի վեր։ Ժողովասրահին օրացոյցը անգամ չէ փոխուած — 29 Նոյեմբեր։ Երկար բանավէճեր տեղի կ'ունենան որովհետեւ աջակողմեան խմբակցութիւնները կ'աշխատին աւելի ընդլայնել կառավարութեան իրաւասութիւնները։ Խորհրդարանը, իր մեծամասնութեամբ, կ'ուզէ որ խիստ քայլեր առնուին համայնավարներուն դէմ։ Որ եւ է դիտողութիւն չեղաւ երբ խորհրդարանը լսեց որ երկուշաբթի օր ոստիկանութիւնը Փարիզի հինգ գլխաւոր ելեկտրակայաններէն դուրս հանած է բանուորները որոնք շէնքերը գրաւելով կտրած էին հոսանքը։

Բանուորներ երեքշաբթի օր յարձակեցան ինքնաշարժի գործարանի մը վրայ (Պուլոներ սիւր Սէն) որուն պատը քանդեցին։ Արիւնալի կռիւ տեղի ունեցաւ պահակներուն եւ բանուորներուն միջեւ։

Սրածայր գամեր ցանուած են Փարիզի եւ արուարձաններու փողոցներուն մէջ, պայթեցնելու համար ինքնաշարժերու եւ հանրակառքերու ձգախէժէ անիւները։ Վալանսիէնի մէջ համայնավարներ բեռնակառքերով հանքերը կ'այցելեն՝ երեւան հանելու համար «անհնազանդ» հանքագործները։ Այս վերջիններուն հարիւրին յիսունը վերսկսած է իր աշխատանքը։ Տեղական թերթ մը դիտել կուտայ համայնավար մամուլը, քանի մը օրէ ի վեր, շատ աւելի լայն տեղ կը յատկացնէ կատարուած վնասարարութեանց քան գործադուլներուն։ Երեքշաբթի օր ոստիկանութիւնը նորէն խուզարկութիւններ կատարեց «Իւմանիթէ»ի տպարանը եւ գրաւեց կարգ մը «յայտարարութիւններ» որոնք ամբոխը գրգռելու բնոյթ ունէին։ «Սը Սուար»» թերթին խմբագիրը դատի կանչուած է յերիւրածոյ լուրեր հրատարակած ըլլալուն համար։ Ծանր խռովութիւններ պատահեցան Նիսի մէջ ուր ցուցարարները գրաւեցին երկաթուղիի կայարանը, ինչպէս նաեւ նամակատունը, բայց ոստիկանութեան միջամտութեամբ, կորսնցուցին երկուքն ալ։ Երեքշաբթի օր Փարիզի ոստիկանները՝ ազատագրութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով պողպատէ սաղաւարտ կը կրէին։ Բախումներ տեղի ունեցան նաեւ Մարսէյլի մէջ ուր գործադուլին պատճառած անյարմարութիւնները ամէնէն աւելի զգալի են։ Բանուորները յարձակեցան գործարաններուն վրայ աշխատողները դուրս հանելու համար։ Գրաւեցին հեռաձայնի երեք կեդրոնատեղիներ։ Ոստիկանութիւնը արտասուաբեր կազ գործածեց նաւահանգիստի բանուորներուն վրայ։

Խռովութիւններ պատահած են նոյնպէս Օվերնի եւ Թառնի նահանգներուն մէջ։

Փարիզի մէջ հացի հայթայթումը բաւական դժուարացած էր երեքշաբթի իրիկուն։ Շէրպուրկի եւ Հավրի նաւահանգիստներուն աշխատաւորները որոշեցին գործադուլը շարունակել... Վաճառատուներու պաշտօնէութեան ընկերակցութիւնը որոշեց գործադուլ յայտարարել վաղը՝ ուրբաթ եթէ կառավարութիւնը չգոհացնէ իր պահանջները։ Իսկ պետական պաշտօնեաներու գործադուլը կը սկսի այսօր եթէ վերջին պահուն համաձայնութեան եզր մը գտնուած չըլլայ։

Փարիզի թղթատարական սպասարկութիւնը վերսկսած է, փակ կը մնայ միայն 13րդ թաղամասի նամակատունը։

★ Ֆրանսական ծերակոյտը երեքշաբթի օր 94ի դէմ 209 ձայնով քուէարկեց ներքին նախարարութեան տրամադրութեան տակ 80.000 զինուոր դնելու օրինագիծը որ, ինչպէս ծանօթ է, կիրակի օր վաւերացուեցաւ խորհրդարանէն։

★ Տեղական թերթի մը մէջ կը կարդանք որ կառավարութեան անդամներէն մէկը հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրած է երեքշաբթի օր։ — Կը հաւատանք որ գործադուլի խնդիրը հետզհետէ կը կարգադրուի։ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը կրած է խոշոր պարտութիւն մը։ Երբ համայնավարները տեսան — հոկտեմբերի ընտրութիւններէն ետք — թէ կորսնցուցած են իրենց ուժը, իրենց ամբողջ յոյսը դրին գործադուլին վրայ։ Իրենց նպատակն էր համազգային քաոս մը ստեղծել եւ իշխանութեան գլուխ գալ։ Ընդհանուր գործադուլի ծրագիրը ջուրը ինկած է որովհետեւ այն գործաւորները որոնք համայնավարներուն ի նպաստ քուէ տուած էին, զզուեցան համայնավարներու վարած քաղաքականութենէն»։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Պաղեստինի խնդիրը

ԱՐԱԲՆԵՐԸ «ՃԻՀԱՏ» ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՆ

Երուսաղէմէն կը հաղորդուի որ «Իւլէմաներու» խորհուրդը երեքշաբթի օր մասնաւոր հրամանագիրով «Ճիհատ» յայտարարեց բոլոր արաբական երկիրներուն մէջ «Պաղեստինի Արաբներուն իրաւունքներուն պաշտպանութեան համար»: Հրամանագիրը հրատարակուեցաւ Եգիպտոսի մէջ: Հեղինակներն են Ալ Ազհար մզկիթին բարձրաստիճան կրօնաւորները: Ճիհատը անպայման պարտաւորութիւն մըն է եւ ով որ չի հնազանդիր անոր, մեղք կը գործէ, կ'ըսէ յայտարարութիւնը: Ալ Ազհարի համալսարանը որուն մաս կը կազմէ վերոյիշեալ մզկիթը, իրաւական հեղինակութիւն չունի իսլամական երկիրներուն մէջ, բայց շատ մեծ է իր բարոյական հեղինակութիւնը բոլոր մահմետական ցեղերուն համար:

Երեքշաբթի օր, Երուսաղէմի մէջ, Հականահրէական գաղտնի ընկերակցութիւնը, տասը հազար կամաւորներ «զէնքի տակ կանչեց» իբրեւ նախազգուշական քայլ այն դէպքերու համար որոնք կրնան մէկ ժամէն միւսը, պատահիլ Պաղեստինի մէջ: Արաբները լրջօրէն կը սպառնան զինուորական միջոցներու դիմել: Արաբական թաղերուն մօտերը բնակող Հրեաները արդէն սկսած են խրամատներ պատրաստել: Բրիտանական ուժերը շատ խոհեմութեամբ կը շարժին՝ գրգռութիւն յառաջ չբերելու համար: Երեքշաբթի օր չորս Հրեաներ սպաննուեցան, վիրաւորուած են 29 հոգի: Վերջին քանի մը օրուան խռովութեանց ընթացքին, բազմաթիւ հրէական խանութներ քարուքանդ եղած են: Ոստիկանութիւնը կ'աշխատի արտասովոր «ռումբեր»ով ցրուել Արաբ խռովարարները եւ ընդհանրապէս կը խուսափի զինակ արձակելէ: Պաշարման վիճակ յայտարարուած է Երուսաղէմի մէջ:

★ Ուաշինկթընէն կը տեղեկացնեն թէ զինուորական շրջանակները կը վախնան որ Սրբազան Պատերազմ մը սկսի Պաղեստինի մէջ եւ խորհրդային բանակը Պաղեստին մտնէ «պաշտպանելու համար հրէական պետութիւնը»: Եթէ այդ տեսակ բան մը պատահի, Ռուսերը իջած պիտի ըլլան Միջերկրական՝ վտանգելով Սուէզի ինչպէս նաեւ քարիւղի ամերիկեան շրջաններու ապահովութիւնը:

★ Արաբական Դաշնակցութեան Գահիրէի կեդրոնատեղիին մէջ մեծ ցոյցեր կատարուեցան երեքշաբթի օր: Տասը հազար ցուցարարներ շէնքին բոլորտիքը հաւաքուելով պահանջեցին որ Դաշնակցութիւնը բողոքէ Պաղեստինի բաժանման ծրագրին դէմ: Ընդհանուր քարտուղար Ազզամ փաշա կոչ ըրաւ Արաբ ուսանողներուն որ Պաղեստին երթան եւ կռուին ու խոստացաւ զէնք տալ իրենց ազատագրական պայքարը յառաջ տանելու համար: Ցուցարարները նախատական կանչեր արձակեցին Ռուսիոյ, Ամերիկայի եւ Անգլիոյ դէմ: «Պատերազմ կ'ուզենք կը պոռային ուսանողները»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ 1948Ի ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԸ.— Փարիզի Քաղաքապետական Խորհուրդը իր յաջորդ նիստերուն մէջ պիտի ուսումնասիրէ Փարիզի 1948ի ելմտացոյցը: Ծախսերը կը նախատեսուին 24 միլիառ 1947ի 18 միլիառի դէմ: 21 միլիառ 590 միլիոն մուտքով, պակասը պիտի լեցուի որոշ տուրքերու յաւելումով եւ պարտքերու գանձումով: Կը կարծուի որ դեկտեմբեր 31էն առաջ քուէարկուի այս ելեւմտացոյցը:

ԶՕՐԱՎԱՐ ԼԸՔԼԷՐԻ ազգային յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի յառաջիկայ երկուշաբթի: Զօր. Լըքլէրի ինչպէս եւ իր ընկերներուն մարմինը որ ուրբաթ օր Փարիզ կը հասնի, պիտի ցուցադրուի Էնվալիտի Սէն Լուի մատուռին մէջ: Կիրակի ժամը 11 — 16, Լըքլէրի մարմինը պիտի արժանանայ Փարիզի ժողովուրդին յարգանքին Յաղթութեան Կամարին տակ, իսկ երկուշաբթի ժամը 10.30ին տեղի կ'ունենայ թաղման արարողութիւնը Նօթր Տամի մայր եկեղեցիին մէջ:

ԻՏԱԼԱՅԻ համայնավարները ընդհանուր գործադուլ հռչակեցին Քաթանցարոյի մէջ (Քալապրիա), գրաւեցին քաղաքապետարանը եւ պարզեցին կարմիր դրօշը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութիւնը մօտ ատենէն պիտի ջնջէ հացի բաժնեչափի դրութիւնը, որովհետեւ այս տարի հունձքը շատ առատ եղած է:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ հիւլէական ուժի յանձնախումբին տնօրէնը Տէյվիտ Լիլիէնթըր, յայտարարեց երեքշաբթի օր թէ Ամերիկա ներկայիս կը պատրաստէ հիւլէական այնպիսի զէնքեր որոնք տասնապատիկ աւելի մահացու են քան մինչեւ հիմա գործածուած ռումբերը: Այդ պատրաստութեանց մէջ կ'օգտագործուին uraniumը եւ plutoniumը: Տնօրէնը աւելի մանրամասնութիւն չէ տուած:

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԻ պաշտօնական օրկանին երկրորդ թիւը որ լոյս տեսաւ երեքշաբթի օր, բուռն յարձակում մը կը գործէ Անգլիոյ արտաքին նախարար Պէվինի վրայ: Այս մարդուն գլխաւոր ոճիրն է աւելի եւս լարել անգլօ-ռուս յարաբերութիւնները եւ դաւաճանել աշխատաւորներուն, կը գրէ յօդուածագիրը:

ՄԱՐԱՋԱԽՏ Սթալին ընդ առաջ երթալով վարչապետ Քլէմանթ Կոթվալտի խնդրանքին, խոստացած է Չեխոսլովաքիա ղրկել յաւելուածական 200.000 թոն ցորեն մինչեւ ապրիլ:

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ քաղաքական շրջանակները նորէն կը քննեն Լէոփոլտ Գ. Թագաւորին վերադարձի խնդիրը: Վարչապետը յարաբերութիւն հաստատած է Թագաւորին հետ որ ներկայիս Զուիցերիա կը գտնուի: Գահաժառանգ իշխան Պոտուան 18 տարեկան պիտի ըլլայ սեպտեմբերին:

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսայի մէջ, ամուսնութեան թեկնածու այր եւ կին պարտաւոր են նախ դիմել իրենց պատկանած քաղաքապետարանին եւ յայտնել իրենց ամուսնանալու փափաքը եւ որոշումը:

Քաղաքապետարանը կ'որոշէ թուականը, եւ կը յայտարարէ մասնաւոր ազդերով, ի գիտութիւն ժողովուրդին:

Եթէ ամուսնանալիք անձերը կը բնակին երկու տարբեր քաղաքներու մէջ, այդ ձեւակերպութիւնը կ'ըլլայ երկու քաղաքներուն մէջ ալ, որպէսզի եթէ կան դիտողութիւններ կամ բողոքներ այդ միացման դէմ, լսուին իշխանութեանց կողմէ:

Ֆրանսայի մէջ, օրէնքով՝ ամուսնութիւնը քաղաքային է:

Քաղաքային ամուսնութիւնը կը կատարուի քաղաքապետարանին մէջ, վկաներու ներկայութեան, ուր կը դրոշմուի ամուսնութեանց տոմարը: Այդ միացումէն վերջ, ամուսնացողները՝ եթէ ուզեն, կրնան դիմել եկեղեցի, կրօնական պսակի համար:

Ամուսնանալու համար, պէտք է ունենալ օրինական տարիք: Այսպէս՝՝ այրը պէտք է ըլլայ, առնուազն, 18 տարեկան, իսկ կինը 15 տարեկան:

Բացառիկ պարագաներու տակ, օրէնքը կը թոյլատրէ այդ նուազագոյն տարիքէն առաջ ամուսնանալ: Նման պարագայի մը մէջ, ամուսնանալիք զոյգը, իր կախում ունեցած վայրի Procureur de la Républiqueի միջոցաւ, խնդրագիր կը ներկայացնէ՝ Արդարութեան նախարարին:

Procureurը պարտաւոր է այդ խնդրագրին միացնել իր կարծիքը, Արդարութեան նախարարը զայն կը յղէ Հանրապետութեան նախագահին, խնդրելով մասնաւոր արտօնութիւն:

Շատ բացառիկ են այդ պարագաները:

Եթէ այր մը 25 տարիքը եւ կին մը 21 տարիքը չեն բոլորած, չեն կրնար ազատօրէն ամուսնութիւն կնքել, այլ ենթակայ են ծնողներու հաւանութեան:

Այդ հաւանութիւնը պէտք է տան ամուսնանալիք զոյգի ծնողները: Եթէ պատահի որ հայրը չհաւանի, միայն մօրը հաւանութիւնը բաւական է ամուսնութիւնը կնքելու համար:

Եթէ ծնողները մեռած են, կամ իրենց հաւանութիւնը տալու հնարաւորութիւն չունին, մեծ ծնողները կրնան կատարել այդ պարտականութիւնը՝ քաղաքապետին առջեւ, բերանացի, կամ դատարանին յղուած պաշտօնական յայտարարութիւնով մը:

Նկատելի պարագայ մըն է որ՝ մինչդեռ այրը շատ մը գործողութիւններու համար իր 21 տարեկանին չափահաս կը նկատուի (majeur), ամուսնութեան պարագային պէտք է 25 տարեկանը լրացուցած ըլլայ, իսկ կ'ինը իր 21 տարեկանին, կը նկատուի չափահաս եւ ձեռբազատուած:

Կայ նաեւ բարոյական պարագայ մը:

Ծնողքի եւ զաւակի կապը պարտականութիւն կը դնէ, որպէսզի՝ ամուսնանալէ առաջ, զաւակը իր ծնողքին հաւանութիւնը առնէ, որուն կ'ըսեն actes respectueux.

Երբ զաւակները 25 եւ 21 տարեկանին չեն ստացած իրենց ծնողքի հաւանութիւնը, կրնան երեք անգամ, ամիս մէկ անգամ, նորոգել իրենց խնդրանքը եւ եթէ յամառօրէն մերժուած են, երեք ամիս վերջը կրնան ամուսնանալ, տղան 25—30 տարեկանին, իսկ աղջիկը 21—25 տարեկանին: Իսկ երբ տղան արդէն 30ը անցած է եւ աղջիկը 25ը, իրենց acte respectueuxն կ'ընեն միայն մէկ անգամ:

Այս acteները ունին միայն մէկ նպատակ: Այսպէս, կը պատահի՝ որ ծնողք մը համաձայն չըլլայ որ իր զաւակը ամուսնանայ այսինչ տղու կամ աղջկան հետ: Այդ ձեւով, ծնողքին եւ զաւակին միջեւ անհամութիւն չի ծագիր ու թերեւս, այդ ժամանակամիջոցին համաձայնութիւն մը գոյանայ:

Օրէնքը չի թոյլատրեր արենակից զոյգերու ամուսնութիւնը (ligne directe):

Կայ նաեւ ligne collatérale, այսինքն այն պարագան երբ ենթակաները նոյն շառաւիղէն չեն, բայց երկրորդ ամուսնութիւնով մը երբ կ'ունենան զաւակներ, հօրը կամ մօրը իրենց հետ բերած զաւակներուն հետ կը դառնան եղբայրներ: Կը պատահի որ երկրորդ կամ երրորդ ամուսնութիւններ ալ կ'ըլլան եւ նոր ամուսնացողները, նոյն յարկին տակ բերեն իրենցմէ եղած զաւակները, որոնք եւս կը կոչուին եղբայրներ:

Հայերէնի մէջ մենք ունինք խորթ բառը, այսինքն խորթ հայր, խորթ մայր, խորթ եղբայր, քոյր, զաւակ: Արդէն մեր հայերէնը ունի ընտանեկան այնպիսի բառեր, որոնք չկան Ֆրանսական լեզուի մէջ, ուր մէկ բառը կը վերաբերի իրարմէ հեռու եւ տարբեր անհատներու: Այսպէս, ունինք կեսուր, կեսրայր, աներ, զոքանչ, աներձագ, քենի, քենեկալ, քեռայր, մօրաքոյր, հօրաքոյր, մօրեղբայր, հօրեղբայր, հարս, տալ, որոնց քով Ֆրանսական լեզուն կը մնայ աղքատ՝ իր համապատասխան բառերով, եւ tante, oncle, beau père, belle mère, beau frère, belle soeur, cousin, cousine, neveu, nièce, կը գործածուին խառն խուռն, եւ յաւելեալ բացատրութենէն միայն կարելի է հասկնալ մէկին կամ միւսին հարազատ կապը:

Բացի հարազատ ամուսնութենէն, ծնող զաւակները կը կոչուին enfant légitime, կան նաեւ անհարազատ ամուսնութիւններ (concubinage) կամ պատահական սեռային յարաբերութիւններ, որոնցմէ ծնած զաւակները կը կոչուին enfant naturel:

Այս խառնիճաղանճ պարագաներու եւ բարքերու ազատութիւնը, պատճառ կ'ըլլայ մեր ըմբռնումով աններելի ամուսնութիւններու:

Շատ անգամ, արենակցութիւն ունեցողներն անգամ, կ'ամուսնանան Ֆրանսայի մէջ, բան մը՝ որ առողջապահական եւ բժշկական օրէնքով ներելի չէ: Նման պարագաներու մէջ, երբ այդ արգելքը նկատի չեն առներ եւ ամուսնանալ ցանկացողները լուրջ կամ կատարուած իրողութեան մը առջեւ գտնուին, ամուսնանալու թոյլտուութիւն (dispense) կը խնդրեն, որու մասին գրեցինք անչափահասներու մասին խօսած ատեն:

Այս անհարկութիւններէն դուրս, օրինական ամուսնութիւնը ունի քանի մը ձեւեր, որոնցմէ մէկը կամ միւսը երբ կ'ընտրեն ամուսնացողները, ըստ այնմ կը կատարուի ամուսնութիւնը:

Երբ ամուսնացող կողմերը իրենց նիւթական կամ դրամական խնդիրները չեն կարգաւորած՝ մասնաւոր պայմանագրութիւնով մը, որ կը կոչուի contrat de mariage եւ կը պատրաստուի նօթէրի մը մօտ, ամուսնացած կ'ըլլան communauté légaleի տակ:

Այդ պարագային, ամուսնացողները ինչ որ ունին, եւ ինչ որ կը ստանան յետ ամուսնութեան, կը պատկանի իրենց, հաւասարապէս, այսինքն en communauté, որուն տնտեսումը կը պատկանի ամուսինին, ինչպէս պիտի ընէր՝ երբ բանի մը սեփականատէրը ըլլար:

Միայն թէ՝ երբ ամուսնացող կին մը ունի կալուած մը, կամ իր ամուսնանալէն վերջ կը ստանայ զայն իբրեւ նուէր (donation), իբրեւ ժառանգութիւն (succession) կամ կտակով (testament), կը մնայ անոր սեփականատէր, բայց անոնց հասոյթները (jouissance) կը պատկանին երկուքին, թէեւ զանոնք կառավարելու իրաւունքը կ'իյնայ ամուսինին:

Ասոնք ճշդող օրինական ձեւը կը կոչուի le régime de la communauté réduite aux acquêts, ըստ որում, մեռած կամ դատուած պարագային, իւրաքանչիւրը տէր կը դառնայ իր իրաւունքին:

Ասոնց իբրեւ հետեւանք, շատ անգամ, երբ կինը կը տեսնէ թէ ամուսինին յանձնուած իրաւունքները չարաչար կը գործածուին, կը դիմէ քաղաքային դատարան եւ կը պահանջէ séparation de biens:

Զ. ՎԱՐԴԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ

7 Դեկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Rue d'Arcueilի Ֆրանսական վարժարանին Wodag սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Բանախօսութիւն, գեղարուեստական յայտագիր եւ պար, Մուտքը 50 Ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Բարձր Հայքի (Կարին Երզնկա, Բաբերդ, Ալաշկերտ, Քղի, Բասէն եւն.) Հայր. Միութեան վարչութիւնը կարեւոր օրակարգի համար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, այս կիրակի 7 Դեկտ. ժամը 10ին, 221 rue Belleville, Chartonին սրճարանը: Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

Métro Place des Fêtes :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 5 Décembre 1947 — Ուրբաթ 5 Դեկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5206-Նոր շրջան թիւ 815 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին՝ 5 Ֆր.

Պաղեստինի խռովութիւնները

Երուսաղէմէն կը հաղորդեն որ բրիտանական ուժերը չորեքշաբթի օր դիրք բռնեցին կեդրոնական շուկային մէջ որ իրարմէ կը բաժնէ հրէական Թելավիվ եւ արաբական Եաֆա քաղաքները: Արիւնալի կռիւներ պատահեցան ամբողջ օրը: Սպաննուած են 16 Հրեաներ եւ 14 Արաբներ: Հրէական Հագանա գաղտնի ընկերակցութիւնը տասը հազար կամաւորներ հաւաքած է բրիտանական ոստիկանութեան հետ գործակցաբար Արաբ ցուցարարներուն դէմ կռուելու համար: Արաբական թաղամասերը խիստ հսկողութեան տակ առնուած են: Արաբները Թելավիվի մէջ յարձակում գործելով Հագանայի «գինուոր»ներուն վրայ, տասնըութը հոգի վիրաւորեցին: Հրեաները փոխադարձեցին յարձակումը Թելավիվի ինչպէս նաեւ Եաֆայի մէջ:

Պաղեստինի արաբական ազգային յանձնաժողովին ներկայացուցիչները ժողով գումարեցին կացութիւնը քննելու համար: Ընդհանուր քարտուղարը Հիւսէյին Խալիտի տեղեկացուց բրիտանական իշխանութեանց որ եթէ անդորրութիւնը չվերահաստատուի, Արաբները տարբեր միջոցներ ձեռք պիտի առնեն:

★ Անգլիոյ գաղթային նախարարը չորեքշաբթի օր յայտարարեց խորհրդարանին մէջ որ բրիտանական ուժերը Պաղեստինէն պիտի հեռանան Օգոստոսին, բայց մինչեւ այդ թուականը պիտի ապահովեն երկրին անդորրութիւնը: Բրիտանական խորհրդարանը կ՚ուզէ որ Անգլիացի զինուորները ետ կանչուին անմիջապէս քանի որ Պաղեստինի ճակատագիրը որոշուած է Միացեալ Ազգերէն:

★ Եգիպտոսի «Իւլէմա»ներուն ծիհատի կոչը մեծ յուզում յառաջ բերած է իսլամական երկիրներուն մէջ: Հրամանագրին մէջ կան հետեւեալ բառերը.— Մինչեւ հիմա խօսքով կռուեցանք: Կայ նահատակութեան ուրիշ ձեւ մը ազատութիւնը եւ արդարութիւնը փրկելու, մեր երախաներուն եւ թոռներուն ապագայ ապահովելու եւ գայլերը իրենց որջերէն դուրս հանելու համար: Կայ Սուրբ պատերազմը, յանուն Ալլահին: Բոլորդ միացէք, սրբազան կռւին համար»:

Իւլէմաները որոշած են մասնաւոր յանձնախումբեր նշանակել հանգանակութիւններ կատարելու նպատակով:

★ Պաղտատէն կը տեղեկացնեն թէ Իրաքի վարչապետը Սալիհ Ճապուր յայտարարած է թէ աշխարհի բոլոր Արաբները պիտի միանան որպէսզի սիոնական պետութիւն մը չհիմնուի Պաղեստինի մէջ: Արաբական ուժերը պիտի հիմնեն արաբական պետութիւն մը Պաղեստինի մէջ ամէն գնով, աւելցուցած է վարչապետը: «Ոչ Ռուսիան, ոչ ալ Ամերիկան կրնան կեցնել մեզ»:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին չորեքշաբթի օրուան նիստին ընթացքին կարդացուեցաւ ընդարձակ տեղեկագիր մը որ կ՚ըսէ թէ Խորհրդային Միութիւնը զէնքի տակ ունի 4ուկէս միլիոն զինուոր այսինքն երկու անգամ աւելի շատ քան եւրոպական բոլոր բանակները միասին: Տեղեկագիրը կու տայ հետեւեալ յաւելուածական թուանշանները — Խորհրդային Միութեան ութը արբանեակները հաւաքաբար ունին 1.121.600 զինուոր: Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրները ունին 2.789.000 զինուոր: Ամերիկան, Եւրոպայի մէջ ունի 113.000 իսկ Ամերիկայի մէջ 258.000 զինուոր: Պէտք չէ Ռուսերուն թակարդին մէջ իյնանք, կ՚ըսէ տեղեկագիրը, խորհրդային պետութիւնները ունին շատ որոշ քաղաքականութիւն մը — արգիլել Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը կամ այնպէս մը ընել որ այդ ծրագիրը մեզի սուղի նստի: Հակառակ այդ բոլորին, մենք պէտք է յառաջ տանինք օգնութեան մեր քաղաքականութիւնը:

Յանձնախումբը կը քննէ Եւրոպայի ժողովուրդներուն, ձմեռուան կարիքներուն համար 500 միլիոն տոլար յատկացնելու առաջարկը:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ չորեքշաբթի օր բացառիկ նիստ գումարելով որոշեց հարիւրին 22 համեմատութեամբ աւելցնել ընտանեկան նպաստները Դեկտեմբեր 1էն, ընդունելով իբրեւ միջին ամսաթոշակը 8500 ֆրանք փոխանակ 7000 որ ընդունուած էր Յունիս 25էն: Կառավարութիւնը կը նախատեսէ 10.000 ֆրանքի բարձրացնել այս միջին հիմնական ամսաթոշակը յունուար 1էն սկսեալ:

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

Խորհրդաժողովին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Ռուսիոյ արտաքին նախարարը, Մոլոթով յանկարծ առաջարկեց որ Գերմանիոյ դաշնագրի խնդիրը յետաձգուի երկու ամիս եւ Չորս Դաշնակիցներէն իւրաքանչիւրը իր կողմէ ներկայացնէ դաշնագրի մը պատճէնը: Մոլոթովի բանաձեւը շատ վստահ չըլլալով՝ քաղաքական շրջանակները շփոթութեան մատնուած են ու տակաւին չեն գիտեր թէ Խորհրդային Միութիւնը ինչու այս անակնկալ առաջարկը կը ներկայացնէ: Մոլոթով իր ելոյթը կատարեց այն պահուն երբ օրակարգի վրայ էր պատերազմիկ բոլոր պետութիւնները խորհրդաժողովին հրաւիրելու առաջարկը: Անգլիոյ եւ Ամերիկայի արտաքին նախարարները կարծիք չյայտնեցին, բայց Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Ժորժ Պիտօ որ օրուան նախագահն էր, դիտել տուաւ որ եթէ Մոլոթովի առաջարկը ընդունուի, պիտի նշանակէր փակել ներկայ խորհրդաժողովը որ գումարուեցաւ նոյն այդ դաշնագիրը պատրաստելու համար: Մոլոթով պատասխանելով յայտնեց թէ չի պնդեր իր առաջարկին վրայ: Ժողովը, յետոյ, անցաւ աւստրիական հարցին:

Խորհրդաժողովին շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Ռուսիոյ արտաքին նախարարը իր այս տարօրինակ առաջարկով կ՚ուզէ սիրաշահիլ գերմանացի ժողովուրդը՝ այն համոզումը ներշնչելով անոր թէ ինք ուրիշներէն աւելի կը պաշտպանէ Գերմանիոյ շահերը: Խորհրդային մամուլը այդ իմաստով կ՚արտայայտուի շաբաթէ մը ի վեր:

Հակառակ բոլոր յոռետես կարծիքներուն, չորեքշաբթի օր դիտել կը տրուէր Լոնտոնի մէջ, թէ խորհրդաժողովը «մահամերձ չէ գոնէ առայժմ»: Ռուսիա կ՚ընդդիմանայ պատերազմիկ մեծ ու փոքր երկիրներու մասնակցութեան, իսկ Ամերիկայի արտաքին նախարարը կը պահանջէ խորհրդակցութեան հրաւիրել բոլոր պատերազմիկները: Մոլոթով կը պահանջէ նոյնպէս որ դաշնագիրը պէտք է ըլլայ համապատասխան Եալթայի եւ Փոցտամի համաձայնութեանց: Ֆրանսա բոլորովին հակառակ է այդ տեսակէտին քանի որ չէր մասնակցած այդ զոյգ խորհրդաժողովներուն: Անգլիա եւ Ամերիկա չեն ընդունիր Մոլոթովի այդ բանաձեւը, քանի որ Մեծերը զանազան մեկնութիւններ կու տան Փոցտամի եւ Եալթայի որոշումներուն: Գերմանական դաշնագրին խմբագրութեան հոգը դարձեալ յանձնուեցաւ արտաքին փոխնախարարներու խորհուրդին:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ սննդեղէններու եւ հողագործութեան յանձնաժողովը տեղեկագիր մը հրատարակելով կը յայտարարէ թէ սնունդի պակասը, ամբողջ աշխարհի մէջ, սարսափելի համեմատութեանց հասած է: Կացութիւնը շատ ծանր է մանաւանդ Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ: Հունձքերու նուազութեան պատճառներէն մէկն է, կ՚ըսուի, արտասովոր երաշտը ամէն տեղ:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութիւնը չորեքշաբթի օր մասնաւոր զեկոյցով կը յայտարարէր թէ «վարչապետ Կասփերի կը փորձէ մենատիրութիւն հաստատել եւ իտալացի ժողովուրդը ստրկացնել»: Կուսակցութիւնը որոշած է շարունակել իր պայքարը: Ընդհանուր գործադուլ հռչակուած է Մեսինայի մէջ (Սիկիլիա):

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ կը նկատուի որ Անգլիա եւ Խորհրդային Միութիւնը առեւտրական համաձայնութիւն մը ստորագրեն մինչեւ տարեգլուխ: Անգլիոյ առեւտրական նախարարը Մոսկուա մեկնեցաւ չորեքշաբթի օր ընդհատուած բանակցութիւնները վերսկսելու համար:

ՎԱՐՇԱՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ գերմանացի ստորագաս զինուորական մը Փեթէր Պաումկարթ, յայտարարած է որ Հիթլէր եւ իր կինը Էվա Պրաուն սուզանաւով Ամերիկա փախած են, Պերլինի անկումէն երկու օր առաջ: Օդաչու զինուորականը աւելցուցած է թէ ինք իր օդանաւով դանիական ծովեզերքը փոխադրած է զիրենք եւ երկուքը միասին սուզանաւ մտած են: Յետոյ ինք վերադարձած է Պերլին: Պաումկարթ ամբաստանուած է իբրեւ պատերազմի ոճրագործ եւ իր դատը պիտի տեսնուի դեկտեմբեր 17ին:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Երկաթուղիի ահռելի արկած մը պատահեցաւ չորեքշաբթի առտու երբ Փարիզ - Լիլ սպասարկութիւնը կատարող սուրհանդակը որ կառատունէն կը մեկնէր իրիկուան ժամը 10.55ին, գիծէն դուրս ելաւ Առասի մօտերը: Մեռած են 20 հոգի եւ վիրաւորուած են 60 ճամբորդներ: Երկաթուղիի ընկերութիւնը իր զեկոյցին մէջ կը յայտարարէ որ արկածը վնասարարութեան արդիւնք է: Չարագործները քակած տարած էին գծին մէկ մասը (մօտաւորապէս 30 մեթր) եւ ելեկտրական հոսանքը կտրելով, մարած էին «կանանչ» լոյսը որ ճամբայ կը բանայ շոգեկառքերուն:

Խորհրդարանին մէջ ելմտական նախարարը Ռընէ Մայէր յայտարարեց թէ արկածը պատահական չէ եւ անտարակոյս հետեւանք է վնասարարութեան: Համայնավար երեսփոխանները արկածը վերագրեցին այն տեսակ մարդոց որոնք կ՚ուզեն գրգռութիւն ստեղծել երկրին մէջ:

Ներքին նախարար, Ժիւլ Մոք չորեքշաբթի օր խորհրդարանին մէջ հետեւեալ կերպով ներկայացուց օրուան տագնապալի կացութիւնը — գործադուլները աստիճանաբար կը դադրին: Պետական պաշտօնէութիւնը, հանրային սպասարկութեանց աշխատաւորները, մասնաւորաբար կազի եւ ելեկտրականութեան պաշտօնեաները կը մերժեն գործադուլ յայտարարել: Ընդհանրապէս բանթողներուն մէջ տրամադրութիւն կայ աշխատանքի վերադառնալու: Երկաթուղային պաշտօնեաներուն միայն հարիւրին տասը գործադուլի մէջ է: Մեծ գիծերու սպասարկութիւնը գրեթէ վերսկսած է: Որմնադիրներն ու ատաղձագործները տակաւին չեն աշխատիր: Ապահովաբար կացութիւնը շատ աւելի բնականոն պիտի ըլլար եթէ գործադուլին ղեկավարները ճնշում չբանեցնէին գործաւորական թաղամասերու, գործարաններու եւ նաւահանգիստներու մէջ: Նախարարը մասնաւորաբար շեշտեց որ այս իրարանցումին գլխաւոր նպատակն է ձախողեցնել Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը: Խօսելով գաւառներուն մէջ տիրող կացութեան մասին, Ներքին նախարարը ըսաւ.— արեւմտեան նահանգներուն մէջ (Պրըթանյը, Նորմանտի) կացութիւնը գրեթէ բնականոն է: Արեւելեան շրջաններուն մէջ թէեւ տարբեր չէ պայմանը: Փարիզի շրջանին մէջ, անդորրութիւնը խանգարուած չէ հակառակ որ հարիւր հազարաւոր բանթողներ կան մայրաքաղաքին թէ արուարձաններուն մէջ: Եթէ խորհրդարանին պաշտպանութեան համար միջոցներ ձեռք առնուած են, պատճառը այն է որ ցոյցեր պիտի կատարուէին շէնքին բոլորտիքը: Կեդրոնական Ֆրանսայի մէջ կարգ մը կայարաններ տակաւին բանթողներուն ձեռքը կը գտնուին: Հարաւ — Արեւելք — սխալ է այն լուրը թէ պահակ զինուորները եղբայրակցած են բանթողներուն հետ Նիսի եւ Ավինեոնի մէջ: Սխալ է նոյնպէս այն զրոյցը թէ կառավարութիւնը կը պատրաստուի պաշարման վիճակ հռչակել Մարսէյլի մէջ: Հիւսիսային նահանգներուն մէջ կացութիւնը շատ նպաստաւոր չէ: Կարգ մը ածխահանքեր ետ առնուած են, բայց շատեր գրաւուած են բանթողներէն: Կը թուի թէ բանուորները կը հպատակին զինուորական հրամաններու եւ կը յարձակին մեր պահակախումբերուն վրայ:

Այս յայտարարութեանց ընթացքին ընդմիջումներ կը կատարուէին աջէն ու ձախէն: Ամէնէն աւելի գրգռուած է Մորիս Թորէզ: Աջակողմի երեսփոխանները կը պոռան «Մոսկուա գնա՛»: Ներքին նախարարը կը շարունակէ.— Իմ տեղեկութիւններս զգուշութիւն կը պատճառեն ոմանց: Աւելցնեմ որ, ամէն տեղ, համայնավար կուսակցութիւնը հրահանգած է իր անդամներուն որ ձերբակալութեան առեն, փճացնեն իրենց անդամատոմսերը»: Այս բառերուն վրայ, կը պայթի փոթորիկ մը ձախէն: Յետոյ նախարարը անցնելով վնասարարութեանց, մանրամասնօրէն բացատրեց թէ ինչ դէպքեր պատահած են կիրակիէն ասդին եւ եզրակացուց հետեւեալ բառերով — Աշխատանքի իրաւունքը պաշտպանելու մեր միջոցները անբաւական էին: Շնորհակալ եմ որ խորհրդարանը իմ տրամադրութեանս տակ դրաւ 80.000 զինուորներ անդորրութիւնը վերահաստատելու համար:

★ Երկաթուղիի ուրիշ արկածներ եւս պատահեցան չորեքշաբթի օր: Փարիզ — Ռուան սպասարկութիւնը կատարող շոգեկառքը գիծէն դուրս ելաւ մայրաքաղաքին մօտերը: Փարիզ — Օրլէան շոգեկառքը նոյնպէս գիծէն բաժնուեցաւ Մարոլի մօտ: Փարիզ— Մոզէլ գիծին վրայ, բանուորները տեսան որ գիծին մէկ մասը քակուած է: Ելեկտրական երկաթուղի մը գիծէն դուրս ելաւ Ավինեոնի մէջ: Երեքշաբթի գիշեր չարագործները Սէն գետը գլորեցին երկաթուղիի կառք մը:

★ Խորհրդարանը որ նիստ կը գումարէ 70 ժամէ ի վեր, չորեքշաբթի օր դարձեալ երկար օրէն զբաղեցաւ գործադուլի օրինագիծով: Ընդունուեցաւ օրինագիծին հինգ յօդուածներէն մէկը որ կը տրամադրէ մէկ միլիոն ֆրանք տուգանքի եւ տասը տարուան բանտարկութեան դատապարտել վնասարարները: Ընդունուեցաւ նոյնպէս

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ա. Բ. ԵՒ Գ. ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆՆԵՐԸ

Մոսկուայի անթարթ աչքը Ֆրանսայի վրայ էր։ Անոնք ալ ստացած էին 21 պայմանները։ Նոյն կրքոտ եւ տենդոտ աշխատանքները համաժողովներու մէջ, ուր համայնավարական ձգտումը կը զօրանար օրէ օր, անջատողական աշխատանքներու միջոցաւ։

Ընկերվարականները կ՚աշխատէին չենթարկուիլ Մոսկուայի հրամաններուն։ Իրենցմէ կը բաժնուէր Ֆրոսարը, բայց հետզհետէ կը կազմակերպուէր համայնավար կուսակցութիւն մը Ֆրանսայի մէջ։
Այսօր այդ կուսակցութիւնը ունի 160 երեսփոխաններու պատկառելի թիւ մը որ բաւական ծանր կը կշռէ, քանի որ իր թիկունքին ունի հսկայ բազմութիւն մը երկրին մէջ։

Միայն Անգլիոյ մէջ էր որ համայնավարութիւնը չկրցաւ թափանցում կատարել իր նախատեսած ձեւով։ Այնտեղ աշխատաւորական կուսակցութիւնը եւ արհեստակցականները տեղի չտուին արտաքին ճնշումներու առջեւ։

Այսպէս ուրեմն, մէկ կողմ ձգելով Չեխոսլովաքիոյ, Աւստրիոյ, Պելճիքայի եւ Անգլիոյ ընկերվարականներու ուժեղ քաղաքականութիւնը, Գ. Միջազգայինը թափանցումներ ըրաւ միայն Իտալիոյ, Սպանիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ, իսկ պարտուեցաւ Հունգարիոյ, Գերմանիոյ եւ Զուիցերիոյ մէջ։

Նախ քան Գ. Միջազգայինի վերակազմութեան փորձը կը կարծուէր թէ յաղթական երկիրներու Բ. եւ Գ. Միջազգայինները պիտի կազմէին Դ. Միջազգային մը, որուն մէջ պիտի մտնէին Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ, Ռուսիոյ ու թերեւս Ամերիկայի աշխատաւորական կազմակերպութիւնները համախմբուելով նոր դրօշի մը տակ, համայնավարութեան եւ ընկերվարութեան միացեալ յաղթանակին համար։

Սխալ դուրս եկաւ այդ ենթադրութիւնը։ Գ. Միջազգայնականը վերակազմուեցաւ Վարշաւայի մէջ, եւ անոր մաս կը կազմեն եօթը երկիրներու համայնավարները։

Առ այժմ երեւոյթները ցոյց կուտան որ աշխատաւորական զանգուածին մէկ մասը կ՚ամփոփուի Գ. Միջազգայինի դրօշին տակ, իսկ Բ. Միջազգայինը կուզէ կապուած մնալ իր հին վարդապետութեան։

Հոս կ՚արժէ յիշել որ նախորդ պատերազմէն վերջ, Վիէննայի մէջ գումարուած էր խորհրդաժողով մը, որուն աչքերը յառած էին դէպի Մոսկուա, բայց հոն էին նաեւ Բ. Միջազգայինի ականաւոր դէմքերը, բայց չէին կրցած ընդհանուր հասկացողութեան մը գալ։

Վիէննայի Միութեան մէջ էին յետ պատերազմեան նոր ուժերը, Ֆրանսայէն Ռընօտէլ եւ Լէօն Պլում։ Որոնք ժօռէսականներ էին, բայց շատեր կը հաւատային պահ մը որ անոնք եւս յարէին Գ. Միջազգայինին, ինչպէս ձգտում ցոյց կուտային Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ կարգ մը ընկերվարականները։

Կար սակայն հակահամայնավար տարր մը, որ համախմբուեցաւ Անգլիոյ Աշխատաւորական կուսակցութեան շուրջը եւ կազմեցին Լոնտոնի Միութիւնը, որուն մէջ մտան անգլիական, պելճիական, գերմանական, հոլանտական, հունգարական, սպանիական եւայլ երկիրներու հատուածներ, որոնց կարգին նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Հոն [illegible] գումարուեցաւ նախագիծ մը, աշխատանքներու համար որպէսզի Վիէննայի եւ Լոնտոնի միութիւնները համաձայնին եւ միասին կազմեն նախկին մեծ Միջազգայինը, որուն դէմ կանգնեցան Ռուսները։

Այս անյաջողութեան յաջորդեց Ճենովայի խորհրդաժողովը որուն մասնակցեցան նաեւ Ռուսները։

Ռուսական պատուիրակութիւնը, երեւութապէս, կ՚ուզէր որ այդ խորհրդաժողովը նոր խորհրդաժողովի որոշում մը տայ եւ հոն միացուին, Վիէննայի, Լոնտոնի եւ Մոսկուայի բոլոր ուժերը, միասին գրոհ տալու դրամատիրական աշխարհին որ սկսած էր գլուխը բարձրացնել, դրամատիրական նոր արշաւանքը կազմակերպելու համար աշխատաւորական կազմակերպութիւններու դէմ։

Այդ խորհրդաժողովը գումարուեցաւ 1922ի գարնան Պերլինի մէջ։ Օրակարգի վրայ էին Վրաստանի, Հայաստանի ազատագրման հարցերը եւ ռուս սոցիալիստ յեղափոխականները բանտերէ ազատելու հարցը։ Ծանօթ է ընթերցողին որ հրապարակային դատավարութիւն պիտի ըլլար անոնց համար եւ Վանտերվէլտ գնաց Մոսկուա իբրեւ պաշտպան փաստաբան ընտրուած այդ ժողովէն։

Միայն այս վերջին կէտի մէջ համամիտ գտնուեցաւ Ռատէք, Սովիէթներու պատգամաւորը, եւ մնացեալ խնդիրներու համար գնաց Մոսկուա, խորհրդակցելու եւ պատասխանը բերելու համար։

Լոնտոնի էնթէռնասիոնալը, հոս պէտք է շեշտել, Դաշնակցութեան զեկոյցէն վերջ, Պերլինի խորհրդաժողովէն ընտրուած ինի ժողովին առջեւ (իւրաքանչիւր միութենէն երեք պատգամաւոր) դրաւ հայկական եւ վրացական խնդիրները։ Ռատէք վերադարձած էր Մոսկուայէն մերժողական պատասխանով։

Ժողովը ցրուեցաւ առաջին նիստին եւ հետեւաբար չիրականացաւ մէկ ճակատ կազմելու այս փորձը։

Ասկէ վերջ, երբ Ռուսիա արդէն քաղաքական գետնի վրայ հարուած մը տուած էր Բ. Միջազգայինի, իր մտահոգութեան եւ աշխատանքին առարկայ դարձուց Արհեստակցական Միութիւնները, որոնց ամէնէն հինը, բրիտանական Trades Unionը յամառ աշխատանքներով աշխատեցաւ վերակազմել Միջազգային Արհեստակցական Միութիւնը Ամստերտամի մէջ 1919ին զուտ տնտեսական ծրագրով։ Այդ միութիւնը ունէր արդէն կազմակերպուած 24 միլիոն աշխատաւորներ երբ 1922ին Հռոմի մէջ գումարուեցաւ երկրորդ համաժողովը։

Մոսկուա խոշոր աշխատանք թափեց զանոնք միացնելու համար ռուսական աշխատաւորութեան, բայց արեւմտեան աշխատաւորութիւնը ուզեց պահել իր անկախութիւնը, այն հաւատքով որ իր պայքարը պէտք է յառաջ տանէր դրամատիրութեան դէմ, եւ ուշ կամ կանուխ իրագործել իր պահանջը։

Այս ժողովները կը հարթէին միութեան գետինը, եւ իրաւ ալ 1923ին, Համպուրկի մէջ, իրականացաւ Լոնտոնի եւ Վիէննայի միացումը, նոր էնթէռնասիոնալի քաղաքական եւ տնտեսական հիմունքներով։

Այդ համագումարը եւս, որուն կը մասնակցէին քանի մը աւելի երկիրներ, Հայաստանի մասին անցուց առանձին եւ նպաստաւոր որոշում։

★

Գ. Միջազգայինի վերակազմութեան աշխատանքներու ժողովը բացուեցաւ Վարշաւայի մէջ «Պելկրատի տեղեկատու դիւան» անունով, իսկ քաղաքական ուրիշ բառ մը եւս յեղյեղուեցաւ Cominform, ճիշդ ինչպէս եղած էր Ռուսիոյ մէջ Comintern անունով։

Այդ խորհրդաժողովին կը մասնակցէին ինը երկիրներու համայնավար ներկայացուցիչներ, իւրաքանչիւր երկրէ երկերկու պատգամաւոր ուրեմն 18 հոգի։

Նկատելի էր Ժտանովի եւ Մալէնքովի կողքէն բացակայ էին Պուլկարիոյ վարչապետ եւ Արտաքին նախարար Տիմիթրոֆը, Չեխոսլովաքիայէն Կօթվալտ, Իտալիայէն Թոլիաթի եւ Հունգարիայէն Մաթիաս, երկար տարիներ Մոսկուա ապրած։ Միւս բոլոր պատգամաւորները նախարարներ եւ աչքառու դէմքեր են, ինչպէս Ֆրանսայէն համայնավար Ժագ Տիւքլօ եւ Էթիէն Ֆաժօ։

Միջազգային մամուլի մէջ հանդիպեցանք զանազան մտքերու որոնց կարգին նաեւ այն որ Մոսկուա այս վերակազմութիւնով իրեն կը քաշէ համակիր ժողովուրդներու համայնավարները, աւելի ուժեղ հարուած մը տալու համար Բ. Միջազգայինին։ Անոնց գլխաւոր աշխատանքը պիտի ըլլայ, կը կարծուի ձուլել ընկերվարականները համայնավարներու մէջ կամ գոնէ ստիպել որ գործակցին համայնավարներուն։

Պուլկարիոյ մէջ արդէն ձուլումը կատարուած իրողութիւն է։ Ռումանիոյ ե Հունգարիոյ մէջ ձուլումի բանաձեւերը օրակարգի վրայ են։ Լեհաստանի մէջ, առայժմ չխօսուիր ոչ ձուլումի ոչ ալ անջատումի մասին, ուրեմն համայնավարներու եւ ընկերվարականներու մէջ կայ լայն գործակցութիւն։ Մոսկուան, կը սպասէ որ այդ երկիրներու ընկերվարականները տեղի տան։

Իտալիոյ մէջ յստակ կերպով կը տեսնուի international մը կազմելու փափաք մը եւ հաւանաբար կուսակցութեան մէկ մասը միանայ Սարակայի, ինչ որ Մոսկուայի անհաճոյ պիտի չթուի, որովհետեւ անոնց կազմակերպութիւնը կրնայ փ[illegible]ենց եւ միւսներու միջեւ միութեան գիծ մը ըլլալ։ Պարագայ մը որ կրնայ քաղաքական եւ միջազգային անախորժութիւններ առաջ բերել։ Հետեւանքը կրնայ ըլլալ ռուսեւամերիկեան նոր գօտեմարտ մը։

Գերմանիոյ մէջ, կուսակցական խմորումներ կան եւ համայնավարները կ՚ուզեն Պելկրատի Cominformին յարիլ։ Սոց. դեմոկրատները դէմ են ձուլումին։

Ֆրանսայի մէջ համայնավարները, պիտի ըլլան աւելի համբերող եւ խոհեմ, ակածախընդրութիւն նկատելով ամէն ծայրայեղութիւն։

Աշխարհի ներկայ տնտեսական եւ քաղաքական պայմաններու մէջ, ապագան պիտի ըլլայ ընկերվարականներուն։ Բայց դրամատիրութիւնը իրերամերժ ուժերով չէ որ կարելի է սարսել այլ միացեալ ուժերով, նոր Միջազգայինով մը։

Դ. Միջազգային մը կրնայ ըլլալ այդ նոր արշալոյսը բոլոր ժողովուրդներուն համար։

(Վերջ) Զ. ՎԱՐԴԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

... Գիւղացիք կ՚ըսեն որ, Օլկան ամուսնացած է երկու զաւակ ունի։ Դուն դեռ ամուրի ես։ Դուն գնա ինքզինքդ թաղէ։ Ոչ կին, ոչ զաւակ ունիս։ Աս կեանքին ինչը կը սիրես, այ մարդ։ Խենթ ես որ չես ամուսնանար։

Ախ, եթէ գիտնային իմ ինչ ըլլալս։ Այն ատեն, երբ սիրահարուեցանք Օլկային հետ, ժամացոյց մը ծախած էի, միակ ժառանգը հօրմէս, երթալ տեղ մը կազդուրուելու համար, քանի որ բժիշկները դէշ մարդարէութիւններ ըրած էին։ Ու եկայ ինկայ այս գեղը։ Իսկ Օլկան կը կարծէր թէ հարուստ եմ, մեծ վաճառական։ Բոլորն ալ այնպէս կը կարծէին։ Ախ, անկէ ասդին ինչ օրեր անցուցի անօթի ծարաւ եւ առանց դրամի եւ առանց գործի։ Ժամանակ մը նոյնիսկ պզտիկ քոյրս օգնեց ինծի, չըլլալիք բան։ Յետոյ ըսի աս չըլլար, ու ըլլալիք բան մը փնտռեցի։ Ու սկսայ դորդ նորոգել որ անօթի չմնամ, մինչեւ որ աչքերս կորսնցուցի։ Ախ, ինչեր քաշեցի։ Ճարպիկութիւնը ամէն մարդու համար չէ, ինչ կրնամ ընել, ոչ ալ դրամ որսալու գիտութիւնը։ Ես ալ գիտէի Օլկային համը, բայց ձեռքէս ինչ կուգար։ Ան կը կթէր իր կովերը։ Տան վարձք չունէր։ Փայտը անտառը կուտար։ Նոյնիսկ քանի մը մաքի ալ ունէր, պանիրի ու բուրդի համար։ Ու հաւեր, ու սագեր։ Ծիծեռնակները առանց վարձքի կը բնակէին քիւին տակ։ Կրնար նաեւ քանի մը խոզ պահել, ու տունը կը լեցուէր միսով ու ճարպով։ Շատ լաւ, Օլկան առնէի եւ տանէի։ Իսկ եթէ օր մը ուտելիք չոր հաց չըլլա՞ր։ Տան վարձքը երբ չկրնայի տալ, եւ պայուսակը ձեռքս, ետեւէս ալ աքացի մը ուտէի, ինչ որ կեանքս փակ է։ Աւելի լաւ չէ՞ր, Օլկան հոն մնար։ Մարդիկ զիս հարուստ կարծէին, տեսիլը մնար անաղարտ։ Հոգ չէ թէ կեանքն ալ առանց պարունակութեան։ Գեղացիներ, ես հարուստ եմ, ճիշդ է ձեր կարծիքը։ Ես հարուստ եմ վիշտով ու թշուառութիւնով։

Ու կ՚երազեմ շարունակ,
Հին, լուսաշող օրերն այն,
Պատճա՛ռ, անո՛ւշ ու յստակ,
Երդիքին տակ հայրական ...

... Ու կը գրկեմ Օլկային պզտիկը, որ խօսաց վարպետ է ու լեզու կը թափէ։ Կը տեսնեմ որ մայրիկին շէկ մազերը եւ մութ կապոյտ աչքերը ունի։ Մտքէս կ՚անցնի որ ան կրնար հիմա իմս ըլլալ։ Ու աւանած մողիի պէս կ՚ապաստանիմ լեռներ, որ կրնամ ուզածիս պէս դիտել ու հառաչել։ Իսկ եթէ կարենամ կաթիլ մը լալ մեծ երջանկութիւն է ան ինծի համար։

Այս տարի սակայն բոլորովին մինակ չեմ։ Հետս մեր գեղացի զոյգ մը կայ։ Տղան ալ պատահմամբ Եւրոպա էր մնացեր։ Աղջիկն ալ պատահմամբ ջարդերէն ետ եկաւ։ Եւ պատահմամբ իրար առին։ Հայկն ալ ետքէն մէջտեղ ելաւ պատահմամբ եւ տասը տարու է արդէն։ Ու կը խօսի մեր գեղի լեզուն։ Մինակ Ր երբ Ռ կ՚արտասանէ։

Անգամ մը մէկս կը սկսի, անգամ մը միւսս։ Դուք կը յիշէ՞ք, մեր գեղը սանկ էր, կամ անանկ էր։ Ու այսպէս էր, եւ այնպէս էր։ Ան քարին տակը, ձախ ձորու կողին, Արգենց Խաչօյին կմախքն է։ Հոն զարնուած է ան։ Իսկ Կոճանենց Գոհարիկը, գիտէ՞ք որ ողջ է եւ թուրք առած է եւ ութը զաւակ ունի։ Է, ձեզի ալ բան չի պատմուիր։ Մէկէն կը սկսիք լալ։ Է, կը բաւէ ալ, ինչ է, տղա՞յ էք։ Խուսունըերկու տարի անցեր է անկէ ասդին։— Հայկ, տղաս, գնա դիմացի անտառէն քանի մը սունկ բեր որ ապուրին մէջ ջարդեմ։ Նշան, դուն ալ չոր կէ որ կերակուրը եփեմ։ Եւ, դուն ալ հանքային ջուրը գնա, տաք է։ Բեր որ ճաշին վրայ խմենք, զովանանք։ Սրտերնիս կու վառի, ինչ ընենք։ Ինչ է. առ, կրա՞կ ինկար է սրտերնիս որ կը վառի, կը վառի եւ դեռ չի հատնիր որ ազատինք։

... Ու մաքիներու պէս գլուխնիս կախ, իրարու ետեւէ անտառ կ՚ելթանք։ Ախ, Արուսեակ, ինչ կայ, մեր տեղի չէր մի կանչէ.

Կանչէ՛, կռունկ, կանչէ. ձայնդ բարակ է,
Եարիս լեզուն թաժա մեղրած կարագ է։

Հը՞մ, բաէ տեսնեմ, սանկ եղանակ կա՞յ աշխարհի վրայ ուրիշ տեղ։ Հըմ։ Քեռի, կը քաշէ Հայկը ոտքերէս։ Մինչ ես թմրած եմ, թմրած այդ եղանակէն, որ իր մէջ մեր բոլոր կարօտը, բոլոր վիշտը, ամբողջ յուզումը ունի, այնքան զգացումով ու քնքշութիւնով ու քաղցրութիւնով կը թըրթռայ Արուսին ձայնը, այնքան եղակի ու մէկ հատիկ։

Յանկարծ օգնութեան կը հասնի մեզի ու կ՚ըլլանք հինգ։ Տուշանն է ան, դրացիին հինգ տարեկան մանուկը։ Ուր որ երթանք հետերնիս է։ Կամ ետեւնուս կը հասնի, ու Հայկին հետ կը խաղայ։

Կը մտնենք անտառ։ Անտառը կ՚ոգեւորուի։ Արեւը կը պահուի ծառերուն ետին։ Հայկին ուրախ կանչերը։ Քեռի, անանկ սունկ մը գտայ որ։ Քեռի։ Ամէն գտած սունկ քեռի՞ կը մկրտէ արդեօք։ Ոչ, իր ուրախութիւնը կը հաղորդէ մեզի։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

ԱՐՏԱ ՄԱՆՏԻԿԵԱՆ

Ահա նոր երգչուհի մը որ Աթէնքէն կուգայ մեր մօտ՝ նրբութեան, թափանցկութեան եւ չափի միջերկրականեան յատկութիւններով օժտուած։

Ձայնի ուժգնութեան եւ տարածութեան տեսակէտով պզտիկ են իր միջոցները, բայց ինչ փոյթ՝ երբ ան գիտէ լաւ այնմ ընտրել իր երգացանկը եւ իսկական երաժիշտի խառնուածքով զգալ ու փոխանցել հին դասականներէն մինչեւ արդիական հեղինակներու ինքնատիպ մէջաժները։

Երբեմն կը գտնուինք մեծ սրահներու մէջ, հրաւիրուած մեծ ազդերով, մեծ արուեստագէտի ինքնաւորակումներու առջեւ։ Բայց շուտով յուսախաբ կ՚ըլլանք երբ կը տեսնենք արուեստի այնքան զգալի բացակայութիւն՝ անտեղիօրէն տիրական եւ ինքնավստահ արտաքինի մը ետեւը։

Օր. Մանտիկեան էքօլ Նօռմալ տը Միւզիքի կոկիկ սրահը ընտրած էր իր 24 նոյեմբերի առաջին երգահանդէսին համար։ Ան շուտով ստեղծեց մտերիմ, համակրելի մթնոլորտ մը մանաւանդ իր ոճովը, որ կ՚արտայայտուի նրբին համեմատութիւններով, կը խուսափի կեղծ ուժականութենէն, չատ չեշտուած քնարականութենէն, եւ այդպէսով կը դառնայ աւելի թելադրիչ եւ տպաւորիչ։

Անշուշտ կան դեռ թէքնիքի թերիներ, օրինակ չատ մեղմ նօթերու մէջ ձայնի զետեղման անորոշութիւններ, զորս կարելի է սրբագրել — դեռ այնքան երիտասարդ է ան։ Կարեւորը արդէն տիրացած ըլլալն է ճիշդ ճաշակի մը, ինքնատուր ձիրքն է երգերուն ներքին յուզումը վերապրելու եւ ունկնդիրները իրեն հաղորդակից ընելու։

Հաճելի երեկոյթ մը վերջապէս։ Երաժշտասէրներուն ջերմապէս կը յանձնարարեմ չկորսնցնել զինքը լսելու ապագայ առիթները։

Ա. Փափազեան

Քեռի, եկուր սա մէկ սունկը տես։ Թուխ, խոշոր, կարծր։ Տուշան սունկ չի հաւաքեր։ Ան կը նախասիրէ զարնել Հայկի ձեռքին ու սունկերը ջարդուփշուր թափել, եթէ Հայկը աւելի ճարպիկ չըլլայ, անկէ առաջ զանոնք տոտիկը անհետացնելու։ Ատոր համար Հայկէն չի զատուիր ան։ Ոչ կը վախնայ, ոչ խօսք մտիկ կ՚ընէ։

Անգամ մըն ալ, քեռի, ու ալ ձայնը չի դադրիր։ Կամ եղնիկ տեսած է կամ արջ։ Քեռի, հոս եկուր։ Շատ հետաքրքիր բան մը կայ որկրկանչէ։ Մացառներ կը տրորին լերան կօշիկներուս տակ, ու արդէն Հայկին քով եմ։ Ի՞նչ է, Հայկս, ի՞նչ ունիս։

— Քեռի, սա Տուշանը բան մը կ՚ըսէ, չեմ հասկնար։

Տուշան Հայկին առջեւ կեցեր է, ափը լեցուն հող։ Աս ի՞նչ կը նշանակէ։

Տուշանիկս, ի՞նչ կ՚ըսես որ Հայկը չի հասկնար։

Ու Տուշան, ափին նայելով, շուտ շուտ եւ հըպարտութեամբ կը խօսի.

— Սա իմ հայրենի հողս է, սա իմ հայրենի հողս է...

Ախ, Տուշան, այս վէրքը խոցելու չէիր դուն։

ԵՐ. ՔՈՉԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՕՐԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Թէհրանէն կը հաղորդուի.—

Համաձայն Իրանահայ եկեղեցական վարչութեան նախօրօք յայտարարութեան, Արաքի Ս. Մեսրոպ եկեղեցին մէջ մատուցուեցաւ պատարագ եւ հոգեհանգիստ ի յիշատակ հայ տառերու Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի եւ «Սրբոց Թարգմանչաց մերոց»։

Մեր գաղութը միշտ ալ գեղեցիկ սովորութիւնն է ունեցած հայ մշակոյթի մեծ տօնը պատշաճօրէն տօնելու։

Տարին մէկ անգամ առիթ եւ հնարաւորութիւն կը տրուի մեզի, երթալ եկեղեցի, հաւատքով եւ երախտագիտական խոր գիտակցութեամբ, մեր յարգանքի ու պաշտամունքի խօսքը ըսել հայ հանճարեղ սուրբերուն, ի փառս հայ մշակոյթի հիմնադիրներուն, որոնք դարերու խաւարակուռ թանձրութիւնն ու մշուշը ճեղքելով, սերունդները հաղորդակից ըրին անմահութեան լոյսին։

Գերազանցապէս այդ մեծ գիւտին շնորհիւ, անոնց ստեղծած ու համադրած բուսարձակին անսպառ ճառագայթումներու շնորհիւ, տասնըհինգ դարեր շարունակ, ժողովուրդը իր մշակոյթը ծաղկեցուց իր բոլոր ճիւղերով։

Անոնց հանճարեղ մտքին ու գրչին հրաշակերտ ու հոյակապ գործն է «Թագուհի Թարգմանութեանց» Աստուածաշունչի առաջին թարգմանութիւնը։

Հայ Լուսաւորչական եկեղեցիի սեմէններս, որքան պատշաճ էր եւ իմաստալից՝ Ս. Մեսրոպ Մաշտոց, Ս. Սահակ եւ Վռամշապուհ, անմահացած այս երեք անունները, մեր եկեղեցին խնկաբոյր ու ջահավառ կամարներուն տակ։

Որքան մեծ հաճոյք է՝ զգալ եւ երկիւղած հաւատքով ծնրադրել ու աղօթել, իրենց ստեղծած ու մշակած գիր ու բառով, արեւշող ու ոսկեղինիկ լեզուով։

Ահա մեր դիմաց ձախ սիւնին վրայ ամրացած է Ս. Մեսրոպ Մաշտոցի մեծադիր նկարը, սրբատեսիլ, աղօթող եւ վերամբարձ աչքերով։ Աջ սիւնին Ս. Սահակ Պարթեւի պատկառելի նկարը, հայ հոգեւորականի ու մեծութեան տիպար վեհութիւն մը։

Ինչ հոգեպարար զգացում մը եւ ինչ անճառելի հաճոյք է ըսելու համար.— Ով անմահութիւնը կերտող եւ յաւիտենականութիւնն ու յարատեւութիւնը կոող աստուածատիպ քուրմեր, ահա, տօնական այս մեծ ու հանդիսաւոր ժամուն, եկեր ենք, ձեր յիշատակին ամեծութեան առջեւ խոնարհելու, աղօթելու գոհանալու, փառաբանելու ձեզ, ձեր անմահացուցած սուրբ բարբառով, Հայկազեան հիասքանչ լեզուով ու ինկարոյր շարականներով աղօթելու ձեզ։ Ձեր հանճարեղ գիւտը եղաւ հաստատուն հողը ոտքերու տակ եւ մենք՝ դարերու խօլահեւ անցքերէն և ցնցումներէն չատարուբերուեցանք, չսայթաքեցանք դէպի անէացում եւ ուծացում։ Ձեր վառած կանթեղին լոյսով սերունդներ անվթար առաջնորդուեցան դէպի նոր փառքեր ու վերելքի գագաթներ։

Փառք ձեզ, եւ յաւերժ փառք ու պատիւ Հայ Մշակոյթի բազմավաստակ մշակներուն։

Պատարագի եւ հոգեհանգստեան արարողութենէն վերջ, օրուան առթիւ խօսք առաւ տեղւոյս դըպրոցի աւագ ուսուցիչ Ադամ Գրիգորեանը։ Բանախօսը հանգամանօրէն եւ մանրամասնօրէն ի վեր հանեց հինգերորդ դարու բոլոր քաղաքական ու հասարակական պատմական պայմանները, որով հանճարեղ հոգեւորական Ս. Մեսրոպ Մաշտոցը, յաղթահարելով բոլոր դժուարութիւնները, ձեւակերպեց մեր Այբուբէնը։

Պ. Գրիգորեան իր խօսքը եզրափակեց հետեւեալ կերպով.

«Պէտք է զարկ տրուի հանրային ինքնագիտակցութեան։ Մատաղ սերունդին պէտք է ճանչցընել պատմութիւնն ու գրականութիւնը։ Իսկ այդ բոլորին ծանօթանալու համար՝ անհրաժեշտ է հայ լեզուն։ Լեզուն է այն անհրաժեշտ միջոցը, որ կը միացնէ բոլորս իրարու հետ, կազմելով ամբողջութիւն մը։ Մեր լեզուի միջոցով է, որ կարելի է տեսնել անցած, անցնող եւ ներկայ սերունդներու գործերը։ Չկայ ազգ՝ առանց լեզուի եւ լեզու՝ առանց ազգութեան»։

ՉՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

Հայկական առած մը կ՚ըսէ թէ հարուստի քըսակը աղքատին կզակը կը յոգնեցնէ։ Ճիշդ է որ չքաւոր մարդիկ իրենց չունեցած հարստութեան մասին խօսելով, ժամանակ կը վատնեն։ Բայց հետաքրքրական բան պիտի ըլլար գիտնալ թէ ո՞վ որքան դրամ կը շահի «պատեհութեանց երկրին», Մ. Նահանգներու մէջ, ուր ինչպէս կ՚ըսէ Սահմանադրութիւնը, ազատ են «երջանկութիւնը հալածելու», զայն բռնեն կամ ոչ։

Ցանկին գլուխը կուգայ Փարամոնթ շարժանկարային ընկերութեան անօրէնը՝ Թոմաս Լիոմք Քարի, որ անցեալ տարի շահած է մէկ միլիոն, 113 հազար տոլար։

Լուի Մէյըր, Մէթրօ Կոլտուին Մէյըրի նախագահը շահած է 908 հազար տոլար։

Չարլզ Սթրապ, Լոս Անճելոսի ձիարշաւարանի փոխ նախագահը՝ շահած է 646 հազար տոլար։

Չարլզ Սքուրաս, պատկերասրահներու ծանօթ յոյն տէրը 393 հազար տոլար։

Դերասան Ֆրէտ Մաք Մուրէյ՝ 391 հազար տոլ.։

Րէյ Միլանտ, շարժանկարի դերասան, 242 հազար տոլար։

Քարմէն Միրանտա, շարժանկարի դերասանուհին, 201 հազար տոլար։

Պինկ Քրոսպի, երգիչ եւ դերասան, 192 հազար տոլար։

Փոլէթ Կոտար, դերասանուհի, 187 հազար տոլար։

Տորոթհի Լամուր, դերասանուհի, 167 հազար տոլար։

Էրրոլ Ֆլին, դերասան, 104 հազար տոլար։

Եւ սակայն, պետական տուրքն ալ իր բաժինը ունի այս շահերէն։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՈՒՂԹԻՆ մէկ էջին վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն։ Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԱՐԴՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՓՈՐՁ ԹԻՒ 1

Գրեց՝ Վ. ՕՇԱԿԱՆ

Իր ներկայի մասին աւելի քիչ էր գիտցուածը — ո՞վ ունէր, ո՞ւր կ՚ապրէր, ինչպէս կ՚ապրէր։ Կը հարցնէին ու յաճախ կը դիտէին անոր մարմինը անշարժացած մեքենային առջին, պիրկ ու տափակ, դեղին մորթը դէմքին, հաստ սրունքները։ Քիչ կը խօսէր ու անթափանցելի, գրեթէ կենդանային լռութեամբ կը խեղդէր բոլոր հետաքրքրութիւնները, ծաղրը։ Միայն օր մը երբ թոքախտաւոր աղջիկ մը չէ, ակնարկութիւն ըրած էր մօրը՝ անզսպելի կատաղութեամբ վրան նետուած էր, զարկած, զարկած...։ Յետոյ, սանտրած մազերը սառն միօրինակութեամբ։ Անցած գործին։ Մա՞յրը։ Ո՞վ էր...։ Ու զաղտնիքը մեծցած էր, հետը խառնած տմանց գութը, շատերուն արհամարանքը։

Երեկոյ։ Պիտի վերջանայ գործը — այն պահուն երբ, ալ յոգնած ձայներու ու մթնոլորտին մէջ մարդոց մկանները ու նայուածքները աւելի կը յոգնին, այն պահուն երբ խոնաւ, օթեկ չուքերուն մէջ գործարանին այր մարդիկ կը սիրեն խաղալ թաց պատկերներով սեռային կատակներու ու կիները չեն կրնար չխնդալ, գտած իդութիւննին քանի մը «բուտըրի» հարուածներով ու կը պատրաստուին գիշերային կեանքին, ան կր հեռանար գործարանէն, անձայն, մանր քայլերով կը խառնուէր ժողովուրդին։

Réaumure: Հազարաւոր գործաւորներու մութ գոյն ամբոխը դանդաղօրէն կը սուզուի մեթրոյի կոկորդէն վար, ինքն ալ կ՚իջնէ։ Գործարանի աղմկոտ, ւղոտ օդէն վերջ մեթրոյի յաւիտենականօրէն ճահիճ հոտոր շունչը։ Մէթրօն միշտ ապրում եղած էր։ Առտուիրիկուն, դէպի գործ ու գործէն սենեակ՝ նոյն պատկերը — սեղմուիլ, բանտուիլ մարմիններու կուտակումին մէջ, օտար անծանօթ մարմիններու եւ նայուածքներու ճնշումը զգալ մորթէն իսկ ներս։ Անօթի, քնատ բազմութիւն մը անիմաստ դէմքերու, մեռած դէմքերու, որոնց տակէն կ՚երերայ գանգուածը լաթերու, կը քսուի մորթին, կը ճմլէ միսերը։ Երկմայրկեան մը գինի հոտող շունչը կարմրած, միսերէն կախ դէմքի մը՝ կը լեցնէր կոկորդը, կ՚այրէր... յետոյ, կը նշմարէր որ փակած էր պատին ու կռնակի մը միջեւ։ Ու աչքը անդիմադրելիօրէն կ՚երթար ծոծրակին — հում, ւղոտ միսի կտորը։ Ուր պզտիկ մազերու մէջէն տաք, աղի կաթիլները կը փայլէին, կը գլորէին դէպի կեղտոտ օձիքը։ Օտարական մարմնի մը այնքան մտերիմ, անձնական մէկ մասը, այնքան մօտէն, իրեն դպչելու չափ մօտէն զգալը զզուանք կուտար իրեն։ Ու ժողովուրդը կը մերկանար, ամէն մարմին իր սեփական հոտերով, ճարպերու փայլով, աղտով ու մազերով, միսերու դէզ դէզ կոյտերով կը դիզուէր մորթին վրայ, կ՚ըլլար անորակելի համ մը լեզուին վրայ, կը խեղդէր զգայարանքները։ Ու երբ զարշանքը դրկէր զինքը ուՐէփիւպլիք դուրս նետուէր, այն ատեն վայրագ ատելութիւն մը կը սկսէր քայլ նետել, հետը — հանդէպ մարդոց, կիներու, ապրող մեռած բոլոր էակներու եւ վերջոյ ինքն իր դէմ։ Ալ իր մարմինն էր որ նողկալի կը թուէր, իր գոյութեան զգացումն էր որ չէր կրնար հանդուրժել..։

Ու չտեսնելու համար մարդոց դէմքերը, ժպիտները, գլուխը կախ կը քալէր։

Կէս գիշերուան մօտ ապրումը կը տարբերէր։ Ալ գործաւոր չկար մէջտեղը։ Այլ՝ վատուժ, հեշտանքէն հիւծած ամբոխը սինեմաներու, կաբարէներու։ Անոնց դէմ ատելութիւնը աւելի ուժգին էր, աւելի թունաւոր։ Ու կը լեցուէր ներսէն ուր որ զոյգ մը օրօրուելէն համբուրուէին, չինելով իր մէջ պանդոկին տեսարանը հայելիով սենեակը։ Յետոյ կը դիտէր ուրիշ զոյգեր — նստարաններուն վրայ փլած, գլուխ գլխի քնացած կամ իրարու նայուածք խմող, համբօրէն, լուռ, անթարթ։ Գիտէր — թէ սա զոյգերը կ՚ապրէին ալ վերջընթեր հաճոյքները անկողիններու պատմութեան ու կը զգային այդքան դիւրութեամբ այն ամէնը որ դուրս էր իր միսերէն, որ արգիլուած էր իրեն..։

աշխատաւորներուն վրայ բռնութիւն բանեցնողներ կէս միլիոն ֆրանքի եւ հինգ տարուան բանտարկութեան դատապարտելու առաջարկը :

★ Բանթօղները հետզհետէ տեղի կուտան : Փարիզի նամակատուններուն մեծ մասը բաց է թէեւ նամակներու եւ ծրարներու ցրումը քանի մը օր պիտի տեւէ : Ինչպէս երէկ ալ գրած էինք, գործադուլը կը շարունակուի 13րդ արուարձանի նամակատան մէջ գրեթէ անկարելի դարձնելով «Յառաջ»ի կանոնաւոր առաքումը :

Կացութիւնը հետեւեալն է ուրիշ սպասարկութեանց մէջ — կազ՝ ճնշումը նուազած է շատ մը տեղեր : Ելեկտրականութիւն՝ սովորական արտադրութեան միայն հարիւրին 30ը : Աղբահաւաքները— գործադուլը կը շարունակուի գրեթէ բոլոր արուարձաններուն մէջ. ջուր՝ ճնշումը քիչ մը աւելցած է : Ցուղարկաւորներ՝ թաղումները կը կատարուին առանց երկար — բարակ արարողութեանց :

Գաւառներուն մէջ՝ —Մարսէյլ— ցոյցեր կը կատարուին փողոցներուն մէջ. ընդհանուր գործադուլ. Նաւահանգիստները բոլորովին ամայացած. գործադուլ հռչակած են նաեւ սպանդանոցի եւ պանդոկներու աշխատաւորները :

Նիս՝ ընդհանուր գործադուլ, կ'աշխատին միայն բեռնակառքերու վարիչները, ցոյցեր տեղի ունեցած են չորեքշաբթի օր : Կրընօպլը՝ հակառակ բոլոր դրդումներուն, ընդհանուր գործադուլ չկայ : Հեռաձայնի սպասարկութիւնը դադրած է : Մօտաւորապէս միեւնոյն անորոշ կացութիւնը Լիոնի, Քլէռմօն Ֆէռանի, Պէզիէի, Մոնլիւսոնի եւ ուրիշ շրջաններու մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ հանրապետական կուսակցութեան ականաւոր դէմքերէն Ճան Ֆօսթըր Տալըս երէկ Փարիզ հասաւ տեսակցութիւններ ունենալու համար ֆրանսական կառավարութեան ինչպէս նաեւ Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարար Մարշըլի հետ որուն խորհրդականներէն մէկն է : Տալըս պիտի տեսնուի զօրավար տը Կօլի հետ, իմանալու համար այս վերջինին տեսակէտները գերմանական հարցին մասին : Ամերիկեան շրջանակներու մէջ դիտել կուտան որ թէեւ զօրավարը իշխանութեան գլուխ չի գտնուիր, բայց իր բարոյական հեղինակութիւնը շատ մեծ է եւ կառավարութիւնը պարտաւոր է նկատի առնել զինքը կարեւոր խնդիրներու մէջ :

« ԱՆԳԼԻԱ պէտք է Գերմանիայէն հեռանայ» , կը յանձնարարէ «Պըրմինկըմի (Անգլիա) եպիսկոպոսը : «Դաշնակիցները ժողովրդավարութիւն պիտի հաստատէին Գերմանիոյ մէջ, բայց երեւոյթները ցոյց կուտան թէ բոլորովին ձախողած են : Իրարու չեն վստահիր եւ իրարու հետ կը վիճին : Բրիտանական կառավարութիւնը պէտք է վճռականօրէն ...

ԱՆԳԼԻԱ ամերիկեան չորս հազար միլիոն տոլարին վերջին մնացորդը — 400 միլիոն — պիտի ստանայ այս շաբթու : Այս գումարը պիտի բաւէ հազիւ քանի մը շաբաթ :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն թէ տասը լրտեսներ, որոնց մէկը պուլկար, գնդակահարուեցան չորեքշաբթի օր :

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ երկուշաբթի օր Ֆինլանտայի եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ :

ՊՐԱԹԻՍԼԱՎԱՅԻ (Չեխոսլովաքիա) դատարանը մահուան դատապարտեց երկու Գերմանացիներ — Սլովաքիոյ նախորդ դեսպանը եւ գրաւման ուժերու հրամանատարը — որոնք ահաւոր խժդժութիւններ կատարած էին 1944ին :

★ ԱՆԳԼԻԱՑԻ յայտնի գիտնական եւ փիլիսոփայ Լորտ Րասըլ (Նախապէս Սըր Պէրթրընտ Րասըլ) յայտարարեց չորեքշաբթի օր թէ յաջորդ պատերազմը պիտի ըլլայ շատ կարճատեւ եւ ոչ այնքան ահաւոր իր վնասներով, որքան առնեն որ Ամերիկա կը պահէ հիւլէական ուժի մենաշնորհը :

146 ՆԱԽԱՍՏԻՆԵՐ խեղդուեցան Փորթուգալի ջուրերուն մէջ ուր սարսափելի փոթորիկ մը կայ քանի մը օրէ ի վեր :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ազգային դրամատունը 82 միլիոն տոլարի նոր վարկ մը յատկացուց Ֆրանսայի : Իբրեւ երաշխաւորութիւն ֆրանսական կառավարութիւնը Ամերիկայի պիտի փոխանցէ Գերմանիոյ մէջ վերագտնուած 75 թոն ձոյլ ոսկին :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը 200.000 թոն շաքար պիտի ղրկէ Գերմանիոյ ամերիկեան գօտին՝ տեղացիներուն գործածութեան համար :

ՍՊԱՆԻՈՅ 1947—48ի նիւթացոյցը խորհրդարանին պիտի ներկայացուի այս շաբթու : 1360 միլիոն տոլարի ծախքերուն մէկ երրորդը — 464 միլիոն — յատկացուած է պատերազմական պէտքերու :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ի թիւը (Նոյ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ :

Վարչական հասցէ — H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris :

Հատով կը ծախուի հայ գրատուններու՝ Հր. Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, չարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք : Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ : Տպ. Պէյրութ, 1947:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՇԱՏ ՓՆՏՌՈՒԱԾ, վերջապէս լոյս տեսած է 1948 տարեշրջանի (13րդ տարի), Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ԳՈՅԱՄԱՐՏ օրացոյցը :Այլազան եւ ճոխ բովանդակութիւն, (պատմական, աշխարհագրական, յեղափոխական եւայլն) : Ապահովեցէք հիմակուընէ ձեր շրջանի Նոր Սերնդականներէն : Գին 100 ֆրանք :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՑԵՍԱԶԳՈՒԱԾ Է Հ. Յ. Դ. Պանեջօ Քաշանի ենթակոմիտէին կողմէ«Դաշնակցութեան Օր»ուան առթիւ յառաջիկայ կիրակիի համար սարքուած հանդէսը :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Բարձր Հայքի (Կարին Երզնկա, Բաբերդ, Ալաշկերտ, Քղի, Բասէն եւն.) Հայր. Միութեան վարչութիւնը կարեւոր օրակարգի համար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, այս կիրակի 7 Դեկտ. ժամը 10ին, 221 rue Belleville, Chartonին սրճարանը : Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի :

Métro Place des Fêtes :

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՊՈԼՍՈՅ ԷՍԱՅԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԱԽՃԱՆԵԱԼ
ԲՈԼՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԵՒ
ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ Դեկտեմբեր 21ի կիրակին, Փարիզի Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, յետ պատարագի :

Կը հրաւիրուին բոլոր էսաեանցիները որ իրենց ներկայութեամբ յարգեն անոնց յիշատակը :

ԻՍԻՐ Ծրիմեան դպրոցի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ. Մելիք Գրիգորեանի եւ իր պարագաներուն փոքրիկն ՄԱՐԻԻ մահուան առթիւ :

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՖՐԱՆՍԱՅԻ Շրջանի Սկաուտական գործադիր մարմինը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել որ համաձայն ներքին գործերու նախարարութեան 10 Հոկտեմբեր 1947 եւ թիւ RV69245 արտօնագրին, վարչութիւնը վաւերացուած է կեդրոնատեղի ունենալով հետեւեալ հասցէն՝

42, rue des Marais, Paris (10):

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 6 Décembre 1947 Շաբաթ 6 Դեկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 5207-Նոր շրջան թիւ 816 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

Խորհրդաժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ վիճաբանութեան նիւթ դարձաւ Մարշըլի ծրագիրը երբ Չորս Մեծերը կը քննէին ռուսեւ-ամերիկեան յարաբերութեան խնդիրը։ Մոլոթով, յայտարարեց թէ այդ ծրագրին նպատակն է ոտքի տակ առնել ազգերու անկախութիւնը։ Ամերիկայի արտաքին նախարարը որ ուրիշ անգամներ եւս լսած էր այդ կարգի յարձակումներ իր անունը կրող ծրագրին դէմ, առաջին անգամ ըլլալով պատեհութիւնը ունեցաւ անձամբ պատասխանելու այդ յարձակողականին։

«Ուրիշ առիթներով ալ լսեցինք թէ ինչպէս կը խեղաթիւրէք մեր նպատակները, ըսաւ Մարշըլ։ Անհիմն են այդ ամբաստանութիւնները։ Մենք բոլորս ալ գիտենք թէ ինչ նպատակներ կը հետապնդեն այդ յարձակումներուն հեղինակները — անոնք կ'ուզեն քայքայել ժողովուրդներու համերաշխութիւնը եւ խափանել Եւրոպայի վերականգնումը»։

Խորհրդաժողովը երկար վիճաբանութիւններէ ետք որոշեց յետաձգել աւստրիական դաշնագրին քննութիւնը եւ զբաղիլ միայն գերմանական դաշնագրով։ Խորհրդային պատուիրակութիւնը որ կը պահանջէ Աւստրիոյ մէջ գտնուող գերմանական բոլոր հարստութիւնները եւ կը մերժէ Ֆրանսական կառավարութեան հաշտարար առաջարկները, հինգշաբթի օր նոր բանաձեւ մը ներկայացուց — Ռուսիա կ'ընդունի հարիւրին տասը զեղչել իր պահանջէն։ Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները երբեք չհետաքրքրուեցան այդ առաջարկով։ Ռուսիա կը պահանջէ 7—800 միլիոն տոլար արժողութեամբ հատուցումներ Աւստրիայէն, տարբեր անունի տակ անշուշտ։ Մոլոթով յայտարարեց որ Անգլիա եւ Ամերիկա կը միջամտեն Աւստրիոյ ներքին գործերուն։

Պաղեստինի խռովութիւնները

Բրիտանական կառավարութիւնը որոշած է Պաղեստինէն հեռանալ 1948ի Մայիս 31էն փոխանակ Օգոստոս 1ին։ Պաղեստինի պատկան իշխանութիւնները հրահանգ ստացած են որ պատրաստ ըլլան մինչեւ այդ թուականը։

Երուսաղէմի նախկին միւֆթին կոչ ըրաւ Արաբներուն որ դադրեցնեն իրենց հակահրէական ցոյցերը եւ վերադառնան իրենց խաղաղ աշխատանքին։ Ինչպէս ծանօթ է, Միւֆթին, արաբական դաշնակցութեան նախագահն է։ Ուրբաթ օր բոլոր մզկիթներուն մէջ մասնաւոր աղօթքներ կատարուեցան։

Հակառակ միւֆթիին յորդորներուն, սակայն, Արաբները բախումներ կ'ունենան Հրեաներուն հետ։

Գահիրէի մէջ շատ ծանր դէպքեր պատահեցան հինգշաբթի։ Ցուցարարները յարձակեցան անգլիական եւ ամերիկեան շէնքերուն վրայ։ Քատէլայի փողոցին մէջ 15.000 ցուցարարներ կատաղի կռիւ ունեցան ոստիկաններուն հետ։ Այրեցին հանրակառքերը եւ ջարդուփշուր ըրին վաճառատուներու ապակիները։

Երեք ուսանողներ սպաննուեցան, ձերբակալուած են քսան հոգի։ Արաբական Դաշնակցութեան ընդհ. քարտուղարը բողոքած է վարչապետին թէ ոստիկանութիւնը եւ պահակները զէնք կը պարպեն ուսանողներուն վրայ։

Արաբ ղեկավարները կարեւոր ժողով մը պիտի գումարեն երկուշաբթի օր որոշելու համար թէ ինչ ձեւով պիտի շարունակեն իրենց կռիւը՝ Պաղեստինի ազատագրութեան համար։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին փոխ նախարար Ռապըրթ Լըվէթ, յայտարարեց հինգշաբթի օր որ «եթէ համայնավարները իշխանութեան գլուխ անցնին Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ, ամերիկեան կառավարութիւնը հաւանաբար վերաքննէ օգնութեան իր ծրագիրը»։

ՀՌՈՄԷՆ կը տեղեկացնեն թէ ծանր խռովութիւններ պատահած են շատ մը կեդրոններու մէջ։ Մայրաքաղաքին շրջակաները, ոստիկանութիւնը ստիպուեցաւ հրասայլերով դիմաւորել բանթողները որոնք կը փորձէին փակել Հռոմ տանող բոլոր ճամբաները։ Ընդհանուր գործադուլ հռչակուած է Ֆրասքաթիի, Վէլէթրիի, Ալպանոյի եւ Անցիոյի մէջ։ Թերթերն ալ գործադուլ պիտի յայտարարեն այսօր։

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Գուքապար

Առաջինն է, գթասիրտ ու ողորմած՝ հայ ժողովուրդը, չքաւորին, անկարին հանդէպ։

Լիարուն կը վճարէ։ Աջ ու ձախ ձեռքով։ Ողորմելու համար, ձեռքերը անբաւական գալ սկըսած են։ Հիմա ոտքերն ալ գործի լծած է ան։ Ոտքերուն ալ առաքինութիւն սորվեցնելու համար։ Մինչեւ լոյս, թախտակամած ծեծելով, բարեգործութիւն կ'ընէ։ Աղքատները կ'ուրախացնէ։

Վիզդ ծռէ։ Ափդ երկարէ, «էֆէնտիս, պարոնս Աստուած մէկին տեղ հազար տայ...»։ Կը վարձատրուիս անպայման, մանաւանդ երբ մէկին տեղ հազար առնելու յոյս կայ։ Չի հարցներ նոյնիսկ թէ ասպարէզո՞վ աղքատ ես կամ դէպքերու բերումով։ Այսպէս էր հին հայը։ Հիմա, քանի մը հազար կը ծախսէ՝ հարիւր մը ողորմութիւն տալու համար...

Ան, ոչ միայն անհատապէս վարձատրող է աղքատը, այլեւ հաւաքականօրէն ալ առատաձեռն է։ Ողորմելու գործը կազմակերպութեան վերածելով, հիմնած է աղքատախնամներ, անկելանոցներ, հիւանդանոցներ։ Մեծ զոհողութիւններ կ'ընէ այդ նպատակով։

Անցած շաբաթ, ասոր փաստը տուաւ։

Փարիզի Աղքատախնամը, իշխանական, պերճաշուք եւ արեւափայլ սրահի մը մէջ սարքած էր պարահանդէս մը՝ հովանաւորութեամբ Եւրոպայի Հայոց սրբազան կրօնապետին։ Հոն էին իշխանք, աւագանիք, մեծատունք հայոց մեծաց։

Այնքան ճոխօրէն պճնազարդեալ էին կաքաւողները, որուն դիմաց աղքատութիւնը դողահար փախուստի էր մատնուած։ Եթէ աղքատներուն թոյլատրուած ըլլար հոն ներկայ գտնուիլ, պիտի ուխտէին ամէն գնով հրաժարիլ իրենց դասակարգէն եւ պիտի աշխատէին ունեւորականներու կուսակցութեան մէջ մտնել։

Սրահին մէջ կային թերեւս աղքատութիւնը հնարողը օրհնողներ, որ առիթ կուտար իրենց այս տեսակ հաճելի գիշերներ լուսցնելու եւ իրենց պերճութիւնը ցուցադրելու՝ համեստօրէն...

Եթէ Գալիլիացի Յիսուս ողջ ըլլար, Աւետարանին մէջ պիտի աւելցնէր՝ «Երանի ողորմածաց, զի նոքա պիտի փայլին ճոխ պարասրահներու մէջ»։ Պիտի ջնջէր, այդ Գիրքէն «աւելի դիւրին է չուանը ասեղին ծակէն անցընել, քան հարուստը արքայութիւն մուծանել»ը։

Հարուստները, այս շքեղ սրահներուն մէջ, արդէն իսկ իրական արքայութիւնը ողորմածաբար պարելով, կը վայելեն, իբրեւ հրեշտակներ՝ լողալով լոյսի, բոյրի եւ շքեղութեան մէջ, որուն քով երկնքի արքայութիւնը, աղքատախնամի սպասման սրահին պէս բան մը ըլլալու է...։

— Ինչո՞ւ մերիները այսքան սրտովին կը փարին աղքատասիրութեան գործին։ Ուրիշ նոյնքան եւ աւելի կարեւոր կազմակերպութիւններու հանդէսները վնասով կը փակեն սրահին դուռը։ Որոնց սրահին աթոռները պարապութենէ կը յորանջեն... Օրինակ սա Հ.Մ.Ը.Մ.ը կամ սկաուտները, որ այնքան կարեւոր են ազգ կերտելու, մաքուր եւ առոյգ եւ առողջ սերունդ հասցնելու համար։

— Տղայական գործ։ Ջօճուխ խաղցնել։ Կը վայելէ՞ լրջութիւն տալ անոր։ Միթէ՞ տղու տեղ կը դնէք մեր մեծերը։ Հովանաւորել ու աշխատի՞լ այդ տեսակ գործերու համար... օ՜, օ՜...

— Այո, մանաւանդ Աւետարանի մէջ «սկաուտ» բառը գոյութիւն չունի։ Մանաւանդ այդ կենսայորդ պատանիները, ծուռ ճիտով եւ ողորմուկ ձեւով չեն դիմեր իրենց։ Գթութիւն չեն արթնցներ, որպէսզի մեր ջոջերն — ու մտաւորականներն ալ — գործի լծուին, մրցումի ելլեն այդ կազմակերպութեան մէջ գործ վերցնելու համար։ Ըսինք, «տղայական գործ է»..

— Լաւ միջոց մը։ Այդ Միութիւնը, եթէ կ'ուզէ որ ազգին աւագանին եւ լիազրպանները աջակցին, թող յեցուի աղքատախնամականութեան, իր Հ.Մ.Ը.Մ. անունը փոխելով Հ.Ա.Ը.Մ.ի (Հայ Անկար-աղքատներու Ընդհ. Միութիւն), այն ատեն, բոլորը կ'աջակցին իրեն պարելով—կաքաւելով։ Իրենց պարահանդէսներուն սրահն ալ, մինչեւ ձեղունը մարդ լեցուելով սիկարէթ ծայրը գետինը ձգելու տեղ չես գտներ..

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Խորհրդարանը հինգշաբթի օր 183ի դէմ 413 ձայնով քուէարկեց աշխատանքի ազատութիւնը պաշտպանելու համար կառավարութեան ներկայացուցած օրինագիծը։ Վիճաբանութիւնները տեւեցին երեք օր։ Ահաւասիկ այդ օրինագիծին հիմնական տրամադրութիւնները.— Յօդուած առաջին.— Պատժական օրէնքին 414րդ եւ 415րդ յօդուածներուն գործադրութիւնը ժամանակաւոր յետաձգուած է։ Բ. վեց ամիսէն մինչեւ հինգ տարուան բանտարկութեան եւ հազար Ֆրանքէն մինչեւ հինգ հարիւր հազար Ֆրանք տուգանքի պիտի ենթարկուի այն անձը որ սպառնալիքով, բռնութեամբ, կեղծարարութեամբ յառաջ կը բերէ աշխատանքի դադարում մը եւ ոտնձգութիւն կը կատարէ անհատին աշխատելու իրաւունքին դէմ։ Գ.— Վերոյիշեալ պատիժները պիտի կրկնապատկուին այն պարագային երբ [illegible] առարկայ անձը զէնքով կը միջամտէ, բռնի ներս կը մտնէ աշխատաւորին բնակարանէն եւ վնասարարութիւն կը կատարէ։ Վնասարարութիւն կը նկատուի ամէն արարք որ կը քանդէ կամ կը փճացնէ մեքենայ մը, գործիք մը, փոխադրական մեքենայ մը եւ կը վտանգէ անհատին ապահովութիւնը։ Միեւնոյն պատիժներուն ենթակայ են այն անձերը որ ուղղակի կերպով պատճառ կը դառնան վերոյիշեալ արարքներուն։ Ներկայ օրէնքը կիրարկելի է ամբողջ Ֆրանսայի մէջ եւ ի զօրու կը մնայ մինչեւ 29 փետրուար 1948։

Ծանր խռովութիւններ պատահեցան հարաւային Ֆրանսայի մէջ հինգշաբթի օր։ Նիսի մէջ կռիւներ տեղի ունեցան ոստիկաններուն եւ բանթողներուն միջեւ։ Ընդհատուեցան Նիսի, [illegible] եւ Նիմի հեռաձայնի հաղորդակցութիւնները։ Մարսէյլի մէջ բանթողները կրակ բացին ոստիկաններուն վրայ։ Նիսի ընդհարումներուն ընթացքին վիրաւորուեցան 22 հոգի եւ բոլորն ալ հիւանդանոց փոխադրուեցան։ «Ճակատամարտը» տեղի կ'ունենար նամակատան մէջ զոր բանթողները գրաւած էին նախորդ օրը։

★ Մարսէյլ քաղաքը գրեթէ կտրուած է արտաքին աշխարհէն։ Այնտեղ ալ ոստիկանութիւնը եւ բանթողները ընդհարումներ ունեցան։ Քաղաքը բոլորովին զրկուած է փոխադրական միջոցներէ եւ ուտելիքի բեռնակառքերը չեն կրնար շուկայ հասնիլ։ Երկու հարիւր վեց ցուցարարներ ձերբակալուած են։ Փարիզէն կամ այլ կեդրոններէ մեկնող Մարսէյլի շոգեկառքերը, մինչեւ Լիոն կը հասնին եւ չեն կրնար աւելի հարաւ իջնել։

★ Փարիզի Սէն Ուէն արուարձանին ելեկտրակայանին վրայ յարձակում գործեցին քանի մը բանթողներ եւ ատրճանակ պարպեցին պահակ ոստիկաններուն վրայ։ Փէռէօյի մէջ խռովարարները ոստիկան մը վիրաւորեցին։ Ուրիշ զգայացունց դէպքեր չպատահեցան մայրաքաղաքին մէջ, բայց գործադուլները տակաւին ամբողջութեամբ վերջ գտած չեն։

Երկաթուղիները վերսկսած են իրենց գրեթէ բնականոն սպասարկութիւնը։ Ուրբաթ առտու, ելեկտրական հոսանքին պատահական ընդհատումին պատճառաւ, կանգ առաւ փապուղիի սպասարկութիւնը եւ ժողովուրդը խուժեց հանրակառքերուն վրայ։ Ելեկտրական լոյսը, ամէն իրիկուն ժամը հինգէն մինչեւ տասը, կ'ունենայ կէս ժամ կամ աւելի տեւողութեամբ ընդհատումներ։ Թղթատարական սպասարկութիւնը վերսկսած է։ Տասներեքերորդ թաղամասի նամակատունը սկըսաւ աշխատիլ ուրբաթ օր։

★ Առասի երկաթուղային արկածէն մեռնողներուն թիւը հասած է 21ի։ Համայնավար օրկան, «Իւմանիթէ», այդ աղէտին պատասխանատու կը յայտարարէ «յետադիմականները»։ Բանթողները վնասարար փորձեր կատարեցին Ժիրոնտ նահանգին մէջ։ Վալանսի կայարանին համար բախում տեղի ունեցաւ ոստիկաններուն եւ բանթողներուն միջեւ, սպաննուեցան երկու հոգի։

Հակառակ այս տխուր դէպքերուն, սակայն, աշխատանքը վերսկսելու տրամադրութիւնը հետզհետէ կը ծաւալի։ Լիլի մէջ, հիւսուածեղէնի գործարաններուն 130.000 աշխատաւորներէն միայն 4000 հոգի կը շարունակեն բանթողը։ Սէնթ Էթիէնի մէջ թղթատարութեան պաշտօնեաները վերսկսան իրենց աշխատանքը։

Շումանի կառավարութեան դիրքը շատ զօրաւոր է քանի որ խորհրդարանին հաւանութեամբ իր տրամադրութեան տակ ունի ամբողջ ոստիկանութիւնը, 80.000 զինուոր եւ 200 հազարի պահեստի ուժ՝ պատկան շրջանակները կ'ապահովցնեն թէ ապստամբութիւն չի կրնար ծագիլ։

Վաճառատուներու եւ խանութներու պաշտօնեաներուն ընկերակցութիւնը, կառավարութեան հետ համաձայնած ըլլալով, որոշեց գործադուլ չհռչակել։ Ինչ կը վերաբերի պետական պաշտօնէութեան, կառավարութիւնը 110 միլիառ Ֆրանք տրամադրած է՝ թոշակներու յաւելումին համար։

Գործադուլներու ներկայ տեղատարափը նիւթական ծախքը պիտի ըլլայ յաւելուածական մէկ վարութեան եւ արդիւնաբերութեան համար։ Ար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

տադրութիւնը նուազած է հարիւրին 40 համեմատութեամբ: Պետական հասոյթները նուազած են հարիւրին 25: 200.000 գիւղերու շաբաթական ծախքը պիտի ըլլայ յաւելուածական մէկ միլիոն տոլար: Համաձայն Սէ Ժէ Թէի հաշիւներուն գործադուլը երկրին կ՚արժէ շաբաթական 92 միլիոն տոլար: Շրջաբերութեան հանուած թղթադրամներուն ընդհանուր գումարը 854 միլիառէն անցեալ շաբթու բարձրացած է 879 միլիառի:

Բանթողները փողոցներուն մէջ ցանած են սրածայր գամեր՝ հանրակառքերուն եւ ինքնաշարժերու երթեւեկը արգիլելու համար: Իշխանութիւնները կը յանձնարարեն կառավարներուն որ ուշադրութիւն ընեն:

★ Զորս օրուան ընդհանուր գործադուլ հռչակած են բոլոր լիսէներու եւ համալսարաններու ուսուցիչները:

★ Հինգշաբթի գիշեր ժամը 11ին զօրաւոր պայթիւն մը տեղի ունեցաւ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Պ. Մորիս Թորէզի բնակարանին մօտերը: Մարդու կորուստ չկայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հաղորդեն որ Իրանի կառավարութեան անդամները իրենց հրաժարականը ներկայացուցին, վարչապետ Ղավամ էս Սալթանէին, հինգշաբթի օր: Վարչապետը չէ հրաժարած եւ պիտի սպասէ խորհրդարանի որոշումին:

ՎԱՐՇԱՎԱՅԻ զինուորական դատարանին մէջ տեղի կ՚ունենայ, այս շաբթու, դատավարութիւնը եօթը Լեհերու որոնք դաւաճանական արարքով ամբաստանուած են: Ամբաստանեալներէն մէկը, Քուխչենսքի յայտարարեց հարցաքննութեան ընթացքին թէ գաղտնի ընկերակցութիւններ կազմուած են 16 եւրոպական երկիրներու մէջ՝ համայնավարութեան դէմ կռուելու համար: Ընկերակցութեան առաջնորդն է Լեհաստանի նախորդ երկրագործական նախարարը Փոնեսթովսքի, իսկ կեդրոնատեղին կը գտնուի «մօտաւորապէս» Իտալիոյ մէջ: Ցանցեր ունի պալքանեան եւ Պալթիկ երկիրներու մէջ: Ամբաստանեալը յետոյ յայտնեց թէ բրիտանական ցանց մը կայ Լեհաստանի մէջ: Ամերիկացիները հարիւր հազար տոլար յատկացուցած են այդ սպասարկութեան:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը տեղեկացնեն թէ 600 հրոսակներ որոնք կուգային Պուլկարիայէն, յարձակում գործեցին արեւմտեան Թրակիա, Մեթաքսատէս գիւղին վրայ: Հելլէն ուժերը դիմադրեցին եւ ծանր կորուստներու ենթարկեցին ապստամբները որոնցմէ քանի հոգի սպաննուեցան:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Փարիզի եւ Մոսկուայի նախորդ դեսպանը Ուիլեըմ Պուլիթ, հինգշաբթի օր անգլեւամերիկեան ընդունելութեան մը ընթացքին բառ մը խօսելով, յայտարարեց որ անհրաժեշտ է մաքսային միութիւն մը ստեղծել Եւրոպայի մէջ եւ քաղաքական միութիւն մը յառաջ բերել Եւրոպայի ժողովուրդներուն միջեւ՝ կասեցնելու համար համայնավարներու տիրապետութիւնը: Նախորդ դեսպանը շեշտեց որ եթէ ամերիկեան կառավարութիւնը չկրնայ համոզել Եւրոպայի ազգերը որ պէտք է ժողովրդավար համադաշնակցութեամբ մը իրարու կապուին, ամբողջ Եւրոպան պիտի ենթարկուի խորհրդային բռնակալութեան: Ընդունելութեան ներկայ էին Անգլիոյ Միացեալ Ազգերու ներկայացուցիչը Սըր Ա. Քէտակըն եւ Ամերիկայի նախորդ արտաքին նախարարը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդարանը հինգշաբթի օր սկսաւ քննել եւրոպական երկիրներուն 590 միլիոն տոլարի օժանդակութիւն մը հասցնելու օրինագիծը: Թեր ու դէմ կարծիքներ յայտնուեցան: Կարգ մը երեսփոխաններ անհրաժեշտ նկատեցին օրինագծին անյապաղ վաւերացումը՝ իբրեւ ազդու միջոց համայնավարութեան ծաւալումին դէմ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ խորհրդարանին յանձնեց անցեալ Սեպտեմբերին Պրազիլիոյ մէջ կնքուած համամերիկեան դաշնագիրին պատճէնը: Հաւանական կը նկատուի որ խորհրդարանը վաւերացնէ զայն յունուարէն առաջ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ հանրապետական կուսակցութեան յայտնի դէմքերէն Ճան Ֆասթըր Տալըս որ Փարիզ հասաւ հինգշաբթի օր, արդէն սկսաւ կարեւոր խորհրդակցութիւններ ունենալ ծանօթ պետական անձնաւորութեանց հետ: Տալըս մամուլի ներկայացուցիչներուն ըրած է հետեւեալ յայտարարութիւնները — եկայ անձամբ տեսնելու թէ Ֆրանսայի ժողովուրդը ինչ խոշոր ճիգ մը կը կատարէ դիմադրելու համար օտար թափանցումին: Այդ դիմադրութիւնը շատ աւելի կարեւոր է քան այն աշխատանքը զոր կը թափենք այս պահուս Լոնտոնի մէջ»:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ ընտրութիւնները տեղի ունեցան հինգշաբթի օր: Արդիւնքը տակաւին յայտնի չէ, բայց կը կարծուի թէ աջակողմեան խմբակցութիւնները զգալի յաջողութիւն մը ձեռք բերեն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ԻՐԱՒԱԳԻՏԱԿԱՆ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Separation de corpsը պէտք չէ շփոթել Séparation de biensի հետ: Առաջինը հետեւանքն է ծանր յանցանքներու եւ մեղադրանքներու որոնք իրենց հետ կը բերեն երկրորդ ձեւի բաժանումը, մեքենականօրէն: Séparation de corpsի պարագային այր եւ կին չեն կրնար նոյն տան մէջ բնակիլ:

Communauté ամուսնութիւնը կրնայ լուծուիլ առանց ապահարզանի եւ անհամաձայն զոյգը կըրնայ կրկին հաշտուիլ եւ վերսկսիլ իրենց communauté légaleի կեանքը, քանի որ այդ բաժանումը եւ միութիւնը մասնաւոր պայմաններու եւ յօդուածներու ենթակայ չեն:

Օրէնքը comunauté légaleէն զատ, դրած է նաեւ communauté conventionelleը, եւ code civilի 1947րդ յօդուածը ցոյց կուտայ այս երկուքին տարբերութիւնը, որոնք տեսակ մը պայմանագրութեան բնոյթ ունին:

Կին մը երբ կը հրաժարի communauté légaleէն, կը կորսնցնէ իր ամուսինին հետ կէս առ կէս ունեցած իրաւունքը, եւ կրնայ առնել միայն իր սեփական անձին վերաբերեալ իրեղէնները:

Կինը տէր կը մնայ սակայն իր կալուածներուն, եւ բացի միասնաբար կնքուած պարտքէ մը, որ կը պատկանի այր եւ կնոջ, զերծ կը մնայ ուրիշ պարտքերէ:

Այս միեւնոյն իրաւունքը ունին այր թէ կին ուրիշ ձեւի ամուսնութեան մէջ եւս, որոնց մէկն է régime dotalը: Այս ձեւի ամուսնութեան մէջ երբ կին մը կը բերէ իր օժիտը (dot), այրը իրաւունք ունի զայն մատակարարելու եւ հասոյթէն օգտուելու, հաւասար չափով, բայց ոեւէ կերպով մէկը կամ միւսը չեն զրկուիր իրենց իրաւունքներէն, որովհետեւ քաղաքացիական օրէնքը զանոնք կը նկատէ fonds dotal inaléniable, եւ նոյնիսկ ոեւէ պահանջատէր իրաւունք չունի անոր վրայ:

Կը տեսնենք թէ որքան փափուկ կէտեր կան ամուսնութեան հետ կապուած, մանաւանդ երբ կալուածական վէճ մը կայ այր եւ կնոջ միջեւ: Այդպիսի պարագայի մը չհագրդուած կողմը նախ պէտք է գիտնայ թէ ամուսնական ինչ իրաւակարգի տակ կը գտնուի, եւ ի հարկին իր ամուսնական պայմանագրութիւնը տեսնել: Իրաւ է, այդ պարագային կին մը կրնայ պատասխանել թէ որեւէ contrat չունի: Համաձայն քաղաքացիական օրէնքի 1391րդ եւ 1394րդ յօդուածներուն որոնք աւելի, պատրաստուած են 1850 Յուլիս 10ի հրամանագիրով, կին մը, իր ամուսնութեան առեն պարտաւոր է իրեն եղած հարցումին պատասխանել, ըսել թէ այսինչ պայմանագրութեամբ ամուսնացած է, տալով թուականը եւ փաստաբանին անունն ու հասցէն, որոնք կ՚ացնեն իրենց acte de célébration de mariageի մէջ, եւ անոնց հետ գործ ունեցողներ, ուրեմն, կրնայ պահանջել ամուսնութեան վկայագիրը:

Նոյնպէս պէտք է ի մտի ունենալ որ առեւտրական օրէնքի 67 եւ 70րդ յօդուածները կը ստիպեն ամուսնացողները ըսել թէ ամուսնացած օրը մէկը կամ միւսը առեւտրակա՞ն էր թէ ոչ, եւ կամ յետագային եթէ եղած են: Այս պարագաներուն յիշատակող վկայագիր մը պէտք է, որպէս առանձին յայտարարութիւն:

Ամուսնացած կին մը կրնա՞յ, կամ ի՞նչ ձեւով կրնայ ըլլալ առեւտրական:

Կին մը ինչ ձեւով, ինչ պայմանագրութեամբ ալ ամուսնացած ըլլայ, առանց իր ամուսինին արտօնութեան չի կրնար առեւտրական նկատուիլ, եթէ նոյնիսկ séparation de biens ըրած ըլլայ, որովհետեւ կ՚ընէ acte de disposition:

Քաղաքացիական օրէնքին 715րդ յօդուածը կ՚ըսէ որ առանց ամուսինին արտօնութեան, կին մը չի կրնար փոխանցել կամ ուրիշին տալ իր ստացուածքը, չի կրնար ընել hypottèque եւ գնել կալուած մը: Այս գործողութիւններէն իւրաքանչիւրին համար պէտք է առանձին լիազօրագիրներ, ուրեմն ընդհանուր լիազօրագիրը բաւական չէ:

Այն պարագային որ ամուսինը երկար բացակայութեան մէջ է կամ օրինական արգելքի տակ, իր տալիք արտօնագիրը կ՚ամբողջացնէ իրաւասու դատարանը: Սակայն երբ ամուսինը կը մերժէ արտօնագիր տալ, կինը՝ 219րդ յօդուածին յենած, կը դիմէ դատարան, այդ իրաւունքը ստանալու համար:

Կին մը, ուրեմն, որպէսզի առեւտրական դառնայ եւ անոր հետ կապուած ամէն գործառնութիւն կատարէ, պէտք է ամուսինէն ստանայ մասնաւոր արտօնութիւն մը: Այդ պարագային, կինը, իր առեւտուրի պէտքերուն համար կրնայ ի հարկին գործածել այն ստացուածքները, որոնք բերած էր ամուսնութեան օրը, բացի կտակով իրեն տրուած կալուածէ մը: Երբ այդ արտօնութիւնը ունի, այլեւս պէտք չըլլար առանձին արտօնագրի, ամէն գործի համար:

Այր մը պատասխանատու է կնոջ առեւտրական սխալներուն կամ վնասներուն համար, որովհետեւ, օրէնքով ամէն հեղինակութիւն կը պատկանի ամուսինին եւ ատոր համար է որ կինը դատական գործերու մէջ չի կրնար միջամուխ ըլլալ, եթէ նոյնիսկ առեւտրական է, կամ ըրած է séparation de biens: Նման պարագայի մը տակ պէտք է որ ունենայ մասնաւոր արտօնագիր, դատարան ներկայանալու համար: Բայց երբ կինը ոճիրի մը համար կը հետապնդուի, դատարանը պէտք չզգար ամուսնոյն արտօնագրին:

Կինը կրնայ ընել կտակ, առանց արտօնութեան, որովհետեւ կտակը ազատ որոշումի մը յայտարարութիւնն եւ կտակարարին կամքը կը ներկայացնէ:

Տեղի անձկութիւնը թոյլ չի տար որ ամուսնութեան հետ կապուած խնդիրները աւելի պարզաբանենք:

Մենք հոս տուինք ընդհանուր տեղեկութիւններ, առանց մտնելու communautéի, այլ ձեւի ամուսնութեանց actifի եւ passifի, անոնց կալուածական խնդիրներու, նոտարութեանց ծախքերու, մատակարարութեան, անդամութեան եւ զաւակներու ու անոնց խնամքի եւ կրթութեան ու այլ խնդիրներու մէջ, որոնք կը ծանրաբեռնեն նիւթը:

Զ. ՎԱՐԴԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԹՈՐԳՈՄ ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն՝ ծնունդը իրենց երկրորդ զաւկին, ԱՆԻԻ 2 Դեկտեմբեր 1947:

Այս առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆրանսահայ Կ. Խաչի Փարիզ դարմանատան:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Բարձր Հայքի (Կարին Երզնկա, Բաբերդ, Ալաշկերտ, Քղի, Բասէն եւն.) Հայր. Միութեան վարչութիւնը կարեւոր օրակարգի համար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, այս կիրակի 7 Դեկտ. ժամը 10ին, 221 rue Belleville, Chartonի սրճարանը: Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

Métro Place des Fêtes :

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՊՈԼՍՈՅ ԷՍԱՅԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԱԽՃԱՆԵԱԼ
ԲՈԼՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԵՒ
ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ Դեկտեմբեր 21ի կիրակին, Փարիզի Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, յետ պատարագի: Կը հրաւիրուին բոլոր էսաեանցիները որ իրենց ներկայութեամբ յարգեն անոնց յիշատակը:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 7 Décembre 1947 Կիրակի 7 Դեկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5208-Նոր շրջան թիւ 817 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Փր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԵՆ ...!

Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ փաշական նախասիրութիւններ վերագրող «Հայորդի» մամլիչներ որոնք գաղտնի սպասարկութեանց նորանցքներէն աւելին չեն գար մեզ վարկաբեկելու համար, չափազանց կը յուզուին երբ իրենց իսկական գոյնով կը ներկայացնենք զիրենք հայ ժողովուրդին :

— Մենք համայնավար չենք, կը ճուան միաբերան՝ Ռամկավարն ու Հնչակեանը, Ցառաջդիմականն ու Վերակազմեալը :

Իրա՞ւ :

Կարդացէք իրենց մամուլը եւ ականջ տուէք իրենց բեմերէն արտասանուող «կարմիր» բառերուն :

Մարդիկ թերեւս աւելի նուազ ջերմեռանդութեամբ կը ջատագովեն համայնավար վարդապետութիւնն ու քաղաքականութիւնը Երեւանի կամ Թիֆլիզի մէջ, քան այս ափերուն վրայ :

Չկայ երեւոյթ մը Խորհրդային Միութեան քաղաքական մարզանքներուն մէջ որ լորձնաշուրթն չփառաբանուի մեր մետասաներորդ ժամու Կարմիրներէն :

Չկայ քայլ մը զոր Երեւանը առնէ ու չարժանանայ Փարիզի կամ Նիւ Եորքի հայագիր թափթփուքներուն օրհնութեան :

Խորհրդային Հայաստանի մէջ մեր հրաշափառ լեզուն կը ջարդեն, կ՚աղճատեն, կ՚օտարացնեն — Դաշնակցութեան հակառակորդները կը ծափահարեն որոտագին :

Խորհրդային Հայաստանի պետական մարիչները կամ գրականութեան ու արուեստի մշակները բանտ ու սպանդանոց կ՚առաջնորդուին — Դաշնակցութեան անոնման հակառակորդները կուց մը արցունք ալ չեն թափեր :

Երեւանը կը հայհոյէ Դաշնակցութեան դէմ — դուրսէն, իր մունետիկները, կը ձայնակցին իրեն, յաւելեալ եւ ճոխացեալ լուտանքներով ու զրպարտութիւններով :

Խորհրդային Միութիւնը պողպատէ վարագոյրին ետեւը բանտարկած եւ արտաքին աշխարհէն կտրած է երկու հարիւր միլիոն մարդկային էակներ. աշխարհ — արարատ դժգոհ է այդ երեւոյթէն — մեր Կարմրուկները շատ բնական կը գտնեն այդ ռազմավարութիւնը :

Խորհրդային Միութիւնը չի հաւատար մամուլի եւ խօսքի ազատութեան — իր հայագիր լուսարարները — ազատ ու ժողովրդավար երկիրներու մէջ տեղաւորուած — կ՚արդարացնեն Մոսկուայի այդ քաղաքականութիւնը :

Խորհրդային Միութիւնը իր հզօր մականին տակ կը պահէ գրեթէ ամբողջ արեւելեան Եւրոպան — մեր ողորմելի համայնավարները, մեծով պզտիկով, անհրաժեշտ կը նկատեն այդ հովանաւորութիւնը :

Միացեալ Ազգերու համաժողովին մէջ, ընկեր Վիշինսքի Կարսն ու Արտահանը կը շնորհէ Վրացիներուն — սորկամիտ Ռամկավարն ու Ցառաջդիմականը եւ մնացեալները, ձայն ծպտուն չեն հաներ :

Կարճ :

Չկայ երեւոյթ մը որուն մասին Հայոց ազգին այս անորակելի համայնավարները Փարիզէն մինչեւ Սուրիա, Նիւ Եորքէն մինչեւ հեռաւոր Իրան, Մոսկուայի ու Երեւանի իշխանաւորներէն տարբեր տեսակէտ ունենան :

Այս սմսեղուկ, սորկամիտ ու վատոգի ռազմավարութեան պոչին կապած են արտառոց անուն մը — Հայաստանասիրութիւն :

— Հայ ժողովուրդին թշնամի ես եթէ չես կրնար խոնարհիլ, երկրպագել ու սողալ ...

Բարեբախտաբար, Դաշնակցութիւնը եւ, իրեն հետ, արտասահմանի հայութեան խոշոր զանգուածը, ո՛չ կը խոնարհի, ո՛չ կ՚երկրպագէ, ո՛չ ալ կը սողայ որովհետեւ իր հայրենասիրութիւնը հարազատ է եւ անկեղծ, անառիկ ու անխորտակելի :

Որովհետեւ Դաշնակցութիւնը սալոններու մեղկ մթնոլորտին մէջ չէր որ սկսաւ սիրել իր ժողովուրդը :

Ժ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՔՈ ՄԱՅՐ ԼԵԶՈՒՆ ՉՄՈՌԱՆԱՍ

Խօսք իմ որդուն

Այս գարնան հետ, այս ծաղկունքի,
Այս թռչնակի, այս առուակի,
Հետն այս երգի ու զարթօնքի
Բացուեց լեզուն իմ մանկիկի :

Տե՛ս, թոթովեց բառ մը անգին
Հայկեան լեզուի՛ց մեր սրբազան
Ասես մասունք հաղորդութեան
Դիպաւ մանկանըս շրթունքի՛ն ...

— Լսի՛ր, որդիս, պատգամ որպէս
Սիրող քո մօր խօսքը սրտանց.
Այսօրուանից յանձնում եմ քեզ
Հայոց լեզո՛ւն հազարադարեան :

Կտրել է նա հանց ասպարէզ ,
Երկինքները ժամանակի,
Շառաչել է խռովայոյզ
Սլացքի հետ հայկեան նետի.

Եւ Մեսրոպի սուրբ հանճարով
Դարձել է գիր ու մագաղաթ ,
Դարձել է լոյս, դարձել դրօշ
Պահել երթը մեր անաղարտ ...

Նրանո՛վ է մրմնջացել
Հայ պանդուխտը վէրքն իր սրտի ,
Նրանո՛վ է որոտացել
Կռուի երգն իմ ժողովուրդի .

Նրանով է մայրըս ջահել
Ինձ օրօրոց դրել մի օր,
Հիմի եկել քեզ է հասել
Նրա կարկաչը դարաւոր :

Բա՛ց շուրթերդ, խօսի՛ր անգին,
Ժիր դայլայլի, իմ սիրասուն,
Թող մանկանան քո շուրթերին
Մեր ալեհեր հայոց լեզուն :

Պահի՛ր նրան բարձր ու վճիտ,
Արարատի սուրբ ձիւնի պէս ,
Պահի՛ր նրան սրտիդ մօտիկ,
Քո պապերի աճիւնի պէս .

Ու ոսոխի զարկէցը սեւ
Դու պաշտպանիր կրծքով նրան ,
Ինչպէս մօրդ կը պաշտպանես
Թէ սուր քաշեն մօրդ վրան :

Ո՛ւ տե՛ս, որդիս, ուր էլ լինես ,
Այս լուսնի տակ ուր էլ գնաս ,
Թէ մօրդ անգամ մտքից հանես ,
Քո մայր լեզուն չմոռանաս ...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

Խորհրդաժողովին ուրբաթ օրուան նիստը զբաղեցաւ Գերմանիոյ տնտեսական վերականգնումի հարցով : Ուրաքանչիւր արտաքին նախարար ներկայացուց իր տեսակէտները : Երեւան եկաւ որ Մոսկուայի վերջին խորհրդաժողովէն ի վեր (Մարտ 1947) ոչ մէկ համաձայնութիւն գոյացած է : Տակաւին ճշդուած չէ թէ որքան եւ ինչ հատուցում պիտի պահանջուի պարտուած երկրէն : Խորհրդային Միութիւնը կը պահանջէ տասը միլիառ տոլար Գերմանիոյ ընթացիկ արտադրութիւններէն եւ հասոյթներէն, մինչդեռ Ամերիկա եւ Անգլիա տրամագծօրէն հակառակ են այդ պահանջին եւ բաւական կը նկատեն գործարաններու մեքենաներուն գրաւումը իբրեւ հատուցում :

ԼՈԶԱՆԷՆ կը հաղորդեն որ Ռումանիոյ Միխայէլ Թագաւորը որ տակաւին Զուիցերիա կը գտնուի, իր կառավարութեան արտօնութիւնը պիտի խնդրէ Ֆրանսական ծագում ունեցող իշխանուհիի մը հետ ամուսնանալէ առաջ : Կ՚ըսուի թէ խորհրդային կառավարութիւնն ալ իր կարգին պէտք է արտօնէ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Կառավարութիւնը ուրբաթ օր յայտարարեց թէ արտօնութիւն տրուած է ոստիկանութեան եւ զինուորներուն որ, ի հարկին, կրակ բանան բանուոր ցուցարարներուն վրայ՝ ինքնապաշտպանութեան համար : Կ՚ենթադրուի որ իշխանութիւնները կը նախատեսեն աւելի մեծ խռովութիւններ յառաջիկայ շաբթու :

Վերոյիշեալ արտօնութիւնը տրուած է իբրեւ պատասխան այն կոչին զոր գործադուլներու յանձնաժողովը ըրաւ անցեալ օր հրաւիրելով բանուորները որ տեղի չտան եւ շարունակեն պայքարը :

Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան համայնավար հատուածին ղեկավարները ուրբաթ օր ունկնդրութեան ընդունուելով հանրապետութեան նախագահէն, խնդրեցին որ կառավարութիւնը երկրորդ անգամ մը եւս խորհրդարանին ներկայացնէ «գործադուլներու օրէնքը» որ, ինչպէս յայտնի է, քուէարկուեցաւ հինգշաբթի օր :

Նախագահ Պ. Վէնսան Օրիոլ, վճռապէս մերժեց եղած խնդրանքը : Այս տեսակցութենէն քանի մը ժամ առաջ էր որ ներքին նախարար, Ժիւլ Մոք, խորհրդարանին յայտնած էր ոստիկանութեան տրուած հրահանգները :

Ուրբաթ օր փոթորկալից վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան խորհրդարանին մէջ : Ներքին նախարարը մանրամասն տեղեկութիւններ տուաւ գաւառական շրջաններու մէջ պատահած վնասարարութեանց մասին եւ աւելցուց.— Երկու օրէ ի վեր կը տեսնենք որ ցուցարարները զինուած են : Այս առտու հանքային շրջանի մը մէջ բռնակառքի մը վրայ ձերբակալեցինք 37 հոգի, բոլորն ալ զինուած էին : Բանտարկուած են հիմա, ինքնութեան թուղթ չունէին : Չենք կրնար թոյլ տալ որ հանրային ապահովութեան պաշտօնեաներուն կեանքը վտանգուի :

Այս յայտարարութեան վրայ Մորիս Թորէզ, համայնավար առաջնորդը, կը պոռայ.— Մարդասպան կառավարութիւն մը ... ձախակողմէն ուրիշ ձայն մը — մարդասպան կուսակցութիւն :

— Յոյս ունիմ որ իմ յայտարարութիւնս քիչ մը աւելի խոհեմութիւն պիտի ներշնչէ անոնց որ բաւականաչափ խոհեմ չեն, կը պատասխանէ Ժիւլ Մոք :

— Վարինց չունէր, կը պոռայ Թորէզ :

— Ամերիկացինե՛ր, կ՚աւելցնէ համայնավար երեսփոխանուհի մը :

— Հակառակ որ կրցաք 7000 ունկնդիրներ ունենալ երէկ Հէնէն — Լիէթարի մէջ (ԽՄԲ. կ՚ակնարկէ Թորէզի նախորդ օրուան հրապարակային բանախօսութեան), դուք, Պ. Թորէզ, տակաւին Ֆրանսայի տէրն ու տիրականը չէք, կը յայտարարէ ներքին նախարարը :

Բուռն ծափահարութիւն ժողովարահին մէջ :

— Կառավարութիւնը կռթնած խորհրդարանի մեծամասնութեան ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի ժողովուրդին մեծամասնութեան կամքին, վճռած է որ անդորրութիւնը վերահաստատուի երկրին մէջ ...

— Մարդասպաններ, մարդասպաններ, կը լսուին ձախակողմէն :

— Մոսկուա գացէք, Մոսկուա կը ճչան աջակողմեան երեսփոխանները :

* * *

★ Պետական պաշտօնեաները վաղը եւ երեքշաբթի գործադուլ պիտի յայտարարեն : Շատ մը պաշտօնատուներ փակ պիտի մնան երկու օր :

★ Վնասարարութիւնները զգալի կերպով նուազած էին Ուրբաթ օր՝ այսինքն նոր օրէնքին հրատարակութենէն անմիջապէս ետքը : Արլ եւ Սէնթ Էթիէն ուր ծանր դէպքեր պատահած էին շաբթուան ընթացքին, հիմա կը գտնուին ոստիկանութեան ձեռքը : Նոր խռովութիւններ չպատահեցան Նիսի եւ Մարսէյլի մէջ : Նիսի նամակատունը «ետ առնուած» է : Մարսէյլի շրջանին ճամբաները բացուած են :

Փարիզի ուսուցիչներուն միայն մէկ մասը գործադուլի մէջ է : Հաշմանդամ նախկին զինուորներն անգամ կը սպառնան ...

★ Մանր մունր խռովութիւններ պատահած են Թուլի, Լիոնի, Վալանսի, Լիլի եւ Վալանսիէնի մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Պ. ՃԱՆ ՖՈՍԹԸՐ ՏԱԼԻՍ, Ամերիկայի արտաքին նախարարին խորհրդականը որ Փարիզ հասաւ հինգշաբթի օր, մամուլի ներկայացուցիչներուն տեսակցութիւն մը տալով ըսաւ.— Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը, ֆրանսական կուսակցութիւն մը չէ : Համոզուած եմ որ այս երկիրը թէեւ տանջուած ու վիրաւոր, մահացու հարուած մը չէ ստացած եւ պիտի չստանայ» : Ամերիկացի հանրապետականը պիտի տեսակցի Լէոն Պլումի, զօրավար տը Կոլի եւ ուրիշ ծանօթ անձնաւորութեանց հետ : Ուրբաթ օր տեսակցեցաւ հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին հետ :

ՄԵԾԱՐԱՆՔ «ԲԱԶՄԱՎԷՊ»ԻՆ

Զամենայն լընու զհաճոյս՝
Որ զպիտանին խառնէ ընդ անոյշ ։

ՈՐԱՏԻՈՍ, Արուեստ Քերթողական 342

Մեծ - հօրս այգիներուն մէջ, ընկուզենիներուն շուքին տակ, հոն ուր մարգագետինը զորշ կատուի մը կռնակին գոյնը կը ստանար Օգոստոսի արեւէն, կ՚երկննայի, տակաւին ոչ իսկ պատանի, ու Վարուժան կը կարդայի ։

Գլխուս վերեւ՝ խաղողը, կովի ստինքներու նման ողկոյզ առ ողկոյզ, կ՚աճէր, կը լեցուէր ու կը հասուննար ։ Իմ խելքս ալ, անոնց հետ եւ անոնց կողքին, կը լեցուէր ու կը հասուննար ։ Խաղողը՝ Աստուծոյ արեւով, իմ խելքս՝ Վարուժանի շողով, կամ՝ Ալիշանի լուսնկայով ։ Գիրքեր՝ զորս հայրս կ՚առնէր կը բերէր Դպրեվանքէն ։

Որքա՜ն կը զայրանայի ես ինծի, երբ կը հանդիպէի բառերու՝ ինծի անծանօթ ։ Կը նշանակէի թղթիկի մը վրայ, անոնց նշանակութիւնը փնտռելու համար դպրոցին մեծ բառարանին մէջ (Երից վարդապետաց) ։ Գիւղին «պզտիկ բանաստեղծը» թէեւ, որ «շատ բառ գիտէր», յանդգն կազմելու գիւղին խաղէ մը աւելի բան չէի գիտեր տակաւին բանաստեղծութեան մասին ։ Բայց եւ այնպէս կը կարդայի, նախասիրաբար, ինչ որ գրուած էր ոտանաւոր ։ Կը կարդայի առանց ձանձրանալու, առանց... հասկնալու, երբ նոյնիսկ, օր մը, հայրս բերաւ Մշակականը ։ «Կարդալիք բան» կ՚ուզէի շարունակ, ինչպէս հասնէր խեղճ հայրս ։ Ու կը բերէր ինչ որ ճարէր, ինչ որ տային վարդապետները, նոյնիսկ... կոնդակներ ։ Բայց ես կ՚ուզէի միայն ոտանաւոր եւ յանգաւոր ։ Օր մըն ալ բերաւ ... Բազմավէպ, — կարդացի նախ ոտանաւորները ։ Այդ ընթերցումներէս կը յիշեմ, տակաւին, բանաստեղծի մը անունը, «Բազմավէպ»ի ճերմակ հացի պէս կակուղ եւ ազնիւ թուղթին վրայ, — Եղիա Մէլքեան ։

Երբեք պիտի չկարենայի սակայն միտքէս անցընել որ, յետագային, «Բազմավէպ»ի հաւատարիմ ընթերցող դարձած, ուրեմն այլեւս զայն հասկնալու եւ գնահատելու ի վիճակի, օրին մէկը յօդուած պիտի գրէի մեր պարբերաթերթերուն այս նահապետին մասին, իբրեւ գնահատական, իբրեւ մեծարանք ։

★

Բազմավէպ հարիւր տարեկան ։

Վաստակաւոր մշակ մը ահաւասիկ, որու նայուածքին մէջ կը փորձուինք տեսնել մեր տիտանները՝ Ալիշան, Բագրատունի, Հիւրմիւզ ։ Վանքի իր ամէն մէկ թիւին մէջ պիտի գտնէք մասունք մը Հայկական Ողիմպոսէն ։

Իր բոլոր յատկանիշներէն առաջ, — եւ բազմաթիւ են անոնք, — զորս մեր Գրականութեան Պատմութիւնը պիտի շնորհէ իրեն, պէտք է խոստովանիլ եւ բարձրաղաղակ յայտարարել թէ Բազմավէպ դպրոց մը եղաւ ազգակերտութեան ։

Պահ մը խփեցէք ձեր աչքերը՝ երեւակայելու համար խաւարը, ուր թաղուած էր Հայոց ժողովուրդը Ժէ դարուն վերջերը ։ Վանքերն իսկ, ճրագ կոչուած այլաբանօրէն, մարած էին Էջմիածնէն մինչեւ Երուսաղէմ ։ Հայկազեան ցեղը հետզհետէ կը մոխրանար սեւ հրդեհին մէջ, կը չքանար, կը կորսուէր անհետ ։ Մեծն Մխիթար տուաւ առաջին նշանը, — նախ փրկել ձեռագիրները սեւ հրդեհէն ։ Այսինքն, կորուստէն ազատել մեր Պատմութիւնը, — ինչ պիտի ըլլայինք, Աստուա՛ծ իմ, եթէ կորսուած ըլլային մեր պատմական ձեռագիրները ։ Ինծի մի՛ յիշեցնէք, խնդրեմ, էջմիածնի դերը, — Սիմէոն կաթողիկոս կ՚աշխատէր հետեւողութեամբ Մեծն Մխիթարի ։

Եւ սկսաւ ձեռագրի որսորդութիւն մը Հայկական բարձրաւանդակին վրայ ու Կիլիկիոյ մամռապատ վանքերուն մէջ ։

Այնուհետեւ դարձան Մխիթարեան տպարանին անիւները, Խորենացիին խօսքը տարածելու համար մեր բնաշխարհին մէջ ու մինչեւ հեռաւոր Հնդկաստան ։ Արդի ձայնասփիւռին նախօրինակով ։

Մխիթարեանները, որոնք պաշտամունքն ունին մեր սուրբ լեզուին, չվախցան սակայն, — ի՛նչքան ճկուն են անոնք, — գործածելէ ռամկօրէնը, այն լեզուն զոր կը խօսէր կորստեան դուռները հասած մեր ժողովուրդը ։ Աշխարհաբար չէր այդ, այլ թրքաբար մը, — այլանդակ, օտար, խորթ լեզու մը ։ Այդ լեզուն էր, սակայն, որ կը հասկնար ժողովուրդը ։ Եւ Մխիթարեանները խօսեցան այդ լեզուով, բայց հետզհետէ մաքրելով, սրբելով, զտելով ու յղկելով ։ Արդի աշխարհաբարին առաջին ուսուցիչներն են Մխիթարեանները ։

Բազմավէպ, որ ազգակերտութեան այս քաղաքականութիւնը կը նուիրագործէր իր խմբագրութեամբ, չբաւականացաւ միայն անցեալին ոգեկոչումով [illegible] ազգային արժէքներու վերակենդանացումով ։ Ուզեց կատարել նաեւ ժողովրդական լսարանի մը դերը՝ հետաքրքրական եւ գործնական ծանօթութիւններու մատուցումով, յետոյ ազգային համալսարանի մը պաշտօնը՝ գիտական, պատմական, փիլիսոփայական ու գրական աշխատանքներու ծանօթացումով ։ Այսպէս, շնորհիւ «Բազմավէպ»ի խմբագրութեան եւ իր աշխատակից վարդապետներուն, այսօր ունինք դասագիրքեր՝ յատուկ բարձրագոյն վարժարաններու եւ համալսարաններու ։ Ի՞նչ փոյթ թէ այժմէութիւն չունին, ներկայիս, այդ աշխատանքներէն շատեր, — գիտութիւնը կը յառաջդիմէ այնքան արագ, որ մէկ օրէն միւսը կ՚արժեզրկուին եւրոպական համալսարաններու դասագիրքերն անգամ ։ Կը բաւէ արձանագրել, որ հայրենազուրկ բազմութեան մը համար՝ մեր Մխիթարեան վարդապետները մտածեր են նախ լեզու մը տալ, յետոյ համալսարանական հմտութիւն, որպէսզի հայ ժողովուրդը ապրի, հոգ չէ թէ օտարութեան մէջ, հայրենիք ունեցողի պատրանքով ։

Խոստովանեցէք, որ պետական գործ է այս ։ Ազգ ստեղծել՝ լեզու մը տալով, եւ ոգեկան հայրենիք ստեղծել՝ համալսարաններ հիմնելով, ուրեմն մշակութային կեանքի ամէն պայման ընձեռելով ։

Եւ ի՞նչ է հայրենիքը, — հո՞ղ միայն ։ Խափշիկն ալ ունի այդ հողը ։ Հայրենիքը պատմութիւն է ֆիզիքական եւ իմացական կեանքով ։

«Ուր լեզու, անդ հայրենիք», կը գրէ «Բազմավէպ» (1925 Յունուար), արձագանգ տալու համար տարազի մը որ ամբողջական չէ, ոչ ալ կատարեալ, բայց եւ այնպէս գեղեցիկ վարդապետութիւն մըն է ժողովուրդի մը համար մանաւանդ, որուն կէսը կ՚ապրի իր երկրին մէջ, միւս կէսը՝ իր երկրէն դուրս, աշխարհի վրայ համասփիւռ ։ Եւ Սփիւռքը կ՚իւրացնէ այդ գաղափարը այնքան ժամանակ՝ որ կ՚ապրի իր երկրէն դուրս, հարկադրաբար ։

Սփիւռքը ծափերով կը գնահատէր նաեւ «Բազմավէպ»ի կատարած աշխատանքը, որ կը ծափի իր իսկ անունէն, — խօսիլ համայնական նիւթերու մասին, որոնք կը լրացնեն ազգային մշակոյթին հին ու նոր արժէքներուն ծանօթութիւնը մարդկային մտքին բոլոր նուաճումներուն գիտութեամբը ։

Այսպէս, Բազմավէպ համայնագիտարանի մը դերը կատարած է նիւթեր տալով պատմութենէն, փիլիսոփայութենէն, գիտութեանց բոլոր ճիւղերէն, մինչեւ բուսաբանութիւն, տարրաբանութիւն, հանքաբանութիւն, կենդանաբանութիւն ։ Եւ այս ձեռնարկին համար կերտած է բառեր, որոնց մեծագոյն մասը ընդհանրացած է այլեւս ու նուիրագործուած ։ Այդ բառակերտութիւնը կատարուած է յաճախ պեղելով մեր լեզուին գանձարանը, մերթ հետեւելով ժողովրդական լեզուին կամ առ ի չգոյէ՝ յօրինելով ըստ գրողին հայեցողութեան ։

Ոմանք քննադատած են Բազմավէպը՝ մեղադրելով որ յառաջապահ չէ ։ Յ. Ճ. Սիրունի արձագանգ կուտայ այդ մեղադրանքին, երբ կը խօսի դասական դպրոցին ուշացած վերատեղծման մասին՝ հայ գրականութեան մէջ, բայց կը պաշտպանէ անմիջապէս · «Ժամանակավրէ՞պ · ի՞նչ փոյթ · հայ ժողովուրդը երբեք ալ դարերուն հետը քալած չէ, միշտ քայլ մը ետ · միշտ հեռուէն» (Բազմավէպ, 1936, թիւ 8—12, էջ 311) ։ Պէտք է աւելցնել թէ ուրի՛շ է Բազմավէպի կամ Մխիթարեան մտաւորականութեան առաքելութիւնը ։ Մխիթարեան Ուխտին այս բեմը մէկ նպատակ միայն ունեցած է. — Ստեղծել ազգ, դարերու թմբիրէն արթնցնել հին եւ արիւնաքամ ժողովուրդ մը, զայն հագուեցնել իր փառքերուն շղերով եւ նոր ժամանակներու պահանջներով ։ Ան տուած է հիմնականը միայն, արմատը, որու վրայ պիտի բուսնէին ու միշտ բուսեր են երիտասարդ ճիւղեր, յառաջապահ եւ յաւիտենական ։

Իր գրական քաղաքականութիւնը կրնանք բանաձեւել Որատիոսի խօսքերով ։ Ուսուցանել, տալ իմաստութիւն, անոր խառնելով միաժամանակ հաճելին, ինչ որ կրնայ հմայել հոգիները եւ յուզել սիրտերը ։ Վասնզի «վճիռ հաճութեան առնու՝ որ զօգուտն ընդ հեշտութեան խառնէ ի քերթուածն իւրում, ... եւ հռչակաւոր մատենագրին երկարայաւէտ կեանս յաւելու՝ կենդանի պահելով եւ յետ մահու զհամբաւ եւ զանուն նորա յազգս յաւիտենից» ։

Փա՛ռք Բազմավէպի վաստակին ։ Ու նորանոր յաղթանակներ ։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԽՄԲ. — Այս գրութիւնը քաղուած է «Գեղունի»էն, պատկերազարդ եւ գեղատիպ հրատարակութենէն, որ փրբեւ բացառիկ թիւ լոյս տեսաւ վերջերս, Ս. Ղազարու վանքին տպարանէն, Բազմավէպի հարիւրամեակին առթիւ, իբրեւ մեծարանք, Սփիւռքի հայ գրողներուն աշխատակցութեամբ ։

ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը ։

Հայրական այգի

Կեանքիս պուրպուր ու խանձարբուր մշտաբուրմունք
Գունեղ փնջիկ,
Քո եղեմում չկար սամում, վսեմ ուսմունք
Գեր ու քաղցրիկ,
Քո ճոխ գրկում ունէին զուլթ ցին ու խլուրդ,
Ծղրիթ, հաւքեր,
Տաւուշ գետի ժիր, խլրտուն ձկների լուրթ
Խաղն էր անթեր ։
Աղմկալից ջրաղացիդ ալրափոշին
Օծել է ինձ,
Այն օրուանից չպար ու ճիչ կոչել եմ միշտ
Կեանքի սեւ բիծ ։
Օ՛, քո թթի, այգեկութի, քաղցր հիւթի
Ակունքն անցաւ՝
Իմ հաճոյքի պերճ սւոյթի յաւերժաթիւ
Երկինքն է ծաւ ։
Քո լոյս օրով սիրադրով վազք ու կորով
Ինձ խնդացին ·
Անբիծ յոյզով ոնց սիւքը զով ես անխռով
Մլծաղեցի,
Յորդորասայր նուէր դարձար՝ ոխ ու դաւեր
Ես չզգացի,
Դրախտաւէտ գիրկդ յաւէտ՝ շատ մերոնց հետ
Եկայ այցի ...
Այսօր սակայն լաց ու կական օտարական
Սիրտս են լափում ·
Այգի՛ չկայ, կկո՛ւ չկայ, որր եմ անկար՝
Խեղճ ու անբուն ...

Մ. ԳՈՒՐԳԷՆ

Ստեփաննոս Դաշտեցու հանելուկները

Միջնադարեան մեր հարուստ մատենագրութիւնը շատ աղքատ է հանելուկներով ։ Մեզ յայտնի են միայն մի քանի հեղինակների կազմած հանելուկները՝ Ներսէս Շնորհալու, Յովհաննէս Երզնկացու եւ ամն Իգնատիոսի ։ Վերջին երկու հեղինակների հանելուկները դեռ չեն հրատարակուած (նրանք յայտնի են ՀՍՍՌ Մատենադարանի ձեռագիր ընդօրինակութիւններից), իսկ առաջինի հանելուկների մեծ մասը կրօնական բովանդակութիւն ունի ։

Հանելուկներ անցեալում, անկասկած, եղել են ։ Կան տուեալներ որ նրանք շատ սիրուած են եղել միջնադարեան Հայաստանում, սակայն չեն պահուել, որովհետեւ մեր գրիչներն այդ կարգի մատենագրական երկերի վրայ նայել են որպէս թեթեւ գործերի եւ չեն ընդօրինակել ։ Սակայն, այնուամենայնիւ, մէկ մէկ, առանձին ձեռագրերում, գլխաւորապէս գրական, գիտական բովանդակութիւն ունեցող ժողովածուներում, կան չուսումնասիրուած հանելուկներ՝ մեծ մասամբ անհեղինակ ։

Ստեփաննոս Դաշտեցին մեր մատենագրութեան մէջ յայտնի անձնաւորութիւն է ։ Նրա վրայ կանգ են առել Մ. Զամչեանը (Պատմութիւն Հայոց, 3 հատոր, Վենետիկ 1876), Ղ. Ալիշանը (Այրարատ, Վենետիկ 1890), Տաշեանը (Ցուցակ հայ ձեռագրաց մատենադարանի ի Վիէն 1895) եւ ուրիշներ ։ Նրա մասին մատենագրութիւն ունի մեծանուն գիտնական Հ. Աճառեանն իր Անձնանունների բառարան»ում (դեռ չհրատարակուած) ։

Ստեփաննոս Դաշտեցին 17րդի վերջում եւ 18րդ դարի սկզբներում ապրած հեղինակ է ։ Անոր գործերէն մեզ յայտնի է արժէքաւոր «Համառօտ ընձեռումն վիճաբանութեան ընդդէմ հերձուածողաց ազգին Հայոց» · սա բաղկացած է երեք գրքից, որոնցից առաջինը կոչւում է «Մաղախ Փրկչանաց», երկրորդը՝ «Կոչնակ ճշմարտութեան» իսկ երրորդը՝ «Խնդիր ուղղութեան» ։ Մատենադարանի ընդօրինակութիւններում յայտնի են Ստեփաննոս Դաշտեցու այլ աշխատութիւնները եւս «Համառօտ պատմութիւն եւ անունք որդոց Թագաւորաց Օսմանցոց» որին կցուած է Հնդկաց պատմութիւնը), եւայլն ։

Ստեփաննոս Դաշտեցու մեզ թողած երկերից երեւում է, որ նա իր ժամանակի աչքաբաց, լեզուներ գիտցող եւ բաւականաչափ զարգացած անձնաւորութիւններից մէկն է եղել ։ Երեւում է, որ նա եղել է վաճառական ։ Իր «Հակաճառութեան» մէջ («Խնդիր ճշմարտութեան» մասում) նա իդէալականացնում է այն քաղաքականութիւնը, որը վարում է Տոսքան Դուքսր Լիվորնիա նաւահանգստում հրաւիրելով այդտեղ զանազան ազգի վաճառականների ։ Այդ կապակցութեամբ նա արդարացնում է Արշակին՝ Արշակաւան կառուցելու համար, որը, իբր թէ, Արշակի համար ծառայելու էր որպէս վաճառականական կենդրոն) ։

ՀՍՍՌ Մատենադարանի թիւ 1786 ձեռագիրը պարունակում է նոյն հեղինակի «Ծիծաղելոյ Վարսադ Ստեփաննոսի Դաշտեցուն չափածոյ մի գործը, որը երգիծանք է իր ձիու վրայ՝ գրուած հա-

յատատ ատրրէջաններէն : 15—18րդ դարերէն, մեր ձեռագրերում շատ կան հայատառ ատրրէջաններէն չափական գործեր :

Այդ տեսակէտից հետաքրքիր են նաեւ Սաթ-վաննոսի հանելուկները: Ամէն մի հանելուկի կողքին, որը չորս տողից է բաղկացած, ունի լուծումը բացատրութիւն՝ թէ ինչին է վերաբերում տուեալ հանելուկը: Եւ որպէսզի հանելուկը վերծանելիս ընթերցողը մտածել, չարչարուել կարողանայ, հանելուկի այդ բացատրութիւնը գրուած է վրացերէն: Ակամայ մարդ յիշում է անմահ Սայաթ Նովային, որը միաժամանակ կատարելութեամբ տիրապետել է հայերէն, վրացերէն եւ ադրբէջաներէն լեզուներին:

Սանիւաննոս Դաշտեցու հանելուկներն, արժէքաւոր են մեզ համար եւ իրենց աշխարհիկ բովանդակութեամբ: Ու՞ր կարող է մտնել Շնորհալու հանելուկների արժէքը, որոնք իրենց տեսակի մէջ մեր մատենագրութեան համար հետաքրքիր նորութիւններ են հանդիսանում:

Հայ ժողովրդի պատմութեան եւ գրականութեան պատմութեան համար պակաս արժէք չեն ներկայացնում Դաշտեցու Նոր Ջուղայեցիներին ուղղուած պարսաւական խօսքերը: Դաշտեցու քննադատութիւնը չէ ուղղուած Նոր Ջուղայեցիների դէմ ընդհանրապէս, այլ նրա բարձր - խաւերի, յատկապէս առեւտրականների դէմ, որոնք ինչպէս Դաշտեցին ասում է, «Ինչ ծախ տեսնում, առնում են լցնում»: Այս տեսակէտով անոր պարսաւական խօսքերը խոր իմաստ ունին եւ յիշեցնում են Ֆրիկին:

Դաշտեցին իր գրական երկերով հանդէս է եկել այն ժամանակ, երբ սկսւում էր Նախապատրաստական մեզին դարերի եւ Նոր հասարակութեան սաղմնաւորումը, իսկ նման կարգի քննադատական գործեր յատուկ են անցման այս շրջաններին.

ՀԱՆԵԼՈՒԿ Արարեալ Ումեանէ Սանիւաննոսէ Դաշտեցւոյ :—

Թէեւ չարժւում եւ չարժել եմ տալիս, բայց չեմ զգում,
Ցոյց եմ տալիս խիղութիւնն ես ամէնքին, ինձ չեմ տալիս,
Երեւում եմ փոփոխապէս ու չեմ երեւում,
Երթեւեկից հանդէսներ եմ միշտ սանդում :
(ԱՐԵՒ)

Թռչում եմ արագ թռչունի նման, բայց չեմ ուտում,
Մերկ շնչաւոր անասուն եմ եւ չեմ ուտում,
Վերամբարձ ոտքերս ծաւալած հեշտ ընթանում,
Բայց որ չունիմ չեմ առնում, անշարժ եմ մնում :
(ՆԱՒԱԿ)

Անզգայ մէկից չարժւում եմ առհասարակ,
Ատամաշարք ունիմ բազում եւ չատ բարակ,
Չունիմ ձեռքեր, անչափ եմ ես եւ չեմ տեսնում,
Ժամանակի շրջաններն եմ ձեզ ցուցադրում :
(ԺԱՄԱՑՈՅՑ)

Փոքր եմ երկար է եւ ունեմ խոքր փառ,
Կերակուրս հուրն ու երկաթն է ինչպէս միս,
Մի կայծի անգամ հանդուրժած եւս պայթում եմ,
Ամուր բան հանդիպելիս պատարկւում եմ :
(ՀՐԱՑԱՆ)

Փոքր եւ չէին եմ կենդանի է, եւ եմ նուազ,
Բուսականաց ղեկավարն եմ յոյժ գգաստ,
Կերակուրը մի չէ անց բնաւ ի կոկորդ իմ,
Բայց թագաւորք ցանկան ունել զաւելորդն իմ :
(ՄԵՂՈՒ)

Ձերմ եմ սառցի եւ վառւում եմ հուրի նման,
Նկարչներից պատկերւում եմ կոյրի նման,
Ցանկացածիս արտասուքը չեմ ճանաչում,
Ոչ մի պատիւ, պատահելիս, չեմ ամաչում :
(ՍԵՐ)

Պաւլիկ կնոջ նման եմ համաքաշակ,
Երկու լայն օղեր ունիմ իրար տակ,
Օղերի մէջ մատ դնելիս ես խաղում եմ
Մանկլիքը փուշ կտան է, որ աղում եմ :
(ՄԿՐԱՏ)

Մկրատի ինձ երկար կոճում եւ լուռ կացի,
Ու նրանով հագարառոր անցքեր բացի,
Մինչեւ որ զրած կոճում ի սպառ վերջացաւ,
Եւ եւ մուտքս ընդունում էր փուշ ու կասաւ :
(ԱՍԵՂ) 5

Բարի ինձ անինդան եմ եւ չեմ քայլում,
Դյուրաւութեամբ արեւակի պէս եմ փայլում,
Նկարէ եմ ճարտարապետի յոյժ անվրէպ,
Ցուցադրած ունենում եմ դէմք հանդէպ :
(ՀԱՅԵԼԻ)

Կարեմ կոչուել մարդու որդի, բայց դեռ մարդ չեմ,
Առանց մարդի չեմ գոյանում, յարդ չեմ ուտում,
Միս արիւն է կերակուրն իմ եւ այն էլ հում,
Գիշեր - ցերեկ ծարաւի եմ արեան, ձեռում :
(ՈՋԻԼ)

Կառուցուած եմ հոսանաց մօտ, նրանով եմ պարում,
Ատամներովս իմ, երբեմն հողմով եմ կառավարւում,
Բերան չունեմ, բայց անդադար տալիս են ինձ ուտել,
Ե ւ սառամորքսիս աւելորդն ինձ մօտ կուտել :
(ՋՐԱՂԱՑ)

Երկու անդգայ ծնողներից է ծնունդն իմ,
Իւղից, ճարպից եւ կտաւից է սնունդն իմ,
Արեգակի փոխանորդն եմ եւ չեմ չարժւում
Կենդանանում, երբ գլխակտոր եմ լինում :
(ՄՈՄ)

« Էջմիածին » ՊՐՈՖ. Ա. ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

ՄՏՔԻ ՋԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

Ճիշդ պատասխանները վարը

1.— «Էկմոն»ի երաժշտութիւնը հեղինակած է — Պախ, Շոփէն, Պէթհովէն, Շուման :

2.— Թուրքիոյ վարչապետն է — Ինէօնիւ, Հասան Սագա, Հիւսէյին Ճահիտը :

3.— Ս. Հեղինէ կղզին կը պատկանի — Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Իտալիոյ :

4.— Նափոլէոն Պոնափարթ մեռած է — 1815-ին, 1821ին, 1830ին :

5.— Սրբագրեցէք հետեւեալ բառերը — ձանձրոյթ, ցրուիչ, բազմերանգ, յափրացած, յեղակարծ, մազապուրծ :

6.— Նոր Զելանտայի մայրաքաղաքն է — Սիտնի, Ուէլինկթըն, Քանպերա :

7.— Փարիզի Օփերայի շէնքին ճակատը ի՞նչ գրուած է.

8.— Թրումըն Ամերիկայի քանի՞երորդ նախագահն է :

9.— Գիտէ՞ք հետեւեալ բառերուն իմաստը— խեթ, մախան, յաչաղանք, պղերգութիւն, բղջախոհութիւն :

10.— Ֆրանսա՞ն մեծ է տարածութեամբ թէ Իրանը :

11.— Պղատոնը աշակերտն էր — Արիստոտէլին, Սոկրատին, Սենեքային :

12.— «Կը մտածեմ, ուրեմն կամ» — այս խօսքը ըսած է Վ. Հիւկօն, Փասքալը, Տէքարթը :

13.— Մէկ քիլօն հաւասար է... լիպրայի. մէկ քիլոմեթրը... մղոնի :

14.— Ո՞վ է լուսանկարի հնարիչը — Մոնկոլֆիէ, Սթիֆընսըն, Տակէր :

15.— Քահանան «արժանապատիւ» է, եպիսկոպո՞սը, պատրիա՞րքը :

ՃԻՇԴ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— Պէթհովէն : 2.— Հասան Սագա : 3.— Անգլիոյ : 4.— 1821ին : 5.— Բոլորն ալ ճիշդ են : 6.— Ուէլինկթըն : 7.— Académie nationale de musique, 8.— 32րդ : 9.— Ծուռ նայուածք, նախանձ, չար նախանձ, ծուլութիւն, չարամիտ ցանկութիւն : 10—. Իրանը : 11.— Սոկրատի : 12.— Տէքարթ : 13.— 2.2046, 0.62137 : 14. — Տակէր : 15.— Գերապատիւ, ամենապատիւ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՄԱՐԴՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ
ՓՈՐՁ ԹԻՒ 1

Գրեց՝ Վ. ՕՇԱԿԱՆ

Ու նախանձ, նախանձ կր բզքտէր ներսէն, ու չէր կրնար հանգիստ կենալ, կը շարժէր իր աչքերը, կ'անցնէր վակոնին միւս կողմը կամ դուրսը կը դիտէր, գետնուղիին պատերուն վազքը :

Երբեմն մտածում մը, մշուշոտ, անկապակից կը տարածուէր մտքին մէջ երբ այսպէս կը տառապէր, մորակուած անհամար, անդուլ ցանկութիւններով: Մէկ անգամ, գոնէ անգամ մը...: Ինքը դրամի ալ պէտք չունի.. շահածը կը բաւէր... բայց կ'ատէր, կ'ատէր մարդիկը ու իրենց այդ միս ըլլասու հանդամանքը, իրենց քնքուշ խօսքերը, կեղծ, միօրինակ: Չէ. չէ.. անկարելի բան էր... կը նախընտրէր գիշեր մը Սէն նետուիլ քան թէ զիջանիլ անոնց մտերմութեան ...

....

Երբ վերջ կը գտնէ Թանկօն, լոյսերը կը պայծառանան, երկուքն ալ կը փնտռեն «վախը» որ կը բաժնէր զիրենք պահ մը առաջ: Ու պահ մը, վայրկեանի մը տեւողութեամբ, կուգայ ան —

Զգայնութիւն է, խարխափուն, չփոթ որ կը չինուի երբ չարժումն ու խօսքերը, կեանքը, կեանքի ձեւը չունին ամբողջութիւն, վերջնականութիւն: Կ'արձագանգէ, կ'արձագանգէ ամէն գիծ ու գոյն ու անձին միութիւնը կը կորսուի անիմաստ, մեքենական մանրամասնութիւններու մէջ: Քիթը կը չփէ, ափը կը քերէ, կը նայի կօշիկին ծայրը, կը ժպտի, կը հանէ թաշկինակը, կը ճմռթկէ կրկին կը դրպանէ: Մինչ ան — ձեռքը պահ մը կը հեռանայ մարմնին կաղապարէն, մարդոց ծոծրակները կը փայլին, դող մը կը սողայ կռնակէն: Ցետոյ՝ տղան, որ աղէկն է — հիմա կը փոխադրուի ներսը, կ'ըլլայ այրը դարչելի, թըշնամի, կրկին դուրս կ'ելլէ, ինք կը թեթեւնայ, կը նայի քիթին, զրպանի գրիչին :

— Իմս է... իմ սեփականութիւնս է վերէն վար... ես... ես պիտի գոհանամ անով.... պիտի կշտանամ... չէ՞ .... այո՞... լուցկիները մի վառէք ... խե՞նդ եմ.. մայր ... օհ .. :

Կ'անցնի պահը ... :

Ու աչքերուն մէջ տղուն կար իր ամբողջ տկարութիւնը, անկարողութիւնը, զսպուած ամչկոտութիւնը ու ան կը պզտիկնայ, կըպզտիկնայ երբ աղջիկը չիտակ, անդուլ նայուածքի մը մէջ կը չափէ խեղճութիւնը անոր: Ցնցուած այդ անդը - թութիւնէն, համարձակութիւնէն որ չէր սպասեր եգիպտական արձանին, ձեռքը կրկին կը փնտռէ տաբատին խողովակ կորութիւնը...: Բնազդաբար կը չափէ աչքը անոր պզտիկ կուրծքերը: Կը սահի վար.. կը կորսուի: Մինչ աղջիկը տակաւ կը մագլցի իր կիրքին ի վեր, չուզեր, չի կրնար զսպել այդ բռնկումը, նոր անծանօթ ուժը որ կ'արշաւէր մարմնին մէջ: Տեսնել այր մարդը այնքան պըղտիկ, վատուժ դերի իր քմայքին, տեսնել դայն ըկռուած, ըլլալ իրեն նման տղեղ, անհրապոյր գործաւորուհիի մը կողմէ — այդ կը ցանկար:

Ու մինչ, մտած իր որբի, մոլցուածի մտայնութեանը մէջ տակաւ կիրքն ու դրդիռը կը լքէին ջիղերուն ցանցը, ան կը սկսէր քալել աղջկան քովէն, յետոյ ետեւէն :

Փողոց:

Ոչ մէկ բառ: Կը զատուին պողոտայէն, կը մըտնեն նիհար, յիմար անցքը: Զովութիւն, որ ճակտին կը պառկի, կը զուարթանայ ջիղերուն մէջ:Ու երբ թեւը կը մտնէ աղջիկը, ան երկվայրկեան կը կարծէ տեսնել քովն ի վեր դիմագիծը հին զգայնութեան... «ուրիշութիւն» մը որ կը լեցնէ, կը լայնցնէ աղջկան շունչը իր շուրջը:Մանր, քօղարկուած մթնոլորտին մէջ կը քալեն:

— Այս կողմէն , քալէ :

Լո՞ւրջ: Պաղատական, հատիկ հատիկ, բայց ուժեղ: Որ ան հաղիւ կրցաւ արտասանել չպայթելու համար լռութենէն, իր ներսի լռութենէն: Չէր սպասեր անոր պատասխանին: Չեկաւ: Վիպային ոչ մէկ տեսարանի կը նմանէր սա ապրումը: Տարբեր էր նաեւ պարապահի շրջանակէն: Ինչ սուտ, տկար էր ինք սա վայրկեան, երբ իր ներքին ուժովը կը քաշէր հետը փողոցն ի վեր սա տղուն մարմինը: Դէպի՞ — ու ամէն քայլի մէջի առելութիւր կը չատնար, կ'ուժովնար, ամէն քայլի քովի զանգուածը աւելի թոյլ, ծանր կը թուէր: Ինչքան սուտ ըլլալու էին այդ վէպերը: Ա՞յն էր այդ մարդ բռուածը, այնքան ծիծաղելի :

Զոյգ մը, իրարու կպչուած, դանդաղօրէն, համբուրուելէն կը սահին իրենց քովէն:

Ցետո՞յ — անդին տղան այլեւս շուք մըն էր, իր ետեւէն կախ, իրեն կարօտ կոտ րմր լաթ:Պիտի հետեւէին անոր քայլերը իրեն, կատուի մը նման, սանդուխներէն վեր, պիտի կենային դրան առջեւ:

Բայց ինք... ինք... ինչպէ՞ս պիտի նետուէր այդ անծանօթ փոթորիկին մէջ, ինչ դաղտնիքներ պիտի պատռէին, որոնց դէմ անդէն էր ... : Գաղտնի՞ք — ու երկվայրկեան մը տեսաւ սենեակը, իրիկուան տրտմութեան մէջ դարձած անիրական ու անկինին՝ մօրը մահիճը: Ցետոյ կը ծախէր անոր քովի ստուերը ու տաք շունչը մահամերձին կը նստէր... կը նստէր... կը խօսէր.... «աղջիկս» ... բայց կուլար կուլար ..

Այսպէս էր որ երբ անոնք հասան իր շէնքի դրան առջեւ, ան քաշեց թեւը ու դարձուց դէմքը տղուն: Երկու շուքեր, որոնք իրար կը դիտեն... Հսկայ շէնքին մթին զանգուածին տակ, սանդուխներու բերնին :

— ...

— Հիմա՞ :

Ո՞վ էր խօսողը: Աղջիկը լսեց ու լռութեան մէջ իր կառուցած կարծր կեղեւը առելութեան հալեցաւ ու ինքզինքը զգաց այնքան մեղմ, բարի ... : Հիմա՞ — բայց վեր, վեր դէպի սենեակը, որ կըպէ դուռը, որ դուրս նետէ պատուհանէն բոլոր սիրային վէպերը ու գինովնայ, խենթենայ մինչեւ առտու ու մինչեւ տարի մը ամբողջ, անհուն կարօտը առնելու չափ: Ջիղերը, ականջները կը պոռան ալ, կը հրեն մարմինը փաթթուիլ դիմացի շուքին կառչիլ իր ուժերու վերջին մասնիկը մինչեւ ... :

Տղան:

Որ լսեց այս բառը իբր հեռուէն եկող շշուկ մը ու վախցաւ: Վախցաւ այն խաւարէն որուն մէջ պիտի ճամբորդէր անծանօթ սա աղջկան հետ: Կ'ուզէր լսել այդ ձայնը աւելի որոշ: Ալ մոռցած էր եգիպտական արձանը անոր մէջ, անհրապոյր, անկուրծք էակը որ աչքերէն կը կախուէր պարասրահին մէջ — հիմա ան դարձած էր չէզոք, ան -

Պաղեստինի խռովութիւնները

Ուրբաթ օր հրէական Հականագաղթի ընկերակցութեան անդամներ բախումներ ունեցան Արաբներուն հետ, Թէլավիվի մէջ, հինգ մղոն երկարութեամբ ճակատի մը վրայ: Արաբները ձեռնառումբերով եւ գնդացիրներով յարձակեցան Հրեաներուն վրայ եւ կրակի տուին բազմաթիւ շէնքեր: Քսանըհինգ Արաբներ եւ քսանըհինգ Հրեաներ սպաննուեցան: Ծանր խռովութիւններ պատահած են նաեւ ոչ միայն Պաղեստինի այլեւ արաբական ուրիշ երկիրներու մէջ: Պաղտատի մէջ Արաբները յարձակեցան բրիտանական հիւպատոսարանին վրայ: Հիւսիսային Ափրիկէի մէջ (Լիբիա), Արաբները յարձակում գործեցին Հրեայ խանութպաններու վրայ: Հայֆայի մէջ Հրեայ պաշտօնեայ մը սպաննուեցաւ:

Ցոյցեր կը կատարուին Ատէնի մէջ (Կարմիր Ծով) ուր 44 հոգի սպաննուեցան ուրբաթ օր: Անգլիական կառավարութիւնը օդանաւով զօրք պիտի փոխադրէ նաւահանգիստին պաշտպանութեան համար:

Արաբները կը շարունակեն աղօթել Գահիրէի մզկիթներուն մէջ: Արարողութիւնները յաճախ կ'ընդմիջուին «Անկցին Ռուսիան, Անգլիան եւ Ամերիկան» բացագանչութիւններով:

Անկախ Հրէաստանի նախագահ պիտի ըլլայ Տոքթ. Վայզման, իսկ վարչապետը Տէյվիտ պէն Կուրիոն՝ Պաղեստինի Աշխատաւորական կուսակցութեան վարիչը: Հրէական համազգային ժողով մը պիտի գումարուի Երուսաղէմի մէջ յառաջիկայ շաբթու նախապատրաստական աշխատանքներու համար:

Միւս կողմէ, Եգիպտոսի, Իրաքի, Սուրիոյ, Լիբանանի, Անդր Յորդանանի, Եէմէնի եւ Ս. Արաբիոյ մեծամեծները չորեքշաբթի օր Գահիրէի մէջ կարեւոր խորհրդաժողով մը պիտի ունենան «պատրաստելու համար սրբազան պատերազմին յառակագիծը»:

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բրիտանական գօտիին զինուորական դատարանը մահուան դատապարտեց Նացի ղեկավար մը, Ֆրէտրիխ Հաուզէր որ 1945ի Մարտին սպաննել տուած էր չորս բրիտանացի օդաչուներ:

ԻՐԱՆԻ դահլիճը որ հրաժարեցաւ հինգշաբթի օր, տակաւին վերակազմուած չէ որովհետեւ նախորդ վարչապետը չուզեր հրաժարիլ: Ընդդիմադիրները կը պահանջեն Շահէն որ հեռացնէ զայն:

ԱՆԳԼԻՈՅ նախորդ վարչապետը, Ուինսթըն Չըրչիլ, Ուրբաթ օր նշանակուեցաւ Մանչէսթըրի ազատ քաղաքացի: Այս առթիւ սարքուած ընդունելութեան մը ընթացքին, պահպանողական եւ կատաղի հակա ընկերվարական առաջնորդը ըսաւ.— «Հակառակ մեր ներքին խնդիրներու մէջ մեր ունեցած տարակարծութեանց, Անգլիոյ երեք քաղաքական կուսակցութիւնները միացած են համայնավար բռնակալութեան դէմ: Մենք բոլորս ալ եղբայրներ ենք: Այս երկրին մէջ մենք կրնանք կուսակցական բուռն պայքար մղել եւ ծանր բաներ արտասանել իրարու, դառնութեամբ եւ զայրոյթով: Եւ սակայն կը պահենք լաւ տրամադրութիւններ եւ զգացումներ՝ իրարու հանդէպ: Պահպանողական եւ աշխատաւորական կուսակցութիւնները մեծ կուսակցութիւններ են. ինչպէս նաեւ ազատականները»:

ՀՌՈՄԻ ոստիկանութիւնը ուրբաթ օր կրակ

կիրք մարմին մը, հորիզոնէն շշուկներով խօսող իր հետ: Միայն երբ զոյգը սահեցաւ քովէն անոր մէջ արձագանգեց անցեալին, ներքին իր կեանքին ապրումներուն տարտամ կոչը: Բան մը կը տաքնար ներսը: Բան մը կը խլրտէր, կը քրքրուէր...

— Հիմա՞

— ...

— Ըլլա՞նք սենեակդ ...:

Այդ վայրկեան էր որ փողոցին լռութիւնը պատռեցաւ երբ տափակ կօշիկներով, դեղին մորթով աղջիկը դաժան, անմարդկային ձայնով մը.

— Մայր ...

Ու դուռը կռնակէն զարնելով փողոցը կախուած ձեւին վրայ սանդուխներէն խելագարի մը նման վեր... վեր վազեց ...

●

Հայրը խաբած էր մօրը: Մայր ու աղջիկ տարիներ տարիներ այդ թոյնին հետ ապրած էին, այդ թոյնին համար ապրած էին: Ու մօր դերեզմանին վրայ ան տուած էր երդումը — ատել, ատել... ատել մարդիկը...

Մինչեւ դուռը իրենց տան ...

Անկէ անդին՝ — մինչեւ առտու սենեակին ականջները հեկեկանքը մտիկ ըրին անոր որ կը մեռնէր ամէն անգամ որ մօրը վրէժը կ'առնէր...:

(Վերջ)

բացաւ ցուցարարներուն վրայ երբ խռովութիւններ պատահեցան Փրիմավալլէ արուարձանին մէջ: Տասը հոգի վիրաւորուած են: «Անօթի ենք» կը պոռային ցուցարարները:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին փոխ նախարարը, Րապըրթ Լըվէթ, յայտարարեց ուրբաթ օր թէ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ գործադուլները ներշնչուած են Մոսկուայէն եւ ցոյց կուտան թէ Խորհրդային Միութեան արտաքին քաղաքականութիւնը ինչ ձեւերով կը գործէ: Նախարարը դիտել տուաւ որ Ռուսիա այնպէս մը շարժած է որ գործադուլներու խռովութիւնները զուգադիպին այն վիճաբանութեանց որոնք ներկայիս տեղի կ'ունենան խորհրդարանին մէջ՝ Եւրոպայի օժանդակութեան հարցին առնչութեամբ:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Աւետիս Ահարոնեանի Ամբողջական գործերուն

Տաս հատորներով, (իւրաքանչիւրը 400—450 էջ) որոնց մէջ ամփոփուած պիտի ըլլան հեղինակին բոլոր գեղարուեստական գործերը՝ վէպեր, պատմուածքներ, ճամբորդութիւններ, թատերգութիւններ, քաղաքական օրագիրը եւայլն: Լոյս տեսած են արդէն հատորներ առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ: Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ երրորդ հատորը:

Բաժանորդագրուողները կը ստանան լոյս տեսած երեք հատորները եւ յաջորդաբար մնացեալ հատորները:

Բաժանորդագրուելու համար դիմել.— Փարիզի մէջ՝ «Յառաջ»ի խմբագրութեան կամ Հրանտ Սամուէլի գրատան, 51 rue Monsieur le Prince, Մարսէյլի մէջ՝ Տիկին Հ. Զաթիկեանի, 5 rue Agent Leon Galy, Beaumont եւ Տիկին Շ. Թեւեանի, 8 rue Pierre Guys, Beaumont, Իտալիոյ մէջ՝ Տօքթ. Ե. Արզումանեանի, 3 Via Capellari, Milan:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Արամ Պասմաճեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրեն Տիկին Տ. Մելիքեանի (Փարիզ), իբրեւ երախտագիտական արտայայտութիւն բժիշկ Գուրգէն Մեծատուրեանի՝ հիւանդի մը ապաքինումին համար, իր ցոյց տուած օժանդակութեան առթիւ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ժ. ԹԻՒԸ (Նոյ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուի հայ գրատուներէն՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՇԱՏ ՓՆՏՌՈՒԱԾ, վերջապէս լոյս տեսած է 1948 տարեշրջանի (13րդ տարի), Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ԳՈՅԱՄԱՐՏ օրացոյցը: Այլազան եւ ճոխ բովանդակութիւն, (պատմական, աշխարհագրական, յեղափոխական եւայլն): Ապահովեցէք հիմակուընէ ձեր շրջանի Նոր Սերնդականներէն: Գին 100 ֆրանք:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Իթալիի մասնաճիւղին ԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ որ տեղի պիտի ունենար Դեկտեմբեր 7ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Բարձր Հայքի (Կարին Երզնկա, Բաբերդ, Ալաշկերտ, Քղի, Բասէն եւն.) Հայր. Միութեան վարչութիւնը կարեւոր օրակարգի համար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր անդամները, այս կիրակի 7 Դեկտ. ժամը 10ին, 221 rue Belleville, Chartonին սրճարանը: Ներկաներուն թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի:

Métro Place des Fêtes:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՊՈԼՍՈՅ ԷՍԱԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԱԽՃԱՆԵԱԼ
ԲՈԼՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԵՒ
ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ Դեկտեմբեր 21ի կիրակին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, յետ պատարագի: Կը հրաւիրուին բոլոր էսաեանցիները որ իրենց ներկայութեամբ յարգեն անոնց յիշատակը:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար· 1200, 6ամս· 650, Արտ. 15 տող· կամ 3 անգլ·

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 9 Décembre 1947 Երեքշաբթի 9 Դեկտեմբեր

ԺԹ· ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5209—Նոր շրջան թիւ 818 Խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր·

ՍՓԻՒՌՔԻ ՀԱՅՈՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋ

Ուշադրութեան արժանի կացութիւն մը կը պարզէ Սփիւռքի Հայոց գրականութիւնը, մանաւանդ, երբ կը շարունակուի ներգաղթը: Ինչ թէ շատ գրիչ շարժողը հազիւ թէ ոտքը կը դնէ Խորհրդային Հայաստանի հողին վրայ, կը փոխէ իր լեզուն: Պարտադրութի՞ւն մըն է տակաւին: Ա. Խանդկարեան «Ազդարար»ի մէջ գրած իր յօդուածը կը վերջացնէ այսպէս—«բոլշեւիկները լուծել են հարցը Գորդեան հանգոյցի նման, արգիլելով արեւմտահայ բարբառը Հայաստանում»:

Եթէ այսպէս ալ չէ, շուտով համակրանք շահելու, շուտով իր ուղին գտնելու մարմաջէն բռնուած՝ ներգաղթող լրագրողը կամ բանաստեղծը կ'իւրացնէ արեւելահայ բարբառը: Կարելի պիտի չըլլա՞յ անոր պահպանել իր լեզուն, թէ անախորժ շեշտ մը լսելի ընելու վախը միայն կը փութացնէ այս կաղապարումը: Բայց ինչո՞ւ հայ բանաստեղծը հարկադրուած ըլլայ արեւելահայ բարբառով արտայայտելու իր զգացումները: Անշուշտ աւելի հաճելի պիտի թուի հայ իրականութիւնը Հայրենիքին մէջ ներկայացնող մարդոց ականջին իրենց իսկ լեզուն. բայց քիչ թէ շատ հայ գրականութեան ծանօթ մէկու մը համար անուրանալի է յայտնութիւնը այն հրաշալի գեղեցկութեան, որուն հասած է այսօր արեւմտահայ լեզուն:

Ողբերգական վերջաբանով եզրափակեց յօդուածագիրը «Սիոն»ի երեք թիւերուն մէջ Սփիւռքի Հայոց գրականութեան մասին գրած իր յօդուածները. «Հայ լեզուն Սփիւռքի մէջ վիրաւորուած է իր սրտէն, եւ ուշ կամ կանուխ դատապարտուած է ըլլալու լրագրական լեզու կամ վենետիկեան հայերէն»: Ինչ տխուր ահազանգ. եւ անիրաւ մանաւանդ: Ի՞նչ ըսել կ'ուզէ այս տողերուն հեղինակը: Վիրաւոր սրտէ՞ն: Պիտի ջուրի՞ն [illegible] եւ արցունքով կազմուած, դարաւոր տառապանքով ստեղծուած այն հրաշագեղ մոզայիքները, որոնք մեր գաղութներն են այսօր: Ամէն ազգ, իր մայրենի հողին վրայ, անանցանելի պարիսպներով շրջապատուա՞ծ պիտի ապրի: Ընդհակառակը, տեւողութիւնը եւ հեռաւորութիւնը անիմաստ իրականութիւններ դարձած են գրեթէ, այնպէս որ մօտ ապագայի մը մէջ, հայրենիքի մը սահմանները ցեղային զատորոշ գիծեր ներկայացնելէ պիտի դադրին:

Սփիւռքի մէջ անհրաժեշտ է կազմել գրագէտներու միութիւններ: Գլուխ գլխի պէտք է գալ՝ ստեղծելու համար ջերմ ու եղբայրական մթնոլորտ մը, որուն մէջ քէնն ու ատելութիւնը պիտի դադրին: Լեզուն է որ ցեղի մը ոգին կը յաւերժացնէ: Անոր ուժին մէջ կը ծնին այն բոլոր պատկերները որոնց յայտնութեամբ ի տես աշխարհքին ու մարդկութիւնը կը ճանչնան ազգի մը ճշմարիտ կերպարանքը:

Մեր լեզուն, Դուրեանէն, Կամսարականէն, Բաշալեանէն, Զօհրապէն ի վեր, այնքան գեղեցկացած, այնքան հարստացած, այնքան յղկուած է այսօր՝ որ միայն «լրագրական լեզու», չի կրնար հանդիսանալ, ոչ ալ «վենետիկեան հայերէն»: Անոր բուսադաշնակ լարերուն վրայ հնչեցուց Վարուժանը, իր «Ցեղին սիրտը», Սիամանթօն՝ իր «Հայրենի Հրաւէրը»:

Մեծարենցը եւ Զարիֆեանը անոր շքեղ ծիրանիէն հիւսեցին բանաստեղծի իրենց փաղփուն պատմուճանը:

Այդ լեզուն չի կրնար մեռնիլ: Անոր շքեղ հարստութիւնը չսպառիր բնաւ: Թող մարդիկ կարծեն թէ պետական ուժի մը նեցուկը անհրաժեշտ է, որպէսզի լեզու մը ապրի: Մենք դարերով չունեցանք պետականութեան մը հովանին մեր վրայ. բայց ստեղծուեցաւ աշխարհաբարը ցեղային սրբութեան մէջ եւ այնքան կարճ ժամանակի մը մէջ հասաւ իրապէս վսեմ յայտնութեան մը բարձունքը: Խորհիլ թէ բնիկ հողին բոյրն ու գոյները անհրաժեշտ են կենդանութիւն տալու անոր եւ ատոնց պակասէն անիկա «սրտէն վիրաւոր» օր մը պիտի տժգունի եւ մեռնի, կը նշանակէ պարզապէս ցեղային ոգին պարփակել նեղ սահմանի մը մէջ:

Այդ ոգին կարելի է մշտավառ պահել ամենուրեք: Այդ խունկն ու ծիրանին մենք պահպանեցինք ջերմեռանդօրէն՝ օտարութեան անապատներուն մէջ իսկ, եւ մեր սրտին կրակներովը ծխեցինք զայն, եւ մեր սրտին արիւնին մէջ ծաղկեցուցինք անոր անմահ երազներն ու կարօտները:

Իրաւ է, Սփիւռքի Հայոց գրականութիւնը տէր տիրական չունի այսօր, խլուած՝ հայրենի երկրէն, արհամարհուած՝ անոնցմէ, որոնք կը կարծեն իրենց ձեռքին մէջ ունենալ արժէքներու չափանիշը:

Բայց պէտք է զգաստանալ: Պէտք է որ մենք վերջապէս տէր կանգնինք մեր ունեցած հարստութեան, այնքան տառապանքով եւ զրկանքներով ձեռք բերուած այն գանձերուն, որոնք ճշմարիտ եւ անկորնչելի արժէք մը կու տան մեր վերջին քսանըհինգ տարիներու գրականութեան:

Հոն կը յայտնուին դէմքեր որբ տղաներու՝ յաճախ աւուր հացի կարօտ, սիրոյ եւ ատելութեան մրրիկներէն խելացնոր, բայց ներաշխարհի արեւուն կրակներէն ջերմացած. կերպարանքները բոլոր անոնց, որոնք շատ վեր կը կանգնին այսօր՝ հակառակ ամէն մոռացումի, ամէն բռնազբօսիկ արհամարհանքի, որոնց կը փորձէ ենթարկել զանոնք հայ պետութիւնը:

Անոնց տէր պիտի կանգնի Սփիւռքը ինք, ուրիշ ճար չկայ: Մենք պիտի հաւաքուինք այն կրակին շուրջը՝ զոր վառած են իրենց մորթով ու սրտով հայ գրականութեան այս նոր ստեղծիչները: Պիտի հաւաքուինք սրբազան եղբայրութեամբ, որպէսզի փոթորկաշունչ քամին չսպառնայ մարել զայն, որպէսզի ոչ մէկ անիրաւ ձեռք բարձրանայ անոր գեղեցկավառ բոցերուն դէմ:

(Ցուաբեր) ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՏԵՐԱ՞ԶՄ ԹԷ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Առատութեան եօթը եւ սովի եօթը տարիներ իրարու կը յաջորդէին համաձայն Աստուածաշունչին, երբ Թագաւորը երազին մէջ կը տեսնէր պարարտ ու նիհար կովեր: Մեզի, պարզ մահկանացուներուս ալ հարցնեն նախապէս—ոչ իսկ մեր երազին մէջ— թէ օրուան 24 ժամուան ընթացքին 7 լոյսի եւ 17 խաւարի ժամեր սահմանուած են, խաղաղութիւնը լիաշուրթ փառաբանելու համար:

Եւ ի՜նչ խաղաղութիւն... Աջ ու ձախ կռիւ ու վէճ: Կռիւ ածուխի համար, կռիւ հացի, ջուրի, կազի, մեթրոյի, նամակի կամ թուղթի համար:

Կռիւ գործադուլ ընելու համար, քիչ անդին նոյնքան բուռն ծեծկուք մը, գործադուլ չընելու համար: Վէճ աշխատանքի ազատութեան պաշտպանութեան համար, վէճ վնասարարութեան համար: Անուշ ու լեղի փոխասացութիւններ ի խնդիր քուէի:

Ո՞ր մէկը թուել վերջապէս, խաղաղութեան այս երեք տարիներուն «պաղ պատերազմի», ծովուն մէջ լողալով կամ թիավարելով երբեմն հոսանքին ի վար, յաճախ հոսանքին դէմ: Ի խնդիր ի՞նչ բանի:

Կարծեմ պատերազմի կարօտն է որ կը մղէ բոլոր այս մարդիկը մոռնալու խաղաղութիւնը:

Կարօտ ու ծարաւ արիւնի՞... թէ պողպատի, քարիւղի եւ ածուխի շահաբեր առուտո՞ւր:

Կարօտ ու ծարաւ թշուառութեա՞ն... թէ կեղծ ու շռայլ մարդասիրութեան. եզրակացուցէք ինչպէս որ կ'ուզէք:

Մարդը, գլխագիր մարդը, ոչ խաղաղասէր է, ոչ մարդասէր, ոչ իմաստուն է, ոչ ալ արդար:

Եթէ այդպէս չըլլար ի՞նչպէս պիտի կարենար [illegible] կատարեալ, արագ ու արդիւնաւոր: Իսկ խաղաղութիւնը առնէր ու դնէր սանդին մէջ ծեծէր ու ծեծէր, ճիշդ ջուր ծեծելու պէս, անօգուտ ու ապարդիւն:

ՍՕՍԻ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ պատուիրակին դիւանէն կը խնդրուի մեզմէ հաղորդել որ Անգլիոյ գահաժառանգ իշխանուհիին ամուսնութեան առթիւ, Սիւրմէեան եպիսկոպոս շնորհաւորական հեռագիր մը ղրկած է Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսին: Արքեպիսկոպոսը իր շնորհակալութիւնները յայտնած է:

Անգլիոյ հայ գաղութին անունով իշխանուհիին նուէր ղրկուած է Քորֆուի մէջ հայ կիներու կողմէ պատրաստուած ձեռագործ մը:

ԻՏԱԼԻՈՅ խռովութիւնները կը շարունակուին: Կարգ մը դէպքեր պատահած են Հռոմի շրջակաները: Վարչապետ Կասփերի կը փորձէ չափաւոր ձախակողմեանները իր կառավարութեան մէջ առնել:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏԱԳՆԱՊԸ.

Գործադուլներու տեղատարափը իր թափը կը կորսնէ եւ, շնորհիւ կառավարութեան ձեռք առած միջոցներուն, շատ հաւանական է որ յառաջիկայ տասը օրուան մէջ բոլոր բանուորները իրենց աշխատանքին վերադառնան: Այս կարծիքն ունին պատկան իշխանութիւնները:

Աշխատանքի նախարարը Տանիէլ Մայէր, շաբաթ խորհրդարանին մէջ յայտարարեց թէ բանակցութիւնները պիտի շարունակուին կառավարութեան եւ Աշխատաւոր. Դաշնակցութեան միջեւ, տակաւին խզում յառաջ եկած չէ: Արդարեւ շաբաթ իրիկուն նախարարը տեսակցութիւն ունեցաւ. Լէոն Ժուհոյի հետ որ, ինչպէս յայտնի է, կը ներկայացնէ Դաշնակցութեան ոչ համայնավար փոքրամասնութիւնը:

Խորհրդարանին շաբաթ օրուան նիստը աւելի խաղաղ մթնոլորտի մէջ տեղի ունեցաւ:

Աշխատանքի նախարարը ըսաւ.—

— Կառավարութիւնը ծանօթ է գործաւորաց դասակարգին թշուառութեան եւ կ'ընդունի որ անհրաժեշտ է դարմանել զայն՝ իր կարելիութեանց սահմանին մէջ: Կ'ըսուի թէ խզում յառաջ եկած է կառավարութեան եւ Սէ Ժէ Թէին միջեւ: Անհամաձայնութեան գլխաւոր կէտերն են գործադուլի ժամերուն վճարման եւ նուազագոյն օրավարձի խնդիրները: Գործադուլ մը իր անպատեհութիւնները ունի. պէտք չէ օգտագործել զանոնք: Կարգ մը բանուորական կազմակերպութիւններ գործադուլ յայտարարեցին աջ ու ձախ եւ ամէն ժամ փոխեցին իրենց նպատակները, պատժական միջոց մը չէ գործադուլի ժամերը չվճարելու մեր որոշումը:

— Ատիկա նացիականութիւն է, կը գանգատի համայնավար երեսփոխան մը:

— Նացիականութեան մասին խօսելու իրաւունք ունիք չիտակը, կը պատասխանէ Նախարարը հեզութեամբ եւ կը շարունակէ — «Գործադուլը վճարեալ արձակուրդի մը բնոյթը պէտք չէ ստանայ... կառավարութիւնը չուզեր վճարում ընել գործադուլի ժամերուն համար, բայց երբ աշխատանքը վերսկսի, պիտի չհակառակի որ ժեսթ մը կատարուի աշխատաւորներուն թշուառութիւնը մասամբ դարմանելու համար... եթէ ներկայ ընկերային տագնապը շարունակուի, միշտ պիտի ունենանք անհատական իշխանութեան վտանգը... կառավարութիւնը հակառակ է անհատական իշխանութեան եւ պիտի պայքարի անոնց դէմ որոնք կը յարձակին Հանրապետութեան վրայ:

Նախարարը յետոյ յիշել տուաւ որ բանակցութիւնները պէտք է որոշ համաձայնութեան մը յանգին տարեգլուխէն առաջ եւ շեշտեց թէ «նոր տարին շատ դժուար պիտի ըլլայ որովհետեւ հունձքը շատ գէշ էր»:

Կառավարութեան 1500 ֆրանքի յաւելուածական նպաստի առաջարկը ի զօրու պիտի մնայ մինչեւ յառաջիկայ յունիս: Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը կը պահանջէ 2500 ֆրանք ամսական եւ եռամսեայ վերաքննութիւնը այդ սակին:

Շաբաթ օր բանթողներու ընդհանուր թիւը որ տասը օր առաջ մինչեւ երկու միլիոնի բարձրացած էր, իջաւ մէկ միլիոնի: Պատկան իշխանութիւնները, սակայն, տակաւին վախ ունին որ համայնավարներու տիրապետութեան ենթակայ արհեստակցականներու բանթողները փորձեն կարգ մը վնասարարութիւններ ընել՝ կուսակցութեան անվիճելի պարտութենէն ետք:

Հանրապետութեան Խորհուրդը — Ծերակոյտ — շաբաթ օր 82ի դէմ 217 քուէով վաւերացուց գործադուլներու օրէնքը որ, ինչպէս արդէն հաղորդած էինք, խորհրդարանէն քուէարկուեցաւ հինգշաբթի օր 183ի դէմ 413 ձայնով: Համաձայն այս նոր օրէնքին որ ի զօրու պիտի մնայ մինչեւ Փետրուարի վերջը, կառավարութիւնը իրաւունք կը ստանայ ծանր տուգանքի եւ երկարատեւ բանտարկութեան դատապարտելու որեւէ մէկը որ վնասարարութիւն կը կատարէ:

Երեք հարիւր յիսուն հազար մետաղագործներուն մէկ մասը երէկ գործարան վերադարձաւ: Ռէնոյի գործարանին բանուորները որոշած են գործադուլը շարունակել:

Հիւսիսային նահանգներու կարգ մը շրջաններուն մէջ, բանթող հանքագործները հետզհետէ կը վերսկսին իրենց աշխատանքը:

Փոխադրական սպասարկութեանց պաշտօնէութիւնն ալ գրեթէ ամբողջութեամբ վերսկսած է իր աշխատանքը:

Փարիզի հանրակառքերու եւ փապուղիին աշխատաւորները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ մերժեցին 48 ժամուան «ազդարարիչ» գործադուլը որ սկսած պիտի ըլլար երէկ առտու:

Թղթատարական սպասարկութիւնը գրեթէ բնականոն է, ամէն տեղ բացի Փարիզի 13րդ թաղամասի նամակատունէն:

«Անդորրութիւնը կատարեալ էր» Նիսի, Մարսէյլի, Վալանսի եւ Սէնթէթիէնի մէջ շաբաթ օր, թէեւ գործադուլները կը շարունակուին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՔԻՒԼԻ ԴՊՐՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

Մեր բարեկեցիկ վիճակը կը շարունակէր, յաճախ կ'այցելէինք Քիւլի Հայերուն, անոնց հիւրասիրութիւնն ու հարազատներու յատուկ գուրգուրանքը վայելելով :

Գիւղը թէեւ քահանայ մը եւ մէկէ աւելի, կարդալ գիտցողներ կը համրէր, սակայն երկսեռ մանուկները անուսում կը մենային, անծնօթ նոյնիսկ Մեսրոպեան տառերուն:

Ընկերոս ափսոսանքով գլուխը կը շարժէր, այդ հնարաւորութիւններ կը պակսէին գոնէ մայրենի լեզուի դասընթացք մը հիմնելու:

Պէկին ու Շիմշիրին վերադարձէն երկու շաբաթ վերջ, առիթ ունեցանք Խօշապ գիւղաքաղաքը այցելելու :

Երկրորդ օրը, առաւօտուն մօտակայ խանութը գացի նուէրներ առնելու պէկի աղջիկ մեծ հարսին ու տաղէի համար :

Խանութպանները այր ու կին, Այգեստանցի Հայեր էին, հինէն իվեր Խօշապ հաստատուած:

Հարկադրուած էի Քիւրտերէն խօսելու, մանաւանդ այն օրերուն, երբ՝ մանիչ Հայերութիւնը կը սպառնար աւելնալ:

Խանութպանին կինը Խոռոմսինան (Հռիփսիմէին Վանեցիները Խոռոմսինայ կը կանչեն) գիս տեսնելով՝ լաւ մը զննելէ վերջ, իր օրհնուած բերանը բանալով, խոշոր հայհոյանք մը տեղացուց հասցէիս, աւելցնելով որ հայու շատ կը նմանիմ:

Ամուսին՝ Արթին աղան խնդաց կնոջ յիմար արտայայտութեան վրայ եւ «քրտական կրօքս» հայհոյեց ոչ նուազ ուժգնութեամբ :

Չկրցայ ծիծաղս զսպել եւ բարձրաձայն խնդացի :

— «Տեսա՞ր որ Հայ է» պոռաց տիկինը եւ մօտեցաւ ինծի «Խա՞յ ես քե մեռնեմ» հարցուց :

—Այո, Տիկին, Հայ եմ, բայց գաղտնի պէտք է պահուի հայութիւնս :

Տիկինը ձեռքէս քաշելով, խանութին ետեւ գտնուած սենեակը տարաւ եւ հարցումներու տեղատարափով շարշրկեց գիս :

Ամուսինն ալ, օղի շիշը ձեռքին աճապարեց քովս :

Քանի մը բառով բացատրեցի ով ըլլալս եւ ինչ պատճառով այդ կողմերը գտնուիլս : о

Վայրկեաններ կան, որոնց պատճառած ուրախութիւնն ու յուզումը յօդուածով մը կարելի չէ պատկերացնել : Այդ տեսակ վայրկեաններ ապրելէ ետք, նկատեցի որ՝ սենեակը տեսակ մը պահեստի դեր ալ կը կատարէ, իսկ խանութին ճշգրիտ անուն մը տալ անկարելի էր :

Որովհետեւ թէ մանրավաճառի եւ հագուստեղէն ծախողի, թէ նպարավաճառի, թէ երկաթեղէնի եւ երկրագործական պիտոյքներու վաճառատան ու թէ զարդեղէնի, վառելանիւթի խանութի մը յատուկ ապրանքներ կը պարունակէր, եթէ ըսեմ թէ գրենական պիտոյքներ ալ կը գտնուէին հոն, թող զարմանալի չերեւայ :

Քրտական նուէրներուն ծանօթ էի, ընտրեցի պէտք եղածները, ապակիէ ապարանջաններ գունաւոր ծաղկանկարներով, թիթեղէ կլոր տուփեր, կափարիչը հայելիով (գրպանի համար), հասարակ, գունաւոր յուլունքներու շարոցներ եւ օղեր աղջիկներու եւ հարսին համար, մետաղէ փոքրիկ, քթախոտի տուփ մը ալ տաղէին եւ զոյգ մըն ալ արծաթեգոյն թելերով հիւսուած ապարանջան Շիմշիրին համար :

Թէեւ անոնք իմ նուէրներուս ոսկիէ շինուածներէն ունէին, ոսկիի շարոցներէն դատ, բայց վստահ էի, որ իմ գնածներս շատ յարգի պիտի ըլլան, որովհետեւ, Քիւրտը կը սիրէ նուէր ստանալ:

Չէի մոռցած գնել նաեւ «Ս. Կարապետի ծամոն» կոչուած ձիւթը եւ օխա մը հինա :

Երբ նուէրներս կը ծրարէր Արթին աղան, նկատեցի որ քոչընտի դարակին վրայ ժելատինի քանի մը ծրարներ փոշիի հաստ խաւով գունափոխ եղած են :

— Հոս կլիսէրին կը գտնուի՞, հարցուցի :

Արթին աղան մտածելով թէ ձեռքիս պիտի քսեմ, ուշադրութեամբ զննեց ձեռքերս, նկատեց որ քիչ մը կարծրացած են մատներուս կաշիները եւ թելադրեց՝ քանի մը օր, յաջորդաբար մածուն քսել, որ մորթը փափկանայ :

Իրաւունք ունէր Արթին աղա, որովհետեւ քաղաքացի թէ գիւղացի պառաւած, արինլուաց ձեռքին մորթը մածուն քսելով եւ լաւ մը շփելով կ'առողջացնէին, կամ առողջացնել կը կարծէին:

— Ձեռքերուս համար չէ, ուրիշ բանի համար պիտի գործածեմ, պատասխանեցի ժպտելով :

Արթին աղա առանձին հպարտանքով մը արտասանեց, «հոս արծուի կաթ էլ կը ճարուի» եւ երկու բիւրանոց շիշ մը առջեւս դրաւ:

Ժելատինը եւ կլիսէրինը գտած էի, շաքարի մասին չէի մտահոգուած, կը մնար թիթեղագործ մը գտնել եւ տուփ մը շինել տալ եւ խմորատիպս պատրաստ կ'ըլլար :

— Արթին աղա, լաւ տեսակի մաքուր թուղթ եւ մանիշակագոյն մելան ալ ունի՞ք, հարցուցի :

— «Խա, խա, քե մեռնիմ» պոռաց ներսէն Խոռոմսինան, որ զբաղած էր ինծի համար «ճըլպիւր» եփելով :

Արթին աղան հապճեպով իրար խառնեց մելանի տուփեր, կոշտերը կոտրտեց եւ առանձին գոհունակութեամբ բացականչեց :

— «Ոսկի է, ոսկի, ընկընայ Թանաք Սուլթան Համիտի քիմթիւն էլ չունի, էս էւ քե «ասլճատի» թուղթ » :

—Այն ատեն, քանի մը հատ ալ գրչածայր տուր, ըսի քաշլերուած եւ մտածեցի թիթեղէ տուփի մասին :

— Արթին աղա հոս թիթեղագործ կա՞յ, հարցուցի :

— « էտ մէկը չը խասկցայ, թիւթիւագործ ինչ բան ի, ըսաւ Արթին աղան :

Թիթեղագործը թաւուքճալի թարգմանեցի :

— « Տնաշէն չասե՞ս թաւուքճալի կը խառցուցիս, (կը հարցնես) կա՛յ պալամ, կայ, ես թանիքճութեան էլ կանեմ» եւ քովընտի բակէն թիթեղի թերթիկներ, թիթեղ կտրելու մկրատը եւ քանի մը գործիքներ դրկած, բերաւ առջեւս դրաւ :

Բացատրեցի ուզածս տուփին մեծութիւնը, ձեւը եւ խնդրեցի որ՝ ջանայ շուտով պատրաստել ուզածս :

Այդ միջոցին, ներս մտան երկու Քիւրտեր եւ մանգաղ պահանջեցին :

Արթին աղան չյօժարեցաւ գոհացնել իր յաճախորդները եւ եռ ճամբեց ձեռնունայն, յայտարարելով որ իր ունեցածները լաւ չեն, սրելու յարմար չեն, մէկ երկու օրէն լաւեր պիտի ստանայ :

— « Ծօ, Խուռումսինայ, մանգալ կրակ տիր, քանի մ խատ էլ քիչօմիւր թալ (նետիր) վրան» պոռաց :

Խուռոմսինան անմիջապէս կատարեց ամուսնոյն հրաման :

— « Խազար անգամ ասիր եմ, որ նիշատիրը, լըհէմը, ամէն բան պատրաստ պախի, նեղացաւ Արթին աղան եւ թիթեղի թերթը ձեւեց:

Մեր առեւտուրն ու տուփի շինութիւնը ընդամէնը երկու ժամ տեւեց :

Երբ ամէն բան պատրաստ էր, պարտքս հարցուցի :

— « Քեա եա ... էտ ի՞նչ խապարի, քեզնի՞ց էլ փարայ պիտի առնենք, ճչաց Խուռումսինան :

Ծրարներս եւ տուփը պատրաստ էին, կ'աճապարէի ընկերոջս յայտնել մտադրութիւնս ու յաջողութիւնս, ճըլպիւրը (ձաւարով, կանաչեղէնով եւ հաւկիթով տեսակ մը ապուր) կ'եռար օճախին վրայ, այր ու կին գիս կը համոզէին որ՝ իմ ձմէ դրամ առնելը ամօթ էր, անարգանք մը իրենց համար ու կը խնդրէին որ չպնդեմ :

Ես պնդեցի եւ անոնք մերժեցին, աղաչեցին ու դրամը չառին :

Բայց, Խուռոմսինայի մէկ փափաքը չկատարուեցաւ, ժամանակ չունեցայ ճըլպիւր ուտելու : Պէկի ծառաները փողոցէ փողոց թափառելէն ետք, գիս գտան ու պահանջեցին որ անմիջապէս երթամ, պէկը ինծի կը սպասէ :

Խոստացայ նորէն այցելել իրենց, մեկնելէս առաջ :

Այր ու կին ցաւով ու կարօտով խանութին շեմին կեցած ինծի կը նայէին, մինչեւ որ այլեւս անտեսանելի դարձանք :

Ճաշի ատեն էր, ամէնքը գիս կը սպասէին :

Առիթ ներկայանալուն պէս, ամէն բան պատմեցի ընկերոջս, ան՝ սաստիկ ուրախացաւ եւ պնդեց, որ մէկը ղրկենք բերէ գնածներս:

— Եկուր, միասին երթանք բերենք, ըսի :

Չհամաձայնեցաւ, սովոր էր ճաշէն ետք մէկ երկու ժամ պառկիլ եւ կարդալ: Իսկ այդ հաճոյքէն ոչինչ կրնար փոխարինել :

Քիւրտերէն մէկը կանչելով գացինք խանութը, չէին ճաշած :

Յաճախորդներ կը սպասէին խանութի դրան առջեւը, Արթին աղան դուռը փակեց եւ պարտադրեց որ համտես ընեմ աւանդական ճըլպուրը:

Ապա հայրական քանի մը խրատներէ եւ յորդորներէ վերջ, այր ու կին համբուրեցին, օրհնեցին գիս եւ խնդրեցին՝ որ ուրիշ առթիւ ալ իրենց այցելեմ եւ միշտ նամակ գրեմ :

Խոստացայ, ձեռքերնին համբուրեցի ու բաժնուեցայ: Կը մտածէի թէ ե՞րբ եւ ինչո՞վ պիտի կրնամ փոխարինել :

Նոյն երեկոյ Պըհանց վերադարձանք :

Տնեցիք արթնցնելը անյարմար էր :

Յաջորդ առաւօտ, երբ գրչածայրերու տուփը բացի, զարմացայ երեք հնչուն ոսկիներ նկատելով տուփին մէջ, գլանիկի թուղթերով խնամով փաթթուած :

Մենք հրճուանքի մէջ էինք, որովհետեւ ճարած էինք ինչ որ պէտք էր Քիւլի դպրոցին համար :

ԶԱՐԶԱՆԴ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏԷՐՏԷՐԸ

— Լուացքդ պրծա՞ր, իրիցկին :

Գդլիկ իրիցկինը սապոնոտ մատով ողորկեց ականջին թափած դեղնասուն մազերը, չիտկուեց եւ նայեց հարցնողին :

Տիրացուի կնիկն էր, չոր ու ցամաք, մնոտ եփերես, կարմիր մազ: Եկաւ ծամոնը բերնում ծամծմելով ու թեշիկը օրօրելով նստեց երկար դերանին: Իրիցկինը քրտնամխած՝ հեւում էր: Կլոր կարմիր երես՝ ձուաձեւ, չէկ սպիտակ յոնքեր ու թարթիչներ, ինքը հաստլիկ լայն ջաղացքար:

— Մնաց տէրտէրիս շապիկները, ան ալ լուամ՝ կը պրծնիմ :

Ու իրիցկինր աչքերը պտտեցրեց խայտաճամուկ լուացքաշորերին, որ նախշուն կարկատաններ պէս փռել էր սրահի քարերին, պայծառ արեւի տակ, եւ նայեց այնպէս լուրջ, ինչպէս նկարիչ, որ երբեմն նկարելը թողնում եւ դիտում է իր լաւը :

Նա նորից թեքուեց լուացքատաշտի վրայ, եւ նրա կուրծքը կախուեց տաշտի մէջ: Բոբիկ ոտներին պճեղները չպչպում էին լուացքաջրի ցեխի մէջ, եւ սապոնի սառած փրփուրները թռել կպել էին նրա ճերմակ բաց սրունքներին: Եւ նա մի կեղտոտ շապիկ հաստլիկ ձեռքերում խեղդելով սեղմում էր, ցայում, քէքրում, եւ դա այնպէս եռանդով, որ նրա թխլիկ մարմինը թլթլում էր դմբոզիկ դառան դմակի պէս :

Մի սեւ հաւ կեղտոտ ոտներով եկաւ կռնգնեց փռած շորերի վրայ եւ յիմար հայեացքը սկսեց շրջել մէկ վար, մէկ վեր :

— Քա քը՛ը՛շ, քը՛շ էրա, — պառուող կաչու ձայնով ճչաց իրիցկինը եւ ռումբի պէս նետուեց դէպի հաւը՝ արագ մի քար խլեց ու նետեց հաւի վրայ :

Հաւը աւելի ճչալով քան պահանջում էր վըտանգը թռաւ կտուրից եւ օդի մէջ հաւանօրէն սաւառնելով, բաւական հեռու իջաւ տիրացուենց բակը :

Նորից խաղաղութիւնը նստեց իր տեղը: Միայն իրիցկնոջ լուացքի ճղփոցն էր լսւում եւ երբեմն էլ մի նուոց, որ դուրս էր թռչում նրա եփուող կրծքից, երբ նա մոլեգնում էր եւ լուացքը չարչարում եւ բռնուած խոճկորի ձայնի պէս ռիթմով թռչում էր յը՛ի, յը՛ի, յը՛ի?..

— Քա, իրիցկին, տէր — Մարուքը կ'ըսեն մեռնի կը, ասօր չատ է ծանդրցէ, — խօսեց տիրացուի կնիկը ճղլիկ աչքերը թեշիկից չպոկելով :

— Էհ, ես ի՞մ, նէա կը մեռնի, նէա կ'ապրի, — մրթմրթաց իրիցկինը եւ տրորեց կսկծող աչքերը :

— Չէ, իրիցկին, բան կ'ըսեմ, չի ապրի, տիրացուս կ'ըսէր հոգվարքի մէջ է, — խօսեց տիրացուի կնիկը ցած ձայնով եւ զգոյշ նայեց չորս կողմը :

Իրիցկինը լուռ մնաց :

— Հը՞, գիտես թէ տէրտէրս է, — յանկարծ ասաւ իրիցկինը ու ականջները սրելով լուացքը բռնեց ու մնաց մի վայրկեան :

Տիրացուի կնիկը վեր կացաւ եւ նայեց պատի գլխից :

— Տէրտէրն եկաւ .

Ասաց ու գող կատուի պէս ծլկուեց իրենց բակը:

— Գուքամ, գուքամ, — լսում էր հեռուից տէրտէրի մկկող ձայնը, — մաշտոցս առնեմ գոքամ :

— Եկաւ տէրտէրը, Տէր Հմայեակը, եւ մտախոհ նստեց դրան աջ կողմը, քարին: Ու արձանացաւ: Չոր ու ցամաք երիտասարդ էր, ցորնագոյն, չէչոտ երես, ցանցառ մօրուք, մօրուքի թելերը օղակ օղակ :

Նայեց դիմացը մտազբաղ, սեւեռուն աչքերով : Ներքի լայն շրթը կախ, պռկոց, բերան բաց՝ մտածում էր եւ լուռ էր :

Վայր բերեց դեղնած եղտ գլխարկը, հանեց լայն կարմիր թաշկինակը ու սկսեց քրտինքը սրբել՝ փոքրագոհ աչքերը լայն ու արագ ճպճպացնելով .

— Տէր Մարուքը կը վախճանուի, — խօսեց նա կարծես ինքն իրեն, գետին նայելով :

— Հը՞, տէրտէր ջան, կը վախճանուի ... — չիտկուեց յանկարծ իրիցկինը եւ տաք ջրում խաշած մատներով տաշտի եզրը բռնած՝ քրտնաթոր երեսը դարձրեց տէրտէրին եւ այրուող քունքերը հարցականօրէն վեր քաշելով՝ բերանը արագ նրան նայեց ու աչքերը չլեց :

— Այսօր կը վախճանուի, — խօսեց տէրտէրը էլի կարծես ինքն իրեն :

Իրիցկինը վախով թէ հետաքրքիր, նայեց նրան մի քիչ էլ եւ կմկմաց :

— Տէրտէր ջան, հիմի ի՞նչ պիտի ըլլի, հը՞...

— Ի՞նչը, — հարցրեց տէրտէրը մեքենաբար եւ սաստիկ մտազբաղ :

— Տէր Մարուքին ծխերը :

— Ծխերը ինծի մնացին, եցցուն ծխի համար քահանա՞յ պիտի կանչեն: Կլաւան, Պռոշ.նց Ա-

ՍԵՒՐԱՆԻ ՀԱՅ ԿՐԹ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՍՐԱՀԸ

Սեւրանի Հայ կրթական միութիւնը հիմնուած է 1931ին կարգ մը սրտցաւ ու ազգային ոգիով տոգորուած հայրենակիցներու կողմէ։

Առաջին ժողովը տեղի ունեցաւ մօտ 20 Սեւրանցիներու ներկայութեամբ, կը նախագահէր Վահան քահանայ Խոյեան։ Ժողովը՝ որոշեց, միութիւնը կոչել «Սեւրանի Հայ Կրթական Միութիւն»։ Իր ծրագիրը շատ պարզ էր։

Ա.— Սորվեցնել նոր մատաղ սերունդին, մեր լեզուն եւ մեր պատմութիւնը։ Եւ ազգային բնոյթ կրող նիւթերու շուրջ դասախօսութիւններ սարքել, գրադարան ունենալ եւայլն։

Բ.— Սեւրանաբնակները միայն՝ կրնան անդամ ըլլալ միութեան։

Անդամները գործի լծուեցան, հանդէսներ ու թէյասեղաններ սարքեցին, սկսան դասախօսութիւնները։ Միութիւնը օրէ օր ուռճացաւ, անդամներուն թիւը մօտ 140ի բարձրացաւ։ Քաջալերուելով այս յաջողութիւններէն, փափաքեցան ունենալ իրենց սեփական սրահը եւ հանդամանկութեանց ձեռնարկելով, անմիջապէս հող մը գնեցին։

1934ին որոշեցին շէնք մը շինել այդ հողին վրայ, անդամները գործի լծուեցան եւ սկսան շէնքին կառուցման։

Հազիւ թէ պատերը սկսան բարձրանալ, ողբացեալ ՀՕԿին խառնիճաղանճը սկսաւ դանդատել, — սրճարանի անկիւններէն, «փոխանակ այստեղ դրամ ծախսելու, Հայաստան ղրկեցէք, մենք հայերէն սորվելու պէտք չունինք, Հայաստան կ'երթանք ու այն տեղի հայերէնը կը սորվինք, այս տեղը հայերէնը սորվողը Դաշնակցական կ'ըլլայ»։

Եւ առանց կարմրելու, իրենց ողբացեալ թերթուկին մէջ ստեցին — ըսելով թէ կրթական միութեան շէնքին վրայ եռագոյնը պարզուած է։

Վերջապէս սրահը աւարտած ըլլալով, սկսան պոռալ կանչել, թէ մենք ալ Սեւրանցի ենք ու իրաւունք ունինք անդամ ըլլալու։ Անդամագրուեցան, բայց հազիւ ներս մտած, սկսան վարչութեան ընտրութիւն պահանջել։ Ընտրութիւն կատարուեցաւ, պարտուեցան ու հեռացան, բայց չյուսահատեցան եւ շարունակեցին իրենց աղտոտ պայքարը։ Քաղաքապետին դուռը ափ առին, եւ ամբաստանեցին Միութեան անդամները իբրեւ ֆաշականներ։ Քաղաքապետի նախագահութեան տակ ժողով գումարելով նոր վարչութիւն ընտրեցին, ու քաղաքապետի ընկերակցութեամբ եկան Միութեան թուղթերը, կնիքը, ու սրահի բանալիները պահանջեցին։ Բայց ինքնակոչ վարչութեան չյանձնուեցաւ ոչ մէկ իր։ Գացին, միշտ քաղաքապետի ընկերակցութեամբ, սրահին դուռը կոտրեցին, հարազատ վարչութիւնը պատկան իշխանութեան դիմելով, բեկանել տուաւ այս ինքնակոչ վարչութիւնը։

Աստուածաշունչի թարգմանութեան 1500ամեակի տօնակատարութիւնը խանգարելու համար նորէն օտար իշխանութեանց մօտ գացին։ Ծեծ, կռիւ ու մինչեւ դատարանի դուռները հասան։ Զգոհանալով նորէն սրահին դուռը կոտրեցին։

Հրապարակաւ հարցնենք այս պարոններուն, 1936էն ի վեր ի՞նչ գործ տեսաք,— հինգ տարուան հարազատ կրթ. միութեան գործը մէջտեղն է։ Սրահը ձգեցիք երեսի վրայ, ոչ հանդէս, ոչ ժողով, ելեկտրականութեան 50 ֆրանք ջնջին գումարն ալ չկրցաք վճարել։ Հայունի պատիւը բարձր պահող՝ հարազատ Կրթականի անդամ մը վճարեց, նմանապէս սրահի բոլոր տուրքերը որովհետեւ դուք աշխատիլ ու զոհել չէք գիտեր, միայն ուրիշին վաստակը ուտել գիտէք։ Երեք տարի առաջ՝ հողի սեփականատէր ընկերութիւնը քանի մը հազարի համար շէնքը պիտի գրաւէր, նորէն հարազատ Կրթական Միութեան անդամ մըն էր որ պարտ ու պատշաճը տնօրինեց։

— Այս քարաշէն սրահը որ հայ կրթական միութեան արժած է 1934—5ին, մօտ 100.000 ֆր., հողը մօտ 30 հազար ֆրանք 250 հոգինոց սրահ մըն էր, իր բեմով ու փոքրիկ բակով, մեծամասամբ չէզոքներու ու դաշնակցականներու ջանքերով կառուցուած։

Ամիսներով ցորեկ ու գիշեր, այր, կին ու աղջիկ՝ Ֆրանսացիներու հետ, փողոցներուն անկիւնները պահուըտած թրքավարի լուտանքներով յարձակումներ գործեցին, իրենց խառնիճաղանճին չպատկանողներուն վրայ, անշուշտ լուլի ստանալով իրենց արժանավայել ու արդար բաժինը։

Այս արարածները մեզ զզուելու միտումով, խնջոյքներու մէջ բղաւեցին — կեցցէ Թուրքը, կեցցէ Մուսթաֆա Քէմալն ու Իսմէթը, (ականջը խօսի «Խեւ»երուն։ Ամենազզուելի արարքը որ գործեցին, սուտ զրպարտութիւններով, մատնեցին Հայ Կրթական Միութեան՝ կառավարութենէն շօմաժ (նպաստ) ստացող անդամները, զրկել տալով նպաստները։

Ահա այս տասն անդամ տասը եպերելի ու դատապարտելի արարքները գործող՝ նախկին խառնաճաղանճէն կազմուած մարմին մը, Ա. Միութիւն անունին տակ թաքնուած երկու տարի է սունկի պէս բուսած է Սեւրանի մէջ ու տէր ու տիրական դարձած սրահին որ իր մութ նպատակներուն կը ծառայեցնէ։ Ո՞վ իրաւասութիւն տուած է այս մարդոց։ Սրահը կը պատկանի Սեւրանի Հայ Կրթ. Միութեան, եթէ լուծուած է ժառանգորդները ներկայ են — Ֆրանսահայ Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերը։

Ուրեմն կը սպասենք որ այս երկու բարեսիրական միութիւնները տէր դառնան իրենց ժառանգին, որպէսզի Սեւրանի հայութիւնը՝ առանց հրէի ու հեթանոսի հաւատաքննութեան՝ հաւասարապէս կարենայ օգտուիլ, իրեն տարիներու քրտնաջան աշխատանքի արդիւնքէն։

Թ. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

բուրը, Սերոբ աղան ըսին՝ նոր տէրտէր չենք բերէր։ Քէֆիդ աչէ։

Իրիցկինը գորովանքով նայեց տէրտէրին եւ խնդմնաց։

— Վայ ի՞նչ լաւ եղաւ, տէրտէր ջան, ոտներուդ մեռնիմ։

Եւ ուրախ ուրախ վրայ ընկաւ լուացքին։ Եւ այնպէս եռանդով չըփացրեց շապիկը, որ սապոնը թռաւ նրա թշերին, որ հիմի կարմիր ձմերուկի պէս արնով լցուել էին։

Ցանկարծ կանգ առաւ ու դիմեց տէրտէրին։

— Զախլամամ էնե՞մ, տէրտէր ջան։

— Չէ, չեմ ուզէ, վախտը չէ։ Դու Եղոյին ղրկէ քաղաք,, թող քեզի համար շապկացու առնէ։ Էհ, ես էրթամ, գնա մաշտոցս բեր։

— Բերեմ, տէրտէր ջան, — ու իրիցկինը լըւացքաջուրը կաթեցնելով, գլորուող տակառի պէս ներս ընկաւ տէրտէրի պատուէրը կատարելու։ Նրա թաց ոտների պճեղները պարզ տպուեցին չոր հողի ու դրան սեմի վրայ։

Երկար երազած ու յանկարծ եկած ուրախութիւնը այնպէս էր յուզել ու շշմեցրել տէրտէրին, որ նա ժպտալու իսկ կարողութիւն չունէր։ Ընդհակառակը՝ դառել էր լուրջ, հանդիսաւոր եւ հոգածու՝ երջանկութիւնը ձեռքում մի այնպէս լաւ պահելու։ Բայց միաժամանակ նա մի տեսակ գոռոզացել էր դառել եւ լցուել էր բարութեամբ, տեսական բարութեամբ, դէպի ամէն ինչ։

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՀԱՊԱՏԻԺԸ ԱՆՀՐԱԺԵ՞ՇՏ Է

ԽՄԲ.— Բրիտանական խորհրդարանը ներկայիս կը քննէ մահապատիժը ջնջելու օրինագիծը։ Անգլիացի ծանօթ փիլիսոփայ Փրոֆ. Ճօըտ, հետեւեալ կարծիքը կը յայտնէ մահապատիժի մասին.—

Մահապատիժը անհրաժեշտ է մարդասիրական տեսակէտէն։ Ենթադրաբար կարելի է զայն փոխարինել երկարամեայ բանտարկութեամբ, թերեւս ցկեանս բերդարգելութեամբ։ Այդ բանտարկութեան տեւողութեան, դատապարտեալը որոշ ատեն մը բացարձակօրէն առանձին կը մնայ։ Արդարեւ որեւէ երկարատեւ բանտարկութիւն «առանձին» է եթէ նկատի առնէք որ մեղաւորը իրիկուան հինգէն կամ վեցէն կը կղպուի իր խցիկին մէջ եւ միայն յաջորդ առտուն ժամը ութին դուրս կը հանուի։ Բաւականաչափ բան ըսուած չէ մեկուսացեալ բանտարկութեան ահաւորութեան կամ մարդկային արարածներէ բացարձակօրէն հեռու ապրելու չարչարանքին մասին։ Կոլզուըրտի իր «Արդարութիւն» թատերգութեան մէջ այնքան լաւ նկարագրած է այդ պատիժը որ, կ'ըսեն թէ, Չրչիլ — որ ժամանակին ներքին նախարար էր, խաղը տեսնելէ ետք, որոշած է օրէնքը փոխել տալ։ Ինծի այնպէս կը թուի թէ մարդ ինք պէտք է կատարէ ընտրութիւնը — մահապատիժ թէ մեկուսացեալ բերդարգելութիւն։ Իրաւունք չունինք մեռնելու կարելիութենէն զրկելու որեւէ մէկը։ Բացարձակօրէն քինախնդրութիւն է մէկու մը զլանալ մեռնելու իրաւունքը եւ զայն տարիներով բանտարկելու չարչարել։ Մնաց որ մէկը ցկեանս բանտարկել կը նշանակէ վատնել ժամանակը եւ ուժերը ուրիշ պարկեշտ ու առողջ մէկու մը որ հսկողութիւն պիտի կատարէ առաջինին վրայ։

Զգացական է մահապատիժին դէմ եղած առարկութիւնը եւ ծնունդ առած է այն համոզումէն թէ մարդկային կեանքը նուիրական ըլլալով, իրաւունք չունինք սպաննելու։

Այս առարկութիւնը կեղծաւորական է երբ կուգայ սերունդէ մը որ հաւանաբար շատ աւելի թիւով մարդկային կեանքերու կորուստին պատճառ եղաւ քան իր նախորդները։ Երկու մեծ պատերազմներու ընթացքին այս սերունդը մահացուց աւելի քան քսան միլիոն մարդիկ, գիտակցօրէն, եւ հիմա իր ամբողջ ուղեղն ու նիւթական կարելիութիւնները յատկացուցած է այն աշխատանքներուն որոնք պիտի աւելցնեն իր սպաննելու կարողութիւնը երբ առիթը ներկայանայ։

Առարկութիւնը զգացական է, ինչպէս ըսի, քանի որ կ'ենթադրէ որ կեանքը լաւ բան մըն է կամ մենք պարտաւոր ենք անոր կառչիլ։ Ո՞վ ըսաւ։ Մե՞նք ուզեցինք կեանքը։ Մեզի առեր նետեր են անոր մէջ եւ կարծեմ որեւէ ձեւով պար-

ՑԵՏԱՋԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Վերջին երկու-երեք տարիներու ընթացքին, կը գրէ ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը, մինչդեռ Իրանին կառավարութիւնը պայքար կը մղէ միջազգային խնդիրներու համար, Իսլամները կ'աշխատին վերստին նետել Իրանը Մահմետական նախ— Ռիզա Շահի մոլեռանդութեան մէջ։

Այս պայքարը երկու ձեւով կը տանին,— նախ կը պահանջեն որ կիները վերադառնան քօղին, երկրորդ կ'ընեն թշնամութիւնները «անմաքուր»-ներուն այսինքն Քրիստոնեաներուն եւ Հրեաներուն դէմ։

Պայքարը չի քաջալերուիր Շահին, զարգացածներու եւ նախարարներուն կողմէ, սակայն կը յաղթանակէ չզարգացած ամբոխին մէջ, որ 90 տոկոսը կը կազմէ ժողովուրդին։ Յաջողութիւն գտած է մանաւանդ գիւղերու եւ քաղաքներու անգրագէտ կիներուն եւ զարմանալի կերպով, գործաւորներուն մօտ։

Սպահանի մէջ, որ Իրանի գլխաւոր հիւսուածեղէնի ճարտարարուեստի քաղաքն է եւ նշանաւոր իբրեւ ամենագեղեցիկ ճարտարապետական քաղաքը, բանուորները հաւաքուեցան եւ պահանջեցին որ միակ դաւանափոխ քրիստոնեան վտարուի։ Խնդրանքը պիտի կատարուէր, սակայն բրիտանական պատուիրակութիւնը երբ նշմարեց որ յարձակումը բոլոր կրօնական փոքրամասնութեանց դէմ էր, դիմեց քաղաքին իշխանութեանց որպէսզի արգիլեն բանուորներուն ցոյցը, եւ յաջողեցան։

Շիրազի մօտ, գիւղի մը մէջ, ուր մօտ տասը ընտանիք քրիստոնեայ կը գտնուի, Մոլլային դրդումով, բազմաթիւ մարդիկ գացին գիւղ, արարողութեամբ եւ յուզական մոլեդնութեամբ, տեղական Իսլամ գիւղացին եւ թաղապետը շրջապատեցին միացեալ յարձակում մը գործելու համար «անհաւատներուն» դէմ։ Անոնք պատրաստ էին այրելու Քրիստոնեաներու եկեղեցին։ Բարեբախտաբար թաղապետը եւ գիւղացին պաշտպանեցին իրենց ոչ իսլամ դրացիները։

Րէզայէի մէջ, որ Իրանեան Ատրպատականի երկրորդ մեծ քաղաքն է, իսլամ մոլեռանդներ, ինքնավար վարչաձեւ հաստատելու միջոցին կողոպտեցին չորս քրիստոնեայ գիւղեր եւ աւերի տուին տասներկու ուրիշ գիւղեր ալ։ Քառասուն երեք քրիստոնեայ գիւղեր կան հոն եւ երբ անոնց այցելեցի, բողոքական եւ կաթոլիկ պետեր յայտնեցին թէ իրենց ժողովուրդը այնքան կը վախնար որ պատրաստ էր գաղթելու եւ կը յուսային որ Եւրոպացի ազգ մը կամ Ամերիկան ապաստան պիտի տային։

Վերջերս Թեհրանի Պազարի շրջանը ծածկուած է յայտարարութիւններով որ կը հրաւիրեն հաւատացեալները օգնութեան հասնին Արաբներուն, որոնք Պաղեստինի բաժանման դէմ կը կռուին։ Կոչը կը բաղկանար տասներէկ կէտերէ. ան կոչ կ'ընէր կամաւոր արձանագրուիլ Արաբ բանակին մէջ եւ պոյքոթ ընել հրէական ապրանքներու դէմ թէ Թեհրանի եւ թէ ամբողջ Իրանի մէջ, եւ կը վերջացնէր ըսելով թէ Արաբներու եւ Հրեաներու միջեւ թշնամութեան մը պարագային ժողովուրդը պատասխանատու պիտի ըլլար Հրեաներու մահուան թէ հոս եւ թէ ամբողջ երկրին մէջ։

Կառավարութիւնը խիստ միջոցներով կը պայքարի այս մոլեռանդութեան դէմ. ոստիկանութիւնը կրցածին չափ կ'աշխատի պաշտպանելու թէ Քրիստոնեաները եւ թէ Հրեաները. «Թոյլ պիտի չտանք, ըսաւ երեսփոխան մը, որ մեր երկրին բարի անունը աղարտի»։

Կիներու քօղարկումի հարցը բաւական յաջողութիւն գտած է որոշ շրջաններու մէջ, մանաւանդ Իսպահանի եւ Թեհրանի հին թաղին մէջ, ուր բանուորներ եւ փոքր առեւտրականներ կը բնակին։ Այն կիները որ չեն քօղարկուիր «մերկ կիներ» կը կոչեն եւ կը վռնտուին։ Անոնք կը կենան Մզկիթին առջեւ եւ կը ստիպեն որ առանց քօղի կիները քովընտի փողոցներէն երթան։

տաւոր չենք պահելու բան մը զոր մենք ուզած չենք։

Եթէ մեր կեանքերը ձախողած ըլլան, ո՞վ ըսաւ թէ իրաւունք չունինք հաշուեյարդարի ենթարկելու զայն, ինչպէս հաշուեյարդարի կ'ենթարկենք վրիժած առեւտրական ձեռնարկ մը։

Ձախողած է, ի հարկէ կեանքը այն մարդուն որ բանտարկուած է չորս պատերու մէջ, առանց աւելի լոյսին, որ զրկուած է մարդկային արարածներու ընկերութենէն, սիրելու, խմելու. պտտելու, ծառերն ու ծաղիկները տեսնելու եւ գարնան արեգակը վայելելու հաճոյքներէն։ Չեմ հասկնար թէ ինչու պիտի ստիպէինք որ ապրէր այն մարդուն որ կը նախընտրէ «ելլել երթալ»։

Շատ դիւրին է զգացումներով շարժիլ, ի վընաս ուրիշներուն։ Կան ոճրագործներ որոնք պէտք է սպաննուին ինչպէս կը սպաննենք խենթեցած շուն մը։

Կառավարութիւնը չաբաթ օր հրատարակեց կարգ մը թուանշաններ որոնք ցոյց կու տան թէ երկիրը ինչ վնասներ կրած է գործադուլին պատճառաւ.— 2 միլիոն թոն հանքածուխ, 10 հազար թոն մետաղ, 305 հազար թոն պողպատ :

★ Ճան Ֆոսթըր Տալլս, Ամերիկցի յայտնի հանրապետականը եւ արտաքին նախարարին խորհրդականը, չաբաթ օր տեսակցեցաւ փրոֆ. Գոլի, Լէոն Պլումի եւ Լէոն Ժուհոյի հետ «Ֆրանսայի ներքին կացութեան մասին բացատրութիւններ ստանալու համար»: Համայնավար կուսակցութիւնը չափազանց դժգոհ է Ամերիկացիին այցելութենէն: Խորհրդարանի համայնավար խմբակցութեան անունով, Պ. Բէյմոն Կիօ, չաբաթ օր փորձեց բանաձեւ մը քուէարկել տալ որոշելու համար որ «Ամերիկացիները Փարիզ կու գան հրամաններ արձակելու Ֆրանսային զոր կը կառեն իրենց գաղթավայրը»: Ելմտական նախարար Րընէ Մայէր բողոքեց որ նախատական խօսքեր կ՚արտասանուին բարեկամ պետութեան մը հասցէին: Բանաձեւը չընդունուեցաւ :

★ Ներքին նախարար Ժիւլ Մոք, չաբաթ օր Տէյլի Մէյլի մասնաւոր թղթակիցին ըրած է հետեւեալ յայտարարութիւնը.— Կռիւը շահեցանք, կացութեան տէրն եմ հիմա: Շնորհիւ խորհրդարանին ձեռք առած միջոցներուն, 240.000 զինուորներ դրօշի տակ կանչուած են եւ կառավարութիւնը այլեւս ի վիճակի է օգնութեան հասնելու Ֆրանսայի ո՛ւեւէ մէկ նահանգին եթէ պէտք տեսնուի: Երկաթուղիներու պաշտօնեաներէն միայն հարիւրէն հինգը գործադուլի մէջ է: Գործադուլներու ինչպէս նաեւ սահմանադրութեան դէմ ըմբոստանալու այս արշաւը, իմ կարծիքովս, միջազգային ձեռնարկ մըն է եւ իր նպատակն է վիժեցնել Մարշըլի ծրագիրը: Համայնավարները աշխատեցան «փոթորիկ» ստեղծել հարաւային Ֆրանսայի այն նահանգներուն մէջ որոնք սահմանամերձ են Իտալիոյ, նման արշաւ մը սկսաւ այդ երկրին մէջ» :

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

Խորհրդաժողովին չաբաթ օրուան նիստին ընթացքին Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները որոշ կերպով հասկցուցին Մոլոթովին որ հրաժարի ընդհանուր խօսքերէն եւ դրական առաջարկներ ներկայացնէ օրակարգի խնդիրները լուծելու համար: Ներկայ շաբթուան ընթացքին արեւմտեան երեք պետութիւնները պիտի շարունակեն այդ քաղաքականութիւնը եւ պիտի հարցնեն խորհրդային պատուիրակութեան — կ՚ուզէ՞ք որ համաձայնութիւն գոյանայ, թէ ոչ » :

Մօտաւորապէս երկու ժամ տաք վիճաբանութիւն տեղի ունեցաւ՝ խորհրդաժողովին օրակարգի պատրաստութեան եւ աշխատանքի ձեւերուն մասին: Այդ վիճաբանութենէն ետքն էր որ Մարշըլ խնդրեց Մոլոթովէն որ անտեղի դժուարութիւններ չյարուցանէ եւ դրական բանաձեւ մը առաջարկէ երկուշաբթի (երէկ) Գերմանիոյ տնտեսական միացման հարցին վերաբերեալ :

Վիճաբանութիւնները սկսան այն պահուն երբ Մոլոթով դարձեալ դիտել տուաւ որ հատուցումներու խնդիրը չափազանց կարեւոր է Խորհրդ. Միութեան համար: Ինչպէս յայտնի է, երեք դաշնակիցները բոլորովին հակառակ են այդ պահանջին: Մարշըլ, Մոլոթովի խօսքերէն վերջ, յայտարարեց .— Մեր նպատակն է նորէն ծայրէն սկսիլ եւ դրական արդիւնք մը ձեռք բերել: Խորհ. պատուիրակութիւնը չընդունիր այն «յատակագիծը» զոր երեք պետութիւնները պատրաստելով ներկայացուցին իրեն, թոյլ տալով բնականաբար որ պէտք եղած բարեփոխումները, սրբագրութիւնները կամ յաւելումները կատարէ անոր մէջ: Պատուիրակութիւնը համապարփակ ծրագիր մը ներկայացուցած չէ տակաւին » :

Մոլոթով յայտնեց թէ նոր ըսելիք չունի :

ՀՐԵԱՆԵՐԸ «ՊԱՏԵՐԱԶՄ» ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՆ ԱՐԱԲՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ...

Պաղեստինի Հրեաները, չաբաթ օր, «ընդհանուր յարձակողական» սկսան Արաբներուն դէմ՝ Թէլ-Ավիվ Եաֆա ճակատին վրայ: Յարձակումը տեղի ունեցաւ հրացաններով, ռումբերով, ձեռնառումբերով եւ գնդացիրներով: Բազմաթիւ մեռեալներ եւ վիրաւորեալներ կան երկու կողմէն: Կռիւը սկսաւ առտուան ժամը տասնին: Հրեաները օդը հանեցին երկյարկանի շէնք մը: Ոստիկանութիւնը միջամտեց: Հայֆայի մէջ ռումբ մը ինկաւ արաբական վաճառատան մը վրայ եւ սպաննեց 11 հոգի :

Պաղեստինի «պատերազմը» կը շարունակուի իր օրէ ի վեր: Մինչեւ հիմա սպաննուած են 34 Հրեաներ, 23 Արաբներ եւ 2 Հայեր: Վիրաւորեալներուն թիւը հարիւրներու կը հասնի, նիւթական վնաս՝ մօտաւորապէս մէկուկէս միլիոն սթերլին :

Թէլ Ավիվի Հաթեկվահ եւ Եազուպ թաղամասերուն մէջ բազմաթիւ հրէական տուներ կրակի տրուեցան: Հականա գաղտնի ընկերակցութիւնը կը հաստատէ թէ կացութիւնը հետզհետէ ծանրակշիռ բնոյթ կը ստանայ :

Հրեաները իրենց անկախութեան օրը տօնելու սկսան չաբաթ իրիկուն :

Ատէնի մէջ (Կարմիր Ծով) խռովութիւնները տեւեցին հինգ օր, մեռած են 55 հոգի: Բրիտանական կառավարութիւնը զինուոր ղրկած է անդորրութիւնը վերահաստատելու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՋՕՐԱՎԱՐ ԼԸՔԼԷՐԻ դագաղը կրակի կը հանգչէր Յաղթութեան Կամարին տակ: Բազմահազար ժողովուրդը տողանցք կը կատարէր ամբողջ օրը: Ժամը 5ին դագաղը զինուորական պատիւներով փոխադրուեցաւ Նոթր Տամի եկեղեցին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ: Ներկայ էին հանրապետութեան նախագահը եւ կառավարութեան անդամները :

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ կառավարութիւնը այս շաբթու յայտարարութիւն մը պիտի ընէ տարագիր Լէոփոլտ թագաւորին մասին: Յայտարարութիւնը պիտի անպարտ արձակէ զինքը, թէեւ պիտի քննադատէ իր 1940ի սխալ քաղաքականութիւնը: Ընկերվարականները հակառակ են իր վերադարձին զոր կաթոլիկները կը պաշտպանեն ջերմօրէն :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը արգիլեց զէնքի եւ ռազմանիւթի արտածումը դէպի Միջին Արեւելք: Գահիրէի մէջ Արաբ ներկայացուցիչ մը յայտարարեց թէ հակառակ Ամերիկայի արգելքին, Պաղեստինի Հրեաները զէնք պիտի ստանան տարբեր միջոցներով :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ վարչապետը մարաջախտ Թիթօ չաբաթ օր Պուտափէշթ հասաւ՝ պաշտօնական այցելութեամբ: Իրեն կ՚ընկերանան ելմտական եւ ներքին նախարարները: Կը կարծուի թէ այցելութեան նպատակն է բարեկամութեան դաշնագիր մը կնքել երկու երկիրներուն միջեւ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ռուսական գօտիին մամուլը նորէն կրակ կը տեղայ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ գլխուն: «Արեւմտեան Դաշնակիցները կ՚ուզեն անկախ գերման պետութիւն մը ստեղծել, կը գրէ Թակլիշէ Րունտշաու: «Հիթլէրի անպայման անձնատուութենէն երկու տարի վերջ, մեր ժողովուրդին կը սպառնայ նոր սարսափ մը, կը գրէ համայնավար Նոյէս Տոյչլանտ օրաթերթը: Օտար պետութիւնները ծրագիրներ կը մշակեն Գերմանիան բաժնելու եւ նոր պետութիւն մը ստեղծելու արեւմուտքի մէջ Ֆրանքֆորթի մայրաքաղաք նշանակելով » :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ժ. ԹԻՒԸ (Նոյ.)

ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris :

Հատով կը ծախուի հայ գրատուներու՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Պ. Հ. Կ. Խաչի Օգն. մասնաճիւղը եւ Փարիզի Հայ Տիկնաց Միութիւնը կազմակերպած են պարահանդէս-ցերեկոյթ մը, 8 փետրուար 1948ին «Lutétia»ի շքեղ սրահներուն մէջ Bld. Raspail: Կը խնդրուի նկատի առնել այդ թուականը :

Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍՏԻՋԵԱՆԻ ամուսնութեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Գալայճեան եւ Տէր եւ Տիկին Արամ Պասմաճեան 1000ական ֆր. կը նուիրեն Ներգաղթի Ֆոնտին: Ստանալ «Յառաջ»էն :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Մեր բաժանորդներուն

Վերջին գործադուլներուն հետեւանքով հաղորդակցութիւնները եւ փոստը անկանոն ըլլալով շատեր չկրցան ժամանակին մաքրել իրենց բաժանորդագրութեանց հաշիւները :

Վարչութիւնս մինչեւ Դեկտեմբեր 31 կ՚երկարաձգէ իր պայմանաժամը այդ կարգի անվճար հաշիւներուն համար, թերթերը դադրեցնելէ առաջ:

Այս առթիւ ներողութիւն կը խնդրէ նաեւ իր բոլոր բաժանորդներէն, կամքէ անկախ պատահած անկանոնութեան համար: Մասնաւորաբար իր շրջանի (13րդ) նամակատունը ամէնէն ուշ վերաբացուած ըլլալով շատեր չեն ստացած իրենց թերթերը, որով բոլորին պայմանաժամը 8 օրով առաջ տարուած է ըստ օրինի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Հայերէնի դաս, 8—9:

ՆԿԱՐԻՉ Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆԻ նկարահանդէսին բացումը կը կատարուի յառաջիկայ չաբաթ օր, 13 Դեկտեմբեր ժամը 3ին, Սթիւտիօ Ալէմշահի մէջ 19a Rue Caumartin, Paris (9), հովանաւորութեամբ Ֆրանքօ — Արմէնիէնի եւ կարգադիր յանձնախումբի եւ նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ:

Նկարահանդէսը որ պիտի տեւէ մինչեւ Դեկտեմբեր 23, բաց է ամէն օր ժամը 10էն 1, եւ 3էն 7: Կիրակի օրերը ժամը 3էն 7:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 10 Décembre 1947 Չորեքշաբթի 10 Դեկտ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5210-Նոր շրջան թիւ 819 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԶՐՈՅՑ ԱՆՑՈՐԴԻ ՄԸ ՀԵՏ

— Շարունակենք մեր ասուլիսը նոր սերունդի փրկութեան մասին: Դեռ շատ հարցումներ ունիմ :

= Այս հարց-պատասխանները կրնան լուսաբանել զանազան խնդիրներ, ինչպէս եւ արթնցնել քնացողները, կամկարները, կէս ճամբան մնացողները :

— Դժբախտաբար երիտասարդութիւնն ալ մասերու բաժնուած է, քաղաքական եւ կուսակցական պատճառներով: Կարելի չէ՞ր մէկ նշանախօսքի տակ ամփոփել բոլորը:

= Ինչո՞ւ անբնական կը գտնէք որ մէկ թեւը այս դաւանանքն ունի, ուրիշ մը՝ տարբեր: Անբնական պիտի ըլլար եթէ բոլորը մէկ աւազանի մէջ նետուէին, իբրեւ մէկ հօտ եւ մէկ հովիւ : Կարմիր - դեղին դիկտատուրաներ փորձեցին այդ եղանակը եւ տեսանք հետեւանքները: Դեռ պիտի տեսնենք:

— Մենք փոքր ժողովուրդ ենք. պէտք է վերմակը մեր հասակին յարմարցնենք: Ուրիշ խօսքով, երիտասարդութիւնն ալ մէկ ճակատ կազմելու է:

= Տարբեր դաւանանք եւ տարբեր կազմակերպութիւն ունենալով հանդերձ, երբեք դժուար չէ միացեալ ճակատ կազմել հիմնական հարցերու մասին, կամ բախտորոշ, ճակատագրական պահերու: Ուրեմն, գործակցութիւն, ոչ թէ ձուլում : Օրինակներ ալ շատ ունինք մեր ժամանակակից պատմութեան մէջ:

— Ձեր քաղաքական տեսակէտները չե՞ն վնասեր միացեալ ճակատի գաղափարին: Օրինակ՝ ձեր դիրքը Խ. Հայաստանի հանդէպ, տեղի տըւած է զանազան թիւրիմացութեանց, պառակտելով երիտասարդութիւնն ալ :

= Պատճառը ոչ թէ մեր դիրքն է, այլ անպարկեշտ պայքար մը, որ կը շարունակուի պատերազմէն վերջն ալ, տեղ մը մոլեգնօրէն, այլուր տղոսկուն ձեւերով: Առէք որեւէ «յառաջդիմական» թերթ եւ դատեցէք: Մասնաւոր տեսակէտներ ունենալով հանդերձ, մենք էինք որ ճամբայ բացինք Հայկական Դատը հետապնդելու համար, դրինք յստակ պահանջներ, որոնց միացան ուրիշ հոսանքներ ալ: Եւ սակայն... Այս կամ այն անցուդարձը պատմելն անգամ սիրտ կը խառնէ: Ամփոփուինք երիտասարդական շարժումին վրայ :

— Տարբերութիւն մը չէ՞ք տեսներ եւրոպական եւ ամերիկեան ափերու վրայ նետուած նոր սերունդին եւ արեւելեան գաղութներու երիտասարդութեան միջեւ :

= Շատ մեծ է տարբերութիւնը: Տարագրութեան առաջին 25 տարիները աւելի աւերներ գործեցին մեծ պողոտաներու վրայ, բայց կորուստին խորութիւնը դեռ նոր պիտի զգանք: Բարեբախտաբար գաղութներ կան, ուր նոր սերունդին հարիւրին 90ը կարելի է փրկել, ծրագրեալ եւ յարատեւ աշխատանքով: Այս գետնին վրայ տեղ չունին քաղաքական դաւանանքի տարբերութիւնները: Եթէ կան տարրեր որ մուրճ մանգաղին կը հաւատան, կրնան իրենց անդաստանը մշակել ինչպէս որ կ'ուզեն, բայց թող չփորձեն իրենց վերապահել ամէն իմաստութիւն, անուանարկելով եւ «թշնամի» կամ «յետադիմական» հռչակելով ուրիշները:

— Ի՞նչ կը հասկնաք ծրագրեալ աշխատանք ըսելով :

= Աշխատանք՝ համաձայն որոշ ծրագրի մը եւ իւրաքանչիւր գաղութի տեղական պայմաններուն : Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի մէջ՝ կարելին պիտի փորձենք, յաճախ քարին զարնելով մեր գլուխը: Արեւելեան գաղութներուն մէջ հրաշքներ կրնանք գործել, քանի որ կանոնաւոր դպրոցներ կան եւ լայն պատեհութիւն՝ մշակոյթը զարգացնելու: Տարրական կանոն մը,— ամէն միջոց ձեռք առնել, որպէսզի այդ գաղութներուն մէջ նոր սերունդը իր նախակրթութիւնը ստանայ ազգ. դպրոցներու մէջ: Մանաւանդ որ երկրորդական վարժարաններ ալ չեն պակսիր: Ոճիր պիտի ըլլար ճակատ ճեղքել այս հարցին մէջ :

— Շատ բան կախում ունի կուսակցական մամուլի դիրքէն :

= Անգամ մը եւս կը յիշեցնենք,— բաղդատեցէք անոնց թերթերու լեզուն՝ մերիններուն հետ: Անոնց երիտասարդական օրկաններն իսկ մարմաջ մը ունին դարչահոտ մարզանքներ կատարելու, հայերէն, ֆրանսերէն կամ անգլիերէն: Մենք խստիւ պատուիրած ենք եղբայրական ոգի՝ նոր սերունդին միջեւ, առանց դաւանանքի խտրութեան :

— Ի՞նչպէս կարելի է մերձեցում հաստատել, երբ իւրաքանչիւրը իր հասկցած ճամբով կ'երթայ:

= Ճամբան չէ որ կը դժուարացնէ մերձեցումը, այլ կիրքը: Երբ մարդիկ նոր սերունդին ալ կը սորվեցնեն բառեր ու բացատրութիւններ, որոնք արիւն կը պղտորեն, ի՞նչպէս կ'ուզէք, որ մթնոլորտը պայծառանայ: Նոր սերունդին փրկութեան հոգը պէտք է վեր մնայ բոլոր կանխակալ կարծիքներէն եւ կուսակցական վէճերէն :

— Քիչ առաջ կը խօսէիք նախակրթութեան մասին: Գիտէ՞ք որ արեւելեան գաղութներուն մէջ անգամ ճրագով կը փնտռեն ուսուցիչները : Հիները յոգնած են, նորեր չեն հասնիր:

= Պատճառները գաղտնիք չեն մեզի համար: Ֆրանսայի մէջ ուսուցիչներ կան, որոնք նպարավաճառութեամբ կը զբաղին, քանի որ դպրոց չունինք այնպէս ինչպէս Միջին Արեւելքի մէջ: (Եղածները առհասարակ, շաբաթական կամ երեկոյեան դասընթացքներ են): Ուրիշ խօսքով, ասպարէզը չայլեցներ, մինչ նպարավաճառութիւնը շահաբեր գործ է: Իսկ արեւելեան գաղութները կը նեղուին պարզապէս անոր համար որ ազգային կոչուած իշխանութիւնները հայթայթանքով գոհացող դասատուներ կը փնտռեն: Անշուշտ ծնողներն ալ յանցաւոր են: Քիչ մը ամէն տեղ Գերապատիւներուն կը վճարեն ամենայն առատաձեռնութեամբ : Շատ բարակը չեն նայիր ոսկեհուռ շուրջառ մը գնելու համար, բայց երբ կարգը ուսուցիչներուն կուգայ, նօտղուրդ... Նորէն շեղեցանք նիւթէն :

— Ոչինչ: Այս բոլոր խնդիրները իրարու կապուած են: Կարելի չէ՞ միացեալ ճակատ մը կազմակերպել նոր սերունդին փրկութեան համար :

= Անշուշտ կարելի է, եթէ մէկդի դրուին կարգ մը նախապաշարումներ: Գաղութները կորսուելու դատապարտուած են, կ'ըսեն: Այդ կը նշանակէ թէ անելք չունի՞նք: Մարդիկ մահկանացու են, բայց օրն իրուն կ'աշխատին, կը հերկեն, կը ստեղծագործեն մինչեւ մահ, փոխանակ խազմա կապելու եւ բազկատարած աղօթելու: Հաւատք եւ աշխատանք, աշխատանք ամէն բանէ առաջ: Եթէ մեր նախահայրերն ալ ամէն բանէ ձեռնթափ ըլլային, «պիտի ջարդեն» ըսելով, շատոնց պատմութեան անցած կ'ըլլայինք

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆՈՅԵՄԲԵՐ 29Ը
(Յապաղած)

Պատմական թուական մըն է, չենք ուրանար: Անկիւնադարձ մը՝ արիւնոտ թերեւս որ կը պատկանի մեր պատմութեան: Ու այսքան, ոչ աւելի, ոչ պակաս:

Սակայն մարդիկ կան որ ունին ոչ յիշողութիւն եւ ոչ ալ տրամաբանութիւն: Այդ կարգի մարդոց համար, Նոյեմբեր 29ը, Ջրհեղեղէն մինչեւ մեր օրերու Հայոց պատմութեան մեծագոյն թուականն է: Ու կը տօնեն զայն, շռայլելով մեր լեզուին բոլոր գերադրականները: Աւելին, չեն բաւականանար գովելով, կը հայհոյեն ուրիշներու...

Ինչո՞ւ ըսել, որ Նոյեմբեր 29ով կը սկսի մեր պատմութիւնը :

Ինչո՞ւ ըսել, որ առանց Նոյեմբեր 29ին, այսօր պիտի չունենայինք «Ծաղկեալ» Հայաստան մը: Ծաղկեցաւ թերեւս, Հայաստանը, սակայն իր զաւակներէն շատերը, ինկան իրենց «ծաղիկ» հասակին մէջ, «համաշխարհային յեղափոխութեան» ասպետներուն համար: Առանց Նոյեմբեր 29ին, Հայաստան կրնար աւելի ծաղկիլ, գոնէ այսքան չէր կրճատուեր, իր կ'ըլլային,— աւելի ճիշդը, իրեն կը մնային Ախալքալակը, Նախիջեւանը եւ մանաւանդ Ղարաբաղն ու իր երկաթի հանքերը ...

Ինչո՞ւ ըսել որ Նոյեմբեր 29ը մեզի տուաւ գիտնականներ, «ակադեմիկոսներ»... Մոռնա՞լ, որ Նոյեմբեր 29ը մեր գրականութենէն ներս առաւ, մեր բառարաններուն մէջ մացուց «լիկուիտացիա»ն, եւ խումբ մը տաղանդաւոր բանաստեղծներու «ֆիզիքական լիկուիտացիային» պատճառը դարձաւ: Ան չէ՞ր, որ Արեւելեաններու ձեռքով, Նորեւլուկ վարդապետութեան ծրագրային թոյնը ներարկեց մեր ոսկեղնիկ լեզուին:

Ինչո՞ւ մանաւանդ, հակադրել զայն Մայիս 28ին: Տարբեր են անոնք, ու նոյն կշիռներով չեն չափուիր: Նոյեմբեր 29ը, մէկ անտրամաբանական շարունակութիւնն է Մայիս 28ին:

Ջըսես, ընկեր «կարմիր» որ Մայիսեան անկախութիւնը «շնորհուած անկախութիւն մըն էր»: Յիշէ Սարդարապատն ու Ղարաքիլիսէն եւ գիտցիր որ անկախութիւն մը չի շնորհուիր այլ կ'առնուի, կը շահուի սուրով եւ արիւնով: Մինչ վարչաձեւ մը կրնայ պարտադրուիլ եւ Նոյեմբեր 29ը լաւագոյն օրինակն է :

Մայիս 28ները կրնան կրկնուիլ, բայց երբեք Նոյեմբեր 29ը: Եւ եթէ Նոյեմբեր 29ի տարեդարձը կը նմանի կրօնական տօնացոյցի որեւէ մէկ սուրբի տօնին, մեր անկախութեան թուականը՝ Մայիս 28ը կը նմանի տօներու որոնք Ծնունդ եւ Յարութիւն կը կոչուին :

Կ. ՔԱՐԵՆՑ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Զինուորական ուժերու նախարարը, ներքին նախարարը եւ ոստիկանական իշխանութեանց ներկայացուցիչները երկուշաբթի օր երկարատեւ խորհրդակցութիւններ ունեցան որպէսզի միջոցներ ձեռք առնուին հանքային շրջաններուն մէջ հաւանական խռովութիւններ կանխելու համար:

Աշխատանքի նախարարը, Դանիէլ Մայէր երկուշաբթի օր Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան ներկայացուց կառավարութեան հետեւեալ նոր պայմանները :—

Ա.— Կառավարութիւնը յանձն կ'առնէ պատժական միջոցներ ձեռք առնել միայն այն բանուորներուն դէմ որոնք վնասարարութիւն կատարած են, բռնութիւն ի գործ դրած են եւ կաշկանդած են ուրիշներու աշխատանքի ազատութիւնը :

Բ.— Բանուորները վճարում չեն ստանար գործադուլի ժամերուն համար, բայց կառավարութեան 1500 ֆրանքի բացառիկ նպաստը կը վճարուի բոլոր այն աշխատաւորներուն որոնք իրենց աշխատանոցները կը վերադառնան վաղը (երէկ):

Գ.— Բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան գործատէրերու եւ աշխատաւորներու ներկայացուցիչներուն եւ կառավարութեան միջեւ հաշտարար եղանակով կարգադրելու համար օրավարձերու եւ գիներու խնդիրը եւ նշանակելու համար՝ (Դեկտեմբեր 1էն սկսելու պայմանաւ) նուազագոյն օրավարձք մը :

Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը տակաւին իր վերջնական պատասխանը չէ տուած այս առաջարկներուն: Բայց կարգ մը երեւելի համայնավարներ յայտարարեցին երկուշաբթի իրիկուն որ «կառավարութիւնը իր ներկայ առաջարկներով կը լքէ բանակցութիւնները եւ կը ստանձնէ ծանր պատասխանատուութիւններ: Սէ Ժէ Թէի ոչ համայնավար ղեկավարները աւելի լաւատես են :

Կառավարութիւնը երկուշաբթի օր զինուորական նոր ուժեր ղրկեց հիւսիսային նահանգները պաշտպանելու համար հանքային շրջանները որոնց մէկ մասը «գրաւուած» են բանուորներէն :

Պետական պաշտօնեաներու գործադուլը որ պիտի սկսէր երկուշաբթի օր եւ պիտի տեւէր 48 ժամ, տեղի չունեցաւ: Փարիզի փապուղիի գործադուլն ալ ձախողեցաւ :

Կառավարութիւնը 7000 զինուորներով եւ ոստիկաններով «գրաւեց» Վալանսիէն — Տուէ հանքային շրջանը ինչպէս նաեւ բոլոր կայարանները: Բազմաթիւ ապստամբ բանուորներ ձերբակալուած են :

Երկաթուղիի սպասարկութիւնը աստիճանաբար կը կանոնաւորուի: Փարիզ Մարսէյլ սպասարկութիւնը սկսաւ երկուշաբթի օր: Շոգեկառքը Կառ տը Լիոնէն կը մեկնի 19.20ին: Ճամբուն մէկ մասը՝ հանրակառքով (Վուլթ սիւր Րոնէն Մարսէյլ) :

Փարիզի մէջ տակաւին գործադուլի մէջ են աղբահաւաքները: Գլխաւոր պողոտաներու ինչպէս նաեւ քովընտի փողոցներու մայթերը աղբիւներու վերածուած են: Քաղաքապետութիւնը դիմում կատարած է որպէսզի զինուորական իշխանութիւնները քայլեր ձեռք առնեն մայրաքաղաքին փողոցները մաքրելու համար:

★ Վնասարարները կը շարունակեն իրենց «քաջագործութիւնները» գրեթէ ամէն տեղ: Երկուշաբթի օր Լիոն Փարիզ շոգեկառքը գիծէն դուրս ելաւ: Բարեբախտաբար ժամական երեսուն քիլոմեթր արագութեամբ կ'ընթանար. մարդկային կորուստ չկայ :

★ Ուրիշ գիծերու վրայ ալ վնասարարները քակած էին գիծերը :

★ Մարսէյլի մէջ իշխանութիւնները գրաւած են Սէն Շարլ եւ Միրամաս կայարանները :

★ Ամերիկայի արտաքին նախարարին խորհրդական Ճ. Ֆոսթըր Տալլսի տեսակցութիւնե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

րը քաղաքական անձնաւորութեանց հետ մեծ չահագրգռութիւն ստեղծած են: Մանաւանդ իր խօսակցութիւնը զօրավար տը Կոլի հետ կ՚ընկալուի դիւանագիտական կարեւոր դէպք մը, քանի որ զօրավարը պաշտօնական որեւէ դիրք չունի այսօր: Կարգ մը շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ տը Կոլ «մօտաւոր ապագային պիտի ըլլայ Ֆրանսայի վարչապետը»:

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

ՄՈԼՈԹՈՎ Կ՚ԱՄԲԱՍՏԱՆԷ

Խորհրդաժողովին երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ Մոլոթով պահանջեց տասը միլիառ տոլար պատերազմական հատուցում Գերմանիայէն ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ բրիտանական եւ ամերիկեան գօտիներու միացեալ վարչութեան լուծումը:

Մոլոթով այս առաջարկները կը ներկայացնէր պատասխանելու համար Ամերիկայի արտաքին նախարար Մարշըլին որ անցեալ շաբաթ օր կը խնդրէր խորհրդային ներկայացուցիչէն որ «դրական բաներ ըսէ» խորհրդաժողովը իր ներկայ անելէն դուրս բերելու համար:

Մոսկուայի արտաքին նախարարը ծանր բառերով ամբաստանեց ոչ միայն Անգլիան եւ Ամերիկան, այլեւ Ֆրանսան:

Խորհրդաժողովը գումարուած է զբաղելու համար Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ դաշնագիրներով, բայց վիճաբանութիւնները կը դառնան Մարշըլի ծրագրին շուրջ:

Մոլոթով կը բացատրէ որ երկու գլխաւոր դաշնակիցները բռնաբարած են Փոցտամի համաձայնութիւնը (1945): Անգլիա եւ Ամերիկա ինչպէս նաեւ Ֆրանսա, «շատ առաջ կ՚երթան» իրենց ինքնակամ գործունէութեամբ եւ կ՚արգիլեն Գերմանիոյ տնտեսական վերականգնումը եւ խաղաղութեան ամրացումը Եւրոպայի մէջ: Անգլիա եւ Ամերիկա արդէն սկսած են Գերմանիոյ վերադարձնել իր ճարտարարուեստական միջոցները՝ իրենց յոյսը դնելով հիթլերական շրջանակներու օժանդակութեան վրայ: Այս տեսակ քաղաքականութիւն մը առիթ կը ստեղծէ կարգ մը օտար շրջանակներու որ արեւմտեան Գերմանիան ու մասնաւորաբար Ռուրի նահանգը օգտագործեն իբրեւ ռազմագիտական խարիսխ մը ամբողջ Եւրոպային տիրապետելու համար, կ՚ըսէ Մոլոթով: Յետոյ կը յարձակի Մարշըլի ծրագրին վրայ «որ սպառնալիք մըն է գերմանացի ժողովուրդին համար» եւ կը բողոքէ որ «Միացեալ Նահանգներու եւ Անգլիոյ կառավարութիւնները կ՚աշխատին Գերմանիան բաժնել»:

Անգլիոյ կողմէ Մոլոթովի պատասխան տուաւ Լորտ Փէքընըմ (Պէվինի բացակայութեան) եւ ըսաւ որ խորհրդային արտաքին նախարարը» կը խեղաթիւրէ իրականութիւնը»: Ֆրանսայի արտաքին նախարարը նոյնպէս բողոքեց եղած ամբաստանութեան դէմ:

Մոլոթով, յետոյ, կրկնեց իր տասը միլիառ տոլարի պահանջը: Այս գումարը, համաձայն Մոսկուայի հաշիւներուն, Գերմանիան պարտաւոր է վճարել իր ընթացիկ արտադրութիւններէն:

Ամերիկայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչները դիտել տուին որ այդ գումարը անընդունելի է:

Մոլոթով իր պահանջները կը խտացնէ հետեւեալ ձեւով.— Ա.— Կը նշանակուի կեդրոնական տնտեսական մարմին մը Գերմանիոյ ամբողջութեան համար՝ քառեակ գօտիներու հրամանատարներու հակակշիռին ենթակայ: Բ.— Ռուրի ճարտարարուեստը կ՚ենթարկուի Չորս Մեծերու հակակշիռին: Գ.— Ապրանքներու ազատ փոխանակութիւն ամբողջ Գերմանիոյ մէջ: Դ.— Կը լուծուի անգլեւամերիկեան միացեալ գօտիներու վարչութիւնը: Ե.— Կը գրաւուին բոլոր գործարանները եւ մանարանները:

Խորհրդաժողովը այսօր պիտի զբաղի այս խնդիրներով:

★ Եթէ խորհրդաժողովը ձախողի — անհաւանական չէ — Ռուսիա Պերլինի մէջ պիտի նշանակէ գերմանական կառավարութիւն մը, իսկ Անգլիա եւ Ամերիկա, անջատ կառավարութիւն մը պիտի նշանակեն արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ: Խորհրդաժողովին շրջանակները չափազանց յոռետես են:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդարանը այս շաբթու պիտի քուէարկէ Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ Աւստրիոյ 597 միլիոն տոլար յատկացնելու առաջարկը: Երկուշաբթի օրուան վիճաբանութեանց ընթացքին, կարգ մը երեսփոխաններ քննադատեցին Ֆրանսայի համայնավարները: Պատերազմական նախարարը 490 միլիոն տոլարի յաւելուածական վարկ մը խնդրեց Գերմանիոյ ամերիկեան բանակին ծախքերուն համար:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հաղորդեն որ հրէական գործակալութիւնը սկսած է արձանագրել 17էն 25 տարեկան հրեաները, «յանուն ապահովութեան»: Մօտաւորապէս 70.000 հոգի պիտի արձանագրըուին: Արաբներն ալ, իրենց կարգին կամաւորական ուժ մը կը կազմակերպեն եւ մասնաւոր պահակախումբեր նշանակուած են արաբականթաղամասերուն համար: «Պատերազմը» կը շարունակուի հրեաներուն եւ Արաբներուն միջեւ: Մինչեւ հիմա սպաննուած են 99 հոգի: Արաբական մամուլը կը շարունակէ իր պայքարը բաժանման ծրագրին դէմ: Կ՚ըսուի թէ 20.000 հոգիանոց արաբական բանակ մը գոյութիւն ունի: Արաբական եօթը ազգերէ բաղկացած պատերազմական խորհուրդը գաղտնի ժողովներ կը գումարէ Գահիրէի մէջ:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ վարչապետը, մարաջախտ Թիթօ որ երկուշաբթի օր Պուտափէշթ հասաւ, յայտարարեց որ Պուլկարիոյ եւ Հունգարիոյ հետ ստորագրուած բարեկամութեան դաշնագիրները պիտի արգիլեն աշխարհակալ պետութիւնները որ «պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսան»: Մարաջախտը ըսաւ որ մօտ ատենէն նման դաշնագիր մը պիտի կնքուի նաեւ Ռումանիոյ հետ, բայց հերքեց այն զրոյցը թէ Դանուբեան երկիրներու խմբակցութիւն մը կը կազմուի:

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ Փարիզի իր բնակարանին մէջ մեռաւ ֆրանսացի յայտնի թատերագիր Թրիսթան Պեռնար: 81 տարեկան էր: Գրած է մօտաւորապէս քառասուն թատերգութիւններ:

ՍԹԱՍԷՆ, նախագահական թեկնածուն ձայնասփիւռի վրայ խօսելով երկուշաբթի գիշեր, ըսաւ որ Ռուսիա կ՚ուզէ արգիլել Եւրոպայի վերականգնումը եւ յանձնարարեց որ Ամերիկա որ եւ է մեքենայ չուղարկէ Խորհրդային Միութեան:

Շարժումներ

Ամէն տարի, Ֆրանսայի նախկին պատերազմիկները հոգեհանգստեան պատարագ մատուցանել կուտան իրենց կորսուած ընկերներու յիշատակին: Տէսինի մէջ, ուր նախաձեռնութիւնը «Մէտայլ Միլիթէր»ներու խմբակցութեան է որ կը ստանձնէ: Ու ամէն անգամ, Ֆրանսացի մեր բարեկամները չեն մոռնար հրաւիրել Հայ Մարտիկներու Միութիւնը եւ Ֆր. Բանակի Հայ Ռազմիկներու ընկերակցութիւնը: Նոյեմբեր 23ի կիրակի օրը Տէսինի մէկ մասը տօնական օրերու կերպարանք ստացած էր:

Նախկին ռազմիկներ, զերիներու եւ տարագրեալներու ներկայացուցչութիւններ՝ ամէն մէկը իր միութեան դրօշակներով: Յետոյ նուագախումբը կապոյտ շապիկով ու դեղին փողկապով, միատեսակ հագուստներով:

Դիտելի էր որ, Կովկասեան բանակի հայ մարտիկներու կողմէն ոեւէ մէկը չկար, հակառակ իրենց ուղղուած հրաւէրին: Հայկ. եռագոյնը, այս անգամ, չծածանեցաւ Ֆրանսական դրօշին քով, որ միշտ եղած էր միասին: Կը ցաւինք իրենց այս անտարբերութեան վրայ, եւ կը թելադրենք որ, գոնէ ուրիշ անգամ, արթննան...: Ֆրանսացի նախկին ռազմիկներու նախագահը սիրով մեզի կը մօտենայ եւ ջերմօրէն կը սեղմէ հայ ռազմիկներու նախագահին՝ ընկեր Մ. Կարապետեանի ձեռքը, շնորհաւորելով որ՝ հայ ռազմիկները միշտ պարտաճանաչ ձեռք ձեռքի կը քալեն Ֆրանսացիներու հետ:

Եկեղեցի կը մտնենք լուռ ու երկիւղած: Խոշոր դագաղ մը եկեղեցիին մէջտեղը եւ վրան՝ զինուորի սաղաւարտ մը: Ով որ զինուոր եղած է գիտէ այդ դագաղին խորհուրդը:

Վարդապետը, եկեղեցիին մէջ անգամ, իր շնորհակալութիւնը յայտնեց հայ ռազմիկներուն, որոնք կռուեցան նոյն դրօշին տակ իրենց ֆրանսացի ընկերներուն հետ: Պատարագէն ետք ռազմիկներու թափօրը ուղղուեցաւ մետաքսի գործարանին պատկանող սրահը, Գինեձօնի սեղաններուն շուրջ: Հայ ռազմիկներու ներկայացուցչութիւնը յարգանքով ընդունուեցաւ նաեւ հոն: Ծառայած ենք այս երկրին, եւ պարտաւոր ենք ընթանալ անոնց հետ, կողք կողքի, ինչպէս ռազմի դաշտին վրայ, ուր Հայը կռուեցաւ, եւ շատեր ինկան ու շատեր՝ գերութեան մը ծանրութիւնը կրեցին իրենց ուսերուն վրայ: Չմոռնանք մեր զոհերը, եւ մանաւանդ՝ անոնց յիշատակի օրը...:

×

Նոյն օրը, կէսօրէն ետք տեղի ունեցաւ ծնողական ժողով մը, Հ. Յ. Դ. Տան վարի սրահին մէջ: Դպրոցի կրթական մարմնի հրաւէրով էր որ այդ ժողովը տեղի ունեցաւ,— պարզելու համար կրթական մարմնի գործունէութիւնը, աշակերտութեան թիւը, եւ դժուարին խնդիրներ՝ կապուած կրթական գործին:

Կապոյտ Խաչի հովանաւորութեամբ եւ իր գանձէն նիւթական մասնակի օժանդակութեամբ՝ Տէսինի դպրոցը երկու տարի կ՚ընէ որ կը շարունակուի, Տէր եւ Տիկին Փափազեաններու տքնաջան աշխատութեամբ: Այս տարի, դպրոցի աշակերտութեան ընդհ. թիւն է՝ 120 հոգի, որոնք, ամէն երեկոյ, Հ. Յ. Դ. Տունը կը դիմեն Սուրբ Մեսրոպէն ումպ մը կորզելու...

Դիտողութիւն մը սակայն: Կապոյտ Խաչը երբ նկատի առաւ այդ դպրոցին բացումը, համոզուած էր որ, հայ ծնողքներն ալ, հաւասար չափով, թեւ ու թիկունք պիտի կանգնին այդ դպրոցին, շարունակելու համար հայ գրին ուսուցումը հայ երախաներու եւ պատանիներու ուղեղներէն ներս: Կիրակնօրեայ ծնողական ժողովը, սակայն, չարդարացուց այդ ենթադրութիւնը: Հոն չէին շատերը այն ծնողքներէն, որոնց զաւակները Կապոյտ Խաչի դպրոցը կը յաճախեն: Եւ այս՝ հակառակ իրենց ուղղուած հրաւէր - նամակին:

Եթէ հայ մայրն ու հայրիկը կը կարծեն որ կրթական գործը ստանձնելէ վերջ, նիւթական ու բարոյականն ալ Կապոյտ Խաչի տիկիններուն ու օրիորդներուն ուսերուն վրայ պիտի ծանրանայ, իբրեւ դիտող, դատապարտելի է իրենց այդ ընթացքը: Տէր Զօրի անապատներուն մէջ հայ կինը իր երախային հայերէն կը սորվեցնէր, իսկ հոս, դուն, ով փափկասուն տիկին Հայոց, չէի՞ր կրնար ներկայ ըլլալ՝ գոնէ հայ երախային երգը եւ կամ արտասանութիւնը քաջալերելու:

ՈՐՍՈՐԴ

Մեր բաժանորդներուն

Վերջին գործադուլներուն հետեւանքով հաղորդակցութիւնները եւ փոստը անկանոն ըլլալով շատեր չկրցան ժամանակին մաքրել իրենց բաժանորդագրութեանց հաշիւները:

Վարչութիւնս մինչեւ Դեկտեմբեր 31 կ՚երկարաձգէ իր պայմանաժամը այդ կարգի անվճար հաշիւներուն համար, թերթերը դադրեցնելէ առաջ:

Այս առթիւ ներողութիւն կը խնդրէ նաեւ իր բոլոր բաժանորդներէն, կամքէ անկախ պատահած անկանոնութեան համար: Մասնաւորաբար իր շրջանի (13րդ) նամակատունը ամէնէն ուշ վերաբացուած ըլլալով շատեր չեն ստացած իրենց թերթերը, որով բոլորին պայմանաժամը 8 օրով առաջ տարուած է ըստ օրինի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի քոյր կոմիտէներու ընկերները այս շաբաթ երեկոյ Դեկտեմբեր 13ին, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կը խօսի ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ: Ներկայանալ անդամատետրով:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այս հինգշաբթի, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Հայերէնի դաս, 8—9:

Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի տիկին Սաղաթէլեանի եւ պարագաներուն ընկեր Ե. ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Աւետիս Ահարոնեանի Ամբողջական գործերուն

Տաս հատորներով, (իւրաքանչիւրը 400—450 էջ) որոնց մէջ ամփոփուած պիտի ըլլան հեղինակին բոլոր գեղարուեստական գործերը՝ վէպեր, պատմուածքներ, ճամբորդութիւններ, թատերգութիւններ, քաղաքական օրագիրը եւայլն: Լոյս տեսած են արդէն հատորներ առաջին, երկրորդ եւ չորրորդ: Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ երրորդ հատորը:

Բաժանորդագրուողները կը ստանան լոյս տեսած երեք հատորները եւ յաջորդաբար մնացեալ հատորները:

Բաժանորդագրուելու համար դիմել.— Փարիզի մէջ՝ «Յառաջ»ի խմբագրութեան կամ Հրանտ Սամուէլի գրատան, 51 rue Monsieur le Prince, Մարսէյլի մէջ՝ Տիկին Հ. Զաթիկեանի, 5 rue Agent Leon Galy, Beaumont եւ Տիկին Շ. Թեւեանի, 8 rue Pierre Guys, Beaumont, Իտալիոյ մէջ՝ Տոքթ. Ե. Արզումանեան, 3 Via Capellari, Milan:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 11 Décembre 1947 Հինգշաբթի 11 Դեկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5211-Նոր շրջանի թիւ 820 . Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՌՈՒՍԻԱ ԿԸ ԽԶԷ

Իր առեւտրական բանակցութիւնները Ֆրանսայի հետ

ՖՐԱՆՍԱ ԿԱՐՏԱՔՍԷ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

Երկու օրէ ի վեր շատ լարուած են խորհրդային կառավարութեան եւ Ֆրանսայի դիւանագիտական յարաբերութիւնները :

Երեքշաբթի օր ֆրանսական կառավարութիւնը երկրէն վտարեց՝ տասներկու հոգիէ բաղկացած խորհրդային զինուորական յանձնախումբը որուն մէջ կան զօրավար մը, քանի մը գնդապետներ եւ կարգ մը ստորադաս զինուորականներ : Յանձնախումբին բոլոր անդամները «խիստ հսկողութեան տակ» կառ մը լեցուած առաջնորդուելով 7.45ի ճեպընթացով մեկնեցան Գերմանիոյ ռուսական գօտին :

Այս արտաքսումէն քանի մը ժամ առաջ Խորհրդային Միութիւնը կը խզէր իր առեւտրական բանակցութիւնները ֆրանսական կառավարութեան հետ :

Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարներէն մէկը յայտարարեց որ արտաքսումը հետեւանք է այն խլրդային գործունէութեան որուն լծուած էին Խորհրդային յանձնախումբին կարգ մը անդամները՝ վտանգելով երկրին ապահովութիւնը : Շեշտուած է մասնաւորաբար գնդապետ Ֆիլաթովի անունը : Պաշտօնատարը բացատրեց որ Նոյեմբեր 27ին կառավարութիւնը խնդրած էր Մոսկուայի կառավարութենէն որ կանչէ յանձնախումբը մինչեւ դեկտեմբեր 1 : Պատկան իշխանութիւնները, տեսնելով որ խնդրոյ առարկայ անձերը ելքի վիզա չեն ուզած մինչեւ այդ թուականը, արտաքսման հրամանագիր արձակուած է :

Ձերբակալուած եւ արտաքսուած է նաեւ ուրիշ խորհրդային քաղաքացի մը : Բացի յանձնախումբին անդամներէն, մինչեւ հիմա ֆրանսական սահմանագլուխ առաջնորդուած են քսան խորհրդային քաղաքացիներ : Կ'ըսուի թէ վերոյիշեալ անձը պաշտօնեայ էր ռուսական դեսպանատան մէջ. իր անունը եւ ինքնութիւնը գաղտնի կը պահուին :

Ֆրանսական կառավարութիւնը բողոքած է որ Մոսկուայի յուշագիրը հրատարակուած է՝ կառավարութեան ձեռքը տակաւին չհասած :

Իբրեւ անմիջական հետեւանք առեւտրական բանակցութեանց խզումին, Մոսկուա պիտի չյանձնէ յունուարին համար իր խոստացած 25 հազար թոն ցորենը :

Երկու երկիրներու յարաբերութիւնները սկըսան լարուիլ Նոյեմբեր 14ին երբ ֆրանսական իշխանութիւնները «գրաւեցին» Պորեկառի գաղթակայանը զոր Ռուսերը կ'օգտագործէին ռուս տարագիրներու ներգաղթին համար : Քանի մը օր վերջ ֆրանս. ոստիկանութիւնը երկրէն կ'արտաքսէր 19 խորհրդային քաղաքացիներ :

Մոսկուայի կառավարութիւնը իր վերջին յուշագրով կը պահանջէ որ Ֆրանսա ետ կանչէ Մոսկուայի ներգաղթի իր յանձնաժողովին անդամները :

Փարիզի խորհրդային շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ «ֆրանսական կառավարութիւնը կ'աշխատի խզել երկու երկիրներու դիւանագիտական յարաբերութիւնները :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը տեղեկացնեն թէ հելլէն ապստամբներու հազար հոգինոց խումբ մը ընդհարումներ ունեցաւ երեքշաբթի օր կառավարական ուժերուն հետ թրքական սահմանագլուխին մօտերը : Ապստամբները յարձակած են գնդացիրներով եւ ձեռնառումբերով :

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ խորհրդարանին ներկայացուցած է՝ միսր եւ քարիւղը բաժնեչափի ենթարկելու առաջարկ մը : Նախագահը նոյնպէս արտօնութիւն կը խնդրէ գնելու համար երկրին ցորենի ամբողջ հունձքը՝ Թղթադրամին արժեզրկումը կասեցնելու եւ Եւրոպային օգնելու համար : Շաբթուան ընթացքին խորհրդարանին պիտի ներկայացուի՝ յառաջիկայ չորս տարուան մէջ Մարշըլի ծրագրին գործադրութեան համար 16 միլիառ տոլար յատկացնելու ծրագիր մը :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔ

Հետաքրքիր օրեր կ'ապրի Ֆրանսայի Ազգ. Ժողովը : Կարծեմ իր գոյութենէն ի վեր չէր տեսած այսքան ոգեւորութիւն ու այսքան քաղաքավար ? տրամախօսութիւններ :

Մարդիկ, համբերութեամբ, օրը առնուազն 20 ժամ կը վիճին : Միայն պարոն նախագահին ականջներն են որ «բողոքելով կը մեկնին» ինչպէս ժամանակին մեր Ազգ. Ժողովէն նոյն ձեւով կ'առնէր կը քալէր Ճիհանկիւլեան :

Այս տքնաջան աշխատանքը՝ որպէսզի կարգ կանոն դրուի գործադուլի իրաւունքին մէջ :

Կառավարութիւնը որ «մարդասպան» տիտղոսը ստացած է որովհետեւ կ'ուզէ սահման մը սահմանափակել այդ իրաւունքը, կ'աշխատի իր կարգին համոզել ժողովականները թէ որեւէ նպատակ չունի ոտնձգութիւններ կատարելու այդ բնական ու սահմանադրական իրաւունքին դէմ :

Մենք ալ դուրսէն նոյնքան ոգեւորութեամբ կը հետեւինք վիճաբանութիւններուն եւ կը համրենք քուէները— միշտ 183 413ի դէմ : Երբեմն կը փորձուինք «միջամտել», ու «խելք սորվեցնել» — Հայու խելք, ինչո՞ւ չէ, այս մեծամեծներուն, որոնք շաբաթներէ ի վեր չեն կրնար թնճուկը քակել :

Ձախերը կը ճգնին փրկել գործադուլներու իրաւունքը : Լա՛յն, լա՛յն ազատութիւններ շնորհելով աջ ու ձախ : Իսկ էնդի դէմի ազաները կ'ուզեն գոնէ պզտիկ մը կրճատել այդ իրաւունքները :

Եթէ ես կառավարութեան տեղն ըլլայի — Աստուած չընէ — ձեռքով - ոտքով կ'ընդունէի աշխարհի դեմոկրասիին տիպարը համարուող ծանօթ երկրին սահմանադրութիւնը որուն երբեք դէմ չեն կրնար ըլլալ 183ը — եւ գործաւորը կը զրկէի գործադուլի իրաւունքէն, եւ վէճը կը կարգադրուէր յաւիտեանս յաւիտենից ...

ԱՐԱՄԱԶԴ

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

Խորհրդաժողովին երեքշաբթի օրուան նիստին մէջ Մոլոթով զանգատ յայտնեց թէ Անգլիա եւ Ամերիկա մեծ շահեր կ'ապահովեն գերմանական հանքածուխը ծախելով եւ գերմանացի ժողովուրդը չօգտուիր որեւէ ձեւով :

Խորհրդային գլխաւոր պատուիրակը իր այս ամբաստանութիւնը ըրաւ երեք ժամ տեւող վիճաբանութեանց վերջաւորութեան : Օրակարգի խընդիրն էր Գերմանիոյ տնտեսական կարգուսարքը : Պէվին պահանջեց որ Խորհրդային կառավարութիւնը տեղեկութիւններ տայ ռուսական գօտիին արտադրութեանց մասին : Մոլոթով պատասխանեց թէ ընդարձակ տեղեկագիր մը պիտի տրուի երբ Գերմանիա ունենայ իր կեդրոնական կառավարութիւնը :

Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի պատուիրակները ոչ մէկ զիջում կատարած են Ռուսիոյ պահանջներուն նկատմամբ :

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հաղորդեն որ վարչապետ Ղավամ էս Սալթանէ — որուն կառավարութեան անդամները հրաժարեցան անցեալ շաբթու — տակաւին կը մերժէ իր հրաժարականը ներկայացնել Շահին եւ ընդհակառակն կը փորձէ նոր կառավարութիւն մը կազմել : Իր հակառակորդները կը պնդեն թէ ան մեծամասնութիւն չի վայելեր խորհրդարանին մէջ :

ԿԷՈՐԿԻ ՄԱԼԻՆՔՈՎ, Մոսկուայի կառավարութեան անդամներէն մէկը, երեքշաբթի օր յայտարարեց որ բաժնեչափի դրութիւնը պիտի ջնջուի քանի մը շաբաթէն եւ մնդեղէններու գիները պիտի զեղչուին :

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Նոր Տէլհիէն ստացուած տեղեկութեանց, պատերազմ մը անխուսափելի կ'երեւայ Հինդիստանի եւ Փաքիստանի միջեւ : Ոչ եւ է համաձայնութիւն չէ գոյացած Քաշմիրի նահանգին մասին : Հինդիստանի կառավարութիւնը վերջնագիր մը յանձնած է Փաքիստանի վարիչներուն, պահանջելով որ վերջ տրուին ահաբեկչական գործողութեանց մինչեւ դեկտեմբեր 22 : Մերժումի մը պարագային, Հինդիստան պիտի յարձակի :

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ ՎԵՐՋԱՑԱՆ

Կառավարութիւնը յաղթեց

Ֆրանսայի Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան վարչական խորհուրդը երեքշաբթի իրիկուն ուշ ատեն տեղի տալով կառավարութեան պահանջին, հրահանգեց բոլոր բանուորներուն եւ աշխատաւորներուն որ վերսկսին իրենց աշխատանքը չորեքշաբթի առտու :

Դաշնակցութիւնը ակամայ, բայց ամբողջութեամբ, ընդունեցաւ կառավարութեան պայմանները որովհետեւ արհեստակցական միութեանց վեց միլիոն անդամներուն երեք քառորդը կը մերժէր ընդհանուր գործադուլի առաջարկը :

Սէ Ժէ Թէի վարչական խորհուրդը իր երկարապատում շրջաբերականին մէջ կը յայտնէ հետեւեալ միտքերը, ի մէջ այլոց .—

Ընկերներ, շաբաթներէ ի վեր քաջաբար կը կռուիք ձեր հացը պաշտպանելու համար : Դուք կը պահանջէիք հարիւրին 20էն 25 առժամեայ նըպաստ մը մինչեւ որ նուազագոյն օրավարձ մը նշանակուէր ու եռամսեայ վերաքննութեան մը ենթարկուէր ձեր օրավարձը՝ համաձայն օրուան գիներուն : Կառավարութիւնը եւ իրեն ապաւինած գործատէրերը վճռապէս կ'ըմերժէին գոհացնել ձեր պահանջները : Նոյեմբեր 30ին, Աշխատանքի նախարարը Դաշնակցութեան Խորհուրդին՝ կը ներկայացնէր հետեւեալ որոշումները.— 1500 ֆրանքի նպաստ մը նոյեմբեր 24էն հաշուելով : Օրավարձերը անփոփոխ պիտի մնային մինչեւ 1 Յունիս 1948, այսինքն մինչեւ այդ թուականը ինչ յաւելում ալ տեղի ունենար ապրուստի գիներուն վրայ, պիտի արգիլուէր օրավարձերու յաւելումը : Մենք, ձեր անունով, բողոք բարձրացուցինք : Վերջին շաբթուան ընթացքին դուք մղեցիք բուռն պայքար կառավարութեան մը դէմ որ միջոցներու մէջ խտրութիւն պիտի չդնէր եւ իր ոստիկանները կրակ պիտի բանային բանուորներուն վրայ : Այդ պայքարը անօգուտ չեղաւ, կառավարութիւնը նահանջ մը կատարեց եւ Դեկտեմբեր 7ին ներկայացուց իր նոր որոշումները :

Շրջաբերականը յետոյ կը թուէ այն արդիւնքները որոնք ձեռք բերուած են. ահաւասիկ.—

Ամէն աշխատաւոր, գործադուլին մասնակցած ըլլայ թէ ոչ, պիտի ստանայ ամսական 1500 ֆրանքի բացառիկ նպաստ մը, նոյեմբեր 24էն սկսեալ, այսինքն իրենց աշխատանքին վերադարձող բանուորները պիտի ստանան մօտաւորապէս 800 ֆրանք :

Կառավարութիւնը յետս կոչելով օրավարձերը մինչեւ յունիս անփոփոխ պահելու իր նախորդ որոշումը, յանձն կ'առնէ քայլեր առնել որպէսզի հաւասարակշռութիւն ստեղծուի օրավարձերու եւ օրուան գիներուն միջեւ, մինչեւ 1 Յունիս 1948 :

Կառավարութիւնը պիտի նշանակէ նուազագոյն օրավարձի սակ մը՝ դեկտեմբեր 1էն հաշուելով : Դաշնակցութիւնը պահանջած է ամսական 10.800 ֆրանք : Ամէն պարագայի զգալի յաւելում մը պիտի կատարուի օրավարձերուն վրայ :

Ընտանեկան նպաստը պիտի յատկացուի բոլոր գործաւորներուն, անխտիր, եւ պիտի կրէ հարիւրին 22 յաւելում մը :

Ահաւասիկ այն արդիւնքները զորս դուք, առանձին, ձեռք բերիք ձեր գործադուլով կ'ըսէ շրջաբերականը :

★Ինչպէս ծանօթ է, գործադուլներու յանձնաժողովը, երկուշաբթի իրիկուն, մերժելով կառավարութեան պայմանները կոչ կ'ընէր բոլոր աշխատաւորներուն որ շարունակեն գործադուլը : Սակայն աշխատաւորներու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը կը մերժէր ընթացք տալ այդ հրահանգին : Դաշնակցութեան վերին մարմիններուն մէջ պառակտումը արդէն ծայր տուած է եւ փորձեր կը կատարուին նոր արհեստակցական միութիւն մը կազմելու առանց համայնավար տարրերու մասնակցութեան : Կոչ եղած է Սէ Ժէ Թէի օժանդակ քարտուղար եւ ոչ համայնավար հատուածին ներկայացուցիչ Լէոն Ժուհոյին որ հեռանայ վարչական խորհուրդէն : Քարտուղարը տակաւին անորամադիր է այդ քայլը առնելու որովհետեւ չուզեր քայքայել արհեստակցականներու վիթխարի կազմակերպութիւնը որ, իր կարծիքով, սատիճանաբար կրնայ մաքրագործուիլ համայնավար տարրերէն :

Սէ Ժէ Թէի որոշումը մեծ գոհունակութիւն պատճառած է քաղաքական եւ ելմտական շրջանակներուն մէջ : Աշխատանքի նախարարը Դանիէլ Մայէր յայտարարեց երեքշաբթի իրիկուն— Ձափազանց գոհ եմ : Բացայայտ է որ իմաստութիւնն ու տրամաբանական ոգին յաղթանակեցին բռնի ուժ ի գործ դնելու փորձերուն : Կառավարութեան ուրիշ մէկ անդամը ըսաւ,— Ահաւասիկ մեծ յաղթանակ մը կառավարութեան ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի համար : Ինչպէս Թաղապետական

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՏԷՐՏԷՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Իրիցկինը դուրս եկաւ՝ թացոտած եղած մաշտոցը լուացքում քրքրուած ձեռքին: Տէրտէրը մաշտոցն առնելով, արագ վեր կացաւ: Եւ սկսեց տեղում կանգնած շփոթած մտածել :

Կ՚ըսէի թէ մի չախլամամ խմէիր,— խօսեց իրիցկինը այն ձայնով, որ դիմում են հիւանդին :

— Հը՞... չէ,— սթափուեց երջանկութեան մէջ շշմած ու սուզուած տէրտէրը եւ շարժուեց դէպի իր կարդակցի տունը: Իրիցկինը կանգնեց, զմայլուած հայեացքով նայեց տէրտէրին եւ այդպէս մնաց՝ մինչեւ տէրտէրը հասաւ գիւղամիջի աղբիւրը, ուր մի պառաւ կին դողդողալով մօտեցաւ տէրտէրին, աջն առաւ: Տէրտէրը ծռուեց դէպի բլուրը եւ անհետացաւ մի դէպի եռեւ:

— Աջիդ ղուրբան,— մրմնջեց իրիցկինը գորովագին եւ մարդ խեղդողի պէս կռացաւ իր լուացքի վրայ :

Տէրտէրը մտախոհ, հայեացքը գետնին, գնում էր մեռնող Տէր Մարուքի մօտ :

Լեռնային երկրի մեղմ արեւը իր կենարար եռանդը թափում էր նրա ուսերին, մէջքին, դէմքին եւ շարժումները թեթեւ օդի մէջ, տէրտէրի մէջ այնքան էին վառում կեանքի ծարաւը, որ նա իր արագիլի քիթը երբեմն օդի մէջ սրելով հոտոտում էր ու խմում այդ գոլ ու թեթեւ օդը ընտիր գինու պէս: «Օխայ» հառաչեց տէրտէրը եւ աչքերը թըրջեց՝ զգալով երակների մէջ մի քաղցր առողջութիւն: Նա գոհ էր, որ ինքը չէ մեռնողը, զգաց մի անասելի հաճոյք, որ մարդ ուրիշ ժամանակ լաւ չի զգում :

Մօտենում էր տէր Մարուքենց խրճիթին :

Մի խումբ կիսամերկ երեխաներ խրճիթի առաստաղի պատուհանը շրջապատած՝ գլուխ առաջ կռանալով գողունի ներս էին նայում: Տէր Հմայեակը նոր էր մօտեցել խրճիթի շէմքին, որ ներսից նրա առաջը կտրեց զառամեալ կորաքամակ տիրամայրը եւ նրա աջը բռնելով կանգնեց ու համբուրեց :

— Ոտներուդ մեռնիմ, ախր տէրտէրս... քիթը վեր քաշելով, լացակումեց պառաւը, կարծես Տէր Հմայեակը նրա որդու համար կեանք էր բերելու: Բաց թողեց տէրտէրի աջը եւ կարմիր թաշկինակը գօտկից հանելով՝ փակցրեց մի աչքին, յետոյ միւսին եւ օ՜օֆ, քոռանար լուսս, օ՜օֆ... մրմնջեց ու հետեւեց Տէր Հմայեակին, որ արագ անցաւ օդան: Հանեց դեղնած գլխարկը, տուեց վրայ հասնող կարճահասակ հարսին եւ նստեց սաքուին : Նրան հետեւեցին տիրամայրը, իրիցկինը, որ ծնկները շփելով ցասում էր ու տրորւում: Զոքեց մի ծանր լռութիւն:

Անկիւնում, օջախի կողմը, նախշուն վերմակի տակից ցցուել էր հիւանդի դեղին մօրուքը: Դէմքը խիստ էր ու սրուած: Վերմակը շարժւում էր արագ հեւոցից :

Մեռնողի տարեց եղբայրը մօտը թէք ընկած՝ կապոյտ թաշկինակով, ճանճերն էր քշում նրա դէմքից եւ հոգացու աչքերով նայում հիւանդին :

Հիւանդին այդ առաւօտ հաղորդել էին, բայց տնեցիք, որ անյոյս էին, դեռ չէին հաշտուել մահի հետ :

Հիւանդը խոժոռ նայեց առաստաղին, յետոյ ուզեց մի շարժում անել, բայց թողեց կամ անկարող եղաւ եւ նորից աչքերը փակեց: Տիրամայրը գլուխը երերցնելով մօտեցաւ հիւանդին :

— Տէրտէր ջան:

Հիւանդը աչքերը լայն բացեց եւ նայեց շուրջը: Նրա դեղնամոմի դէմքը կաշու տակ արդէն ծծագրւում էր՝ իբրեւ պարկը գցած զանդ եւ ահեղ երեւոյթ էր տալիս նրա հայեացքին: Երկու ակնախոռոչում հարցական սեւ աչքերը կարծես բներից դուրս նայող անհանգիստ մկներ լինէին:

Տէր Հմայեակը նայեց, հիւանդի սրուած քթին, այդ քիթը փակագծող երկու հարթուող ակօսներին եւ մտածեց որ էլ նա վեր կենալիք չունի: Եւ ապահովութեան զգացումից բարձրաձայն հառաչեց

— Էհ, Տիրոջ կամքն է, ինչ էնենք :

— Օ՜օ՜օֆ, աչքս քոռանար, վուշ,— գողունի հառաչեց տիրամայրը եւ թաշկինակը տարաւ աչքերին: Նրան հետեւեց չորացած իրիցկինը:

Տէր Հմայեակը երազների հետ էր :

« Սերոբ աղան՝ տարեկան երկու մանէթ, Տիլոպոյենց տնէն՝ երեք մանէթ...» մտածում էր նա՝ հաշուելով իր նոր ստանալիք եկամուտները: Բայց չէր կարողանում կենտրոնանալ :

Ցանկարծ մի պատկեր: Ահա ինքը, Տէր Հըմայեակը, եկեղեցի է գնում, գլուխը բարձր, հըպարտ, առանց մրցակցի: Ինքը հերոս է. միակ քահանան, գիւղի կանայք, աղջիկերք, ծեր ու ջահէլ նրան են նայում: «Տէր Հմայեակը» մտածում են ամէնքը եւ մեծ հերոսութիւն, հմայք կայ այդ բառի մէջ՝ «Տէր Հմայեակը»: Ահա իր եռեւից կանանց խմբի հետ եկեղեցի է գալիս նաեւ իր իրիցկինը՝ գլխին կանաչ փուշի, հագին մախմուր՝ միակ իրիցկինը.. Ամէնքը նայում են իրիցկնոջը, իսկ իրիցկինը՝ նայում է իրեն, Տէր Հմայեակին : «Օտացդ մեռնիմ, տէրտէր ջան», — մրմնջում է իրիցկինը իւրովի: Եւ ահա հանդիսաւոր քայլերով ներս է մտնում Տէր Հմայեակը եկեղեցի, ամէնից գիտուն, աչքերը լուրջ, տիրական՝ նայում է իր առջեւ եւ սկսում ժամը: Ինչ երջանկութիւն... Եւ նա խանդաղատանք զգաց դէպի մարդիկ: Մինչեւ անգամ դէպի հիւանդը նա բարի զգացումով լըցուեց : Յետոյ այդ խանդաղատանքը անցաւ դէպի իրիցկինը եւ այնպէս ախորժով ճմլեց նրա սիրտը, անցաւ մէջքով եւ փոխուեց մի քաղցր սարսուռի, որ տէրտէրը այդ զգացումից ազատուելու համար, հառաչեց եւ աչքերը ճպճպացրեց:

Եւ պահանջ զգաց մի բան ուտելու :

Յետոյ նորից նա մտածեց իրիցկնոջ մասին: Եւ նրան թուաց, թէ իր իրիցկինը զրկուած է, քիչ է զուրգուրուած, եւ ժամանակն է նրան փաղաքշելու, գոհացնելու :

« Խեղճ իրիցկինս չորս հատ չապկացու առնեմ, թող հագնի պոլ պոլ », — մտածեց նա :

Նա մոռացել էր մեռնողին: Ցանկարծ միայն նկատեց, որ մեռնողը իրեն է նայում: Նրան թըւաց, թէ մեռնողը նախանձում է իր առողջութեանը, ծխերին: Եւ տհաճութիւն զգաց, որ նա իր նախանձով գալիս է թունաւորելու այս երջանիկ օրը: Նրան թուաց թէ հիւանդատէրերն էլ նոյն նախանձով են լցուած դէպի ինքը եւ ասաց.

— Իշալլահ, տէրտէրս թեզըմ կը լաւանայ, իրեն ոտքովը ծխերուն նշխարք կը տանի :

— Էհ, տէրտէր ջան, ծխերը քեզի կը մնայ,— կսկծալով փսփսաց տիրամայրը եւ լուռ լացով բերանը ծռեց: Իրիցկինն էլ լցուեց :

— Վուշ, աս օ՞րն ա պիտի տեսնէինք, վուշ, — ասաց ու ծնկները ծեծեց, չզսպելով իրեն՝ սկըսեց հեկեկալ :

— Տէ, տէ, չոր ու հրամայական ձայնով սաստեց Տէր Հմայեակը,— ձէնդ մի ձգէ, ի՞նչ է եղել, ի՞նչ կայ լալու :

Նա զայրացաւ այդ լացից եւ ուզում էր աւելի թունդ յանդիմանել իրիցկնոջը : Նրա համար սաստիկ անախորժ էր այդ լացը եւ անտեղի:

Հիւանդի հոգեվարքը սկսուեց: Դաժան ժպիտի նման մի բան շարժուեց նրա ծմռուող դէմքի անկիւններում: Հիւանդապահը չոքեց անկողինի մօտ եւ հիւանդի աջը ձեռն առնելով, ետ արեց նրա մազերը քթի վրայից: Մեռնողը նայեց առաստաղին, ուր մի բան կարծես աչքովն ընկաւ: Բայց դա թւում էր: Նա ցնցուեց, խոր շնչեց եւ մնաց:

Երկու րոպէաչափ մահը կատարում էր իր կոպիտ, անսովորական գործը: Մեռնողը բացեց բերանը, որսաց օդը եւ երկար պահեց թոքերում :

Յետոյ կարծես մի շարժում էլ ուզում էր անել: Ամէնքը վեր կացան եւ սպասելով նրա շարժման՝ քարացան, մնացին նոր դիրքերում :

Հիւանդը հանդել էր արդէն:

Հիւանդապահը նշանակալից հայեացքով դողում նայեց իրայիններին

Իրիցկինը օձի կծածի պէս վեր թռաւ ու ճչաց:

Տէր Հմայեակը մի պահ խռովուեց եւ մահը վանելու համար սկսեց անբնական, բարձր ձայնով աղօթքը :

Մեռելի սառած աչքերը նայում էին մի անլուծելի, ծանր խորհուրդով :

ԴԵՐԵՆԻԿ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

Ինչպէս են սովորում Հայրենադարձ երեխաները

(Ամփոփուած «Սովետական Հայաստան» ամսաթերթէն» թիւ 6):

Մայրենի լեզուով սովորել եւ բարձր կրթութիւն ստանալը երազ է եղել օտար երկրներում ապրող Հայերի համար :

1946—1947 ուսումնական տարում Հայկական ՍՍՌ Հանրապետութեան տարրական, 7ամեայ եւ միջնակարգ դպրոցներում ընդգրկուել են ներգաղթողների 6779 երախայ, որոնցից առաջին դասարանում՝ 2875, երկրորդ դասարանում՝ 1209, երրորդում՝ 597, չորրորդում 732 եւ մնացածները աւելի բարձր դասարաններում :

Բացի այդ՝ գիւղական, երիտասարդական եւ բանուորական երիտասարդական դպրոցներում սովորում են 400ից աւելի աշակերտներ: Այժմ ուսումնական տարւոյ վերջում մեր դպրոցներում սովորում են ներգաղթած 7.457 աշակերտ, բացի 492 աշակերտներից, որոնք սովորում են Ֆաբրի–կա-գործարանային եւ արհեստագիտական դպրոցներում :

Ներգաղթող Հայերի երախաները ամէնուրեք շրջապատուած են ջերմ հոգատարութեամբ: Դըպրոցները ապահովել են նրանց ուսումնա-օժանդակ նիւթերով, դասագրքերով, գրենական պիտոյքներով :

Զանազան երկրներից ներգաղթած Հայերի երեխաները սովրել են տարբեր դպրոցներում, ուր ուսման միանական դրութիւն գոյութիւն չի ունեցել, սովորել են տարբեր առարկաներ որոնք իրենց ծաւալով ու չափով ամենեւին էլ չեն համապատասխանում մեր դպրոցների ուսման ծրագրերին: Այդ դպրոցներում նրանք չեն անցել բազմաթիւ առարկաներ — պատմութիւն, որոշ տեղերում բնագիտութիւն, դարվինիզմ, էլ խօսք չի կարող լինել Ռուսաց լեզուի եւ գրականութեան, սովետական սահմանադրութեան եւ այլ առարկաների մասին:

Ուսման գործում առանձին դժուարութիւն է առաջացրել նաեւ այն հանգամանքը, որ տարբեր երկրներից եկած երեխաները խօսում են տարբեր բարբառներով, որոնք ամենեւին չեն համապատասխանում մեր արդի գրական լեզուին: Ահա այս դժուարութիւնները պէտք էր կարճ ժամանակամիջոցում յաղթահարել եւ ներգաղթող երեխաներին իրենց գիտելիքների մակարդակով հասցնել մեր երեխաներին :

Մի տարուայ ընթացքում ահագին յաջողութիւնների է հասել մեր դպրոցը: Վերոյիշեալ պատճառները անհրաժեշտօրէն առաջադրել էին մի շարք ձեռնարկումներ՝ կազմակերպել ներգաղթած երախաների համար առանձին խմբակներ, լրացուցիչ պարապմունքներ ունենալու նպատակով, կազմակերպել անհատ աշակերտներին օգնելու գործը, թերի, անցած կամ ամենեւին չանցած առարկաների պակասը լրացնելու համար: Մինչեւ այժմ էլ գործում է 121 խմբակ, ուր ընդգրկուած են ներգաղթածների 1107 երեխայ որոնք յաճախ կերպով սովորում են: Այսպէս Լենինական քաղաքի դպրոցներում 43 դասատու անհատական կարգով պարապում են 223 աշակերտի հետ, Էջմիածնի շրջանում՝ կազմակերպուել են 6 առարկայական խմբակներ՝ Հայոց լեզուի, Ռուսաց լեզուի, աշխարհագրութեան, սահմանադրութեան, մաթեմաթիկի եւայլն: Դիլիջանի շրջանի դպրոցներում մի շարք ուսուցիչներ օրինակելի աշխատանք են կազմակերպել հայրենադարձ երեխաների ուսման որակը բարելաւելու համար: Նման աշխատանքներ են կազմակերպուել Երեւան քաղաքի դպրոցներում եւ յատկապէս Արաբկերում ու Կիրզու աւանում: Երեւանի մի շարք դպրոցներում ներգաղթածների համար կազմակերպուել են առանձին դասարաններ :

Երեւան «Շիլվանզադէ» դպրոցում սովորում են 197 հայրենադարձ երեխաներ, որոնցից 19ը բոլոր առարկաներից ունին գերազանց գնահատականներ: Արտասահմանից եկած երեխաները գըլխաւորապէս դժուարանում են ռուսաց լեզուից եւ յատկապէս գրաւոր աշխատանքներից: Հայոց լեզուի գրաւորից ներգաղթողների երեխաների սըխալները տեղի են ունենում մեծ մասամբ Բ. Պ. Փ. Գ. Կ. Ք. եւ Դ. Տ. տառերի ուղղագրութեան մէջ:

Այդ շփոթի արմատները պէտք է փնտռել արեւելահայ եւ արեւմտահայ հնչաբանութեան լեզուի տարբերութեան մէջ :

Հանրապետութեան դպրոցներից ստացուած տեղեկութիւնները ցոյց են տալիս, որ արտասահմանից եկած երեխաները ուսման մէջ ցուցաբերում են մեծ յառաջդիմութիւն: 7454 սովորողից 6080 երախայ չունեն ոչ մի վատ գնահատական: Լենինական քաղաքի 494 սովորողից 2րդ քառորդի վերջում գնահատուել են 460 երեխայ, որոնցից 70 առ հարիւրը վատ գնահատականներ չունեն, Էջմիածնում 197 սովորողից գնահատուել են 102 աշակերտ, որոնցից վատ գնահատական են ստացել, միայն 7ը: Հայրենադարձ երեխաները մեծ եռանդով սովորում են յատկապէս Հայոց եւ Ռուսաց լեզուները, մաթեմաթիկական առարկաները, ՍՍՌՄ ի պատմութիւնը եւ Սահմանադրութիւնը:

Մեր ուսուցիչների ջանասիրութեան հետեւանքով այժմ դպրոցներում հայրենադարձ երեխաները արդէն ազատ կերպով կարողանում են կարդալ Ռուսաց լեզուով եւ իրենց կարդացածները շարադրել հայերէն :

Այժմ արդէն այնքան են ընտելացել ներգաղթածների երեխաները տեղական երեխաների հետ, որ դժուար է նրանց տարբերել միմեանցից: Ներգաղթածների երեխաները աչքի են ընկնում խաղերի, արտադպրոցական պարապմունքների, մարզական հանդէսների, գեղարուեստական խմբակների եւ բազմաթիւ այլ բնագաւառներում: Սովորող երեխաների զգալի մասը ընդգրկուած է Պիոներական (սկաուտ) եւ կոմերիտական (համայնավար երիտասարդական կազմակերպութիւն մէջ, նրանք հպարտութեամբ են կրում կարմիր փողկապը, պիոներական եւ կոմերիտական կրծքանշանները :

Երեւանի Պիոներական Պալատի եւ Լուսաւորութեան Մինիստրութեան գեղարուեստական տան արուեստի ու արուեստագիտական ինքնագործ խըմ-

բակներում հայրենադարձ հարիւրաւոր շնորհալի երեխաներ են ընդգրկուած :

Սովետական դպրոցում սովորող հայրենադարձ երեխաների առաջին տարուայ փորձը ցոյց է տալիս որ մեր դպրոցի հոգատարութեան, մանկավարժական հաւաքականութեան ջանասիրութեան եւ այդ հրաշալի երեխաների աշխատասիրութեան պայմաններում մենք ամենակարճ ժամանակամիջոցում լիովին կը վերացնենք գիտելիքների այն թերութիւնները, որ կան հայրենադարձ երեխաների մօտ եւ նրանց կը տանք բազմակողմանի գիտելիքներ եւ ունակութիւններ :

Ա. ՄՈՎՍԻՍԵԱՆ

(Հայկական ՍՍՌ Լուսաւորութեան նախարարի տեղակալ)

Ի պատիւ հանդէս մը

Հայ. Բժշկ. Միութեան վերամուտի ճաշկերոյթը տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 29ի շաբաթ երեկոյ, «Օրիան» ճաշարանին մէջ :

Այս ճաշկերոյթը սարքուած էր ի պատիւ Փրոֆ. Ա. Զաքրեանի, որ, ինչպէս յայտնի է, վերջերս Ֆրանսական կառավարութենէն պատուուած էր «պատուոյ լեգէոնի ասպէտ» շքանշանով: Հրաւիրեալներու մէջ էին Միութեան պատուոյ նախագահ՝ Փրոֆ. Ե. Մանուէլեան եւ Պ. Ա. Զօպանեան: Սեղանը ի պաշտօնէ կը կառավարէր փոխ-նախագահ Տօքթ. Վ. Զիլինկիրեան, որ տեղեկացուց ներկաներուն թէ Միութեան նախագահ Տօքթ. Քօլօլեան հիւանդութեան պատճառաւ ներկայ պիտի չըլլայ այս երեկոյթին եւ ղրկած է Փըրանսերէն ուղերձ մը՝ զոր կարդաց երկրորդ փոխ նախագահ ատամնաբոյժ Տօքթ. Ա. Ճինճեան :

Տօքթ. Վ. Զիլինկիրեան հետզհետէ խօսք տուաւ Փրոֆ. Ե. Մանուէլեանին, Պ. Ա. Զօպանեանին, քիմիագէտ Պ. Տէրվիշեանին (Էնսթիթիւ Փասթէօրէն), Տօքթ. Տամլամեանին եւ Տօքթ. Հ. Գալճեանին, որոնք իրենց խնդակցութիւնն ու շընորհաւորութիւնները յայտնելով օրուան հիւր Փրոֆ. Ա. Զաքրեանին վիճակուած պատիւին համար, ի վեր հանեցին անոր գիտական բազմաթիւ աշխատութիւնները, որոնք աչքառու եւ պատուաւոր տեղ մը կը գրաւեն Ֆրանսական գիտական պրպտումներու բնագաւառին մէջ եւ զինքը արժանի դարձուցած են այն բարձր գնահատութեան՝ որուն առաջին անգամ է որ հայ մտաւորական մը կը հասնի «հանրային կրթութիւն» մարզին մէջ Ֆրանսային մատուցած իր ծառայութեան իբրեւ վարձատրութիւն: Անոնք մասնաւորապէս ծանրացան նաեւ Ա. Զաքրեանի սրտի մարդու եւ հայրենասէրի յատկութիւններուն վրայ, որոնք Պոլսոյ, եւ Փարիզի մէջ զինքը մղած են դէպի որբահաւաք, աղքատախնամ եւ բարենպատակ ազգային աշխատանքներու, որոնց լծուած է միշտ անձնազոհ եւ անշահախնդիր նուիրումով մը :

Տօքթ. Վ. Զիլինկիրեան խօսքը օրուան հիւրին տալէ առաջ հակիրճ բառերով տուաւ անոր կենսագրութիւնը եւ յետոյ կարդաց Ֆրանսացի բազմաթիւ գիտուններու եւ վարպետներու կողմէ եղած վկայութիւններ՝ անոր արժանիքներու, բարոյական արժէքներու եւ գիտութեան բերած նպաստին կարեւորութեանը մասին, որոնք ջերմ ծափահարութիւններով ողջունուեցան :

Վերջապէս կարգը եկաւ Ա. Զաքրեանին: Ան կարճ պատմականը ըրաւ իր կեանքի կարեւոր դրուագներուն եւ այն ելեւէջներուն՝ որոնք զինքը հասցուցին ի վերջոյ Սորպօնի գիտական պրպտումներու ներկայ աշխատանքին: Իր երախտագիտութիւնը յայտնեց Ֆրանսայի ազնիւ ժողովուրդին եւ անոր լաւագոյն ու մեծանուն զաւակներուն՝ առ հասարակ մեր ազգին հանդէպ ցոյց տրուած ասպնջականութեան եւ հոգածութեանը համար եւ ի մասնաւորի յիշատակեց այն իսկապէս յուզիչ եւ հայրական վերաբերմունքը՝ զոր իր մեծահամբաւ ուսուցիչները ցոյց տուած են իրեն՝ անոնց դիմած առաջին իսկ վայրկեանէն սկսեալ : Ա. Զաքրեան իր ջերմ շնորհակալութիւնները յայտնեց Հայ Բժշկ. Միութեան վարչութեան եւ սեղանակից բոլոր անդամներուն եւ անոնց տիկիններուն, իրեն հանդէպ ի յայտ բերուած այս անկեղծ համակրանքին համար եւ խոստացաւ շարունակել իր բոլոր աշխատանքները ի նպաստ իր ժողովուրդին եւ իր ընդգրկած ասպարէզին :

Ընդհանուր խնդրանքին վրայ օրիորդ Զըրուանդեան հայկական երգով մը փակեց այս հաճելի հաւաքոյթը եւ արժանացաւ սրտագին ծափահարութիւններու :

Դիւան Հայ Բժշկ. Միութեան

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը :

Գիտական աշխարհ

Անգլիոյ միջմոլորակային ընկերակցութեան նախկին նախագահ՝ Փրոֆ. Ա. Մ. Լօ կը յայտարարէ թէ երկրորդ անգամ ըլլալով կարելի եղած է «Ռատառ»ի միջոցաւ հաղորդակցութեան մէջ մտնել լուսինին հետ :

Հիմնուելով մինչեւ հիմա կատարուած փորձերուն եւ ուրիշ տուեալներու վրայ, կը կարծէ թէ կարելի պիտի ըլլայ յառաջիկային հրթիռ մը արձակել 384.000 քիլոմեթր հեռաւորութեան մը մէջ: Այդ հրթիռը օժտուած ըլլալով գիտական գործիքներով, լուսինի շրջանը պիտի ընէ ու յետոյ կրկին դէպի երկիր պիտի վերադառնայ: Այնուհետեւ թերեւս կարելի ըլլայ հրթիռ մը արձակել, մարդու մը ընկերակցութեամբ

Ներկայիս գոյութիւն ունեցող աստեղագիտական ծանօթութիւններու համաձայն, երկրին ձգողական զօրութիւնը յաղթելու համար, շարժուն մարմին մը նետուելու ատեն պէտք է երկվայրկեանի մը մէջ 11.280 մեթր արագութիւն մը ունենայ, այսինքն ժամը 40.600 քիլոմեթր :

Արդ, մեր օրով անիրականալի է այդպիսի սկզբնական արագութիւն մը ձեռք բերել:

Այս մասին ծանօթ Փրոֆ. Փիքառ հետեւեալ կարծիքը կը յայտնէ .—

Ենթադրենք որ հրթիռ մը կարենայ ամբողջութեամբ դուրս ելլել երկրին մթնոլորտի շըրջանակէն, բարձրանալով օրինակի համար 500 քիլոմեթր: Եթէ անոր տանք հորիզոնական արագութեան յաւելում մը, մինչեւ որ իր արագութիւնը երկվայրկեանի մը մէջ հասնի 8 քիլոմեթրի, այն ատեն շահեկան երեւոյթ մը կը պարզուի :

Նիւթեղէն մարմին մը երբ վերոյիշեալ բարձրութեան մէջ դառնայ երկրին շուրջը երկվայրկեանի մը մէջ 8 քիլոմեթր արագութեամբ, կը կրէ կեդրոնախոյս զօրութեան մը ազդեցութիւնը, որ հաւասար է իր ծանրութեան: Հրթիռը, անգամ մը որ այդ արագութիւնը ստանայ, պիտի շարունակէ երկրին շուրջը դառնալ, ան 1 ժամ 20 վայրկեանէն երկրին շրջանը պիտի ընէ եւ իր ճամբան պիտի շարունակէ մինչեւ որ նորէն ենթարկուի հրթիռի բոցի ուժին :

Պահ մը ենթադրենք որ կարելի ըլլայ հրթիռին նոր ուժ մը հայթայթել, շարժուն մարմինը միշտ հեռու պիտի ըլլայ երկրին ձգողական զօրութեան շրջանակէն: Մեր երկրագունդը, որ անջրպետին մէջ կը թաւալի երկվայրկեանի մը մէջ 29 քիլոմեթր արագութեամբ, կ'այրէ ամէն ինչ որ կը հանդիպի իր ճամբուն վրայ :

Փրոֆ. Փիքառի կարծիքով, լուսինին վրայ հրթիռ արձակելու խնդիրը կարելի է առասպելական նկատել :

Ժամանակակից գիտութեան յառաջդիմութիւնները այնքան արագ կ'ընթանան, որ մարդկային երեւակայութիւնը ետ կը մնայ գիտական յղացումներու շարայարումէն ;

★ Ինչպէս միշտ, աս անգամ եւս լուրը Ամերիկայէն կուգայ:

Փրոֆ. Լանկմիւիր, որ Նոպէլի բնագիտութեան մրցանակը շահած է եւ կը վարէ Սքնէքթէտի ելեկտրական ընկերակցութեան մեծ աշխատանոցները, յաջողած է արուեստական անձրեւ արտադրել :

Իր մեթոտը պարզ է: Օդանաւը կը բարձրանայ օդին մէջ, եւ ամպի մը վրայ կը թափէ բնածխական ձիւնի ամենանուրբ փոշի մը եւ արծաթի «իօտիւռ»: Արդիւնքը վայրկենական է:

Հալած ջուրի մանր կաթիլները սառոյցի բիւրեղներու կը փոխուին: Այդ բիւրեղները կը կուտակուին ձիւնագնդակներու պէս, որոնք մեղմօրէն կ'իյնան, ու երբ աւելի տաք մթնոլորտի մը հանդիպին, անձրեւի կաթիլներու կը փոխուին: Ասոնք կրնան նորէն շոգիանալ կամ գետին հասնիլ տեղատարափ անձրեւի ձեւին տակ :

Սակայն պէտք չէ կարծել թէ այս ձեւով պատրաստուած արուեստական անձրեւ մը ամէն ատեն յաջող արդիւնք կուտայ: Եթէ օդը չոր է կամ տաք, աւելորդ է փորձ կատարել, պէտք է որ մթնոլորտը պաղ ըլլայ եւ խոնաւութեամբ յագեցած: Նաեւ անհրաժեշտ է որ ամպերը շատ բարձր ըլլան, ապա թէ ոչ անձրեւը կրնայ շոգիանալ օդի ստորին խաւերուն մէջ :

★ Լուի Ցաժ Փարիզի Գիտութեանց Կաճառին ներկայացուցած է հաղորդագրութիւն մը, որ հընագիտական տեսակէտէն մեծ կարեւորութիւն ունի: Մօնպրօնի (Շարանթ) Ֆօնթէշվատ քարայրին մէջ Հանրի Մարթէն երեւան հանած է բրածոյ մարդու մը գանկին գագաթի մասը, որ աւելի հին է քան թէ մամութի առաջին դարաշրջանին ժամանակակից «Néanderthal»ի մարդը, որ մինչեւ այսօր նախապատմական հնագէտներու կողմէ մարդուն ամենահին տիպարը համարուած էր :

Երեւան հանուած գանկը ենթադրել կուտայ թէ ան մարդակապիկներու տիպար մը կը ներկայացնէ: Եթէ այս պարագան հաստատուի յիշեալ խուզարկութեանց ընթացքին, այդ կը նշանակէ թէ կը գտնուինք իսկապէս մարդուն ամենահին բրածոյի ներկայութեան, այսինքն՝ ժամանակակից երկրի խաւերու կազմութեան չորրորդական շրջանին :

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ԵՐԳԻԾԱԿԱՆ

Սրճարանի դիւանագէտը

Կարեկցութեամբ նուիրուած՝ տառապող անթիւ եղբայրներուս. որոնց անհուն կարծուած համբերութիւնը օր մը պիտի հատնի :

Ամէն սրճարան իր «դիւանագէտ»ը ունի:

Հաւախօսին, միջօրէին, կէս գիշերին ան հոն է: Անկիւն մը պահուըտած, գիշատիչ թռչունի նման, անձայն կը սպասէ որ միամիտ զոհը ոտքը նետէ սրճարանի սեմէն ներս: Ու եթէ անգամ մը դժբախտութիւնն ունեցաւ իյնալու իր անգութ ճիրաններուն մէջ՝ ամէն ինչ վերջացաւ: Ան ոչ մեծ կը ճանչնայ, ոչ պզտիկ, ոչ բարեկամ, ոչ թշնամի եւ ով անարդար աշխարհ, խուլերուն իսկ չի խնայեր: Ան Աստուծոյ ութերորդ պատուհասն է: Սրճարան մը սրճարան չէ եթէ չունի գոնէ մէկ հատ դիւանագէտ :

Արարիչը կարծես զինքը օժտած ըլլայ բոլոր անհրաժեշտ յատկութիւններով: Զգախէժէ թոքեր ունի, պողպատեայ կոկորդ եւ բերան մը, որ ոչ յոգնիլ գիտէ, ոչ կենալ:

Ամէն ինչ գիտէ, ամէն ինչ կը տեսնէ, բայց ոչինչ կը լսէ: Իր ականջը շատ մեծցած է, բայց չգործածելէն մասամբ, կորսնցուցած է ունկընդրելու կարողութիւնը :

Ոչ կ'առնուի, ոչ կը վիրաւորուի, ոչ ալ կը վշտանայ, բաւական է որ թոյլ տրուի իրեն որ խօսի: Բերանը գոցես՝ ոտքով կը խօսի: Եթէ չկարենայ խօսիլ՝ այն ատեն կը ճաթի, կը պայթի, կը կատղի :

Վայ եթէ վայրկեան մը տկար մը գտնուեցար եւ թոյլ տուիր որ քեզի համար սուրճ մը ապսպրէ: Պոռթկացող թումբի նման թող կուտայ արեւելեան ճոխ երեւակայութեամբ հայհոյանքով համեմուած բառերու անհատնում հեղեղ մը եւ քու օրդ հարամ կ'ընէ :

Հազարումէկ կասկածներով սրճարանէն ներս կը մտնես, վախը սիրտդ. չորս կողմդ ուշի ուշով կը նայիս որ հոն չըլլայ... հոն չէ: Միտքդ կը հանդարտի, հանգիստ շունչ մ կը քաշես եւ յանկարծ, հողէառ հրեշտակի մը նման տեղէ մը դուրս կ'ելլէ :

Զանազան հնարքներ ունի քեզի ծուղակը ձգելու: Կը վստահեցնէ որ որոշած է այլեւս այդ նիւթերու շուրջ չխօսիլ, երդում կ'ընէ, բայց անզգալաբար, կամաց կամաց անուշութեամբ խօսակցութիւնը կը փոխէ, կը տանի դէպի քաղաքականութիւն: Վարպետութեամբ կը փոխէ : Այն ժամանակ գլուխդ կը սկսի դառնալ, վրադ ընդհանուր թուլութիւն մը կուգայ, աչքերդ կը խաւարին, միտքդ կը թմրի, կարծես հաշիշ առած ըլլաս... Ալ իր ափին մէջն ես :

Կը սկսի քննադատել մեծ եւ փոքր պետութիւնները: Միջազգային ամենակնճռոտ խնդիրներ քեզ համար կը քրքրէ եւ կը լուծէ: Ամենայն հեշտութեամբ վերջնականապէս կ'որոշէ բոլոր անցեալ, ներկայ եւ ապագայ քաղաքական հարցերը :

Սրճարանի դիւանագէտին համար վարչագիտական անհասկնալի խնդիր չկայ: Միջազգային օրէնքի ամենաբարդ նրբութիւնները արեւի պայծառութեամբ կ'ըմբռնէ եւ կը բացատրէ :

Ամենագէտ է եւ ամենատես, կարծես ներկայ եղած ըլլայ ամէն միջազգային ժողովի, կարծես տիեզերքի բոլոր քաղաքական պատասխանատու գործերը վարող անձնաւորութիւնները մտերմօրէն իրեն խոստովանած ըլլան: Ու արհամարհանքով՝ ազգերու քաղաքականութեան ներկայացուցիչները կը կոչէ «Յիմարներու կաճառ»:

Եւ այսպէս՝ օրն ի բուն գլուխ կ'արդուկէ: Քաղաքական, պատմական, իմաստասիրական, գիտական, գեղարուեստական, տնտեսական, աշխարհագրական եւ աստուածաբանական հարցեր ոեւէ խոչընդոտ չեն ներկայացներ իրեն համար : Անոր բերնէն ամէն ինչ կը լսես, բացի երկու բառէ, «չեմ գիտեր»:

Ո՞վ ըսաւ որ, Հայերս դիւանագէտ չունինք :

Ունինք, շա՜տ ունինք, բայց անոնց յարգը չենք գիտեր ....

Կիները այլեւս թող չմտահոգուին որ իրենց ամուսինները սրճարան կ'երթան բերնի համով «պլոթ» խաղալու: Խեղճերը սրճարան կ'երթան ազատելու համար իրենց կողակիցներու լեզուէն, բայց չեն գիտեր որ շատ աւելի, ծանր պատիժ մը կը սպասէ իրենց սրճարանին անկիւնը :

ԵՆՈՎՔ ԼԱՁԻՆԵԱՆ

վերջին ընտրութիւնը, այս յաղթանակն ալ ի յայտ կը բերէ Ֆրանսացի ժողովուրդին վճռականութիւնը մերժելու որեւէ համայնավար տիրապետութիւն Ֆրանսական հիմնարկութեանց մը վրայ։

Կառավարութիւնը չնորհաւորելի կը գտնէ աշխատաւոր զանգուածներու «քաղաքական հասունութիւնը»։ Շաբթուան ընթացքին կառավարութեան պատկան նախարարութիւնները բանակցութիւններ պիտի ունենան արհեստակցական կազմակերպութեանց եւ գործատէրներու ներկայացուցիչներուն հետ։

Գործադուլները սկսան Նոյեմբեր 12ին։ Առաջին ազդանշանը եկաւ Մարսէյլէն երբ հանրակառքերու պաշտօնեաները յաւելում պահանջեցին։ Նոյեմբեր 13ին Փարիզի աղօրեպանները գործադուլ հռչակեցին. Նոյեմբեր 15ին՝ Միջերկրականեան նաւահանգիստներու աշխատաւորները եւ հիւսիսային Ֆրանսայի հանքագործները, Նոյեմբեր 18ին՝ մետաղագործները Փարիզի արուարձաններուն մէջ. Նոյեմբեր 21ին՝ Փարիզի ուսուցիչները, 22ին երկաթուղիի պաշտօնեաները 24ին Թղթատարութեան աշխատաւորները։ Յետոյ աղբահաւաքները, տաղձագործները, ոսմնադիրները, ելեկտրակայաններու աշխատաւորները եւայլն։ Նոյեմբեր 29էն մինչեւ Դեկտեմբեր 9, Բանակցութիւններ կառավարութեան եւ Սէ Ժէ Թէին միջեւ՝ զանազան առիթներով։ Վերջին 8 — 10 օրուան ընթացքին պատահեցան բազմաթիւ վնասարարական դէպքեր գաւառներուն մէջ։

★ Մօտաւորապէս 340 շոգենաւեր, աշխարհի չորս ծագերէն, կը սպասեն Ֆրանսական նաւահանգիստներուն մէջ։ 600.000 թոն հանքածուխ եւ 300.000 թոն քարիւղ բերած են ամերիկեան նաւահանգիստներէն հասնող 115 նաւեր։ Օտար շոգենաւային ընկերութեանց՝ գործադուլներու պատճառաւ կրած վնասները պիտի վճարուին Ֆրանսայի պետական գանձէն — տոլարով։ Գործադուլներու ընթացքին շոգենաւերէն քարափ բերուած են միայն սննդեղէնները՝ զինուորներու միջոցաւ։ Շատ մը ճամբորդական նաւեր ֆրանսական նաւահանգիստ չեն հանգիպած, ամերիկեանները գացած են Սաութէմփթըն փոխանակ Շէրպուրկի կամ Հավրի։ Կարգ մը բեռնաբարձեր ուղղակի Անվէրս գացած են կամ իրենց բեռները պարպած են ուրիշ եւրոպական նաւահանգիստներու մէջ։

Պաղեստինի խռովութիւնները

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄՏԱՀՈԳ

Բրիտանական կառավարութիւնը պիտի արգիլէ ռազմանիւթի արտածումները Մերձաւոր Արեւելքի կարգ մը երկիրներ, նկատի ունենալով որ Արաբները կը սպառնան Սրբազան պատերազմ մը սկսիլ՝ Պաղեստինի բաժանման ծրագրին գործադրութիւնը արգիլելու համար։

Արտաքին նախարարութիւնը լուսաբանութիւններ չէ տուած այս հարցին մասին։ Խորհրդարանը այսօր կը զբաղի Պաղեստինի հարցով եւ կառավարութեան վերին մարմինները միայն կրնան տալ այդ տեսակ որոշում մը։ Կառավարութիւնը կը քննէ նաեւ արաբական երկիրներու մէջ գտնուող բրիտանական սպաները անմիջապէս ետ կանչելու առաջարկը։

Անգլիական կառավարութիւնը արդէն սկսած է կարգադրութիւններ ընել Պաղեստինի բրիտանական զօրքը հեռացնելու համար։ Պարպումի գործողութիւնները պիտի սկսին Մայիս 15ին։

★ Երուսաղէմէն կը տեղեկացնեն թէ անգլիական հրամանատարութիւնը պաշարման վիճակ հռչակեց Թէլ Ավիվի եւ Հայֆայի մէջ ուր, հինգ մղոն երկարութեամբ ճակատի մը վրայ, արիւնալի ընդհարումներ տեղի կ՚ունենան Արաբներուն եւ Հրեաներուն միջեւ։ Արաբները չաբաթէ մը ի վեր փակած են այն բոլոր ճամբաները որոնք Թէլ Ավիվ կը տանին։ Երեքշաբթի օր 11 Հրեաներ, 5 Արաբներ եւ 2 Անգլիացիներ սպաննուեցան։ Արաբները հիմա կը յարձակին գնդացիրներով։

Գահիրէի արաբական համաժողովին շրջանակներէն կը հաղորդուի որ Սրբազան պատերազմը պիտի սկսի Օգոստոս 15ին այսինքն Պաղեստինի բաժանման որոշումին գործադրութեան օրը։

★ Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին երեքշաբթիի նիստին մէջ Ռուսիա եւ Ամերիկա բացարձակօրէն մերժեցին վերստին քննել Պաղեստինի խնդիրը։ Սուրիոյ ներկայացուցիչը կ՚առաջարկէր վիճաբանութեան նիւթ ընել բաժանումի որոշումը։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ եւ Չեխոսլովաքիա բանակցութեանց պիտի սկսին Սոֆիայի մէջ, առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար։ Եուկոսլաւիոյ վարչապետը, մարաջախտ Թիթօ, երէկ Պուտափէշթ հասաւ։ Պուլկարիոյ կառավարութիւնը հրաժարեցաւ երեքշաբթի օր։

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Սրտի խորունկ կսկիծով կը տեղեկացնենք մահը մեր անմահ Մուրատ Մուրատեանի։ Տարաբախտ ընկերը ժամանակէ մը ի վեր կը տառապէր անողոք ցաւէ մը, խլիրդ։ Իր յաղթանդամ ու կայտառ մարմինը չկրցաւ տոկալ եւ վերջին բժշկական գործողութեան հետեւանքով, խօսելու կարողութիւնն ալ կորսնցուց, ինչ որ փութացուց իր մահը։ Իր ետեւ կը թողու անմխիթար ընտանիքը որ տակաւին պէտք ունէր իր հայրական խնամքին։ Հանգուցեալը Դաշնակցութեան մոլեռանդ հաւատացեալներէն՝ միշտ սիրով կատարած է իր ազգային եւ կուսակցական պարտականութիւնները, իր համեստ աշխատաւորի եւ լաւ ընկերոջ յիշատակը պիտի պահեն բոլոր զինքը ճանչցողները։

Հանգիստ իր ոսկորներուն եւ մխիթարութիւն իր վշտահար ընտանիքին։ Մ. Նաճարեան

Նկարահանդէս

ՆԿԱՐԻՉ Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆԻ նկարահանդէսին բացումը կը կատարուի յառաջիկայ շաբաթ օր, 13 Դեկտեմբեր ժամը 3ին, Սթիւտիօ Ալէմշահի մէջ 19a Rue Caumartin, Paris (9), հովանաւորութեամբ Ֆրանքօ — Արմէնիէնի եւ կարգադիր յանձնախումբի եւ նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ։

Նկարահանդէսը որ պիտի տեւէ մինչեւ Դեկտեմբեր 23, բաց է ամէն օր ժամը 10էն 1, եւ 3էն 7։ Կիրակի օրերը ժամը 3էն 7։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Պ. Հ. Կ. Խաչի Օգն. մասնաճիւղը եւ Փարիզի Հայ Տիկնաց Միութիւնը կազմակերպած են պարահանդէս ցերեկոյթ մը, 8 փետրուար 1948ին «Lutétia»ի շքեղ սրահներուն մէջ Bld. Raspail: Կը խնդրուի նկատի առնել այդ թուականը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Թ. թիւը (Նոյ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ։

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris :

Հատով կը ծախուի հայ գրատուները՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Խալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao :

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՊՈԼՍՈՅ ԷՍԱՅԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԱԽՃԱՆԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ Դեկտեմբեր 21ի կիրակին, Փարիզի Ցոհ. Մկրտիչ եկեղեցին, յետ պատարագի։

Կը հրաւիրուին բոլոր էսաեանցիները որ իրենց ներկայութեամբ յարգեն անոնց յիշատակը։

5700 Ֆրանքով

Կրնաք կարել տալ ձեր հագուստը
Չափի վրայ, երկու փորձով
Եթէ կերպասը բերէք մեզի եւ տասը օրէն
կ՚ունենաք զայն
ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
Դիմել DORMES, 5 Rue St. Apolline
Paris—Métro Strasbourg–St. Denis Հեռ. Tur. 83-63

Ծախու է

Երկյարկանի տուն մը.— չորս սենեակ, մուտք, խոհանոց, մառան (երեք կտոր)։

Ջուր, ելեկտրականութիւն, օդային կազ եւ ջրհան եւ 300 քառակուսի մեթր հող։

Մէկ յարկաբաժինը տրամադրելի։

Դիմել Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ, 20 rue de Nice, Alfortville :

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՇԱՏ ՓՆՏՌՈՒԱԾ, վերջապէս լոյս տեսած է 1948 տարեշրջանի (13րդ տարի), Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ԳՈՅԱՄԱՐՏ օրացոյցը։ Այլազան եւ ճոխ բովանդակութիւն, (պատմական, աշխարհագրական, յեղափոխական եւայլն)։ Ապահովեցէք հիմակուընէ ձեր շրջանի Նոր Սերնդականներէն։ Գին 100 ֆրանք։

Մեր բաժանորդներուն

Վերջին գործադուլներուն հետեւանքով հաղորդակցութիւնները եւ փոստը անկանոն ըլլալով շատեր չկրցան ժամանակին մաքրել իրենց բաժանորդագրութեանց հաշիւները։

Վարչութիւնս մինչեւ Դեկտեմբեր 31 կ՚երկարաձգէ իր պայմանաժամը այդ կարգի անվճար հաշիւներուն համար, թերթերը դադրեցնելէ առաջ։

Այս առթիւ ներողութիւն կը խնդրէ նաեւ իր բոլոր բաժանորդներէն, կամքէ անկախ պատահած անկանոնութեան համար։ Մասնաւորաբար իր շրջանի (13րդ) նամակատունը ամէնէն ուշ վերաբացուած ըլլալով շատեր չեն ստացած իրենց թերթերը, որով բոլորին պայմանաժամը 8 օրով առաջ տարուած է ըստ օրինի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն հերթական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի քոյր կոմիտէներու ընկերները այս շաբաթ երեկոյ Դեկտեմբեր 13ին, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé : Կը խօսի ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ։ Ներկայանալ անդամատետրով։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը, այսօր հինգշաբթի, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Հայերէնի դաս, 8—9:

Ներկայ պիտի ըլլայ ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար Դեկտեմբեր 14ին, յետաձգուած է։

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած՝ Լիլայի եւ շրջանի դպրոցի կրթական յանձնախումբի կողմէ եւ մասնակցութեամբ, տեղւոյս Հ. Կ. Միութեան մասնաճիւղին։ Տեղի կ՚ունենայ կիրակի 4 Յունուար 1948, ժամը 15ին, 31 Ave. de la Porte des Lilasի սրահը։

Երգ, պար եւ արտասանութիւն աշակերտներու կողմէ։ Ճոխ եւ ընտիր պիւֆէ։

ՑԵՐԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին, Կիրակի, 21 Դեկտեմբեր, ժամը 3էն 11, Սալ Ժան Կուժոնի մէջ, 8, Rue Jean Goujon :

Orchestre GARO SARIAN:

Գեղարուեստական բաժին — Պիւֆէ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ ընկեր Յովիկ Եղիազարեան, նախագահ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին մտած է Փարիզի փաստաբանական կաճառը։ Ընկերը պաշտօնապէս ընդունուած է, 3 Դեկտեմբեր 1947ին։ Այս առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ֆրանսայի կազմակերպութիւնը սրտագին կը շնորհաւորէ իր եռանդուն նախագահը եւ կը մաղթէ նորանոր յաջողութիւններ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ
ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Մարսէյլէն Գուրեան, Զաքարեան եւ Anderman ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք անձամբ կամ նամակով իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին ՆՇԱՆ ԳՈՒՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ St. Loup իր բնակարանին մէջ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 12 Décembre 1947 Ուրբաթ 12 Դեկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5212—Նոր շրջան թիւ 821 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Անցեալ երեքշաբթի օր, Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը, երկար բանակցելէ, վարանումներէ եւ սպառնալիքներէ ետք, նահանջ մը կատարելով, ընդունեցաւ Նորընտիր կառավարութեան պայմանները եւ հրահանգեց բոլոր Արհեստակցական Միութեանց անդամներուն որ վերսկսին իրենց աշխատանքը՝ ամէն տեղ:

Երեք օրէ ի վեր, ուրեմն, «անդորրութիւնը կատարեալ է» երկրին չորս ծագերուն վրայ եւ բանթողները վերադարձած են իրենց գործատեղիները:

Գործադուլներու առաջին ազդանշանը տրուեցաւ Նոյեմբեր 12ին, Մարսէյլէն ուր հանրակառքի աշխատաւորները օրավարձի յաւելում կը պահանջէին:

Շարժումը ծաւալեցաւ սատիճանաբար եւ, ամիսը չլրացած, մօտաւորապէս երկու միլիոն բանուորներ ու պաշտօնեաներ կը լքէին իրենց աշխատանքը՝ համաձայն ի վերուստ արձակուած հրահանգներու:

Փոթորկալից վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան խորհրդարանին մէջ:

Ռամատիէի ընկերվարական կառավարութիւնը հրաժարեցաւ Նոյեմբեր 19ին:

Դահլիճը վերակազմելու անյաջող փորձ մը կատարեց կուսակցութեան վաստակաւոր ղեկավարը, Պ. Լէոն Պլում:

Նոյեմբեր 22ին, կառավարութիւնը կը վերակազմուէր՝ MRP կուսակցութեան յայտնի դէմքերէն Պ. Ռոպէր Շումանի վարչապետութեամբ: Խորհրդարանը նոյն օրն իսկ, 184ի դէմ 412 ձայնով վստահութեան քուէ կուտար նորընտիր դահլիճին:

Այդ անվիճելի յաղթանակէն ետք, կառավարութիւնը սկսաւ բանակցութիւններ վարել Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան հետ՝ գործադուլներու խնդիրը հաշտարար եղանակով լուծելու համար:

Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը, համայնավար կուսակցութեան անմիջական հակակշիռին ենթակայ այդ մարմինը, կը պահանջէր ամսական նուազագոյն 10.800 ֆրանք բոլոր գործաւորներուն համար, իսկ կառավարութիւնը կ՚առաջարկէր 1500 ֆրանքի բացառիկ նպաստ մը բոլոր աշխատաւորներուն՝ առանց վերջնական գումար մը նշանակելու օրավարձերուն համար:

Անընդունելի էին այդ պայմանները Սէ Ժէ Թէի ղեկավարներուն համար որոնք միջոցներու մէջ խտրութիւն պիտի չդնէին աշխատաւոր բազմութիւնները կառավարութեան դէմ հանելու եւ գործադուլին համազգային աղէտի մը բնոյթը տալու համար:

Անհաճոյ դէպքեր կը պատահէին գաւառական շրջաններու մէջ:

Եւ տնտեսական ծանրակշիռ տագնապ՝ երկրին անդորրութիւնն ու ապահովութիւնը վտանգելու սատիճան:

Կառավարութիւնը ստիպուեցաւ դիմել խորհրդարանին պահանջելով որ լայն իրաւասութիւններ տրուին իրեն որպէսզի «տարբեր միջոցներով» կասեցնէ չարիքին ծաւալումը:

Նոյեմբեր 30ին, խորհրդարանը 184ի դէմ 399 ձայնով կառավարութեան տրամադրութեան տակ կը դնէր 80.000 զինուոր: Դեկտեմբեր 2ին Ծերակոյտն ալ, իր կարգին, կը վաւերացնէր այդ որոշումը 94ի դէմ 209 քուէով:

Ճամբան հարթուած էր այլեւս եւ խորհրդարանին բացարձակ վստահութիւնը վայելող կառավարութիւնը իրաւասու էր զինուորական քայլեր առնելու երկրին տնտեսական փլուզումը արգիլելու համար:

Նոյէն բանակցութիւն Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան հետ եւ, մետասաներորդ ժամուն, նահանջ մը այս վերջինէն:

Գործադուլներու վէճին այս բարեբաստիկ կարգադրութիւնը, մեծ գոհունակութիւն պատճառած է ժողովրդական խաւերուն եւ օրուան մամուլը ջերմօրէն կը շնորհաւորէ հակամարտ ուժերու իմաստութիւնն ու քաղաքացիական քաջութիւնը:

Բնականաբար տարբեր արդիւնք կարելի չէր սպասել ազատ ու ժողովրդավար երկրի մը մէջ ուր հայրենիքը վեր է ամէն նկատումէ:

Կառավարութիւնը չէր զրկեր աշխատաւոր զանգուածը գործադուլի իրաւունքէն բայց արդարօրէն կը պահանջէ որ հացի կիսը պատրուակ մը չդառնայ քաղաքական հաշիւներու համար:

Սխալ պիտի ըլլար յայտարարել թէ Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը ու մասնաւորաբար համայնավար կուսակցութիւնը, ջախջախիչ պարտութիւն մը կրած են:

Վերջինը՝ ճակատամարտ մըն էր որ կորսնցուց, բայց տակաւին շատ մեծ է իր հեղինակութիւնը որուն դէմ չեն, անշուշտ, մնացեալները պայմանաւ որ չարաչար չգործածուի ան եւ կուսակցութեան ղեկավարները չմոռնան հայրենիքին գերագոյն շահերը:

Ընկերային ու տնտեսական տագնապին այս գոհացուցիչ լուծումով նոր շրջան մըն է որ կը բացուի Ֆրանսայի ժողովուրդին համար:

Ժ.

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

ՄԱՐՇԸԼ ՎԸՍԹԱՓԸ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ՄՈԼՈԹՈՎԻ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Խորհրդաժողովին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, Ամերիկայի արտաքին նախարարը բուռն ճառ մը խօսելով, բացարձակօրէն մերժեց Մոլոթովի այն պահանջը թէ Գերմանիոյ պատերազմական հատուցումները պէտք է գանձուին իր ընթացիկ արդիւնաբերութեան հասոյթներէն: Ահաւասիկ իր ճառին գլխաւոր մասերը.—

Արդէն ըսած եմ թէ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը կը նկատէ որ հատուցումներու խնդիրը վերջնական ձեւով կարգադրուած էր Փոցտամի մէջ: Մենք չենք կրնար ընդունիլ, ընթացիկ արդիւնաբերութենէն հատուցումներ գանձելու ծրագիրը: Ատիկա պիտի նշանակէր որ հատուցումները պիտի վճարէ Ամերիկան: Ամերիկա այդ տեսակ բան չի կրնար ընդունիլ: Տարբեր ձեւով գանձելու համար պէտք պիտի ըլլար կենցաղի շատ ցած պայմաններ ստեղծել Գերմանիոյ մէջ: Այդ պարագային, այդ երկիրը պիտի վերածուէր խռովութեանց վառարան մը Եւրոպայի սրտին վրայ եւ պիտի ուշացնէր թէ Գերմանիոյ եւ թէ ամբողջ Եւրոպայի վերականգնումը: Կը կրկնեմ դարձեալ որ Ամերիկա չի կրնար ընդունիլ ընթացիկ հասոյթներէ հատուցում ստանալու առաջարկը: Ամերիկա եւ Անգլիա տարեկան 700 միլիոն տոլար արժողութեամբ սնունդեղէն կը ղրկեն Գերմանիա, ժողովուրդը սովամահ չընելու համար, մինչդեռ Արեւելեան Գերմանիոյ հարստութիւնները կը գրաւուին՝ տարեկան — մեր հաշիւով — 500 միլիոն տոլար արժողութեամբ: Գերմանիոյ առեւտրական հիմնարկութիւնները խորհրդային ընկերութեանց կը վերածուին, այս կամ այն ձեւով, ուրեմն Գերմանիոյ ամբողջ տնտեսութիւնը կ՚աշխատի Ռուսիոյ հաշւոյն: Հետեւաբար կը պահանջեմ որ յառաջիկայ յունուար 1էն ետք որեւէ հարստութիւն Գերմանիայէն դուրս չհանուի. այս մասին կարուկ եւ յստակ պատասխան մը կը սպասենք Պ. Մոլոթովէն:

Մարշըլ անգամ մը եւս մերժեց Մոլոթովի տասը հազար միլիոն տոլարի հատուցումներու պահանջը եւ իր ճառը վերջացուց հետեւեալ բառերով.— «Եթէ չկրնանք որոշում մը տալ տնտեսական այս հարցին մասին որուն կարգադրութիւնը կենսական է, ուրեմն ժամանակ է որ կը վատնենք, իսկ մենք վատնելիք ժամանակ չունինք:

ԻՐԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ չորեքշաբթի օր մերժեց վստահութեան քուէ տալ վարչապետին որ, ինչպէս ծանօթ է, չէր ուզեր հրաժարիլ հակառակ որ իր դահլիճը լուծուած էր տասը օրէ ի վեր: Եթէ վերոյիշեալ որոշումէն ետքն ալ չհրաժարի, դիմում պիտի կատարուի Շահին մօտ:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ընդհանուր քարտուղարը Պ. Թրիկվի Լի, չորեքշաբթի օր յայտարարեց թէ Մեծերու տարակարծութիւնները պատերազմ յառաջ չեն կրնար բերել: «Մեծ դաշնակիցները պէտք է համաձայնին: Հակառակ բոլոր դժուարութեանց Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը առաւել քան երբեք զօրաւոր է»:

ՖՐԱՆՍԱ ԵՏ ԿԸ ՂՐԿԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՅՈՒՇԱԳԻՐԸ

Գրած էինք թէ խորհրդային կառավարութիւնը յուշագիր մը յանձնելով Ֆրանսական կառավարութեան, բողոքած էր խորհրդային քաղաքացիներու արտաքսման որոշումին դէմ եւ պահանջած էր որ Մոսկուայէն հեռանայ Ֆրանսական ներգաղթի յանձնաժողովը:

Դահլիճը չորեքշաբթի օր բացառիկ նիստ մը գումարելով որոշեց չեղեալ նկատել այդ յուշագիրը ու ետ վերադարձնել զայն որովհետեւ, հակառակ միջազգային օրէնքին ընկալեալ սովորութեանց եւ դիւանագիտական աւանդական պատշաճութեան, յուշագիրը հրապարակուած էր Ֆրանսական կառավարութեան յանձնուելէ առաջ: Ֆրանսական կառավարութիւնը կը նկատէ ուրեմն որ յուշագիրը, իր ներկայ ձեւով, «անընդունելի» է եւ կը պահանջէ որ օտար պետութիւն մը իրեն հետ յարաբերութեան մտնէ՝ բարեկիրթ ու դիւանագիտական պատշաճութեամբ:

Խորհրդային դեսպանատունը չորեքշաբթի մինչեւ ուշ ատեն, որեւէ մեկնութիւն տուած չէր այս եղելութին: Իսկ արտաքին նախարարութեան պաշտօնատարները չեն ծածկած այն գայրոյթը զոր յուշագրին բովանդակութիւնը յառաջ բերած է Ֆրանսայի մէջ: Դիտել տրուած է որ «յուշագրին ոճը չափազանց վիրաւորական էր», իսկ, ինչ կը վերաբերի, գնդապետներ Ֆիլաթովի եւ Սօրօկինի երկուքին ալ խորհրդային յանձնաժողովին անդամ— «անոնց գործունէութիւնը որեւէ առնչութիւն չունէր այն պաշտօնին հետ որուն համար Ֆրանսա եկած էին, եւ սպառնալիք մըն էր երկրին անդորրութեան եւ ապահովութեան տեսակէտէն»: Առեւտրական բանակցութիւնները խզելու որոշումն ալ «կամայական է»:

Ֆրանսա պիտի զրկուի 350.000 թոն ցորենէն զոր խորհրդային կառավարութիւնը նախապէս յանձն առած էր ղրկել մինչեւ յառաջիկայ օգոստոս: Մոսկուա ալ, իր կարգին պիտի զրկուի այն արդիւնաբերական արտադրութիւններէն որոնք պիտի ստանար իբրեւ վճարում: Պատկան իշխանութիւնները կը հաւաստեն որ հացի բաժնեչափը պիտի չկրճատուի:

Հաւանական չէ որ այս «դիւանագիտական պատերազմը» աւելի առաջ երթայ:

Պաղեստինի խնդիրը

ՆՈՐ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԽՌՈՎԱՐԱՐՆԵՐՈՒՆ

Բրիտանական մարզպանը, Սըր Էլըն Քանինկըմ չորեքշաբթի օր մասնաւոր յայտարարութեամբ ազդարարեց որ եթէ ներկայ խռովութիւնները շարունակուին, «հարկադրուած պիտի ըլլանք խիստ քայլեր առնելու Հրեայ եւ Արաբ օրինազանցներուն դէմ»:

Չորեքշաբթի օր 17 հոգի եւս սպաննուեցան Երուսաղէմի մէջ: Անգլիական բանակը խիստ հակողութիւն կը կատարէ Թէլ Ավիվի եւ Հայֆայի մէջ:

Գահիրէի Արաբական Դաշնակցութեան համագումարը կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները որոնց նպատակն է յատակագիծ մը պատրաստել «յառաջիկայ հրէական եւ արաբական պատերազմին համար»:

Բանթողները կը վերադառնան

Ֆրանսայի բանթող գործաւորներն ու պաշտօնեաները չորեքշաբթի օր, պատասխանելով Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան հրահանգին, վերսկսան իրենց աշխատանքը: Գրեթէ բնականոն պայմաններ ստեղծուած են երկրին չորս կողմը՝ երկու օրէ ի վեր:

Մարսէյլի մէջ, նաւահանգիստի աշխատաւորները սկսան պարպել շոգենաւերու բեռները: Վերսկսած է թղթատարի սպասարկութիւնը: Հանրակառքերու պաշտօնեաները մինչեւ հինգշաբթի օր տակաւին վերադարձած չէին:

Հիւսիսային նահանգներու հանքագործներէն մաս մը մերժեցին ընդ առաջ երթալ Սէ Ժէ Թէի հրահանգին: Լիլի մէջ անախորժ դէպքեր պատահեցան, բայց յոյս կայ որ տեղական վէճերը շուտով պիտի կարգադրուին:

Երկաթուղիներու սպասարկութիւնը կանոնաւորուած է:

Վարչապետը չորեքշաբթի իրիկուն ձայնասփիւռին վրայ խօսելով օրուան կացութեան մասին, ըսաւ.— Գործադուլները վերջ գտան, երկիրը նորէն կը շնչէ: Ըսողներ եղան թէ ես կ՚ուզէի յաղթանակ մը շահիլ բանուոր դասակարգին վրայ: Եթէ կայ յաղթանակ մը, այդ իմաստութեան եւ քաջութեան յաղթանակն է այն անձերուն որոնք չհետեւեցան օրինազանցներուն հրամաննե-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

րուն։ Տեսանք թէ գործադուլները որքան սուղի նստան մեզի — երկու միլիոն հանքածուխ, 400 հազար թոն պողպատ, եւայլն։ Կառավարութիւնը ցոյց տուաւ իր ուժեղ կեցուածքը աշխատաւորներու կողքին եւ աշխատանքի ազատութիւնը կաշկանդողներուն դէմ»։

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷՆԿԻՒՐԻԷՆ կը տեղեկացնեն թէ երկրաշարժի զօրաւոր ցնցումներ պատահած են «արեւելեան նահանգներուն մէջ, ռուսական սահմանագլուխին մօտերը»։

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ դահլիճը պիտի վերակազմուի Կէօրկի Տիմիթրովի վարչապետութեամբ՝ համաձայն խորհրդարանի որոշումին։ Նոր դահլիճին պիտի մասնակցին 11 համայնավարներ, 4 Հողագործականներ, 2 ընկերվարականներ, 1 արմատական եւ 2 հանրապետականներ։ Արտաքին նախարար պիտի նշանակուի Վասիլ Կոլարով։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ նախորդ փոխ նախագահ Հէնրի Ուոլըս, յայտարարեց չորեքշաբթի օր թէ կառավարութիւնը չփոխէ իր արտաքին քաղաքականութիւնը, երրորդ կուսակցութիւն մը պիտի կազմուի՝ յառաջիկայ տարուան Նախագահական ընտրութեան ընթացքին։

ՓՈԹՈՐԿԱԼԻՑ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան պելժիական խորհրդարանին մէջ, չորեքշաբթի օր, երբ կը քննուէր տարագիր Լէոփոլտ Թագաւորի պարագան։ Հակառակորդ երեսփոխանները իրարու վրայ յարձակեցան։ Վարչապետը, որ 32ի դէմ 150 ձայնով վստահութեան քուէ ստացաւ, ստիպուեցաւ յետաձգել օրակարգի այդ փշոտ խնդիրը։

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հաղորդուի թէ կառավարութիւնը արգիլած է օտարականներու մուտքը այն շրջաններուն մէջ որոնք սահմանակից են Քիւրտիստանին եւ Ատրպատականին։ Վերջերս ծանր խռովութիւններ պատահած են այդ նահանգներուն մէջ։ Օտարականները մասնաւոր արտօնագիր պէտք է ստանան Մէշէտ, Դաւրիզ եւ Պէնտէր-Փահլավի մտնելէ առաջ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդարանը չորեքշաբթի օր 24ի դէմ 165 ձայնով մերժեց Ֆրանսայի, Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ յատկացուած 590 միլիոն տոլարի գումարը 661 միլիոնի բարձրացնելու առաջարկը։ Միեւնոյն ատեն մերժեց վերոյիշեալ գումարը 290 միլիոնի վեղչելու ուրիշ բանաձեւ մը։

ՔՐԱՔՈՎԱՅԻ (Լեհաստան) մէջ քանի մը օրէ վեր տեղի կ'ունենայ պատերազմի ոճիրներով մեղադրուած քառասուն Նացիներու դատավարութիւնը։ Չորեքշաբթի օր վկաներէն մէկը յայտարարեց թէ Հիթլեր ծրագրած էր տասը միլիոն հոգի կոտորել Աուշվից արգելարաններուն մէջ։ Տօքթ. Բոման Դաւիթովսքի ըսաւ որ օրական 22 հազար հոգի կը սպաննուէին։ Կիզարանները անբաւարար ըլլալով մարդկային դիակներէ բուրգեր կը կազմէին կը վառէին։ Միայն Աուշվիցի մէջ կոտորուած են 4ուկէս միլիոն հոգի։

ՀՌՈՄԻ Աշխատանքի Գրասենեակը ընդհանուր գործադուլ յայտարարեց չորեքշաբթի օր։ Գործադուլը պարտաւորիչ չէ երկաթուղիի պաշտօնեաներուն, հիւանդանոցներուն, դեղարաններուն, հեռագրատուներուն եւ նպարավաճառներուն ու ճաշարաններուն համար։ Գրասենեակը կը պահանջէ տասը միլիառ լիրէթ հանրային սպասարկութեանց համար։

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ Սեպտեմբեր 28ին մեռած է յայտնի բանաստեղծ Գարեգին Լեւոնեան։ 75 տարեկան էր։

ԱՏԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն որ վերջին քանի մը օրուան խռովութեանց ընթացքին սպաննուած են 75 Հրեաներ եւ 34 Արաբներ։

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՊՈԼՍՈՅ ԷՍԱԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԱԽՃԱՆԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ Դեկտեմբեր 21ի կիրակին, Փարիզի Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, յետ պատարագի։

Կը հրաւիրուին բոլոր էսաեանցիները որ իրենց ներկայութեամբ յարգեն անոնց յիշատակը։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Թ. թիւը (Նոյ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ։

Վարչական հասցէ․— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris :

Հատով կը ծախուի հայ գրատուներէն՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao :

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ

(ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ԸՂԲ. Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ)

Ա.

Գրականութիւնը լեզուական երեւոյթ մըն է։ Մարդու ներքին աշխարհը տարբեր միջոցներով կ'արտայայտուի՝ երաժշտութեամբ, նկարով, քանդակով, զանազան շարժումներով՝ ժպիտ, խոժոռ դէմք եւայլն։ Այս արտայայտութիւններէն մէկն ալ լեզուն է, բայց կը տարբերի անով, որ իմացական եւ յուզական է միեւնոյն ատեն, մինչդեռ միւս արտայայտութիւնները բոլորն ալ յուզական են միայն։ Ներքին աշխարհն է, որ շարժելով կը ծնի նոր նոր գաղափարներ, օրինակ, նուագը մեզ կը յուզէ եւ զանազան տրամադրութիւններ կ'արթնցնէ մեր մէջ՝ մտորումներ, երազանքներ։ Երբ զգացումները վերջին աստիճանի վերացական գաղափարներու կը վերածուին, կը դադրին արուեստի մաս կազմելէ։ Մինչ լեզուն, իբրեւ արտայայտութեան միջոց, գերազանց է, որովհետեւ յստակ է եւ որոշ։

Գրականութիւնը ուրիշ բան չէ քան թէ խօսքերու շարք, որով հեղինակը կ'ուզէ գաղափարներու որոշ շարք մը եւ զգացումներ մեզի փոխանցել։

Լեզուներու զարգացումը մեզի ցոյց կուտայ, որ յուզումէն դէպի գաղափարներ կ'երթանք։ Կէօթէն կ'ըսէ, թէ մեծ յուզումէն մեծ գաղափարներ կը ծնին։ Այս պատճառով բառերու եւ ասութեանց ներքին ձեւը աստիճանաբար կը չքանայ, արտաքին ձեւը ձայներու խումբ մըն է առանց քերականական թեքումի ենթարկուած։ Բառը ունի նաեւ ներքին իմաստ մը։

Օրինակ՝, ընկճել կը նշանակէ ընդ-կուճել, այսինքն՝ կուճին տակ առնել։ Այս ձեւով բառը կը դառնայ պատկեր մը, որուն մասին չենք մտածեր, երբ կ'ըսենք ընկճել։ Յուզական տարրերը կը պակսին եւ իմացական տարրերը կը շատնան։

Այսպէս, դուստր, որ կը նշանակէ մեզի համար աղջիկ, սանսկրիտ լեզուի մէջ դուստրը — դուհիտար—կը նշանակէ կով կթող։ Ուրեմն, լեզուները աստիճանաբար յուզականէն դէպի իմացականը կ'երթան։ Արտայայտութիւններն ալ այդպէս են։ Մարդկային քաղաքակրթութիւնն ալ ուժերու խնայողութեան այս ճամբով կը քալէ։ Եթէ ամէն բառ իր ներքին իմաստով ըմբռնենք, այն ատեն սոսկալի աշխատանք մը կը ստեղծուի մարդկային մտքին համար։ Այդ պատճառով կը խամրեցնենք բառերու ներքին իմաստը՝ դիւրութեան համար։

Այն բոլոր բառերը եւ ասութիւնները, որոնք իրենց մէջէն միանգամայն կը ջնջեն յուզական տարրերը, կը դառնան վերացական գաղափարներ եւ հիմունքը գիտութեան։ Իսկ այն բառերը, որոնք ուժեղապէս կ'արտայայտեն յուզումն ու պատկերը, կը դառնան հիմունքը բանաստեղծութեան։

Ոմանք կը կարծեն թէ որքան գիտութիւնը զարգանայ, այնքան բանաստեղծութիւնը պիտի պակսի։ Գիտական լեզուով մտածող եւ աշխատողները բանաստեղծական լեզուէն շատ բան չեն հասկնար։ Բայց այդպէս չէ։ Ասոնք իրար չեն ժխտեր, որովհետեւ մարդու բնոյթին անգիտակցական կողմերը չափազանց խոր են։ Որքան ալ մեր ջիղերը նրբանան, որքան ալ մեր գործիքները սուր դառնան (մանրադէտ, հեռադիտակ) եւ իմացական աշխարհը ընդարձակի, առով ոչ թէ կը պակսի մեր յուզումը, այլ աւելի կը մեծնայ, տպաւորութիւններու նոր ու մեծ աշխարհ կը բացուի մեր առջեւ։ Յոյզին աղբիւրը երբեք ցամքելու չէ։ Որքան գիտութիւնը զարգանայ, անոր զուգահեռ բանաստեղծութիւնն ալ պիտի զարգանայ։

Բառեր կան, որոնք գերեզմանաքարեր են՝ արդէն մեռած ներքին բովանդակութեանց վրայ դրուած։ Յոյզեր կան, որոնք խտացած են բառերու մէջ եւ դարձած գաղափարներ, բայց նոր յոյզերը նոր բառեր կը ստեղծեն։ Միացումներով, բարդումներով, ածանցումներով նոր բառեր կը ստանանք, որոնք նոր յուզումներ կ'արտայայտեն։

Կրնանք, ուրեմն, ըսել, թէ լեզուն մարդկային պատմութեան տեսակ մը դամբարան է, որ եթէ պեղենք, կրնանք մէջէն հանել հին հին ըմբռնումներ։ Բերդերու, քարերու քննութիւնը 5—6 հազար տարիէն անդին չեն տանիր մեզ, մինչդեռ լեզուն ամենահին ընկերն է մարդուն եւ լեզուի խորաքննին ուսումնասիրութիւնը մեզ հազորդակից կը դարձնէ հին սերունդներուն։

Այս լեզուին մէջ կը տեսնենք տարբեր տեսակէտներ, որոնցմով մարդը նայած է իր շրջակայ աշխարհին։ Օրինակ, բեռի մը ծանրութեան համար մենք կ'ըսենք «անտանելի», այսինքն՝ այս կողմէն այն կողմ տանելու դժուարութեան տեսակէտէն կը նայինք բեռ գաղափարին վրայ, մինչդեռ Նարեկացին կ'ըսէ «անբերելի»՝ բերել գաղափարը չեշտելով։

Լեզուն ընկերային երեւոյթ է։ Ան միջոց է մարդոց յարաբերութեան։ Կապ մըն է, որով համայնքները կը ստեղծուին եւ իրար հետ կը կապուին «Ասոր լեզուն լաւ պէտք է»։ Լեզուն կը ստեղծուի, երբ առնուազն երկու հոգի կայ, որով լեզուն ընկերային միջավայրի մէջ միայն կրնայ ստեղծուիլ։ Նոյնիսկ այն ատեն, երբ մարդ մինակը կը խորհրդածէ, մինակը չէ, այլ ինքն իր մէջ 2 հոգիի բաժնուած զրոյց կ'ընէ։ Եւ որովհետեւ գրականութիւնն ալ լեզուով կը շինուի, ան ալ, իր կարգին, ընկերային երեւոյթ է։

Լեզուն լաւ մը քննելով մենք կարող ենք գաղափար մը կազմել այդ լեզուն ստեղծող եւ խօսող ազգին յուզական եւ իմացական կարողութեանց մասին։ Այս պատճառով, գրականութեան պատմութիւնը, իբրեւ յառաջաբան լեզուով է որ պէտք է զբաղի։ Երկու ձեւով կարելի է մօտենալ հարցին

1) Լեզուին ծագումը եւ զարգացումը։
2) Լեզուն իբրեւ գործիք։

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն հերթական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի քոյր կոմիտէներու ընկերները այս շաբաթ երեկոյ Դեկտեմբեր 13ին, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé : Կը խօսի ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ։ Ներկայանալ անդամատոմսով։

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար Դեկտեմբեր 14ին, յետաձգուած է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը այց մը կազմակերպած է այս կիրակի, 14 Դեկտեմբեր, Musée Rodin: Հաւաքատեղի՝ métro Invalides, ժամը 3ին։

ԴՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ․— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ փետրուար 15ին Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ԽՆՋՈՅՔ

Կազմակերպուած՝ Լիլայի եւ շրջանի դպրոցի կրթական յանձնախումբի կողմէ եւ մասնակցութեամբ, տեղւոյս Հ. Կ. Միութեան մասնաճիւղին։ Տեղի կ'ունենայ կիրակի 4 Յունուար 1948, ժամը 15ին, 31 Ave. de la Porte des Lilasի սրահը։

Երգ, պար եւ արտասանութիւն աշակերտներու կողմէ։ Ճոխ եւ ընտիր պիւֆէ։

ՑԵՐԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին, Կիրակի, 21 Դեկտեմբեր, ժամը 3էն 11, Սալ Ժան Կուժոնի մէջ, 8, Rue Jean Goujon :

Orchestre GARO SARIAN:

Գեղարուեստական բաժին — Պիւֆէ

Նկարահանդէս

ՆԿԱՐԻՉ Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆԻ նկարահանդէսին բացումը կը կատարուի յառաջիկայ շաբաթ օր, 13 Դեկտեմբեր ժամը 3ին, Սթիւտիօ Ալէմշահի մէջ 19a Rue Caumartin, Paris (9), հովանաւորութեամբ Ֆրանքօ-Արմէնիէնի եւ կարգադիր յանձնախումբի եւ նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆԻ։

Նկարահանդէսը որ պիտի տեւէ մինչեւ Դեկտեմբեր 23, բաց է ամէն օր ժամը 10էն 1, եւ 3էն 7։ Կիրակի օրերը ժամը 3էն 7։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ․— Պ. Հ. Կ. Խաչի Օգն. մասնաճիւղը եւ Փարիզի Հայ Տիկնաց Միութիւնը կազմակերպած են պարահանդէս-ցերեկոյթ մը, 8 փետրուար 1948ին «Lutétia»ի շքեղ սրահներուն մէջ Bld. Raspail: Կը խնդրուի նկատի առնել այդ թուականը։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 13 Décembre 1947 Շաբաթ 13 Դեկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5213-Նոր շրջանի թիւ 822 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԵՐՈՒ ՆԵՐԳԱՂԹԸ

Աւստրիացի հրապարակագիր մը՝ Օթօ Զօմըր որ վերջին քանի մը տարիներուն Միացեալ Նահանգները հաստատուած, կ'աշխատակցի ամերիկեան թերթերուն, «Պոսթըն Կլոպ»ի հոկտեմբեր 28ի թիւի մէջ ստորագրած էր ընդարձակ յօդուած մը՝ Հայերու դէպի Հայաստան ներգաղթի առթիւ:

Այս հարցի շուրջ ինչ որ գրած է Զօմըր «Կլոպ»ի մէջ, ստացեր է պոսթընցի ծանօթ եւ հարուստ Հայէ մը, որ ժամանակին ծառայեր է ամերիկեան բանակին մէջ եւ մասնակցեր համաշխարհային առաջին պատերազմին: Այս ծանօթ Հայը իր լուրջ մտահոգութիւնն է յայտներ Զօմըրին, որ ամ մըՀայերու մեկնումը այս երկրէն դժբախտաբար այնպէս է տպաւորած Ամերիկացիները, որ երբ թէ ամբողջ մեր գաղութի հայութիւնը կոմունիստ է կամ անոնց հետ է: Մինչ իրականութիւնը, ըսեր է այս Հայը, ատոր հիմնովին հակառակն է: Գալով մեկնելու պատրաստուող փոքրաթիւ մաս մը Հայերուն, որոնք ամերիկահայութեան մէկ տոկոսն իսկ չեն ներկայացներ, կ'երթան այս երկրէն, որովհետեւ Հայաստանը ըլլալով իրենց ծննդավայր հայրենիքը, կը սիրեն հոն ապրիլ: Ասիկա ոեւէ երկրի հանդէպ դաւաճանութիւն կամ անհաւատարմութիւն չէ, այլ բնական մէկ ձգտումն է ոեւէ մարդ արարածի:

Խօսելով կատարուող ներգաղթի խորհրդային շարժառիթներու մասին, այս ծանօթ Հայը ըսեր է «Կլոպ»ի աշխատակցին որ, Հայեր կը տարուին Հայաստան թերեւս անոր համար որ աշխատող ձեռքերու պէտքը կայ հոն: Հայր ըլլալով աշխատասէր, ժրաջան ու մտացի, կրնայ մեծապէս օգտակար ըլլալ մարդկային ուժի պակասը ունեցող իր հայրենիքին: Ասկէ զատ, թերեւս Մոսկուա կը հետապնդէ ուրիշ նպատակ մըն ալ, ըսած է հայ տեղեկատուն: Հայեր, որոնք մշտական ատելութիւն մը ունին դէպի Թուրքը եւ ոխ կամ վրէժխնդրութիւն դէպի Պարսիկը, հաւանաբար պիտի հաստատուին Թուրք եւ պարսիկ սահմաններու վրայ՝ հետագային այդ երկիրներէն հողեր պահանջելու համար:

Ինչպէս միշտ, օտարներու հետ խօսելու ժամանակ ալ մեր յայտարարութիւնները ըլլալու են իրականութեան համապատասխան: «Ծանօթ Հայը» Օթօ Զօմըրին ըսեր է որ արտասահմանի մէջ 800.000 Հայեր արձանագրուած են եւ արդէն անոնցմէ 150 հազարը մեկնած են Հայաստան:

Ասիկա ճիշդ չէ: Ամերիկահայութիւնն ալ հաշուած, ամբողջ Սփիւռքի մէջ, մենք հազիւ այդքան հայութիւն ունինք: Ի՞նչ իմաստ կայ թիւերը մեծցնելու եւ ըսելու թէ հարիւր հազարաւոր Հայեր արձանագրուած են եւ մեկնիլ կ'ուզեն Խորհրդային Հայաստան: Իրականութեան միանգամայն անհամապատասխան է ըսել նաեւ որ 150 հազար Հայեր արդէն մեկնած են՝ Հայաստան: Համաձայն «Սովետ. Հայաստան» Ամսագրի 1946 Դեկտեմբերի համարով տրուած տեղեկութեան, առաջին ներգաղթի կարաւաններով, 50.761 Հայեր մեկնած են Հայաստան: Իսկ համաձայն Բարեգործականի մեր թերթին հաղորդած վերջին տեղեկութեան, այս տարի Հայաստան մեկնածներուն թիւն է 27.531 հոգի: Կը նշանակէ՝ մինչեւ այսօր Հայաստան մեկնած են ընդամէնը 78.292 հոգի: Ասիկա գրեթէ կէսն է այն թիւին, զոր տուած է «ծանօթ հայը»: Ուրախ պիտի ըլլանք եթէ յաջորդ քանի մը ամիսներուն այս թիւը բարձրանայ 100 կամ 120 հազարի: Տարին 50 հազար Հայերու մեկնումն ալ Հայաստան, մենք կը համարինք մեծ օգուտ մեր հայրենիքին: Ըսենք այն, ինչ որ իրականութիւն է: Երեւակայական եւ չինծու թուանշաններ տալուն մէջ օգուտ չկայ:

Ուշագրաւ էր Զօմըրի յօդուածին մէջ ուրիշ կէտ մը եւս: Ըսուած էր այնտեղ, որ Նիւ Եորքի Խորհրդային հիւպատոսարանին մէջ յատուկ այս գործով զբաղող մասնաւոր հայ ներկայացուցիչ մը գործակցած է Հայերէ կազմուած տեղական կոմիտէներու:

Ցայտարարութիւն մըն է այս՝ տարտամ ու մոլորեցուցիչ: Որո՞նք են տեղական հայ կոմիտէները, որոնց գործակցեր է Խորհրդային ներկայացուցիչը: Հոս ալ իրողութիւնն այն է որ, ինչպէս ամէն տեղ, Միացեալ Նահանգներու մէջ ալ ներգաղթի ամբողջ գործը կը ղեկավարուի հայ բոլշեւիկներու կողմէ եւ Հայաստանէն եկած ներկայացուցիչը կը գործակցի միմիայն իր գաղափարակից բոլշեւիկներուն կամ «Ազգային Խորհուրդ» կոչուած մարմնին, որ բոլշեւիկներուն գործակից մարմինն է: Երբ մերկ իրողութիւնը այս է, ուրեմն, «հարուստ» եւ «անուանի» հայ մը կամ Հայեր լաւ ծառայութիւն չեն մատուցաներ մեզի ամերիկեան հասարակութեան ներշնչելով այն միտքը որ Հայաստանէն եկած Խորհրդային Ներկայացուցիչ մը՝ ներգաղթի գործին ընթացք տուած է տեղական հայ կոմիտէներուն հետ գործակցաբար:

(ՀԱՅՐԵՆԻՔ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՆԱՄԱԿԱԽՏ ...

«Ախտ»ի տեսակ չի պակսիր, փառք Աստուծոյ: Ասիկա ալ խենթի տեսակ անշուշտ:

Այս մէկը, «նամակախտ» սովորական հիւանդութեան մը տեղը անցաւ ալ: Վարակուողը կըրնայ «խենթ»երու դասը բարձրանալ բժիշկներու վկայութեամբ:

Հիւանդութեան յատկանիշները հետեւեալներն եւ ընդհանրապէս—տեսակ մը կայ որ չստորագրեր եւ եղած ցափուտուքը թուղթին կուտայ, նոյնիսկ հայհոյութիւն: Ասոնք գոհունակութիւնը ունին կարծելու թէ խօսեր կը բանան ստացողին արժանապատուութեան վրայ, մինչդեռ պարզապէս ըլլալուն կ'ալլեն: Շատ չատ բացադանչութիւն մը կը խլեն կարդացողին բերնէն —«այսքա՛ն ալ ապականութիւն »:

Ուրիշ տեսակի անկանք է կեղծ ստորագրութիւնը որ «քաջութիւն» կը բուրէ, դասական է այլեւս: Կ'ըսեն որ յիմարանոցներու մէջ չատ սովորական երեւոյթ է: Բժիշկները կրնան այդ կեղծ ստորագրութիւններէն չափել տագնապին աստիճանը եւ ըստ այնմ բուժել խենթը:

Կան դարձեալ բազմատեսակ ախտաբանական երեւոյթներ, արժանի ուսումնասիրութեան, այս «նամակախտ» բռուած հիւանդութեան մէջ: Ասոնք ընդհանրապէս ձգելով մասնագէտներու, հատ մը միայն կ'ուզեմ յանձնել ընթերցողին ուշադրութեան:

Պարապ մարդ մը կայ Ֆրանսայի մէկ անկիւնը, պարապ նախ գլուխով, պարապ գիտութեամբ, պարապ զբաղումով, վերջապէս բացարձակ պարապութիւն մը որ կարծեմ միայն քսակը կըցաւ լեցնել զբաւման օրերուն: Թէ ի՞նչպէս, աւելորդ է հարցնել եղանակը որ ծանօթ է իրեն պէտքերուն:

Այս պարապ մարդը տագնապի ժամեր կ'ունենայ սակայն: Համոզին չորս էջ նամակ գրելու, գիտութեամբ եւ անգիտութեամբ պճնուած, նամակներ ուղղագրական սխալներով կէտկէտուած ողբերգ հայրենասիրութեան մելանին մէջ թաթխուած, նամակներ որոնք կրնան փաստ ծառայել բժիշկի մը ձեռքը եթէ ուզէ ապացուցանել ոչ միայն ենթակային հոգեկան սնանկութիւնը, այլ մանաւանդ անոր կոչկոռ կապած ուղեղին տրամաբանելու խաթարուած կարողութիւնը:

Մի ըսէք «մեր ինչո՞ւն պէտք այդ պարապ մարդը»: Ճիշդ է, հայ ժողովուրդին ինչո՞ւն պէտք այս պարապութիւնը: Խորհուրդ մը իրեն—աւելի լաւ չէ՞ որ գործածած մելանին, թուղթին, դրոշմաթուղթին, վատնած ժամանակին եւ սպառած կորովին փոխարժէքը խնայէ եւ յանձնէ Հ. Բ. Ը. Մ.ին:

ԱՐԱՄԱԶԴ

Ցաւով

Ցաւով կը լսենք որ Պոլսոյ մէջ նոյեմբեր 17ին մեռած է ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻԶԱՐ ՏԷՐ - ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ որ կողակիցն էր Օսմանեան խորհրդարանի անդամ ողբացեալ Մշոյ Գեղամին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Նոյեմբեր 19ին՝ Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ, բազմաթիւ հայրենակիցներու ներկայութեան: 73 տարեկան էր:

Կիւլիզարի անունը սերտօրէն կապուած կը մնայ մեր կոտորածներու եւ յեղափոխ. շարժումին սկզբնական շրջանի պատմութեան հետ: 1889ին էր որ տակաւին 15 տարեկան ծաղկահասակ աղջիկ, քիւրտ աշիրէթապետ Մուսա Բէգ կ'առեւանգէր զինքը: Մշոյ ամբողջ հայութեան բողոքին վրայ, կառավարութիւնը կը ձերբակալէր չարագործը եւ Պոլիս կը տանէր դատելու երեք տարուան դատավարութենէ մը ետք անպարտ արձակելու եւ մեծ պատիւներով Մուշ վերադարձնելու համար: Դիմումներ կը կատարուին Բաղէշի կուսակալին մօտ եւ մեծ դժուարութիւններէ ետք միայն կարելի կ'ըլլայ ազատել խեղճ հայուհին:

Այս ողբերգութեան մասին կը խօսինք տակաւին:

Մեր խորին ցաւակցութիւններ իր աղջկան, Տիկին Արմենուհի Գեւոնեանի և իր բոլոր պարագաներուն:

Պաղեստինի խնդիրը

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Անգլիոյ գաղթավայրերու նախարարը Արթըր Քրիչ Ճօնս հինգշաբթի օր, խորհրդարանին յայտարարութեանց ընթացքին խօսք առնելով, յստակ բառերով ազդարարեց Արաբներուն ու Հրեաներուն որ հրաժարին բռնի միջոցներու դիմելու քաղաքականութենէն որ « իր վտանգները ունի » և շարունակեց .— Պաղեստինի ապագային տեսակէտէն, շատ կենսական է որ երկու շահագրգռուած ժողովուրդները չհրահրեն իրենց կիրքերը և վրիժառու միջոցներէ խուսափին որովհետեւ հետեւանքը պիտի ըլլայ համատարած քաոս եւ տնտեսական աղետալի տագնապ մը բոլորին համար »:

Նախարարը խօսքը ուղղելով մասնաւորաբար Հրեաներուն որոնք կրնան, վաղը, սկսիլ ազատ ներգաղթի, ըսաւ.— «Եթէ ապօրինի ներգաղթ մը կազմակերպուի յառաջիկայ քանի մը ամիսներու ընթացքին, շատ ծանրակշիռ կացութիւն մը պիտի ստեղծուի եւ մեծապէս պիտի դժուարանայ հոգատարութեան ուժերուն մեկնումը ինչպէս նաեւ հոգատարութեան փոխանցման գործողութիւնը: Շատ ցաւալի է որ Միացեալ Ազգերը չկրցան հաշտարար ձեւ մը գտնել Արաբներու եւ Հրեաներու հակամարտ շահերը ներդաշնակելու համար: Բայց, բրիտանական կառավարութեան համար տրուած որոշումը միջազգային կարծիքին արտայայտութիւնն է: Անգլիա իրեն յանձնուած հոգատարութիւնը պիտի փոխանցէ միջազգային հիմնարկութեան մը եւ չուզեր ո՛ր յանձնառութեանց տակ մտնել՝ անդորրութիւնը վերահաստատելու համար:

Նախարարը դիտել տուաւ նաեւ որ Անգլիա պիտի չմասնակցի այն աշխատանքներուն որոնք պիտի կատարուին Միացեալ Ազգերու որոշումին գործադրութեան համար: Հետեւաբար բրիտանական կառավարութիւնը որոշած է որ իր հոգատարութիւնը վերջ պիտի գտնէ Մայիս 15ին իսկ բրիտանական բանակը Պաղեստինէն պիտի հեռանայ Օգոստոսին: Նախարարը ցաւ յայտնեց որ երախտագիտութիւն չէ յայտնուած Անգլիոյ՝ մինչեւ հիմա իր ըրած զոհողութեանց համար:

★ Հինգշաբթի օր դարձեալ ծանր խռովութիւններ պատահեցան Պաղեստինի մէջ: Արիւնալի կռիւ տեղի ունեցաւ, ամբողջ օրը, Երուսաղէմի նեղլիկ փողոցներուն մէջ եւ սպաննուեցան 12 հոգի: Անգլիացի զինուորները փորձեցին միջամտել, բայց չկրցան «ռազմադաշտէն» ներս մտնել: Հազիւ յաջողեցան ազատել կիներն ու երախաները: Ընդհարումներ տեղի ունեցան նաեւ ԹէլԱվիվի եւ Հայֆայի մէջ: Հինգ Արաբներ սպաննուեցան եւ երեսուն ճամբորդներ վիրաւորուեցան երբ Հրեաները ռումբ մը նետեցին հանրակառքի մը վրայ: Հրեաները ռումբեր նետած են նաեւ սրճարանի մը վրայ՝ վիրաւորելով շատ մը Արաբներ: Մինչեւ հիմա — տասնըմէկ օրուան մէջ — մեռած են 155 հոգի:

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

Խորհրդաժողովին հինգշաբթի օրուան նիստին մէջ չորս արտաքին նախարարները համաձայնեցան որ Գերմանիոյ պողպատի տարեկան արտադրութիւնը պիտի ըլլայ 11.500.000 թոն: Մոլոթով որ շատ գոհ է տրուած որոշումէն, մամուլի ներկայացուցիչներուն յայտարարեց թէ «Խորհրդային պատուիրակը միշտ պատրաստ է զիջումներ կատարելու »:

Խորհրդաժողովը շարունակեց քննել Գերմանիոյ տնտեսական եւ արդիւնաբերական խնդիրները, ինչպէս նաեւ հատուցումներու խնդիրը: Մոլոթով դարձեալ պնդեց իր պահանջին վրայ — 10 միլիառ տոլար: Անգլիա եւ Ամերիկա, մերժեցին թէ ներկայացուած գումարը եւ թէ հատուցումներու սկզբունքը: Խորհրդային պատուիրակը տակաւին չէ տուած իր պատասխանը Մարշըլի չորեքշաբթի օրուան ճառին որուն մէջ Ամերիկայի արտաքին նախարարը կը յանձնարարէր աճապարել և ժամանակ չվատնել:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ

(ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՈՂԲ. Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ)

Բ.

Գիտական աշխարհին մէջ, անկէ մօտ 80 կամ 100 տարի առաջ, նոր գիտութիւն մը երեւան եկաւ, որ կը կոչուի համեմատական լեզուաբանութիւն: Այդ գիտութիւնը եկաւ այն եզրակացութեան, որ մեր աշխարհի վրայ խօսուած լեզուներէն ոմանք խումբեր նոյն ծագումը ունին եւ առանձին խումբեր կը կազմեն:

1860 թուականին, հայերէնն ալ հնդեւրոպական լեզուախումբին մէջ դասուեցաւ: Հնդեւրոպական լեզուախումբին մեծ ճիւղերն են սանսկրիտերէնը, իրանական լեզուն, սլաւական լեզուները, անգլեւսաքսոն լեզուները, լատիներէնը, յունարէնը եւ ալպաներէնն ու հայերէնը:

Առաջին հետազօտողները եկան այն եզրակացութեան, որ հայերէնը իրանական լեզուին կը պատկանի, տեսակ մը իրաներէնի մէկ բարբառը: Հայ լեզուին մէջ գտնուող իրաներէն բառերը համարելով հայերէն բառեր՝ այդ եզրակացութիւնը հանեցին: 1870ական թուականներուն, գերմանացի գիտուն Հիւպշման այն գաղափարը յայտնեց, թէ պէտք է դուրս հանել նաեւ հայերէնէն օտար տարրերը՝ պարսկական, յունական, ասորական եւն.: Այդպէս ընելով՝ ան գտաւ, որ հայերէնը հնդեւրոպական խումբին մէջ առանձին խումբ մը կը կազմէ: Օրինակ, իրանական լեզուները չեն տարբերեր Ր եւ Լ, մինչդեռ մենք կը տարբերենք, որով եւրոպական լեզուներուն կը պատկանի մեր լեզուն եւ կը գտնուի իրանական ու սլաւական լեզուախումբերուն միջեւ:

Երբ այս պարզուեցաւ, հետեւեալ խնդիրը այն էր, թէ ուրկէ կը ծագէր հայ լեզուն: Փոքրասիական ժողովուրդներու լեզուներուն հետ արդեօք առնչութիւն ունէր հայերէնը: Եւ որովհետեւ Հերոդոտոս կ'ըսէ, թէ Հայերը Փռիւգիացի գաղթականներ են, գիտունները սկսան որոնել, թէ արդեօք հայերէնը ինչ կապ ունի այդ ժողովուրդի լեզուին հետ: Դժբախտութիւնն այն է, որ փոքրասիական ժողովուրդներն ալ երկու մասի կը բաժնուին՝ արեւելեան եւ արեւմտեան եւ անոնց մէջ գտնուող մանր ժողովուրդներէն լեզուական հետքեր չեն մնացած: Հազիւ քանի մը տասնեակ բառեր կան, որոնցմէ, կարծես, կ'երեւի թէ մեր լեզուին հետ նմանութեան կէտեր կան: Բայց ասոնք քիչ են ապացուցանելու համար, թէ լեզուներու մէկ ճիւղը կը կազմէ Հայոց լեզուն, որովհետեւ փոքրասիական լեզուախումբ ըսուածն ալ անորոշ գաղափար մըն է արդէն:

Այդ բոլոր լեզուները հնդեւրոպական տարրեր ունին իրենց մէջ: Այդ շրջանները որոշ ժամանակ մը Հաթերու տիրապետութեան տակ էին: Տիրող այդ ժողովուրդէն շատ բառեր անցած կրնան ըլլալ տիրուած միւս ժողովուրդներուն: Հայերէնը էտրուսկներու լեզուին հետ առնչութեան տարրեր ունի:

Ամփոփելով՝ Հայերէնը հին լեզուի մը մնացորդը կը ներկայացնէ: Բայց մենք ունինք երկու ուրիշ ժողովուրդներ՝ Հաթեր եւ ուրարտացիներ, որոնց հետ աւելի կապակցութիւն պէտք է ունենանք: Ենսէն այն կարծիքը յայտնեց, թէ Հաթերը հին Հայերն են եւ հայ լեզուն հին Հաթերէնն է: Դժբախտաբար, հաթերէնը տակաւին լաւ մեկնաբանուած չէ եւ նշաններով միայն դրոշմուած է քարերու վրայ, ուրկէ լեզուն, իբրեւ հնչական արժէք, կարելի չէ դուրս բերել: Բայց ընդունուած է, որ հայերէնը հնդեւրոպական լեզու մըն է: Սակայն, չենք կրնար հաստատուած նկատել, որ Հաթերը Հայերն են եւ հաթերէնը այսօր հայերէնին մէջ կ'ապրի:

Կը մնայ բուն Հայաստանի մէջ ապրող ժողովուրդը՝ ուրարտացիք: Գիտուն մը փորձեց հայերէնով ըմբռնել Ուրարտացիներու թողած արձանագրութիւնները: Սանտալճեան եպիսկոպոսը այդ եղանակին դիմեց եւ ընդարձակ ուսումնասիրութիւն մը գրեց:

Ուրարտացիք նախ իրենց արձանագրութիւնները ասորական լեզուով գրած են, բայց յետոյ զօրանալով եւ գիտակից դառնալով՝ իրենց լեզուով գրած են՝ նշաններն ու տառերը ինքնուրոյնացնելով: Որով ուրարտական լեզուն իբրեւ հնչիւն դեռ եւս պարզուած չէ: Սանտալճեան փորձած է Հայոց եւ Յունաց լեզուով մեկնել ուրարտականը: Ամէնէն յաջող փորձն է մինչեւ հիմա եղածներէն: Բաւական արդիւնքներ ձեռք ձգուած են, բայց ոչ վերջնական:

Իմ կարծիքովս, այս բոլոր ժողովուրդներէն ամէնէն հինը Հայերն են եւ այդ փոքրասիական ժողովուրդներուն հետ միասին խօսած են հնդեւրոպական լեզու մը: Որովհետեւ Հայոց լեզուն, բոլոր գիտուններուն կարծիքով, չափազանց մշակուած լեզու է: Ուրեմն եւ հին:

Մնացեալը յաջորդով)

Գիտական սիւնակ

Շիքակոյի համալսարանի Փրոֆ. Քլայթման, որ քունի վերաբերեալ հարցերու մասնագէտ է, կ'ըսէ կուտայ թէ մարդիկ ընդհանրապէս սխալ գաղափար կազմած են քունի մասին: Իր արժէք իր երկարատեւ ուսումնասիրութիւններուն, Փրոֆ.ը հետեւեալ կարծիքները կը յայտնէ.—

1) Քունի պէտքը կը տարբերի անհատներու համաձայն: Ոմանց համար 5 ժամը կը բաւէ, ուրիշներու համար 9 ժամը անհրաժեշտ է:

2) Փորձառութիւնը կը ցուցնէ թէ քունի միջոցին դիրք փոխելը նպաստաւոր է. հակառակ կարծիքին, արթննալու ատեն կը տեսնէք որ մեր անդամներուն յոգնութիւն չարժումները դժուարացած են:

3) Սխալ է կարծել թէ պէտք է անպատճառ աջ կողմին վրայ պառկիլ: Արդարեւ, քնանալու ատեն մեր կամքէն անկախաբար, երբեմն մէկ կողմին, երբեմն ալ միւս կողմին վրայ կը պառկինք:

4) Նախապաշարում է կարծել թէ պառկելէ առաջ պէտք չէ բան մը ուտել կամ խմել:

5) Պառկելէ առաջ պէտք է ջանալ ջիղերը հանդարտեցնել, որովհետեւ անքնութիւնը սովորաբար ջիղերու չափազանց ձգտումէն յառաջ կու գայ:

6) Առանց բժիշկին հաւանութեան պէտք չէ քնաբեր դեղեր առնել: Անոնց գործածութիւնը յաճախ վնասակար է, միւս կողմէ՝ այդ դեղերը երբեք չեն դադրեցներ քնատութեան իսկական պատճառները:

7) Հակառակ ամուսնական հարցերու մասնագէտներուն կարծիքին, այր ու կին պէտք է առանձին պառկին. արդարեւ, փորձառութիւնը կը ցուցնէ թէ մարդ աւելի հանգիստ կը քնանայ անհատական անկողինի մը մէջ:

8) Անոնք որ կանուխ կը պառկին, աւելի լաւ եւ աւելի երկար ատեն կը քնանան, ասոր հակառակ, անոնք որ իրենց սովորական ժամէն ուշ կը պառկին, ընդհանրապէս դէշ կը քնանան:

Ընդունուած սովորութիւն մըն է որ մարդ պառկած ատեն գլուխը միշտ մարմինին միւս մասերէն աւելի բարձր դիրքի մը մէջ կը դնէ: Սակայն Տօքթ. Մէնլի Հըլթի կը կարծէ թէ այդ դիրքը նախապաշարեալ եւ մինչեւ իսկ հակառողջապահիկ սովորութեան մը արդիւնք է, եւ խորհուրդ կուտայ հորիզոնական դիրքի մը մէջ պառկիլ:

Իր կարծիքով, քունի ատեն ջղային բջիջները՝ մանաւանդ ուղեղային բջիջները աւելի սնանելու եւ վերանորոգուելու պէտք ունին, երբ գլուխը բարձր դիրքի մը մէջ գտնուի, սիրտը հոն արիւն մղելու համար մեծ ճիգեր կ'ընէ, որով արիւնը դժուարաւ եւ փոքր քանակութեամբ դէպի գլուխ կ'ընթանայ, սակայն երբ գլուխը ցած դիրքի մը մէջ է, սիրտը չի հարկադրուիր մեծ կծկումներ ընելու, որով չի յոգնիր եւ արիւնը դիւրութեամբ եւ աւելի մեծ չափով դէպի գլուխ կը քալէ եւ առատօրէն կը սնուցանէ դանկուղեղի ջղային բջիջները, որոնք մեծ չափով պէտք ունին արիւնի եւ կը կազմեն ջղայնութեան ամենակարեւոր ազդակները:

Սակայն պէտք չէ կարծել թէ այդ դիրքին մէջ մարդ ուղեղային համախոնութիւն կ'ունենայ, որովհետեւ բնութիւնը գլխու շնչերակներուն անցքին վրայ դրած է վահանային գեղձը (glande thyroïde) որ չափաւորողի դերը կը կատարէ:

Յիշեալ բժիշկը կը յանձնարարէ մինչեւ իսկ գլուխը ցած եւ ոտքերը բարձր դիրքի մը մէջ պառկիլ:

Քունի հիւանդութիւնը կեդրոնական եւ արեւմտեան Ափրիկէի՝ մանաւանդ Քոնկոյի յատուկ հիւանդութիւն մըն է, որ երեք որոշ շրջաններ կը բոլորէ:

Առաջինը սկզբնական շրջանն է, որ ամիսներ երբեմն տարիներ կը տեւէ: Այդ շրջանին հիւանդը կը կորսնցնէ իր զուարթութիւնը, կը սկսի տրտմիլ, ձանձրոյթ կը զգայ խօսելէ, կ'ուզէ առանձնանալ, ենթակայ կ'ըլլայ գլխացաւութեան, եւ երբեմն ջղաձգութիւններու:

Երկրորդ շրջանը քնէութիւնն է, որ ատեն հիւանդը փափաք կը զգայ քնանալու եւ մարմինի բնականոն ջերմութիւնը կը նուազի: Այդ վիճակը կը տեւէ մէկ ամիս:

Երրորդ շրջանին ենթական քունի անդիմադրելի նոպայ մը կունենայ, որուն կ'ընկերանայ գործարանային յօրինուածութեան ընդհ. քայքայում մը, եւ ի վերջոյ մահ:

Դարմանումը կը կայանայ Aloxylի ենթամորթային ներարկումին մէջ:

Քունի հիւանդութիւնը արդիւնք է «trypanosome» կոչուած մանրադիտակային մակաբոյծ որդերու ներկայութեան, որոնք կը փոխանցուին ցէ-ցէ կոչուած ճանճերու խայթուցով եւ որոնցմով վարակուած են այդ ճանճերը:

Ցէ-ցէ ճանճերը տունի սովորական ճանճերէն քիչ մը խոշոր են, կռնակին վրայ կը կրեն մթագոյն շերտեր եւ օժտուած են թանձր ու տոկուն պատիճով մը, որ գլխուն յառաջամասին վրայ կ'երկարի:

Կրավչենկոյի յայտնութիւնները

ԽՄԲ.— Ռուսիոյ Խորհրդային դեսպանատան բարձրաստիճան պաշտօնեաներէն Վիքթոր Կրավչէնքօ որ 1943ին հրաժարեցաւ եւ մերժեց Մոսկուա վերադառնալ, այս տարի Ցուլսին ներկայանալով՝ կարգ մը անձերու կամ խմբակցութեանց հակամերիկեան գործունէութիւնը քննող խորհրդարանական յանձնախումբին, հետեւեալ զգայացունց յայտնութիւնները ըրած է Խորհրդային Միութեան մասին իբրեւ յաւելուած իր I Chose Freedom հատորին մէջ իր տուած տեղեկութիւններուն:—

ՀԱՐՑՈՒՄ.— Պ. Կրավչէնքօ յաճախ կը լսենք թէ այսինչ մարդը Ամերիկայի մէջ NKVDին գործակալներէն է: Կրնայի՞ք մեզի բացատրել թէ ի՞նչ կը նշանակէ NKVDի գործակալ ըլլալ եւ NKVDն ինչպէս կը գործէ Խորհրդային Միութեան մէջ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆ.— Այդ հարցումին ճշգրտօրէն պատասխանելու համար նախ պէտք է բացատրեմ թէ ինչպէս կազմակերպուած է Ներքին Նախարարութիւնը: Այս վերջինը երկու բաժանում ունի — պետական Ապահովութեան Նախարարութիւնը եւ Ներքին գործերու Նախարարութիւնը:

Պետական ապահովութեան Նախարարութիւնը որ խորհրդային լրտեսական ինչպէս նաեւ արտասահմանի ոստիկանական սպասարկութիւնն է, մեծ մաքրագործումներու օրերուն դժուարութիւններու հանդիպեցաւ քանի որ այդ ցանցին գլխաւոր ղեկավարները ձերբակալուեցան Ռուսիոյ եւ արտասահմանի մէջ: Պետական Ապահովութեան Նախարարութիւնը ունի բաժանում մը որ իր կազմովն իսկ արտաքին գործերու Նախարարութիւն մըն է որ ունի իր բաժանումները որոնք կը վարեն ոստիկանութեան քաղաքական աշխատանքները կեդրոնական Եւրոպայի, Սկանտինաւիոյ, Հարաւային Ամերիկայի մէջ եւ այլուր: Երբ խորհրդային կառավարութիւնը իր պաշտօնական ներկայացուցիչները կը ղրկէ ծովերէն անդին, դեսպանատուն մը կամ որեւէ տնտեսական պատուիրակութիւն մը, կամ զինուորական պաշտօնով մը, այս կազմակերպութիւնները կրնան զուգահեռաբար աշխատիլ, երբեմն գիրար լրացնել, բայց յաճախ իրարմէ անկախաբար կը գործեն:

Արտասահմանի խորհրդային կազմակերպութեան կողքին կան պաշտօնական դեսպանատունը, պետական ապահովութեան Նախարարութեան արտասահմանի բաժնին պատուիրակութիւնը, համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին արտասահմանի բաժնին ներկայացուցիչը եւ զինուորական ուժերու Նախարարութեան արտաքին գործերու եւ լրտեսութեան պատուիրակը:

Այս բոլորը կ'աշխատին համաձայն Խ. Միութեան մէջ ընդունուած հետեւեալ դրութեան — մէկը կը հսկէ միւսին վրայ, մէկ կը հետեւի միւսին շարժումներուն եւ մրցակցութիւն մը տեղի կ'ունենայ: Դժուար է ըսել թէ ինչ է այս դրութեան նպատակը: Հարցը այն է որ Քրէմլինի մէջ մարդ իր հացը ճարելու համար պէտք է աշխատի: Ինչ ալ ըլլայ, հիմնուելով իմ Ուաշինկթընի մէջ ձեռք բերած փորձառութեանս վրայ, կրնամ հաւաստել որ իմ կողմէ նշանակուած եւ համայնավար կուսակցութեան անդամ իւրաքանչիւր պատուիրակը ենթարկուած էր Ուաշինկթընի գնումներուն յանձնախումբին պետ՝ Սէտովին:

— Կրնայի՞ք ճշդել իր անունը.

— SEDOV:

Այս անձնաւորութիւնը համայնավար կուսակցութեան կեդրոնին Ամերիկայի ամէնէն կարեւոր ներկայացուցիչն էր: Կարելի չէր որեւէ որոշում տալ առանց իրեն: Դեսպան Կրոմիքոյի հետ յարաբերութեան մէջ էր ան: Անիկա ներկայ կը գտնուէր բոլոր այն ժողովներուն ուր կարեւոր որոշումներ կը տրուէին: Երբ Խ. Ռուսաստան վերադարձաւ պատուանշան ստացաւ:

— Սակայն դուրսէն դատելով Խ. Միութեան դեսպանը ձեր կառավարութեան ամէնէն բարձրաստիճան ներկայացուցիչն է ձեր կառավարութեան, Մ. Նահանգներու մէջ: Այնպէս չէ՞:

Ափրիկէի յատուկ այդ միջատը կը գտնուի գետերու եւ լիճերու եզերքները, խոնաւ եւ ստուերոտ վայրերու մէջ, մանաւանդ հոն՝ ուր կենդանիներ կը յաճախեն: Զափազանց որկրամոլ է, միայն արիւնով կը սնանի, խայթելով ողջ եւ մեռած կենդանիները: Երբ ծծած արիւնը բեռնաւորուած ըլլայ «Թրիփանօզոմներ»ով, իր պատիճին վրայ կ'առնէ այդ մակաբոյծ ջրաճճիները եւ զանոնք խայթոցով կը փոխանցէ հանդիպած կենդանիներուն եւ մարդոց, որոնց վրայ կը խոյանայ մեծ արագութեամբ:

Ցէ-ցէ ճանճերը կենդանածին են. իրենց թրթուրները կը զետեղեն խոնաւ վայրերու եւ աղբերու մէջ, ուր վեց շաբաթէն միջատը կը ծնի:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

— Այո, պաշտօնապէս այդպէս է, բայց ամէն անգամ որ գաղտնի նիւթ մը կը գումարուէր գնումներու յանձնախումբին մէջ Սէտովն էր որ կը նախագահէր։

— Պ. Քրավչէնքօ, տեղեկութիւններ ունի՞ք թէ որոնք են համայնավար կուսակցութեան կամ իր զինուորական մարմիններուն կողմէ նշանակուած այն անձերը որոնք Ամերիկա կուգան լրտեսելու։

— Կրնամ ձեզի ապահովցնել որ ընդհանուր առմամբ ոեւէ մէկը որ Ամերիկա կուգայ տնտեսական քաղաքական կամ զինուորական առաքելութեամբ անպատճառ հրահանգ ստացած է որ գաղտնի տեղեկութիւններ հաւաքէ։

— Կարելի՞ է այդ բանը ըսել բոլոր անոնց համար որ Խ. Միութենէն այս երկիրը կուգան։

— Նուազագոյնը որ կրնամ ըսել հետեւեալն է որ Խ. Միութենէն Ամերիկա եկող որեւէ պաշտօնեայ պէտք է նկատուի հաւանական լրտես մը։ Գնումներու յանձնախումբին մէջ ես չեմ ճանչցած որեւէ մէկ, ըլլայ օդանաւային, մետաղագործական կամ մեքենաներու բաժինին մէջ որուն գլխաւոր մտահոգութիւնը չըլլար գաղտնի տեղեկութիւններ քաղել Ամերիկայի համապատասխան ճարտարարուեստի մասին։ Մի մոռնաք որ իմ պաշտօնավարութեանս տեւողութեան Ուաշինկթըն գտնուող, Խ. քաղաքացիներուն 90առ հարիւրը անդամ էին համայնավար կուսակցութեան։ Արդ, համաձայն կուսակցութեան օրէնքին եւ Լենինի յայտարարութեանց, ամէն համայնավար պարտաւոր է Չեկիստ ըլլալ, այսինքն գործակալ գաղտնի ոստիկանութեան։ Այսպէս է կուսակցութեան անդամներուն գործնական հոգեբանութիւնը։ Ասիկա չի նշանակեր անշուշտ որ ամէն եկող փափաքը կամ պարտականութիւնը ունի լրտեսութիւն կատարելու։

Ահաւասիկ ձեզի օրինակ մը։— Եթէ հարցնէք Պ. Զիմուչինի «կուսակցութեան անդա՞մ էք», պիտի պատասխանէ ոչ։ Ամերիկա եկած է իբրեւ սովորական ճարտարագէտ մետաղագործական ձեռնարկի մը։ Իրականին մէջ սակայն անիկա եղած է փրոֆէսօր, գիտութեան դասեր տուած է եւ աշխատած է Մոսկուայի օդանաւերու շինութեան մասնագիտական կաճառին մէջ։ Պարոն Զիմուչին իր գործակիցներուն հետ Ամերիկայի մէջ կը քաղէր գաղտնի տեղեկութիւններ ամերիկեան օդանաւերու շինութեանց մասին։ Իր թղթածրարին մէջ ունէր գաղտնի յատակագիծներ, լուսանկարներ, հաշուական թուղթեր եւն.։ Շատ քիչ տեղեկութիւն ունիմ թէ ինչպէս հաւաքած էր այդ փաստերը եւ ծանօթ չեմ իր գործակիցներու անուններուն, բայց անձամբ տեսած եմ գաղտնի տեղեկագիրներուն մէջ ամփոփուած փաստաթուղթերուն լուսանկարները զոր գնումներու յանձնախումբին նախագահը անձամբ Մոսկուա տարաւ օդանաւով օգտուելով իր անձագրէն եւ դիւանագիտական առանձնաշնորհներէն։ Այդ տեղեկագիրը ստորագրողները պատուանշան ստացան իրենց Ռուսիա վերադարձին։ Միեւնոյն բանը պատահեցաւ Ամերիկեան սուզանաւերուն համար։ Անմիջապէս չեմ կրնար ձեզի տալ անունները, բայց եթէ պէտք ըլլայ կը հաղորդեմ թէ ինչպէս կազմուած էր գաղտնի տեղեկագիրը։

— Եթէ որեւէ մէկը առարկութիւն չունի կ'ուզենք այդ տեղեկութիւնները ունենալ։ — Կրնայի՞ք այդ անունները տալ մեր յանձնախումբի՞ն վարչական խորհուրդին։

— Այո։ Սուզանաւերու յատակագիծերը, լուսանկարները եւայլն հաւաքուած են խորհրդային նաւային ուժերու հրամանատարներուն կողմէ, որոնք ոչ զինուորական հագուստով կը պտըտէին եւ մասնագէտ էին այդ տեսակ խնդիրներու մէջ։ Այս տեղեկութիւններն ալ Մոսկուա ղրկուեցան դիւանագիտական ճամապարհով։

— Կը խնդրեմ ըսէք, կը կարծէ՞ք որ Խ. Միութիւնը կրնար Ամերիկա ղրկել զինուորական կցորդ մը որ իրականին մէջ պիտի ըլլար գիտութեան մարդ եւ փոխադարձաբար Ամերիկա եկող գիտութեան մարդ մը իրականին մէջ կրնայ ըլլալ զինուորական մասնագէտ մը։ Ա՞յս է դրութիւնը։

— Այո։ Շատ կարելի է եւ ճիշդ այդ բանն է որ կը պատահի։ Երբ Մոսկուայէն կը մեկնէի առաջարկեցին որ կեղծ անունով ճամբորդեմ որովհետեւ խորհրդային ոստիկանութիւնը կ'ուզէր ապահով ըլլալ որ պիտի չի հարցաքննուէի կառավարութեան պատկանած ըլլալուս համար։ Երբ Ուաշինկթըն հասայ անմիջապէս յարաբերութեան մէջ մտայ Սէտովի հետ որ ինծի խորհուրդ տըւաւ որեւէ բան չյայտնել նախապէս վարած պաշտօններուս մասին։ Երբ խորհրդային դեսպանատան մէջ լեցուցինք ամերիկեան կառավարութեան տուած հարցարանը դուք անոր մէջ չտեսաք որ եւ է յիշատակութիւն որ ես աշխատած էի խորհրդային ժողովրդական կոմիսարիատի մէջ։ Այս բոլոր տեղեկութիւնները Սէտով ջնջել տուած էր։ Կ'ուզեմ աւելցնել նաեւ թէ շատ կարելի է որ քաղաքացիի տարազով ծպտուած խորհրդային զինուորականներ եւ փոխադարձաբար զինուորական տարազով քաղաքացիներ Ամերիկա կուգան։

(1)

ԿՈՉ ՊԷԼՎԻԼԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ

Յարգելի հայրենակիցներ,

Վերածնուած հայրենիքի մեր հարազատ կառավարութիւնը եւ ժողովուրդը լծուած են ներգաղթի սրբազան գործին, փրկելու համար բազմաչարչար արեւմտահայ ժողովուրդի վերջին բեկորները, եւ միեւնոյն ատեն զօրացնելու համար հայկական պետականութեան հիմերը։ Երկու տարիէ ի վեր հայրենադարձներու կարաւանները իրարու կը յաջորդեն եւ կ'ընդունուին դրկաբաց երկրի մեր եղբայրներու ու քոյրերու կողմէ։ Երախտապարտ գաղութահայութիւնը լաւ գիտէ թէ այս Մեծ Գործը միեւնոյն ատեն մեծածախս գործ է որուն յաջողութիւնը կը կարօտի հսկայական գումարներու։

Ազգի եւ հայրենիքի հանդէպ իր պարտականութեան գիտակից համայն հայութիւնը, եւ մասնաւորապէս Ֆրանսահայութիւնը, ճիշդ գնահատելով ձեռնարկին նշանակութիւնը, նիւթական կարեւոր նուիրատուութիւններով մասնակցեցաւ ազգահաւաքի գործին։ Ազգային արժանապատուութեան նախանձախնդիր Պէլվիլի հայութիւնն ալ, առեւտրականէն մինչեւ համեստ աշխատաւորը, առանց դասակարգային խտրութեան, միշտ կատարած է իր պարտականութիւնը հանդէպ հայրենիքի։ Հիմնուելով այս գեղեցիկ փաստին վրայ, անարդար պիտի ըլլար մեր թաղամասի հայորդիները զրկել կատարուած հայրենասիրական պարտականութեան մը առթած հոգեկան վայելքէն։ Ուստի ընթացք տալով Հ. Բարեգործական Ը. Միութեան 4 — 8 —47 թուակիր կոչին, Պէլվիլի Հ. Ա. Ը. Միութեան մասնաճիւղի վարչութիւնը խորհրդակցական ժողովի մը հրաւիրեց թաղիս ծանօթ ու յարգուած ազգայինները եւ կազմուեցաւ կեդրոնական հանգանակիչ յանձնախումբ վաւերացուած Հ. Բարեգործական Ը. Միութեան կողմէ։

Վստահ հայրենիքի հանդէպ ունեցած ձեր պաշտամունքին, յանձնախումբը, պիտի դիմէ ձեզի ստանալու համար ձեր սրտաբուխ նուէրները։ Համոզուած ենք թէ ձեր տնտեսական կարողութեան ներած առաւելագոյն չափով պիտի մասնակցիք համահայկական այս սուրբ գործին։

Ի դիմաց Պէլվիլի եւ շրջաններու մէջ, ի նըպաստ ներգաղթի, հանգանակութեան կեդրոնական յանձնախումբի նախագահ Ս. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ, գանձապահ Ե. ՆԱԶԱՐԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ. Ը

Հրաւիրուած զօրեղ խումբի մը կողմէ մեր Ա. խումբը վարիչ Քիզիրեանի ղեկավարութեան տակ, կը մեկնի դէպի Morvan՝ ուր S. C. Entrainsի (promotion d'honneur) տեղական խումբը, մեր այցելութեան առթիւ, շրջանի լաւագոյն մարզիկները համախմբած էր իր դրօշին տակ։

Հազիւ խաղը սկսած տեղական selectionին մեծ վարպետութիւնը ի յայտ եկաւ։ Տասը վայրկեան խաղէ վերջ կէտ մը նշանակեցին։

Մեր տղաքը եռանդով կը վազէին գնդակին ետեւէն որ կարծես հակառակորդին մենաշնորհն էր։

Շնորհիւ սեղմ պաշտպանողականի մը ուրիշ կէտեր չնշանակուեցան մինչեւ Ա. կիսախաղին վերջը։ Եթէ կարողանայինք նոյն եռանդով շարունակել պատուաբեր պարտութիւն մը կրած կ'ըլլայինք, իսկ եթէ ոչ ...

Ու խաղը կը վերսկսի։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը հակառակորդին հողամասին կը տիրապետէ։ Սրապ կը նշանակէ կէտը, Entrains 1, Հ. Մ. Ը. Մ. 1։

Մեր ճնշումը աւելի կատաղի է։ Ապարդիւն սակայն։ Հինգ վայրկեան կը մնայ։ Հակառակորդը վերջին յարձակում մը կը փորձէ, գնդակը մեր վերջապահին ձեռքին կը դարնուի, եւ գեղեցիկ հարուածով մը Entrains կը նշանակէ իր 2րդ կէտը եւ խաղը կը վերջանայ իր յաղթանակով 2—1։

Գեղեցիկ խաղարկութիւն մըն էր։ Ամէն գնահատութեան արժանի են մեր մարզիկները, մանաւանդ առաջին գիծին պաշտպանները Փափազեան, Պետրոսեան եւ բերդապահը։

Գալով մեր պահեստի ու Junior խումբերուն ամէն կիրակի յաղթանակէ յաղթանակ կը թռչին։

Առիթ կ'ունենանք ծանօթացնելու մեր այս երկու արժէքաւոր խումբերը որոնց մէջ ապագայ խոստացող մարզիկներ շատ կան։— Ք. Ո.

ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը։

Լուրեր Բարեգործականէն

Բարեգործականի 10 Նոյեմբերի զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (ստացանք Դեկտեմբեր 10ին).—

1.— Կեդր. Վարչ. Ժողովը խորին վշտով կ'արձանագրէ իր անդամներէն ողբ. Յարութիւն Կիւլպէնկեանի մահը, որ տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 24ին, Նիւ Եորքի իր բնակարանին մէջ։ Բարերար անդամ Հ. Բ. Ը. Միութեան, անոր ջերմ սատարողներէն մէկն էր եղած աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր, որպէս գանձապահ, նախ, Ամերիկայի Կեդր. Յանձնաժողովին եւ ապա Կեդր. Վարչ. Ժողովին որուն պատուակալ անդամ անուանուած էր տարիէ մը ի վեր։

2.— Ներգաղթողներու յատուկ բնակարաններու կառուցման աշխատանքներուն համար, Նոյեմբեր 1ին Ռօսիա նաւով Հայաստան ուղարկեցինք 4 պեղիչ մեքենաներ (էքսքէվէյթըր) եւ մօտ ատենէն պիտի ղրկենք ուրիշ երկու հատ եւս երբ պատրաստ ըլլան։ Վեց մեքենաներու արժէքն է 75 հազար տոլար, բայց ուրախ ենք որ յաջողեցանք ապահովել անոնց ձրի փոխադրութիւնը մինչեւ Պաթում եւ այդ կերպով 8000 տոլարի յաւելուածական ծախք մը խնայելով։

3.— Կեդր. Վարչ. Ժողովը իր վերջին նիստին մէջ լուրջ խորհրդակցութեան առարկայ ըրաւ եղբայրական օգնութեան սուրբ պէտքը Իրանահայութեան մէկ հատուածին։ Հեռագիրներով եւ նամակներով հաղորդուած տեղեկութիւններէ կը հասկցուի թէ ներգաղթելու պատրաստ շուրջ 15.000 հոգիի Հայաստան մեկնումը յանկարծ արգիլուած է Իրանի կառավարութեան կողմէ, որ ատեն մը նոյն իր արտօնութիւնը տուած է դարձեալ, բայց այլեւս ժամանակը ուշ է եւ հայրենադարձը չի կրնար տեղի ունենալ գարունէն առաջ։

Թշուառութեան մատնուած են մանաւանդ մեծ քաղաքներ հաւաքուած հազարաւոր երկրագործներ, որոնք պարսիկ հողատէրներու կալուածներուն վրայ կ'աշխատէին եւ չեն կրնար ետ վերադառնալ, իրենց գործերը պարսիկ գիւղացիներուն յանձնուած ըլլալով։ Կեդր. վարչութիւնը երկու շաբաթ առաջ 5000 տոլար տրամադրեց իբր առաջին օգնութիւն մը եւ իր Նոյեմբեր 3ի նիստին մէջ տրուած որոշման համաձայն 10.000 տոլարի առաքում մը եւս կատարեց եւ ըրաւ կարգ մը ուրիշ նախատեսութիւններ։

4.— Պարոն Ջարլզ Գարակէօզեան, Միութեանս յարգելի նախագահ Պ. Արշակ Գարակէօզեանի զաւակը միաձայնութեամբ կեդր. վարչութեան անդամ նշանակուած է, հրաժարեալ Պ. Հայկ Թիւֆէնքճեանի տեղ։

5.— Գոհունակութեամբ կը հաղորդենք թէ, Քալիֆորնիոյ շրջանային յանձնաժողովին կազմակերպական խնդիրը արդէն իր բանաւոր լուծումը գտած ըլլալով, նոյն շրջանին համար նշանակուած է նոր յանձնաժողով մը որուն անդամներն են Տոքթ. Ա. Մ. Ալեքսանտր, Պ. Մկրտիչ Սամուէլեան, Արայ Խոյլկեան, Արամ Ղազարեան, Պօղոս Սարկաւագ Վարդանեան, Եզրաս Թէլլալեան եւ Ենովք Քէշիշեան։

6.— Աթէնքի Նէա Զմիւռնի արուարձանին մէջ, գլխաւորաբար Միութեանս ծախքով եւ Հայ գաղթականներու համար շինուած տուներուն սեփականութեան իրաւունքը հելլէն կառավարութեան կողմէ վէճի առարկայ եղած ըլլալով, անոնց բնակիչներուն Հայաստան ներգաղթելէն ետք, կեդր. վարչ. ժողովի փոխ նախագահ Պ. Լեւոն Կերտան մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ վերջերս, Նիւ Եորքի մէջ, վարչապետ Պ. Ցալտարիսի հետ եւ խնդիրը անոր բացատրեց։ Վարչապետը խոստացաւ հարցը բարեացակամութեամբ քննել, Աթէնք վերադարձին։

7.— Ուրիշ մանր նուիրատուութեանց կարգին, վերջերս ստացանք ողբ. Սարգիս Գրիգորեանի կտակադրամը՝ տոլար 10.827.97, ինչպէս նաեւ Արսէն Քահանայ Թորոսեանի կեանքի ապահովագրութեան գումարը 10.270.— տոլար զոր ողբացեալը Միութեանս կտակած էր։

8.— Կեդր. վարչութիւնը ուսումնական թոշակներ սահմանեց բնիկ Հաճընցի երեք ուսանողներու, որոնք համալսարանական դասընթացքի պիտի հետեւին Պէյրութի մէջ։ Այս երիտասարդներն են Նուպար Նաշեան, 20 տարեկան, որ պիտի հետեւի քիմիաբանութեան, Յակոբ Գըրդեաշարեան, 20 տարեկան, բժշկութեան եւ Նշան Թօսունեան, 22 տարեկան, ուսանող Աստուածաբանութեան։ Թոշակի այս յատկացումը կատարուեցաւ Յակոբ Գըրդեաշարեան եւ Տէօվլէթ Տատրեան կտակներէն, որոնք կնքուած են Հաճընցիներու վերապահուած՝ կրթական նպատակներով։

9.— Ներգաղթի գործողութիւններուն մասին Միութեանս Կեդր. Դիւանին ստացած տեղեկութեանց համաձայն, 12 շոգենաւեր ցարդ Հայաստան փոխադրած են՝

Յունաստանէն 11.462 անձ, Լիբանանէն եւ Սուրիայէն 11.189, Ֆրանսայէն 3200, Եգիպտոսէն 1680, Միացեալ Նահանգներէն 152 անձ։

Համագումար 27.683 անձ։

Կառավարութեան յանձնակատար ծրագիրները

Տնտեսական գործերու նախարար Պ. Ռընէ Մայէր Ուրբաթ օր խորհրդակցութիւններ ունեցաւ պատկան իշխանութեանց հետ օրավարձերու եւ գիներու մասին կարգադրութիւններ ընելու համար: Խորհրդակցութեանց կը մասնակցին ի հարկէ Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան վարչական խորհուրդին անդամները: Գործատէրներու ազգային մարմինն ալ իր կարգին պիտի հրաւիրուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՌՈՄԻ գործադուլը որ, հակառակ Առեւտրական Սենեակէն արձակուած հրահանգներուն, «ընդհանուր» չէ, կը շարունակուի երկու օրէ ի վեր: Հինգշաբթի օր ծանր դէպքեր պատահեցան մայրաքաղաքին մէջ: Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 800 բանթողներ:

ԷՆԿԻՒՐԻԷՆ կը հաղորդուի որ չորեքշաբթիէն հինգշաբթի երկրաշարժի չորս ցնցումներ տեղի ունեցած են հարաւային Թուրքիոյ մէջ: Մարդկային կորուստ չկայ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդարանի արտաքին գործերու յանձնախումբը տեղեկագիր մը հրատարակեց հինգշաբթի օր՝ միջազգային կացութեան մասին: Խօսելով Եւրոպայի խառնակութեանց մասին, տեղեկագրին հեղինակները դիտել կուտան որ — համայնավարներու Արեւմտեան Եւրոպայի մէջ օրինական միջոցներով յաղթանակելու յոյսերը չքացած են: Համայնավարները կրնան բռնի եւ ապօրինի միջոցներու դիմել: Եթէ անոնք կատաղի փորձ մը չեն ըներ իշխանութեան գլուխ գալու Ֆրանսայի կամ Իտալիոյ մէջ, ուրեմն կը նշանակէ որ համայնավարութեան ծաւալումը կասած է:

ՓԱՐԻԶԻ պետական շրջանակներու մէջ ցաւ կը յայտնուի որ Խորհրդային կառավարութիւնը խզած է իր առեւտրական բանակցութիւնները Ֆրանսայի հետ: Ինչպէս արդէն գրած էինք, Մոսկուայի այդ որոշումին հետեւանքով Ֆրանսա ցորեն պիտի չստանայ Խորհրդային Միութենէն: Նոյեմբեր 8ին Ռուսիա յանձն կ՚առնէր մօտաւորապէս 300.000 թոն ցորեն ղրկել որուն համար Ֆրանսա պիտի յանձնէր 344 միլիոն արժողութեամբ ճարտարարուեստական զանազան ապրանքներ: Առեւտրական պատուիրակութիւն մը Մոսկուա պիտի մեկնէր: Մոսկուա տակաւին վիզայի արտօնութիւն չէր տուած երբ պատահեցաւ 20 Խորհրդային քաղաքացիներու արտաքսումի դէպքը:

Ֆրանսական կառավարութիւնը պատասխանած է Մոսկուայի վերջին բողոքագրին: Իր պաշտօնէն հեռացուած է Մոսկուայի Ֆրանս. Ներգաղթի առաքելութեան նախագահ Ր. Մարքիէ որ խիստ բառերով ամբաստանած էր իր սեփական կառավարութիւնը:

ՖՐԱՆՔՖՈՒՐԹԷՆ կը տեղեկացնեն թէ գերմանական դատարանը պիտի «դատէ» Հիթլէրն ու իր կինը, Էվա Պրաունը, անշուշտ ի բացակայութեան ... եւ պիտի գրաւուին իրենց հարստութիւնները:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Պոլսահայ թերթերու տեղեկութեանց, բացարձակօրէն անհիմն է այն զրոյցը թէ Թրքական կառավարութիւնը պիտի արտօնէ Թրքահայերու վերադարձը: Ներքին Նախարարութիւնը պաշտօնապէս հերքած է այս լուրը որ առաջին անգամ հրատարակուեցաւ «Ժամանակ»ի մէջ:

ՅՈՅՍ ԿԱՅ ՈՐ Անգլիոյ եւ Խորհրդային Միութեան առեւտրական բանակցութիւնները յաջող արդիւնքի մը յանգին. Անգլիա պիտի ստանայ գարի, ցորեն, եգիպտացորեն և վարսակ, որոնց փոխարժէքը պիտի վճարէ ճարտարարուեստական արտադրութիւններով:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կառավարութիւնը ցաւ յայտնած է Ֆրանսական կառավարութեան որ իր անդամներէն մէկը Կոփեքի նախատական բառեր արտասանած է Ֆրանսայի վարիչներուն հասցէին, դասախօսութեան մը ընթացքին, եւ ծանր հայհոյանքով մը «պատուած» է Ֆրանսացի նորընտիր վարչապետը:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան գօտիին ձայնասփիւռին վրայ Ամերիկացի հրամանատար մը ճառխօսելով ըսաւ թէ «համայնավարութիւնը կարմիր պատմուճան հագած փաշականութիւնն է» եւ համայնավարները արեւելեան Եւրոպայի մէջ «սարսափի տակ կը պահեն ժողովուրդները ինչպէս կ՚ընէին Փաշականները»:

ՇՐՋԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ հանուած թղթադրամներուն ընդհանուր գումարը այս շաբթու բարձրացաւ 898.985.000.000ի որ աննախընթաց է Ֆրանսայի պատմութեան մէջ: Պատճառ ցոյց կը տրուի այն վիթխարի փոխառութիւնը զոր կառավարութիւնը կնքած է Պանք տը Ֆրանսին մօտ՝ գործադուլներու ընթացքին:

Պ. Արամ Տէր Կարապետեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Լ. Գեւոնեան եւ զաւակները (Փարիզ) խորին վիշտով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրելի մօր,

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՋԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցած է Պոլսոյ մէջ Նոյեմբեր 17ին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Նոյեմբեր 19ին, Բերայի Ս. Երրորդութեան եկեղեցին մէջ:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐԴԱՐ ՃԷՄՃԷՄԵԱՆ կը փնտռէ զաւակը Ենովք Ճէմճէմեանը որ պատերազմէն առաջ Մարսէյլ կը գտնուէր: Տեղեկացնել Մեսրոպ Հանտալեանի Agraciada 2688 y Entre Rios Montevideo, Uruguay:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՊՈԼՍՈՅ ԷՍԱԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԱԽՃԱՆԵԱԼ

ԲՈԼՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԵՒ

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ Դեկտեմբեր 21ի կիրակին, Փարիզի Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, յետ պատարագի:

Կը հրաւիրուին բոլոր էսաեանցիները որ ի-րենց ներկայութեամբ յարգեն անոնց յիշատակը:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ծ. ԹԻՒԸ (Նոյ.),

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ:

Վարչական հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris:

Հատով կը ծախուի հայ գրատուներու՝ Հր. Սամուէլ 31 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao:

Մեր բաժանորդներուն

Վերջին գործադուլներուն հետեւանքով հաղորդակցութիւնները եւ փոստը անկանոն ըլլալով շատեր չկրցան ժամանակին մաքրել իրենց բաժանորդագրութեանց հաշիւները:

Վարչութիւնս մինչեւ Դեկտեմբեր 31 կ՚երկարաձգէ իր պայմանաժամը այդ կարգի անվճար հաշիւներուն համար, թերթերը դադրեցնելէ առաջ:

Այս առթիւ ներողութիւն կը խնդրէ նաեւ իր բոլոր բաժանորդներէն, կամքէ անկախ պատահած անկանոնութեան համար: Մասնաւորաբար իր շրջանի (13րդ) նամակատունը ամէնէն ուշ վերաբացուած ըլլալով շատեր չեն ստացած իրենց թերթերը, որով բոլորին պայմանաժամը 8 օրով առաջ տարուած է ըստ օրինի:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Րաֆֆի խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին հերթական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ Կեդր. Կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջանի քոյր կոմիտէներու ընկերները այս շաբաթ երեկոյ Դեկտեմբեր 13ին, ժամը 8.30ին ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Կը խօսի ընկեր ՎԱՐԴԳԷՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ: Ներկայանալ անդամատետրով:

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար Դեկտեմբեր 14ին, յետաձգուած է:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ ուրախ են ծանուցանելու իրենց անդրանիկ զաւկին ԱԼԷՆ - ԿԱՐՊԻՍ - ՄԵՐՈՒԺԱՆԻ ծնունդը, 5 Դեկտեմբեր, 1947ին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը այց մը կազմակերպած է այս կիրակի, 14 Դեկտեմբեր, Musée Rodin: Հաւաքատեղի՝ métro Invalides, ժամը 3ին:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ փետրուար 15ին Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՑԵՐԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին, Կիրակի, 21 Դեկտեմբեր, ժամը 3էն 11, Սալ Ժան Կուժոնի մէջ, 8, Rue Jean Goujon:

Orchestre GARO SARIAN:

Գեղարուեստական բաժին Պիւֆէ

Նկարահանդէս

ՆԿԱՐԻՉ Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆԻ նկարահանդէսին բացումը կը կատարուի յառաջիկայ շաբաթ օր, 13 Դեկտեմբեր ժամը 3ին, Սթիւտիօ Ալէմշահի մէջ 19a Rue Caumartin, Paris (9), հովանաւորութեամբ Ֆրանքօ — Արմէնիէնի եւ կարգադիր յանձնախումբի եւ նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆի:

Նկարահանդէսը որ պիտի տեւէ մինչեւ Դեկտեմբեր 23, բաց է ամէն օր ժամը 10էն 1, եւ 3էն 7: Կիրակի օրերը ժամը 3էն 7:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Պ. Հ. Կ. Խաչի Օգն. մասնաճիւղը եւ Փարիզի Հայ Տիկնաց Միութիւնը կազմակերպած են պարահանդէս մը, 8 փետրուար 1948ին «Lutétia»ի շքեղ սրահներուն մէջ Bld. Raspail: Կը խնդրուի նկատի առնել այդ թուականը:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար· 1200, 6ամս· 650, Արտ. 15 տոլ· կամ 3 անգլ·

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 14 Décembre 1947 Կիրակի 14 Դեկտեմբեր

ԺԹ· ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 5214-Նոր շրջան թիւ 823 խմբագիր՝ Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Փր·

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏ ԵՒ ԱՆԿԱԽ...

Երեւանի արտասահմանեան մունետիկները ատենէ մը ի վեր կը ճառեն Հայաստանի ազատութեան եւ անկախութեան մասին՝ միամիտները շփոթութեան մատնելու համար:

Ամերիկահայ խմբագիր մը, քանի մը ամիս առաջ, առանց կարմրելու, կը յայտարարէր թէ Խորհրդային Միութիւնը աշխարհի ամէնէն ազատ ու ժողովրդավար երկիրն է:

Տարբեր չէ կարծիքը Ֆրանսայի կամ Սուրիոյ մէջ նստած իր բարեկամներուն :

Ազա՛տ եւ անկա՛խ :

Մարդ բաւական յանդգնութիւն ունենալու է այդ տեսակ ջախջախիչ յայտարարութիւն մը ընելու համար, մանաւանդ այն ափերուն վրայ ուր ժողովրդավարութիւնը կը գործադրուի լայնօրէն եւ նիւթական հնարաւորութիւններու սահմանին մէջ :

Թերահաւատները կրնան աչք մը նետել, հայերէն կամ օտար համայնավար մամուլին վրայ, տեսնելու համար թէ ինչեր կը գրուին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Ամերիկայի մէջ՝ օրուան կառավարութեան կամ պետական կարգուսարքին դէմ:

Կամ ինչ նախատական բացագանչութեանց առարկայ կ'ըլլան վարչապետներն ու նախագահները՝ խորհրդարաններէն ներս :

Երեսուն տարուան մէջ՝ մենք տակաւին չտեսանք որ Խորհրդային Հայաստանի մէջ կամ Ռուսիոյ անծայրածիր տարածութիւններուն վրայ, քաղաքացին համարձակէր քննադատել օրուան իշխանաւորները :

Մինչդեռ, մեր նորելուկ համայնավարները որոնց ջախջախիչ մեծամասնութիւնը համայնավար վարդապետութեան այբուբենին ալ ծանօթ չէ, անտեղի բառերով կ'արտայայտուին հիւրընկալ երկիրներու վարիչներուն դէմ :

Թրումընի օրինագծին հրատարակութեան օրերուն, թեթեւսոլիկ խմբագիր մը համարձակեցաւ գրելու թէ նախագահը չի յարգեր երկրին սահմանադրութիւնը որուն մասին արդէն շատ բան չի գիտեր :

Ուրիշ մը, նոյն խառնիճաղանճէն, խմբագրականի մը մէջ կը յիշեցնէր — ազգասիրաբա՛ր — թէ Ամերիկայի նախագահը ինք չէ որ կը գրէ իր ճառերը...

Տակաւին ի՛նչ գոհարներ՝ այս ու այն ականաւորին դէմ՝ միշտ յանուն հայրենիքի շահերուն կամ յանուն ժողովրդավարութեան, որուն ստուերն ալ չէ մնացեր Երեւանի պողոտաներուն վրայ :

Փորձեցէք, սակայն, բարեմիտ քննադատութիւն մը ընել Խորհրդային Հայաստանի այս կամ այն ելոյթին մասին:

Գիտական յօդուածով մը, բաղդատեցէք խորհրդային վարչաձեւն ու, օրինակ, բրիտանական խորհրդարանական սահմանադրութիւնը :

Բացատրեցէք ընթացիկ բառերու իմաստը — ազատութիւն, անկախութիւն, ինքնորոշման իրաւունք — եւ հետաքրքրուեցէք թէ ինչու եւ ինչպէս խեղաթիւրուած են այդ ըմբռնումները Խորհրդային վարչաձեւին տակ:

Խառնիճաղանճը կը փրփրի եւ դուք կը դառնաք դաւաճան, հակահայաստանեան, փաշական կամ գործակալ:

Քիչ մըն ալ առաջ երթալով, հարցումներ տուէք մեր սեփական հողերուն մասին :

Ինչու Հայաստանի չեն վերադարձուիր Ախալքալակը, Ղարաբաղը, Նախիջեւանը :

Ինչու ընկեր Վիշինսքի Սթալինի հայրենակիցներուն կը պարգեւէ Կարսն ու Արտահանը :

Ինչու ներգաղթ չիկատարուիր Պոլսէն ուր հազարաւոր հայրենակիցներ արձանագրուած են եւ տակաւին կը սպասեն, իսկ Թուրքը եաթաղան կը սրէ իրենց համար :

Ինչ պատահեցաւ Իրանի կամ Եգիպտոսի ներգաղթի կարաւաններուն:

Կամ քանի հոգի, մեր հայրենիքէն, կը տառապին Սիպերիոյ տափաստաններուն մէջ:

Երկար է շարքը այս կարգի հարցումներուն եթէ միայն պատասխանող ըլլար մեզի այն երկրէն ուր ազատութիւնն ու անկախութիւնը ամբողջական են՝ համաձայն Երեւանի ծանծաղամիտ քարոզիչներուն:

Հայրենիք մը ազատ է ու անկախ միայն այն ատեն երբ անհատը չղթայուած չէ եւ տէրն է իր կամքին եւ իր մտածումներուն:

Իմաստակութիւն է հակառակը պնդել: Ժ.

Խորհրդարանը մէջ դանկիրին հետ

Ֆրանսական խորհրդարանը ուրբաթ օր 183ի դէմ 411 ձայնով վաւերացուց կառավարութեան վարած քաղաքականութիւնը Խորհրդային Միութեան հանդէպ ու մասնաւորաբար անոր պատասխանը Մոսկուայի վերջին բողոքագրին: Ինչպէս արդէն գրած էինք, Մոսկուայի կառավարութիւնը կը պահանջէ հեռացումը ֆրանսական այն առաքելութեան որ պաշտօն ունէր կազմակերպելու 10000 Ալզաս - Լորէնցի գերիներու հայրենադարձը :

Խորհրդարանի վիճաբանութեանց ընթացքին ընկերվարական երեսփոխան մը յանձնարարեց կառավարութեան որ յայտնէ Ռուսերուն թէ «հակառակ որ իրենց սահմաններուն մէջ անհատը արժէք մը չունի, Ֆրանսայի մէջ մենք տակաւին կը շահագրգռուինք անհատին բարօրութեամբ»:

Աջակողմեան երեսփոխան մը կարդաց հետեւեալ նախադասութիւնը խորհրդային դեսպանատան պաշտօնատարներէն Կոբիաքովի գիրքէն — «պէտք է խոստովանիլ որ ռուսական ներգաղթի յանձնաժողովը գաղտնի գործակալներու ցանց մը ունէր Ֆրանսայի մէջ»:

Այս ելոյթին վրայ, համայնավարները աղմուկ բարձրացուցին եւ նախատական բառեր արտասանեցին վարչապետին «ամերիկեան կուսակցութեան» դէմ: Արմատական երեսփոխան մը թուանշաններ ներկայացուց անյայտացած Ալզասցիներու մասին — 140.000 էին, 85 հազարը վերադարձան պետական կամ այլ միջոցներով, Թերեւս 10 հազար հոգի սպաննուած են :«Ո՞ւր է մնացեալը»:

Պատերազմի վեթերաններու նախարարը Ֆրանսուա Միթրան, պատասխանեց: Նախ դիտել տուաւ որ Մոսկուայի կառավարութիւնը բռնաբարած է 1945ի կնքուած ներգաղթի համաձայնութիւնը եւ տակաւին չէ թոյլատրած գերի Ալզասցիներու վերադարձը:Նախարարը յետոյ շարունակեց.— Յանուն մեր հայրենիքի շահերուն հանդուրժեցինք շատ մը երեւոյթներուն որոնք թոյլ պիտի չտայինք՝ տարբեր պարագաներու տակ : Ռուսիա գանգատելու իրաւունք չունի: Իր քաղաքացիները այս երկրէն վտարուեցան երբ հաստատուեցաւ որ անոնք մասնակցութիւն ունեցած են դատապարտելի արարքներու մէջ՝ գործադուլներու ընթացքին »:

★ Ելմտական Նախարարը ուրբաթ օր սկսաւ խորհրդակցութիւններ ունենալ գործատէրերու ինչպէս նաեւ Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներուն հետ՝ օրավարձերու եւ գիներու խնդիրը կարգադրելու համար: Սէ Ժէ Թէի պատուիրակները առաջարկած են կառավարութեան որ բարեկարգումներ կատարուին եկամուտի տուրքին օրէնքին մէջ եւ դրութիւն մը հաստատուի որ երկրագործական արտադրութիւնները ուղղակի հանրութեան ձեռքը հասնին՝ առանց «միջնորդներու»:

★ Սէթի (Միջերկրական) նաւահանգիստին աշխատաւորները տակաւին գործադուլի մէջ են: Քսաներկու նաւեր կը սպասեն քարափի :

ԷՆԿԻՒՐԻԷՆ կը հաղորդեն որ ամերիկեան յիսուն փոխադրանաւեր յառաջիկայ Փետրուարին Թուրքիա պիտի տանին խոշոր քանակութեամբ ռազմանիւթ՝ ի գործադրութիւն հարիւր միլիոն տոլար վարկին: 250 հոգինոց զինուորական մարմին մը մօտ օրէն Թուրքիա պիտի երթայ:

ՅԻՍՈՒՆ ՀԵԼԼԷՆ ահաբեկիչներ եւ գործակիցներ մահուան դատապարտուեցան ուրբաթ օր՝ Սելանիկի զինուորական դատարանին կողմէ: Բանտարկութեան դատապարտուեցան ուրիշ քանի ամբաստանեալներ :

ՀՌՈՄԻ «ընդհանուր» գործադուլը վերջացաւ ուրբաթ օր որովհետեւ կառավարութիւնը անմիջական զիջում մը կատարելով ընդունած էր անգործներու նպաստը աւելցնելու պահանջը: Աշխատանքի գրասենեակը կը պահանջէր տասը միլիառ լիրէթ (16 միլիոն տոլար) :Կառավարութիւնը կը բացատրէր որ արդէն այդ գումարը յատկացուած է այդ նպատակին համար: Գրասենեակը չընդունեցաւ եւ գործադուլ հռչակեց: Հիմա կառավարութիւնը յանձն առած է մէկ միլիառ եւս վճարել :

Լոնտոնի խորհրդաժողովը

ՓՈԹՈՐԿԱԼԻՑ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Խորհրդաժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ փոթորկալից վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան երբ օրակարգի վրայ եկաւ դարձեալ հատուցումներու խնդիրը: Արեւմտեան պետութեանց արտաքին նախարարները ծանր բառեր արտասանեցին «կողոպտի հրաւիրելու համար» խորհրդային պատուիրակը որ նախապէս նախատած էր Ամերիկան, Անգլիան եւ Ֆրանսան:

Մոլոթով կը պահանջէ միշտ տասը միլիառ տոլար Գերմանիայէն, իսկ երկու գլխաւոր դաշնակիցները կը մերժեն գոհացնել այդ անարդար պահանջը որ կրնայ անդարմանելի քայքայում ստեղծել ամբողջ Եւրոպայի մէջ:

Վիճաբանութիւնները այնքան տաքցան որ նախարարները մէկդի դրին դիւանագիտութեան ընկալեալ պատշաճութիւնները եւ «տուին-տուին»:

Վէճը սկսաւ այն պահուն երբ Մոլոթով երկրորդ անգամ ըլլալով պահանջեց որ արեւմտեան Գերմանիոյ գրաւեալ գօտիներու տնտեսական միութիւնը լուծուի որովհետեւ «Անգլիա, Ամերիկա եւ Ֆրանսա կ'ուզեն անջատ կառավարութիւն մը հաստատել Գերմանիոյ այդ նահանգներուն մէջ»:

«Բացարձակօրէն սխալ է այդ տեղեկութիւնը, յայտարարեց Մարշըլ, մենք այդ տեսակ ծրագիր երբեք չենք ունեցած: Պիտօ, հաստատեց Ամերիկայի նախարարին խօսքերը — «ո՛չ այդ տեսակ ծրագիր պատրաստած չենք »:

Դիտել տուեցաւ Մոլոթովի թէ անգլեւամերիկեան գօտիներու միացումը պիտի շարունակուի մինչեւ որ վերջնական կարգադրութիւն մը ըլլայ Գերմանիոյ համար եւ իրականանայ երկրին տնտեսական միութիւնը: Այս վերջինը կը ստեղծուի, ըսաւ Մարշըլ, երբ համաձայնութիւն գոյանայ տնտեսական խնդիրներու, հատուցումներու եւ ուրիշ «հաշիւներու» շուրջ :

Նախարարը կ'ակնարկէր, ի հարկէ իր այն յայտարարութեան որուն մէջ պահանջած էր որ «Խորհ· պատուիրակը մինչեւ երկուշաբթի հաշիւ տայ արեւելեան Գերմանիոյ մէջ գրաւուած հարստութեանց քանակին մասին:

Մոլոթով պատասխանեց եւ ըսաւ.— Թերեւս Ամերիկեան եւ բրիտանական պատուիրակները, մինչեւ երկուշաբթի, հաշիւ պիտի տան իրենց գրաւած գօտիներուն մէջ օտարներէ գնուած հարստութեանց մասին: Թերեւս անոնք, մինչեւ երկուշաբթի, պիտի ներկայացնեն իրենց գօտիներուն ածուխէն եւ ատաղձէն իրենց ապահոված շահերուն հաշիւը: Այս հաշիւները կը սպասենք ոչ միայն Անգլիայէն եւ Ամերիկայէն, այլեւ Ֆրանսայէն :

Մարշըլ պատասխան տալով, բացատրեց թէ ածուխէն եւ ատաղձէն յառաջ եկած շահերը ամբողջութեամբ յատկացուած են գերմանական տնտեսութեան եւ ինք գրաւոր կերպով պիտի ներկայացնէ ամբողջ հաշիւը ու կը սպասէ որ Պ. Մոլոթովն ալ իր հաշիւը բերէ երկուշաբթի: Պէվին պատասխանեց միեւնոյն իմաստով — «Մենք ոչինչ իւրացուցած ենք, բայց կ'ուզենք իմանալ թէ դուք ինչ տարած էք արեւելեան Գերմանիայէն»:

Մոլոթով ամէնէն առաջ դատապարտեց Մարշըլի ծրագիրը որ, կը թուի թէ, ներկայ խորհրդաժողովին գլխաւոր առանցքն է: Ամերիկայի օգնութեան ծրագրին առաջին նպատակն է, ըսաւ Մոլոթով, արեւմտեան Գերմանիան վերածել խարիսխի մը որպէսզի արտասահմանի յետադիմական տարրերը շահեր ապահովեն: Այդ խարիսխէն պիտի մղուի, ապագային, պայքարը ժողովրդավար ազգերու դէմ: Աւելի վրայ է որ կը կատարէք այդ հաշիւները: Բազմամիլիոն տոլարներու շահեր կ'ապահովէք ձեր կառավարութեանց կամ անհատ ազգայիններուն համար :

Պէվին եւ Մարշըլ անպատասխանի չէին կրնար ձգել այս ծանր ամբաստանութիւնները: Ամէնէն առաջ խօսք առաւ Ամերիկայի արտաքին նախարարը եւ ըսաւ.— Նկատի ունենալով ներկայ խորհրդաժողովին նպատակը ինչպէս նաեւ այն դերը զոր կը վայելենք մեր պատկան կառավարութեանց մէջ, Պ. Մոլոթովի այս ընթացքը հազիւ թէ յարգանք կը ներշնչէ դէպի խորհրդային Միութիւնը :

Իրմէ վերջ խօսեցաւ Անգլիոյ արտաքին նախարարը.— Մեր մտքէն չէր անցներ որ այս նախատինքներուն առարկայ պիտի ըլլայինք այսօր: Ամբողջ Անգլիացի ժողովուրդը եւ կայսրութեան ժողովուրդները մեծապէս ցաւ պիտի զգան այս անարգանքին համար: Ցաւալի է որ հակառակ տրուած հերքումներուն եւ բացատրութեանց, Պ. Մոլոթով շարունակ կը կրկնէ իր անճիշդ յայտարարութիւնները: Պ. Մոլոթով կրնար առնուազն շնորհակալ ըլլալ որ բարեկրթօրէն, նստած մտիկ կ'ընենք իր ըսածներուն»:

Պիտօ ձայնակցեցաւ երկու նախարարներուն : Պ. Մոլոթով անխռով կը լսէր տրուած պատասխանները:

Խորհրդաժողովի շրջանակներուն մէջ մեծ իրարանցում ստեղծած է այս դէպքը: Շատեր նոյնիսկ կը կարծեն որ խորհրդաժողովը փակուի յառաջիկայ շաբթու:

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ

(ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՈՂԲ. Ն. ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

Գիտութեան համար վերջնապէս հաստատուած է, թէ հայերէնը հնդեւրոպական լեզուներէն մէկն է, առկախ ճիւղ մը։ Բայց լեզուի 4500 արմատական բառերէն մինչեւ հիմա 300 բառ կարելի դարձած է մեկնել եւ բացատրել ։ Քննուած բառերէն դուրս կը մնայ տոկոս մը, որ բուն հայ բառերն են եւ չեն մեկնուած։ Ասոր համար գիտութեան մէջ երկու տեսակէտ կազմուած է. 1) Աշխատելով, ի վերջոյ, հայ լեզուի այդ տարրերն ալ եւրոպական լեզուի օրէնքներով կարելի է մեկնել։ 2) Հայոց լեզուն հնդեւրոպական լեզու է իր կազմով, սակայն ան իր մէջ ունի տարրեր, որոնք Հայաստանի նախկին բնակչութեան լեզուի հետքերն են եւ վրացերէնի մէջ ալ կան։ Ան՝ ինչ որ չենք կրնար մեկնել հնդեւրոպականով, կրնանք մեկել համեմատելով այլ ժողովուրդներու լեզուներուն հետ։ Այս տեսակէտը Փրոֆ. Մառի տեսակէտն է։ Հայաստանի մէջ այժմ այս երկու տեսակէտն ալ կան ։

Բայց Մառ, աւելի ուշ, եկաւ այլ եզրակացութեան մը, որ հնդեւրոպական լեզուներ չկան, լեզուները մէկ են։ Հնդեւրոպական բուածը կը ներկայացնէ լեզուներու զարգացման որոշ աստիճան մը։ Եւ Հայոց լեզուն կը ներկայացնէ կէս ճանապարհը այս զարգացման, այսինքն՝ իր մէջ ունի նախնական տարրերը։ Յետոյ զարգանալով՝ հանդիպած է հնդեւրոպական լեզուներու ճամբուն ։

Վրացերէնի եւ հայերէնի համեմատութիւնները կարող են արդիւնքներ տալ։ Շատ մը լեզուական օրէնքներ նոյնն են։ Թուցէ այս է ճանապարհը՝ մեր լեզուի չմեկնուած բառերու հսկայական զանգը մեկնելու եւ պարզելու ։

Լեզուագիտութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունեցած է սանսկրիտ լեզուն (5 դար Ք. Ա.) եւ յունարէնը։ Բայց հիմա գտնուեցաւ հաթերէնը, որ 15 դար Ք. Ա. է։ Հայ գիտուններու պարտականութիւնն է հոս փնտռել լոյսը՝ լուսաւորելու համար մեր լեզուի անցեալ պատմութիւնը։

Մեծ համեմատութեամբ փոխառութիւններ կան մեր լեզուին մէջ եւ այդ փոխառութիւնները յաճախ երկատիճան է եռաստիճան են։ Օրինակ, ասորենէ հին բառեր ու նոր բառեր եւայլն։ Մաս մը ականջով առնուած է, մաս մըն ալ ուղղակի գրականութենէն։ Մեր փոխառութիւններու ամենամեծ մասը իրանական աշխարհէն եկած է։ Նախ աքեմենեաններու ժամանակէն, յետոյ պարթեւներու շրջանէն եւ, վերջապէս, Սասանեաններու ժամանակէն։ Պարթեւական փոխառութիւնները շատ աւելի են, անշուշտ, որովհետեւ մեր գրականութիւնը ստեղծուած ատեն պարթեւական տուն մըն էր որ կ'իշխէր Հայաստանի մէջ։ Հայաստանի ամէն կողմը եւ, մանաւանդ, Այրարատեան դաշտին մէջ պարթեւական տարրեր նստած էին։

Բառերը նշանակութիւն չունին սակայն։ Լեզուի ոգին քերականութեան մէջ է։ Մեր քերականական հոլովներով եւ խոնարհումներով մենք աքցանի մէջ առած ենք օտար բառերը։ Բառերը ատաղձ են, որուն վրայ հայ հանճարը աշխատած է եւ ստեղծած իր լեզուն՝ ինքնուրոյն քերականութեամբ։ Կառուցողը միտքն է, իսկ միտքը քերականութեան մէջ կ'արտայայտուի։

Մենք բառերը իւրացուցած եւ անոնց իմաստը աճեցուցած ենք նաեւ ։

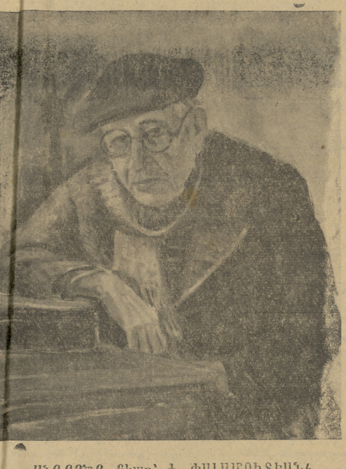
Հայ ժողովուրդի վերնախաւը իրանական եղած է. այդ պատճառով մեր գրականութեան մէջ կը գտնենք հսկայական քանակութեամբ իրանական բառեր, բայց, անշուշտ, ատոնց դէմ հայ ժողովուրդը իր բառերը ունէր, որոնք չեն մտած մեր գրաբար գրականութեան մէջ, բայց որոնց հետքերը կան մեր գաւառաբարբառներուն մէջ։ Իրանական լեզուի ծանրութեան տակ մեր լեզուն խեղդուած է։ Բայց Հայոց լեզուն հարստացած է։

Հայ լեզուն մաշած է՝ այդ պատճառով ա. պարզուած է։ Հայոց լեզուի շեշտը երկու տեսակ է, որով երկու լեզուական տարր գոյութիւն ունեցած է Հայոց մէջ։

Առանց շեշտի մնացած վերջին վանկերը հետզհետէ ինկած են, որով Հայոց բառերը կարճ են։ Մեծ առաւելութիւն մըն է ասիկա։ Մեծ մասը մեր բառերուն միավանկ է։ Իսկ կարճ բառերը շատ աւելի դիւրութիւն եւս ճկունութիւն կը ստեղծեն։ Պարզուած է մեր լեզուն, եւ հին մտածութեան հիմքերը ջնջուած են։ Հայ լեզուն հսկայական հարստութիւն ունի իր մէջ զարգացման համար։

Ունինք միայն յոդնակի եւ եզակի։ Աւելի կիրարկելի եւ գործածելի դարձած է Հայոց լեզուն։ Մեր ձայնաւորները սղած են, բայց կորսուած չեն։ Հայոց լեզուն նուազագոյն լեզու է։ Ունի երաժշտական հնչականութիւն։ Մեծ կարողութիւն ունի բարդուելու, բայց առանց չափազանցութիւններու երթալու։ Խնայողական լեզու մըն է հայերէնը, շնորհիւ նախդիրներու այլազան գործածութեան։ Հայ լեզուն վերլուծական լեզու մըն է, այսինքն, ածականը եւ գոյականը առանձին առանձին գաղափարներ են, ինչպէս եւ յատկացուցիչն ու յատկացեալը։ Հայոց լեզուն հոլովական է։ Հոլովները յօրինման մեծ առաւելութիւն տուած են մեր նախադասական կազմութեանց եւ գաղափարներու ճշդութեան։ Հայ բայերու խոնարհումներն ալ ճոխ են եւ կրնան արտայայտել ապագայի եւ անցեալի գաղափարներուն բոլոր երանգները։ Հայ լեզուն կազմակերպչական մեծ կարողութիւն ունի։ Ոյժ մը, կարծես, բոլոր այլատեսակ տարրերը կը աքցանին մէջ առած՝ կարգի եւ կանոնի դրած է։ Ժողովուրդի միտքը դարերով այս լեզուին վրայ աշխատած է եւ կուռ կազմակերպած է միօրինակ ձեւով։ Սքանչելի են մեր յօդերը (Ս, Դ, Ն), որոնք թէ՛ ցոյց կուտան, թէ՛ սեփականութիւն կ'արտայայտեն, թէ՛ կ'որոշեն ։

Բազմադարեան անցեալ ունենալով եւ բազմապիսի հոգեկան վիճակներ արտայայտած ըլլալով՝ հայ լեզուն մշակած է անթիւ հարստութիւն մը ասութիւններու։Հայոց լեզուն ազնուականիկեզու է, ուստի խորոխ եւ մեծավայելուչ կերպարանք ունի ։

ԱՆԳՈՐԾԸ, նկար՝ Ժ. ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆԻ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏ

ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ

Իմ շատ սիրելի երիտասարդ բարեկամիս, նկարիչ Ժ. Փալամուտեանի մասին երբ սա հպանցիկ տողերը գրի կ'առնեմ, ան կը պատրաստուի արդէն, տալ քանի մը օրէն Փարիզեան իր առաջին նկարահանդէսը։ (Բացումը տեղի ունեցաւ երէկ՝ Studio Alemchahի մօտ, 19a Rue Caumartin, արուեստասէր խումն հասարակութեան մը ներկայութեամբ. (ԽՄԲ.) ։

Ըսեմ անմիջապէս թէ, ներկայ յօդուածս չընդգրկէր իր գործին վերլուծութիւնը։ Ատիկա պիտի կատարեմ շաբաթ մը յետոյ ներկայ սիւնակներուն մէջ՝ իր նկարները հատիկ հատիկ դիտել եւ քննելէ ետք։ Ներկայ յօդուածս մէկ նպատակակէտ ունի—«Յառաջ»ի ընթերցողներուն ծանօթացնել այս երիտասարդ եւ համակրելի արուեստագէտը ։

Ժիրայր Փալամուտեան, ինչպէս ըսի երիտասարդ է, ուրեմն կ'ապրի արուեստի անխարդախ, կախարդիչ շունչին տակ եւ դինովցած ատոր հրմայքներէն։ Կ'անդրադառնայ թէ արուեստը ինչքան տաժանակիր լուծ մըն է որ քիչեր ուն վիճակուած է զայն հասցնել մինչեւ իրենց կեանքի վերջակէտին։ Արդարեւ հայ կեանքը կ'արտադրէ շատ նըկարիչներ, բայց անոնք երբ կը թեւակոխեն իրենց երեսունը, բոլորն ալ կը թափին եւ հազիւ հատ մը կամ երկու, դէմ տալով կեանքի առօրեայ դարհուրանքներուն, կէս կուշտ եւ կէս անօթի վիճակով մը մինչեւ իրենց կեանքին վերջակէտը անբաժանելի կը մնան վրձինին հմայքէն։ Օրինակը անմիջական մեր շրջապատէն առնելով, հազիւ 15 տարի առաջ Փարիզի մէջ գոնէ մեզի ծանօթ քանեւհինգի մօտ հայ երիտասարդ նկարիչներ եւ քանդակագործներ կը համրէինք։ Ի՞նչ եղան այդ բոլորը, անոնք ամէնքն ալ, տարիքի բերմամբ երբ իրենց առաջին խանդավառութեան շրջանը բոլորեցին, կեանքի դաժան հարուածներէն պարտուած՝ լքեցին նկարչութիւնը եւ սկսան այն տեսակ արհեստներու կապուիլ — լուսանկարչութիւն, բրուտ, զարդանկարչութիւն, տուն ներկել — որոնք այլեւս հեռաւոր իմաստով մը բուն արուեստ՝ քիչ ժամանակ կը մնար անխարդախ ստեղծագործական արուեստ նկարչութիւնը գործադրելու։ Ակնարկուած այդ հոյլէն եթէ չեմ սխալիր միայն Տիրան Սիւտճեանն է որ մեծապայծառ թշուառութեան մը մէջ ցարդ մաքրակրօն նկարչութիւնը կը շարունակէ, եւ կամ ուրիշ մէկ երկու հատեր ալ որոնք իրենց հօրը դրամովը կ'ապրին։ Ուրիշ ձեւ ալ կարծես չի կրնար ըլլալ, եւ արդէն արուեստը ինքնին չար եւ քանդիչ յատկանիշ մըն է, գոնէ զայն լիուլի իւրացնողին համար։ Մարդս կը տանի սրբազան մենակեցութեան եւ ներքին ահաւոր տառապանքներու, մանաւանդ քառասունը թեւակոխելէն յետոյ։ Ի զուր արուեստին կուտան բարեգութ, վերացուցիչ եւ հոգին ազնուացնող արժանիքներ, դիտողին համար այո, բայց ոչ գործադրիչին։ Կը կրկնեմ, արուեստը չար է։ Թուցէ այդ էր պատճառը որ օր մը, մեր անզուգական Ե. Տէմիրճիպաշեանը, իր համբաւաւոր «Աւելին Ձառ»ին մէջ ատեց գրականութիւնն ու արուեստը եւ ակնարկելով այդ ինքնադինովութեան ըսաւ. «Կ'ատեմ՝ քանզի մորթս ոսկորին փակցուցիր եւ կէս դիակ մըն եմ դարձեր այլեւս»։

Ձեմ գիտեր թէ ինչու ըսի այս բոլորը՝ իմ երիտասարդ բարեկամիս սկիզբը ցուցահանդէսներէն մէկուն առթիւ։ Թուցէ տեղը չէր. բայց ինչ հարկ բառերու շռայլութեանց. լաւագոյնն է գիտնալ թէ ինչ կը սպասէ իրեն՝ մանաւանդ հայկական միջավայրին մէջ, թէեւ, օտարինն ալ շատ չի զանազանուիր մերինէն։ Փարիզի քառասուն հազար նկարիչներուն մէջէն հազիւ 8 —10 հատը անուն եւ համբաւ հանած՝ նիւթական տանելի պայմաններու մէջ կ'ապրին, մնացեալները դիտենք ու կը ճանչնանք արդէն։ Ով չէ նշմարած այն տժգոյն, երկար մազերով, օրերով չածիլուած եւ իրենց հագուստները քանի մը գոյնի փոխած սրսփացող քառասուններ էակները որոնք կէս օրուան մօտիկ, հալումաշ կօշիկներով, իրենց անութին տակ շրջանակ մը կամ ոլորուած նկարներ՝ հապճեպ, պատերուն տակէն կը վազեն չես գիտեր որ նկարչական տան դուռին ապաւինելով, ցերեկուան չոր ճաշ մը ապահովելու համար ... ։ Այսպէս է սիրելի Փալամուտեան, ընդգրկած ուղիդ ։ Կ'ուզե՞ս բառ մըն ալ աւելցնեմ եւ ըսեմ թէ հայ կեանքին մէջ ցարդ արուեստը համազօր է... մուրացկանութեան։ Այս է որ դիմաւորած է մեզ բոլորս՝ սկսեալ քերթողէն մինչեւ յետին գեղարուեստական թերթ հրատարակողը ։

⁂

Ուրեմն խենթ տղու մը, — ազուոր եւ կեանք հնարող խենթութիւն — նկարչական անխարդախ յուզումներուն բերքն է որ կը ցուցադրուի. եւ ինչպէս որ ըսի, ան երիտասարդ է եւ կ'ապրի արուեստի գինովութիւնը։ Իր մօտ «հաշիւ»ն ու «ակնկալութիւն»ըմուտք չեն գործած տակաւին եւ արտերդ մըն է որցոյց կուտայ,գոյներուտարափի մը տակ ամփոփուած։ Եւ ինչ աւելի ոգեւորիչ, յուզում առթող երեւոյթ՝ երբ երիտասարդի մը անկաշառ ստեղծագործութիւնները ունինք մեր առջեւ։ Տպագրուած յայտագրէն կը տեղեկանամ թէ Փալամուտեան 45ի մօտ նկարներ պիտի ցուցադրէ մեզի, որոնց մէջ կան դիմանկարներ, բնանկարներ եւ Նաթիւռ-Մորթ ։ Տեղական գոյնը անպայման եգիպտականն է, քանի որ տարի մը առաջ Գահիրէէն կուգար, ուր նախապէս տուած էր իր անդրանիկ ցուցահանդէսը եւ ասիկա առիթ մը եղած՝ որպէսզի Եգիպտոսի բոլոր դժուարահաճ արուեստի քննադատները գնահատական տողերով արտայայտուէին իր մասին։ Վերջերս վախճանած երբեմն քննադատ Լիպ. Նազարեանցը ակնարկելով Փալամուտեանի յիշեալ ցուցահանդէսին, երկար յօդուածի մը մէջ, ի մէջ այլոց կ'ըսէր.— «Փալամուտեանի քով ամէնէն աւելի աչքի կը զարնէ այն, ինչ որ էական յատկութիւնն է ամէն իրական արուեստագէտի,— նկարագիրը ։ Ան պարկեշտ է, ու նախ եւ առաջ՝ ինքն իրեն հանդէպ։ Ատկէ՝ իր բնականութիւնը։ Փալամուտեան չի հոգար «տպաւորութիւն գործել»ու մասին, այդ պատճառաւ ալ կը խորշի արուեստակեալ, սեթեւեթեալ ձեւերէ եւ կըզգուշանայ երկերուշարաշար գործածումէն. ատոր փոխարէն, սակայն, ան առատօրէն կ'օգտուի բնութեան ընձեռած միջոցներէն — օդէն եւ լոյսէն՝ անոնցմով տալու համար նրբերանգներու պատրանքը »։

★

Գաղթաշխարհի մէջ նախապէս հայ նկարչական միջավայր Փարիզն էր ուշադրութիւն գրաւողը՝ իր Ադամեան, Շահին, Շապանեան, Մախոխեան, Քիւրքճեան, Խաչատուրեան, Կիւրճեաններով։ Ներկայիս մեր ապրած վայրը նօսրացած ատոնցմէ հայ նկարչական կեանքը փոխադրուեր է Գահիրէ։ Արդարեւ հոն են մեր բազմաթիւ տաղանդաւոր նկարիչներէն Սարուխանը, Աւետիսեանը, Աշոտ Զօրեանը, Գոճամանեանը, Արթ. Թոփալեանը, Տ. Կարապետեանը, Գ. Մկրտիչեանը, Վահան Հովիկեանը, Համբարձումեանը, Սիմոն Սամսոնեանը, Յակոբեանը, Տիկին Շաքէ՛ը եւն.,

Կոմինթէռնի յայտնութիւնները

Այս ձեւը ընդունուած է նկատելով այն համակրութիւնը զոր ռուս ժողովուրդը կը վայելէր այս երկրին մէջ պատերազմի ընթացքին: Այս ծրագրումը թոյլ կուտայ Խ. Միութեան որ իր աշխատանքները շարունակէ: Համոզուած եմ որ Ամերիկան իր ներկայ վիճակին մէջ պարարտ հող մըն է խորհրդային տնտեսութեան համար: Կ'ուզեմ նաեւ աւելցնել որ Մոսկուայէն մեկնած օրս համայնավար կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին դրասենեակը գացի, այնտեղ ձգեցի իմ անդամատետրս որուն փոխարէն ստացայ թուղթի կտոր մը որ ցոյց կուտար թէ երբեւ անդամ արհեստակցականներու: Այս պզտիկ թուղթի կտորին վրայ գաղտնի մելանով մը նշանակուած էր կուսակցական անդամատետրիս թիւը: Պ. Սէտով կրնար ուրեմն ծանօթանալ իմ ինքնութեանս հետ: Երբ Ուաշինկթընի իր դրասենեակը մտայ, հետս այնպէս մը խօսեցաւ որ կարծես թէ քանի տարիէ ի վեր զիրար կը ճանչնայինք: Չկար մանրամասնութիւն մը իմ կեանքիս մէջ — մինչեւ Ուաշինկթըն գալս որ իրեն անծանօթ մնացած ըլլայ: Կ'ուզեմ ձեր ուշադրութիւնը հրաւիրել նաեւ այն կէտին վրայ որ Խ. Միութեան դիւանագիտական, քաղաքական, զինուորական եւ տնտեսական որ եւ է ներկայացուցիչ կրնայ ճամբորդել միմիայն կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէին եւ գաղտնի ոստիկանութեան օրհնութեամբ:

— Կեդրոնական կոմիտէն Ամերիկայի մէջ մասնաւոր ներկայացուցիչ ունի՞ –

— Վստահ եմ որ ունի:

— Ընդհանրապէս երբ Խ. Միութեան կուսակցութեան մէկ անդամը Ամերիկա կուգայ պարտաւո՞ր է Կեդրոնական կոմիտէին Ամերիկայի ներկայացուցիչին հանդիպելու: Եթէ ձեր պատասխանը հաստատական է ի՞նչ միջոցով յարաբերութեան կը մտնէ:

— Այո: Սէտով ամէն ինչ ինքը կը կառավարէր, բայց օժանդակներ կամ ներկայացուցիչներ ունէր Պոլթիմորի, Ֆիլատէլֆիոյ, Փորթլէնտի, Սիէթլի եւ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ, ու երբ ճամբորդները Ամերիկա կը հասնէին, կը հաղորդէին նոյնին իրենց ինքնութեան իրենց պաշտօնական դիրքին եւ իրենց առաքելութեան մասին: Եթէ եկողը կարեւոր անձնաւորութիւն մըն էր, տեղեկութիւնները պէտք է տրուէին ուղղակի Սէտովին: Կարելի է ընդհանուր առմամբ ըսել որ կուսակցութեան քաղաքական պիւրօն, Ուաշինկթընի կամ Խ. Միութեան մէջ միեւնոյն ձեւով կ'աշխատի: Տարբերութիւնը այն է որ Ուաշինկթընի մէջ անոր գործունէութիւնը գաղտնի է:

— Պ. Կրովչէնքօ ձեր կարծիքով Ամերիկայի մէջ ո՞վ է Խ. Միութեան լրտեսը կամ գաղտնի գործակալը, որեւէ մէկուն մասին կասկած ունի՞ք:

— Արդէն յայտնեցի թէ որեւէ խորհրդային ներկայացուցիչ որ տնտեսական, քաղաքական կամ զինուորական առաքելութեամբ Ամերիկա կուգայ, պէտք է նկատուի տնտեսական, քաղաքական կամ զինուորական լրտես մը: Կը խնդրեմ մի մոռնաք հետեւեալ կենսական կէտը — Խորհրդային Միութեան մէջ ամէն կարեւոր ճարտարարուեստական նախարարութիւն, ունի իր արտասահմանի բաժինը: Օրինակ մետաղագործութեան նախարարութեան մէջ այդ բաժանումին պետն էր Մոնիչ անունով մէկը որ կ'աշխատէր գաղտնի ոստիկանութեան տնտեսական բաժինին հետ: Երբ արտասահման մեկնիք, Պ. Մոնիչ առաքելութիւն մը կը յանձնէ ձեզի, ան ձեզի կը նշանակէ վայրն ու տեսակը այն տեղեկութիւններուն զորս պիտի քաղէք շատ խոհեմութեամբ: Դուք երբեք պիտի չիմանաք թէ այդ միեւնոյն առաքելութիւնը ուրիշի մըն ալ վստահուած է թէ ոչ: Եւ որովհետեւ միշտ աչքի առջեւ պէտք է ունենաք խորհրդային գործակալներու եւ ներկայացուցիչները անվերջ, մրցակցութիւնը, պիտի փորձէք ձեր կարելին ընել պահանջուած տեղեկութիւնները քաղելու համար: Ձեր Ռուսիա վերադարձին Ամերիկայի մէջ կատարած ձեր աշխատանքին համար չէ որ պիտի վարձատրուիք, այլ համաձայն այն գաղտնի տեղեկութեանց զորս քաղած պիտի ըլլաք:

(2)

են.: Իսկ ուրեմն Ժ. Փալամուտեանին ալ այդ նորահաս կազմ հայ արուեստի ոստանէն կուգայ:

Ժ. Փալամուտեանով, ինչ որ մեզի համար ամէնէն աւելի հետաքրքրական է, անծանօթը, նորը, ցարդ մեր կողմէ չըմբռնուածը պիտի դիմաւորենք. եւ չկայ աւելի տրոփուն հոգեվիճակ մը՝ երբ դէմը կուգանք անծանօթին: Ընթացիկ կեանքին մէջ ալ այդպէս չէ՞ արդէն. անծանօթը միշտ առինքնող հրապոյր մը կ'ունենայ: Ուրեմն ներկայ յօդուածս խայծ մը բոլոր անծանօթը հետախուզողներուն համար, որպէսզի երթան եւ տեսնեն ու տեսնենք Արեւելքէն եկող մեր այս հայորդիին սրտէն եւ յուզումներով, կաթկթուած, եւ ով գիտէ, զուցէ արցունքներով երկնուած ներաշխարհի ծաղիկները:

ՀՐ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՏԱՂ

Դեմոկրասիի՝ սիրոյն...

Անցած օր, Մանչէսթրի մէջ, Պ. Ո. Չըրչիլ, ազատ քաղաքացի նշանակուած ատեն — կր տեսնէ՞ք ով «հետադիմականներ» Անգլիոյ մէջ, Չըրչիլն իսկ ազատ չէ եղեր, կ'ըսէինք ու չէիք հաւատար — ճառ մը խօսած է:— Ինչո՞ւ չէ, «յետադիմական» ազգերու մէջ, ազատօրէն կարելի է ճառել, վիճիլ եւ քննադատել... Պ. Չըրչիլ ըսած է այդ ճառամիջոցին թէ՝ «Անգլիոյ երեք քաղաքական կուսակցութիւնները — անպայման Դաշնակցական, Հնչակեան եւ ռամկավարներ — միացած ենք համայնավար բռնակալութեան դէմ: Մենք բոլորս ալ եղբայրներ ենք: Մենք կրնանք կուսակցական բուռն պայքար մղել եւ ծանր բառեր արտասանել իրարու, դառնութեամբ ու զայրոյթով: Եւ սակայն կը պահենք լաւ տրամադրութիւններ եւ զգացումներ՝ իրարու հանդէպ ...»:

Ես, այս խօսքերը կարդալով, համարումս վերցուցի, բարեւս կտրեցի Անգլիոյ նախկին պողպատէ վարչապետ Պ. Ո. Չըրչիլէն: Կը կարծէի, ուժեղ եւ առիւծասիրտ մարդ մըն է ան: Հաշիւս ծուռ ելաւ:

Վա՜յ վայ, վայ: Աս եղա՞ւ մի եա: Այսքան երկչոտութիւն: «Երեք կուսակցութիւններ եղբայրներ են եղեր իրարու»: Ալ ինչի՞ս կուսակցութիւնն են անոնք: Երբ իրար բզքտելու աստիճան չեն սիրեր մէկզմէկ, երբ «Թուրք» չեն սրակեր դիմացինը: Երբ հայհոյութիւնները կարկուտի պէս չեն թափեր իրարու գլխուն ... Եւ մանաւանդ «լաւ տրամադրութիւններ եւ զգացումներ կը պահեն» եղեր իրարու հանդէպ:

Վա՜խ կուսակցականութեան պատուին: Գացէք, գացէք կլկլակ քաշեցէք սրճարանի անկիւնը:

Պարոն Չըրչիլ, աս չի վայելեր պատերազմի միջոցին ձեր վայելած մարդու տոկուն համբաւին:

Զարկ, քիթի բերանը իրար անցուր միւս կուսակցութիւններուն: Կը վախնա՞ս: Եթէ կը վախնաս, եկուր քաջութեան դաս առ մեզմէ: Տես մեր պահպանողական «Տիար» եւ պարոնները ինչպէս կը պայքարին հետադիմութեան դէմ: Եթէ պէտք ըլլայ, «հառաջդիմական» կարմիր փողկապ ալ կը կապեն եւ պարոն - ընկեր ալ կը մակադրուին... Ազատականութիւն եւ ճկունութիւն սորվէ մեզմէ:

Աստուած, տարին տասներկու հատիկ ամիս նշանակած է, շաբթուան մէջ ալ եօթը օր եւ այդ օրերն ալ տարբեր անուններով կնքած է: Եթէ 2 շաբաթը մէկ գոյն չես կրնար փոխել գոնէ ամիսը որ կուսակցութեան մը, շուրջառ առ վրադ: Ճըկուն եղիր: Այսպէս կ'ըլլայ Դեմոկրասիի ծառայելը:

Տես մերինները: Երկուշաբթի պահպանողական են: Երեքշաբթի հառաջդիմական: Չորեքշաբթի ազատական: Հինգշաբթի հնչակեան: Ուրբաթ՝ պահքի օր է, եկեղեցասէր են: Շաբաթ դրամ խաղցնելու օր, տնտեսագիտական: Կիրակի օ՜ր, երբ օդը նպաստաւոր է եւ բեմադրուելու առիթ կը ներկայանայ կարմիրասէր են կամ նարտ կը խաղան՝ տաքուկ բազմոցներուն վրայ:

Կան որ շաբթուան վեց օրերը ժամուն, պատարագին, սրբազանին կը հայհոյեն: Կիրակի օր ժամ կը վազեն սրբատունին շուրջառին քղանցքը համբուրելու կամ պնակ երկարելու հաւատացեալներուն: Քթին ...

Այս տարի կրօնատեաց ենք: Ցաջորդին մոլեռանդ քրիստոնեայ — եկեղեցասէր: Միւս տարին Ալլահը գիտէ, եթէ պէտք ըլլայ ժամուն զանգակատունը կրնանք մինարէի փոխել եւ «Ալլա՜հ էք պէր» պոռալ ... Այնքան ճկուն եւ քաղաքագէտ ազգ ենք: Եւ այս բոլորը: Հայոց ազգին, Հայաստանի կամ դեմոկրասիի սիրոյն է որ կ'ընենք: Կը կասկածի՞ք ...

Կուսակցական պայքար մղելէ ետքը, «լաւ զգացումնե՞ր պահել իրարու հանդէպ» ... Օ՜, դա կեղծաւորութիւն կը լինի: Մենք խորշում ենք կեղծիքից: Ով մեր ըմբռնումին դէմ է, մեր մահացու թշնամին է նա, «Թուրք» է, «Թուրք» ...

Կը հասկնամ, ձեր այդ ընթացքը մէկ նպատակ ունի, համերաշխութիւն: Իսկ համերաշխութի՞ւնը, ըսենք, տկարներու եւ անճարակներու անկելանոցն է ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՅՍ ԻՄ ԵՐԵՒԱՆՆ Է

Այս իմ Երեւանն է՝ հայեացքն Արարատին,
Թիկն տուած Նորքի այգիներին կանաչ,
Հայոց անմահ փառքի դրօշմը ճակատին,
Որպէս մեր նոր կեանքի անմահութեան ղօղանջ,
Այս իմ Երեւանն է ...

Այս իմ Երեւա՛նն է, ուր խաղողն է հասնում
Ժպտում է արեւին՝ տեսքով կախարդական,
Ուր բոյրը վարդերի երկինք է բարձրանում,
Ուր գինին է բխում եւ ջուրն անմահական,
Այս իմ Երեւանն է ...

Այս իմ Երեւանն է, ուր սէրն այնպէս է ջերմ,
Ինչպէս հայեացքը վառ Հայոց աղջիկների,
Որ եթէ նա համայն տիեզերքն էլ շրջեմ՝
Չեմ հանդիպի երբեք այդպէս ծով աչքերի,
Այս իմ Երեւանն է ...

Այս իմ Երեւանն է, որ հայ զինուորների
Վահանների վրայ իր անունը կրեց,
Շողաց փայլում նրանց կայծակ սուրների
Եւ թշնամու զազիր սիրտը շանթահարեց,
Այս իմ Երեւանն է ...

Այս իմ Երեւանն է, որ մեր բազուկների
Ուժից դարձաւ հզօր եւ անառիկ մի բերդ,
Որպէս ոգին անպարտ քաջն նախնիների,
Որպէս Հայոց փառքի կամարը լուսեղէն,
Այս իմ Երեւանն է ...

Այս իմ Երեւանն է, գարունը մեր յոյսի,
Ուր նորաստեղծ կեանքի մարդն է անմահանում,
Ուր ինչպէս երկնացայտ շատրուանը լուսի
Բազմավաստակ մտքի տաճարն է բարձրանում.
Այս իմ Երեւանն է ...

Այս իմ Երեւանն է, սիրտը Հայաստանի.
Այս իմ տունն է, կեանքն է, իմ սէրն ու քնարն է,
Ամենավառ էջն է ոսկեայ մեր մատեանի,
Մեր ձեռքերով, կամքով կերտուած նոր Համ-
ճարն է.
Այս իմ Երեւանն է ...

ՀԵՆՐԻԿ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆ

ՄՏՔԻ ՁՔՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները Դ. էջին վրայ)

1.— «Եղծ Աղանդոց»ը գրած է — Մովսէս Խորենացին, Եզնիկ Կողբացին, Ալիշանը:

2.— Ատլանտեանի Ուխտին ո՞ր յօդուածը կը խօսի ազգերու ինքնորոշման իրաւունքին մասին— 5րդ, 7րդ, 3րդ:

3.— Գիտէ՞ք իմաստները հետեւեալ բառերուն — նաշիհ, յուռթի, խութք, ջով, չկահիլ, փիծ:

4.— Ճի՞շդ գրուա՞ծ են հետեւեալ բառերը — ձէթ, մթերք, ցեխ, ցնդիլ, զմբեթ, ծփուն:

5.— Ֆրանսական Յեղափոխութիւնը սկսաւ — 1812ին, 1789ին, 1796ին:

6.— Շէյքսփիրի մահուան երեքհարիւրամեակը տօնուեցաւ — 1914ին, 1927ին,, 1916ին:

7.— Ծովուն մակերեսէն ո՞ր աւելի բարձր է — Վանա՞յ լիճը թէ Սեւանայ լիճը:

8. — Ո՞ր պետութեանց կը պատկանին— Զանզիպարը, Քանարեան կղզիները, Քօրֆուն, Կիպրոս, Սողոմոնեան կղզեխումբը:

9.— Ինչպէ՞ս կրնաք չափել Ա.— Շրջանակի մը շրջագիծը Բ.— Շրջանակի մը մակերեսը Գ.— Խողովակի մը ծաւալը:

10.— Երբ ժամը կէսօրուան 12ն է Փարիզի մէջ, քանի՞ն է Երեւանի մէջ, Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ:

11.— Տրապիզո՞նը մօտ է Կարին քաղաքին թէ Սղերդը:

12.— Ո՞ր երաժիշտները հեղինակած են Այտա, Թայիս, Մոզական Սրինգ եւ Լօհէնկրին օփերաները:

13.— Լսած էք «Ոչինչ է պիտոյ»ն: Ճի՞շդ է հետեւեալ խօսքը— «ըստ իս քո մենք ոչ պաշտենք»:

14.— Ո՞վ ստորագրած է Սեւրի դաշնագիրը Հայաստանի անունով:

15.— Ո՞ւր են (մօտաւորապէս) հետեւեալ երկիրներն ու քաղաքները— Կարկեդոն, Կապադովկիա, Փիւնիկէ, Քաղկեդոն:

ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը:

Պաղեստինի խնդիրը

ԾԱՆՐ ԴԷՊՔԵՐ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Հրէական «Իրկուն» գաղտնի ընկերակցութիւնը ուրբաթ օր «պատերազմ» յայտարարեց Արաբներուն դէմ եւ ազդարարեց որ եթէ բրիտանական զօրքը միջամտէ կամ թոյլ տայ որ Արաբները ռազմանիւթ ստանան արտասահմանէն, կրակ պիտի բացուի նաեւ իրենց վրայ »:

Ուրբաթ օրուան ընդհարումներուն մէջ քսան հոգի սպաննուեցան: Հրեաները ռումբերով յարձակում գործեցին Երուսաղէմի եւ Ռամլէի արաբական խանութներուն վրայ: Պաշարուած է հին Երուսաղէմի հրէական թաղամասը: Հայֆայի մէջ սպաննուեցան 12 Արաբներ: Հրեայ աղջիկ մը ծանրապէս վիրաւորուեցաւ երբ Արաբները ռումբ մը նետեցին վաճառատան մը վրայ:

★ Բրիտանական խորհրդարանին մէջ, արտաքին նախարար Էրնէսթ Պէվին, յայտարարեց որ «երբ Անգլիա Պաղեստինէն հեռանայ յառաջիկայ գուստոս 1ին, Մեծն Բրիտանիա մէկ զինուոր իսկ պիտի չտրամադրէ «միջազգային բանակին» յանուն հաւաքական ապահովութեան: Անհաւասիկ իր բառերը.— Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնն է որ պիտի որոշէ թէ որ ազգերը պիտի կազմեն այդ բանակը: Մենք պիտի չընդունինք որ բրիտանական ուժերը օտար հրամանատարութեան տակ մտնեն: Պաղեստինէն պիտի ուզէինք մեկնիլ Մայիս 15էն ալ առաջ եթէ նիւթապէս կարելի ըլլար: Իրաւունք չունինք մեր ժողովուրդին դրամը անտեղի կերպով վատնելու»:

Արտաքին նախարարը պատասխանելով երեսփոխանի մը հարցապնդումին թէ «ինչու երկու տարի առաջ չհրաժարեցանք հողատարութենէն», Պէվին ըսաւ.— «եթէ արտաքին միջամտութիւն չըլլար եւ մեզի մեր գլխուն ձգէին, կրնայինք մինչեւ հիմա հեռացած ըլլալ:

Որ եւ է մէկր կրնայ պատերազմ մը պայթեցնել. շատ խելք ունենալու պէտք չկայ, բայց ժամանակ կ'ուզէ պատերազմներու աւերը դարմանելու համար: Ամիսներով քննած եմ այս խնդիրը եւ տեսած եմ որ թերագնահատուած է Արաբներու տեսակէտը: Պատրաստ չենք ներգաղթի օրէնքը բարեփոխելու: Կոչ կ'ընեմ Հրեաներուն — եթէ փորձեր կատարուին ապօրինի միջոցներով տարագիրներ Պաղեստին փոխադրելու, խռովութիւններ պիտի պատահին: Այս տագնապալի օրերուն, ողջմտութիւն կը յանձնարարեմ իրենց»:

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ տարագիր կառավարութեան» ներկայացուցիչները որոնք ներկայիս կը գտնուին Գերմանիոյ ամերիկեան գօտիին մէջ, ուրբաթ օր պաշտօնապէս դիմում կատարեցին Արտաքին նախարար Մարշըլին որ հակահամայնավար Ուկրայնացիներու ազատութեան բանակը ճանչցուի իբրեւ ապստամբական ուժ մը որ կռուած է կարմիրներուն դէմ: Այս բանակը որ կը կոչուի Benderviçi (Ռուսերուն կողմէ գործակցութեամբ ամբաստանուած զօրավար Սթէֆան Պէնտէրայի անունով) տասը հազար զինուոր, բոլորն ալ բանտարկուած ամերիկեան գօտիին մէջ :

ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐՈՒ եղանակն է այս հիմա: Ի մէջ այլոց Հանրի Տիւվէրնուայի անունով անցեալ տարի հաստատուած նորավէպերու մրցանակը այս տարի յատկացուեցաւ Ալէք Փրոնեան անունով գրողի մը իր «Պողպատեայ շանթ մը ճեղքեց ամպը» պատմուածքին համար: Արդեօք Հա՞յ մըն է այս մրցանակաւորը :

ԶՕՐԱՑՐՈՒՄ.— 1943ի Բ. դասը որ զէնքի տակ կանչուած էր վերջերս, պիտի արձակուի մինչեւ Դեկտեմբեր 21 : Անոնք որ չեն ներկայացած՝ պէտք է արդարացնեն իրենց յապաղումը ապա թէ ոչ պիտի պատժուին: Իսկ 1946 Բ. դասը որ զէնքի տակ է պիտի արձակուի առաջիկայ Փետրուարին :

ՃԻՇԴ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— Եգիպտ Կողբացին: 2.— Երրորդ: 3.— Բարակ ալիւր, առատ, ծովուն մէջ երկարող ժայռ, ուռճացած, արձակուած նիզակի մը ձայնը, աղտոտ: 4.— Այո՛: 5.— 1789ին : 6.— 1916ին: 7.— Սեւանը լիճը: 8.— Անգլիոյ, Սպանիոյ, Յունաստանի, Անգլիոյ, Աւստրալիոյ : 9.— Ա.— Տրամագիծը բազմապատկել 3.1416ով: Բ.— Տրամագիծին քառակուսին բազմապատկել 0.7854ով: Գ.— Մակերեսը բազմապատկել բարձրութեամբ : 10.— Երեւանի մէջ երեքն է, Ս. Ֆ.ի մէջ տասնուհինգն է:

11.— Տրապիզոնը: 12.— Վերտի, Մասէնի, Մոցարտ, Վակնէր: 13.— Զգիս քոյ մեք ոչ պաշտեմք: 14.— Աւետիս Ահարոնեան: 15.— Թունուզ, Էնկիւրի, Սուրիա, Պոլիս (Գատըքէօյ):

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐԴԱՐ ՃԷՄՃԷՄԵԱՆ կը փնտռէ զաւակը Ենովք Ճէմճէմեան որ պատերազմէն առաջ Մարսէյլ կը գտնուէր: Տեղեկացնել Մեսրոպ Հանտալեանի Agraciada 2688 y Entre Rios Montevideo, Uruguay :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղը այց մը կազմակերպած է այս կիրակի, 14 Դեկտեմբեր , Musée Rodin: Հաւաքատեղի՝ métro Invalides, ժամը 3ին:

ՎԻԷՆԻ Կապ. Խաչի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Տօլմաճեաններուն իրենց մօր դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

Այս առթիւ (Փոխ. տը Շէրիւէն) Պ. Յովհաննէս Տօլմաճեան 500 Ֆրանք կը նուիրէ փոխան ծաղկեպսակի Վիէնի Կ. Խաչի :

ԳՐԱՒՈՒՄՆ ՕՐ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ փետրուար 15ին Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ՆՇԱՆԵԱՆ ամոլին, ինչպէս եւ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, փետրուար 8ին, առաջին անգամ կը ներկայացուի հռոմ Շէյքսփիրի ԱՐՔԱՅ ԼԻՐԸ, Շիմիի թատրոնին մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը : Հասոյթին հարիւրին 10ը պիտի յատկացուի ներգաղթի հիմնադրամին: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Օր. ԱՆՆԻ ՇՈՒՍԹՐ
Պ. ԵՐՈՒԱՆԴ - ԱՐՄԱՆ ԹԷՐԶԵԱՆ
Ամուսնացած

1947 Դեկտ. 2 ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ

Մեր բաժանորդներուն

Վերջին գործադուլներուն հետեւանքով հաղորդակցութիւնները եւ փոստը անկանոն ըլլալով շատեր չկրցան ժամանակին մաքրել իրենց բաժանորդագրութեանց հաշիւները :

Վարչութիւնս մինչեւ Դեկտեմբեր 31 կ'երկարաձգէ իր պայմանաժամը այդ կարգի անվճար հաշիւներու համար , թերթերը դադրեցնելէ առաջ:

Այս առթիւ ներողութիւն կը խնդրէ նաեւ իր բոլոր բաժանորդներէն, կամքէ անկախ պատահած անկանոնութեան համար: Մասնաւորաբար իր շրջանի (13րդ) նամակատունը ամէնէն ուշ վերաբացուած ըլլալով շատեր չեն ստացած իրենց թերթերը, որով բոլորին պայմանաժամը 8 օրով առաջ տարուած է ըստ օրինի :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը դասախօսութիւն մը կազմակերպած է Փարիզի շրջանին «Նոր Սերունդ»ի անդամ անդամուհիներուն համար, յառաջիկայ ուրբաթ իրիկուն , 19 Դեկտեմբեր ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի կից, 6 rue Danton: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բարեկամները: Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ Հայ Մշակոյթը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Րաֆֆի խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն , ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին հերթական ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները յառաջիկայ երկուշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի հանդէսը որ տեղի պիտի ունենար Դեկտեմբեր 14ին, յետաձգուած է :

Նկարահանդէս

ՆԿԱՐԻՉ Պ. ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆԻ նկարահանդէսին բացումը կը կատարուի յառաջիկայ շաբաթ օր, 13 Դեկտեմբեր ժամը 3ին, Սթիւտիօ Ալէմշահի մէջ 19a Rue Caumartin, Paris (9) , հովանաւորութեամբ Ֆրանքօ - Արմէնիէնի եւ կարգադիր յանձնախումբի եւ նախագահութեամբ Պ. ԱՐՇԱԿ ՉՕՊԱՆԵԱՆի:

Նկարահանդէսը որ պիտի տեւէ մինչեւ Դեկտեմբեր 23, բաց է ամէն օր ժամը 10էն 1, եւ 3էն 7: Կիրակի օրերը ժամը 3էն 7:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 16 Décembre 1947 Երեքշաբթի 16 Դեկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année № 5215–Նոր շրջան թիւ 824   Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ   Գին՝ 5 Ֆր.

ԵՐԿՐՈՐԴ ԿԱՐԱՒԱՆԻՆ ՄԵԿՆՈՒՄԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍ. ՄԱՄՈՒԼԸ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Խորհրդային «Փոպետա» շոգենաւը Մարսէյլի նաւահանգիստը հասաւ շաբաթ առտու ժամը 10-ին: Մոսկուայի ձայնասփիւռ ուրբաթ օր կը հաղորդէր թէ շոգենաւը Մարսէյլ կ'երթայ հայ ներգաղթողները առնելու: Միեւնոյն ատեն կ'ամբաստանէր ֆրանսական կառավարութիւնը որ «դիտումնաւոր կերպով կ'արգիլէ չորս հարիւր հայ ընտանիքներու մեկնումը դէպի Խորհրդային Միութիւն:

★ «Ֆիկարօ»յի Մարսէյլի աշխատակիցը թղթակցութիւն մը ղրկած է իր թերթին որուն մէջ, խօսելէ ետք, խորհրդային եւ ֆրանսական կառավարութեանց միջեւ ծագած վէճին մասին, հետեւեալ տեղեկութիւնները կուտայ երկրորդ կարաւանին մասին որ, ինչպէս յայտնի է, Մարսէյլ կը սպասէ չորս հինգ շաբաթէ ի վեր.— «Խորհրդային ներգաղթի յանձնաժողովին անդամներէն 10 հոգի Մարսէյլ կը մնային կարգադրութիւններ ընելու այն չորս հազար Հայերուն համար որոնք Ռուսիա վերադառնալ կ'ուզեն: Փօպետա շոգենաւը որ պիտի փոխադրէ հայրենադարձ Հայերը, շաբաթ առտու Մարսէյլ հասաւ: Այս չորս հազար Հայերը, ամէնքն ալ, տեղ պիտի չգտնեն նաւուն վրայ: Կառավարութիւնը շատ խիստ հրահանգներ տուած է նաւամուտին համար որ պիտի սկսի երեքշաբթի (ԽՄԲ. այսօր): Տառացի կերպով պիտի գործադրուի արտաքին նախարարութեան եւ խորհրդային կառավարութեան միջեւ կնքուած համաձայնութիւնը:

Այսինքն, ռուսական եւ ֆրանսական կրկնակ հպատակութիւն ունեցող Հայերը, ինչպէս նաեւ իրենց ֆրանսական ծնունդ ունեցող կողակիցները եւ անչափահաս երախաները որոնք, համաձայն մեր օրէնքներուն, Ֆրանսացի կը նկատուին, պիտի չմեկնին:

Պիտի չընդունուին հաւաքական անցագիրները որոնք շատ մը դժուարութիւններ կը յարուցանեն: Միայն անհատական անցագիրները պիտի ընդունուին:

Մարսէյլի քաղաքապետին հրահանգուած է որ իրենց նահանգները վերադարձնէ այն Հայերը որոնք այս որոշումներուն դէմ կը շարժին:

Այս պայմաններուն մէջ, կը նախատեսուի որ միայն հազար կամ հազարերկուհարիւր ներգաղթողներ Ֆրանսայէն մեկնին իրենց բեռներով որոնց ծաւալը, երբեմն, շատ մեծ է»:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ամերիկեան առաքելութիւնը իր առաջին տեղեկագրին մէջ կը յայտարարէ, ի լուր հելլէն ժողովուրդին, թէ Միացեալ Նահանգներու օգնութիւնը իրական աղէտէ մը փրկեց Յունաստանը: Տեղեկագիրը կը բացատրէ, սակայն, որ տնտեսական եւ զինուորական կացութիւնը տակաւին բարւոքած չէ եւ ժամանակի կը կարօտի պատերազմի աւերին դարմանումը: Հելլէնական բանակին ամբողջ ռազմամթերքը Ամերիկան է որ կը հայթայթէ: Նաւատորմը ստացած է 13 միլիոն տոլար արժողութեամբ նաւեր:

ԱՆԳԼԻՈՅ մէջ, կիրակի օր մեռաւ նախկին վարչապետ Սթենլի Պոլտուին (լորտ Պիուտլի): Ութսուն տարեկան էր եւ պահպանողական կուսակցութեան յայտնի դէմքերէն մէկը: Վարած է պետական բարձր պաշտօններ: Երեք անգամ վարչապետ նշանակուեցաւ — 1923ին, 1924ին եւ 1931ին (Ազգային կառավարութիւն): 1937ի հանրային գործօն կեանքէ հեռացաւ եւ ստացաւ կոմսութեան տիտղոսը: Հայրն էր Հայերու բարեկամ Օլիվըր Պոլտուինի (դերկոմս Քավըրտէյլ) որ հիմա խորհրդարանէն հրաժարելով պիտի փոխադրուի լորտերու ժողովը՝ ժառանգելով իր հօրը տիտղոսը:

ԼՈՆՏՈՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ շրջանակներուն մէջ զրոյց կը շրջէր շաբաթ օր թէ Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը, յառաջիկայ երկու երեք շաբթուան մէջ «կարեւոր ելոյթ մը» պիտի կատարէ եւ պիտի գրաւէ Թրիէսթէի ազատ քաղաքը: Արտաքին նախարարութեան պաշտօնատունը որ եւ է տեղեկութիւն չէ ստացած այդ մասին, բայց պաշտօնատար մը յայտարարած է որ «վերջերս լուրեր հասած են այդ կողմերէն»:

Մոսկուա կը պահանջէ ազատ արձակել «ձերբակալուած» Ռուսները

Խորհրդային կառավարութիւնը շաբաթ առտու ժամը 11ին Փարիզի դեսպանատան գործակատարին միջոցաւ հինգերորդ ծանուցագիր մը յանձնեց ֆրանսական կառավարութեան՝ պահանջելու համար անմիջական ազատ արձակումը դեկտեմբեր 12ին Մարսէյլի եւ Փարիզի մէջ ձերբակալուած խորհրդային քաղաքացիներուն:

Դեսպանատան առաջին քարտուղարը, իր պատասխանատուութեամբ, հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդեց մամուլի ներկայացուցիչներուն.

Ա.— Դեսպանատան պաշտօնատարներէն Սորոքին ձերբակալուած էր Մարսէյլի մէջ ուր «Փոպէտա» շոգենաւով մօտերս մեկնող ներգաղթողներուն պիտի ընկերանար: Պ. Սորոքին Գերմանիա արտաքսուած է. ոչ մէկ բացատրութիւն չէ տրըուած մեր դեսպանատան:

Բ.— Ֆրանսական ոստիկանութիւնը ձերբակալած եւ ինքնաշարժով անծանօթ վայր մը առաջնորդած է խորհրդային ներգաղթի յանձնաժողովին անդամներէն Պ. Բոմաչքօ, Պ. Կոպրուչքօ եւ Պ. Ժիթով: Առաջինը ունէր դիւանագիտական անցագիր մը: Ժամանակ չէ տրուած իրենց որ կարգադրեն իրենց անձնական գործերը: Ժիթով զինուորական մըն է, նախապէս երկու անգամ ձերբակալուած եւ ազատ արձակուած էր: Պահանջուած էր իրմէ որ զինուորական համազգեստ չկրէ. Ժիթով մերժած է ընդունիլ այդ պայմանը:

Գ.— Ուրբաթ օր ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Պօըրկառի գաղթակայանին նախորդ հրամանատարը, Կոնոնէնքօ եւ ուրիշ երեք խորհրդային քաղաքացիներ եւս: Հարցաքննութեանց ընթացքին, ոստիկանութիւնը պահանջած է իրենցմէ որ տեղեկութիւններ հաղորդեն այն քաղաքացիներուն մասին որոնց լուսանկարները ցոյց տրուած են իրենց:

Արտաքին նախարարութիւնը իր պատասխանին մէջ նախ կը բացատրէ թէ խնդրոյ առարկայ անձերը «ձերբակալուած» չեն, այլ «արտաքսուած» են: Այս քայլը առնուած է որովհետեւ «լրացած էր իրենց բնակութեան արտօնութիւնը (Դեկտ. 9ի) եւ անոնք պարտաւոր էին Ֆրանսայէն հեռանալ գնդապետ Ֆիլաթովի եւ խորհրդ. ներգաղթի յանձնաժողովին անդամներուն հետ: Կառավարութիւնը դարձեալ կը կրկնէ որ վեհապետական իրաւունքներ վայելող պետութիւն մը կրնայ իր սահմաններէն դուրս հանել որեւէ օտարական՝ առանց բացատրութիւն տալու: «Վերոյիշեալ անձերուն մէկ մասը Ֆրանսայի ապահովութիւնը վտանգող գործունէութիւն ունեցած են»:

Ֆրանսական կառավարութիւնը ցաւ կը յայտնէ որ խորհրդային դեսպանատունը դարձեալ յուշագրին բովանդակութիւնը մամուլին յայտնած է արտաքին նախարարին յանձնելէ առաջ:

Քաղաքական շրջանակներուն մէջ քիչ մը տարօրինակ կը թուի որ Մոսկուայի կառավարութիւնը կը պահանջէ ազատ արձակումը այն անձերուն որոնք արդէն իսկ երկրէն վտարուած են: Դիտել կը տրուի որ մէկ շաբթուան ընթացքին դեսպանատունը հինգ տարբեր յուշագիրներ յանձնած է այս վէճին մասին:

Համաձայն Մարսէյլի քաղաքապետութեան հրահանգներուն, խորհրդային քաղաքացիներու ներգաղթին համար նոր պայմաններ պիտի դրըուին:

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը պիտի միջամտէ եթէ Խորհրդային Միութիւնը եւ Հունգարիոյ կառավարութիւնը գաղտնի համաձայնութիւն մը գոյացնեն՝ Հունգարիոյ մէջ գտնուող գերմանական հարստութեանց մասին: Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը դիտել կուտայ թէ տակաւին ճշդուած չէ «գերմանական հարստութիւն բացատրութեան իրական իմաստը»:

ՃՈՒՄՀՈՒՐԻԷԹ կը գրէ թէ Թուրքիոյ օտար դեսպանատուներու եւ հիւպատոսարաններու պաշտօնեաները հարցարաններ ստացած են իրենց կառավարութիւններէն որոնք կ'ուզեն իմանալ իւրաքանչիւր պաշտօնեայի քաղաքական համոզումները:

ՊՈԼՍՈՅ քաղաքապետութիւնը Բանկալթիի նախկին գերեզմանատան հողին վրայ արդիական պանդոկ մը պիտի շինէ:

Լոնտոնի խորհրդաժողովը մահամե՞րձ

Խորհրդաժողովը անել կացութեան մը մատնուած է եւ քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը նախատեսուի անոր փակումը այս շաբթու: Երկու հակամարտ կողմերն ալ տրամադիր չեն զիջումներ կատարելու:

Անհամաձայնութեան երկու գլխաւոր պատճառներ կան — առաջին՝ Խորհրդային կառավարութիւնը կը պահանջէ տասը միլիառ տոլար պատերազմական հատուցում Գերմանիոյ ընթացիկ արտադրութեանց հաշւոյն, իսկ Ամերիկա եւ Անգլիա բացարձակօրէն կը մերժեն ընդունիլ այդ պահանջին թէ սկզբունքը եւ թէ գումարը: Ֆրանսա կ'առաջարկէ նախեւառաջ ճշդել Գերմանիոյ վճարելու հնարաւորութիւնները:

Երկրորդ՝ Խորհրդային Միութիւնը կը մերժէ հաշիւ տալ՝ մինչեւ հիմա արեւելեան Գերմանիայէն իր ստացած հատուցումներուն մասին եւ կը պահանջէ որ նախ արեւմտեան դաշնակիցները հաւանին տասը միլիառի առաջարկին:

Ռուսիա չընդունիր նաեւ որ Միացեալ Գերմանիան իր նպաստը բերէ Եւրոպայի վերականգնումին՝ միւս Դաշնակիցներուն թելադրած ձեւով: Այս վերջինները կը մերժեն որեւէ բանաձեւ որ հակառակ է այդ հիմնական ծրագրին:

Ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, ինչպէս արդէն գրած էինք, նախարարները շատ կծու բառեր արտասանեցին: Շաբաթ օր որոշուեցաւ խորհրդակցութիւնները յետաձգել մինչեւ երկուշաբթի: Մոլոթով վերջին պահուն նոր թելադրութիւն մը ըրաւ — հարիւրին 35էն (1938ի հիման վրայ) հարիւրին 70ի բարձրացուցէք արեւմտեան Գերմանիոյ ճարտարարուեստական արտադրութեանց քանակը եւ հարիւրին տասը վճարեցէք մեզի՝ իբրեւ հատուցում:

Արեւմտեան պետութիւններուն համար անընդունելի է այդ սակը որովհետեւ Գերմանիոյ 1938ի արտադրութիւնը չափազանց մեծ էր, անոր հարիւրին 70ը, այսօր, կրնայ ծանր հետեւանքներ ունենալ մնացեալ երկիրներուն համար:

Եթէ խորհրդաժողովը այս շաբթու հաշուեյարդարի չենթարկուի հատուցումներու վէճին պատճառաւ, այն ատեն առնուազն այդ խնդիրին քննութիւնը պիտի յետաձգուի եւ նախարարները պիտի զբաղին օրակարգի մնացեալ խնդիրներով:

Ըսողներ կան, Լոնտոնի մէջ, որ խորհրդաժողովը արդէն իսկ «մեռած» է եւ Մոլոթով «խաղի ելած է ամբողջ աշխարհին հետ որովհետեւ կ'ուզէ ժամանակ շահիլ»: Զրոյց կը շրջի որ Խորհրդային Միութիւնը գերմանական կառավարութիւն մը կազմած է արեւմտեան գօտիին մէջ՝ համայնավար Տօքթ. Ֆրիտէնպուրկի վարչապետութեամբ եւ գնդապետ Թուլփանովի անմիջական հսկողութեան տակ:

★ Անգլիացի փրոֆ. Կիլպըրթ Մըրի, շաբաթ օր յայտարարեց թէ «Ամերիկայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Խորհրդային Միութեան յարաբերութիւնները կը պարունակեն կարելի պատերազմի մը սերմերը» եւ կոչ ըրաւ որ խաղաղութեան բարեկամները համաձայնութեան մը գան Ռուսիոյ հետ: Ոչ մէկ տեղ Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը կրնայ պատերազմի մը առաջքը առնել, ըսաւ յայտնի գիտնականը:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ կառավարութիւնը շաբաթ օր վստահութեան քուէ ստացաւ խորհրդարանէն: Քուէարկութեան արդիւնքն էր 111ի դէմ 216: Համայնավար խմբակցութիւնը առաջարկած էր որ խորհրդարանը քննութիւններ կատարէ Հռոմի վերջին գործադուլին առթիւ ոստիկանութեան ձեռք առած միջոցներուն մասին: Վարչապետ Կասփէրիին ի նպաստ քուէ տուին ընկերվարականները, քրիստոնեայ դեմոկրատները եւ բոլոր աջակողմեան կուսակցութիւնները:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ շաբաթ օր պաշտօնապէս յայտարարեց թէ ամերիկեան ուժերը ետ պիտի վերադառնան Իտալիայէն, բայց Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ այն պարագային երբ վտանգուի Իտալիոյ անկախութիւնը: Եթէ սպառնալիքներ կատարուին Իտալիոյ ազատութեան եւ անկախութեան դէմ որոնց հիման վրայ կնքուեցաւ դաշնագիրը, մենք ստիպուած պիտի ըլլանք խորհելու այն քայլերուն մասին որոնք պիտի առնուին խաղաղութիւնը ապահովելու համար, ըսաւ նախագահը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Հրեայ ապստամբները շաբաթ օր ռումբ մը նետելով արաբական շուկային մէջ սպաննեցին 12 հոգի եւ վիրաւորուեցան 70 անցորդներ: Հրեայ երիտասարդներու խումբ մը երկու Արաբներ սպաննեց Թէլ Ավիվի ճամբուն վրայ: Յարձակում գործած էին գիւղի մը վրայ՝ ձեռնառումբերով եւ ծխարձակ ռումբերով: Մէկ օրուան մէջ ընդամէնը 21 հոգի սպաննուեցան: Արաբները յարձակեցան Անգլիայի ոստիկանութեան վրայ:

ԱՆՅԱՅՏ ՄՆԱՑԱԾ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՄԸ

Կան բազմաթիւ արժէքաւոր հոգիներ, հայ ժողովրդի ծոցից ելած, պատմութեան դէպքեր նետուած ու նրանք ապրում են երկար տասնեակ տարիներ, մեկուսացած հայ իրականութիւնից, կտրուած հայրենական օջախից, տառապելով յարմարւում են օտար կենցաղին ու հարկադրուած նոր կեանք են սկսում ապրելու մարդկանց վիճակուած ճակատագիրը։ Սակայն հայրենի կարօտը, նրանց կապում է իր ցեղի առանձնայատուկ յատկութիւններին, սովորութիւններին եւ հայկական դրոշմը, գնում նրանց ճակատին։ Այդ կապը, արտայայտւում է բնատուր ձիրքերով, ունակութիւններով, հոգեկան ճանապարհով եղբայրական ձեռք են կարկառում, աշխարհի, ժողովրդների, հորիզոնների վրայից, խոր անջրպետով բաժանուած հայրենակիցներին, որոնք միեւնոյն ճակատագիրն ունեն։ Նրանք մնում են, որպէս ճշմարիտ հայ, չնայած ժամանակին եւ տարածութեան։

Դարեւոր կաղնու նման, նրանք մնում են անսասան, կազմելով մէկ մեծ ամբողջութիւն եւ կուլ չեն գնում տասնեակ հազարաւորների խիտ շարքերում — այլ ընդհակառակն աչքի են ընկնում հոծ օտար հասարակութիւնների մէջ եւ նրրան սկսում են ճանաչել, յարգել, գնահատել, ու այդ միաւորի ամբողջութեամբ են չափում, այն ցեղի արժանիքը, որի հարազատ զաւակն է համարւում։ Հարիւր հազարաւոր բնակչութիւն ունեցող քաղաքներ մէկ մարդու առաքինութեամբ ու բարեպաշտութեամբ, նրա ցուցաբերած ընդունակութիւնների շնորհիւ, մօտեցնում են ծայրերը՝ տարբեր զանգուածների եւ սկսում են ճանաչել միաւոր ամբողջութեան պատկանելիք ցեղը ու վերջապէս գտնելով կանգ են առնում, հայ ազգի վրայ, իր ցիրուցան զաւակներով ու կործան, աւեր հայրենիքով։

Այդ միաւորն ու ամբողջութիւնը մեր սիրելի հայրենակից Պ. Յարութիւն Տէրունեանն է, որ 14 տարեկանից վեր աճել է ու մեծացել, Բադէնի Քառլսրուհէ քաղաքում, հայկական դիմագծերով, պարթեւ հասակով, ալեզարդ գլխով, որը տասնեակ տարիներ ցեղակից հայի երես չի տեսել։ 1939 Թ. նրան հանդիպում են երկու գրական դէմքեր ու մամուլում տալիս են ծանօթութիւն նրա մասին։

Նրանցից մէկը՝ Պ. Հայկ Արամ Բիպարեանն է, որը անձամբ տեսակցել է յարգելի ուսուցչապետ Տէրունեանի հետ, Քառլսրուհէում եւ Պայրութում լոյս տեսած «Ամէնուն Նոր Տարեցոյց»ի մէջ տպագրել է 1939 Թուին նրա կենսագրութիւնը եւ իր ստացած տպաւորութիւնները։ Միւսը Պ. «Եռան» որ 1939 Թ. «Յառաջ»ի Օգոստոս մեծածաւալ երեք սիւնակներում զետեղել է մի յօդուած «Հայ մարդը օտար ափերու վրայ»։ Այդ ամփոփուած յօդուածը վերջանում է հետեւեալ պարբերութեամբ,«Տեսայ հայ մարդը, որ քառասնամեայ խոր առանձնութեան մէջ, Ռօպէնսոնի նման հայութենէ ամայի կեղրոնի մը մէջ, պապայրն աւելակ տունէն մնացած Աւետարանով մը եւ հետը տարած քանի մը գիրքերով, քառասուն տարիներու այդ առհունութեան մէջ, հա, նայն, ապէր, ուտէրներու յաւիտենական խժըլտուքին մէջ, կըրցեր է պահել հայ լեզուն, խօսիլ զայն այնքան անթերի եւ, իմ ուքու վրայ առաւելութիւն ըլլալով, այնքան հնչեղ, լիհագագ, առանց գերմանական բառեր առնձելու Հայ Մեծասքանչին կուսական մարմինին վրայ, առաջնորդ ունենալով միայն թերթեր, որոնց մէջ «Յառաջ»ը կը յիշէ մասնաւոր հոգածութեամբ, պարբերականներ։ Ահա թէ ինչ տեսայ անոր մէջ, եւ ի՞նչ կ՚ուզեմ բացատրել այս տողերով։ Քանի հանճարեղներ, մեծատուններ, երկսեռ հայորդիներ, հայալից ու հացալից շրջաններու մէջ, քանի մը տարիէն իսկ կը մոռնան իրենց բարբառը, զոր բերան առնել իսկ ամօթ կը համարին խառնակեաց կիներու նման իրենց արշաւներուն, ճամբաներուն վրայ հանդիպած լեզու կ՚առնեն եւ կորստական փաճառը կը դառնան մեծ համրանքին համար, որ իրենց սեփական ցեղն է։

Ահա այս պատճառով հայ մարդը, օտարութեան քուրային մէջ ցեղին մոյնքը, ոսկի երանգը պահպանող ու առով ալ հպարտ հայ մարդը երգեցէք, գովեցէք փառաբանեցէք դուք ամէնքդ»։

Ծանօթացայ այդ նիւթերի հետ, Պ. Յարութիւն Տէրունեանի յարկին տակ, ուր պատիւ ունեցայ երկու օր շարունակ մոռանալու թէ գտնուում եմ օտար երկրում, այնքան հարազատ, համեստ երաժշտագէտի մը հետ զրուցելով եւ համոզուելով, որ այդ երկարամեայ կղզիացած մարդը չէ լքած հայկական կենցաղը, այլ հայ ազգի համար, նրա սրտի անշէջ կրակը, դեռ չի կախայլ է երեւում.. Նրա սեղանի վրայ տեսայ հայկական եռագոյնը, Հայաստանի հին եւ նոր քարտէսները, հայկական փոքրիկ գրադարան Րաֆֆու, Ահարոնեանի եւ շատ բանաստեղծների գոհարներից, որոնք անչափ իր սրտին մօտ լինելով ունի ձայնագրած ու թարգմանած գերմաներէնի։ Ձայնագրած ու հեղինակած երգերի թիւը 200ի է հասնում։ Ահարոնեանի «Կարօտ — հայրենի» եւ Գ. Քաթիպայից, Ա. Ծատուրեանից, Նալբանդեանից, Իսահակեանից եւ ուրիշներից ընտրած գոհարներըգերմաներէն է թարգմանած, որը մէկխոշոր հատոր է կազմում։Բարեխորհուրդ եւ աջակցութիւն տուր, տպատճառ տպագրելու։ Բարեկամ, Յ. Տէրունեանը, ամբողջ կէս դար իր կոչման բարձրութեան վրայ է կանգնած որպէս ուսուցչապետ — երաժշտագէտ — ձայնագէտ։ Որի կենսագրութիւնը կարեւոր եմ համարում, ծանօթացնելու յարգելի ընթերցող - հայրենակիցներին։

Յարութիւն Տէրունեանը ծնուել է 1883 Թ. (Կեսարիա) Էվէրէկի մէջ, որտեղից ծնողների հետ տեղափոխուել է Պոլիս, ուր ազգային վարժարանում ունեցել է ուսուցիչներ Շահէն, Զարմայրին (Վարդգէս) Ա. Անդրէասեանին (Սուրէն)։

1897 Թ. գերմանական միսիոնարական կազմակերպութեան միջոցով, 25 հայ պատանիների հետ,14 տարեկան հասակում բերուել է Գերմանիա։ Այդ 25 պատանիների նոյն Թուի լուսանկարը՝ պահում է Տէրունեանը — մեծ խնամքով։

Այդ կազմակերպութեան խնամատարութեան տակ սովորում են գերմանական քառամեայ դասընթացքը, որից յետոյ Տէրունեանը ուղարկւում է Ջուիցերիա պատրաստուելու ուսուցչական ասպարէզի համար, որը յաջողութեամբ վերջացնում է 1905 Թ.։

Տէրունեանին ուսուցչական ասպարէզին նուիրուելու ձգտումը, արդիւնք է իր՝ Պոլսոյ ուսուցիչների հոյակապ անձնաւորութիւնների ջանքերին։

Ուսանողական տարիներից մեծ հակում է ցոյց տալիս դէպի երաժշտութիւնը եւ շփման մէջ է մտնում երաժշտական աշխարհի հետ, շնորհիւ իր բնատուր ձիրքին։ 1905ին տալիս է պետական քննութիւն եւ դառնում ուսուցիչ, Բադէնի դըքսութեան կառավարութեան կողմից։

1909ին Փորցհայմի մօտ՝ Տիթլինգէնի մէջ իբր օգնական ուսուցիչ եւ յետոյ իբր պրօֆ. Օպրոշէֆլէնց, իսկ չորս տարի յետոյ Լիխթնաու (Քել)։

1915ին, զինուորական ծառայութեան է կանչւում գերմանական բանակի մէջ։

1918ին հրաւիրւում է իբրեւ գլխաւոր ուսուցիչ Քառլսրուհէ ուր եւ միաժամանակ կատարագործւում է երգահանութեան (compos.) բարձրագոյն արուեստին մէջ..

20 տարուց ի վեր վարիչ է Քառլսրուհէ քաղաքին աւետարանական եկեղեցիի երգչախումբին, որի համար ունի գրած բազմաթիւ կտորներ. որ մինչեւ այժմս էլ երգւում են իր ղեկավարութեամբ։

Բացի բազմաթիւ եկեղեցական երգերից, ունի շատ երաժշտական կտորներ Փորցհայմի բանաստեղծ Լուդվիկ Ասունբախի գրածներից — 30ի չափ իր հեղինակած երգերը, որոնք ամէն տարի Մայիս ամսին տօնում են Փորձհայմում, որի համար ստացել է դափնեպսակ էր։

Հէռման Էլօնսի քաղաքական բանաստեղծութիւններն էլ մեր հայրենակիցը, 40ի չափ կըտոր էր իբր մեներգ կամ դաշնակի ընկերակցութեամբ հեղինակած է, որոնք՝ կը նուագուին ըռպրոցական հանդէսներու մէջ։ (Ըստ Բիպարեանի, քաղաքական մամուլից). գերմանական մամուլը խօսում է մեծ գովասանքով Յ. Տէրունեանի մասին, չափազանց երկար, միայն նմուշի համար անհրաժեշտ է յիշել։

Առիթ ունեցայ լսելու կազմակերպած մի հանդէս իր ղեկավարութեամբ։ Ղեկավարում էր թէ երաժշտական բաժինը եւ թէ երկսեռ երգեցիկ խմբին։ Նրա խոշոր արժանիքը, կայանում է նրանում, որ բանախօսութիւններ, պրոյցների միջոցով տարիներ շարունակ գերման ժողովրդին ծանօթացրել է հայ մշակոյթի հետ, հայ ժողովրդի տառապանքը։

Մեր հայկական ճամբարի համար նա մնացել է անծանօթ եւ համեստ, չնայած որ մեզանից 2 ժամուայ հեռաւորութեան վրայ է գտնւում...

Բարի խորհուրդ եւ սրտի անկեղծ ցանկութիւն պիտի յայտնեմ համբարիս վարչութեան՝ որ հետաքրքրուի այդ կղզիացած երաժշտագէտ Հայով ու հնարաւորութիւն տայ տեղիս ժամանակաւոր հայ ազգաբնակչութեան՝ լսելու նրան եւ ամենազլխաւորը հրատարակելու նրա արժէքաւոր թարգմանութիւնները՝ դրանով միայն մենք կը մեծարենք, կը փառաբանենք մեր հայրենակցին։

ՍՏԵՄԵԼ

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովի երու ազդերը խմբագրութեան հասցնել բաշուած Թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը։

«Հայերին չի կարելի»...

«Կարս եւ Արտահանը վիճելի են եւ նրանք էլ պէտք է վերադարձուեն» յայտարարում է Խ. Միութեան արտաքին փոխ Նախարար եւ Խ. Միութեան պաշտօնական ներկայացուցիչ Պ. Վիշինսքի։

— Տաւարիչ Վիշինսքին պատմութիւն եւ աշխարհագրութիւն չի գիտեր,— ծիծաղում են հայ զուարճախօսները։

Սակայն դա միայն կատակ է։ Պարոն Վիշինսքին, որպէս իր պետութեան քաղաքական առաջնորդ պէտք է որ լաւ գիտենայ այդ նոյն պետութեան մաս կազմող ժողովուրդների եւ պատմութիւնը եւ աշխարհագրութիւնը, գոնէ տարրական կերպով։ Խ. Միութեան բոլոր դպրոցներում այդ առարկաները անցնում են 3րդ եւ 4րդ դասարաններում, իսկ Վիշինսքին բարձրագոյն կրթութիւն ունի։

— Դա Վիշինսքու անհատական կարծիքն է,— բացատրում են ոմանք իրենց մխիթարող երբ, — Վիշինսքին ինքն իր առաջնորդին միշտ իրենց կայացնում է վրացաւէր։

Թող այդպէս լինի, այժմ Խ. Միութեան մէջ բոլորը վրացասէրներ են։ Բայց սխալ է կարծել, որ դուտ համակրանքի համար, մէկ պետութեան անդամ երկրի դեռ ջրհեղեղի ժամանակներից հաստատուած հողերը վերցնում են եւ «Թաւալա» են անում այն պետութեան մէկ ուրիշ անդամ երկրին որ ոչ մի իրաւունք ունի այդ հողերի վրայ։ Վիշինսքին իր համակրանքը կարող էր արտայայտել ուրիշ, ոչ հայկական հողերով։ Ցետոյ, մի՞թէ պէտք է հասկանալ, որ Խ. Միութիւնում ոչ ոք իր անհատական կարծիքը չունի, ասել եւս Վիշինսքու նման արտաքին գործոց նախարար։

— Դա քաղաքական խաղ է,— բարեկամօրէն բացատրում են ոմանք, այդ հողերը յետ կ՚առնեն Վրացիների համար, իսկ Վրացիներն էլ նրանց կտան Հայերին։

Կարսի եւ Արտահանի օրինաւոր տէրը Հայ ժողովուրդն է եւ նրանք նրան էլ պէտք է պատկանեն։ Հայ ժողովուրդն իր բռնագրաւուած հայրենիքն է պահանջում։

Սակայն Խորհ. կառավարութիւնն այսօր այդ հողերը պահանջում է Վրաստանի համար եւ ոչ թէ նրանց օրինաւոր տիրոջ հայ ժողովրդի համար։ Խորհ. կառավարութեան որոշումները պարտադիր օրէնք են Միութեան բոլոր փոքր կառավարութիւնների համար։ Խ. Կառավարութիւնն այսօր է պահանջում ոչ թէ պատահարար, ոչ թէ մէկ այլ նպատակով ինչպէս շատերը միամիտաբար կարծում են, այլ «տաս չափած մէկ կտրած» հաշուենկատութեամբ։ Քաղաքականութիւն որը առաջնորդւում է ոչ թէ արտաքին հաշիւներով, այլ զուտ ներքին։

Խորհ. կառավարութիւնը սրտանց չի ցանկանում այդ հողերի վերադարձը Հայերին։

— Հայերին չի կարելի,— պատասխանում են այն հայ համայնավարները, իրենց չորս կողմը նայելով, երբ իրանց հարց ես տալիս Վիշինսքու ելոյթի մասին։

— Հայերին չի կարելի,— շշնչում էին, նրանք երբ հարցնում էր, Նախիջեւանի, Ղարաբաղի, Ախալքալակի, Հայաստանին միացնելու մասին։ Այդ միացման կատարումը, հիմա ոչ մէկ արտաքին հանգամանքի դժուարութեան բնոյթ չի կրում, այլ զուտ Խորհ. կառավարութեան բարի ցանկութիւնից է կախուած։

—Հայերին չի կարելի,— պատասխանում են նրանք, երբ հարցնում է Հայաստանի վերաշինութեան թոյլ թափի մասին, համեմատած նրա հարեւանների հետ, երբ հարցնում էր Հայոց դասական գրականութեան վրայ խաչ դնելու մասին, երբ հարցնում է հայ լեզուի մէջ կատարուած ահաւոր «ջարդ»ի մասին, երբ հարցնում է հայ յեղափոխական եւ եկեղեցական սքանչելի եղանակների օգտագործման արգելքի մասին եւն.։

Այժմեան սովետական Հայաստանը նախկին ռուս կայսրութեան ծայրանահանգներից մէկն է կազմում։ Երեւանեան նահանգը այն ժամանակ Ռուսաստանի ամէնէն յետամնաց գաւառներից մէկն էր համարւում։ Նա զուտ գիւղատնտեսական երկիր էր, ռուս կառավարութեան կողմից միանգամայն արհամարհուած եւ բարձիթողի արուած։ Երկրում ոչ մի խոշոր արդիւնաբերութիւն կամ ձեռնարկ գոյութիւն ունէր։ Երեւանեան նահանգի հաղուադիւտ երկաթուղային եւ խճուղային ճանապարհները կառուցուած էին ռուս զինուորական նախարարութեան նախաձեռնութեամբ, զուտ զինուորական նպատակների համար։ Ռուս կառավարութիւնը ոչինչ չէր խնայում խափանելու համար այդ երկրի վերաշինութեան հայկ. ծրագրերը։Հայ դրամագլուխը կենտրոնացւում էր Թիֆլիսում եւ Բաքւում։Երեւան քաղաքը այնքան փոքր էր եւ անդուրեկան որ նահանգի նահանգապետը իր կառավարչական գրասենեակը Թիֆլիսումն էր պահում։ Հայ տարրը չէր սիրում։

Ռուս կառավարութիւնը նրան համարում էր ըմբոստ, ազատասէր, ձեռներէց եւ ռուսական պետականութեան համար վտանգաւոր։

Երեւանեան Հայաստանը, ռուսական կառավարութեան համար, կայսերապաշտութեան նպատակները հետապնդող մի գաւառ էր միայն։

Անցան ժամանակները։ Ռուս կառավարութեանը փոխարինեց հայ ժողովուրդի կառավարութիւնը, ծնած դարաւոր մի երկունքից յետոյ եւ մկրտուած հայութեան թափած արեան ծովում։ Հայ պետականութիւնը հարազատ մօր գուրգուրանքով գործի անցաւ հայ տանջուած ժողովրդի երջանկացման համար։ Հայ պետականութիւնը հայ ժողովրդին տուեց նրա դարերի տենչ՝ քաղաքական ազատութիւնը, տնտեսական եւ հոգեկան անհուն զարգացման ուղիներ գծեց եւ ամէնից կարեւորն է անզիջող պայքարի լծուեց հայ հողերի հաւաքման կենսական գործում։

Նորից փոխուեցին դէպքերը, որոնց հետեւանքով էլ դեռ չկազմաւորուած, դեռ ոչ լրիւ, մանրանկարային Հայաստանը ընկաւ մէկ վարչաձեւի տիրապետութեան տակ, որը ժխտելով բոլոր մարդկային անցեալը, ազգերի եւ մարդկային հասարակութիւնների, այնպիսի բարիքներ էր խոստանում որոնց մասին միայն երազել կարելի էր։

Սպասում էր արդարադատութեան արեւի լոյս ճառագայթին, առանձնապէս փոքր եւ ճնշուած ազգերի համար, որոնցից մէկն հանդիսանում հայ չարատանջ ժողովուրդը։

Սովետական Հայաստանը այսօր մեր բոլորիս գուրգուրանքի առարկան է հանդիսանում։ Մեզ բոլորիս, անչափ ուրախացնում է այնտեղ ամէն նոր շարուած մէկ աղիւսը։ Մենք մեծ հրճուանքով ենք կարդում թերթերում լոյս տեսած ամէն մէկ նոր յաջողութեան համար։ Մենք չենք հեռանում ձայնասփիւռի գործիքի մօտից սպասելով մէկ նոր ուրախալի բան լսելու մեր սիրասուն հայրենիքից։

Քանի որ նա մեր հայրենիքն է, մեր ապագայ լոյս հայրենիքի մէկ հատուածը, նրա կորիզը։ Այնտեղ է կենդրոնացուած մեր ժողովրդի խոշոր հատուածը։ Մենք քաջալերում ենք այնտեղ գնալու արտասահմանի մեր հայրենակիցներին։ Մենք պատրաստ ենք գլխակորոյս ամէն տեսակի պայքարի մտնելու յանուն նրան, յանուն նրա սիրոյն։ Մենք մեր հայրենիքի եւ ժողովուրդի հանդէպ պատասխանատու կուսակցութիւն ենք, որովհետեւ առաջինի կառուցողն ենք եւ երկրորդի ազրեցնողը։ Մենք յիսուն եւ եօթ տարի անպատմելի պայքար ենք տարել այդ ժողովուրդի գոյութեան պահպանման համար։ Մենք մեր սիրելի հայրենիքի եւ ժողովուրդի անխոնջ պահակն ենք եղել եւ այժմ անտարբեր դիտողի դերում լինել չենք կարող։

Մենք նշելով այնտեղ կատարուած դրականը, մեղաւոր կը լինենք մեր ժողովուրդի հանդէպ, եթէ աչք փակենք այն աղաղակող փաստերի հանդէպ, որոնք կենսական նշանակութիւն ունին մեր ժողովուրդի համար։

Մեզ հետաքրքրողը մեր ժողովուրդի եւ հայրենիքի բարգաւաճումն է եւ նրանց երջանկացումը, եւ ներկայ վարչաձեւի վարած քաղաքականութիւնը հանդէպ մեր ժողովուրդին եւ հայրենիքի։

Մենք չենք ծափահարում սովետ իշխանութեան վարած քաղաքականութիւնը ամբողջութեամբ, դրա համար էլ մեզ զրկել են «հայաստանասէր» եւ «յառաջդիմական» կոչումներից եւ մենք շատ ուրախ ենք, որովհետեւ այդ կոչումը կրողների շարքերում մենք լինել չէինք կարող։ Չենք կարող, քանի որ այդ դէպքում մենք այլեւս Դաշնակցականներ լինել չենք կարող, այլ փարիսեցիներ, մեր ժողովուրդի եւ հայրենիքի իրաւունքների հանդէպ աչք ծածկողներ, լաւը եւ վատը ծափահարողներ, կեղծաւորներ, շահադէտներ։

Մենք մեզ, մեր աւանդութիւններին, մեր ժողովուրդի մեր հանդէպ ունեցած վստահութեան դաւաճանած կը լինէինք, եթէ այդ կեղծ կոչումները մեր վրայ կրելու լինէինք։

Խօսում են Հայաստանի շինարարութեան մասին։ Բայց չեն ցանկանում ցոյց տալ այդ շինարարութեան համեմատական չափը նրա հարեւաններին հետ, չեն ցանկանում ասել որ այդ շինարարութիւնը արդիւնք է հայ ժողովուրդի բնածին շինարար ոգուն, որ դա բերանից կտրելու, անհամանօրէն իրեն զրկելու, բայց մէկ բան կառուցելու շինարարութիւն է։ Էլ չենք խօսում այն մասին, որ եթէ այդ ժողովուրդը ուրիշ պայմաններում, թերեւս աւելին շինէր։

Փաստ այն է, որ «Հայերին չէ կարելի» սկզբունք գոյութիւն ունի, որ լոկ մտայնութիւն չէ, այլ կենդանի գործ։

Այդ բանին որպէս փաստ, այն իրողութիւնը որ Հայը իր հայրենիքն է վերադառնում իր ծախսով, իսկ ռուսը՝ պետութեան հաշւին։

Ուրիշ փաստեր ալ շատ կան։

«Հայերին չէ կարելի» քաղաքական սկզբունքը այսօր ցարական Ռուսիոյ «արմեանամ նելզեա» քաղաքականութեան տխուր կրկնումն է։

Կրավչենկոյի յայտնութիւնները

— Պ. Կրավչենկօ, 1943ի յունիս 10ին Ստալին կը յայտարարէր թէ Կոմինտէրնը լուծուած է։ Ձեր կարծիքով իսկապէս լուծուա՞ծ է թէ տակաւին կը գործէ (ԽՄԲ.— Այս հարցումը եղած էր անշուշտ կոմինֆորմի վերակազմութենէն երեք ամիս առաջ)։

— 1944 Ապրիլ 4ին ես յայտարարութիւն մը ընելով ամերիկեան մամուլին, ըսած էի թէ չէի կարծեր որ կոմինտէրնը լուծուած ըլլայ եւ պնդած էի այն իրողութեան վրայ թէ այդ կազմակերպութիւնը պիտի շարունակէր իր աշխատանքը, միեւնոյն հրահանգներով բայց տարբեր ձեւի տակ։ Ըսած էի թէ Կրեմլինի այդ երկդիմի արարքը կեղծ էր եւ ծուխի վարագոյր մը որուն ետին Խորհրդային Միութիւնը պիտի հետապնդէր իր միջազգային համայնավար քաղաքականութիւնը։ Ըսած էի թէ չէի կրնար Ստալինը երեւակայել առանց իր կոմինտէրնին, ինչպէս չէի կրնար երեւակայել Չըրչիլը իր համայնավարի տարազով։ Կարգ մը մարդիկ լրջութեամբ չառին այդ յայտարարութիւններս։ Ամէն պարագայի, շատ պարզ է այսօր որ 1943ին կոմինտէրնի լուծման հրամանագիրը ստորագրողները, այն անձերն են որ իրականին մէջ սահմանէն անդին կ'աշխատին քաղաքական բիւրոյի հաշւոյն եւ համաձայն անոր հրահանգներուն։ Այդ հրամանագիրները ստորագրողներն էին — Մարթի (Ֆրանսա), Տիմիթրոֆ (Պուլկարիա), Ռաքոսի (Հունգարիա), Կաուսինէն (Ֆինլանտա), Թոլիաթի (Իտալիա), Փիէք (Գերմանիա), Կոթվալտ (Չեխոսլովաքիա) եւ Փաուքէր (Ռումանիա)։ Ուրեմն, Կոմինտէրնի բոլոր անդամները կ'ապրին իրենց սեփական հայրենիքներուն մէջ եւ կը մշակեն լաւագոյն յարաբերութիւններ Կրեմլինի ոստիկանական զինուորական եւ քաղաքական ուժերուն հետ։ Եւ այսօր անոնք իրենց տեղական կառավարութեանց մէջ անդամ են կամ վարչապետ եւ տէրն ու տիրականը իրենց երկիրներուն։ Այս կացութեան մէջ նորութիւն չկայ ինծի համար քանի որ իշխանութիւն ձեռք բերելու պայքարին համայնավար տեսաբանութիւնը նախատեսած է երկար ատենէ ի վեր թէ ինչպէս իշխանութիւնը ձեռք կը բերուի, ինչպէս կ'ընդլայնուի եւ ինչպէս կը պահպանուի։

Եթէ, այս պայմաններուն մէջ եւ աշխարհի ներկայ ծանրակշիռ կացութեան առջեւ, տակաւին շարունակենք չմիջամտելու քաղաքականութիւնը կամ Միւնիխի քաղաքականութիւնը, եթէ Խորհրդային Միութիւնը չկեցնենք, Աւստրիան պիտի ունենայ միեւնոյն ճակատագիրը ինչպէս Հունգարիան, իսկ ինչ կը վերաբերի Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ, Կոմինտէրնն է որ վերջ ի վերջոյ պիտի յաղթանակէ։

— Ուրիշ խօսքով, ուրեմն, Կոմինտէրնի սկզբնական ծրագիրը իրականութեան մը վերածուած է կարգ մը երկիրներու մէջ...

— Այո, բայց պէտք է աւելցնել որ կարգ մը երկիրներու մէջ Կոմինտէրնի գործակալները, Կրեմլինի հրահանգներով, կը ծածկեն իրենց աշխատանքը համաժողովրդական բանաձեւերով։ Դժբախտաբար, Կրեմլինի քաղաքականութիւնը շօշափելի յաջողութիւն կ'ունենայ նոյնիսկ ազդեցիկ ժողովուրդներու մօտ որոնք կը կարծեն, միամտօրէն, թէ իրաւ համաժողովրդական քաղաքականութիւն մը գոյութիւն ունի, մինչդեռ Ստալինի եւ քաղաքական բիւրոյի ուղղութիւնը այնքան համաժողովրդական է որքան Հիթլէրի քաղաքականութիւնը հրէասէր էր։

— Կը կարծէ՞ք որ Կոմինտէրնը համաշխարհային յեղափոխութիւնը իրականացնելու համար նոր յայտագիր մը պատրաստած է։

— Համաշխարհային յեղափոխութեան պայքարին երկրորդ շրջանն է ան։

— Ձեր կարծիքով երրորդ շրջան մըն ալ տեղի պիտի ունենա՞յ։

— Դժուար է ճշդիւ պատասխանել։ Բայց կրնամ ըսել որ երրորդ շրջանը պիտի պատահի այն ատեն երբ անխուսափելի վէճը ստեղծուի Խ. Միութեան եւ երկրորդ պատերազմի իր դաշնակիցներուն միջեւ։

— Պ. Կրավչենկօ Խ. կառավարութեան դիւանագիտական եւ հիւպատոսական պաշտօնեաները կ'օժանդակե՞ն լրտեսներու կողմէ հաւաքուած տեղեկութիւնները Մոսկուա հասցնելու աշխատանքին։ Այս մասին ի՞նչ տեղեկութիւններ ունիք։

(3)

Մեզ կարող են հարցնել, թէ ինչ են մտածում, այդ ուղղութեամբ, հայ համայնավարները։ Ի հարկէ աւելի լաւ կը լինէր որ այդ հարցումը նրանց ուղղուէր։ Մենք միայն այնքան գիտենք որ նրանք համարւում են Կրեմլի հաւատարիմ ծառաներ եւ նրանք ասում են որ Քրեմլը երբեք չի սխալւում։

Ս. ԱՐԱՔՍ

Լուրեր Բարեգործականէն

ԽՄԲ.— Բարեգործականի Փարիզի Կրթական յանձնախումբին Դեկտեմբեր 8ի զեկոյցէն.—

Ռաֆայէլ Մարկոսեան հիմնադրամը 1945ին Հ. Բ. Ը. Միութեան փոխանցուած ըլլալով, բարերարին ճշդորոշած նպատակներուն գործադրութիւնը յանձնուած է Միութեան Փարիզի գործադիր ժողովին կողքին գործող կեդր. յանձնախումբին։

Այս հիմնադրամին եկամուտներուն երեք քառորդը յատուկ ըլլալով Հայաստանի, ուր պատերազմէն առաջ արդէն կառուցուած է Արհեստագիտական վարժարան մը (Երեւան), մնացեալը կը յատկացուի գլխաւորաբար արհեստներու հետեւող արժանաւոր ուսանողներու։

Պատերազմի պատճառաւ ընդհատուած էր այդ սպասարկութիւնը, բայց անցեալ տարուընէ սկսեալ դարձեալ գործի ձեռնարկուեցաւ, եւ այսօր 8 ուսանողներ կը հետեւին քիմիագիտութեան, մեքենագիտութեան, ելեկտրականութեան, կտաւագործութեան եւ օդանաւութեան, ինչպէս նաեւ 6 ուսանողներ գիշերօթիկ ընդունուած են Սէվրի Մուրատեան վարժարանին մէջ։

Ներկայիս կը յայտարարենք թէ հայ երկսեռ ուսանողներ, անխտիր, ինչ ալ ըլլայ իրենց դաւանանքը եւ հպատակութիւնը, կրնան յառաջիկային օգտուիլ Մարկոսեան պուրսերէն, մինչեւ Մայիս ամիսը իրենց թեկնածութիւնը գրաւորապէս ներկայացնելով կրթական յանձնախումբին։

Ընդունելութեան էական պայմաններն են.— առնուազն 15 տարեկան ըլլալ, նախակրթարանի շրջանը յաջողապէս աւարտած ըլլալ, հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներուն տիրացած ըլլալ, ուսման վկայականին հետ բարի վարուց եւ բժշկական վկայագիրներ ներկայացնել։ Չեն ընդունուիր նախապատրաստական դասարանի ուսանողներ։

Նախապատուութեան իրաւունք կը ստանան այն ընդունակ ուսանողները, որոնց ծնողքը նիւթական միջոցներէ զուրկ է, եւ որոնք հայերէն լեզուի հմտութիւն ձեռք բերած են եւ յանձն կ'առնեն իրենց մասնագիտութիւնը կիրարկել Հայաստանի մէջ։

Արհեստագիտական նախադասելի ճիւղերն են.— ելեկտրականութիւն, մեքենագիտութիւն, քիմիագիտութիւն, գծագիտութիւն, կտաւագործութիւն, ոսկերչութիւն, ժամագործութիւն, դերձակութիւն, կօշկակարութիւն, կահագործութիւն, շարժանկար, ռատիօ, եւն.։

Ուսանողական պուրսերը մէկ տարուան համար կը յատկացուին, ամբողջական կամ մասնակի, բայց տարուէ տարի կրնան նորոգուիլ, առաւելն երեք տարուան համար։ Տարեկան քննութեանց մէջ անյաջող ուսանողին պուրսը կը դադրի։

Իրականին մէջ, պուրս մը նուիրատուութեան հանգամանքը չունի, այլ պարզապէս փոխատուութիւն մըն է (prêt d'études), որով այն ուսանողները, որոնք իրենց շրջանը աւարտելէ յետոյ, ուեւէ պատճառաւ Հայաստան չեն երթար, պարտաւոր են Հ. Բ. Ը. Միութեան վերադարձնել իրենց ստացած գումարը, մասնաւճարներով։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.—

Գործադուլին հետեւանքով Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստի խումբը ուշ հասաւ Bur St. Yvette ուր պիտի մրցէր տեղական խումբին երկրորդին դէմ։ Հակառակորդ պահեստին մեկնած ըլլալով մեր տղաքը մրցման ելան Burի Ա. խումբին դէմ։

Առաջին քառորդ ժամը դժուարագոյն մասը եղաւ խաղին։ Burի ճնշումը սոսկալի էր։ Կը նշանակեն սակայն մէկ կէտ միայն։ Մինչեւ կիսախաղ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կը նշանակէ շնորհիւ Խաչիկեանի, (Սրապիոն կրտսեր եղբայրը) իր առաջին կէտը։

Երկրորդ կիսախաղին, մեր տղոց կազմակերպուած խաղը ու շարժումներուն արագութեան շնորհիւ Քարակէօզեան, Միսաքեան եւ Մեսրոպեան մէկ մէկ կէտ կը նշանակեն։

Այս յաղթանակին վաստակաւոր աշխատաւորներն էին մեր պաշտպանողական գիծերը որոնց մէջ մեծ ճարպիկութիւն ցոյց տուին Էտինեան, Վարդգէս եւ Մկրտիչեան։

Մեր տղաքը վստահ իրենց ուժերուն, պիտի մրցին Ա. խումբերու դէմ եւ գիտենք որ ամէն ջանք եւ եռանդ պիտի թափեն որպէսզի մտնեն քիչ ատենէն Ա. խումբի շարքերուն մէջ։— Ք. Ո.

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՂԹԻՆ մէկ էջին վրայ գրել յօդուած եւ թղթակցութիւն։ Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍԷՆ կը տեղեկացնեն թէ տարափոխիկ հիւանդութիւնները չատցած են։ Համաձայն պաշտօնական վիճակագրութեանց բծաւոր տասը, ժանտատենդի 3 եւ կեղծմաշկի 3 դէպքեր պատահած են։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ահռելի արկած մը պատահեցաւ Ուրբաթ գիշեր երբ երկու շոգեկառքեր իրարու զարնուեցան Քէլերման Փէրանի մօտերը։ Սպաննուեցան 17 ճամբորդներ, բազմաթիւ վիրաւորներ կան։

ՇԱԲԱԹ օր ելմտական նախարարը տեսակցութիւն մը ունեցաւ կարգ մը արհեստակցական միութեանց ղեկավարներուն հետ որոնք անդամ չեն Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան։ Ելմտական պաշտօնատունէն կը տեղեկացնեն թէ կառավարութիւնը պաշտօնապէս ճանչցած է այդ Միութիւնները։ Ֆրանսայի երկրագործներու Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներն ալ տեսակցելով նախարարին հետ, իրենց դժգոհութիւնը յայտնեցին որ կառավարութիւնը նպատակայարմար կը համարի օտար երկիրներէ ներածուած սնունդեղէններով ողողել հրապարակը գիները իջեցնելու համար։ Երկրագործները բացատրած են նախարարին որ գիներու անկումը իրականացնելու համար անհրաժեշտ է նախ բարձրացնել արտադրութիւնները։ Կառավարութիւնը հինգշաբթի օր խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ իր տնտեսական նոր ծրագիրը որուն գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ հաւասարակշռել օրավարձերն ու ապրուստի գիները։

ԱՆԳԼԻՈՅ փոխ վարչապետ Հէրպըրթ Մորիսըն, շաբաթ օր ձայնասփիւռին վրայ յայտարարեց թէ Անգլիա տնտեսական վերականգնումի ճամբուն վրայ կը գտնուի եւ տուաւ հետեւեալ թուանշանները — հանքածուխի եւ պողպատի արտադրութիւնը աւելցած է — մէկուկէս միլիոն աւելի աշխատող ունինք հիմա քան ունէինք պատերազմէն առաջ — մեր արտածումները, 1936ի քանակին հետ բաղդատելով — մէկ հինգերորդ աւելի են — փոխադրական միջոցներուն մէջ զգալի բարելաւում կայ։ «Իրաւունք ունինք հպարտ ըլլալու, ըսաւ Մորիսըն. գիտենք որ մեր ներկայ դժուարութիւններն ու զոհաբերութիւնները չատոչ չեն են բաղդատմամբ այն կարելիութեանց զոր ձեռք պիտի բերենք մեր ազատ ժողովրդավարութեամբ։

Համայնավարները որոնք սորկօրէն իրենց հրամանները կը ստանան օտար երկիրներէ, ձեռնարկած են կատաղի պայքարի մը որուն հետեւանքը կրնայ ըլլայ նորելուկ փաշականութեան մը յաղթանակը։ Ցոյս ունիմ որ Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ ժողովրդավարութիւնները պիտի յաղթանակեն»։

ՀԱՎՌԻ քաղաքապետ նշանակուեցաւ զօրավար Տը Կոլի համախոհներէն մէկը։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բրիտանական գօտիին հրամանատարութիւնը հրահանգած է բոլոր իր պետութականներուն որ «այս ձմեռ գերմաներէն սորվին։

ՀԱԼԷՊԷՆ կը հաղորդեն թէ Արաբ ցուցարարները փճացուցած են 10րդ դարու ամէնէն հին եփրայերէն Աստուածաշունչը։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ընկերվարական կուսակցութեան տարեկան համաժողովը սկսաւ երէկ երկուշաբթի։ Շատ հաւանական է որ կուսակցութիւնը յատուկ բանաձեւով մը դէմ արտայայտուի երկրորդ Միջազգայինի վերակազմութեան առաջարկին։

ԼԷՈՆ ԺՈՒՀՕ, Ֆրանսայի Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան օժանդակ քարտուղարը որ քանի մը օրէ ի վեր Ժընեւ կը գտնուի, յայտարարեց Աշխատանքի Միջազգային Գրասենեակի համաժողովին մէջ որ բացարձակօրէն սխալ է այն տեսակէտը թէ «անիշխանականներն ու Թրոցքիականներ իրենց դերը կատարեցին Ֆրանսայի վերջին գործադուլներուն մէջ»։

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 14էն սկսեալ, կարելի է մահճաբարձ շոգեկառքով կատարել Լոնտոն - Փարիզ ճամբորդութիւնը։ Ճեպընթացը Փարիզէն կը մեկնի իրիկուան 8.30 եւ Լոնտոն կը հասնի յաջորդ առտու 9.30ին։ Լոնտոնէն իրիկուան 8.30էն մեկնող շոգեկառքը Փարիզ կը հասնի առտուան 9.30ին։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդարանին եւ ծերակոյտին ներկայացուցիչներէն կազմուած խառն յանձնաժողով մը շաբաթ օր վերջնական ձեւով խմբագրեց 597 միլիոն տոլարի օժանդակութեան օրինագիծը որ, ինչպէս ծանօթ է, քուէարկուեցաւ երկու օրէնսդիր իշխանութեանց կողմէ։ Այս օրինագիծէն պիտի օգտուին Ֆրանսան, Իտալիան, Աւստրիան եւ Չինաստանը։

ԶՕՐԱՎԱՐ ՏԸ ԿՈԼ յունուար 4ին քաղաքական կարեւոր ճառ մը պիտի արտասանէ Սէնթ Էթիէնի մէջ։

Այրի Տիկին Արմենուհի Օհանեան, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Պուճուլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Նուպար Սրապեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Միհրան Խաչատուրեան եւ համայն ազգականները կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց ամուսնոյն եւ հօր

Պ. ԳԷՈՐԳ ՕՀԱՆԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 13ին շաբաթ գիշեր, 62 տարեկան հասակին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի վաղը, չորեքշաբթի, Դեկտեմբեր 17, ժամը 2ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, 15 rue Jean Goujon։

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԶԱՐԴԱՐ ՃԷՄՃԷՄԵԱՆ կը փնտռէ զաւակը Ենովք Ճէմճէմեան որ պատերազմէն առաջ Մարսէյլ կը գտնուէր։ Տեղեկացնել Մեսրոպ Հանտալեանի Agraciada 2688 y Entre Rios Montevideo, Uruguay։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի օրկանին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԻԹԸ (Նոյ.)

Ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ, ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ.

Վարչական հասցէ. — H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris։

Հատով կը ծախուի հայ գրատուները՝ Հր. Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Հ. Բալուեան 43, rue Richer, Մ. Պարսամեան 46 rue Richer, լրագրավաճառի կրպակները՝ St. Denis, St. Michel, Petits Carreaux, rue des Fêtes, rue Piat, Palikao։

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ.— Տր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ փետրուար 15ին Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ՆՇԱՆԵԱՆ ամոլին, ինչպէս եւ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, փետրուար 5ին, առաջին անգամ կը ներկայացուի հոս Շէյքսփիրի ԱՐՔԱՅ ԼԻՐԸ, Շեմիի թատրոնին մէջ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։ Հասոյթին հարիւրին 10ը պիտի յատկացուի Ներգաղթի հիմնադրամին։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

Ծախու է

Երկյարկանի տուն մը.— չորս սենեակ, մուտք, խոհանոց, մառան (երեք կտոր)։

Ջուր, ելեկտրականութիւն, օդային կազ եւ ջրհան եւ 300 քառակուսի մեթր հող։

Մէկ յարկաբաժինը տրամադրելի։

Դիմել Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ, 20 rue de Nice, Alfortville։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Մեր բաժանորդներուն

Վերջին գործադուլներուն հետեւանքով հաղորդակցութիւնները եւ փոստը անկանոն ըլլալով շատեր չկրցան ժամանակին մաքրել իրենց բաժանորդագրութեանց հաշիւները։

Վարչութիւնս մինչեւ Դեկտեմբեր 31 կ'երկարաձգէ իր պայմանաժամը այդ կարգի անվճար հաշիւներուն համար, թերթերը դադրեցնելէ առաջ։

Այս առթիւ ներողութիւն կը խնդրէ նաեւ իր բոլոր բաժանորդներէն, կամքէ անկախ պատահած անկանոնութեան համար։ Մասնաւորաբար իր շրջանի (13րդ) նամակատունը ամէնէն ուշ վերաբացուած ըլլալով շատեր չեն ստացած իրենց թերթերը, որով բոլորին պայմանաժամը 8 օրով առաջ տարուած է ըստ օրինի։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻԻ Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Իսիի Տր. Կապոյտ Խաչի Խրիմեան սրահը։

ՎՕՔԼԻՒՋԻ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Սէթեանի բնակարանը Փոնթէի մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

ԼԻՈՆԻ Սիամանթօ խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները հինգշաբթի 18 Դեկտեմբեր ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը դասախօսութիւն մը կազմակերպած է Փարիզի շրջանին «Նոր Սերունդ»ի անդամ անդամուհիներուն համար, յառաջիկայ ուրբաթ իրիկուն, 19 Դեկտեմբեր ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի կից, 6 rue Danton: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բարեկամները։ Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթ՝ Հայ Մշակոյթը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Ծախու է

Մոնաքոյի մէջ — ազատ եւ ծովահայեաց յարկաբաժին մը որ ունի երեք սենեակ, լոգարան, խոհանոց մը, սպասուհիի սենեակ մը, նոր շինուած է։ Extra luxe: Գրել Նշանեանի, 8 Place Vauban, Cannes: Tél. 916-58:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար․ 1200, 6ամս․ 650, Արտ. 15 տոլ․ կամ 3 անգլ․
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 17 Décembre 1947 Չորեքշաբթի 17 Դեկտ.

ԺԹ․ ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5216-Նոր շրջան թիւ 825 Խմբագիր՝ Շ․ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր․

ՀԱԿԱԲՈԼՇԵՒԻԿ ՑՈՅՑԵՐ ՀԱԼԷՊԻ ՄԷՋ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲՆԵՐ ԱԼ ԿԸ ՎՆԱՍՈՒԻՆ

ԽՄԲ.— Սուրիոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ մանրամասնութիւնները Հալէպի եւ Դամասկոսի մէջ պատահած հակաբոլշեւիկցոյցերու մասին (30 Նոյեմբեր).—

«Ալէմ Արապի».— «...Ցոյցերը տեւեցին ամբողջ օրը, մինչեւ ուշ գիշեր: Քաղաքը եւ շուկան մնացին փակ, նոյնիսկ սրճարաններն ու զբօսարանները: Ցոյցերու ընթացքին ոեւէ ծանրակշիռ դէպք տեղի չունեցաւ. ամէն ինչ անցաւ խաղաղ: Բացի մէկ դէպքէ: Ատիկա տօնակատարութիւնն էր Հայաստանի խորհրդայնացման, զոր կը տօնէին համայնավարները՝ անձնմա Բօքսիի մէջ, երբ բովանդակ արաբական աշխարհը կը սգար կորուստը մեր սրբազան հողերուն, ու ելք ցասումը կը յայտնէր Ռուսիոյ եւ իր բոլշեւիկեան ոճրային կարգերուն դէմ: Համայնավարական այս ոճիրին իր մասնակցութիւնը կը բերէր Բօքսիի սեփականատէրը, այս տօնակատարութեան տրամադրելով իր սրահը.— Օրհնեալ ըլլան ուսանողները, որոնք արժանի դասը տուին հանդէսի կազմակերպիչներուն:

«Շէպապ».— «...Գալով համայնավար կեդրոնին, Սուրիահայ Մարմնակրթական Միութեան (Ս. Մ. Մ.) ակումբին եւ «Եփրատ» թերթի խմբագրատան վրայ կատարուած յարձակումներուն, մեր թղթակիցը կուտայ հետեւեալ բացատրութիւնները, զորս ձեռք բերած է մասնաւոր քննութեամբ:— Երբ ցուցարարները հասան Ս. Մ. Մ.ի ակումբը, մասնաւոր պատուիրակութիւն մը մտաւ ներս՝ ստուգելու համար թէ համայնավարական որեւէ հետք կա՞ր հոն: Առաջին ակնարկով այդ պատուիրակութիւնը տեսաւ համայնավար կուսակցութեան պարագլուխ Խալէտ Պէքթաշի նկարը, ինչպէս նաեւ համայնավար այլ պետերու լուսանկարները: Պատուիրակութիւնը իջաւ ապա շէնքին ստորնայարկը, ուր անտեսուած անկիւնի մը մէջ, գտաւ Ն. Վ. Սուրիոյ Հանրապետութեան նախագահին նկարը, «Եփրատ» թերթի համարներ, ինչպէս նաեւ համայնավարական հրատարակութիւններ: Ցուցարարները այրեցին ինչ որ գտան հոն, բացի նախագահին նկարէն, որ փոխադրուեցաւ պատշաճ վայրը:

Թափօրը ապա ուղղուեցաւ «Եփրատ»ի խմբագրատունը, որ իր վերջին թիւին մէջ համայնավարական հրատարակութիւններ կատարած էր, եւ յարձակեցաւ անոր գրասենեակին ու տպարանին վրայ, ուր գտան խոշորկ մեծադիր նկարները կարգ մը համայնավար պետերու, զորս հանեցին փողոց եւ այրեցին: Գործուած յարձակման առիթ տուաւ նաեւ համայնավարներու այն զինանշանը, որ հրատարակուած էր նոյնպէս «Եփրատ»ի վերջին թիւին մէջ:

Ցուցարարները յարձակեցան նաեւ Սուրիահայ Մարզական Միութեան Ակումբին (ուր կը գտնուի նաեւ Ներգաղթի կոմիտէն) եւ «Եփրատ»ի խմբագրատան վրայ: Ցուցարարները խորտակած են ապակիները, կահ կարասիներ, գրամեքենաներ եւ փողոց թափած են թղթածրարներ, հրապարակաւ այրած են Խ. Հայաստանէն ստացուած հրատարակութիւններ, ինչպէս եւ բոլշեւիկեան գիրքեր: Նոյն ճակատագրին ենթարկուած է նաեւ Պոսթան Քլէպի հայ եւ արաբ համայնավարներու ակումբը, որ հրկիզուած է ամբողջովին:

«Շէպապ», «Թաքատտոմ» եւ այլ արաբ օրաթերթերու Դամասկոսի թղթակիցները կը հաղորդեն.—

Սուրիական կառավարութիւնը հրահանգեց լուծել համայնավար բոլոր կազմակերպութիւնները՝ Սուրիոյ մէջ, որոնց գլուխ՝ Համայնավար կուսակցութիւնը: Որոշուած է, նաեւ, իրենց պաշտօններէն հեռացնել համայնավար բոլոր պաշտօնեաները եւ լուծարքի ենթարկել բոլշեւիկներու համակիր բոլոր միութիւնները:

Ձերբակալման հրամանագիրներ հրատարակուեցան համայնավար կարգ մը պարագլուխներու համար:

ԴԱՄԱՍԿՈՍ («Արեւելք»).— Արիւնոտ դէպքեր տեղի ունեցան կիրակի, «Խ. Միութեան հետ մշակութային կապի ընկերակցութեան» շէնքին առջեւ, հետեւեալ պարագաներուն տակ.

Երբ 10.000 հոգիէ բաղկացած ժողովրդային բազմութիւն մը ցոյցեր կը կատարէր, շէնքէն ներս գտնուող համայնավարներ կրակ բացին ժողովուրդին վրայ եւ սպաննեցին երկու Արաբներ: Զինեալ այս յարձակումը եւ ոճիրը խաղաղ ցոյցեր կատարող ուսանողութեան եւ Սուրիացիներու վրայ, պատճառ դարձաւ որ բազմութիւնը մոլեգնի եւ խորտակէ «Մշակութային կապի ընկերակցութեան» շէնքին դուռները ու մտնէ ներս, խորտակելու համար կահ կարասի, ջարդուփշուր դարձնելու համար ապակիները, կրակի տալու համար բոլոր թղթածրարները եւ ինչ որ կայ գրասենեակին մէջ: Համայնավարներու նախայարձակ ըլլալու իրողութիւնը ուղղակիօրէն պատասխանատուութեան մղած է բազմութիւնը, որուն փոխադարձ զինեալ յարձակումներուն հետեւանքով՝ շէնքէն ներս գտնուող երեք հոգի մեռան, եւ ուրիշներ վիրաւորուեցան մահացու կերպով:

Քանդելէ վերջ ամէն ինչ գրասենեակին մէջ, բազմութիւնը ուղղուեցաւ դէպի կառավարչատուն, բողոքելու համար անմեղ ժողովուրդին վրայ կատարուած զինեալ յարձակման դէմ: Մասնաւոր պատուիրակութիւններ ներկայացան կառավարչատուն՝ պահանջելով որ ա.) համայնավար կուսակցութիւնը լուծուի Սուրիոյ մէջ եւ Սովիէթ. բոլոր կազմակերպութիւնները լուծարքի ենթարկուին, բ.) ձերբակալուին համայնավար բոլոր պարագլուխները:

ՏԽՈՒՐ ՈՒՐՈՒՆԻ

Սրտի խորունկ կսկիծով կը լսենք որ Տիթրոյթի մէջ (Ամերիկա) կիրակի օր յանկարծամահ եղած է յայտնի երաժշտագէտ՝

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ

Գոյժը իր ընտանիքին հաղորդուած է հեռագիրով եւ հեռաձայնով:

Ողբացեալ արուեստագէտը բնիկ պարտիզակցի էր եւ քառասուն տարեկան: Վերջերս Ամերիկա գացած էր երաժշտական հանդէսներու շարք մը տալու համար: Մեծ յաջողութիւն ունեցաւ Նիւ Եորքի մէջ եւ կը ծրագրէր անցնիլ արեւմտեան Ամերիկայի հայաշատ շրջանները:

Հակառակ իր երիտասարդ տարիքին, ողբացեալ երաժիշտը Փարիզի երաժշտական շրջանակներուն մէջ մեծ յարգանք կը վայելէր իբրեւ հեղինակ եւ երաժշտական վարիչ:

Իր կենսագրութեան ինչպէս նաեւ իր գործին մասին կը խօսինք առանձին:

Մեր ցաւակցութիւնները իր մօրը որ կ՚ընկերանար իրեն եւ իր եղբայրներուն:

Ներգաղթի երկրորդ կարաւանը

«ՅԱՌԱՋ»ԻՆ ԼՈՒՐ ՉԵՆ ՏԱՐ

Համաձայն ֆրանսական մամուլի տեղեկութեանց, շաբաթներէ ի վեր Մարսէյլ հաւաքուած 3000 հայրենադարձ Հայերէն միայն 1200 միայն Փոպետա շոգենաւով Հայաստան մեկնած պէտք է ըլլային երէկ, երեքշաբթի:

Ներգաղթի Յանձնաժողովը որեւէ տեղեկութիւն չի հաղորդեր մեր խմբագրութեան եւ տարրական քաջութիւնն ալ չունի հրապարակաւ յայտարարելու թէ որոշում տրուած է «Յառաջ»ը զրկելու ներգաղթի լուրերէն: Գրասենեակին պաշտօնէութիւնը խուսափողական պատասխաններ կուտայ մեզի, երբ հեռաձայնով բացատրութիւն կը պահանջենք:

Ստիպուած ենք, ուրեմն, մեր տեղեկութիւնները քաղել օտար մամուլէն:

«Էնթրանսիժան»ի Մարսէյլի թղթակիցը կը գրէ իր թերթին.—

Խորհրդային իշխանութիւնները ձայնասփիւռով բողոք կը բարձրացնեն որ իբրեւ թէ ֆրանսական կառավարութիւնը դժուարութիւններ յարուցած է Մարսէյլ հաւաքուած Հայերու ներգաղթին համար: Անհրաժեշտ կը նկատենք կարգ մը ճշդումներ կատարել:

Համաձայն Ֆրանսայի եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ կնքուած համաձայնութեան, ներգաղթները ենթակայ են կարգ մը որոշ պայմաններու: Միայն ռուսական հպատակութիւն ունեցողները կրնային մեկնիլ: Ֆրանսական ծագում ունեցող իրենց կողակիցները կամ Ֆրանսական հողին վրայ ծնած անչափահասները, չէին կրնար անոնց ընկերանալ: Այս միեւնոյն պայմանները պիտի գործադրուէին Խորհ. Միութեան մէջ գտնուող Ֆրանսացիներու նկատմամբ:

Արդ, 1947ի Օգոստոսի առաջին կարաւանին մեկնումին առթիւ, խորհրդային առաքելութիւնը, գնդապետ Ֆիլաթովի նախագահութեամբ, խնդրած էր որ Ֆրանսան մարդասիրութիւն եւ կարեկցութիւն ցոյց տայ Հայերուն հանդէպ եւ թոյլ տայ որ ռուսահպատակ Հայերը միասին տանին իրենց կիներն ու երախաները... ինչպէս նաեւ մեծաքանակ պայուսակներ:

Ֆրանսական կառավարութիւնը կընդունի այդ առաջարկը, խորհելով թէ մեր հայրենակիցներն ալ Ռուսիոյ մէջ պիտի արժանանային նոյն թոյլտուութեան: Օգոստոսին 3000 հոգի մեկնեցան Ռուսիա շոգենաւով իրենց հետ տանելով ամէն տեսակ բեռներ: Եւ սակայն Ռուսիա գտնուող Ֆրանսացիները չեկան:

Այդ է պատճառը ուրեմն որ ֆրանսական իշխանութիւնները որոշեցին, այս անգամ գործադրել համաձայնութեան տրամադրութիւնները: Ֆրանսայէն մեկնելու արտօնուած են միայն հայրենադարձ կամ ռուսական հպատակութիւն ունեցող Հայերը: Հետեւաբար Մարսէյլ գտնուող 3000 Հայերէն միայն 1200 հոգի պիտի կրնան Փոպետանաւը բարձրանալ երեքշաբթի օր:

Լոնտոնի խորհրդաժողովը վերջացաւ

ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ ԿԱՏԱՐԵԱԼ Է

Չորս արտաքին նախարարներու խորհրդաժողովը վերջացուց իր աշխատանքները երկուշաբթի օր որովհետեւ բացարձակօրէն անկարելի եղաւ համաձայնութիւն գոյացնել Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ դաշնագիրներուն շուրջ: Պաշտօնական յայտարարութիւնը կ՚ըսէ թէ խորհրդաժողովը «յետաձգուած» է, բայց չի նշանակեր որեւէ թուական բանակցութիւնները վերսկսելու համար:

Երկուշաբթի օրուան նիստին Մոլոթով դարձեալ խստօրէն քննադատեց արեւմտեան Դաշնակիցները եւ չհրաժարեցաւ տասը միլիառ տոլարի հատուցումներու պահանջէն — տոլարին 1938ի արժէքով — այսինքն, իրականին մէջ տասնըհինգ միլիառ: Մոլոթով մերժեց որեւէ հաշիւ տալ արեւելեան Գերմանիայէն իր գանձած հատուցումներուն մասին եւ այդ մերժումին վրայ էր որ Ամերիկայի արտաքին նախարարը առաջարկեց «ժողովը յետաձգել», առաջարկ մը որուն հաւանութիւն տուին Անգլիոյ և Ֆրանսայի արտաքին նախարարները: Մոլոթով յայտնեց թէ ինք որեւէ առարկութիւն չունի այդ մասին: Չորս նախարարները տարբեր ելան եւ սովորական «երթաք բարով»ի փոխանակութենէ եռք խումբով հեռացան դահլիճէն՝ իւրաքանչիւրը իր կողմը: Լոնտոնեան թերթի մը թղթակիցը կ՚աւելցնէ թէ «շամբանեա» խմեցին իբրեւ վերջին արարողութիւն:

Մարշըլ իր «հուսկ բանք»ին մէջ ըսաւ հետեւեալ բառերը.— Մենք այս խորհրդաժողովին եկանք համապարփակ կարգադրութիւն մը ընելու եւ Գերմանիոյ ներկայ բաժանումին խնդիրը լուծելու համար: Յոյս ունէինք որ պիտի համաձայնէինք Աւստրիոյ դաշնագրին շուրջ եւ այդ երկիրը պիտի վերականգնէինք իբրեւ ազատ ու անկախ պետութիւն մը: Ինչ կը վերաբերի Գերմանիոյ, մենք փափաքեցանք լուծում մը որ պիտի վերականգնէր այդ երկրին տնտեսական միութիւնը որ, իր կարգին, պիտի նպաստէր Եւրոպայի վերականգնումին: Մենք գիտէինք որ Գերմանիա, իր ներկայ կացութեան մէջ, պէտք ունէր արտաքին օժանդակութեան եւ մենք պատրաստ էինք օգնութեան մեր բաժինը բերելու մինչեւ որ Գերմանիան ըլլար միացած ու ինքնաբաւ երկիր մը: Խորհրդային պատուիրակութիւնը ուրբաթ օր ներկայացուց հատուցումներու պահանջ մը որ, չիտակը ըսելով, անընդունելի է Միացեալ Նահանգներու պատուիրակութեան համար: Այդ է կացութիւնը որուն մէջ կը գտնուինք:

Ջկրցանք համաձայնիլ Աւստրիոյ դաշնագրին շուրջ որովհետեւ Խորհ. Միութիւնը կը պահանջէ գրաւել այդ երկրին հարստութիւնները եւ մասնաւոր առանձնաշնորհներ կ՚ուզէ Աւստրիոյ մէջ, այնպիսի քանակութեամբ որ արդարանալի չէ եւ վեր է ազատ Աւստրիոյ նիւթական հնարաւորութիւններէն: Եթէ ռուսական այդ պահանջը ընդունուէր, պիտի նշանակէր վերջ տալ այդ երկրին անկախութեան եւ բռնաբարել մեր նախորդ համաձայնութիւնները: Մոսկուայի մէջ Ամերիկա, Անգլիա ե Ֆրանսա որոշ համաձայնութիւն մը գոյացուցին Աւստրիոյ մէջ գտնուող գերմանական հարստութեանց փոխանցման մասին: Ռուսիա չհամաձայնեցաւ: Յանձնաժողով մը նշանակեցինք մանրամասնութիւններով զբաղելու համար Յանձնաժողովը հինգ ամիս ժողով գումարեց Վիէննայի մէջ: Երեք պետութիւններս համաձայնեցանք, Խորհ. Միութիւնը նորէն չհամաձայնեցաւ: Ներկայ խորհրդաժողովին, Ֆրանսա նոր առաջարկ մը բերաւ. մենք հաւանութիւն յայտնեցինք: Մոլոթով անգամ մը եւս հակառակ արտա -

յայտուեցաւ: Այս ձեւով Խորհ. Միութիւնը շարունակ խոչընդոտներ կը յարուցանէր:

Ինչ կը վերաբերի Գերմանիոյ, սահմաններու հարցին մէջ չկրցանք համաձայնիլ: Երեք պատուիրակութիւնները կ'ընդունին որ Սարի հողամասը Գերմանիայէն անջատուելով, պէտք է տնտեսապէս միանայ Ֆրանսայի: Խորհ. Միութիւնը չընդունիր այս առաջարկը:

Մարշըլ յետոյ երկարօրէն կը բացատրէ թէ ինչ խօսակցութիւններ տեղի ունեցած են կամ ինչ բանաձեւեր առաջարկուած են, Գերմանիոյ սահմաններու խնդիրը ճշդելու եւ մինչեւ հիմա գանձուած հատուցումներու գումարը հաշուելու համար: Յետոյ, երկարօրէն բացատրելով Խորհ. Միութեան քաղաքականութիւնը արեւելեան գօտիին մէջ, դիտել տուաւ որ «Խորհ. Միութիւնը իրեն եւ Լեհաստանի համար կը պահանջէ 10 միլիառ տոլար 1938ի սակով, որ կը նշանակէ 15 միլիառ՝ այսօրուան արժէքներով»: Այս պահանջը համապատասխան չէ Փոցտամի համաձայնութեան:

Արտաքին նախարարը իր խօսքը վերջացուց այսպէս.— Երեք պատուիրակութիւնները համաձայնութիւն գոյացուցած են հիմնական որոշումներու նկատմամբ. միայն խորհ. պատուիրակութիւնն է որ կը մերժէ համաձայնիլ: Ուրեմն անկարելի է որեւէ արդիւնք ձեռք բերել:

Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի արտաքին նախարարները միեւնոյն շեշտով արտայայտուեցան եւ ցաւ յայտնեցին որ ձախողած են:

Ամէնէն վերջ խօսք առաւ Մոլոթով որ դանդատեցաւ թէ երեք արեւմտեան պետութիւնները ճակատ յարդարած են Ռուսիոյ դէմ: Իմ կառավարութեանս հետ չէք կրնար խօսիլ այնպէս ինչպէս կը խօսիք ներկայ Յունաստանի վարիչներուն հետ, դիտել տուաւ Մոլոթով դառնութեամբ:

★ Խորհրդաժողովը բացուած էր Նոյեմբեր 25ին: Արտաքին նախարարներու հինգերորդ խորհրդաժողովն էր յաղթանակէն ի վեր: Յաջորդին համար որեւէ թուական որոշուած չէ եւ շատ հաւանական է որ վերջ տրուի այս շարքին:

Խորհրդային Միութիւն կ'արժեզրկէ ռուբլին

ԲԱԺՆԵՉԱՓԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ՋՆՋՈՒԵՑԱՒ

Մոսկուայի կառավարութիւնը երկուշաբթի օր պաշտօնապէս արժեզրկեց խորհրդային թղթադրամը — ռուբլին: Կառավարութիւնը իր յայտարարութեան մէջ կը շեշտէ որ «այս քայլը առնուած է Միութեան դրամին արժէքը բարձրացնելու եւ չարաշահութեանց առաջքը առնելու համար»: Կառավարութիւնը կը հաւաստէ նաեւ որ ասիկա պիտի ըլլայ վերջին զոհողութիւնը որ պիտի պահանջուի ժողովուրդէն:

Արժեզրկումի այս լուրը կը հաստատէ Ամերիկայի արտաքին փոխ նախարարին տասը օր առաջուան յայտարարութիւնը թէ «Ռուսիոյ մէջ ժողովուրդը ապրանք կը գնէ վախնալով որ բաներ մը պիտի պատահին ռուբլիին գլխուն»:

Համաձայն նոր որոշումին, ռուբլիին արժէքը նուազած է տասն անգամ: Ուրիշ խօսքով, ամէն խորհրդային քաղաքացի մէկ նոր ռուբլի ստանալու համար կառավարութեան պիտի վերադարձնէ տասը հին ռուբլի, ուրեմն պիտի կորսնցնէ հարիւրին 90:

Սակայն դրամատան մէջ պահեստ ունեցողները այդքան պիտի չվնասեն: Պահեստի գումարին առաջին 3000ը պիտի փոխանակուի առանց որեւէ կորուստի: Երկրորդ 7000 ռուբլիին համար պիտի վճարուի երկու նոր ռուբլի, երեք հին ռուբլիի դէմ: Իսկ 10.000էն վեր, փոխանակութիւնը պիտի ըլլայ կէս առ կէս: Համագործակցականներու եւ կոլխոզներու պահեստի գումարները պիտի փոխանակուին հինգ հին ռուբլիի դէմ չորս նոր ռուբլիով:

Պետական փոխառութեանց արժեթուղթերը պիտի զեղչուին մէկ երրորդ համեմատութեամբ: 1947ին շրջաբերութեան հանուած արժեթուղթերը անփոփոխ պիտի մնան: Խորհրդային Միութիւնը շրջաբերութեան հանած է հետեւեալ արժեթուղթերը 50 միլիառ ռուբլի 1926 — 1940, 76 միլիառ 1941—1945, 32 միլիառ 1945—1947 եւ 20 միլիառ Մայիս 20, 1947:

Խորհրդային կառավարութիւնը երկուշաբթի օր ջնջեց սննդեղէններու բաժնեչափի դրութիւնը եւ զեղչեց կարգ մը ուտելիքներու գիները — ալիւր եւ հաց հարիւրին 12, ընդեղէնները հարիւրին 10: Որեւէ փոփոխութիւն կատարուած չէ միսի, ճարպեղէնի, գետնախնձորի եւ շաքարի գիներուն մէջ: Զեղչուած են նաեւ կօշիկներու, բրդեղէններու եւ բամպակեղէններու գիները: Որոշուած է նաեւ ջնջել «զոյգ» գինի դրութիւնը: (Այսինքն բաժնեչափի դրութեան ենթակայ գին եւ բաժնեչափի դրութենէն ազատ շուկայի գինը): Ասկէ վերջ ամէն ապրանք պիտի ունենայ միայն միատեսակ գին՝ պետութեան կողմէ նշանակուած: Որ եւ է յաւելում չէ կատարուած օրավարձերու մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԻ խորհրդարանը երկուշաբթի օր դռնփակ նիստ գումարելով, վարչապետ նշանակեց Րիզա Հիքմէթ Սարտար Ֆախէր որ ստացաւ 71 քուէ 106ի վրայ:

ՄԱՐԱՋԱԽՏ Սթալին որ Սեպտեմբերէն ի վեր արձակուրդով Սոչի գացած էր (Սեւ Ծով), Մոսկուայ վերադարձաւ երկուշաբթի օր:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ կողմէ նշանակուած մարմին մը որ Յունաստան գացած էր վերջերս քննութիւններ կատարելու համար հիւսիսային սահմաններուն վրայ, յայտարարեց երկուշաբթի օր թէ Ալպանացիները օգնութիւն կը հասցնեն հելլէն ահաբեկիչներուն եւ անընդհատ կը բռնաբարեն Յունաստանի սահմանագլուխը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Աշխատաւորներու Դաշնակցութիւնը (Սէ Ժէ Թէ) տագնապի մէջ է: Վաղը 250 հակահամայնավար Արհեստակցականներ բացառիկ ժողով պիտի գումարեն Փարիզի մէջ Լէոն Ժուհոյի նախագահութեամբ: Օրակարգի գլխաւոր նիւթը պիտի ըլլայ — ինչ քայլեր առնել որպէսզի Արհեստ. Միութիւնները չենթարկուին քաղաքական ազդեցութեանց:

ԿՈՄԻՆՖՈՐՄԸ, հաւանաբար այս շաբթու բացառիկ ժողով մը պիտի գումարէ քննելու համար «Իտալիոյ խնդիրը»: Նախագահ Թրումընի յայտարարութիւնը թէ Ամերիկա պիտի պաշտպանէ Իտալիոյ ազատութիւնն ու անկախութիւնը, մեծ յուզում պատճառած է կոմինֆորմի շրջանակներուն մէջ: Օրակարգի վրայ են նաեւ Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ խնդիրները:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ խռովութիւնները կը շարունակուին: Երկուշաբթի օր հինգ հոգի սպաննուեցան: Բրիտանական ուժերը Թէլ Ավիվի շրջանակէն հեռացան երկուշաբթի գիշեր: Հրէական ոստիկանութեան յանձնուած է անդորրութեան պահպանումը: Եաֆայի մէջ պաշարման վիճակ յայտարարուած է:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ դահլիճը վերակազմուեցաւ: Նոր կառավարութեան կը մասնակցին բոլոր աջակողմեան տարրերն ու հակահամայնավարները: Վարչապետ Կասփերի երէկ Ազգային ժողովին ներկայացուց կառավարութեան քաղաքական եւ տնտեսական նոր ծրագիրը: Կասփերիի քաղաքական խորհրդական նշանակուած է ընկերվարական Սարակաթ եւ փոխ վարչապետ:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը երկուշաբթի յատուկ հրամանագրով իր հակակշիռին տակ առաւ բրիտանական քարիւղի ընկերութեանց վարչութիւնները:

ԳԱՀԻՐԷԷՆ կը տեղեկացնեն թէ ամերիկեան եւ բրիտանական դեսպանները երկուշաբթի օր տեսակցութիւն ունեցան Եգիպտոսի արտաքին նախարարին հետ: Երուսաղէմի Միւֆթին խորհրդակցեցաւ արաբական երկիրներու վարչապետներուն հետ որոնք այս պահուս Եգիպտոս կը գտնուին: Համաձայն արաբական շրջանակներէ ստացուած տեղեկութեանց Արաբները զինուորական ուժեր կը համախմբեն ապագայ հրէական պետութեան սահմաններուն վրայ: Անդր-Յորդանանէն վեթերան զինուորներ որոնք ժամանակին կռուած են գնդ. Լորընսի հետ, «Հրէաստան» կը քալեն:

ԻՐԱՆԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ոստիկանութիւնը հետեւեալ ազդը հրատարակած է (կը քաղենք «Ալիք»էն).—

Բոլոր այն անձնաւորութիւնները, որոնք անցեալում, Իրանեան կայսերական կառավարութեան հպատակութիւնը ունենալով, սակայն քաղաքացիական օրէնքի եւ հպատակութեան օրինագրի988 յօդուածի համաձայն՝ օտար հպատակութիւն են ընդունել, այսու յայտարարւում է ի գիտութիւն, որ վերոյիշեալ օրէնքի շեշտուած ու բացատրիչ յօդուածի տրամադրութեան համաձայն, նման անձնաւորութիւններ, որոնք իրանահպատակութիւնը թողնելով օտար հպատակութիւն են ընդունել, մի տարուայ ընթացքում պիտի հեռանան: Հակառակ պարագային, եթէ որոշուած ժամանակամիջոցում չհեռանան, պատկան իշխանութեան կողմից նրանց Իրանից հեռացնելու եւ գոյքերը ծախելու հրամանը պիտի տրուի:

Հետեւաբար, այն բոլոր Հայերը եւ ուրիշ անձնաւորութիւններ, որոնք իրանահպատակութիւնը թողել են ըստ վերոյիշեալ օրէնքի, մի տարուայ ընթացքում պիտի հեռանան: Հակառակ դէպքում հետապնդուելով Իրանից պիտի հեռացուեն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻԻ Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Իսիի Ֆր. Կապոյտ Խաչի Երիմեան սրահը:

ՎՕՔԼԻՒԶԻ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Սէթեանի բնակարանը Փոնթէի մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է:

ԼԻՈՆԻ Սիամանթօ խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները հինգշաբթի 18 Դեկտեմբեր ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը դասախօսութիւն մը կազմակերպած է Փարիզի շրջանին «Նոր Սերունդ»ի անդամ անդամուհիներուն համար, յառաջիկայ ուրբաթ իրիկուն, 19 Դեկտեմբեր ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի կից, 6 rue Danton: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բարեկամները: Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ Հայ Մշակոյթը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը այսօր իրիկուն, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը, հինգշաբթի 18 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ: Դասախօս Պ. Ուշագլեան: Նիւթը կենսական ձեռնարկ մը որ անտեսած է մեր մէջ: Հայերէնի դաս 8էն 9:

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ Պ. ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ ենթակոմիտէին տեղական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին Պ. Քոլոմպի կայարանին դէմի սրճարանին վերնայարկը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մուրատ խումբի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ, Հ. Օ. Հանճեանի սրահին մէջ, Վիէն: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ: Կը ներկայացուի «5 ԹԻՒ ԽԵԼԱԳԱՐ»ը (3 արար, մէկ պատկեր), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի դաշտահանդէսի «actualité filme»ը (Սինէ Ղազար): Այս շաբաթ 20 դեկտ. ժամը 9ին:

Մանուկներու օրը

Լիոնի Կ. Խաչի մասնաճիւղի ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ առթիւ կազմակերպած Նոր Տարուայ հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 27 Դեկտեմբերին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին — 257bis, Rue Boileau, salle Etienne Doletի մէջ: Տօնածառ եւ նուիրաբաշխութիւն: Տրամախօսութիւն (մէկ արար) Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ: Հայկական պար եւ երգ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Սալ տ'Իէնայի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro d'Iéna
Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին (20 Դեկտ. 1947)
Հովանաւորութեամբ Զէյթունի եւ շրջանի Վերաշինաց Հայր. Միութեան:

Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ կը ներկայացնէ

Աշխարհի Դատաստանը

Ընտանեկան յուզիչ դրամ 4 արար

Կը մասնակցին Օր. Խորշեան եւ Պ. Պ. Սուրէնեան:

Տոմսերը ստանալ հայ գրատուններէն:

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագիրով:

«Արա Գեղեցիկը»

Կը կրկնուի ժողովուրդին բուռն փափաքին վրայ: Նաիրի Զարեանի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ:

Երկրորդ անգամ ըլլալով կը ներկայացուի դարձեալ Սառա Պէրնար թատրոնին մէջ, երկուշաբթի 22 Դեկտեմբեր, 1947, ճիշդ ժամը 20ին:

Բեմադրութիւն՝ Արմէն Եանըգեանի եւ մասնակցութեամբ Փարիզահայ դերեթէ բոլոր դերասաններուն:

Տոմսերու գիներն են 100էն 400 ֆրանք:

Կը ծախուի միմիայն Սառա Պէրնարի կիշէն, ամէն օր ժամը 11էն 18:

Հեռաձայն Arc. 95-86: (Մէթրօ Շաթըլէ):

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՎԵԱՆ եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յառաջիկայ Կիրակի Փարիզի եկեղեցիին մէջ յետ պատարագի հանգուցեալ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՎԵԱՆի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN DE L'EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. : GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 18 Décembre 1947 Հինգշաբթի 18 Դեկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5217-Նոր շրջան թիւ 826 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

Եգիպտոսի վարչական մեկնումը

ԻՆՉ ԿԸՍԷ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

Ներգաղթի երկրորդ կարաւանին մեկնումը, համաձայն տեղական թերթերու լուրերուն, տեղի պիտի ունենար երեքշաբթի օր (16 Դեկտ.), յետաձգուեցաւ վերջին պահուն: Փոխէտա շոգենաւը պիտի մեկնի վաղը՝ ուրբաթ կամ թերեւս շաբաթ օր:

Ֆրանսական թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները որոնց մէջ անպակաս չեն տակաւին թիւրիմացութիւնները եւ չափազանցութիւնները:

«Լը Մոնտ», 16 Դեկտ. — Փոպետա շոգենաւով հայրենիք վերադարձող Հայերու եւ Ռուսներու նաւամուտը յետաձգուեցաւ քաղաքապետական իշխանութեանց հրահանգին վրայ: Անհրաժեշտ նկատուած է աւելի՛ խիստ քննութիւն մը կատարել այն անձերուն մասին որոնք նաւ պիտի բարձրանան: Կ'ըսուի թէ քանի մը ամիս է ի վեր նաւահանգիստը սպասող չորս հազար Հայերէն եւ Ռուսներէն, միայն վեց հարիւր հոգի պիտի ընդունուին, այսինքն խորհրդային հպատակութիւն ունեցողները, Պուլկարի գաղթականներէ եկող տարագիրները ինչպէս նաեւ այն Հայերը որոնց ընտանիքները մէջ Ֆրանսացիներ չկան:

Այն օտարականները որոնք Ֆրանսահպատակ անդամներ ունին իրենց ընտանիքին մէջ, պիտի չկրնան մեկնիլ եթէ նոյնիսկ յանձն առնեն Ֆրանսա ձգել այդ Ֆրանսահպատակ անդամները: Այս որոշումը տուած է, ներքին նախարարը, Ժիւլ Մոք, մարդասիրական որպէսզի ընտանիքները ցիրուցան չըլլան:

«Սը Սուառ»ի Մարսէյլի թղթակիցը կը հեռագրէ իր թերթին. —

Ցաւալի կացութեան մը մատնուած են մօտաւորապէս վեց հազար Հայեր որոնք Փոպետա շոգենաւով իրենց հայրենիքը պիտի վերադառնան:

Ներգաղթող Հայերու առաջին կարաւանը մեկնեցաւ Սեպտեմբերին: Ներկայ կարաւանը կը բաղկանայ 5800 անձերէ, բայց միայն 1000 հոգի ելքի արտօնութիւն ստացած են ֆրանսական իշխանութիւններէն: Մնացեալները, կիներ, պատանիներ ու երախաներ արտօնութիւն չունին:

Թղթակիցը յետոյ կը խօսի այն տեսակցութեան մասին զոր ունեցած է ներգաղթի յանձնախումբին անդամներէն մէկուն հետ: Այս վերջինը, ի մէջ այլոց, յայտարարած է. — Հայրապետութեան նախագահին մօտ դիմում կատարեցինք նոյնիսկ Զօրս Սեծերուն դիմեցինք: Բայց Ֆրանսայէն է որ կը սպասենք այն ժեստը որ վերջ պիտի տայ այսքան հայ ընտանիքներու թշուառութեան:

★ Համաձայն մեր ստացած տեղեկութեանց ներգաղթողները սկսած են նաւ բարձրանալ երկու օրէ ի վեր: Նաւամատոյցը խիստ հսկողութեան տակ առնուած է:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ խորհրդարանին յանկարծական յանձնաժողովը երեքշաբթի օր 88 միլիոն տոլար զեղչեց այն գումարէն որ պիտի տրուէր Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Աւստրիոյ եւ Չինաստանի: Յանձնաժողովը, նոյնպէս, 490 միլիոնէն 230 միլիոնի զեղչեց գրաւեալ երկիրներու պետական պէտքերուն համար պահանջուած գումարը: Իրաւ է որ խորհրդարանը եւ ծերակոյտը քուէարկած էին 597 միլիոն տոլարի վարկ մը վերոյիշեալ երկիրներուն համար, սակայն վերջին պահուն անհրաժեշտ նկատուած է զեղչել այն գումարները որոնք անմիջական նպաստ պիտի չյատկացուին: Այս հաշիւով Ֆրանսա պիտի ստանայ 262 միլիոն (փոխանակ 328 միլիոնի) եւ Իտալիա՝ 189 միլիոն (փոխանակ 211 միլիոնի): Աւստրիոյ յատկացուած գումարը անփոփոխ կը մնայ:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ Միխայէլ թագաւորը որ տակաւին Լոզան կը գտնուի, յայտարարած էր երկուշաբթի օր թէ պիտի ամուսնանայ իշխանուհի Աննա Պուրպոն-Փարմայի հետ: Այս տեղեկութիւնը հաղորդուած էր Պուքրէշի կառավարութեան: Համաձայն քաղաքական շրջանակներու տեղեկութեանց, կառավարութիւնը հասկցուցած է թագաւորին որ «իր ամուսնութիւնը անպատեհ է առ այժմ»:

ՈՂԲԱՑԵԱԼ ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ
որուն մահը հաղորդեցինք երէկ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ

Մտքիս մէջ կը զարնէ անվերջ — — ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ, ԳՈՒՐԳԷՆ ԱԼԷՄՇԱՀ, Գուրգէն Ա... ես կը շարունակեմ մտածել որ «ան ոչ եւս է»:

Ի՛նչ ահաւոր բան է մահը:

Ի՛նչ անհանդուրժելի է մահը երիտասարդի մը, ի՛նչ անփոխարինելի է մահը տաղանդաւոր անձի մը:

Ու այս երեք «մահերը» միացած Գ. Ալէմշահի կորուստով այնպէս կը խոցեն մեր սիրտերը, որ չենք կրնար որոշել ո՞րը սգալ ամէնէն առաջ ու ամէնէն խորը:

Իր երաժշտագէտի արժէքը ձգելով մասնագէտ բարեկամներու գնահատութեան, եթէ փորձենք քանի մը տող նուիրել Գուրգէնին իբրեւ հայ երիտասարդ, իբրեւ պարզ ընկեր եւ իբրեւ անկեղծ ու ջերմ բարեկամ, իր կատարած նուաճումներուն, հոս, Ֆրանսահայ գաղութին մէջ, իր յիշատակին նուիրած կ'ըլլանք անթառամ փունջ մը գուրգուրանքի ու յարգանքի:

Գուրգէնը իր խումբին ղեկավարն էր եւ այդ խումբին ամէն մէկ անդամին ընկերը, բարեկամը: Գուրգէնը կը մեղադրէն որ խիստ չէր անոնց հետ, ներողամիտ անոնց շատ մը թերացումներուն, բայց գիտէին որ կը սիրէին զինքը բոլորն ալ:

Անշուշտ Ալէմշահի ոչ անձին մասին — որ սերտ կերպով կապուած է իր գործին հետ, ոչ ալ այդ գործին — որ նոյնպէս անմիջական առնչութեան մէջ է հայ երաժշտական պատմութեան հետ կարելի է այս հարեւանցի տողերով բաւականանալ:

Անշուշտ շատեր պիտի ըլլան խօսող անոր տաղանդին բազմազան կողմերուն մասին:

Սկեպտիկը պիտի խորհի «ի՞նչ օգուտ այդ բոլորը. քանի մը օր միայն պիտի ապրեցնեն իր յիշատակը:

Այո՛, քանի մը օր ... բայց իր «Նաղերը», «Իմ երգը» եւ «Անուշիկ եարճանը» պիտի ապրեցնեն զինքը գալոց սերունդներուն համար: ՍՕՍԻ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը տեղեկացնեն թէ հարիւր հրոսակներ դերի բռնուած են Ալպանիոյ սահմանագլուխը: Ապստամբներու ուրիշ հարիւր հոգինոց խումբ մը յարձակում գործած է Արկոսի արեւմուտքը, Լիւրքիա գիւղին վրայ եւ սպաննած է 17 տեղացիներ:

Խորհրդաժողովէն ետք

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ ԵՐԿՈՒ ՄԱՍԻ ՊԻՏԻ ԲԱԺՆՈՒԻ՞

Ամերիկայի արտաքին նախարարը, Մարշըլ, երեքշաբթի օր առանձին տեսակցութիւն ունենալով Ֆրանսայի արտաքին նախարարին հետ, առաջարկեց որ Գերմանիոյ ֆրանսական գօտին ալ միանայ ամերիկեան եւ բրիտանական միացեալ գօտիներուն:

Պ. Ժորժ Պիտօ սկզբունքով համաձայն գտնուած է այդ առաջարկին, բայց թելադրած է կարգ մը պայմաններ որոնք անհրաժեշտօրէն պէտք է նկատի առնուին Ֆրանսայի ապահովութեան համար:

Ամերիկեան կառավարութիւնը, խորհրդաժողովին վիժումէն ետք, տրամաբանական կը համարի արեւմտեան երրեակ գօտիներու ձուլումը որուն հետեւանքը կրնայ ըլլալ, բնականաբար, անկախ գերմանական պետութեան մը ստեղծումը Գերմանիոյ արեւմուտք: Այդ նոր պետութեան մայրաքաղաքը պիտի ըլլայ, հաւանաբար, Ֆրանքֆորթը: Մարշըլ առաջարկած է նաեւ որ Ֆրանսա աւելի մեծ չափով մասնակցի Րուրի աւազանին արդիւնաբերութեան մէջ: Պ. Պիտօ տեսակցութիւն մը տալով մամուլի ներկայացուցիչներուն, յայտարարեց որ Ֆրանսա իր շահերուն համապատասխան կը գտնէ եղած առաջարկը: Արտաքին նախարարը ըսաւ, ի մէջ այլոց. — Չկրցանք համաձայնութիւն կնքել որպէսզի չորս հոգի միասին ապրէինք: Հիմա, տարբեր ձեւով ապրելու միջոցներուն մասին պիտի մտածենք: Գօտիներու միացումը այլեւս անկարելիութիւն մը չէ, թէեւ ոչ մէկ վերջնական որոշում տրուած է այդ մասին:

Մարշըլ եւ Պեւին մանրամասնութիւններ չհաղորդեցին մամուլին բայց երկուքն ալ տեղեկագիր կը պատրաստեն իրենց խորհրդարաններուն համար:

Մոլոթով երեքշաբթի առտու, Պերլինի ճամբով, Մոսկուա վերադարձաւ: Մարշըլ Լոնտոնէն կը մեկնի այսօր:

Հաւանական է որ արեւմտեան երեք պետութիւնները խորհրդակցութիւններ ունենան նոր վարչաձեւ մը հաստատելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ:

Բայց տակաւին որեւէ վերջնական որոշում չէ տրուած այդ մասին՝ հակառակ Մոլոթովի ամբաստանութեանց: Ընդհակառակն, ամերիկեան պատասխանատու շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի որ ձուլումի քաղաքականութիւնը նպատակայարմար չէ առայժմ: Այս տեսակէտին ջերմ պաշտպաններն են ամերիկեան գօտիին ընդհ. հրամանատարը, զօր. Քլէյ եւ իր խորհրդականը Րոպըրթ Մըրֆի:

Ինչ կը վերաբերի ռուսական գօտիին, յայտնի չէ թէ Մոսկուա ինչ կարգադրութիւններ պիտի ընէ: Կրնայ ըլլալ որ, կ'ըսեն փրազեկները, խորհրդային կառավարութիւն մը ստեղծուի Պերլինէն դէպի արեւելք եւ այդ կառավարութիւնը փորձէր կատարէ «ամբողջ Գերմանիոյ մասին խօսելու»:

Քաղաքական շրջանակներուն մէջ օրուան ամէնէն հրատապ հարցն է հետեւեալը — Դաշնակիցները նոր խորհրդաժողով մը պիտի կրնա՞ն գումարել Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ խնդիրները լուծելու համար: Կը կարծուի, ընդհանրապէս, որ Զօրսերու ժողովը չի կրնար այլեւս շարունակուիլ իր նախկին ձեւով եւ պէտք պիտի ըլլայ նոր միջոցներու մասին մտածել: Անհաւանական չէ միջազգային տարբեր ձեւի խորհրդաժողով մը յառաջիկայ գարնան: Ռուսները հաւատք չունին թէ Զօրսերու հանդիպումներ կրնան արդիւնաւոր ըլլալ այլեւս, քանի որ Ֆրանսան որ առաջ հաշտարարի դեր կը կատարէր Խոհ. Միութեան եւ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի միջեւ, հիմա արդէն անցած է արեւմտեան դաշնակիցներու կողմը:

Խորհրդաժողովին անյաջող ելքը անհպատ տպաւորութիւն գործած է բոլոր երկիրներուն մէջ: Ճան Ֆոսթըր Տալըս, Մարշըլի խորհրդականը, կը հաւաստէ որ «պատճառներ չկան յոռետես ըլլալու եւ անկարելի չէ որ խորհրդակցութիւնները շարունակուին տարբեր ձեւի տակ»:

Արտաքին փոխ նախարարները վերսկսան Լոնտոնոյ առարկայ երկու դաշնագիրներու նախապատրաստական աշխատանքները: Ցոյց չկայ որ արդիւնք մը ձեռք բերուի որովհետեւ Մոսկուայի կառավարութիւնը այլեւս անօգուտ կը նկատէ այդ կարգի խորհրդակցութիւնները:

Ֆրանքֆորթէն կը տեղեկացնեն թէ ամերիկեան եւ բրիտանական գօտիներու գերմանական քաղաքական կուսակցութիւնները գաղտնի ժողով մը ունեցած են օրուան տագնապալի կացութեան մէջ իրենց դիրքը ճշդելու համար: Համայնավարները չեն մասնակցած այդ ժողովին ...

Վիէննայի կառավարութիւն ալ բացառիկ նիստ մը գումարեց երեքշաբթի օր:

Խորհրդային մամուլը խորհրդաժողովին վիժումին պատասխանատու կը նկատէ արեւմտեան պետութիւնները: Ուաշինկթընի, Նիւ Եորքի եւ Լոնտոնի թերթերը աւելի խոհեմութեամբ կ'արտայայտուին:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՐՍԸ ՎՐԱՍՏԱՆԻՆ

(ՎԻՇԻՆՍԿԻԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՌԹԻՒ)

ՄԱԿի քաղաքական յանձնախմբի առաջ սովետ արտաքին գործոց մինիստրի օգնականը՝ Վիշինսքին առաջին անգամ լինելով դրեց Կարսի եւ Արտահանի վերդարձի խնդիրը: Այս վայրերը ռուսական հողերից Թուրքիային յանձնուած էին Ռուսների ամէնէն թոյլ ժամանակամիջոցին: Հիմա, երբ նա ուժեղ է զգում իրեն՝ պահանջում է վերադարձը իր հին հողամասերի: Միանգամայն արդար է այս պահանջը, քանի որ այդ հողերը ազգագրական տեսակէտից երբեք թրքական չեն եղել, Թուրքը այնտեղ մեծամասնութիւն չէ կազմել: Օսմանեան կայսրութեան օրով տեղական ժողովուրդների մէկ մասը մահմեդականացնել է եւ ձուլուել թրքութեան հետ. կորցրել իր նախկին ցեղային ազգային գիտակցութիւնը: Նոյնիսկ բոլշեւիկները, որոնք այս շրջանը յանձնեցին Թուրքերին՝ չէին ընդունում նրանց թրքական լինելը եւ բողոքում էին այն ոճրագործ քաղաքականութեան դէմ, որ գործադրում էին քէմալականները Կարսում եւ Արտահանում՝ թուլացնելու համար հայութիւնը:

Վիշինսքի, Կարսը եւ Արտահանը Թուրքիայից պահանջելով՝ յանձնում է իր տիրոջը Վրաստանին յայտարարելով որ նրանք Վրաստանի մաս են կազմում. Անշուշտ այս տեսակէտը սովետ արտաքին գործոց մինիստրի անձնականը չէ: Նա արտայայտութիւնը պիտի համարել Մոսկուայի վարիչների, որոնք որոշել են վարձատրել Վրաստանին Հայաստանի հաշուին:

Վիշինսքու յայտարարութեան վերջին մասն է, որ մեզ Հայերս պիտի հետաքրքրի: Ռուս արտաքին քաղաքականութեան վարիչները շտկելով մէկ մեծ սխալ, որի հեղինակներն իրենք են, գիտակցօրէն կատարում են մէկ մեծ անարդարութիւն Հայաստանի նկատմամբ: Բովանդակ հայութիւնը Կարսն ու Արտահանը համարել է իրենը, Հայաստանի մասը: Համարել է այդպէս եւ Վրացին, որ երկու տարի առաջ Թուրքիայի հանդէպ իր պահանջները բանաձեւելով՝ խօսք չէր յարուցանում հայկական այս շրջանների մասին, այլ գնում էր ծովեզերքի տիրապետութեան ուղիով եւ հասնում էր մինչեւ Տրապիզոն: «Երկու պրոֆէսորների» այս պահանջը ոչ մէկ պատմական եւ ազգագրական հիմք չունէր. բայց գրւում եւ ասւում էր հակադրուելու հայկական պահանջներին: Վրաստանը չէր ցանկանում Հայաստանի մեծածումը եւ ուժեղացումը:

Հայութիւնը սպասում էր, որ իրեն պատկանած այդ շրջանները պահանջուի Հայաստանի անունով եւ հայութեան համար: Այս բանի համար նա ունէր կրկնակի իրաւունք: Սովետական Հայաստանը իր ուժերի ամբողջութիւնը տրամադրեց Միութեան, որ ասել է Ռուսաստանին՝ սովետական երկիրների եւ կարգի պաշտպանութեան համար: Իր ցուցահանած արի գործերով, իր զոհերով, իր նուիրումով նա՝ Հայը սովետական ազգերի մէջ առաջին շարքերի վրայ էգտնւում. նրանից առաջ միայն ռուսն է. Հայերից շատ ետ են մնում Վրացին եւ Թաթարը: Վերջինս սովետ վարիչների համար եղել է միշտ քիչ թէ շատ կասկածելի: Արդ, կարելի էր սպասել, որ իր կատարած հերոսական գործերի համար՝ Հայի արդար պահանջների պաշտպանը հանդիսանար Ռուսաստանը, որպէս յաղթող, որի հեղինակութիւնն այնքան մեծ էր դեռ երկու տարի առաջ միջազգային աշխարհում: Հայի պահանջները աւելի արդար էին, իրաւացի, քան այսօրուայ որեւիցէ հարց, որի քննութեամբ զբաղւում են ՄԱԿի ժողովները: Եւ երբ Հայը սպասում էր, որ սովետական Միութիւնը գէթ նուազագոյն բաւարարութիւնը տայ իրեն՝ այդ նոյն Միութիւնը անտեսանելով հայկական շահերը, հայկական հողերը պահանջում է Վրաստանի համար: Ի՞նչ է սա՝ տգիտութիւն, թիւրիմացութիւն՝ թէ գիտակցօրէն դաւադրութիւն:

Հայութիւնը կարող էր սպասել եւ սպասում էր, որ իր արդար իրաւունքը սովետական վարիչների կողմից արհամարհանքի չենթարկուի. որովհետեւ պատմական եւ ազգագրական ոչ մէկ հիմք չկայ Վրացուն իրաւունք յայտարարելու Կարսի եւ Արտահանի վրայ: Այդպէս չարեցին նոյնիսկ վրացի մենշեւիկները, որոնք ազգայնամոլ քաղաքականութիւն էին վարում Հայաստանի նկատմամբ եւ ոտնակոխ էին անում մեր տարրական շահերը: Նրանք չպահանջեցին Կարսը: Այսօր վրացի բոլշեւիկները, որոնք շարունակում են Վրաց մենշեւիկների գործը, էլ աւելի առաջ են գնացել, պահանջ յարուցանելով մէկ շրջանի մասին, որ երբեք իրենցը չէ եղել: Եւ իրօք Կարսը սկզբից եւ ետ հայկական է եղել. նա Հայաստանն է եւ նրա պատմութիւնը երբեք բաժան չէ եղել Հայոց պատմութիւնից: Միջնադարում նա Հայոց քաղաքական կենդրոններից մէկն է եղել: Մեծապէս նպաստել է հայ քաղաքական կեանքին, տնտեսութեան. եղել է միացնող կապ Սեւ Ծովի առեւտրական կեդրոններին: Բոլոր ժամանակներում նրա բնակչութիւնը եղել է հայկական, որ այդ հողաշերտում թողել է պատմական յիշատակներ՝ տաճարներ, բերդեր, արուեստի յուշարձաններ, մեծ դեր է խաղացել մեր վերջին ազատագրական շարժման մէջ, Կարսում եւ իր շրջանում նմուշի համար մէկ Վրացի էլ չէք գտնել: Եւ հիմա եկել են ու միջազգային բարձր ատեանի առաջ պաշտպանում են Կարսը յանձնում Վրաստանին: Հապա Հայաստանը:

Պատմականօրէն ճիշդ է, որ Կարսը եւ ամբողջ հիւսիսային Հայաստանը Սելջուկների արշաւանքից յետոյ 12—13րդ դարերում իր ազատագրութեան յոյսը կապեց Վրաց թագաւորութեան հետ: Վերջինս էլ մի կարճ ժամանակով տիրապետեց Հայաստանի մեծ մասին. բայց չպիտի մոռնալ, որ վրաց պատմութեան այս շրջանի հզօրացումը հայութեան գործն էր, հայ ռազմի ուժը, հայ զօրավարներ, որոնք ոչ միայն հայ-վրացական բանակների ղեկավարներն էին, այլեւ Վրաց արքունիքի տէրերը: 12—13րդ դարի Վրաստանի մեծացումը հայութեան գործն էր. իսկ Վրաց դերիշխանութեան տակ գտնուող Հայաստանը՝ ինքնավար, գրեթէ անկախ երկիր էր: Լաւ է չյիշել պատմութիւնը, որ երբեք չի ծառայելու Վրացիների շահերին:

Մեզ համար հետաքրքիր է՝ թէ Մոսկուայի եւ Վրացիների այս դիրքորոշման դէմ ինչ են անելու սովետական Հայաստանի վարիչները: Պատմութիւնը նրանց առաջ դնում է հրամայական մէկ պահանջ՝ հայկական հողերի պաշտպանութիւնը: Մինչեւ հիմա այդ գործը չկատարեցին, համաձայնեցին որ Վրաստանին անցնին Ախալքալաքը, Լոռիի մեծ մասը. Ատրպէյջանին անցնին Ղարաբաղը, որ 90 տոկոսով հայ բնակչութիւն ունի, Նախիջեւանի շրջանը:

Միթէ Հայաստանի իշխանութիւնը լուռ պիտի մնայ եւ այս նոր հարուածի հանդէպ: Պէտք է որ նա ուժեղ կեցուածք ունենայ եւ պաշտպանուի Հայաստանի հողերին սպառնացող այս նոր հարուածից: Դրանով միայն նա տեղ կը գրաւի հայութեան սրտի եւ մտքի մէջ եւ իր շուրջը կը համախմբի բովանդակ հայութիւնը:

Գ. ԳԻՒՋԱԼԵԱՆ

Քրտական շարժումը

Այն ժամանակէն՝ զոր քրտական դեմոկրատ կուսակցութեան մէկ ներկայացուցիչը ուղղեց ՄԱԿին, հրաւիրելով անոր ուշադրութիւնը 9 միլիոն Թուրքիաբնակ, Իրանաբնակ եւ Իրաքաբնակ Քիւրտերու դժբախտ ճակատագրին վրայ, կ՚ենթադրուի որ Փոքր Ասիոյ այս հողամասին վրայ գոյութիւն ունի հետզհետէ աճող ձգտում մը:

Լեռնային շրջան մըն է, Քիւրտիստանը որ կ՚երկարի Ալէքսանդրէթի Սանճաքէն մինչեւ Պարսկական Ծոցը եւ Սովիէթական Հայաստանէն մինչեւ Սուրիա — Իրաքեան սահմանը: Ֆրանսայի հաւասար մակերես մը, ուր 6էն 9 միլիոն ժողովուրդ կը բնակի, թէեւ բաժնուած տարբեր պետութիւններու միջեւ, Թուրքիա (մօտ 3 միլիոն), Իրան (3 միլիոն), Իրաք (մէկ միլիոն), Սովետական Ռուսիա եւ Սուրիա (քանի մը հարիւր հազար): Այս ժողովուրդը ունի հասարակաց ուժեղ աւանդութիւն մը, կը խօսի լեզու մը որ ազգակից է պարսկերէնի, բայց յստակօրէն տարբեր է, եւ կը պատկանի իսլամական կրօնքի մէկ տեսակին: Եւ որովհետեւ ամէն տեղ փոքրամասնութիւն կը կազմէ, միշտ ալ պատմութեան մէջ պայքարի մէջ եղած է օտար տիրապետութեան մը հետ: Բայց գլխաւորաբար Թուրքիոյ լուծը կրեց: 1919ին Թուրքիոյ պարտութենէն վերջ, Սեւրի դաշնագիրը կը կազմակերպէր եւ կ՚ապահովէր ինքնավար Քիւրտիստան մը: Մինչեւ իսկ կը նախատեսէր քրտական պետութիւն մը, բայց 1923ին Լօզանի դաշնագիրով Քիւրտերու յոյսերը ի դերեւ ելան որովհետեւ մեծ պետութիւնները վերստին սկսան սիրաշահիլ քէմալական Թուրքիան:

Եւ ընդհակառակն, անկէ ի վեր Թուրքերը սկսան բռնի ձուլումի քաղաքականութիւն մը ի գործ դնել: Սիսթեմաթիք կերպով կազմակերպուեցաւ Քիւրտերու տարագրութիւնը եւ ամբողջ շրջաններ պաշարեալ վիճակի մէջ կը մնան: Թուրք նախարարը՝ Մահմուտ Էսատ զինք ընտրողներուն առջեւ կը պոռար օր մը, «Մենք աշխարհի ամէնէն ազատ երկրին մէջ կ՚ապրինք: Ձեր պատուիրակը աւելի յարմար միջավայր մը չէր կրնար գտնել համոզումով եւ անկեղծութեամբ խօսելու: Հետեւաբար ձեզմէ պիտի չծածկեմ զգացումներս: Թուրքը միակ տէրն է իր երկրին, անոնք որ զուտ թրքական ծագում չունին միակ իրաւունք մը ունին այս երկրին մէջ,— ծառայի եւ ստրուկի իրաւունք»: Այս է Թուրք պետական մարդոց սովորական չեշտը:

Ծորքեր Անգլիացիներուն Իրաքի մէջ ջարդերը նուազ խիստ եղան: Մինչեւ իսկ անկախ քրտական պետութեան մը գոյութիւն ունեցաւ առաջին պատերազմէն վերջ, բայց Բրիտանացիները իսկոյն ջնջեցին: «Րոյալ էր Ֆօրս»ը ամէն ըմբոստութիւն խեղդեց: Ամէնէն ուժգինը 1944ին էր: 1945ին Քիւրտ պետը Մոլլա Մուսթաֆան ստիպուեցաւ անցնիլ Իրան իր մարդոցմով: Հոն է որ Սովետական ազդեցութեան շնորհիւ քրտական հանրապետութիւն մը ծնաւ Ատրպատականի հետ միեւնոյն ատեն: Բայց Իրանեան կառավարութիւնը զէնքով խեղդեց քրտական ընդդիմութիւնը: Մոլլա Մուսթաֆան գնաց Իրաք ուր շարունակեց պայքարը:

1937էն ի վեր Քիւրտերը միացան Շահատապատի դաշինքով մը որ կը նախատեսէ հասարակաց զսպողական քաղաքականութիւն մը:

Ընդհակառակն Խ. Միութեան Քիւրտերը, թէեւ թիւով քիչ, կրցան այնուհանդերձ հաստատել ինքնավար երկիր մը, ուր ազատօրէն զարգացուցին իրենց մշակոյթը: Այս սովետական Քիւրտիստանը զինքը բնական մէկ դաշնակիցը կ՚ընէ Խ. Միութեան: Ռուսերը կրնային օգտագործել Քիւրտերու ռազմագիտական դիրքը Իրաքի, Իրանի քարիւղի դաշտերուն մէջ եւ Թուրքիոյ կեդրոնը: Քիւրտերու վիճակը ցոյց կու տայ թէ ճնշուած փոքրամասնութիւններ կան արաբական պետութեանց միջեւ: Անոնց խլրտումին սաստկութիւնը արդեօք Պաղեստինի խնդրին մէջ շեշտում մը պիտի ստեղծէ:

(TRIBUNE DES NATIONS)

Գրավչենկոյի յայտնութիւնները

— Զօրավար Ռուտէնքովի մասին կրնամ ըսել այն ինչ որ ըսի Զօր. Պիլայեւի մասին: Բոլոր պաշտօնեաները դիւանագիտական անցագիրներ ունին, պարզ է որ խորհրդային դեսպանատունը չի կրնար անգիտանալ անոնց Ամերիկայի մէջ ունեցած գաղտնի գործունէութիւնը:

— Դուք ձեր աչքերովը տեսա՞ծ էք որ հիւպատոսական պաշտօնեայ մը համայնավար կուսակցութեան գործակալին գաղտնի վաւերաթուղթեր յանձնէ:

— Զօր. Պիլայեւը դիւանագիտական անցագիր մը ունէր: Պ. Չիմուչին անոր յանձնեց գաղտնի վաւերաթուղթերու հաւաքածոյ մը որպէսզի Մոսկուա տանի օգտուելով իր դիւանագիտական առանձնաշնորհէն: Կրնամ ուրիշ օրինակ մըն ալ տալ: Ուքրանական կառավարութեան անդամներէն Վասիլէնքօ քաղաքական Պիւրոյի անդամ Միկոյեանէն հրաման ստացաւ Մոսկուա վերադառնալու: Մեկնումին նախորդ օրը տասը խոշոր մոմլաթէ պարկերու մէջ գաղտնի թուղթեր լեցուցած էր որպէսզի միասին Մոսկուա տանի: Ուրիշ դէպք մը— արտաքին առեւտուրի նախարար Միկոյեան չափազանց գաղտնի հրաման մը տուած էր որ Ամերիկայի խորհրդային գործակալները լրտեսութիւն կատարեն տնտեսական խնդիրներու մէջ: Այս հրամանը յանձնուեցաւ գաղտնի գործակալներուն որ դիւանագիտական ճանապարհով: Կուսակցութեան կեդր. կոմիտէին բոլոր գաղտնի հրամանները նոյն ճանապարհով Ուաշինկթըն կը հասնէին: Շատ պարզ է ուրեմն որ Խ. կառավարութիւնը չի կրնար ուրանալ իր պատասխանատուութիւնը ամերիկայի իր գործակալներուն աշխատանքներուն մէջ: Մի մոռնաք որ այս բոլոր դէպքերը կը պատահէին պատերազմի ընթացքին, այսինքն Ամերիկայի եւ Խ. Միութեան մեղրալուսնի շրջանին: Այսօր երբ ամէն ինչ փոխուած է, եւ մեղրալուսինը վերջացած զգայացունց ապահարզանով, Խ. Միութիւնը Ամերիկան կ՚ամբաստանէ դաւաճանութեամբ եւ ամէնէն ահաւոր մեղքերով եւ Ամերիկան կ՚արհամարհուի եւ կը նախատուի Խ. Միութեան մէջ: Կրնաք համոզուիլ որ Քրէմլինի գործակալները իրենց կարելին պիտի ընեն ձեռք անցնելու համար գաղտնի տեղեկութիւններ Ամերիկայի պատերազմական ճարտարարուեստի եւ գիտական նուաճումներու մասին:

— Կ՚ուզէի հարց տալ ձեզի թէ Ռուսիա ինչու մերժեց մասնակցիլ Փարիզի խորհրդաժողովին (ԽՄԲ. — 16 պետութեանց տնտեսական խորհրդաժողովին մասին է ակնարկը) եւ Մարշըլի ծրագրին պատրաստութեան աշխատանքներուն:

— Քաղաքական Բիւրոյի գործունէութիւնը թելադրուած է այն ենթադրութենէն թէ տնտեսական տագնապ մը պիտի սկսի Միացեալ Նահանգներուն մէջ: Երբ այդ տագնապը ծայր տայ, քաղաքական բիւրօն կը յուսայ համայնավար կուսակցութեան, իր համակիրներուն ինչպէս նաեւ համայնավար զանազան կազմակերպութեանց օժանդակութեամբ, միլիոնաւոր դժգոհներու գլուխը անցնիլ գրգռութիւն ստեղծելու, գործադուլներ կազմակերպելու եւ քաոսային կացութիւն մը յառաջ բերելու համար: Երբ այդ բանը պատահի, խորհրդային կառավարութեան ձեռքերը բոլորովին ազատ պիտի ըլլան իր ուզածին պէս շարժելու համար, քանի որ միակ երկիրը որ կրնայ իրեն դէմ դնել — Ամերիկան — զբաղած պիտի ըլլայ իր ներքին հոգերով: Կրեմլինի վարիչները կը հաւատան որ Ամերիկայի կառավարութիւնը ազդու

զարմանիր պիտի չզանէ եւ, հետեւաբար, իրեն համար անկարելի պիտի ըլլայ զօրաշարժի հրաման տալ այն պարագային երբ խռովութիւններ պատահին ուրիշ տեղեր: Կրեմլինը կը հաւատայ նաեւ որ եթէ ամերիկեան ճարտարարուեստը կորսնցնէ իր շուկաները, Ռուսիոյ կամ անոր արբանեակ երկիրներուն մէջ, տագնապը անլի պիտի ծանրանայ: Ռուսիա չի կրնար Ամերիկայի օգնութիւնը ընդունելով, ինքնիրեն զրկել հակամերիկեան քարոզչութեան պտուղներէն: Կրեմլինի համար քաղաքականութիւնը տնտեսականէն առաջ կուգայ: Իրեն համար ժողովուրդին պէտքերուն ըմբռնումը անծանօթ բան մըն է: Ուրեմն ճիշդ ատոր համար է որ կ'ըսեմ թէ Ամերիկայի ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտէն ամէնէն կարեւոր խնդիրն է կանխել տագնապը որ, եթէ պայթի, համաշխարհային աղէտի մը բնոյթը պիտի կրէ եւ պիտի ունենայ աներեւակայելի հետեւանքները:

— Ձեր կարծիքով, Եւրոպայի տնտեսական սորբին մակարդակը եւ սովը կրնա՞ն նպաստել համայնավարութեան ծաւալումին:

— Կրեմլինը իր քաղաքական նպատակներուն համար պէտք ունի խառնակ Եւրոպայի մը: Ան չէ՞ որ 1931ին եւ 1933ին կեղծ սով մը ստեղծեց որպէսզի դիւրացնէ իր միանայ հաւաքական կազմակերպութեանց, եւ չմտահոգուեցաւ անգամ այն միլիոնաւոր կեանքերով որոնք զոհ գացին այն խաղին: Այն երկիրներու մէջ ուր հակահամայնավարները իշխանութեան գլուխ կը գտնուին, կը լծուին հակահամայնավար վերացական պայքարի մը փոխանակ տովեցնելու իրենց ժողովուրդներուն թէ ինչ է իսկապէս այս սիսթեմը եւ որոնք են անոր վտանգները: Ճիշդ այդ բանը պատահեցաւ երէկ, եւ այսօր ալ ճիշդ այդ երեւոյթն է որ կը կրկնուի յետպատերազմեան Եւրոպայի մէջ: Դուք ոչինչ կը կատարէք վերջնապէս պարտութեան մատնելու համար համայնավար գաղափարաբանութիւնը սնուցանող ձգտումներն ու փաստարկութիւնները: Դուք թոյլ կուտաք որ միլիոնաւոր դժգոհներ պատրաստութիւններ տեսնեն՝ համայնավարութեան խարեպատիր դրօշին տակ: Փոխանակ խարուած ու դժգոհ զանգուածին խելքը գլուխը բերելու, դուք կը ստեղծէք պարարտ հող մը համայնավար քարոզութեան համար: Ուրիշ պատճառ մը որուն համար Կրեմլին կը մերժէ Մարշըլի ծրագիրը, այն է որ ան չուզեր որ օտար պետութիւններ տեղեկութիւններ քաղեն երկաթի վարագոյրին ետեւը ապրող ժողովուրդներու կենցաղին մասին:

— Ա՞յդ է պատճառը որ արբանեակ պետութիւնները, որոնց 350 միլիոն տոլար առաջարկուած էր, մերժեցին համաձայնութիւն կնքել խորհրդարանին հետ եթէ իրաւունք պիտի չունենային հրաժարիլ այդ վարկերէն՝ իրենց ուզած օրը:

— Այո, այդ է պատճառը:

— Ձեր կարծիքով, Ռուսիա թոյլ պիտի տայ որ անոնք քայքայուի՞ն:

— Այո՛, այդ տեսակ կացութիւն մը շատ նպատակայարմար է Ռուսիոյ համար:

— Այդ կացութիւնը աւելի՞ նախընտրելի է քան ամերիկեան հակակշիռը:

(4)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ինչպէս արդէն գրեցինք Երեւանի մէջ Սեպտեմբեր 28ին մեռած է 75 տարեկան հասակին մէջ Գարեգին Լեւոնեան:

Հայկական մշակոյթի եւ բանասիրութեան ականաւոր ներկայացուցիչներէն մէկն էր ան:

Գարեգին Լեւոնեան ծնած է 1872ին, Լենինականի մէջ, նշանաւոր Աշուղ Ջիւանիի ընտանիքէն: Տարրական եւ միջնակարգ կրթութիւնն ստացած է տեղւոյն հայկական ե ռուսական դպրոցներուն մէջ: 1897—1902 սորված է Փեթրպուրկի Արուեստներու Ակադեմիային մէջ, զոր աւարտելէ վերջ էջմիածնի ճեմարանին մէջ դասաւանդած է արուեստներու պատմութիւն: 20 տարեկանին ան ճանչցուեցաւ իբրեւ բանասէր իր «Հայ Աշուղներ» ուսումնասիրութեամբ:

Բազմաթիւ են անոր հայ նկարչութեան եւ երաժշտութեան վերաբերեալ ուսումնասիրութիւնները: Մահուան առթիւ յարգանքի խօսք ըրած են Ա. Իսահակեան: Վ. Համբարձումեան, Վ. Գուլքանեան, Դ. Դեմիրճեան, Ա. Տէրտէրեան, Հ. Անասեան եւայլն:

★ Մոսկուայի Զաքրովսքի համերգային սրահին մէջ համանուագային նուագախումբը, Կոլովանովի ղեկավարութեամբ, նուագեց երիտասարդ երգահան Ալեքսանդր Յակոբեանի հոկտեմբերի մեծ յեղափոխութեան նուիրուած «Սէմֆօնիք Պօէմա»: Համերգի վերջաւորութեան Կոլովանով տեսակցութեան մը մէջ Ալ. Յարութիւնեանի մասին, բարձրօրէն գնահատած է անոր ստեղծագործութիւնը, յայտարարելով թէ Երեւանի երաժշտանոցի ուսանող Յարութիւնեան պատուով կրնայ սովէտ երգահաններու շարքին դասուիլ:

★ Շամշուրեանի շրջանը կառուցուելու վրայ է նոր ոռոգման ջրանցք մը, որ 400 հեկտար հող պիտի ոռոգէ: Երկու խոշոր ջրամբարներու շինութիւնը արդէն աւարտած է եւ ջրանցքը շահագործման կը յանձնուի 1948ի գարնան:

★ Սովետ Հայաստանի ճամբայ շինողները 1947 ծրագիրը կատարած են ժամկէտէն 60 օր շուտ 109.2 տոկոսով, շահելով Սովետ Միութեան հանրապետութիւններու մէջ առաջին տեղը:

★ Մոսկուայի Օփերայի եւ Պալէթի մեծ թատրոնին մէջ ներկայացուած է Վանօ Մուրատեանի «Մեծ Բարեկամութիւն» օփերան, Մելիք Փաշաեւի ղեկավարութեամբ:

★ Ճատրակի երիտասարդ ախոյեան Տ. Պետրոսեան մասնակցելով Մոսկուայի մրցումներուն եւ շահելով բաւականաչափ յաղթանակներ հռչակուած է «Սպորտի վարպետ»: Հայաստանի երիտասարդ ճատրակ խաղացողը աչքի ինկաւ այս առթիւ իր ինքնուրոյն խաղովը:

★ Սովետական Հայաստանի թեթեւ ճարտարարուեստի նախարարը կին մըն է, Վիքթորիա Յովհաննէսեան:

★ Մոսկուայի «Հայ Կուլտուրայի տան մէջ» բացուած է էստոնական նկարիչներ Գ. Ռէյնտորփի, Ա. Խոդրեյի, Ռ. Կալսի, Է. Կիտէի եւ Օսկարի նկարներու ցուցահանդէսը:

Ցուցադրուած 100էն աւելի նկարներու մեծամասնութիւնը նուիրուած է Հայաստանի տեսարաններուն, որոնց վեհութիւնը յաջողութեամբ են վերարտադրուած յատկապէս Գ. Ռէյնտորփի գործերուն մէջ: Էստոնական նկարիչները Հայաստան էին այցելած անցեալ տարի աշնան, Հայաստանի սովետական գրողներու հրաւէրով:

★ ՍՍՌՄ գիտութիւններու ակադեմիայի գրականութեան կաճառի գիտական աշխատակից Կ. Ն. Գրիգորեան աւարտել է ռուս-հայկական կապերու եւ գրական յարաբերութիւններու մասին «մենագրութիւնը: Օգտագործելով Լենինկրատի վաւերաթուղթերու նիւթերը, հեղինակը կը յայտնէ թէ ռուս-հայկական յարաբերութիւններու բազմաթիւ էջեր սկսած են 17րդ դարէն:

Հեղինակը մասնաւորապէս կը խօսի Ալէքսէյ Միխայլովիչ Թագաւորին ժամանակակից եւ ծագումով հայ նկարիչ Բոգտան Սոլթանովի, «Հիւսիսափայլ»ի խմբագիր Ս. Նազարեանցի եւ գրական ու արուեստի շարք մը այլ գործիչներու մասին, որոնք սերտ յարաբերութեանց մէջ եղած են ռուս գրողներու եւ նկարիչներու հետ: Աշխատութեան գլուխներէն մէկը նուիրուած է ռուս բանաստեղծ Վալերի Բրիւսովին, որու խմբագրութեամբ լոյս տեսած ժողովածուն հայկական բանաստեղծութիւնը կը ծանօթացնէ ռուս ժողովուրդին:

Մենագրութեան մէջ կը խօսուի նաեւ այն ազդեցութեան մասին, որ ռուս գրականութիւնը ունեցած է Յ. Թումանեանի, Վ. Տէրեանի եւ Ավ. Իսահակեանի վրայ:

Մասնաւոր գլուխ մը նուիրուած է Մաքսիմ Կորքիին, մասնաւորաբար անոր լոյս ընծայած «Հայ գրականութեան ժողովածու»ին:

★ Հայ Պետհրատի դասական գրականութեան բաժինը ծրագրած է 1947-48ի ընթացքին հրատարակել ռուս քննադատութեան դասականներու Պելինսկիի, Չերնիշեւսկիի, Դոբրոլիւբովի, Պեսարեւի եւ ուրիշներու գործերը:

Առ այժմ լոյս է տեսած Դոբրոլիւբովի ընտիր երկերու ժողովածուն, որուն մէջ զետեղուած են «Ինչ է Օբլոմովշչինան», «Լոյսի ճառագայթ խաւարի թագաւորութեան մէջ» «Երբ կուգայ իսկական օրը», «Գրականութեան ակնարկներ» եւայլ հռչակուած գործեր: Պելինսկիի մահուան 100ամեակի առթիւ Պետհրատը տպագրութեան է յանձնած անոր ընտիր երկերու մէկ հատորը, ուր պիտի զետեղուին Պուշկինի, Լերմոնտովի եւ Գոգոլի մասին անոր գրած նշանաւոր յօդուածները: Պիտի հրատարակուին նաեւ Ն. Գ. Չերնիշեւսկիի «Իրականութեան նկատմամբ գեղեցկագիտական վերաբերմունք» յայտնի աշխատութիւնը:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ԽՆՋՈՅՔԸ

ԼԻՈՆ.— Նոյեմբեր 23ին, Կիրակի կէս օրէ վերջ Յոյներու սրահը ծայրէ ի ծայր լեցուած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը քաջալերող բազմութեամբ:

Նոր Սերնդականները ամէն ջանք ի գործ դրած էին, հիւրերը գոհ ձգելու համար, գովելի է կարգադիր յանձնախումբի աշխատանքը:

Ժամը 4ին ընկեր Թաթուլեան բացուած յայտարարեց խնջոյքը, «Յառաջ նահատակ»ով, զոր երգեցին Նոր Սերունդի կեդրոնական Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան անդամները, ներկաները ունկնդրեցին յոտնկայս:

Սեղանապետ ընկեր Միսաք Միրզէն քանի մը խրախուսիչ խօսքերով խանդավառ Նոր Սերնդականները եւ ծնողքներէն խնդրեց որ ամէն ոք իր զաւակը վստահութեամբ յանձնէ Նոր Սերունդին:

Գեղարուեստական բաժինը շատ այլազան էր, արտասանեցին՝ ընկերներ Յ. Պօյաճեան (Իռմանէն), Ա. Գալայճեան (Վիէն), Վ. Շահպազեան, Եղօն եւ ուրիշներ (Լիոն), Երգեցին ընկեր Զ. Գասեան (Վալանս), արժանանալով ջերմ ծափերու, ընկերուհի Յ. Յաբելեան եւ Պ. Գազանճեան:

Օր. Տոլինար Տէր Պետրոսեան, իր հմայիչ ձայնով ներկաներուն ճշմարիտ վայելք մը պարգեւեց եւ ապրեցուց զանոնք հայրենիքի կարօտով:

Նոր Սերունդին քաջալերական խօսքեր ուղղեցին Պ. Յ. Վարժապետեան, ընկեր Թ. Այվազեան եւ ուրիշներ, պարտականութիւն դնելով ծնողքներուն վրայ որ աչալրջութեամբ հետեւին իրենց զաւակներուն դաստիարակութեան, ապագային աննկուն ու անձնուէր Հայեր պատրաստելու համար:

Պ. Միսաք Ֆըրնգեանի մենախօսութիւնները արժանացան ջերմ ծափերու:

Հանգանակութիւն կատարուեցաւ ի նպաստ Նոր Սերունդի սրահի հիմնադրամին: Գոյացաւ 10 հազար ֆրանք, շնորհակալութիւն բոլոր նուիրատուներուն, եւ Տիկին Ալթունեանին, որ Նոր Սերունդին նուիրեց 100 կտոր թերթանուշ:

Զարմացանք մեծ անակնկալ մը եղաւ ընկեր Ղազարեանի՝ «Սինէ Ղազօ» Նոր Սերունդի կեանքն նկարած ժապաւէնի ցուցադրութիւնը, ինչպէս նաեւ պատկերներ ներգաղթէն, բայց դժբախտաբար միայն «Ռոսիա» նաւի ծխնելոյզը ... եւ պատկերներ Լուրտի ուխտագնացութենէ:

Ժապաւէնին վրայ կը կարդայինք՝ «Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ՝ Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան դաշտահանդէսը (Վիէնի մէջ) վերտառութիւնը», ինչպէս նաեւ կը տեսնէինք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դրօշը:

Շնորհաւորելի է ընկ. Ղազարեանի յաջողած գործը եւ գնահատելի իր նիւթական զոհաբերութիւնը:

Կ'իմանանք թէ ընկեր Ղազարեան իր ժապաւէնը պիտի ցուցադրէ նաեւ ուրիշ շրջաններու մէջ:

Օրուան հանդէսէն առաջ Լիոնի ընկերվարականներու սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Ֆրանսայի Շրջ. վարչութեան ժողովը:

Ժողովը ունեցաւ նոր որոշումներ, իրենց աշխատանքներու վերաբերեալ, գլխաւորապէս Նոր Սերունդի փրկութեան գործը:

Ոչ, պիտի չմեռնի ազգային ոգին, Սփիւռքի երիտասարդութեան մէջ, որքան ատեն որ գոյութիւն ունի, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Փառք իրեն:— Արամ Մկրտիչ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Պուքրէշի Հայ Մշակոյթի Տան սրահին մէջ, Անթիլիասի կաթողիկոս Գարեգին Սրբազանի ծննդեան բանասիրական գործունէութեան եւ քահանայութեան երրեակ յոբելեանը: Խօսած են Առաջն. փոխանորդ Վազգէն վարդապետ եւ Տոքթ. Ա. Տիրացեան:

★ Յունաստանի «Ազատ Օր»էն ցաւով կ'իմանանք թէ յանկարծամահ եղած է Տոքթ. Գէորգ Վարժապետեան սրտի կաթուածէ: Հանգուցեալը տարիներէ ի վեր ձեռնհասօրէն վարած է Սելանիկի Ազգ. Իշխանութեանց ատենապետութիւնը եւ յաջողած է Ազգ. Իշխանութիւնը օրուան կացութեան հետ ներդաշնակ պահել: Երկու տարիներէ ի վեր կը վարէր նաեւ ատենապետութիւնը Հիւս. Յունաստանի Ներգաղթի Կեդր. Յանձնախումբին, ճարտար վիրաբոյժ-մանկաբարձ մըն էր եւ յարգուած դէմք մը ազգային եւ հելլէն շրջանակներէն ներս: Սելանիկի գաղութը կը կորսնցնէ դէմք մը, որ տարիներով գործած է անշահախնդրօրէն ազգային կեանքին մէջ եւ կրցած է օգտակար ըլլալ իր շրջանին:

ԺՈՒԱՆ ԼԷ ՓԷՆԷՆ կը գրեն մեզի.— Պ. Գրիգոր Համբիկեան փայլուն յաջողութեամբ մը աւարտած է Էքս ան Փրովանսի իրաւաբանական համալսարանը եւ ստացած է Licencié en droitի տիտղոսը:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱԶՄԱՎԷՊԻ Սեպտ.-Հոկտ. (Վենետիկ) եւ «Հայ երգի-փունջ»ի Գ. եւ Դ. պրակները, Գրիգոր Սիմինի, տպագրութիւն Ամերիկա:

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԷՆԹԸՐՊՐԻԻ արքեպիսկոպոսը յայտարարեց երեքշաբթի օր թէ դահերէց Տօքթ. Հիուլէթ Ճանսընի յայտնած կարծիքները թիւրիմացութիւններ ստեղծած են, բայց «ես պատասխանատու չեմ իր արտայայտութեանց կամ առած քայլերուն»։ Տօքթ. Ճանսըն համայնավար հակումներ ունի։ 1945ին կաթողիկոսական ընտրութեան առթիւ Հայաստան գնաց։ Վերջերս այցելեց արեւելեան Եւրոպայի կարգ մը երկիրները։ Ջերմօրէն կը պաշտպանէ անգլեւխորհրդային գործակցութեան գաղափարը։ Անդամ է Լոնտոնի «Տէյլի Ուըրքըր» համայնավար թերթին խմբագրական կազմին։

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ եւ ամերիկեան ուժերը Հունգարիայէն կը մեկնին՝ համաձայն հաշտութեան դաշնագրին տրամադրութեանց։ Տակաւին յայտնի չէ թէ խորհրդային բանակը երբ պիտի մեկնի։

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ տեղի կ՚ունենայ դատավարութիւնը 67 անձերու որոնք ութը ամիս առաջ ձերբակալուած էին վարչաձեւին դէմ դաւադրած ըլլալու եւ ահաբեկչական գործողութիւններ կատարած ըլլալու ամբաստանութեամբ։

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը երեքշաբթի օր խորհրդարանին ներկայացուց իր նորակազմ դահլիճը։ Համայնավար Թոլիաթթի բուռն կերպով յարձակելով կառավարութեան վրայ, ըսաւ թէ կասփերիվեթակազմած է իր դահլիճը առանց խորհրդակցելու խորհրդարանական խմբակցութեանց հետ։ Վարչապետը բացատրեց թէ ստիպուած էր այդ քայլը առնելու որովհետեւ կառավարութիւնը պէտք է պատրաստութիւններ տեսնէ ընտրութեանց համար որոնք տեղի պիտի ունենան Ապրիլին։ Կասփերի հաւաստեց թէ իր գլխաւոր մտահոգութիւնն է հանրապետութեան ապահովութիւնը։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը տեղեկացնեն թէ հրէական Հականայ գաղտնի ընկերակցութեան «գինուոր»ները ջախջախիչ պարտութեան մը մատնած են Արաբներու զինեալ խումբ մը Եարքոնայի մէջ։ Ընդհարումներ զգալի կերպով նուազած են Պաղեստինի մէջ։ Երեքշաբթի օր կռիւներ տեղի ունեցած են միայն Թէլ Ավիվի մէջ։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը յանձն առած է ամբողջութեամբ վճարել Գերմանիոյ ամերիկեան եւ բրիտանական գօտիներու զինուորական ծախքերը։ Ընդհանուր գումար կը հաշուեն մօտաւորապէս 600 միլիոն տոլար։

ԿՈՉ ՎԱԼԱՆՍԻ ԵՒ ԻՐ ՇՐՋԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒՆ

Սիրելի հայրենակիցներ,

Ինչպէս տեսաք ներդաղթի Ա. կարաւանը մեկնեցաւ դէպի հայրենիք, պատրաստ է մեկնելու Բ. կարաւանն եւ ասոնց մէջ բախտաւոր հայրենակիցներ ունեցանք որոնք գացին հաստատուելու մեր սեփական հայրենիքին Խ. Հայաստանի մէջ։

Այս առթիւ համախարբերդցիական միութեան Վալանսի Մասնաճիւղի վարչութիւնս, այս բաց նամակով հրաւէր կը կարդայ, Վալանսի, Ռոմանի, Փոն տ՚Օպնայի եւ շրջանի բոլոր Խարբերդցիներուն որոնք այժմութեան մաս չեն կազմեր տակաւին, նկատի ունենալ մեր Միութեան օգտաշատ գործունէութիւնը, եւ որպէս Խարբերդցիներ նախաձեռնողը ըլլան ու անդամագրուին Միութեան։

Անոնք որոնք նիւթական դժուարին պայմաններու մէջ են չեն կրնար իրենց պարտականութիւնները կատարել, խիղճիս նկատի կ՚ունենայ անոնց պարագան։

Այսպիսի հայրենակիցներուն կը մնայ իրենց բարոյական պարտականութիւնը կատարել, եւ իրենց ներկայութեամբ քաջալերել ու եռանդ ներշնչել։ Այս առթիւ ըսենք որ Վալանսի եւ շրջաններու այն Խարբերդցիները որոնք այլեւայլ պատճառներով չեն ուզեր գալ Միութեանս մէջ, նկատի պիտի առնուի իրենց անտարբեր վերաբերումը հարկ եղած պարագային»։

Հայրենակիցներ, Բ. կարաւանով հայրենիք մեկնողներու ի նպաստ գինեձօն մը սարքած էր Միութիւնս, եւ որուն մէջ 59200 Ֆր.ի եկամուտ մը գոյացաւ, այս գումարէն անդամ եւ ոչ անդամ Խարբերդցիներուն անձ գլուխ երեք հազար Ֆր. որպէս ճանապարհածախս տեղւոյս Հ. Բ. Ը. Միութեան, Մասնաճիւղին վճարեցինք։

Ահա միութեանս ազգասիրական գործերէն մին, որ բոլորին աջակցութեան պէտք ունի։ Ֆրանսայի մէջ Խարբերդցիներս մեծամասնութիւն ենք, եկէք միասին ծրագրենք, միասին խորհրդակցինք եւ արժեցնենք մեր գաւառի մեծութիւնը։ Նոր Խարբերդ չինել, ծաղկեցնելը մեր բոլորէն կախում ունի, մի թողուք ամբողջ բեռը մի քանիներու վրայ, գործը հրամայական եւ նուիրական։

Նախագահ՝ Ա. Արգիլեան, քարտուղար՝ Յ. Կարապետեան։

Միութեան հասցէն.— Mr. Karabétian Agop, 18 rue Bouffier, Valence (Drôme)։

«Արա Գեղեցիկը»

Կը կրկնուի ժողովուրդին բուռն փափաքին վրայ։ Նաիրի Զարեանի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ։

Երկրորդ անգամ ըլլալով կը ներկայացուի դարձեալ Սառա Պէրնար թատրոնին մէջ, երկուշաբթի 22 Դեկտեմբեր, 1947, ճիշդ ժամը 20ին։

Բեմադրութիւն՝ Արմէն Ենդրեանի եւ մասնակցութեամբ Փարիզահայ գրեթէ բոլոր դերասաններուն։

Տոմսերու գիները են 100էն 400 ֆրանք։

Կը ծախուի միմիայն Սառա Պէրնարի կիշէն, ամէն օր ժամը 11էն 18։

Հեռաձայն Arc. 95-86։ (Մէթրօ Շաթըլէ)։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Սալ տ՚Իէնայի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro d'Iéna
Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին (20 Դեկտ. 1947)
Հովանաւորութեամբ Զէյթունի եւ շրջանի Վերաշինաց Հայր. Միութեան։

Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ կը ներկայացնէ

Աշխարհի Դ աստատանը

Ընտանեկան յուզիչ տրամ 4 արար

Կը մասնակցին Օր. Խտրչեան եւ Պ. Պ. Սուրէնեան։

Տոմսերը ստանալ հայ գրատուներէն։

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագիրով։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնի Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն եւ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տիկին Լուսին Գասպարեանի եւ պարագաներուն իրենց եղբօր եւ ազգականին ընկեր ՅԱԿՈԲ ՇԱՇՕԵԱՆԻ մահուան առթիւ որ տեղի ունեցած է Սուրիոյ մէջ Նոյեմբերին։

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ցաւակցութիւն կը յայտնէ Այրի Տիկին Սաղաթէլեանի եւ պարագաներուն ընկեր ԵՐՈՒԱՆԴ ՍԱՂԱԹԷԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ։

ԲԱՂԵՇՑԻ Եզտանեան Մուշեղի տղան Արշակ կը փնտռէ մայրը Շողեր, քոյրը Հայկանոյշ եւ եղբայրը Յովհաննէս Եզտանեաններ կամ Ղպէեանց, որոնք կորսուած էին 1915էն ի վեր, իսկ վերջերս Պարսկաստան ըլլալ կը կարծուին։ Տեղեկացնել «Յառաջ»ի։ «Ալիք»էն կը խնդրուի արտատպել։

ԾՆՈՂԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հայ Կրթ. Մարմինս կը հրաւիրէ «Հայկազեան» վարժարանի ցերեկուան եւ գիշերային դասընթացքներուն հետեւող աշակերտներու ծնողները, 1947—1948 տարեշրջանի առաջին ծնողական ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ 21 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Հայոց եկեղեցիին սրահին մէջ, 69 rue Louis Blanc։ Առանց բացառութեան, բոլոր ծնողներու ներկայութիւնը պարտադիր է։ Սիրով կը հրաւիրուի նաեւ կրթասէր հասարակութիւնը։ Այս առթիւ, Կրթ. Մարմինս, պատիւ ունի յայտարարելու որ իր հովանաւորութեան տակ, Սէն Մօրիսի եւ Քիւսէ Թաղամասին մէջ բացուած է 47—48 տարեշրջանի համար հայկ. դպրոցներ, ուր խղճմիտ կերպով կը կատարուի նորահաս սերունդի հայեցի դաստիարակութեան գործը։— Լիոնի Հ. Կ. Մարմնոյ վարչութիւն

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ՊՈԼՍՈՅ ԷՍԱԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԱԽՃԱՆԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ Դեկտեմբեր 21ի կիրակին, Փարիզի Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, յետ պատարագի։

Կը հրաւիրուին բոլոր էսաեանցիները որ իրենց ներկայութեամբ յարգեն անոնց յիշատակը։

Պ. ԵՐՈՒԱՆԴ Պօտուրեան եւ աղջիկը Օր. Շաքէ Պօտուրեան, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Յակոբեան ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ կամ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ Տիկնոջ, մօր եւ քրոջ Տիկին ՄԱՐԻ ՊՕՏՈՒՐԵԱՆԻ ծն. Յակոբեան (Շըպկցի) մահուան առթիւ։

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ՆՇԱՆԵԱՆ ամոլին, ինչպէս եւ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, փետրուար 8ին, առաջին անգամ կը ներկայացուի հռս Շէյքսփիրի ԱՐՔԱՅ ԼԻՐԸ, Շիմիի թատրոնին մէջ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը։ Հասոյթին հարիւրին 10ը պիտի յատկացուի ներգաղթի հիմնադրամին։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն Ծնունդի եւ Նոր Տարիին առթիւ կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 28ի կիրակի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé։ Երգ, պար, գեղարուեստական յայտագիր եւ անակնկալներ։ Ճոխ պիւֆէ։ Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները իրենց ընտանեկան պարագաներով։

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻԻ Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Իսիի Ֆր. Կապոյտ Խաչի Խրիմեան սրահը։

ՎՕՔԼԻՒԶԻ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Սէթեանի բնակարանը Փոնթէի մէջ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է։

ԼԻՈՆԻ Սիամանթօ խումբը ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները հինգշաբթի 18 Դեկտեմբեր ժամը 8ին ընկերվարականներու սրահը, 25 Place Bellecour։ Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը դասախօսութիւն մը կազմակերպած է Փարիզի շրջանին «Նոր Սերունդ»ի անդամ անդամուհիներուն համար, յառաջիկայ ուրբաթ իրիկուն, 19 Դեկտեմբեր ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի կից, 6 rue Danton։ Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բարեկամները։ Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ։ Նիւթ՝ Հայ Մշակոյթը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը, հինգշաբթի 18 Դեկտեմբեր, ժամը 9ին, Sociétés Savantesի մէջ։ Դասախօս Պ. Ուշագլեան։ Նիւթը «Կենսական ձեռնարկ մը որ անտեսուած է մեր մէջ»։ Հայերէնի դաս 8-9։

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ Պ. ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ Երեմեան կոմիտէին տեղական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին Պ. Քոլոմպի կայարանին դէմի սրճարանին վերնայարկը։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մուրատ խումբի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ, Հ. Օհանջանեանի սրահին մէջ, Վիէն։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յառաջիկայ շաբաթ օր, 20 Դեկտեմբեր ժամը 5ին Հայ Ուսանողական Տան մէջ (57 Bld. Jourdan) Պ. Արշակ Զօպանեան կուտայ իր երկրորդ եւ վերջին դասախօսութիւնը բանաստեղծ Վահան Տէրեանի մասին։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, կը ներկայացուի «5 ԹԻՒ ԽԵԼԱԳԱՐ»ը (3 արար, մէկ պատկեր), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի դաշտահանդէսի «actualité filme»ը (Սէն Լազար)։ Այս շաբաթ 20 դեկտ. ժամը 9ին։

ՑԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին, կիրակի, 21 Դեկտեմբեր, ժամը 3էն 11, Սալ Ժան Կուժոնի մէջ, 8, Rue Jean Goujon։

Orchestre GARO SARIAN։

Գեղարուեստական բաժին Պիւֆէ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան ցերեկոյթ - երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ, Առաքել Փաշա Նուպարի հովանաւորութեամբ, 1948 Յունուար 18 կիրակի օրը Hôtel Georges Vի սրահներուն մէջ։ Ջոյգ օրքեսթրա եւ հաճելի անակնկալներ։

Հրաւիրեալները թիւը սահմանափակ ըլլալով, նախապէս ապահովել տոմսը եւ սեղանը։

Ուսանողներու համար մասնաւոր տոմս։

Դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի, կամ Պ. Պ. Պետրոս Պալըքճեանի, 43 rue des Petits Carreaux, Paris (2), Հեռ. Gut. 08-48, Խաչիկ Քէպապճեանի, 66 rue d'Hauteville, Paris (10), Հեռ. Pro. 25-36, Գէորգ Փարմաքի, 47 rue Blanche, Paris (9), Հեռ. Tri. 39-09, եւ Մանուէլ Ոսկերիչեանի, 62 rue Beaubourg, Paris (3), Հեռ. Arc. 77-90։

Ծախու է

Երկյարկանի տուն մը.— չորս սենեակ, մուտք, խոհանոց, մառան (երեք կտոր)։

Ջուր, ելեկտրականութիւն, օդային կազ եւ ջրհան եւ 300 քառակուսի մեթր հող։

Մէկ յարկաբաժինը տրամադրելի։

Դիմել Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ, 20 rue de Nice, Alfortville։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար · 1200, 6ամս · 650, Արտ. 15 տոլ · կամ 3 անգլ ·
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 19 Décembre 1947 Ուրբաթ 19 Դեկտեմբեր

ԺԹ · ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5218-Նոր շրջանի թիւ 827 Խմբագիր՝ Շ · ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր ·

Փոխանորդները կը շարունակեն բանակցութիւնները

Արտաքին փոխ նախարարներու Լոնտոնի խորհրդաժողովին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ, խորհրդային պատուիրակը խօստացաւ նոր առաջարկներ բերել Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ դաշնագիրներուն մասին:

Ինչպէս ծանօթ է, Ջորջ Մեծերու խորհրդաժողովին վիժումէն ետք, որոշուեցաւ փոխ նախարարներուն յանձնել խնդրոյ առարկայ դաշնագիրներու նախապատրաստական աշխատանքները:

Խորհրդային պատուիրակին այս յայտարարութիւնը մեծ զարմանք պատճառած է քաղաքական շրջանակներուն մէջ: Մոսկուայի կառավարութիւնը փափաք կը յայտնէ հիմա հիմն. կարգադրութիւն մը ընելու Աւստրիոյ մէջ գտնուող գերմանական հարստութեանց ճակատագրին մասին: Պատուիրակը դարձեալ կը կրկնէ Մոլոթովի պահանջը — Աւստրիոյ քարիւղի շրջաններուն եւ արտադրութեան երկու երրորդը: Այս պահանջը, անհամապատասխան է Փոցտամի համաձայնութեան որ Խորհ. Միութեան «կուտար» միայն արեւելեան Աւստրիոյ գերմանական հարստութիւնները:

Ամերիկեան քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի թէ Մոսկուա կը շարունակէ պնդել իր պահանջին վրայ, թէեւ ատաիճան մը զեղչած է իր ակնկալած քարիւղին քանակութիւնը:

Աւստրիա տարեկան 850000 թոն քարիւղ կ'արտադրէ եւ քարիւղի շրջաններուն տարածութիւնն է 3,458,000 հեկտար:

Արտաքին փոխ նախարարներուն յաջորդ հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 1ին երբ պիտի քննուին Աւստրիոյ տնտեսական խնդիրները:

★ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պէվին հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ խորհրդաժողովին ձախողումին առթիւ. կը քաղենք գլխաւոր մասերը.—

Խորհրդաժողովի ընթացքին կարգ մը ամբաստանութիւններ եղան եւ զանազան պահանջներ դրուեցան Խ. պատուիրակութեան կողմէ: Զպատասխանեցի մանրամասնօրէն, որովհետեւ չէի ուզեր ամուլ բանավէճերով ժամավաճառ ընել պաշտօնակիցներս: Հիմա կուտամ կարգ մը իրողութիւններ:

Նախ կ'ուզեմ բացարձակօրէն հերքել այն ամբաստանութիւնը թէ Ն. Վ. կառավարութիւնը Գերմանիայէն ստացած է, իբրեւ հատուցում, աւելի մեծ բաժին մը քան իր իրաւունքն էր: Մօտաւորապէս ստացած ենք հետեւեալ արժէքները — 88 միլիոն մարքի արժողութեամբ նաւեր եւ մեքենաներ՝ 18 միլիոն ընդամէնը 106 միլիոն: Մեզի բաժին կ'իյնայ նաեւ Գերմանիոյ արտաքին վարկերէն 80 միլիոն տոլար: Կը հերքեմ նաեւ այն յայտարարութիւնը թէ բրիտանական կառավարութիւնը կամ անհատ Անգլիացիներ բրիտանական գօտիէն ստացած են գերմանական մեքենաներ: Կը կրկնեմ նաեւ որ անգլիական գօտիէն եղած բոլոր արտածումները միջազգային շուկաներու գիներու համապատասխան արժէքներով ծախուած են:

Արեւելեան գօտիին մասին շատ տեղեկութիւններ չունինք: Պ. Մոլոթով չուզեր իրականութիւնը ներկայացնել. բայց գիտենք որ հսկայ քանակութեամբ ապրանքներ Ռուսիա փոխադրուած են: Համաձայն մեր ստացած տեղեկութեանց, արեւելեան Գերմանիոյ հարստութեանց հարիւրին 70ը Ռուսիա տարուած է, հակառակ Փոցտամի համաձայնութեան: Այս գրաւումները կրնան գէշ հետեւանքներ ունենալ գերման ժողովուրդին կենցաղի պայմաններուն վրայ: Ռուսերը տարած են նաեւ անշարժ հարստութիւնները առանց իրաւունք ունենալու»:

Արտաքին նախարարը յետոյ, կը յիշէ կարգ մը թուանշաններ Գերմանիոյ հանքային արտադրութեանց ինչպէս նաեւ տնտեսական ներկայ կացութեան մասին: Յետոյ իր յայտարարութիւնը կը վերջացնէ հետեւեալ խօսքերով.— Համաձայն եմ Պ. Մոլոթովին որ Գերմանիոյ խնդիրը կը կարգադրուի՝ երկրին քաղաքական եւ տնտեսական միացումով: Այս միութիւնը պէտք է համապատասխանէ Փոցտամի համաձայնութեան: Եթէ Ռուսերը ետ առնեն իրենց պահանջները, այն ատեն կարելի կ'ըլլայ ստեղծել միացեալ Գերմանիան:

★ Պ. Պէվին երէկ այս մասին կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ խորհրդարանին մէջ:

★ Անգլիա եւ Ամերիկա չորեքշաբթի օր համաձայնութիւն մը կնքեցին միասին ստանձնելու համար Գերմանիոյ միացեալ գօտիներու զինուորական ծախքերը: Ուաշինկթընի մէջ, սակայն, տակաւին շրջան կ'ընէ այն զրոյցը թէ ամերիկեան կառավարութիւնը պիտի վճարէ ծախքերուն հարիւրին 75ը: Ամերիկա 1948ին պիտի ծախսէ 400 միլիոն տոլար իսկ Անգլիա 256 միլիոն:

★ Համաձայն Լոնտոնէն ստացուած տեղեկութեանց, շատ հաւանական է որ բրիտանական կառավարութիւնը վերաքննէ իր քաղաքական ուղեգիծը Խորհրդային Միութեան հանդէպ: Այս մասին կարեւոր որոշումներ տրուեցան երէկ երբ դահլիճը բացառիկ նիստ գումարեց:

ՏՈՂԱՇԱՐ ՄԵՔԵՆԱՅԻՆ խանգարումին պատճառաւ «Յառաջ»ի այսօրուան թիւը լոյս կը տեսնէ տարբեր տառերով եւ սովորականէն ուշ:

Կը խնդրենք մեր ընթերցողներէն որ ներողամիտ գտնուին:

ՖՐԱՆՍԱ 1948ի առաջին եռամսեային 845,000 թոն հանքածուխ պիտի ստանայ Գերմանիայէն:

ԳԱՀԻՐԷԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Եգիպտոսի, Ս. Արաբիոյ, Իրաքի, Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Անդր Յորդանանի եւ Եէմէնի վարչապետներուն ժողովը որոշեց քայլեր առնել Պաղեստինի բաժանումին ծրագիրը ձախողեցնելու համար: Որեւէ մանրամասնութիւն չէ տրուած այդ «միջոցներուն» մասին, բայց կ'ըսուի թէ Սուրիոյ հրոսակները մօտ ատենէն «յարձակումի պիտի սկսին»:

ՕՍԼՕՅԻ մէջ երեքշաբթի օր սկսաւ դատավարութիւնը Նորվեկիացի յայտնի գրագէտ Կնուդ Համսունի: Ամբաստանուած է թէ գործակցած էր Գերմանացիներուն պատերազմի ընթացքին եւ չափով մը պատասխանատու է թշնամիին Նորվեկիոյ մէջ գործած աւերներուն: Համսուն Նոպէլի գրականութեան մրցանակը ստացած էր 1919ին: 88 տարեկան է:

Կառավարութեան ծրագիրները

Ծրագիրները

Կառավարութիւնը այսօր խորհրդարանին կը ներկայացնէ իր տնտեսական եւ ելմտական ծրագիրները որոնք կը պարունակեն հետեւեալ գլխաւոր տրամադրութիւնները.—

Պիտի ջնջուի գիներու հակակշիռը: Շուկային մէջ ծախու հանուած բազմատեսակ ապրանքներու վաճառման գիները բոլորովին ազատ պիտի ըլլան: Միայն 16 տեսակ նիւթերու գիները պետական հակակշիռի ենթակայ պիտի ըլլան, ինչպէս հանքածուխ, պողպատ, ցորեն եւայլն: Այս վերջիններուն բաշխումն ալ պիտի կատարէ կառավարութիւնը:

Ամէն քաղաքացի պիտի վճարէ տարեկան բացառիկ տուրք մը որուն գումարը պիտի ճշդուի համաձայն ենթակային «հարստութեան արտաքին նշաններուն» — ապառնի, ինքնաշարժ, բնակարան եւայլն:

Իւրաքանչիւր ծառայի համար պիտի գանձուի տարեկան 25.000 ֆրանք:

Ամէն գործատէր, իր աշխատաւորներուն իւրաքանչիւրին համար պիտի վճարէ տարեկան հազար ֆրանք:

Պիտի նշանակուին յատուկ մարմիններ ցորենի, հանքածուխի, պողպատի եւայլ կենսական արտադրութեանց բաշխումին համար: Ցիսուն նոր հրամանագիրներ պիտի հրատարակուին գիներու ճշդումին համար: Մեծաքանակ ուտեստեղէնմիս, ճարպեղէն — պիտի ներածուի՝ զեղչելու համար երկրագործական արտադրութեանց գինները:

Տուրքէ զերծ պիտի մնան յաւելուածական ժամերու աշխատանքին համար վճարուած օրավարձերը:

Կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք պիտի առնէ հաւասարակշռելու համար 1948ի պետ. ելմտացոյցը որ այսօր 350 միլիառի բաց մը ունի: Այս գումարը կը ներկայացնէ յառաջիկայ տարեշրջանին համար նախատեսուած հասոյթներու մէկ երրորդը:

Ելմտացոյցի հաւասարակշռութեան համար պէտք պիտի ըլլայ բարձրացնել բոլոր տեսակի տուրքերը:

★ Վարձքերու յաւելման խնդիրով զբաղող յատուկ յանձնաժողովը խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ հետեւեալ բարեփոխումները վարձքերու ներկայ օրէնքին համար.—

1914էն առաջ շինուած շէնքերուն վարձքերը բարձրացնել հարիւրին 19, իսկ 1918էն ետք շինուածներուն վարձքերը աւելցնել հարիւրին 10: Խանութներու, վաճառատուներու գործատէրերուն համար հարիւրին 10 յաւելուածական:

Այս առաջարկները վերջնական չեն եւ յանձնախումբը տրամադիր է ներկայ օրէնքին գործադրութիւնը երկարաձգել մինչեւ Յուլիս 1948:

1939ին (1914էն առաջ շինուած շէնքի մը համար) 3000 ֆրանք վճարող վարձակալը, պիտի վճարէ 5100 ֆրանք, եթէ առաջարկը քուէարկուի խորհրդարանէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ վարչապետը, մարաջախտ Թիթօ չորեքշաբթի օր Պուքրէշ հասաւ բարեկամական դաշնագիր մը կնքելու համար ռումանական կառավարութեան հետ:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ԱԹԷՆՔԷՆ ստացուած տեղեկութեանց, հելլէն հրոսակները նոյեմբերի մէջ բռնի կերպով իրենց «բանակին» մէջ առած են 600 գիւղացիներ, այրած են 115 տուներ, քանդած են բազմաթիւ կամուրջներ, առեւանգած են 71 հոգի եւ սպաննած են 15 անձեր: Երկու յարձակումներ կատարուած են Ալպանիայէն:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ հիւլէական ուժի մանձնախումբին Քանատայի ներկայացուցիչը զօրավար Մքնօթըն, յայտարարեց չորեքշաբթի օր թէ Ամերիկա առաջնակարգ դիրք պիտի գրաւէ հիւլէական ուժի գործածութեան մէջ՝ յառաջիկայ տասը տարուան ընթացքին: Հաւանաբար հիւլէական պատերազմ մը տեղի չունենայ ատեն մը, ըսաւ զօրավարը, բայց սխալ պիտի ըլլար պաշտպանողական քայլերու մասին չմտածել:

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ խորհրդրանը, երկար վիճաբանութիւններէ ետք, չորեքշաբթի օր քուէարկեց նորապսակ ամոլին — իշխանուհի Էլիզապէթ – դքսուհի Էտինպուրկի եւ Էտինպուրկի դուքսին — տարեկան

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայաստանի «անկախութեան ոսկի անցեալի մասին»

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԱԶԱՏԱԳՐԵՑ ?

Ա.

1917 Թ. Հոկտեմբեր ամսուայ վերջերին Ռուսաստանի մայրաքաղաք Պետրօգրադին տիրելուց յետոյ Ռուսաստանի Սօսիալիստ — Դեմոկրատ Բանուորական Կուսակցութեան Մեծամասնական (բոլշեւիկ) հատուածի ղեկավարները Վ. Ի. Ուլեանովի (Լենինի) ղեկավարութեամբ կազմեցին Ռուսաստանի առաջին Խորհրդային կառավարութիւնը: Լ. Տրոցկին այդ կառավարութեան Արտաքին գործերի կոմիսարն էր, Եօսիֆ Ջուղաշվիլին (Ստալինը) Ազգերի գործերի կոմիսարը :

Ռուսաստանի Խորհրդային առաջին կառավարութիւնը ամէնից առաջ յայտարարեց, որ պատերազմը պիտի վերջանայ առանց հողային գրաւումների եւ պատերազմական տուգանքի ազգերի ինքնորոշման իրաւունքի սկզբունքի հիման վրայ : Չմոռանանք ասելու, որ այդ օրերին, այն է 1917 Թ. Հոկտեմբեր ամսին, գերմանական յաղթական բանակները գրաւած ունէին Ռուսական Լեհաստանը գրեթէ ամբողջութեամբ եւ ռուսական Պալթիկեան նահանգների մեծ մասը եւ սպառնում էին Պետրոգրատին, Թրքական բանակներն էլ սպառնում էին Կովկասեան սահմաններին եւ ռուսական բանակները զէնք եւ ռազմամթերք ռազմաճակատում թողած փախչում էին դէպի իրենց տները :

Խորհրդային անդրանիկ կառավարութիւնը իր արագընթացօրէն խմբագրած ու հրատարակած հրամանագիր հրովարտակներից մէկով էլ բաժանուած յայտարարեց հողը գիւղացիների մէջ եւ մի երրորդ հրամանագիր հրովարտակով յայտարարեց, որ պատերազմին վերջ է տրուած եւ ռուս բանակները կարող են ճակատները թողնել եւ տուն վերադառնալ, թէեւ առանց այդ հրամանագիր հրովարտակի էլ զինուորները արդէն տուն էին վերադառնում :

Խորհրդային անդրանիկ կառավարութեան հապճեպօրէն հրատարակած հրամանագրերից մէկն էլ Հայերիս հետաքրքրող հայկական հարցի մասին էր: Նրանք այդ հրամանագիր հրովարտակով յայտարարում էին 1914—17 պատերազմի օրերին ռուսական ցարական բանակների Թուրքահայաստանի գրաւած հողերը: Վանի, Բիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի վիլայէթները, անկախ հայկական հողամաս եւ Ստեփան Շահումեանին Անդրկովկասի եւ Հայաստանի վերոյիշեալ «ազատագրուած» նահանգների ընդհանուր կոմիսար էին նշանակում :

Հաւանօրէն Խորհրդային կառավարութեան իր հապճեպօրէն հրատարակած սոյն յայտարարութիւնն է, որ այդ կառավարութեան պաշտօնական եւ անպաշտօն ներկայացուցիչներին եւ քարոզիչներին իրաւունք է տալիս յայտարարելու, որ ամէնից առաջ Հայաստանի անկախութիւնը յայտարարուած եւ ճանաչուած է Խորհրդային կառավարութեան կողմից եւ Լենինն ու Ստալինն են Հայաստանի իսկական ազատարարները :

Եթէ Խորհրդային կառավարութեան գործադրութեան չարժանացած Հայաստանի չորս վիլայէթներին վերաբերեալ հրամանագիրը ընդունենք, որ արժէք է ունեցել, այդ դէպքում 1.— Պիտի ընդունենք, որ Հայաստանի ազատարարներ են եղել ոչ միայն Լենինն ու Ստալինը, այլեւ Տրոցկին, Ռիքովը եւ Խորհրդային անդրանիկ կառավարութեան միւս կոմիսարները: 2.— Պիտի ընդունենք, որ այսօրուայ Խորհրդային Հայաստանի հողերը Հայաստանի տաճկական չորս վիլայէթներից են բաղկացած :

Անցնենք սակայն :

Ասացի, որ վերոյիշեալ հապճեպօրէն հրատարակուած հրամանագիր հրովարտակը չգործադրուեց, որովհետեւ 1.— Հրամանագրի գործադրութիւնը իրականացնելու պաշտօն ունեցող Ստեփան Շահումեանը նոյնիսկ Թաքուն, գաղտագողի կերպով հազիւ երեւաց Թիֆլիսում, Անդրկովկասի մայրաքաղաքում: Թիֆլիսը չենթարկուեց Պետրօգրատի կառավարութեան: 2.— Ինչպէս վերեւ ասացի, հրամանագիրը հրատարակուած օրերին Տաճկահայաստանի ռուսական բանակներից գրաւուած էին Թուրք բանակների կողմից, որոնք արդէն կովկասեան սահմաններին էին մօտեցել : 3.— Հայկական բանակներ գոյութիւն չունէին, որ Հայերի նուիրուած հայկական հողերը կարողանային պաշտպանել: 4.— Ռուսահայաստանի հողերին լուրջ վտանգ էր սպառնում :

★

Գործադրութեան չդրուած Հայաստանի Տաճկական նահանգների ազատութեան վերաբերեալ վերոյիշեալ հրամանագիրը իր հրատարակուելուց մի քանի ամիս յետոյ նոյն Խորհրդային անդրանիկ կառավարութեան կողմից չեղած յատարարուեց: Ահա թէ ինչպէս.

Պարտուած Ռուսաստանի Խորհրդային անդրանիկ կառավարութիւնը, որ Տաճկահայկական չորս վիլայէթները անկախ հայկական վիլայէթներ էր յայտարարել, Բրէսթ Լիթովսկում համաձայնուեց «առանց կարդալու» ստորագրել տաճ Թուրքիայի հետ հաշտութեան մի դաշինք, ըստ որում ոչ միայն Տաճկահայաստանի չորս վիլայէթները համարում էր Թուրքական նահանգներ, այլեւ՝ Կարսը, Արտահանը եւ Պաթումը, որոնք գրաւուած էին 1787 Թուէն առաջ ցարական բանակների կողմից, վերադարձնել խոստացաւ Թուրքիային :

Բրէսթ Լիթովսկում այդ ամօթալի դաշնագրութեան տակ ստորագրող երից մէկը, հայազգի Ղարախանը, իր Մոսկուա տուած հեռագրի մէջ յայտնում էր.— »Հաշտութեան դաշնագիրը ստորագրեցի առանց կարդալու, ամէնից շատ ցաւում եմ, որ Կարսը, Արտահանը եւ Պաթումը զիջեցի Թուրքերին » :

Ղարախանի վերոյիշեալ հեռագիրը կարդալիս իմ խօսակիցներին ասացի.— Ղարախանը ցոյց տուեց, որ բոլշեւիկ լինելու չափ հայ է, որովհետեւ նա եւ իր ընկերները թէեւ Ռուսաստանի հաշւոյն անհամար զիջումներ էին արել Գերմանիային, Աւստրիային, Պուլկարիային եւ Թուրքիային բայց նա այնքան չի ցաւել, ինչքան ցաւ է զգացել Կարսը, Արտահանը, Պաթումը Թուրքիային զիջելով:

Բայց Ղարախանը ցաւէր թէ ուրախանար փաստը կատարուած էր եւ ոչ միայն Տաճկահայաստանի չորս վիլայէթները, այլ եւ Ռուսահայաստանից բաւական մեծ տարածութիւն պարտուած Ռուսաստանը, թողնում էր յաղթող Թուրքիային:

Թուրքական բանակները, որ արդէն հասել էին Ռուսահայաստանի եւ Վրաստանի սահմաններին եւ կանգ էին առել, Բրէսթ - Լիթովսկի դաշնագրութիւնից յետոյ մտան Հայաստանի (Ռուսական) եւ Վրաստանի սահմաններից ներս եւ մօտեցան մի կողմից Կարսին, միւս կողմից Պաթումին:

Պետրօգրատում Խորհրդային իշխանութիւն յայտարարուելուց յետոյ կովկասեան ազգերը, Հայեր, Վրացիներ, Ազրպէյճանցիներ (Թրքո-Թաթարներ) եւ Տաղստանցիներ իրանց բաժանուած էին յայտարարել Ռուսաստանից եւ Կովկասեան Սէյմի (պարլամէնտի) իշխանութիւն էին հաստատել. կազմուել էր չորս վերոյիշեալ ազգերի ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ Կովկասի ժամանակաւոր կառավարութիւնը, որ Բրէսթ Լիթովսկի դաշնագրութիւնը չճանաչելով իրան պարտական չզգաց կատարելու նրա տրամադրութիւնները Կովկասի, հետեւաբար եւ Կովկասի սահմանների վերաբերմամբ եւ չուզեց Թրքական յաղթող եւ առաջացող բանակներին յանձնել Կարսը, Արտահանը եւ Պաթումը :

Թուրքական բանակները յարձակման դիմեցին: Թիֆլիսից կովկասեան ժամանակաւոր կառավարութեան կողմից ստացուած մի կարգադրութեան համաձայն Կարսի բերդապահութիւնը Կարսը յանձնեց Թուրքերին: Կարսը պաշտպանւում էր ռուսական բանակի հայ զինուորների կողմից եւ կարող էր երկար դիմադրել: Թէեւ Վրացի եւ Թուրք նախարարները փորձեցին Պաթումը փրկել, բայց այդ քաղաքն էլ գրաւուեց եւ կովկասեան ժամանակաւոր կառավարութիւնը ստիպուած եղաւ հաշտութիւն խնդրել Թուրքիայից :

Բաւական երկար ժամանակ կովկասեան ժամանակաւոր կառավարութեան ներկայացուցիչների խաղացնելուց յետոյ Թուրք հրամանատարութիւնը պահանջ դրեց, որ կովկասեան ազգերի միութիւնը քանդուած յայտարարուի եւ ամէն մի ազգ իր անկախութիւնը յայտարարելուց յետոյ առանձնապէս հաշտութեան պայմանների մասին բանակցի Թուրք հրամանատարութեան եւ Պոլսոյ կառավարութեան հետ :

Ուրեմն բախտի զարմանալի խաղով Թուրքիան կովկասեան ազգերից ամէն մէկի, հետեւաբար Հայերի անկախութեան մասին առաջարկութիւն արաւ եւ ամէն մէկի, հետեւաբար Հայերի հետ որպէս անկախ մի ազգի հետ բանակցելու ցանկութիւն յայտնեց :

Ռուսաստանի խորհրդային կառավարութիւնը, Տաճկահայաստանի չորս վիլայէթների իր յայտարարած անկախութեան ծրագիրը յայտարարելուց մի քանի ամիս յետոյ ջուրը ձգեց եւ այս անգամ Թուրքիայի Սուլթանական կառավարութիւնը Հայերին առաջարկեց Կովկասում (Ռուսահայաստանում) իրանք իրանց անկախ յայտարարել եւ պատրաստակամութիւն յայտնեց անկախ յայտարարուած հայ ժողովրդի ներկայացուցիչների հետ հաշտութեան եւ բարեկամութեան մասին բանակցել: Սա իսկ որ բաղդի չարագուշակ խաղերից մէկն էր :

ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԻԿԵԱՆ

Խնճոյքին...

Արշալոյսն հազիւ իր շողերն հաւաքած ու փախ տուած, ինքնաշարժը կանգ կ'առնէ բնակարանիս առջեւ ու Պօղոսիկ դուրս ցատկելով կը ձայնէ.

— Արի, մենք կ'երթանք կոր ... :

— Կ'երթա՞ք, կը կրկնեմ մեքենայաբար ու կը վարանիմ դրական պատասխան մը տալու, նկատի ունենալով որ վտանգաւոր ճամբորդութիւն մը պիտի ըլլայ մերը, այս խառնակ տակնուվրայ օրերուն:

— Այո, կ'երթանք: Մեր որոշումը որոշում է: Վճռական:

Արի, շուտ մտիր ինքնաշարժը, կը կրկնէ Պօղոսիկ:

— Բայց, կ'առարկեմ յանդուգն երիտասարդին, խենթութիւն է ասանկ օրերուն տեղէն շարժիլ, ճամբորդել, մանաւանդ դէպի Մարսէյլ, պլծակներուն բոյնը ... :

— Ամէն յաջողութիւն խենթութեան մէջն է .. : Խենթութեան, դիժութեան ձեռքէն բան չազատիր ... Արի, մի վախնար :

— Վախնալիք բան ունիմ հետս ... առանց անոր ճամբորդութիւն անպատակ պիտի ըլլար, եւ, ինչպէս գիտէի, խուզարկութիւն կայ քաղաքները մտնելու ատեն :

— Այ, ատանկ չըսե՞ս: Ես կը կարծէի թէ՝ հողէկդ կը վախնաս: Ըսէ տեսնեմ ի՞նչ ունիս :

— Քանի մը սրուակ՝ «այգիի ջուր»:

— Եթէ ամէնը այդ է, բան մը չէ :

— Այդպէս կ'ըսես սակայն, վտանգի պարագային ի՞նչ պիտի ընենք:

— Արի, մի վախնար, մեր քովն ալ կան բաներ մը ... :

— Մէկ պայման, եթէ ընդունիս, այն ատեն կուգամ,— խուզարկութեան պարագային վերարկուիս օձիքը վեր սօթթած, հովանոցս ալ թեւէս կախ, թուղթերու քննութենէն ետք ամէն բան ձեւի ձգելով կը հեռանամ ինքնաշարժին քովէն ...

— Եւ, դուն բաւական հեռանալէ վերջ ու արգիլուած ապրանքները ձեռք անցնելու պարագային, ոստիկաններուն մատնանիշ կ'ընեմ քեզ ըսելով.— Պարոններ, ամէն բան այն մարդունն է որ, ինչպէս կը տեսնէք անմիջապէս կծիկը դրաւ: Ու երբ անոնք քու կողմդ յառաջանան, այն ատեն կ'անհետանաս արագ կերպով: Մենք ալ, այս կողմէն հարիւրի վրայ կը բանանք վիթէսը ... : Այս բոլորէն վերջ, կատակն ալ մէկ կողմ, կը խոստանամ ամէն պատասխանատուութիւն վրաս առնել : Արի, մտիր ինքնաշարժը,— կ'ապահովէ Պօղոսիկ խնդալով.

Ու կը նետուիմ կառքին մէջ, ապահովութեան խոստում առնելէ ետք մեր քաջարի Պօղոսիկէն :

Հիմակ, ինքնաշարժը թեւերը բացած կը թռի դէպի Մարսէյլ:

Ճամբան շատ երկար չէ: Հազիւ հարիւր քիլոմեթր՝ ցերեկ աչքով, կրնանք կտրել երկու ժամէն:

Գեղէն կտրուինք ու ան այժմ մեր ետեւէն կը նայի ... : Նշան, կը սկսի իր դերութեան կեանքի կծիկը քակել, որուն հետաքրքրութեամբ ու լարուած կ'ունկնդրեմ պահ մը մոռնալով ամէն փորձանք, վտանգ ու խենթութիւն ... : Նշանի ոդիսականի վերջաւորութիւնը Ս. Անթուանի մուտքին վրայ կը հասնի: Անոր պատմութեան ղուղընթաց ինքնաշարժն ալ իր ճամբան կը վերջացնէ :

Ու ահա, հեռուէն կը նշմարուին «օրէնքի մարդոց» խումբերը:

— Արագ, ձայն կուտամ Պօղոսիկին կոնակէն, որ ամուր դրկած է կառքին ղեկը ու կը սուրայ առանց քթթելու, արծուերիր, չեչոտակի նայուածքը խրած լայն պողոտային երկայնքին ի վար:

Ու կ'անցնինք, կը սահինք կայծակի արագութեամբ ոստիկաններուն քթին տակէն:

— Տեսա՞ր, տեսա՞ր ոստիկանները Պ. Նու,— կը ձայնէ Խաթունիկ Պօղոսիկին կողքէն՝ ծիծաղ տարածելով կառքին մէջ :

— Տեսայ, տեսայ, կը պատասխանեմ գաղտուկ, դուրսիները չիմանալու համար ... : Տեսայ, սիրտս ալ տեղացր փրթելով փորիս մէջ ինկաւ :

Խնդուքը կը շատնայ, կը լենայ ինքնաշարժը ալիք ու յորձանք տալով դէպի դուրս:

— Աման, շուտ հանէ, չխեղդուի փորիդ ջուրերուն մէջ: Տեղը տրտիկ թող ընէ ու չվախնայ: Մեր առջեւը եկողը կը թնդենք ու կ'անցնինք :

Մենք հայ ենք, Քաջ Վարդանի թոռն ենք, — կը ճառէ Խաթունիկ :

Ու այսպէս, Խաթունիկ քանի մը անգամներ կը կրկնէ «տեսա՞ր, տեսա՞ր»ը, ոստիկան խումբերու նշմարման պարագային, կուշտ կուշտ խնդացնելով մեզ ու անվտանգ տեղ հասցնելով: Այժմ Ս. Անթուան ենք: Կը ժամադրուինք յաջորդ օրուան համար վերադառնալու ու կը բաժնուինք իրարմէ :

★

Լուսաբեր հարսայիս դէմ կը տնկուիմ յանկարծ: Անակնկալի կուգայ ու շուարած կը հարցնէ .

— Ի՞նչպէս եկար, քանի որ ոչ գնացք կայ եւ ոչ ալ կառք...

— Բարեկամի մը ինքնաշարժովը ...

— Բայց, խենթութիւն է ըրածնիդ :

— Խենթութիւն կամ դիժութիւն, գնա մեր վաղրատիկ Պօղոսիկին քարոզէ :

— Աղէկ փորձանքի մը չհանդիպեցաք :

— Ես փորձանքին դէմ ինքզինքս ապահովագրած էի... :

— Ի՞նչպէս : Ատանկ բա՞ն կ՚ըլլայ : Պատմէ տեսնեմ :

— Իրկունը կը պատմեմ՝ երբ բոլոր տնեցիները հաւաքուին : Այն ատեն զեկուցումս մէկ անգամէն կուտամ փոխանակ ամէն մէկուն զատ զատ տալու :

●

Իրիկուն է : Ճամբորդութիւնս կը պատմեմ : Բոլորն ալ «խենթութիւն էր ըրածդ» կ՚ըսեն :

Գիշեր : Պառկելու ժամ :

Ցարութիւն իր ելեկտրական գիւտովը զբաղած է... :

Պօղոսիկ — երկրորդ Պօղոսիկ — գնդախաղէն վիրաւորուած սրունքը կը քննէ :

Օհաննիկ, բոլորս համբուրելէ ետք անկողին կ՚երթայ գիշեր բարի ըսելով ու «մամա, վաղը դպրոց կա՞յ» հարցնելով :

Օր. Մարին բանթոզ է... ու կը պատրաստուի խոհանոցը սէտիրին վրայ՝ վառարանին առջեւ պառկիլ ըլլալու : «— Մամա, հոս տաքուկ է : Գիշերը խաչին տակն ալ կը վառեմ : Մինչեւ լոյս աղուոր մը կ՚եփի»,— յարելով քնքոյշ :

Ես, ամբողջ գիշեր կ՚ունկնդրեմ հիւրընկալիս չատախօս «Պոլին» , ու գնդացիրներու կափ - կափը դիմացէն եկող, որոնք կը կրակուին օդին մէջ :

★

Բարի յոյսը իրեն հետ կը բերէ տրցակ տըրցակ, դէպ դէպ պատմութիւններ :

— Այսօր ընդհանուր գործադուլ յայտարարուած է... :

— Քաղաքին ու արուարձաններուն մէջ, ամէն կողմ սալայատակները կը քանդուին, թումբեր, քարկոտոցներ կը բարձրանան.. :

— Բոլոր ինքնաշարժերու երթեւեկն ալ արգիլուած է բանթողներու կողմէ, որոնք գալով կը զարնուին, կը կենան թումբերուն առջեւ : Անսաստողներուն անիւները կըփակուին ու տեղն ու տեղը զամուած կը մնան... :

— Բժիշկ մը, իր ինքնաշարժով ծանր հիւանդի մը կը վազէր : Ստիպուած կանգ առաւ : Ճչաց, բարկացաւ : «Մենք ալ հիւանդ ենք» պոռացին երեսին : «Օրերէ ի վեր ոչ հաց կերած ենք եւ ոչ ալ քուն քնացած» : «Դուք ոչ թէ հիւանդ՝ այլ խելագարներ էք, ձեզ բոլորդ ալ յիմարանոց»... որոտաց բժիշկը :

— Մոթօրիզէները արագ, կայծակի պէս, խաչաձեւ կը դառնան քաղաքին փողոցներուն մէջ ... :

— Երէկ՝ չաշխատողները աշխատողներուն վրայ յարձակեր են եւ, ոստիկաններն ալ առաջիններուն վրայ ... :

— Շէնքերէն վառօդի ու ռումբի հոտ կուգայ :

— Փողոցներուն մէջ ատրճանակ ու դանակ կը խաղան առ այժմ դաղտնի...

— Մինակ համայնավարներն են մէջտեղերը՝ հանդերձ ընտանեօք ...

— Տեսայ բանուոր մը, թաքնուած, ատրճանակին մէջ փամփուշտ կը տեղաւորէր վերարկուին տակ... :

— Կռւելով սկսանք, կռւելով պէտք է վերջացնենք : Անկցի Շումանը... :

— Բախումներ ոստիկաններու եւ բանթողներու միջեւ : Բազմաթիւ ձերբակալութիւններ : Մահ չկայ ... :

Ու այսպէս, տեղ տեղ, դէրկ դէրկ ու գունաւոր պատկերներ ու պատմութիւններ գանկս կ՚ուռեցնեն վժվժալով :

Ժամը չորսուկէսին մեր ժամադրավայրը կը հասնինք ընկերոջ մը հետ :

— Պօղոսիկ մեկնեցաւ քիչ առաջ,— կը յայտնէ հայ մամիկ մը : Սակայն կ՚աւելցնէ.— Ձեզի պիտի սպասէ երկու քիլոմեթր հեռու՝ շիտակ ճամբուն բայ : Պօմոնէն մինչեւ հոս՝ երկու ժամէն կրցած էր հասնիլ : Պէտք է լոյս աչքով պառաժները ետեւս ձգեմ, ըսաւ : Սիրանն ալ չեկաւ տակաւին :

Այդ միջոցին Սիրան ներս կ՚իյնայ խիստ յոգնած : Ու երբ Պօղոսիկի մեկնումը կ՚իմանայ, պազած, աչուին պտտցնելով, ուժասպառ ինքզինքը նստարանի մը վրայ կը ձգէ յուսահատ : Ձեռքի բեռներովը երկար ճամբայ կտրած է ոտքով :

Աղնիւ, բարի հայ երիտասարդ մը մեզ իր ինքնաշարժին մէջ կը նետէ ու կը թռինք : Եւ ահա, սալայատակներով կազմուած բուրդը մեր առջեւ ... :

Ծունկ կուտանք, կը չեղինք քովընտի նեղ, դժուարանց անելի փողոց մը : Մեր ճարպիկ ու հմուտ ղեկավարը բաւական հեռուէն մեզ շիտակին վրայ կը հանէ ապահով : Ու շուտով կը գտնենք մեր ընկերները : Հիմա լիադումար ենք, ուրախ :

Մութ իջած ու տարածուած է փառաւոր կերպով :

Այժմ Սիրանի սիրտը հանդարտած, չունէր կանոնաւորուած կը պատմէ իր ոտքով ճամբորդութիւնը, քիչ առաջուան իր հոգեկան յուզումը :

Խաթունիկ լուռ՝ մտիկ կուտայ Սիրանին :

Պօղոսիկ կառքը կը վարէ վարպետօրէն ու դղոյշ գիշերին մէջէն :

Նշան իր խոհերուն մէջ, տարերքը կ՚ունկնդրէ ու դղոյշ գիշերին մէջէն :

Ես՝ կ՚երազեմ ու կ՚երեւակայեմ, թէ՝ ի՞նչ կ՚ըլլար, որ Պօղոսիկին ինքնաշարժը այս իրիկուն փոխանակ մեզ օտար գեղ մը տանելու՝ հայրենի գեղս տանէր՝ հրաշք մը կատարելով ... :

Ն. Ծ.

Յովհաննէս Այվազովսկի

(ԾՆՆԴԵԱՆ 130ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

(Ամփոփուած Սովետական Հայաստան ամսաթերթէն, թիւ 8).—

Այվազովսկին ծնուել է 1817 Յուլիս 29 Ղրիմի Թէոդոսիա քաղաքում, հայ ընտանիքում : Նրա հայրը՝ Կոստանդին Այվազովսկին կրթուած, երկիրներ շրջագայած մարդ էր, եւ տնտեսական անապահով վիճակից դրդուած Կալիցիայից (ուր բնակութիւն էին հաստատել Թրքահայաստանից գաղթած նրա նախնիները) տեղափոխւում է Ղրիմ եւ մշտական բնակութիւն է հաստատում Թէոդոսիայում : Թէոդոսիայի տարրական դպրոցում Յովհաննէս ստանում է նախնական կրթութիւն, ուր եւ սովորում է հայերէն լեզուն : 1830ին Այվազովսկին տեղափոխւում է Սիմֆերոպոլի Գիմնազիան որտեղ նկարչութեան մէջ արտակարգ ընդունակութիւն ցուցաբերելով գրաւում է կրթուած անձերու ուշադրութիւնը եւ նրանց օգնութեամբ 1833ին տեղափոխւում Պետերբուրգի Գեղարուեստների Ակադեմիան : Այնտեղ նա սովորում է վայրանկարի (paysage) նկարչութեան դասարանում նախ պրոֆ. Մ. Ն. Վարոբիովի մօտ, ապա ծովանկարիչ Տաններ մօտ : Իր բնածին մեծ տաղանդի շնորհիւ, որը բոլորին յայտնի դարձրին 1836—37ին ակադեմական պատկերահանդէսներում ցուցադրած նրա ծովանկարները , երիտասարդ Այվազովսկին կարճ ժամանակամիջոցում, ժամկէտից երկու տարի առաջ, աւարտում է Ակադեմիան, ստանալով ոսկէ մեդալ : Դրանից յետոյ սկսում է նրա նկարչական փայլուն գործունէութիւնը :

1840 թուից Այվազովսկին կատարում է բազմաթիւ ճանապարհորդութիւններ, նա լինում է Եւրոպայում, Եգիպտոսում, Ամերիկայում, Անդրկովկասում ամենուրեք կազմակերպելով իր ստեղծագործութիւններից ցուցահանդէսներ : Նա լայնօրէն ճանաչւում եւ սիրւում է աշխարհիբոլոր ժողովուրդների կողմից :

63 տարի ստեղծագործելով, Այվազովսկին ժառանգութիւն է թողել մօտ 6000 նկար, ծովանկարներ, դիցաբանական եւ աստուածաշնչական նիւթերով նկարներ, դաշտային եւ լեռնային վայրանկարներ մի քանի դիմանկարներ եւայլն որոնց մէջ նրա տարերքը կազմող ծովանկարները համաշխարհային հռչակ բերեցին նրան :

Այվազովսկին սկիզբ է դրել ծովանկարչութեան : Նա ծովը նկարել է օրուայ տարբեր ժամերին եւ տարբեր պայմաններում : Ամէնից աւելի նա պատկերել է ծովը փոթորկի ժամին, ալեկոծման պահին : Նկարիչը կերտել է բնութեան ուժերի եւ մարդկային կամքի բախման հիանալի պատկերներ յատուկ իր աշխարհայեացքով : Ինչպէս իր «Իններորդ ալիք»ը հանրահռչակ նկարը : Անոր նկարները հիացնում են մեզ ոչ միայն ծովային բնութեան ճշմարիտ պատկերումով, այլեւ նրանց բանաստեղծական տրամադրութեամբ : Անոր ստեղծագործութեան մէջ առանձին տեղ է գրաւում նրա ծովային մարտանկարչութիւնը : Լինելով երեք պատերազմի ժամանակակից, նա խորապէս ուսումնասիրել է եւ իր նկարներում անմահացրել ռուսական ռազմա - ծովային նաւատորմիղի սխրագործութիւնները : Ուշագրաւ են 1854ին Ղրիմի պատերազմը պատկերող «Սեւաստոպոլի պաշտպանութիւնը», «Մերկուրի Մենամարտը տաճկական նաւերի հետ» նկարը որի մէջ Այվազովսկին անմահացնում է ռուսական այդ փոքրիկ նաւի փայլուն յաղթանակը հակառակորդի գերազանց ուժերի դէմ :

Այվազովսկին — ռուս գեղարուեստական դըպրոցի ամենախոշոր դէմքերից մէկն է : Անոր արուեստի համաշխարհային նշանակութիւնը կայանում է նրանում, որ նա մի շարք ռուս մեծատաղանդ նկարիչների հետ միասին 19րդ դարում ստեղծեց՝ եւ զարգացրեց ռուս իրապաշտ արուեստի աւանդութիւնները : Այվազովսկին ստեղծագործել է սերտօրէն կապուած լինելով իր ժամանակի ռուս գրականութեան եւ արուեստի մեծ գործիչների հետ : Նա հանդիպել է ականաւոր գրողներ՝ Ժուկովսկու, Կռիլովի, յետագայում Զեխովի հետ : Վաղ հասակում որպէս արտակարգ ընդունակութիւններով օժտուած պատանի նրան ներկայացրել են Պուշկինին : Նա մտերմական սերտ կապեր է ունեցել Գոգոլի, ռուս հռչակաւոր նկարիչներ Բրիւլովի եւ Իվանովի հետ :

Մեծ Ռեպինի հետ միասին Այվազովսկին կերտել է «Պուշկինը ծովի ափին Գուրզուֆում » յայտնի նկարը : Մտերմական ջերմ կապեր է ունեցել նաեւ ռուս մեծ երգահան Գլինկայի հետ :

Ռուս առաջաւոր հասարակութիւնը մեծ հիացմունքով է գրել անոր մասին գնահատելով անոր հանճարը : Այվազովսկին իր գործունէութեամբ անձնական կապերով մարմնաւորում է ռուս եւ հայ ժողովուրդի դարաւոր բարեկամութեան :

Այվազովսկիի դերն ու նշանակութիւնը մեծ է 19րդ դարու գեղանկարչութեան պատմութեան մէջ : Ան միշտ կապուած է եղել հայ մշակոյթի հետ : Իր նամակներում ան յայտնում է իր սէրը հայ ժողովրդի նկատմամբ եւ բուռն ցանկութիւնը Հայաստանում լինելու :

Ան հայ կեանքից նկարել է բազմաթիւ նկարներ որոնցից նշանաւոր են «Պիկնիկ»ը (Թիֆլիսի տեսարանը), 60ական թուականների Հայերի կենցաղից մի տեսարան, խնջոյք քաղաքամերձ կանաչաւէտ մի վայրում : «Նոյը իջնում է Արարատից» նկարը իր իսկ խոստովանութեամբ ցանկացել է ներկայացնել Հայաստանը, Արարատեան դաշտը եւ Արարատ սարը : Վենետիկի մէջ ան նկարում է «Բայրընը Ս. Ղազար կղզում» մեծադիր նկարը : 1895—96 կոտորածների մասին իր գրած մի նամակում նշում է, «Այս խորին ցաւով վշտացած է սիրտս անբախտ Հայոց չլսուած ու չտեսնուած կոտորածով» : Այդ նոյն նամակում, նա գրում է, որ ինքը մտադիր է «նկարել կարմիր գոյնով Հայոց կոտորածի պատկերը, արեան դաշտեր եւ լեռներ»... : Այդ կոտորածի տեսարաններից նա նկարում է աւելի քան 5 մեծադիր նըկար, որոնցից նշանաւոր է «Հայերի ջարդը Տրապիզոնում»ը : «Հայերին բարձում են նաւերը» եւ «Կենդանի Հայերին թուրքերը թափում են ծովը» : Այս նկարները իր միւս նկարների հետ ցուցադրելով Ռուսաստանի եւ եւրոպական երկրների մի շարք քաղաքներում, Այվազովսկին այդ ժողովուրդների ուշադրութիւնն էր հրաւիրում Հայերի վրայ :

90ական թուականներին կազմակերպում է ծովանկարների ցուցահանդէս, որոնցից ստացած արդիւնքը յատկացնում է Թուրքերի զոհ դարձած Հայերին եւ Յոյներին :

Այվազովսկին առաջին հայ նկարիչն էր որ ստեղծագործութեան նիւթ դարձրեց ծովը : Ղրիմցի հայ ծովանկարիչ Էմանուէլ Մահտեսեանը անոր արուեստանոցում է աշխատել : Այվազովսկին ոգեւորութեան աղբիւր է եղել ժամանակի երիտասարդութեան, իսկ յետագայում հայկական ծովանկարչութեան, եւ բնավայր մեծ վարպետների համար ինչպիսին են Վ. Մախոխեանը, Գ. Բաշինջաղեանը : Այվազովսկու հետ հանդիպումներ է ունեցել դերասան Պետրոս Ադամեանը, որը միաժամանակ նկարիչ լինելով նկարել է Այվազովսկու ազդեցութեամբ իւրքնուրոյն ծովանկարներ : Ղազարոս Աղայեանը Այվազովսկու եղբօր Գաբրիէլի մասին գրում է «Երկու Այվազովսկիները Ջոկ-Ջոկ աստղերի տակ են ծնուել : Աշխարհային փառքը մէկի ետեւից էր վազում, միւսի առջեւից » : Բանաստեղծ Ալ. Ծատուրեանը գրում է «Ծովի կախարդը» ան մեր առաջ բացեց մեր աչքերին ու սրտին մատչելի դարձրեց ծովը», Յովհ. Թումանեանը Այվազովսկուն նուիրել է երկու բանաստեղծութիւն «Այվազովսկու նկարի առաջ », « Սեւ Ծովի ափերը» : Երգեր ու բանաստեղծութիւններ են նուիրել նաեւ սովետական բանաստեղծները :

ՄԻՆԱՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր 7րդ ախոյեանական մրցումը պիտի կատարէ 21 դեկտեմբերին Port St. Louis du Rhôneի մէջ տեղական խումբին դէմ : Սոյն խումբը Groupe Dի դասաւորման մէջ երկրորդն է եւ միայն մէկ պարտութիւն ունեցած է : Մարզիկները շատ տոկուն եւ արագ խաղարկութիւն մը ունին : Ի՞նչ պիտի ընեն մեր տղաքը, պիտի կարողանան ցոյց տալ իրենց լաւագոյն խաղարկութիւններէն մին, նամանաւանդ յարձակողական գիծը, որուն վրայ մեծ յոյսեր դրուած են : Արդէն Ֆրանսական մարզական թերթերը Հ. Մ. Ը. Մ.ի պարտութիւնը կը գուշակեն բայց մեր տղաքը մտադրած են ամէն ջանք ի գործ դնել պատուաւոր արդիւնք մը ձեռք ձգելու համար եւ ինչ որ ըլլայ մրցումին արդիւնքը, կրնանք վստահ ըլլալ որ Հ. Մ. Ը. Մ.ին եւ հայ անունը պիտի բարձրանան :

Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր երթեւեկը պիտի կատարէ Air Franceի 40 հոգինոց օթօքարով : Ամէն անոնք որ կը փափաքին ընկերանալ, դիմեն վարչութեան եւ ֆութպոլի յանձնախումբի անդամներուն մինչեւ ուրբաթ , երթեւեկի գինը 250 ֆրանք է ամէն մէկ անձի համար : Վահան Շամլեան

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլ իվարչութիւնը կուգայ յայտնել իր ջերմ շնորհակալութիւնները Պ. Արսէն Գիւրտեանի որ խրախուսուած Հ.Մ.Ը.Մ.ի ունեցած կրակոտ մրցումներէն երեք երկվեցեակ բուրդէ գուլպայ նուիրեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկներուն :— Վարչութիւն

յիսուն հազար ոսկի թոշակ յատկացնելու օրէնագիծը: Աշխատաւորական երեսփոխաններէն ոմանք դիտել տուին թէ ժամանակը եկած է որ արքունիքին ծախքերը կրճատուին: Վարչապետը յայտնեց թէ սխալ է այն կարծիքը թէ արքայական ընտանիքը չափազանցուած պերճանքի մէջ կ'ապրի: Անոնք ալ շատ ծանր աշխատանք ունին, աւելցուց վարչապետը: Պահպանողական էնթընի Իտն, ընդհակառակն շատ քիչ գտաւ 50,000 սթերլինը «նկատելով որ կար գմը մայրաքաղքներու մէջ մեր դեսպանները տարեկան 20,00 սթերլին կը ստանան միմիայն հիւրասիրութեան ծախքերու համար» :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ ժողովուրդը մեծաքանակ գնումներ կը կատարէ քանի մը օրէ ի վեր որովհետեւ բաժնեչափի դրութիւնը այլեւս ջնջուած է: «Իզվեստիա» կը գրէ թէ 120,000 նոր մանրավաճառ խանութներ բացուած են: Միայն Մոսկուայի մէջ բացուած են 300 վաճառատուներ եւ 250 կրպակներ ինչպէս նաեւ հազարի չափ հացագործի խանութներ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ արտաքին փոխ – նախարարը Ռոպըրթ Լըվէթ յայտարարեց չորեքշաբթի օր թէ ռուսական քարոզութեան խեղաթիւրումները մերկացնելու համար կարգ մը ճշմարտութիւններ երեւան պիտի հանուին: Զայնասփիւռի մասնաւոր յայտագիր մը պիտի պատրաստուի: Պատասխանելով թղթակիցի մը հարցումին թէ ինչ քայլեր պիտի առնուին հերքելու համար Ռուսերու այն ամբաստանութիւնը թէ Լոնտոնի խորհրդաժողովին ձախողումին պատասխանատուն է Ամերիկան, փոխ նախարարը ըսաւ թէ այդ մասին մտածած են եւ հարկ եղած բացատրութիւնները պիտի տրուին ի լուր ամբողջ մարդկութեան :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Ամերիկայի գլխաւոր ներկայացուցիչը Ուորըն Աօթին յայտարարեց թէ Ռուսիա դէմ է հաւաքական ապահովութեան ծրագրին եւ կը նախընտրէ իր սեփական միջոցներուն ապաւինիլ փոխանակ իր յոյսը դնելու Միացեալ Ազգերու հաւաքական ուժին վրայ: Այդ քաղաքականութեան հետեւանքը եղած է այն որ Ռուսիա ստեղծած է«պաշտպանութեան եղական մեքենականութիւն մը որուն մէջ կը մտնեն օտար երկիրներու համայնավար կուսակցութիւնները, եւ ներկայիս ունի արբանեակ պետութիւններ :

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Անգարայի «լուատեղեակ» լուրերուն, քրտական համաժողով մը կը գումարուի այս շաբթու Ճէզրէի մօտերը, մասնակցութեամբ Ռուսիոյ, Իրանի, Իրաքի եւ Սուրիոյ քիւրտ ցեղապետներուն:

ՔԱՐԱՇԻԷՆ կը տեղեկացնեն թէ իսլամական համաշխարհային ժողով մը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ մարտին՝ Փաքիստանի մայրաքաղաքին մէջ :

ԵԳԻՊՏՈՍԻ համաճարակէն զոհ գացած են ընդամէնը 10,261 հիւանդներ: Վարակուածներու թիւն է 20,774:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Մարդկային Իրաւանց յանձնախումբը որ շաբաթներէ ի վեր ժողով կը գումարէ Ժընեւի մէջ Տիկին Րուզվէլթի նախագահութեան տակ, խմբագրելու համար Միջազգային Ուխտը, չորսի դէմ 13 ձայնով քուէարկեց Ուխտին առաջին յօդուածը որ կը յայտարարէ թէ մարդկային բոլոր էակները, առանց ցեղի, սեռի, կրօնքի եւ ազգային խտրութեան, ազատ են ու հաւասար եւ բոլորն ալ պէտք է եղբայրօրէն ապրին իրարու հետ: Խորհրդային պատուիրակը դիտել տուաւ թէ այդ յայտարարութիւնը բաւական չէ «մարդուն իրաւունքները պաշտպանելու համար »:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ «Մանչէսթր Կարտիըն » թերթը հիմնուելով գերմանական վկայութեանց վրայ ,կը գրէ որ սխալ է այն զրոյցը թէ Ռուսերը մէկ միլիոննոց բանակ մը կազմակերպած են զօրավար Փաուլուսի հրամանատարութեամբ:

Այրի Տիկին Փիէռ Էսապալեան եւ զաւակը Պ. Հայկ Էսապալեան, Ղազարոսեան, Քէշիշեան, Պ. Լեւոն Զէրէն, Սարաճեան, Պուտաքեան եւ Պարթեւեան ընտանիքները կը ծանուցանեն գաւառազէտ մահը՝

Պ. ՓԻԷՌ ԷՍԱՊԱԼԵԱՆԻ
(Մասնագէտ ելեկտրագէտ)

որ տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի, 17 Դեկտ. 61 տարեկանին, յետ երկարատեւ եւ տաժանելի հիւանդութեան :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Հայ. Հռովմէական եկեղեցւոյ մէջ, 10bis, rue de Thouin, métro Mutualité, շաբաթ 20 Դեկտեմբեր, առաւօտեան ժամը 10ին :

Մասնաւոր մահազդ դրկուած չըլլալով՝ կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել :

«Արա Գեղեցիկը»

Կը կրկնուի ժողովուրդին բուռն փափաքին վրայ: Նաիրի Զարեանի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ:

Երկրորդ անգամ ըլլալով կը ներկայացուի զարձեալ Սառա Պէրնար Թատրոնին մէջ, երկուշաբթի 22 Դեկտեմբեր, 1947, ճիշդ ժամը 20ին :

Բեմադրութիւն՝ Արմէն Եանըգեանի եւ մասնակցութեամբ Փարիզահայ գրեթէ բոլոր դերասաններուն :

Տոմսերու գիները են 100էն 400 Ֆրանք :

Կը ծախուի միմիայն Սառա Պէրնարի կիշէն, ամէն օր ժամը 11էն 18:

Հեռաձայն Arc. 95-86: (Մէթրօ Շաթըլէ):

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Սալ տ'Իէնայի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro d'Iéna
Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին (20 Դեկտ. 1947)
Հովանաւորութեամբ Զէյթունի եւ շրջանի Վերաշինաց Հայր. Միութեան :
Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ կը ներկայացնէ

Աշխարհի Դատաստանը

Ընտանեկան յուզիչ տրամ 4 արար

Կը մասնակցին Օր. Խտըշեան եւ Պ. Պ. Սուքէնեան :

Տոմսերը ստանալ հայ գրատուններէն:

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագիրով :

ԲԱՂԵՇՑԻ Եզտանեան Մուշեղի տղան Արշակ կը փնտռէ մայրը Շողեր, քոյրը Հայկանոյշ եւ եղբայրը Յովհաննէս Եզտանեաններ կամ Ղպէեանց, որոնք կորսուած էին 1915էն ի վեր, իսկ վերջերս Պարսկաստան ըլլալ կը կարծուին: Տեղեկացնել «Յառաջ»ի: «Ալիք»էն կը խնդրուի արտատպել:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ
ՊՈԼՍՈՅ ԷՍԱԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԱԽՃԱՆԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ Դեկտեմբեր 21ի կիրակին, Փարիզի Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, յետ պատարագի:

Կը հրաւիրուին բոլոր էսաեանցիները որ իրենց ներկայութեամբ յարգեն անոնց յիշատակը :

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ՆՇԱՆԵԱՆ ամոլին, ինչպէս եւ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, փետրուար 8ին, առաջին անգամ կը ներկայացուի հոս Շէյքսփիրի ԱՐՔԱՅ ԼԻՐԸ, Շիմիի Թատրոնին մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը : Հասոյթին հարիւրին 10ը պիտի յատկացուի Ներգաղթի հիմնադրամին: Մանրամասնութիւններ մօտ օրէն:

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՎԵԱՆ եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի յառաջիկայ Կիրակի Փարիզի եկեղեցին մէջ յետ պատարագի հանգուցեալ Պ. ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՎԵԱՆի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ եւ քրոջը ԱՂԱՒՆԻ ՅԱԿՈԲԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ 25 Դեկտ. Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցին տեղի պիտի ունենայ Նիկոմիդիոյ շրջանի վաստակաւոր առաջնորդ հանգուցեալ Ստեփաննոս Սրբազանի հոգւոյն Ս. Պատարագ, երգեհոնով, եւ հոգեհանգիստ:

Կը խնդրուի բոլոր ազգայիններէ ներկայ գտնուիլ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Հաւաքատեղին՝ ծանօթ ընկերոջ բնակարանը :

Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն Ծնունդի եւ Նոր Տարիին առթիւ կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 28ի կիրակի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé : Երգ, պար, գեղարուեստական յայտագիր եւ անակնկալներ: Ձոխ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները իրենց ընտանեկան պարագաներով: Մուտք ընթրիքով միասին 150 Ֆրանք:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻԻ Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Իսիի Ֆր. Կապոյտ Խաչի Խրիմեան սրահը :

ՎՕՔԼԻՒԶԻ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Սէթեանի բնակարանը Փոնթէի մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Կեդր. վարչութիւնը դասախօսութիւն մը կազմակերպած է Փարիզի շրջանին «Նոր Սերունդ»ի անդամ անդամուհիներուն համար, յառաջիկայ ուրբաթ իրիկուն, 19 Դեկտեմբեր ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի կից, 6 rue Danton: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բարեկամները: Կը դասախօսէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԲԱԼՈՒԵԱՆ: Նիւթ՝ Հայ Մշակոյթը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Հ. Յ. Դ. ԱՆԻԷՌ Պ. ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ Ենթակոմիտէին տեղական ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 9ին Պ. Քոլոմպի կայարանին դէմի սրճարանին վերնայարկը :

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Մուրատ խումբի ընդհ. անդամական ժողովը այս ուրբաթ, Հ. Օհանջանեանի սրահին մէջ, Վիէն: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Պ. ՕՀԱՆ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԷ կը խնդրուի որ մեզի ղրկէ իր որոշ եւ ճիշդ գրուած հասցէն :

Պ. ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԷՆ 38bis, Bld. de la République, կը խնդրենք որ իր տուած հասցէն ամբողջացնէ մեզ ղրկելով բնակած քաղաքին անունը :

Պ. ԶՕՊԱՆԵԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Յառաջիկայ շաբաթ օր, 20 Դեկտեմբեր ժամը 5ին Հայ Ուսանողական Տան մէջ (57 Bld. Jourdan) Պ. Արշակ Զօպանեան կուտայ իր երկրորդ եւ վերջին դասախօսութիւնը բանաստեղծ Վահան Տէրեանի մասին :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, կը ներկայացուի «5 ԹԻՒ ԽԵԼԱԳԱՐ»ը (3 արար, մէկ պատկեր), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի դաշտահանդէսի «actualité filme»ը (Սիւէ Ղազար) : Այս շաբաթ 20 դեկտ. ժամը 9ին :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին, Կիրակի, 21 Դեկտեմբեր, ժամը 3էն 11, Սալ Ժան Կուժոնի մէջ, 8, Rue Jean Goujon:

Orchestre GARO SARIAN:

Գեղարուեստական բաժին Պիւֆէ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան ցերեկոյթ - երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ, Առաքել փաշա Նուպարի հովանաւորութեամբ, 1948 Յունուար 18 կիրակի օրը Hôtel Georges Vի սրահներուն մէջ: Ջոյգ օրքէսթրա եւ հաճելի անակնկալներ :

Հրաւիրեալներու թիւը սահմանափակ ըլլալով, նախապէս ապահովել տոմսը եւ սեղանը:

Ուսանողներու համար մասնաւոր տոմս :

Դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Սքուար Ալպոնի, կամ Պ. Պ. Պետրոս Պալըքճեանի, 43 rue des Petits Carreaux, Paris (2), Հեռ. Gut. 08-48, Խաչիկ Քէպապճեանի, 66 rue d'Hauteville, Paris (10), Հեռ. Pro. 25-36, Գէորգ Փարմաքի, 47 rue Blanche, Paris (9), Հեռ. Tri. 39-09, եւ Մանուէլ Ոսկերիչեանի, 62 rue Beaubourg, Paris (3), Հեռ. Arc. 77-90:

Ծախու է

Երկյարկանի տուն մը.— չորս սենեակ, մուտք, խոհանոց, մառան (երեք կտոր) :

Ջուր, ելեկտրականութիւն, օդային կազ եւ ջրհան եւ 300 քառակուսի մեթր հող:

Մէկ յարկաբաժինը տրամադրելի :

Դիմել Կ. ՄՈՄՃԵԱՆԻ, 20 rue de Nice, Alfortville :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 20 Décembre 1947 Շաբաթ 19 Դեկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5219-Նոր շրջանի թիւ 828 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆԱՐԴԻՒՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարարը Հինգշաբթի օր երեսփոխանական ժողովին մէջ խօսելով Լոնտոնի խորհրդաժողովին վիժումին մասին, կը յայտարարէր թէ «մեր լաւագոյնը ի գործ պիտի դնենք իրականացնելու համար ոչ միայն Գերմանիոյ այլեւ ամբողջ Եւրոպայի միացումը»:

Ամերիկայի իր պաշտօնակիցը, նոյն օրը, իր մեկնումի պահուն կ'ըսէր. — Արքան իրարու մօտ ըլլանք,, այնքան լաւ է»:

Խոստում մը եւ մաղթանք մը երկու միլիոնի պետութեանց արտաքին քաղաքականութիւնը վարող երեւելիներէն՝ ի պէտս այն բազմութիւններուն որոնք 1945էն իվեր անկեղծ կը սպասեն իրական խաղաղութեան վերադարձին:

Սակայն լաւատես յայտարարութիւններով կամ արտասուաշ կոչերով չէ որ կարելի պիտի ըլլար ծածկել այն ծանրակշիռ կացութիւնը որ ստեղծուեցաւ, այս շաբթու, խորհրդաժողովին վրժումով:

Չորս նախարարները ժողովի նստան Նոյեմբեր 25ին՝ լուծելու համար գերմանական եւ աւստրիական դաշնագիրներու խնդիրը:

Խորհրդաժողովի նախօրեակին Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարը կը խոստովանէր թէ փայլուն ակնկալութիւններ չունէր յաջողութեան մասին: Իրեն չափ յոռետես էին իր պաշտօնակիցները:

Փոխադարձ կասկածամտութեան եւ հակամարտ տեսակէտներու մթնոլորտի մը մէջ էր, հետեւաբար, որ կը բացուէր խորհրդաժողովը որ, դիւանագիտական բացատրութեամբ «յետաձգուած է անորոշ ժամանակով», իսկ հասարակ մահկանացուներու լեզուով, պարզապէս ձախողած է:

Ապարդիւն վիճաբանութիւններ ամբողջ երեք շաբաթ առանց քայլ մը առաջ երթալու: Որովհետեւ կարգի անցնելէն հրատապ խնդիրը — Գերմանիան — կը մնայ անլուծելի հանգոյց մը որովհետեւ սակաւին տրամադրութիւն չկայ փոխադարձ զիջումներ կատարելու, յանուն համաշխարհային խաղաղութեան:

Ընդհակառակն, իւրաքանչիւր Մեծ պետութիւն ամուր կառչած էր իր տեսակէտին եւ թահանջներուն վրայ:

Արեւմտեան երկիրներու մամուլը վիժումին պատասխանատու կը նկատէ Խորհրդային Միութիւնը որ «միջազգային ժողովներուն կը ներկայանայ անկարելի պահանջներով», որովհետեւ կը հետապնդէ բոլորովին տարբեր նպատակներ Եւրոպայի մէջ:

Պատերազմական հատուցումներու պահանջը թերեւս պատրուակ մը եղաւ խորհրդաժողովը հաշուեյարդարի ենթարկելու համար:

Բայց կան աւելի հիմնական պատճառներ որոնք կ'արգիլեն Դաշնակիցներու համերաշխ գործակցութիւնը:

Տարբեր ըմբռնումներ, տարբեր շահեր ու տարբեր մտայնութիւն ունին երկու կողմերը:

Խորհրդային Միութիւնը — ախոյեանը ինքնատիպ քաղաքակրթութեան մը — հազար ձեւերով կ'աշխատի իր տնտեսական, քաղաքական ու ընկերային գաղափարաբանութիւնը պարտադրել Եւրոպայի ժողովուրդներուն:

Մոսկուա գործնական քայլեր առած է այդ ուղղութեամբ եւ իրեն համակիր համայնավար կուսակցութիւններ շարք մը երկիրներու մէջ, հաւատարմօրէն կը ծառայեն իրեն մէկդի դնելով իրենց հայրենիքներուն իրական շահերը:

Խորհրդային Միութեան հզօր հովանաւորութեան տակ կը գտնուի, այսօր, Եւրոպայի գրեթէ կէսը:

Արեւմտեան ժողովուրդները, Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի գլխաւորութեամբ կը նախատեսեն ահաւոր սպառնալիքը որ հետզհետէ կը մօտենայ արեւելքէն եւ բնականաբար միջոցներ ձեռք կ'առնեն համայնավարութեան ծաւալումը կասեցնելու համար, յանուն ինքնապաշտպանութեան:

Խորհրդային Միութիւնը բարիք կը սպասէ Եւրոպայի քաոսային վիճակէն յանուն իր վարդապետութեան տարածումին, իսկ արեւմտեան պետութիւնները անկարելի կը գտնեն խաղաղու-

Վարձքերու յաւելում

Յունուար 1էն սկսեալ

Խորհրդարանը Հինգշաբթի օր 183ի դէմ 400 ձայնով քուէարկեց վարձքերու յաւելման օրինագիծը:

Յառաջիկայ Յունուար 1էն սկսեալ հարիւրին 18.88 պիտի բարձրանան 1914էն առաջ շինուած շէնքերու վարձքերը: Իսկ 1914էն մինչեւ 1939 շինուած շէնքերուն վարձքերուն վրայ հարիւրին 8 յաւելում մը պիտի կատարուի: Անբաւական միջոցներու տէր աշխատաւորները զերծ պիտի մնան այս յաւելումներէն, բայց ազատ ասպարէզներու պատկանողներուն վարձքերը պիտի վճարուին հարիւրին 10 աւելի:

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՏԱԳՆԱՊԻ ՄԷՋ Է

Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան անդամ 250 ոչ - համայնավար Արհեստակցական միութիւններ Հինգշաբթի օր կարեւոր ժողով մը գումարեցին եւ ձայներու հարիւրին 85 մեծամասնութեամբ որոշեցին բաժնուիլ Դաշնակցութենէն որ համայնավարներու տիրապետութեան ենթարկուած է ատենէ մը ի վեր: Արհեստակցականները կը ներկայացնեն մէկ միլիոն աշխատաւորներ, իսկ Սէ Ժէ Թէն ունի ընդամէնը 6 միլիոն անդամ:

Դաշնակցութեան երկրորդ քարտուղարը, Լէոն Ժուհօ, առաջարկեց որ վերջնագիր մը տրուի համայնավար մեծամասնութեան պահանջելու համար որ փոխեն իրենց քաղաքականութիւնը: Բայց պատգամաւորներուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը պահանջեց որ յարաբերութիւնները խզուին անմիջապէս: Վիճաբանութեանց ընթացքին երեւան եկաւ որ ամէնէն չափաւոր նկատուած շրջաններն ալ այսօր համաձայն են այդ ծայրայեղ քայլը առնելու: Հիւսիսային նահանգներու 40.000 հանքագործներ պահանջեցին անմիջական խզում մը: Թղթատարութեան աշխատաւորներուն ընկերակցութիւնը նամակով մը կը յայտնէր թէ «բաժնուած չենք Սէ Ժէ Թէէն, բայց հրաժարած ենք համայնավար կուսակցութենէն»: Պատգամաւորներէն շատերը գանգատ յայտնեցին թէ համայնավարները բռնութիւններ բանեցուցած են վերջին գործադուլներու ընթացքին, եւ դատապարտեցին եղած վնասարարութիւնները:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ առտու 21 հեղէն ապստամբներ ընդհականեցան Վոլոսի եւ Սելանիկի մէջ:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻ թեթեւ ցնցումներ պատահեցան հարաւային Ֆրանսայի մէջ (Պիրենեան լեռնաշղթայ), մարդկային կորուստ չկայ:

թեան ամրապնդումը առանց Եւրոպայի տնտեսական վերականգնումին:

Մոսկուայի համար ձեռնտու է Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ դաշնագիրներուն ստորագրութեան յապաղումը, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ հողային բաժանումը եւ քաղաքական անստոյգ կացութիւնը: Որովհետեւ այդ երկու կենսական խնդիրներու կարգադրութեան պիտի յաջորդէ խորհրդային բանակներու հեռացումը կեդրոնական Եւրոպայէն:

Մոսկուա հակառակ է Մարշըլի ծրագրին որուն գործադրութիւնը կրնայ խոշոր չափով խափանել համայնավարներու աշխատանքը կարգ մը երկիրներու մէջ:

Մէկ խօսքով, Խորհրդային Միութիւնը ի յառաջագոյնէ համոզուած է որ անկարելի է քովքովի — դրամատէր ժողովուրդներու եւ համայնավար ազգերու կենակցութիւնը, գոնէ Եւրոպայի մէջ:

Այդ պատճառով ալ միջազգային ժողովներուն կը մասնակցի չկամութեամբ:

Անակնկալ պիտի չըլլայ եթէ արեւմտեան պետութիւնները, այդ կացութեան առջեւ, վերաքննեն իրենց քաղաքականութիւնը եւ տարբեր — այլ խաղաղ — միջոցներու դիմեն իրենց սեփական շահերը պաշտպանելու եւ համայնավարութեան սպառնալիքը այս ափերէն հեռացնելու համար:

Ժ.

Սուրիա օրէնքէ դուրս

կը հռչակէ համայնավարները

Դամասկոսէն կը տեղեկացնեն թէ Սուրիոյ կառավարութիւնը Հինգշաբթի օր յատուկ հրամանագրով լուծեց համայնավար կուսակցութիւնը որ երբեք արտօնուած չէր: Պիտի փակուին կուսակցութեան բոլոր ակումբները:

Միւս կողմէ, Սուրիական - Խորհրդային Մշակութային Ընկերակցութիւնը ինքզինքը լուծուած հռչակեց իբրեւ բողոքի արտայայտութիւն Պաղեստինի բաժանման ծրագրին հանդէպ Մոսկուայի կառավարութեան վարած քաղաքականութեան դէմ:

Խորհրդաժողովը ձախողեցաւ շնորհիւ Ռուսաստանի յամառութեան

կ'ըսէ Պեվին

Անգլիոյ արտաքին նախարարը Պ. Էրնըսթ Պեվին Հինգշաբթի օր երեսփոխանական ժողովին մէջ խօսելով Լոնտոնի վերջին խորհրդաժողովին մասին, դիտել տուաւ թէ վիժումին պատասխանատու էր Ռուսերու կատարած թշնամական քարոզչութիւնը:

Նախարարը խօսեցաւ քանիցս դէպքերուն վրայ եւ պատմեց թէ ինչպէս ձախողած էր խորհրդաժողովը: Յետոյ, խոստովանելով հանդերձ որ իր կարելին պիտի ընէ Գերմանիոյ միացումը յառաջ բերելու համար, հաստատեց թէ Անգլիա պիտի վերաքննէ իր քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ նկատմամբ:

Մենք նպատակ չունինք Գերմանիան եւ Եւրոպան բաժան բաժան ընելու եւ մեր լաւագոյնը ի գործ պիտի դնենք իրականացնելու համար ոչ միայն Գերմանիոյ այլեւ Եւրոպայի միութիւնը, ըսաւ Պեվին: Մեր կառավարութիւնը պիտի ուսումնասիրէ խնդիրը իր ամբողջութեանը. ծանրակշիռ որոշումներ կրնանք տալ:

Դժբախտաբար, ըսաւ Պեվին, արտաքին նախարարներու ժողովը որ պիտի պատրաստէր հաշտութեան խորհրդաժողովին ներկայացուելիք դաշնագիրները, օգտագործուեցաւ տարբեր նպատակներու համար: Արդարեւ պետութեանց դաշնագիրներու խնդիրը շատ ժամանակ խլեց եւ թիւրիմացութիւններ յառաջ եկան: Այս թիւրիմացութեանց պատճառը այն է որ Փոցտամի համաձայնութիւնը յստակօրէն մեկնաբանուած չէ:

«Հիմա պիտի աշխատինք բարձրացնել գերմանացի ժողովուրդին կենցաղի պայմանները համաձայն մեր յանձնառութեանց, միշտ ի մտի ունենալով որ Գերմանիան պէտք չէ նախապատուութիւն ստանայ ազատագրուած երկիրներու վրայ: Մենք նպատակ չունինք աշխարհը երկուքի բաժնելու: Բայց չենք կրնար այսպէս շարունակել. մեծ յոյս ունէինք որ չորս դաշնակիցներու գործակցութիւնը պիտի իրականանար»:

Պեվին դիտել տուաւ որ Ռուսիա կը բանաբրէ իր գրաւեալներուն վերհապետական իրաւունքներն ու անկախութիւնը երբ կ'արգիլէ անոնց որ մասնակցին Մարշըլի ծրագրին:

Խօսելով հատուցումներու խնդրին մասին արտաքին նախարարը ըսաւ որ արեւմտեան պետութիւնները չեն կրնար որեւէ յանձնառութեան տակ մտնել եթէ Ռուսիա տեղեկութիւններ չհաղորդէ արեւելեան գօտիին մասին: «Մոլոթով կը յայտնէ թէ այդ տեղեկութիւնները կրնանք ստանալ միայն այն պարագային երբ նախապէս ընդունինք հատուցումներու իր պահանջը: Եալթայի մէջ որեւէ կարգադրութիւն չէր եղած այդ մասին: Երբեք համաձայնութիւն գոյացուցած չենք տասը միլիառի գումարին շուրջ: Ըսած էի եւ նորէն կը կրկնեմ որ հատուցումներ կրնանք ստանալ միայն ընթացիկ արտադրութիւններէն եւ այն ատեն երբ Գերմանիան ի վիճակի ըլլայ:

Ինչ կը վերաբերի Գերմանիոյ քաղաքական կարգուսարքին, շատ փշոտ խնդիր մըն է ան: Խորհրդաժողովի ամբողջ տեւողութեան Ռուսերը պահանջեցին որ ընդունինք կեդրոնական կառավարութեան մը սկզբունքը: Ընդունելով հանդերձ այդ տեսակ կառավարութեան մը անհրաժեշտութիւնը, չենք կրնար ընդունիլ կեդրոնացեալ կառավարութիւն մը որ կրնայ մենատիրական դառնալ շատ դիւրութեամբ: Այս բոլորը կրնան յուսախաբ ընել Գերմանիան, բայց մենք մեր կարելին պիտի ընենք որպէսզի Գերմանացիները չտուժեն այդ կացութենէն: Մենք խաղաղութեան պէտք ունինք»:

★ Ֆրանսայի արտաքին պաշտօնատունը կը հերքէ այն տարաձայնութիւնը թէ բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան ներկայիս Գերմանիոյ ֆրանսական գօտին անգլեւամերիկեան գօտիներուն միացնելու համար: Արտաքին նախարարը, Լոնտոնէն վերադարձին, յայտնեց թէ այդ ծրագիրը հազիւ թէ մշակուած է դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ եւ մամուլն է որ կը խօսի անդադար»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հայաստանի «անկախութեան մօտիկ անցեալի մասին»

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԱԶԱՏԱԳՐԵՑ ?

(Բ. եւ վերջին մաս)

Կովկասեան ազգերի, Հայերի, Վրացիների, Ազերբէյճանցիների (Թիւրքօ-Թաթարներ) եւ Տաղստանցիների ներկայացուցիչները փոխադարձ համաձայնութեամբ թէեւ Կովկասը Ռուսաստանից անջատուած յայտարարել եւ չորս ազգերի ներկայացուցիչներից կազմել էին կովկասեան Սէյմը (Պարլամէնտը) եւ կառավարութիւնը, բայց այդ միութիւնը անկեղծ չէր :

Ազերբէյճանցիները (Թիւրքօ-Թաթարներ) համաթուրանական հովերով տարուած երազում էին Անդրկովկասի մեծ մասը, ինչպէս եւ Հայաստանը առնել իրենց տրամադրութեան տակ եւ միանալ Օսմանեան կայսրութեան: Վրացիները, որոնցից կազմուած կամաւորական մի խումբ 1914—17 պատերազմի ամբողջ տեւողութեան ընթացքին Օսմանեան բանակների շարքերում կռւում էին ռուսական բանակների դէմ եւ գերման ու Թուրք կառավարութիւններից խոստում էին ստացել Վրաստանի անկախութիւնը ճանաչել, բնականաբար հաշտ աչքով էին նայում Ռուսաստանի Կովկասից հեռանալուն և Թուրքեւթաթարներիբարեկամ մի անկախ հայրենիք ունենալու եւԹուրքիային էլ բարեկամ էին համարում: Տաղստանցիք, մեծ մասամբ սիւննի մուսուլմաններ, Օսմանեան Սուլթաններին իրենց հրամանատարը եւ խալիֆան էին համարում. հետեւաբար նրանց տիրապետութիւնը իրենց ազգային կրօնական զարգացման համար անհրաժեշտ :

Ահա Օսմանեան պետութեան այդ բարեկամների միութիւնը Հայերի հետ՝ անբնական էր թւում եւ պէտք է ասած, որ Հայերը դժուարութեամբ համաձայնեցին այդ միութիւնը ընդունել եւ Կովկասը անկախ յայտարարելու կովկասեան կառավարութեան մասնակցել, մանաւանդ որ Հայաստանը եԱնդրկովկասի հայաբնակ միւս վայրերը շարունակական եւ տեւական յարձակումների էին ենթարկւում Օսմանցիների, Ազերբէյճանցիների, մասամբ էլ Վրացիների կողմից:

Կովկասեան չորս ազգերի միութիւնը սակայն աւելի փոքր չարիք էր համարւում քան Կովկասը չորս մասի բաժանելը :

Բայց Թուրքիան պայման դրաւ, որ չորս ազգերի բաժանումը կատարուի, որպէսզի ամէն մէկի հետ առանձին առանձին գործ ունենայ: Հայերին բաժանելով կովկասեան ազգերի միութիւնից Թուրքիան կը փորձէր չորս կողմից թշնամիներով պաշարուած եւ արիւնաքամ եղած ժողովրդի հետ ինչպէս որ կը կամենար :

Հայ ժողովրդի ներկայացուցիչները դժուարութեամբ համաձայնեցին Հայաստանը անկախ յայտարարել եւ դժուարութեամբ էլ համաձայնեցին Օսմանեան բանակների հրամանատարութեան հետ հաշտութեան բանակցութիւնների ձեռնարկել: Բայց պարտաւորուեցին: Բանակցութիւնների արդիւնքը եղաւ —Երեւանը իր շրջակայ մի քանի գիւղերով եւ աւաններով, մօտ 10.000 քիլոմեթր տարածութեամբ յայտարարել անկախ հայկական պետութիւն, Հայաստանի մնացած մասերը յանձնել Թուրքիային եւ Թուրքական բանակներին էլ իրաւունք տալ Հայաստանի ճանապարհներից փոխադրութեան միջոցներից օգտուել եւ այլ շատ ծանր պայմաններ :

Իրաւապէս Հայաստանը անկախ յայտարարուեց Թուրքերի պահանջով, Թուրքերի համաձայնութեամբ եւ որպէս մի անկախ երկիր ունեցաւ իր կառավարութիւնը եւ իր դիւանագիտական ներկայացուցիչները Թուրքիայում, Վրաստանում, Ազերբէյճանում (Գանձակում): Հայաստանի 10.000 քիլոմեթր տարածութեան վրայ անկախութիւնը ճանաչուեց եւ գերմանական կայսերական կառավարութեան կողմից (1918—19 թ.):

Թէեւ Ազերբէյճանը, Վրաստանը եւ Հայաստանը անկախ յայտարարուած եւ Թրքեւգերմանների կողմից ճանաչուած էին, բայց Օսմանեան բանակները դեռ Հայաստանում եւ Վրաստանումն էին այն պատճառաբանութեամբ, թէ օգնութեան են գնում Ազերբէյճանին եւ Ազերբէյճանին օգնութեան գնացողների թիկունքն են ապահովում:

Յիրաւի, անկախ յայտարարուած Ազերբէյճանը դեռ ամբողջապէս իր հողերին տէր չէր դարձել եւ նրա մայրաքաղաք Բագուն, նաւթային արդիւնաբերութեան կեդրոնը գտնւում էր Ռուսաստանի Խորհրդային իշխանութեան ենթակայ եւ կառավարւում էր տեղական Սովետական մի կառավարութեան ձեռքով, որ իրան համարում էր Անդրկովկասեան կառավարութիւն եւ որի գլխին կանգնած էր Ստեփան Շահումեանը, որ ժամանակին Ռուսաստանի Խորհրդային կառավարութեան կողմից նշանակուած էր Անդրկովկասի եւ Տաճկահայկական չորս վիլայէթների ընդհանուր կոմիսար: Օսմանեան բանակները ամբողջ Հայաստանը եւ Վրաստանի մի մասը ոտքի տակ տալով գնում էին Բագուն «ազատելու» եւ օգտուելու նաւթային հանքերից եւ գործարաններից: (Բագւում կեդրոնացած Հայերը օգնում էին Խորհրդային կառավարութեան եւ կովկասեան կարմիր բանակ կոչուած Բագուի բանակը մեծ մասամբ բաղկացած էր Հայերից):

Ռուսաստանի Խորհրդային կառավարութիւնը քանիցս պահանջեց, որ Օսմանեան բանակները Անդրկովկասից քաշուեն եւ բաւականանան միայն Կարսի, Արտահանի, Բաթումի գրաւումով, բայց ոչ Թուրքիան, ոչ էլ նրա դաշնակիցները Գերմանիան, Աւստրիան եւ Բուլկարիան ոչ մի արժէք չտուին պարտուած պետութեան պահանջներին եւ ինչպէս Թուրքիան Կովկասում էր յառաջանում Գերմանեւաւստրիացիք էլ յառաջանում էին Ռուսաստանում եւ մի կողմից մօտենում էին Կովկասին (Ռոստով դոնի վրայ), միւս կողմից էլ Վէլիքօ-Ռուսիային: Ներքին կռիւներով զբաղուած Խորհրդային կառավարութիւնը իր պահանջները յարգել տալու ոչ մի միջոց չունէր:

Մոսկուայում նստած էր գերմանական դեսպան Ֆօն Միրբախը, որ իր կամքն էր թելադրում Խորհրդային կառավարութեան, որ Պետրոգրադը վաղուց թողած Մոսկուա էր ապաւինել:

Թուրքական բանակները Բագուի պատերի մօտ պահանջեցին քաղաքի պաշտպաններից քաղաքը յանձնել որպէս Ազերբէյճանին պատկանող մի քաղաք յայտարարելով որ Ազերբէյճանը որպէս մի անկախ պետութիւն ճանաչուած է Թուրքիայի եւ նրա դաշնակիցների կողմից :

Բագու Խորհրդային կառավարութեան ղեկավարը, Ստեփան Շահումեանը Օսմանեան հրամանատարութեան վերոյիշեալ ձեւի դիմումին պատասխանելու համար մանաւանդ որ Մոսկուայի կառավարութեան վերաբերմունքը այդ խնդրի հանդէպ Բագուի համայնավարներին յայտնի չէր, ուզեց Մոսկուայի կառավարութեան դիմել եւ նրա կարծիքը կամ կարգադրութիւնը ստանալ:

Բայց Մոսկուայի եւ Բագուի մէջ ուղղակի յարաբերութեան միջոցներ պակասում էին: Նոյնիսկ անթելի միջոցով յարաբերութիւն չէին կարողանում պահել: Այդ երկու քաղաքների յարաբերութիւնը իրար հետ պահւում էին (ի հարկէ միմիայն իշխանաւորների յարաբերութիւնը) Ցարիցին այժմեան Ստալինկրատ քաղաքի իշխանաւորների միջոցով: Այդ պատմական օրերին Ստալինն էր Ցարիցինի հրամանատարն ու իշխանաւորը: Նա չէր դադարել Մոսկուայի Խորհրդային կառավարութեան ազգերի գործերի կոմիսարը լինելուց: Շահումեանը պարտաւորուած էր Ստալինի միջոցով Լենինի եւ Մոսկուայի կառավարութեան կարծիքը ուզել :

Շահումեանը Ստալինի միջոցով հետեւեալ հարցը տուաւ Լենինին, Խորհրդային կառավարութեան նախագահին.

Խորհրդային կառավարութիւնը ճանաչո՞ւմ է Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ազերբէյճանի անկախութիւնը եւ եթէ ճանաչում է Բագուի Խորհրդային կառավարութիւնը ի՞նչ վերաբերմունք պիտի ունենայ դէպի այդ երկիրների կառավարութիւնները :

Մի քանի օր յետոյ Ստալինը պատասխանում է Շահումեանին... Մոսկուայի հետ խօսեցի, Լենինի եւ կառավարութեան կարգադրութիւնն է ճանաչել Հայաստանի եւ Ազերբէյճանի անկախութիւնը, որը խոստացել ենք Բրէստ-Լիթովսկի դաշնադրութեամբ (այս հարցը եւ պատասխանը տպուած է Բագւում տպուած եւ հրատարակուած Շահումեանի կենսագրութեան մէջ):

Դժուար է ասել, թէ Ստալինը ճիշդ որ Մոսկուայի Խորհրդային կառավարութեան կարծիքն էր յայտնում Ստեփան Շահումեանին թէ իր անձնական կարծիքը, բայց ճիշդ է, որ Բրէստ-Լիթովսկի դաշնագրութեամբ չէր նախատեսուած Վրաստանի անկախութիւնը :

Եթէ Ստալինը չէր խաբում Շահումեանին, ուրեմն Լենինն ու միւս կոմիսար ընկերներն էին խաբում, իսկ եթէ Լենինն եւ նրա կոմիսար ընկերները նոյնիսկ չծանօթացան Շահումեանի առաջարկի հետ, ապա պիտի ենթադրել, որՎրացի Ստալինը խաբում էր հայ Շահումեանին Լենինի նրա ընկեր միւս կոմիսարների անունով :

Լենինն ու իր ընկեր միւս կոմիսարներն էի՞ն խաբում Շահումեանին, Բագուի Խորհրդային կառավարութեան նախագահին թէ Ստալինը, այդ դժուար է ստուգել առ այժմ, բայց փաստը մնում է փաստ, որ Մոսկուայի կառավարութեան անունով ասուած է... ճանաչել միայն Վրաստանի անկախութիւնը եւ չճանաչել Հայաստանի անկախութիւնը որ արդէն ճանաչուած էր Թուրքիայի (Օսմանեան կայսրութեան), Գերմանիայի, Աւստրիայի եւ Բուլկարիայի կողմից :

Հայաստանի «ազատարարներ Լենինի եւ Ստալինի» այս երկրորդ փորձը Հայաստանի անկախութիւնը ջուրը ձգելու :

ԳՐԻԳՈՐ ԵՂԻԿԵԱՆ

Էսաեան վարժարանը

Պոլսոյ երկսեռ եւ աղջկանց բարձրագոյն վարժարաններէն, Էսաեանի հիմնարկութեան յիսնամեակն է եւ այս առթիւ հրատարակուած է հատոր մը որ կու տայ պատմութիւնը այդ կրթական հիմնարկութեան:

Որքան ալ թերի ըլլայ այդ ամփոփումը եւ որքան ալ սիրտ ճմլեն անոր, վերջին տարիներուն ուսուցչական խումբերու անուանացանկերը եւ նկարները, ուր կը փայլին շարք շարք թրքական անուններ եւ դէմքեր, դարձեալ աշխատանք մըն է որ զգալի պակաս մը կու գայ լրացնել:

ԷսաեանըԿեդրոնականին լրացուցիչ մէկ մասն է որպէս ազգ. բարձրագոյն կրթական հաստատութիւն եւ հոն է որ հազարաւոր հայ մանուկներ սորվեր են իրենց սքանչելի հայերէնը :

Եթէ միջին հաշուով 60—70 երկսեռ շրջանաւարտ եւ 20ի չափ ընթացաւարտ հաշուենք տարեկան, ուրեմն 5000 պատանիներ աւարտեր են դըպրոցին ընթացքը, իսկ կիսաւարտները կը հաշուուին նոյնպէս հազարներով :

Վարժարանը նկատուած էր նախապէս նախակրթարան իր ծրագրով. բայց իրականին մէջ Պոլսոյ բոլոր օտար եւ Թուրք նման վարժարաններէն բարձր էր իր ուսման մակարդակով:

Պարզ է որ այս երեւոյթը կը պարտէր իր հազուագիւտ ուսուցչական կազմին, ուսուցիչներ ոչ միայն մասնագէտ իրենց աւանդած ճիւղերուն մէջ; այլ հեղինակութիւններ, դէմքեր, որոնք Պոլսոյ ժամանակակից գրական եւ գիտական կեանքին մէջ ալ կարեւոր դիրքեր ունեցած են եւ մեծ դեր կատարած անոր մշակութային շարժման մէջ :

Բոլոր Էսաեանցիները ի՜նչ յիշատակներ ունին երբ իրենցմէ իւրաքանչիւրը յիշէ զանոնք այս կամ այն առիթով: Եւ ո՞ր մէկը :

Ահա մեր սպիտակահեր Օր. Եփիմէ Օտեանը, քոյրը Գ. Օտեանին եւ հօրաքոյրը Երուանդ Օտեանի, ազնուական, ու բարեկիրթ որուն անձնիսկ բաւական էր քեզ համոզելու որ ուսուցչական ասպարէզը փոր մը հացի համար չէ որ կ՚ընտրեն մարդիկ :

Ահա Յակոբ Գուրգէնը, մեր հմուտ գրաբարագէտը: Իր դպրոցէն վերջ, Էսաեանի սանդուղներն ալ մաշեցուցած է տարիներով, նոյնիսկ երբ կաթուածահար դողդոջուն, գաւազանին կրթնած կը մտնէր բարձրագոյն դասարանները ;

Ահա Գարեգին Գավաֆեանը ուսողութեան վեթերանը, անշշուկ ու համեստ, նոյնիսկ երբ չէր մտնար նախակրթարանի իր դասերը :

Եղիշէ Արք. Դուրեան, հայ Մատենագրութեան պատմութեան դասախօսն էր դպրոցին :

Ի՞նչ պէտք կար հարցնելու թէ որն էր իր դասին օրը, կը բաւէր դիտել աշակերտուհիներուն դէմքը, լուսափայլ զուարթութեամբ մը համակուած:

Շանթը, մանկավարժութիւն: Ինչ կը քաշէին խեղճ ուսուցչուհիները կարգապահութիւնը պահելու համար երբ տղաքը սանդուղներուն բազրիքներէն կախուած, իր ճամբան կը սպասէին անհամբեր :

Զապէլ, Ասատուր, միշտ ուշ հասնող իր դասերուն, որ կը մտնար դասարանէն դուրս ելլելու ժամն ալ, Մոլիէրի մէկ դասականին, կամ աշակերտուհիի մը շարադրութեան յաջող մէկ փորձին մէջ խորասուզուած :

Զաւարեան, Խաժակ, իրարմէ որքան տարբեր եւ սակայն որքան սիրուած, մէկը իր գուրգուրոտ հօր մը, խանդաղատալից նայուածքով, միւսը իր խրոխտ արտաքինով եւ այնքան սիրալիր եւ քնքուշ իր վարուելակերպով :

Յիշենք դարձեալ Յարութիւն Յովհաննէսեանը մեր Ֆրանսերէնի ուսուցիչը որ իր անթերի վայելչութեամբ, իսկական ճէնթըլմէնի մը տըպաւորութիւնը կը թողուր բոլորին վրայ, իսկ իր աշակերտները ամէն ճիգ կը թափէին նոյնքան անթերի ըլլալու համար իր դասարանին մէջ :

Հապա՞ Էսաեանի ծերունազարդ Տէօքմէճեա՞նը: Կա՞յ մէկ հատիկ Պոլսեցի գրիչ բռնող, որ ճաշակած չըլլայ անոր աղի-լեղի յանդիմանութիւնները եւ ինքն ալ չարաճճի խաղով մը փոխարինած չըլլայ զանոնք:

Անկարելի է մի առ մի յիշել այն շողշողուն փաղանգը որ եկած ու անցած է Էսաեանի ամպիոնէն, նախակրթարանի ուսուցիչներէն — ուր չէին պակսիր լեզուի եւ գիտութեան մասնագէտներ, մինչեւ բարձրագոյն կարգերու մնայուն թէ այցելու մշակները որոնցմէ շատեր Պոլսոյ պետական թէ ազգային վարժարաններու մասնագէտ դասախօսներ էին ինչպէս Յովսէփ Եուսուֆեանը, Պետրոս Ադրունին, Մ. Կուրտիկեանը, Մ. Ասլանեանը, Յովհաննէսեանը, Ի. Մուրատեանը եւն.: Արուեստագէտներ եւս չէին պակսեր որպէս երաժշտութեան կամ նկարչութեան ուսուցիչ, Սիմոն Յակոբեանի գլխաւորութեամբ :

Էսաեանը ունեցած է դարձեալ փաստակաւոր դաստիարակներու շարք մը ինչպէս Սուլթանեանը, Խաչկոնցը, Թորոսեանը, Պարթեւեանը,

Դանձեանը, Փանոսեանը, Սվաճեանը, Օր Ս. Աբրահամեանը, Համբիկեանը, Ս. Վարդանեանը, Փէշտիմալճեանը, Նոյեմի Խանձեանը եւ տասնեակ ուրիշներ, նուիրուած ուսուցիչներ որոնք չոր հացով մըն ալ պիտի բաւականանային իրենց սիրած գործը իրենց հետ մինչեւ դերեզման տանելու համար:

Գիտեմ որ Սփիւռքի մէջ ցրուած էսաեանցիներ այս հարեւանցի յիշատակութեամբ իսկ անդրադարձան իրենց մանկութեան, պատանութեան անուշ օրերուն: Ամէն մէկը դէպք մը, պըղտիկ արկած մը, պատմութիւն մը վերապրեցաւ:

Ցիչեց դարձեալ անուններ, դէմքեր որոնք մոռցուած են հոս, գիտեմ, բայց յիսուն տարուան կրթական հաստատութեան մը պատմութիւնը ուրիշին է էսաեանը, իր Գր. Մարգարեանով, Հայկ Խոճասարեանով, Յակոբ Նիկողոսեանով,— յիշելու համար միայն հիները—դժուար թէ հատորի մը մէջ իսկ ամփոփուի, ուր մնաց թերթի մը նեղ էջերուն սիւնակները:

Ցարգանքի պարտք մը ուզեցի կատարել, այդ սիրելի օճախին եւ անոր հուրը միշտ վառ պահող մեր անման ուսուցիչներուն հանդէպ, երբ իր աշակերտներուն մէկ մասը հոգեհանգիստով մը կ'ուզեն այսօր իրենք եւս յարգանքի կենալ անոնց յիշատակին առջեւ:

ՏԻՐՈՒՀԻ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հարիւրամեակի հանդէս մը

Արնուվիլի մէջ, շքեղ հանդէս մը կատարուեցաւ 16 նոյեմբերին, Արհիապատիւ Գրիգոր եպ. Պահապանեանի նախագահութեամբ: Տօնուեցաւ Անարատ Յղութեան Հայ Քոյրերու միաբանութեան հարիւրամեայ յոբելեանը:

Հանդէսին ներկայ էին Փարիզի հայ կաթողիկէ հինգ վարդապետները եւ Մխիթարեան հայր մը, նոյնպէս վեց մայրապետներ յոբելեար միաբանութեան անդամներէն:

Հանդէսին գեղարուեստական յայտագրին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին Այրի Տիկին Թ. Եաղճեան (դաշնակ), Պ. Բենիամին Լիբանանցի (ջութակ), Պ. Պալեան (երգ):

Օր. Րօզա Աղեան, նախկին սաներէն, հանդէսը բացաւ հակիրճ խօսքերով:

Սովորական քայլերգներէն յետոյ Մ. Եկմալեանի քառաձայն «Սուրբ Սուրբ»ով սկսաւ հանդէսը կրօնաշունչ մթնոլորտի մը մէջ:

Օրուան բանախօսը, Յովսէփ Վ. Լեւոնեան խօսեցաւ Ա. Յ. Բ. Միաբանութեան, հիմնարկութեան՝ հիմնադիրին եւ ներկայ գոյավիճակի մասին:

1840 Թուականներուն պատմական պատկերը գծելէ յետոյ, պարզեց թէ ինչ պայմաններու տակ հաստատուեցաւ Ա. Յ. Բ. Միաբանութիւնը, 1847-ին չորս Անգարացի՝ տան մայրապետ, կուսակրօն անձերուն անդամակցութեամբ:

Ասոնք պիտի գրաւէին միմիայն հայ դեռատի աղջիկներու կրօնական եւ տոհմիկ դաստիարակութեան գործով մանաւանդ չքաւոր որբուհիներու կրթութեամբ:

Տարուէ տարի պիտի ընդարձակուէր գործունէութեան իրենց դաշտը եւ պիտի աճէր իրենց աշակերտութեան թիւը: Մասնաճիւղեր կը հաստատէին, Կարինի, Բոդնիկի, Կեսարիոյ, Թօքաթի, Խարբերդի, Մալաթիոյ, Պիլեճիկի, Մաշի, Հալէպի եւ Անգարայի մէջ:

Հազարաւոր դեռատի հայ աղջիկներ կը դաստիարակուէին ամենուրեք: Առաջին համաշխարհային պատերազմին, հայ մայրապետներն ալ կ'ունենան իրենց զոհերը:

Տարագրութենէն վերապրողները Պոլսոյ մէջ կրկին գործի կը լծուին: Յետոյ կը դառնան գաղթական հայ ժողովուրդի հետ եւ կեդրոններ կը հաստատեն, մանաւանդ մերձաւոր Արեւելքի մէջ:

Այսօր 200 հայ մայրապետներ իրենց 27 մասնաճիւղերով կը ծառայեն 12 հազար հայ աղջիկներ Պոլիս, Եգիպտոս, Պաղեստին, Լիբանան, Սուրիա, Իրաք, Իրան եւ Ֆրանսա:

Ասոնց հիմնադիրը հանդիսացած է Անտոն Թ. Հասուն կաթողիկոս-պատրիարքը:

Բանախօսը դառնութեամբ դիտել տուաւ որ այս ծիրանաւոր հայրապետի մասին մեր պատմաբանները հազիւ թէ կը խօսին: Հասուն կարդինալին հաստատած երկու միաբանութիւններն Ա. Յ. Բ. Միաբանութիւնը եւ Զմմառեան ժառանգաւորաց վարժարանը, տուած են 500 հայ մայրապետներ եւ 300 վարդապետներ եւ եպիսկոպոսներ:

Արնուվիլի նորակազմ «Արարատ» երգչախումբը մէջ ընդ մէջ երգեց, Սիւնիէն, Գամառ Գաթիպայէն, Կոմիտաս վարդապետէն:

Դադարէն յետոյ, լսեցինք մայրապետներու գիշերօթիկներուն եւ Արնուվիլի հինգշաբթի օրերու հայերէնի սանուհիներուն հայերէն երգերն ու արտասանութիւնները:

Մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին հայկական տարազով կատարուած երկու խմբապարերը:

Ներկայ մը

Էսաեան երկսեռ վարժարան

(1895 — 1945)

ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐ

ԽՄԲ. — Թորոս Ազատեանի «Էսաեան» հատորէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները համանուն վարժարանին հիմնարկութեան մասին.

Պէյօղլուի թաղային մատակարար մարմիններու մշտատեւ մտահոգութիւններէն մէկը եղած է կրթական շէնքի անբաւարարութիւնը: Բնակչութիւնը հետզհետէ աճած ու նորակազմ թաղեր իրենց ուրոյն դպրոցները ունեցած են: Մինչ դպալի եղած է կեդրոնական յարկի մը անհրաժեշտութիւնը: Նարեկեանը մասամբ կրցած է գոհացում տալ այս պահանջին: 1870ի հրդեհէն վերջ ալ՝ նորակառոյց վարժարանը չէ կրցած փարատել տագնապը ու տեւականացած է կրթական ապակեդրոն կեանքը՝ իր անպատեհութիւններով: Այս հարցը սուր բնոյթ առացած էր 1890ին:

Այս թուականին ազգ. վարչութեան արտօնութեամբ առժամեայ կերպով կը փակուի Ս. Յարութիւն եկեղեցին՝ փլչելու վտանգին հետեւանքով: Անոր յարակից Նարեկեան վարժարանի շէնքը եւս — իբրեւ թաղին առաջին նախակրթարանը — այն աստիճան անապաստ եւ անբաւարար վիճակի մը մէջ կը գտնուի, որ թաղական խորհուրդը, 27 ապրիլ (1890) իր նիստին վճռական միջոցներ ձեռք առնելու կը հարկադրուի: Ժողովը պաշտօն կը յանձնէ ճարտարագէտներ Յովհաննէս Ազնաւուրեանի եւ Խաչիկ Սարաֆեանի նոր կառուցանելի եկեղեցիին եւ երկսեռ վարժարանին համար յատակագիծ մը եւ ընդհ. ծախքերու նախահաշուութիւն մը պատրաստեն անոնց շինութեան ձեռնարկելու համար: Աւելի քան 4000 ոսկի յատկացնելու անհրաժեշտութիւնը կը ներկայանայ: Թաղական խորհուրդ, Կրթական խնամակալութիւն եւ կալուածոց հոգաբարձութիւն իրենց տրամադրելի նիւթական միջոցները ի սպառ դնելէ զատ, հանգանակիչ յանձնախումբ մը կը կազմուի պակսած մասը ամբողջացնելու համար:

Կրթական խնամակալութեան կ'անդամակցէին:— Յովհաննէս Նուրեան (ատենապետ), Վահան Էսաեան (գանձապետ), Օհան Պաղտատլեան, Միքայէլ Մամիկոնեան, Տոքթ. Տիգրան պէյ Աճէմեան և Պետրոս Մոմճեան:

Մինչ Պէյօղլուի թաղը կ'ըպատրաստուէր — իր պիտանէն հիմէն ցնցելու սպառնացող — այս դերագոյն զոհողութեան մէջ նետուելու, ճիշդ այս միջոցին Էսաեան բարեհամբաւ գերդաստանին մօտ Սրուանձտեանց Գարեգին եպիսկոպոսի, Գաբրիէլ Նորատունկեանի եւ Յ. Նուրեանի կողմէ կատարուած դիմումներ ու թելադրութիւններ կ'ունենան իրենց բարերար արդիւնքը, եւ Յովհաննէս ու Մկրտիչ Էսաեան հարազատները կը փութան պատասխանել Պէյօղլուի թաղականութեան: «Փափաքիլ մեր սիրելի ազգին նիւթապէս ծառայութիւն մը ընել և տեսնելով որ մեր բնակութեան վայրն եղող Պէյօղլուի թաղը զուրկ է վայելուչ վարժարանէ մը, կը փութանք ծանուցանել թէ կը խորհինք կառուցանել երկսեռ վարժարան մը Ս. Յարութիւն մատրան կից ազգ. գետնին վրայ որ ի Գալըխատան փողոց, եւ այս առթիւ վերաշինել նաեւ յիշեալ մատուռը եթէ պատ. խորհրդոյդ տուած պատասխանը մեր համոզման համաձայն լինի:

Առ այս անհրաժեշտ է որ յիշեալ կառուցանելի վարժարանն ծառայէ արդեամբ եւ յաւէտ իբր «Նախակրթարան» թաղիս երկսեռ մանկտւոյն... Աւելորդ է յիշել թէ կառուցանելի վարժարանն մեր ընտանեկան անուամբ կը փափաքինք յորջորջ տեսնել ... եւայլն»:

Թաղական խորհուրդը ընդունեց այս առաջարկը եւ յայտնեց թէ դպրոցը պիտի կոչուի Էսաեան վարժարան, թէ ամէն տարի նորակառոյց մատրան մէջ Ս. Յովհաննու Մկրտիչի ծննդեան օրը Ս. պատարագ եւ պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ ողջ եւ ննջեցեալ Էսաեան տոհմին, թէ նորակառոյց վարժարանի մատակարարութիւնը պիտի պատկանի, ըստ ազգային օրինաց, Թաղական խորհրդոյ իրաւասութեան, թէ Էսաեան գերդաստանն երբեք պատասխանատու պիտի չլինի վարժարանի մատակարարութեան ծախսերուն եւ հաստյթի հաւասարակշռութեան եւ ապագային վարժարանի շէնքին պահպանման համար ըլլալիք նորոգութեանց բոլոր ծախքերն թաղին պիտի պատկանին եւն.:

Էսաեան եղբայրները կ'առաջարկեն որ աւելցնեն թէ Էսաեան ընտանիքէն կողմէ նշանակել անդամ մը վարժարանին հոգաբարձութեան մէջ իբրեւ պատուոյ անդամ:

1893ին ձեռք կը բերուի շինութեան կայսերական հրովարտակը: 1895ին վարժարանին շինութիւնները կ'աւարտին:

Նորակառոյց վարժարանին բացման օրերուն, անոր անուանակոչումը աղմկալից վէճերու ծնունդ տուած է մեր լրագրութեան մէջ:

«Հայրենիք»ի խմբագրապետ Ա. Արփիարեան սկզբունքով սխալ եւ աննախընթաց կը նկատէր ջնջել «Նարեկեան» պատմական անունը եւ բարերարութեան մը փոխարէն վերածել «Էսաեան»ի: Ժողովուրդէն կարծիքներ կը յայտնեն, ցոյց տալով Պէզճեան Ամիրան որ հիմնադիրն էր Ս. Փ. Հիւանդանոցին: Ոմանք կ'առաջարկեն Նարեկեան — Էսաեան անունով կոչել վարժարանը:

Ա. Զօպանեան իր «Ծաղիկ» (1895, Սեպտ. 15) հանդէսին մէջ կ'անդրադառնայ այս վիճաբանութեան եւ կը գրէ. «Զեմ կարծեր որ եթէ առաջին օրէն, Պէյօղլուի խնամակալութիւնը անուանակոչման այս եղանակը առաջարկէր, Էսաեան եղբայրները, որոնք քանի մը պարագաներու մէջ՝ մեր սովորական դրամի մարդերէն տարբեր ցուցուցած են իրենք զիրենք, չընդունէին զանիկա»:

Հաստատութեան հրովարտակը «Էսաեան» անունով առնուած էր եւ նոր փոփոխութեան մը պիտի դառնացնէր բարերարները:

★ Յովհաննէս եւ Մկրտիչ Էսաեան կեսարացի Գէորգ Էսաեանի զաւակներն են: Յովհաննէս ծնած 1841ին եւ Մկրտիչ 1843ին կանուխէն Պոլիս եկած իրենց ծնողքին հետ եւ նետուած առեւտրական ասպարէզը: Ընդարձակեցին իրենց հօր գործը եւ Լոնտոն ճիւղ մը ունենալով առաջնակարգ տեղ գրաւեցին 1875—1895: Յետոյ գրադելով սեղանաւորութեամբ, իրենց ձեռքերուն մէջ ունէին 1875—1895 քսանամեակին Պոլսոյ հրապարակին վրայ գտնուած հայ վաճառականներու մեծ մասին ու գրեթէ բոլոր Կեսարացի հայ վաճառականներու սեղանաւորական գործառնութիւնները եւ շահած էին մեծ համբաւ եւ հարստութիւն, ուրկէ ազգին առատաձեռնօրէն բաժին հանած են, թէ իրենց ծննդավայրին եւ թէ ընդհ. համայնքին կարօտութեան նպաստելով: Իրենց բարեգործութեան արդասիքն էր Ս. Կարապետի, արժըրադոյն վարժարանին հիմնարկութիւնը: Որովհետեւ եթէ 1888ին Յովհաննէս եւ Մկրտիչ եղբայրները Տրդատ եպիսկ. Պալեանի խնդրանքին ընդառաջ երթալով եօթը տարուան համար յանձն չառնէին 1000 ոսկի նուիրել, պայմանով որ իրենց հանգուցեալ հօրը Գէորգի անունով 20 ձրիավարժ աշակերտներ պահուին, թերեւս այնքան մեծ դեր կատարող Կեսարիոյ հայութեան պարծանք եղող հաստատութիւնը հիմնուած չըլլար:

Մկրտիչ Էսաեան գլխաւոր աջակիցներէն մէկը եղած է Վարժապետեան Ներսէս Պատրիարքին եւ Կեդրոնական Վարժարանի խնամակալութեան եւ Բարեգործականի ատենապետ:

Երկու եղբայրներն ալ վարած են երեսփոխանական պաշտօններ: Յովհաննէս եղած է նաեւ քաղաքական ժողովի անդամ: Ս. Փ. Հիւանդանոցին նորոգութեան Էսաեան եղբայրները բերած էին առատաձեռն մասնակցութիւն:

Յովհաննէս Էսաեան մեռաւ Ֆրանսայի մէջ 1900ին եւ մարմինը փոխադրուեցաւ Պոլիս, իսկ Մկրտիչ Էսաեան մեռաւ 1921ին, իսկ իրենց մայրը Տիկին Աննա Էսաեան որ իր զաւակներուն բարեգործութեան քաջալերողը եղած է եւ անձամբ խառնուած է հանրային կեանքի, մեռաւ 1917ին:

«ՄԵՐ ՍԻՐԵԼԻ ԳՈՒՐԳԷՆԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ»

Փարիզի Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնս սրտի անհուն կսկիծով լսեց մեր սիրելի ղեկավարին՝ Գուրգէն Ալէմշահի անակնկալ ու ցաւալի մահը Ամերիկայի մէջ ուր գացած էր քանի մը ամիսներ առաջ:

Իր յօրինած երգերուն գտած ջերմ ընդունելութիւնը, իր բազմաթիւ յաջողութիւնները երաժշտական արուեստին մէջ ինչպէս նաեւ Նիւ Եորքի իր վերջին երգահանդէսին աննախընթաց յաջողութիւնը, հպարտութիւն կը ներշնչէին մեզի քանի որ, ինք եւ մենք, միեւնոյն ընտանիքին անդամներն էինք:

Անհամբեր կը սպասէինք իր վերադարձին: Նոր ծրագիրներով, նոր յոյսերով խանդավառուած:

Բայց յանկարծ իր մահուան գոյժը որ արիւնե ցմեր սիրտերը:

Գուրգէնի մահով՝ ոչ միայն երգչախումբս կը բաժնուի իր սիրուած ու յարգուած ղեկավարէն, այլեւ հայ ժողովուրդը կը կորսնցնէ մէկը իր լաւագոյն զաւակներէն:

Անդուգական բարեկամ մըն է որ կը կորսնցնենք: Պիտի չմոռնանք իր անունը եւ պիտի յարգենք իր յիշատակը:

Մեր խորին ցաւակցութիւնները իր վշտահար մօրը, եղբայրներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն:

Վարչութիւն Սիփան - Կոմիտաս Երգչախումբի

ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ. — Հոլանտական պանիր Դեկտեմբեր 23էն սկսեալ E. J. A. M. V. դասերուն, 100 կրամ, FA կտրօնով: Կարագ՝ A. դասին 100 կրամ GB կտրօնով, M. եւ V. դասերուն 100 կրամ GE կտրօնով: Սէնտու՝ 200 կրամ J. եւ A. դասերուն, GD կտրօնով:

ՆԱԽԱԳԱՀ Թրումըն յայտարարեց հինգշաբթի օր թէ ինք այժմ նպատակ չունի արտասահման ճամբորդելու Երեք Մեծերու խորհրդաժողովի մը համար, բայց շատ ուրախ պիտի ըլլայ հանդիպելու մարաջախտ Սթալինին եթէ ան ուզէ Ուաշինկթըն գալ: Նախագահը ըսաւ նաեւ որ վերջերս յարաբերութեան մտած չէ մարաջախտին հետ: Պատասխանելով թղթակիցի մը հարցումին Թրումըն յոյս յայտնեց որ ուշ-կանուխ խաղաղութիւնը պիտի իրականանայ:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ փշխանութիւնները Ուրանիումի հարուստ հանք մը գտած են Սաքսոնիոյ մէջ (Գերմանիա):

ՆԱԽԱՐԱՐԱԿԱՆ լուրջ տագնապ մը կը նախատեսուի Յունաստանի մէջ: Աթէնքի ամերիկեան դեսպանատան գործակատարը ազդարարած է վարչապետ Սոֆուլիսին որ այդ տեսակ տագնապ մը կրնայ անբաղձալի անդրադարձում ունենալ ամերիկեան օգնութեան ծրագրին գործադրութեան վրայ: Հակառակ վարչապետին հաւաստիքներուն թէ «համերաշխութիւնը կատարեալ է Ազատական եւ Արքայական խմբակցութեանց միջեւ, խմորումներ տեղի կ՚ունենան տապալելու համար ներկայ խառն կառավարութիւնը:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հաղորդեն թէ Հրեաները մեծ իրարանցումի մատնուած են որովհետեւ գրոյց կը հշէր թէ «Արաբական բանակը» Սուրիայէն յարձակողականի պիտի սկսի յառաջիկայ երկու շաբթուան ընթացքին: Արաբ հրամանատար մը Պաղեստին հասած է երկու օր է ի վեր կազմակերպելու համար կամաւորներու բանակ մը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ազգային ժողովը հինգշաբթի օր 28 միլիոն տոլարի յաւելուածական վարկ մը քուէարկեց՝ օդանաւային ուժին եւ օդակայաններու համար:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավարներուն առաջնորդը Թոլիաթթի, հինգշաբթի օր, սահմանադիր ժողովին մէջ յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգներու դեսպանը կը դրդէ իտալական ճարտարարուեստի իշխանները որ միացեալ ճակատ յարդարեն համայնավարներուն դէմ: Թոլիաթթի կրկնեց համայնավարներու սովորական ամբաստանութիւնները, բայց իր բառերը այնքան խիստ չէին որ երկու ընդդիմադիր երեսփոխաններ — համայնավար մը եւ հանրապետական մը — իրարու վրայ յարձակեցան բռունցքներով: Թոլիաթթի ամբաստանեց նաեւ կեդրոնի կուսակցութիւնները որոնք Կասփերիի կառավարութեան կը մասնակցին այսօր եւ բուռն բառերով քննադատեց Մարշըլի ծրագիրը «որ խոչընդոտ մըն է մեր անկախութեան դէմ եւ որուն ինչ ըլլալը տակաւին մարդ չի գիտեր:

ԼՈՐՏԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ անցեալ օր մերժեց բեկանել դատարանական որոշում մըրապահարդանի իրաւունքէն կը զրկէր ամուսին մը որուն կինը բացարձակօրէն կը մերժէր զաւակ ունենալ: Ամուսնութեան հիմնական նպատակը զաւակներու ծնունդը չէ, յայտարարեցին լորտերը: Այս ջախջախիչ յայտարարութիւնը մեծ ուղում պատճառած է Վատիկանի մէջ: Պապը իր կարծիքը պիտի յայտնէ այս մասին երբ դատավարութեան մանրամասնութիւնները ըսէ Լոնտոնի իր ներկայացուցիչէն:

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 8ին հարաւային Ափրիկէի երկինքին վրայ տեսնուած է նոր գիսաւոր մը որ «երկու գլուխ եւ հինգ պոչ ունի» համաձայն աստղագէտներուն: Կ՚ըսուի թէ գիսաւորը տեսանելի է պարզ աչքով:

ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ արտաքսուած 24 խորհրդային քաղաքացիները որոնք Պրանտէնպուրկ (Գերմանիա) հասած են, աղերսագիր մը ներկայացուցած են Մոլոթովին՝ խնդրելով որ իրենց կողմէ բողոքէ ֆրանսական կառավարութեան՝ եղած անարդարութեան համար: Աղերսագրին մէջ ըսուած է թէ ձերբակալութիւնը եղած է շատ կամայական եւ իրաւունք չէ տրուած իրենց որ «մնաք բարով» ըսեն իրենց ընտանիքներուն:

Ս. ԷԹԻԷՆԻ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու պարահանդէսը տեղի կ՚ունենայ 27 Դեկտեմբեր, շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Hôtel Forezի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը նուագէ José Claudeի հռչակաւոր նուագախումբը: Զանազան անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին, Կիրակի, 21 Դեկտեմբեր, ժամը 3էն 11, Սալ Ժան Կուժոնի մէջ, 8, Rue Jean Goujon:

Orchestre GARO SARIAN:

Գեղարուեստական բաժին — Պիւֆէ

Այրի Տիկին Փիէռ Խապալեան եւ զաւակը Պ. Հայկ Խապալեան, Ղազարոսեան, Քէշիշեան, Պ. Լեւոն Զէրէն, Սարաճեան, Պուտաքեան եւ Պարթեւեան ընտանիքները կը ծանուցանեն դառնագէտ մահը՝

Պ. ՓԻԷՌ ԽԱՊԱԼԵԱՆԻ
(Մասնագէտ ելեկտրագէտ)

որ տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի, 17 Դեկտ. 61 տարեկանին, յետ երկարատեւ եւ տաժանելի հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի Հայ Հռովմէական եկեղեցւոյ մէջ, 10bis, rue de Thouin, métro Mutualité, շաբաթ 20 Դեկտեմբեր, առաւօտեան ժամը 10ին:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով՝ կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

«ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿԸ»

Կը կրկնուի ժողովուրդին բուռն փափաքին վրայ: Նաիրի Զարեանի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ:

Երկրորդ անգամ՝ ըլլալով կը ներկայացուի դարձեալ Սառա Պէրնար թատրոնին մէջ, երկուշաբթի 22 Դեկտեմբեր, 1947, ճիշդ ժամը 20ին:

Բեմադրութիւն՝ Արմէն Ենոքեանի եւ մասնակցութեամբ Փարիզահայ գրեթէ բոլոր դերասաններուն:

Տոմսերու գիներն են 100էն 400 ֆրանք:

Կը ծախուի միմիայն Սառա Պէրնարի կիշէն, ամէն օր ժամը 11էն 18:

Հեռաձայն Arc. 95-86: (Մէթրօ Շաթըլէ):

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Սալ տ՚Իէնայի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro d'Iéna

Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին (20 Դեկտ. 1947)

Հովանաւորութեամբ Ալֆորվիլի եւ շրջանի Վերաշինաց Հայր. Միութեան:

Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ կը ներկայացնէ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Ընտանեկան յուզիչ դրամ 4 արար

Կը մասնակցին Օր. Խոլշեան եւ Պ. Պ. Սուրէնեան:

Տոմսերը ստանալ հայ գրատուններէն:

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագիրով:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՊՈԼՍՈՅ ԷՍԱՅԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԱԽՃԱՆԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ՈՒՍԱՆՈՂՈՒՀԻՆԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յառաջիկայ Դեկտեմբեր 21ի կիրակին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, յետ պատարագի:

Կը հրաւիրուին բոլոր ըսանանցիները որ իրենց ներկայութեամբ յարգեն անոնց յիշատակը:

ՍԵԲԱՍՏԻՈՅ ՆԱՀԱՆԳ. Միութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ՆՇԱՆԵԱՆ ամոլին, ինչպէս եւ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, փետրուար 0րս, առաջին անգամ կը ներկայացուի հոս Շէյքսփիրի ԱՐՔԱՅ ԼԻՐ՝ը, Շիմիէի թատրոնին մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը: Հասոյթին տասներէն 10ը պիտի յատկացուի ներգաղթի դրամագլխին: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

ՑԱՒԱԼԻԿԱՅ 25 Դեկտ. Ալֆորվիլի Ս. Գ. Գ. եկեղեցին տեղի պիտի ունենայ Նիկոմիդիոյ շրջանի վաստակաւոր առաջնորդ հանգուցեալ Ստեփաննոս Արքեպիսկոպոս Յովսէփեանի հոգւոյն Ս. Պատարագ, երգեհոնով, եւ հոգեհանգիստ:

Կը խնդրուի բոլոր ազգայիններէ ներկայ գտնուիլ:

ՓԱՐԻԶԻ ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հ. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ բազմավաստակ ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԳՈՒՐՂԵՑԱՐի տխուր մահուան առթիւ իր զաւակներուն, Տիկին Արմենուհի Գեւոնեանին, եւ Արամ Տէր Կարապետեանին եւ բոլոր պարագաներուն:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Տէսինի Հայր. Միութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ հայրենակից Արամ Տէր Կարապետեանին (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Լ. Գեւոնեանին (Փարիզ) իրենց սիրելի մօր ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻԶԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Ծնունդի հայ ազգ. վարժարանին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. «Թումամ» խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին: Հաւաքատեղին՝ ծանօթ ընկերոջ բնակարանը:

Հ. Յ. Դ. «Եղիպտացի» կոմիտէն Ծնունդի եւ Նոր Տարիին առթիւ կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 28ի կիրակի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Երգ, պար, դեղարուեստական յայտագիր եւ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները իրենց ընտանեկան պարագաներով: Մուտք ընթրիքով միասին 150 ֆրանք:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻԻ Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ժողովի կը հրաւիրէ այս իրիկուն ժամը 8.30ին Իսիի Ֆր. Կապոյտ Խաչի Խրիմեան սրահը:

ՎՕՔԼԻՒԶԻ Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին, ընկեր Սէթեանի բնակարանը Փոնթէի մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը կարեւոր է:

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» խումբի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, 22 Դեկտեմբեր, իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովներ տեղի կ՚ունենան ամէն չորեքշաբթի օր, իրիկուան ժամը 9ին, ընկեր Վարուժան Խուպիպեանի բնակարանը: Կը դասախօսէ ընկեր Անդրանիկ Պօյաճեան:

Պ. ՕՀԱՆ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԷ կը խնդրուի որ մեզի ղրկէ իր որոշ եւ ճիշդ գրուած հասցէն:

Պ. ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԷՆ 38bis, Bld. de la République, կը խնդրենք որ իր տուած հասցէն ամբողջացնէ մեզ ղրկելով բնակած քաղաքին անունը:

ԴԻՊՐՈՑԱՍԷՐ Տիկնանց Վարժարանի խնամակալութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Հ. Բ. Ը. Մ. Փարիզի մասնաժողովի անդամներէն 3000 ֆրանք, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Տիկին ԲՈՒԹԻՒՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Պ. ՋՕՊԱՆԵԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Այսօր, 20 Դեկտեմբեր ժամը 5ին Հայ Ուսանողական Տան մէջ (57 Bld. Jourdan) Պ. Արշակ Չօպանեան կուտայ իր երկրորդ եւ վերջին դասախօսութիւնը բանաստեղծ Վահան Տէրեանի մասին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Վիէնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, կը ներկայացուի «5 ԹԻՒ ԽԵԼԱԳԱՐ»ը (5 արար, մէկ պատկեր), ինչպէս նաեւ Նոր Սերունդի դաշտահանդէսի «actualité filme»ը (Մելքէ Ղազար): Այս շաբաթ 20 դեկտ. ժամը 9ին:

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան ցերեկոյթ - երեկոյթը տեղի պիտի ունենայ, Առաքել փաշա Նուպարի հովանաւորութեամբ, 1948 Յունուար 18 կիրակի օրը Hotel Georges Vի սրահներուն մէջ: Չոյգ օրքեսթրա եւ հաճելի անակնկալներ:

Հրաւիրեալները թիւը սահմանափակ ըլլալով, առաջուընէ ապահովել տոմսեր եւ սեղանը:

Ուսանողներու համար մասնաւոր տոմս:

Դիմել Բարեգործականի գրասենեակը, 11 Աքուար Ալպոնի, կամ Պ. Պ. Պետրոս Պալըքճեանի, 45 rue des Petits Carreaux, Paris (2), Հեռ. Gut. 06-48, Խաչիկ Քէպապճեանի, 66 rue d'Hauteville, Paris (10), Հեռ. Pro. 25-36, Գէորգ Փարմաքի, 47 rue Blanche, Paris (9), Հեռ. Tri. 59-09, եւ Մանուէլ Ոսկերիչեանի, 62 rue Beaubourg, Paris (3), Հեռ. Arc. 77-90:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 21 Décembre 1947 Կիրակի 21 Դեկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5220-Նոր շրջան թիւ 829 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍՏԱԽՕՍ ԵՒ ՄԱՏՆԻՉ

Անցեալները այս սիւնակին մէջ կը բացատրէինք թէ Հայոց ազգին Ռամկավարները, Ցառաջդիմականները, Հնչակեաններն ու Վերակազմեալները համայնավարներու թմբուկը կը զարնեն իրենց մամուլին միջոցաւ, կամ այլ ձեւերով եւ կը փառաբանեն այդ վարդապետութիւնը:

Դիմացի խաժամուժին բազմիցս թշուառական փաստաբանը անպարկեշտօրէն — եւ մեր անունով — այս ցանկին վրայ կ'աւելցնէ նաեւ անկուսակցականները:

Մենք ոչ մէկ ատեն, եւ ոչ մէկ տեղ համայնավարական մեղքով դատապարտած չենք մեր չէզոք կոչուած հասարակութիւնը որուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը, ընդհակառակն, համակիր է մեր դաւանանքին:

Մեզի համար, եւ բոլոր աչք ու ականջ ունեցողներուն համար, միայն հակադաշնակցական խանձարուրն համայնավար է իր մտայնութեամբ եւ աշխատանքով:

Գիտի ուզէինք սակայն, որ տեսնել վլլար իրենց միակ մեղքը՝ ազատ ու հիւրընկալ հայրենիքներու մէջ:

Հայոց ազգին համայնավարները լրբութեան եւ իմաստակութեան մրցանիշը կը կոտրեն բոլոր ճակատներուն վրայ:

Իրենց առաջին առաքինութիւնն է անշուշտ մատնութիւնը:

Ֆրանսայի ազատագրութենէն ի վեր Մոսկուայի սարկաւիտ «լագէյ»ները զրպարտութիւն չմնաց որ չըրին Դաշնակցութեան դէմ:

Իրենց քուրջի կտորներով ու թռուցիկներով՝ Փարիզէն մինչեւ Նիւ Եորք ու Պոսթըն, Ֆրէզնոյէն մինչեւ Սուրիա եւ Իրան, ամէնէն վատոգի յարձակումները կ'ընեն մեզի դէմ որպէսզի տեղական իշխանութիւնները «ջարդեն» կամ ... առաջնորդեն մեր ընկերները, ճիշդ այնպէս ինչպէս կ'ընեն խորհրդային դրախտին մէջ:

Իրենց «քաղաքագէտները» Սան Ֆրանչիսքոյի խորհրդաժողովին գացին 1945ին՝ յայտնելու համար 55 ազգերուն որ Դաշնակցութիւնը փաշական կուսակցութիւն է:

Իրենց «փափկասուն»ները Նիւ Եորքի կամ Ուաշինկթընի ճամբաները կը չափչփեն «լուսաւորելու» համար այս ու այն Ամերիկացի պաշտօնատարը կամ լրագրողը եւ ներկայացնելու համար Դաշնակցական զինուորը իբրեւ Հիթլէրի բարեկամ կամ գործակալ բրիտանական գաղտնի սպասարկութեան:

Իրենց արուեստագէտներն ու խմբագիրները օտար ոստիկաններու հետ օղի կը ճնկեն որպէսզի գաղտնի ու վաւերական տեղեկութիւններ հաղորդեն այս ու այն Դաշնակցականին շարժումներուն մասին:

Այս բոլոր հերոսութիւնները յանուն Հայրենասիրութեան, յանուն Հայրենիքի գերագոյն շահերուն ...

Եւ կը փրփրին երբ հայ ժողովուրդին կը ներկայացնես իրենց իրական գոյնը որ արդէն փրոուած է իրենց քուրջերուն վրայ:

Լրբութիւնը եւ աներեսութիւնը այն աստիճան զարգացուցած են այս իժերը որ անճարակ փորձեր կ'ընեն իրենց մեղքերը մեր ուսերուն վրայ նետելու համար:

Տեղական իշխանութիւններ, բոլոր ազատ եւ ժողովրդավար երկիրներու մէջ, կը ճանչնան Դաշնակցութիւնը: Կը ճանչնան նաեւ դիմացի տնտես-աղբարները որ տարկօրէն կը խոնարհին վարդապետութեան մը առջեւ որուն հետ ոչ մէկ մտերմութիւն ունի մեր տոհմիկ քաղաքակրթութիւնը:

Խոստովանինք որ մենք թերեւս իրաւունք պիտի չունենայինք զբաղելու իրենց քաղաքական տեսակէտներով, ոչ իսկ իրենց հակադաշնակցական խաչակրութեամբ, եթէ հայոց ազգին այդ թունաւոր սողունները՝ իրենց կասկածելի հայաստանասիրութիւնը ցուցադրելու մտահոգութեամբ, համայնավար քարոզներով չվտանգէին ֆրանսահայ գաղութը որ — ոչ մէկ տարակոյս — ազատ ու երջանիկ է այս երկրին մէջ:

Կրկնենք անգամ մը եւս որ համայնավարութեան Աւետարանը կրնան կարդալ ուրիշ ափերու վրայ:

Կրնան կռուիլ Դաշնակցութեան դէմ որքան ատեն որ կ'ուզեն, ինչպէս որ կ'ուզեն, բայց այդափ մը իժերուն եւ սողուններուն, այդ ստախօսներուն եւ իմաստակներուն չէ տրուած հայ ժողովուրդը համայնավար ներկայացնելու իրաւունքը: Որովհետեւ այդ ժողովուրդը ջերմօրէն կը հաւատայ արեւմտեան քաղաքակրթութեան եւ դէմ է բոլոր տեսակի բռնակալութեանց:

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ՃԱՆՃԵՐՈՒՆ

— Այս անգամ մաքս եղաք եւ պատասխան չկրցաք տալ, խոստովանեցէ՛ք...

— Ի՞նչ պատասխան, որո՞ւ, ի՞նչ էր հարցումը ...

— Որ Վիշինսքին չէր արտասանած իրեն վերագրուած բառերը Կարսի եւ Արտահանի մասին ...

— Ի՞նչ կուտաք եթէ ապացուցանեմ...

— Ես բան մը տալու պէտք չունիմ, հարցումը ընողը կ'ըսէ թէ «խոնարհութեամբ մեղայ պիտի արտասանէ» եթէ ցոյց տաք ձեր հաղորդած լուրին աղբիւրը ...

— Երկու անգամ տուինք, չկարդացի՞ն:

— Ներողութիւն, կարելի է որ այդ թիւերը կորսնցուցած են... մե՛ղք են, անգամ մըն ալ տուէք....

— Ընկեր Վիշինսքին Կարսը եւ Արտահանը Վրաստանի «տուաւ» հոկտեմբեր 24ին...

— Ո՞ւր ...

— Միացեալ Նահանգներուն մէջ Նիւ Եորք անունով քաղաք մը կայ, այդ քաղաքէն տասը մղոն դէպի արեւելք Լէյք Սըքսէս անունով տեղ մը կայ, այդ տեղւոյն մէջ Միացեալ Ազգեր անունով կազմակերպութեան մը պաշտօնատունը կայ, այդ պաշտօնատան մէջ զանազան յանձնախումբեր կան, այդ յանձնախումբերուն մէջ կայ քաղաքական յանձնախումբը, այդ յանձնախումբը իր ժողովները կը գումարէ ընդարձակ սրահի մը մէջ որ պայտաձեւ սեղան մը ունի, այդ պայտաձեւ սեղանին առջեւն էր որ ընկեր Վիշինսքին, հոկտեմբեր 24ին, յանձնաժողովին 25րդ նիստին մէջ, կէսօրէն վերջ ժամը երեքը քսանըհինգ անցած Կարսը եւ Արտահանը Վրացիներուն բաշխեց ...

— Չեմ հաւատար, Դաշնակցականի սուտ է, ո՞ւր կարդացիք, ո՞ւրկէ առիք այդ մանրամասնութիւնները ...

— «Րէօյթէր» անունով հեռագրական գործակալութիւն մը կայ որուն բանն ու գործն է այս տեսակ — եւ ամէն տեսակ — լուրեր հաղորդել հոս ու հոն ...

— Ձեզի՞ ալ հաղորդեց, ատ որչա՛փ մեծցեր էք...

— Ո՛չ, բայց մենք կը հետեւինք Լոնտոնի եւ Փարիզի թերթերուն եւ Նիւ Եորքէն ալ թերթ բերել կուտանք, ի հարկին ...

— Ըսել կ'ուզէք որ Լոնտոնի թերթերուն հոկտեմբեր 25 կամ 26ի համարներուն մէջ կա՞յ այդ լուրը ...

— Այո՛ եւ Ամերիկայի թերթերուն մէջ ալ...

— Սա մնացածները ուրկէ՞ լսեցիք ...

— Ուղղակի Միացեալ Ազգերու մամուլի դիւանէն. առենագրութիւնը ստացանք եւ հրատարակեցինք մեր Նոյեմբեր 18ի թիւին մէջ, առաջին էջին վրայ, ձախ կողմի առաջին սիւնակը ... լուրը նախապէս տուած էինք հոկտեմբեր 28ին օգտուելով Լոնտոնի եւ Փարիզի Անգլերէն թերթերէն ...

— Շիտակը պռաւօ, չէի գիտեր որ այսքան իշկիւզար էք... Ցտեսութիւն ...

— Մի մոռնաք ձեր բարեկամներուն ըսելու որ հիմա խոնարհութեամբ մեղայ արտասանեն... եթէ նորէն չհաւատան, մենք պատրաստ ենք դրաւի գալու իրենց հետ՝ ի նպաստ Երեւանի համալսարանին... Ունի՞ն այդ ջիղը ...

ՃԱՆԿ

ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ կը նկատուի որ Անգլիա եւ Խորհրդային Միութիւնը առեւտրական դաշնագիր մը ստորագրեն այս շաբթուան ընթացքին:

ՆՈՐՎԵԿԻԱՅԻ ականաւոր գրագէտ Կնուդ Համսուն որ դատարան հանուեցաւ անցեալ շաբթու՝ Գերմանացիներուն գործակցած ըլլալու ամբաստանութեամբ, ուրբաթ օր 425.000 քրոնի (85.000 տոլար) տուգանքի դատապարտուեցաւ: Համսուն անուանարկիչ յօդուածներ ստորագրած էր Նորվեկիոյ օրինաւոր կառավարութեան ինչպէս նաեւ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի դէմ:

Կառավարութեան եղած ծրագիրը

ՏՈՒՐՔԵՐԸ ՊԻՏԻ ԲԱՐՁՐԱՆԱՆ

ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ ՓՈԽԱՌՈՒԹԻՒՆ

Ելմտական նախարարը, Պ. Ռընէ Մայէր Ուրբաթ օր խորհրդարանին ներկայացուց կառավարութեան տնտեսական եւ ելմտական նոր ծրագիրները:

Նախարարը իր յայտարարութեան առաջին մասով տուաւ Ֆրանսայի տնտեսական կացութեան ամբողջական պատկերը հետեւեալ կերպով.

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Երկրին ճարտարարուեստական արտադրութիւնը, շատ մը մարզերու մէջ, 1939ի քանակէն աւելի բարձր է այսօր: Երկրագործական արտադրութիւնները միեւնոյն չափով աւելցած չեն: ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԻՒՆ.— Կատարուած աշխատանքները անբաւական են եւ կարելի է ճիգ մը ընել փութացնելու համար: ԵԼՄՏԱՑՈՅՑ.— Մեծ ջանք թափուած է հաւասարակշռելու համար: 1947ի բացը, բաղդատմամբ անցեալ տարուան, աւելի քիչ է: ԳԻՆԵՐՈՒ ԲԱՐՁՐԱՑՈՒՄԸ.— 1944ին գիներու բարձրացումը եղած էր հետեւեալ համեմատութեամբ — արդիւնաբերական ապրանքներու վրայ հարիւրին 258, երկրագործական արտադրութեանց վրայ հարիւրին 272: 1946ի համապատասխան թիւերն են — 733, 915, իսկ 1947ի Հոկտեմբերին՝ 853 եւ 1392: Գիներու այս յաւելումին պատճառներն են — հողին անբարեբերութիւնը, երկրագործներու պակասը, տուրքերու անբաւարարութիւնը, նեռածուած ապրանքներու մէջ կատարուած ընտրութիւնը (ոչ անհրաժեշտ նիւթեր ներածած ենք), արտածումներու յաւելումը եւ կարգ մը ապրանքներու անտեղի ու չափազանցուած սպառումը... ՏՈՒՐՔԵՐ.— Ներկայիս կիրարկուած դրութիւնը պէտք է բարեփոխուի:

Ելմտական նախարարը յետոյ ներկայացուց կառավարութեան քաղաքականութիւնը տնտեսական վերականգնումը փութացնելու համար. ահաւասիկ իր առաջարկները.— Ելմտացոյցը պիտի հաւասարակշռուի եւ ատոր համար պէտք պիտի ըլլայ պետութեան ծախքերը կրճատել եւ նոր տուրքեր հաստատել: Պետական պաշտօնէութեան թոշակներուն համագումարը պիտի ըլլայ հարիւր միլիառ ֆրանք. ընտանեկան յատկացումներու գումարը՝ տասը միլիառ: Միաժամանակ պիտի կրճատուի պաշտօնեաներու թիւը եւ պիտի բարեկարգուի ազգային հիմնարկութեանց օրէնսդրութիւնը: Ընդհանուր ծախք՝ 900 միլիառ: ՀԱՍՈՅԹՆԵՐ.— Ընդհանուր գումար նախատեսուած է 817 միլիառ որուն վրայ պիտի բարդուի 83 միլիառ եւս՝ նոր տուրքերու գանձումով:

Գիներու եւ օրավարձերու ներդաշնակութիւնը պիտի իրագործուի հետեւեալ ձեւով. — Ժամավարձերու ներկայ սակը 42.50էն պիտի բարձրանայ 52.50ի: Այսինքն ամսական 10.500 ֆրանք 200 ժամուան աշխատանքի համար: Դարձեալ, տուրքէ զերծ պիտի ըլլան տարեկան 96.000էն պակաս եկամուտ ունեցողները: Բոլոր տեսակի տուրքերէ զերծ է յաւելուածական ժամերու աշխատանքին եկամուտը (46րդ ժամէն ետք): Հանքածուխին գինը պիտի բարձրանայ 2800 ֆրանքի (թոնը), ելեկտրականութիւն՝ հարիւրին 115, կազ՝ հարիւրին 50: Մասնաւոր տուրք մը պիտի գանձուի 1947ին 750 հազար ֆրանքէն աւելի շահողներէն, ինչպէս նաեւ բացառիկ տուրք մը առեւտրական եւ երկրագործական աղբիւրներէ գոյացած զուտ հասոյթներէն: Այս բոլոր տուրքերը պէտք է վճարուած ըլլան մինչեւ Յունիս 1, այլապէս հարիւրին 10 յաւելում մը պիտի բարդուի:

Ներքին նոր փոխառութիւն մը պիտի կնքուի, հարիւրին 3 տոկոսով. արժեթուղթերը շրջաբերութեան մէջ պիտի ըլլան յունուար 15էն մինչեւ մարտ 25: ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ.— Կառավարութիւնը բանակցութեան մէջ է Լոնտոնի հետ 40.000 թոն սառած միս գնելու համար: Պահածոյ մսեղէններ պիտի գնուին Պելճիքայէն: Խիստ քայլեր պիտի առնուին հացին «սեւ շուկայով» վաճառումը արգիլելու համար:

Շատ բարձր տուրքեր պիտի գանձուին գիշերային զբօսավայրերէն եւ կապելաներէն: Դատարկապորտները տարեկան տուրք մը պիտի վճարեն:

Ելմտական նախարարը դիտել տուաւ որ տնտեսական ահաւոր աղէտի մը առջեւ պիտի գտնուինք եթէ չպակսեցնենք շրջաբերութեան հանուած թղթադրամին գումարը: Կառավարութիւնը հրապարակէն պիտի քաշէ թղթադրամին մէկ վեցերորդը: Վերաշինութեան յատկացուելիք 240 միլիառին մէկ մասը պիտի հայթայթուի այն վարկէն զոր Ֆրանսա պիտի ստանայ Ամերիկայէն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՈՒՐԲԱԹ ՕՐ Եուկոսլաւիա եւ Ռումանիա բարեկամական դաշնագիր մը ստորագրեցին՝ Պուքրէշի մէջ:

ԵՒ ՅԱՅՍՄ ԱՄԵՆԱՅՆԻ ՅԱՄԵՆԱՅՆԻ ԾԱՆԻՑԻ

Քանի մը հարցեր եւ հարցումներ ի մի կարկառած ․

1.— ՎԷՃԸ, զոր կը մղէի Ցորի ընդվզումը նշանակ առած իմ այս փիլիփպականներուս, վերջ կը գտնէ այսօր:

Ի՞նչպէս սկսած էր այդ վէճը :

Պայքար մըն էի բացած հայ մամուլին մակարոյծներուն դէմ, Թզուկներ ու բուեթուկներ, որոնք ճըկըլ կը խաղային (մէկ ոտքով քալելու պատանեկան խաղաձեւով) Հայոց լեզուին անդաստանին մէջ՝ ճարպիկութիւն համարելով ծախել ինչ որ Աստուած զլացած է դնել «աղքատաց տուփին» մէջ, իրենց երկու ուսերուն վրայ: Մարդ մը, «մետասաներորդ ժամու գրագէտի» հովերով ուղեկորոյս, յարձակեցաւ վրաս, վերէն վար լուաց զիս,— հարկ եղաւ որ ձեռքէն առնեմ օձառին քսակը ու քսեմ երեսին, տուն դրկելու համար զինք՝ օձառին կսկծուն փրփուրը աչքերուն մէջ: Հիմա լուռ է այս պարոնը:

Եթէ երբեւիցէ չմիջամտէր, եթէ մի՛շտ լուռ մնար՝ զբաղելու համար միայն իր գրական գործերով, շատ բան կը շահէր: Բայց լո՞ւռ մնալ այժմ,— շատ բան կը կորսնցնէ, թէեւ առիկա իր գիտնալիք բանն է: Ու մանաւանդ չմոռնալիք բանը՝ երբ օր մը, յանկարծ, խելքին փչէ եւ ուզէ «լաճիք» խաղցնել կամ Տաճիկ խաղցնել :

Միրզան չպատասխանեց իմ վերջին յօդուածիս, որուն վերջաբանը վերջնագրի ձեւ ունէր: Անցնելէ առաջ մեր վիճաբանութեան երկրորդ մասին հարցերուն, սպասեցի երկու շաբաթ, որպէսզի ուժ առնէր եւ իջնէր հրապարակ: Ձայն չհանեց,— Նախայարձակին այս լռութիւնը կը դատուի համաձայն նոյն այդ վերջնագրին տրամադրութեանց: Հետեւաբար այլեւս կը ձգեմ օձիքը, աւելորդ համարելով ըէքլամ ընել մէկու մը, որ կը խեղճանայ այսքան՝ ինքզինք պաշտպանելու իրաւունքէն իսկ հրաժարած :

Կը խոստովանիմ, որ ի դերեւ ելան բոլոր հնարքներս՝ հրապարակ քաշելու համար նախայարձակը,— մե՛ղք աշխատանքիս եւ այն համբաւին՝ զոր կը վայելէի գիւղին մէջ, դող-կատուներն անգամ իրենց թաքստոցէն դուրս հանելու կարողութեամբ :

Ջի՞ պատասխաներ, թող չպատասխանէ: Ուրեմն վէճը վերջ կը գտնէ այստեղ: Վէճին երկրորդ մասին նիւթը,— ներգաղթի հարցը,— պիտի ներկայացնեմ առանձին յօդուածներով եւ ուսումնասիրութեան ձեւով: Մե՛ղք որ, վիճաբանութեան ձեւով, պիտի չկարենանք խնդալ հականերգաղթային պրոպագանդի հուշակաւոր իր «ապացոյց»ներուն եւ նոյնքան հռչակաւոր «լաճիքին» վրայ :

Կրնայ ըլլալ, որ արդար ընթերցող մը մեղադրէ զիս՝ փիլիփպականիս ուժգին եւ անգութ արտայայտութիւններուն համար: Թող ներուի ինձ յիշեցնել թէ Ցո՛րն անգամ ընդվզած է եւ դուրս ելած ինքնիրմէ, զինք ծաղրողները նմանցնելու համար իր հօրը ոչխարներուն շուրջը դարձող շուներէն ալ ցած արարածներու: Մի՛ բսէք, սիրելի ընթերցողներ, մի՛ բսէք,— երբեմն մարդիկ անպատկառութեան սահմանը ա՛յնքան կ'անցընեն, ա՛յնքան կ'անցընեն, որ եօթը յարկանի հայհոյութիւն մըն ալ չի կրնար պաղշտկել այրած սիրտերը: Մեր բարի եւ իմաստուն ժողովուրդն ալ հարկաւ շատ է տեսած իր սրտին այրիլը, որ սքանչելի առածով մը կ'արդարացնէ ամէնէն անողորմ քննադատութիւնը․

— Ասանկ շան, ասանկ չարական :

2.— ԲԱՐԵԿԱՄ բժիշկ մը, որ հետեւեր է այս փիլիփպականներուս, կը գրէ թէ νεικόφιλ (= կռուազան) բառը, զոր գործածեր էի, չէ կրցած գտնել մեծ Լառուսին եւ յունարէն բառարաններու մէջ: Ու կ'աւելցնէ թէ գտած է միայն NIKH արմատը, որ կը նշանակէ յաղթանակ: Նικοφιλ կը ծագի յունարէն νεῖκος (neikos) բառէն, կը նշանակէ վէճ, կռիւ, գզուրտուք:Ասկէ φιλονεικος = կռուազան, վիճասէր: Ձեմ գիտեր ինչո՛ւ, Տոքթ Փոր'էր, որ իմ բժշկապետս էր Ամիէնի հիւանդանոցին մէջ, (այս հոգեբոյժն է, որ Վիլժիւիֆի մէջ, ժամանակին, երկար խնամած էր մեր Կոմիտասը, ինչպէս կը պատմէր ինծի), կը սիրէր νεικόφιλ բսել փոխանակ φιλονεικοսի, օրինակ բերելով hydrophile բառին կազմութիւնը (թէեւ քննադատելի), ամէն անգամ որ յիմարանոցին Դ․ բաժնի պարտէզին մէջ դէմ յանդիման կուգայինք Փէքուրի,— մեղեսայ մը, որ կռիւ կ'ընէր ծառերուն հետ, պատերուն հետ, հովին հետ, արեւին հետ, ճանճին հետ, գետին ինկած տերեւին հետ, եւ իր կռիւը՝ հայհոյութեանց կարկտահարութիւն մը եւ ոտքերու կատաղի թափահարում մը, փրփուրը բերնին մէջ, ձեռքերը բռնաշապիկի մէջ: Յունարէնը ունի philomaque բառը, միշտ կռուազան նշանակութեամբ եւ ծանօթ՝ իբրեւ կնոջական անուն, բայց Տոքթ․

Փոր'էր, ինքնատիպ մարդ, շատ կը սիրէր նորակերտ բառերը :

3.— ԸՆԿԵՐ ՄԸ կը փափաքի քիչիկ մը ծանօթութիւն «տէրընկալ» բառին կազմութեան եւ նշանակութեան մասին:

Այս բառը կազմուած է «հիւրընկալ» բառին ձեւով: Հայ լեզուին բարդութեան օրէնքներուն եւ կարելիութիւններուն մասին ի՛նչ գեղեցիկ օրինակ այս բառը, որու համազօրը դժուար է գտնել օտար լեզուներու մէջ: Ֆրանսերէն soumission բառը որոշ չափով կը մօտենայ այն նշանակութեան, զոր կուտայ հայերէն տէրընկալութիւն բառը, բայց ոչ երբեք ամբողջական ձեւով,— Ֆրանսերէն բառը կը նշանակէ dépendance volontaire de la volonté, ուրեմն յօժար հպատակութիւն օտար կամքի մը: Այդ չէ, սակայն, տէրընկալութիւնը :

Կ'արժէ տալ այս «զգացումին» կամ տրամադրութեան պատմութիւնը, աւելի յստակ գաղափար մը տալու համար բառին նշանակութեան մասին :

Կենդանական աշխարհին մէջ, ամէնէն աւելի հաւն է որ կը մատնէ այդ «տրամադրութիւնը», — հաւը կը փնտռէ աքաղաղ մը, ոչ իբրեւ արու, այլ տէր, որ հոգ չէ թէ ծեծէ զինք, կուտը գողնայ առջեւէն, կը բաւէ որ ապրի անոր շուքին կամ հովանաւորութեան տակ: Մասամբ այդ «զգացումը» կը մատնեն նաեւ այն բանուորները, որոնք չեն սիրեր աշխատիլ անկախ գործի մը վրայ, այլ կը փնտռեն գործատէր մը, որ չարաչար աշխատցնէ զիրենք եւ չահագործէ իրենց քրտինքը,— Միջին Դարէն կուգայ այս տրամադրութիւնը, աւատապետութեան շրջանէն, երբ ճորտ կը կոչուէին սեփական հողէ եւ սեփական աշխատանքէ զրկուած մարդիկ: Եւ այդ խեղճերը տէր կը փնտռէին յաճախ, տնտեսական կամ ընկերային փլուզումի մը հետեւանքով՝ իրենց տէրըկորսնցնելէ ետքն անգամ: Ուրեմն տէրընկալ եւ ճորտ բառերը կը համերաշխին այն չափով՝ որ կը մատնեն ոչ միայն փնտռուած կամ ուզուած համակերպութիւն մը, այլեւ տարօրինակ հաճոյք մը՝ օտար կամքի մը ճնշումէն բխած: Այսուհանդերձ տարբերութիւն մը կայ ճորտին եւ տէրընկալին միջեւ,— ճորտը մարդկային ընկերութեան խակ պտուղն է, «Աստուծոյ տուած» աղքատութեան դէմ ըմբոստանալու անկարող, մինչդեռ տէրընկալը հասուն պտուղ մըն է, այսինքն թէ որոշ չափով հաղորդակից կը մնայ քաղաքակրթութեան բարիքներուն, եւ եթէ կը հպատակի տէր փնտռելու ներքնեկ մղումի մը, կ'աշխատի փոխարէն ապահովել որոշ շահեր :

Ներքնեկ մղումներու կամ տենչերու այս կարգի արտայայտութիւնները կը մատնեն libido dominandiի հոգեբնախօսական պակաս մը,— այդ տենչը, Մարքսի կամ Ֆրոյտի լիպիտօներէն աւելի չքեղ, որովհետեւ sublimationի աւելի շուտ հասնելու ընդունակ, որքան պակսի հոգիներու մէջ, այնքան կը նուազի իտէալական նկարագիրը: Ահա թէ ինչո՛ւ տէրընկալները, որեւէ իշխանութեան համակերպելու իրենց ձգտումին մէջ, երբեք չեն կրնար արտայայտել ազգային կամ մարդկային իտէալ մը: Անոնք կը քծնին, կը խոնարհին, շքանշաններու խեղճ սէր մը կը ցուցադրեն, կամ հոգի կուտան կառավարական գնահատութեանց եւ Հայաստանի ամէնէն աննշան ներկայացուցիչին մէկ նամակին: «Կիրակիի մարդիկն» են ասոնք, ազգին առջեւ սիրամարգ դարձած մեր տէրընկալները, որոնք կը զանազանուին լուր օրերու մարդոցմէն՝ իրենց քծինքով ու ժպիտով, տէր ունեցողի եւ չքաւորեալի շարժուձեւերով :

Մեր տնեսական դասակարգը, ինչպէս եւ մտաւորականներ տէրընկալի նմոյշներ շատ տուին, ժամանակին, Թուրքիոյ մէջ: Բայց Սփիւռքը եւս, տէրընկալի նորատեսակ նմոյշներ է տեղծեր, ահաւասիկ, — երէկ կային մարդիկ, որոնք պատարագուորին շուրջառին քսուիլ փորձող հիւանդներու նման, հազար կտոր կ'ըլլային՝ քաշելու իրենց տէրոջ քովէն կամ վերցնելու համար անոր քղանցքը, իսկ այսօր ցաւ է ինծ դիտել որ մտաւորականներ կան, իրենց հոգիներուն մէջ տէր մը տեղծելու անկարող, որոնք տէր կը փնտռեն Երկրէն ներս եւ Երկրէն դուրս :

Կը դաւանիմ որ գրագէտը, ճշմարիտ գրագէտը, ստեղծագործ եւ տաղանդաւոր, տէր է ինքը եւ պէտք չունի տէր փնտռելու կառավարութեանց մէջ: Բոլոր եկող ու գացող կառավարութիւններն են որ տէր պէտք է փնտռեն գրագէտին մէջ :

Կը դաւանիմ որ ազգը կը յատկանշուի իր աճող, անկախօրէն ուռճացող մշակոյթով: Ու կ'ատեմ տէրընկալ գրագէտները:

Ի մի բան, իբրեւ գրագէտ՝ կ'ատեմ աշխարհի բոլոր տէրերը: Ծնած՝ լեռան մը վրայ, Աստուծոյ մօտիկ, ես տէր չունիմ :

4.— ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ Սարաֆեան կարգ մը հարցեր կը դնէ հրապարակային իր նամակով: Այդ մասին յաջորդով :

Շ․ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ՄԵՆԱՆԻՇ

Պատռուած լեռներով Արեւիք, Գեղամ,
Դուն մեր հայրենի կապոյտ երազն ես,
Մօտըդ կամ հեռու, մեր սիրտն յաւիտեան,
Պիտի բաղձայ քեզ

Թառած լեռներու դուն կուրծքին վրայ
Մեր Հայրենիքի զմրուխտ ակըն ես․
Արեւին ներքեւ հոգիդ կը շողայ
Ադամանդի պէս :

Աստղերու տակը, երկրին Նայիրի
Դուն եօթ գոյներով ոսկի թագըն ես,
Երբ կ'անցնի մէջէդ ճաճանչն արեւի
Բոց է սուրի պէս :

Դուն մեր աշխարհին — մեր նո՛ր աշխարհին
Հրաշագործ ոյժն ու ծաւի աչքըն ես,
Փառքդ ըլլայ թող յաւերժ անմեկին՝
Ու մենք պաշտենք քեզ :

(«Ծովուն Երգը») ՎԱՐԴԱՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Էսաեան վարժարանը

Այսօր, Պոլսոյ Էսաեան վարժարանի նախկին սաներու նախաձեռնութեամբ հոգեհանգստեան պաշտօն տեղի կ'ունենայ Փարիզի մեր եկեղեցիին մէջ, վարժարանին ողբացեալ երկսեռ ուսուցիչներուն համար :

Բացառիկ տօնակատարութիւն մըն է սակայն, ուր՝ պիտի յիշատակուին մեր սերունդին ծանօթ յիսունի չափ, անհետացած դաստիարակներու անուններ :

Քանի մը տասնեակ տարիներ ետ կ'երթամ հետեւաբար, եւ աչքիս առջեւ կուգայ այն ազգային օճախը ուր հազարաւորներ առացեր են իրենց նախնական կրթութիւնը :

Կը յիշեմ իմ դասարանս, վեցերորդ կարգը, եւ իմ 14 դասընկերներս, նոյնիսկ նստարանի կարգով: Մեր դասարանը ամէնէն յաջողը: Կը յիշատակուի էր, բայց նաեւ ամէնէն յաջողը: Կը յիշեմ որ աւարտական քննութեան՝ բոլորս ընթացաւարտ եղանք դրեթէ հաւասար կարողութեամբ:

Մեր Էսաեան վարժարանը ․․:

Իր կամարաձեւ երկաթեայ դռներով, ուրկէ ներս մտնելուդ կը տեսնէիր երկու կողմը, սանդուղներ՝ աղջկանց եւ մանչերու բաժինները առանձնորդող: Յետոյ երկու պզտիկ դռներ՝ ճաշարահներ տանող: Դիմացը պարտէզը, մէջտեղը Ս․ Յարութիւն եկեղեցիով, աւելի հեռուն պարտէզին խորը՝ Նարեկեան մանկապարտէզը :

Ամբողջ աշխարհ մը, մեզի համար:

Էսաեան վարժարանը հասարակ նախակրթարան մը չէր: Հիմնուած հայաշատ եւ բարեկեցիկ թաղի մը մէջ՝ այնտեղ կուգային աշակերտներ, նոյնիսկ հեռաւոր թաղերէ:

Բացուած է 1895ին, Մկրտիչ եւ Յովհաննէս Էսաեան եղբայրներու նուիրատուութեամբ : 1945ին տօնուած է իր հաստատութեան յիսնամեակը : Մինչեւ հիմա նոյն թափով կը գործէ, թէեւ մասամբ կորսնցուցած է բան մը իր ազգային դիմագիծէն քանի որ շատ մը ճիւղեր կը դասաւանդուին Թուրքերէնով եւ Թուրք ուսուցիչներով :

Աչքի առջեւ ունիմ այս առթիւ հրատարակուած հատոր մը որուն մէջ կայ Էսաեանի պատմութիւնը: Շատ մը յիշատակներ անոր էջերուն մէջ ու բազմաթիւ լուսանկարներ :

Այս քանի մը տողերս՝ յարգանքի տուրքս տալու համար այն վեհոգի եւ անձնուէր ուսուցիչներուն որոնք ամբողջ սերունդներ դաստիարակեցին անձնման նուիրումով :

Մեր ուսուցիչները երկու մասի կարելի էր բաժնել: Մնայուն դաստիարակները եւ այցելու ուսուցիչները: Առաջինները համեստ եւ համբերատար, մեր ամենօրեայ կեանքին հետ սերտօրէն կապուած ըլլալով կարծես մեր սրտին մէջ աւելի լայն տեղ կը գրաւէին: Այցելու ուսուցիչները ըլլալով միաժամանակ ազգային գործիչներ անունով աւելի ծանօթ էին :

Մեր սերունդը ունեցաւ Գ․ Մարգարեանը եւ Պալապանեանը իբրեւ տնօրէններ: Աւելի ուշ՝ Հայկ Խօճասարեան եւ Աւետիք Մեսրոպեան :

Ինչպէս չյիշել պատմաբան Մարկոս Նաթանեանը, Թրքաբան եւ խստաբարոյ Ստեփան Կուրտիկեանը, աշխարհագրութեան մանկավարժ ուսուցիչ Շաւարշ Փանոսեանը որ գրօսանքի առեն աշակերտներուն հետ կը վազվզէր մեծ ուրախութիւն պատճառելով անոնց:

Ձեմ կրնար մոռնալ Երուանդ Սվաճեանը, Գառնիկ Գանճեանը, երաժշտապետ Լեւոն Ձիլինկիրեանը :

Ո՞վ չի յիշեր մեր գրավարժութեան ուսուցի-

ըլ՝ Միհրան Տէօքմէճեանը իր կարճլիկ հասակով որուն աշակերտները անպայման զուարճալի դըրուագ մը ունին պատմելիք ։ Վերջապէս հայագէտ Միհրան Պարթեւեանը, այս տողերը գրողին հայրը որուն հմտութեան արժանի տուրքը կամովին անտեսելը կեղծ համեստութիւն մը պիտի ըլլար ։

Կրնայի տակաւին թուել ուրիշ շատ մը անուններ ։

Աղջկանց բաժնին մէջ, Օր. Սիրանոյշ Տէր Աբրահամեանը երկար ատեն ընդհ. դաստիարակուհի եղաւ ։ Վերապրողներուն մէջ յիշենք Օր. Տիրուհին, այժմ Տիկ. Շ. Միսաքեան, ուսողութեան ուսուցչուհիս ։

Խասեան վարժարանը կեդրոնի չտեմարան մըն էր երկսեռ երիտասարդութեան մը որ Թաքսիմի հրապարակը եւ շրջակայ փողոցները կը լեցնէր առտու իրիկուն ։ Տեսնելու արժանի էր շաբաթ կէս օրուան արձակուրդի պահը երբ զոյգդոներէն մեղուներու պէս դուրս կուգային մէկ կողմէն մանչերը, միւս կողմէն աղջիկները իրենց սեւ գոգնոցներով ։ Զբօսանքի ատե ելած աղմուկը հարիւրաւոր մեթր հեռուէն կը լսուէր ։

Վարժարանը կեդրոն մըն էր նաեւ ազգային մշակոյթի ։ Երբ Կոմիտաս վարդապետ Պոլիս եկաւ, Կեդրոնականի աշակերտները միացան Խասեանցիներուն ։ Կիրակնօրեայ երգի փորձերը խնկական տօնի օրեր էին ։ Ով որ չէ ապրած այդ շրջանը գաղափար չի կրնար ունենալ թէ ինչ կենսունակ վառարան մը եղած էր Խասեան վարժարանը, եւ այս՝ շնորհիւ իր երկսեռ ուսուցչական հրաշալի կազմին, ուր, ամէն դաստիարակ ընտրուած համաձայն իր մասնագիտութեան, նուիրումով եւ անձնուիրութեամբ լծուած էր իր պաշտօնին ։

Այդ գոհարերութեան յիշատակն է ահաւասիկ որ կը տօնենք այսօր խումբ մը Խասեանցիներս, թէեւ քիչ մը ուշ, սակայն միշտ յարգանքով տոգորուած դէպի մեր ուսուցիչները ։

Խասեան վարժարանը հնոց մըն էր մշտավառ կրակի, ուր դարբնուեցան մեր տղաքներն ու աղջիկները կրելով իրենց մէջ դաստիարակութեան այն դրոշմը զոր առին իրենց պաշտելի ուսուցիչներէն ։

Խասեանի ընթացաւարտ կարգերը մէյմէկ հրաբուխ էին, որոնք ժայթքեցին բոցեր՝ ի սփիւռս աշխարհի, տալով մեր ցեղին պատուաբեր անհատներ կեանքի ամէն ասպարէզի մէջ ։ Կարելի չէ անուններ տալ, այնքան շատ են անոնք ։

Ոմանք եղան գիտուն, բժիշկ, գրագէտ կամ արուեստագէտ ։ Ուրիշներ՝ որոնք չունեցան հանրային գործունէութիւն եւ հետեւաբար մնացին անծանօթ անունով, եղան անտարակոյս պարկեշտ առեւտրականներ, ազնիւ Հայեր, տղաքը՝ ընտանիքի հայրեր, աղջիկները հրաշալի հայուհիներ եւ մայրեր ։

Այսպէս էր մեր Խասեան վարժարա՜նը ․․

Ցարգանք մեր անձնուէր եւ վաստակաւոր ուսուցիչներու խնկելի յիշատակին ։

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

Ժամանակին հաղորդած էինք թէ Պոլսահայ յայտնի արուեստագիտուհի Օր. Գոհարիկ Ղազարոսեան Ամերիկա գացած էր մասնաւոր հրաւէրով՝ դաշնակի ունկնդրութիւններ տալու համար ։ Նոյեմբեր 27ին Օր. Ղազարոսեան տուած է իր առաջին նուագահանդէսը Նիւ Եորքի Թայմզ Հոլին մէջ եւ ունեցած է մեծ յաջողութիւն մը ։ Իր յայտագրին մաս կը կազմէին կտորներ Պախէն, Մոցարդէն, Շումանէն, Շոփէնէն, Լիսթէն ինչպէս նաեւ իր կողմէ դաշնաւորուած ութը վարիասիոններ Կոմիտասի երաժշտութենէն ներշնչուած ։

Ամերիկեան մամուլը խանդավառ տողեր կը նուիրէ արուեստագէտ հայուհիին ։

Օր. Ղազարոսեան յունուար 29ին պիտի տայ իր երկրորդ նուագահանդէսը Քարնէկի Հոլի մէջ ։ Ուրախութեամբ կը լսենք որ մեր տաղանդաւոր հայրենակիցը Նորվեկիա պիտի այցելէ մարտին դարձեալ մասնաւոր հրաւէրով ։

★ Եգիպտահայ արուեստագէտ մըն է Եագուպ Թադէոս, երգահան, ջութակահար եւ շարժապատկերի դերասան ։ Ցաճախ կը լսուի իր նուագը Գահիրէի ձայնասփիւռէն ։ Եգիպտացի յայտնի երգահան ու երգիչ Մոհամէտ Ապտէլ Ուահապ իր հովանաւորութեան տակ առած է զայն ։ Առաջին անգամ երեւցած է ան «Ալ Մուսիքար» (երաժիշտը) եգիպտական ժապաւէնին մէջ, գլխաւոր դերով, ընկերակցութեամբ Սուրիացի երգչուհի Լոր Տաքքաշի ։ Ներկայիս «Սահիպ Պալէյն» նոր շարժապատկերին մէջ իրեն վստահուած էր փաշայի մը երաժիշտ զաւկին դերը ։ Եագուպ Թադէոս տիրապետած է արաբերէնին ։ Իր ասողը կը փայլի ու կը բարձրանայ ։ Իր վերջին ժապաւէնին ձայնի ճարտարագէտն է Օհան անունով Հայ մը ։

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

Պիտի ընդունինք՝ պիտի չընդունինք՝

Հայ թերթերը, Պոլսոյ մէջ, իրար անցած են ։ «Հայերը իբրեւ զբօսաշրջիկ, իրաւունք պիտի ունենան եղեր Թուրքիա մտնելու, որպէսզի դրամ ձգեն Թուրք գանձանակին մէջ» ։

«Իրա՞ւ է ։ — Սխա՞լ է ։ Նախարարութիւնը հրահանգ տուած է ։ — Ոչ, պաշտօնական հերքում կայ ․․․» ։

— Կ՚ուզե՞ս երթալ Թուրքիա, Ցակոբոս աղա ։

— Ինչ տի ընեմ հոն ։ Ես մեղքերս քաւեցի ։ Դժոխքի հողէն ազատեցայ ․․․

— Ի՞նչ կ՚ըսես աղբեր ջան, Թուրքիան հիմա դրախտ է ։ Ազատ, դեմոկրատ երկիր է ։ Հանրապետութիւն է ։ Մարդիկը ներած են մեր բոլոր յանցանքները ։ Անյիշաչար են անոնք

— Ո՞վ որուն յանցանքը ներած է ։ Մե՞նք իրենց թէ անոնք մեր ։

— Երկար մի ըներ ։ Անցուկը մոռցուկ պէտք է ընել ։ Մենք քրիստոնեայ ժողովուրդ ենք նէ ․․․

— Քրիստոնեայ չէ, Քրիստոս ալ ըլլամ չեմ ներեր ։ Ծօ՛ Միհրանիկ դո՞ւն ես ըսողը ։ Թիւերով ազգական բարեկամ, Թուրք եաթաղանին տակ դրիր ։ Մորթդ հազիւ ազատեցիր եկար հոս ։ Տունդ տեղդ գրաւեցին եւ տակաւին ներելո՞ւ մասին կը խօսիս ։ Է՛հ, Քրիստոսն իսկ կ՚ամչնայ քեզմէ ։

— Հա, բայց սանկ պտոյտ մը կ՚ընենք, մեր հին օրերը կը յիշենք ։ Ախ, սանկ Հիւնքեար Սույու մը կ՚երթանք ։ Մենծ Կղզին կ՚այցելենք ։ Մայր Եկեղեցին կ՚երթանք, պատրիարքական պատարագ մը կը տեսնենք ․․․ ինչ գիտնամ, վերջապէս կարօտցայ այդ բաները ։ Հապա լաքերտայով օղի՞ն ։ Մէտէդ չուզե՞ր այս բոլորը ։

— Հապա այդ օղին բերնէդ մտնէ եւ քիթէդ դուրս գա՞յ ․․․

— Ինչպէ՞ս ։

— Ցանկարծ փողիս էֆէնտի մը ներկայանայ եւ «օ՛ պայ Միհրան, բարի էք եկեր ։ Ինչպէ՞ս էք ։ Ավ՚րոպա ինչ կայ չկայ նայինք ։ Սանկ քիչ մը ոստիկանատունէն կ՚անցնի՞ք, թէեւ նեղութիւն է ձեզի համար ։ Քանի մը վայրկեանի բան է ։ Հրամմեցէ՛ք» մը ըսէ եւ առնէ տանի քեզ ։

— Էհ ինչ կ՚ըլլայ, կ՚երթամ ։

— Է հապա հոն երթալուդ թղթածրար մը դնեն առջեւդ եւ «հրամանքնի՞դ էք Միհրան Տէօնկէլեանը, խնդրեմ նստեցէք» ըսելէն՝ քօմիսէր էֆէնտին սկսի մենծ հօրդ կենսագրականին ։

— Օ՛, ես վախնալու բան չունիմ Ցակոբոս աղա․․․ Ոչ Դաշնակցական եմ ոչ ալ Հնչակեան ․․․ Մանաւանդ օտարահպատակ ալ եմ ։

— Վրաս դրէ հպատակութիւնդ ։ Չե՞ս գիտեր որ այդ երկիրը ղրպարտութիւն չինելու արհեստին մէջ ոսկի պատուանշան առած է աշխարհի վրայ ։

— Եղբայր, այդպէս բան կ՚ըլլա՞յ․․․

— Եւ տակաւի՞ն ։ Հապա տուրքի խնդիր մըն ալ հանեն ։ Թէ՝ «մենծ հօրդ հայրը սաչափ պարտք ունի կառավարութեան ։ Մենծ հայրդ եւ հայրդ տան վարձքի օրէնքէ սաչափ կը պարտին ։ Դուն հոս տուն ունիս եղեր, անոր քսան հինգ տարուան տուրքը եւ տոկոսը պիտի տաս» ըսեն․․

— Տունս գրաւած են նէ՛ ․․․

— Հա՛ գրաւած տունին տուրքը դուն պիտի տաս, գրաւման ծախքն ալ միասին․․․ եւ եթէ չի կարենաս վճարել քեզ աքսոր օդափոխութեան մը կը ղրկեն Անատոլուի խորերը, հոն քար ջարդելու կամ ածուխ մաղելու համար ․․․ տակաւին ։ «Քաղաքական յանցանքներու»! կծիկը որ քակեն եւ քեզ տանձի պէս չուանին ծայրէն ճօճեցնեն ․․․

— Վազ անցիր բարեկամս ։ Արդէն մեր կողմէ փափաք - դիմում չկայ այդ «երանելի» երկիրը ոտք կոխելու ։ Առանց մեզի հարցնելու եղեր օրէնք հրաման կ՚արձակեն, ետքէն կը հերքեն ալ, իբրեւ թէ նազ - նազանք կ՚ընեն ։

— Գայլի ծուղակ է լարածնին ։ Վա՛յ հաւատացողին ․․․

Կ. ՊԵՏՐՈՍ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Երգ

Դու վայրի ժայռի ծայրին
Քմահաճ կաքաւ լինես ,
Ես նայեմ, նայեմ վարից ,
Ու քեզնից կարօտ մնամ ։

Դու խորունկ, խորունկ ձորում ,
Ինձ կանչող կարկաչ լինես ,
Ես անզօր նայեմ վարից ,
Ու քեզնից ծարաւ մնամ ։

Դու ծովի, ծովի ծոցում
Մարգարիտ քարը լինես ,
Ես անյոյս նայեմ ափից
Ու քեզնից անմաս մնամ ։

Դու յաւերժ մօտ ու հեռու
Մեր Մասիս սարը լինես ,
Ես նայեմ, այրուեմ անվերջ ,
Ու քեզնից անհաս մնամ ։

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

ՄՏՔԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները Դ. էջին վրայ)

1.— Սրբագրեցէք հետեւեալ բառերը — գընդացիր, ջամբել, թիավար, փունջ, ջրարբի, ձըկնկիթ, քղանցք, վեղջ, ձիթենի, ձորձ, ցանկարարոյց ։

2.— Ի՞նչ կը նշանակեն — ռոշնական, քումայթ, մայռ, շրուշակ, պախուրց, վաղվաղակի կայլակ ։

3.— 1946ի հաշտութեան խորհրդաժողովին քանի՞ պետութիւններ կը մասնակցէին ։

4.—. Ի՞նչ տարածութիւն եւ բնակչութիւն ունի բրիտանական կայսրութիւնը ։

5.— Տարածութեամբ եւ բնակչութեամբ ո՞ր աւելի մեծ է — Հայաստա՞նը թէ Լիբանա՞նը ։

6.— Հայաստանի հանրապետութիւնը ի՞նչ պարտք ունի Միացեալ Նահանգներուն ։

7.— Ո՞վ գրած է — Ցեղին Սիրտը, Լուսթիւնը, Փոստալը, Վէրք Հայաստանին ։

8.— Ի՞նչ տօնեցինք Ա.— 1913ին եւ Բ.— 1935ին ։

9.— Բնակա՞ն են թէ արուեստական Սուէզի, Փանամայի եւ Քիլի ջրանցքները ։

10.— Որտեղացի՞ են .— Արշակ Զօպանեան, Սիւրմէեան եպիսկոպոս եւ Սիամանթօ ։

11.— Տուէք անուններ երեք Արմաշականներու որոնք պատրիարք եղած են ։

12.— Ե՞րբ հիմնուեցաւ Ռուբինեանց թագաւորութիւնը եւ ե՞րբ կործանեցաւ ։

13.— Արեւը որքա՞ն հեռու է երկրէն ։ Ի՞նչ է իր տրամագիծը ։

14.— Էջմիածինը Երեւանէն արեւե՞լք է թէ արեւմուտք ։

15.— Զորս Մեծերը քանի՞ խորհրդաժողով գումարեցին այս տարի ։

ԶՈՐՍ ՀՈՎԵՐԷՆ

ՕՐԱՑՈՅՑԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻ՞

Տասնեակ տարիներէ ի վեր աստղագէտները կը փորձեն փոխել օրացոյցը որուն թուաբանական ճշդութիւնը կասկածելի է, եւ ունի շատ մը անկանոնութիւններ ։

Օրացոյցը միջոց մըն է զոր մարդիկ ստեղծած են ժամանակը չափելու համար, բայց կիսկատար միջոց մը որովհետեւ շատ փոփոխական է ։ Տարածութիւն մը, ծաւալ մը, կամ ծանրութիւն մը, չափելու համար ունինք անփոփոխ հաշիւներ ինչպէս մէթրը, խորանարդը, լիթրը որոնք իրենց էութիւնը չեն կորսնցներ ժամանակի ընթացքին ։ Մէկ մէթրը հարիւր սանթիմեթր էր երէկ, հարիւր սանդիմեթր պիտի ըլլայ վաղը ։ Նոյն կարելի չէ ըսել մեր թուականներուն համար ։ Այս տարի Դեկտեմբեր 21ը կիրակի օր մըն է, յառաջիկայ տարի պիտի ըլլայ երեքշաբթի օր մը ։ 1947ին Զատիկը Ապրիլ 7ին էր, 1948ին պիտի գայ Մարտ 28ին ։

Անհրաժեշտ է, ուրեմն, գտնել սիսթէմ մը որ ըլլայ տրամաբանական եւ վերջնական ։ Ներկայ օրացոյցը խառնուրդ մըն է զանազան ժողովուրդներու աւանդութեանց ։ Քաղդէացիներէն առած ենք ժամին բաժանումները — վայրկեան, երկվայրկեան — եւ օրերու եւ ամիսներու հաշիւը ․ հին հելլէններէն՝ շաբթուան օրերուն անունները, Հռովմէացիներէն՝ ամիսներու անկանոն շարքը ։

Կան այլազան օրացոյցներ որոնց մէկ մասը հիմնուած է լուսինին շարժումներուն վրայ, իսկ միւս մասը իր հաշիւները կատարած է համաձայն արեւուն ։ Ներկայիս կիրարկուած օրացոյցը Գրիգոր 13րդ պապը պատրաստած էր 1582ին ։ Բարեկարգումի անհրաժեշտութիւնը չեշտողներուն գլխաւոր նպատակն է անփոփոխ պահել տօները եւ թուականները ։

1926ին 185 տարբեր ծրագիրներ առաջարկուեցան Ազգերու Դաշնակցութեան, բայց նկատի առնուեցաւ միայն «Օրացոյցի Միջազգային

ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵՆԷՆ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՆ ՈՉ-ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան (Սէ Ժէ Թէ) ոչ համայնավար Արհեստակցականներու ներկայացուցիչները ուրբաթ օր ձայներու ջախջախիչ մեծամասնութեամբ որոշեցին բաժնուիլ այդ կազմակերպութենէն «որուն վեց միլիոն անդամները ենթարկուած են համայնավարներու տիրապետութեան»: Հեռացող Արհեստակցականները ունին մէկ միլիոն անդամ:

Այս որոշումին քուէարկութենէն ետք Դաշնակցութեան վարչական մարմնին անդամներէն Լէոն Ժուհօ, Պոթըրօ, Պուզանքէ, Նէօմէյէր եւ Տըլամառ իրենց հրաժարականները ներկայացուցին ընդհանուր քարտուղար Պնուա Ֆրաշոնին որ միաժամանակ համայնավար հոսանքին գլխաւոր վարիչն է:

Այս նոր կազմակերպութիւնը որուն նպատակը պիտի ըլլայ պայքարիլ համայնավարներուն դէմ, մօտ օրէն ժողով պիտի գումարէ ծրագիրներ մշակելու համար: Իր անունը պիտի ըլլայ «Աշխատաւորներու ուժը»:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԿԸ ՆԵՐԿԱՅԱՑՆԷ ՄԱՐՇԸԼԻ ԾՐԱԳԻՐԸ

Ամերիկայի Նախագահը ուրբաթ օր խորհրդարանին ներկայացնելով Մարշըլի ծրագիրը, պահանջեց տասնըեօթը միլիառ տոլար, յառաջիկայ չորս տարուան համար, որպէսզի Ամերիկա օգնէ հանէ քայքայուած Եւրոպան:

Նախագահը իր տեղեկագրին մէջ կ'ըսէ որ «Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը պիտի ապացուցանէ որ ազատ մարդիկ կրնան իրարու քով գալ միասին պաշտպանելու համար ազատ հիմնարկութիւնները համատիրական ճնշումին դէմ եւ կրնան ստեղծել կենցաղի լաւագոյն պայմաններ բոլոր ժողովուրդներուն համար»:

Համաձայն նախագահին տեղեկութեանց, յառաջիկայ Ապրիլէն մինչեւ 1949ի յունիս ամիսը, Եւրոպա պէտք պիտի ունենայ 6800 միլիոն տոլարի: Այս գումարը հազիւ հարիւրին հինգն է այն վիթխարի ծախքերուն զորս Ամերիկա յանձն առաւ պատերազմին ընթացքին: Դարձեալ, անիկա կը ներկայացնէ Միացեալ Նահանգներու եկամուտներու հազիւ հարիւրին երեք չորս տարուան մէջ: Մեր գլխաւոր նպատակն է օգնել եւրոպական ազգերուն որպէսզի անոնք տնտեսապէս ինքնաբաւ ըլլան եւ լայնօրէն մասնակցին աշխարհի խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան աշխատանքներուն, բսաւ Նախագահը: Պէտք չէ մեր աչքերը փակենք այն իրողութեան առջեւ որ համայնավարները չարունակ կ'ընդդիմանան այն ճիգերուն որոնք կը ձգտին վերականգնել Եւրոպան: Անտարակոյս նոր դրդութիւններ պիտի ըլլան, ոչ թէ արդարացի դանգատներ դոհացնելու, այլ քաոս ստեղծելու համար, այն յոյսով որ ճամբայ պիտի բացուի համատիրական հակակշիռին: Եւրոպայի ներկայ կացութեամբ սաստկացած է քաղաքական պայքարը՝ մէկ կողմէն օրէնքը յարգող եւ միւս կողմէ տնտեսական խառնակութիւնները պատրուակ ծառայեցնող հոսանքներուն միջեւ:

Յառաջիկայ քանի մը տարուան մէջ յայտնի պիտի ըլլայ թէ Եւրոպայի ազատ ազգերը պիտի կրնան պահպանել իրենց ազատութիւնը: Եթէ Եւրոպան չվերականգնի, ժողովուրդները յուսահատութեան պիտի մատնուին նախագահը յետոյ մանրամասնօրէն ներկայացուց Մարշըլի ծրագրին հաշիւները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Գերմանիոյ Խորհրդային շրջանակներուն մէջ քանի մը օրէ իվեր դիտել կը տրուի որ եթէ Անգլիացիներն ու Ամերիկացիները գերմանական կառավարութիւն մ հաստատեն արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, այն ատեն «պարտաւոր են հեռանալ Պերլինէն»: Այս մասին որոշ ակնարկութիւններ եղած են «Թակլիշէ Րունդշաու» թերթին մէջ:

ընկերակցութեան» մշակածը որ կազմուած է հետեւեալ ձեւով.—

Տարին կը սկսի յունուար 1ի կիրակի օրը եւ ունի չորս եռամսեաներ իւրաքանչիւրը 91 օր: Առաջին երկու ամիսները կ'ունենան 30ական օր իսկ մէկը 31 օր: Տարւոյն 365րդ օրը — 31 Դեկտեմբեր — տօնական օր է ամէն տեղ: Այսհիման վրայ իւրաքանչիւր եռամսեայի ամէն մէկ ամիսը կը սկսի միեւնոյն օրը, այսինքն կիրակի, չորեքշաբթի եւ ուրբաթ: Ամէն ամիս ունի 26 լուր օր եւ ամէն եռամսեայ կը վերջանայ շաբաթ օր մը:

Ծնունդը կուգայ ուրբաթ օր մը (Յունուար 6), Զատիկը Ապրիլ 8ին, Ծաղկազարդը Ապրիլ 1ին, Համբարձման տօնը Մայիս 16ին, Հոգեգալուստը 26ին, եւայլն: Նահանջ տարիներուն համար մէկ օր կ'աւելցուի յունիսին:

Այս ծրագիրը ընդունուած չէ տակաւին, բայց Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը մասնաւոր յանձնախումբի մը քննութեան յանձնած է զայն:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 58րդ տարեդարձը կը տօնուի Մարսէյլի մէջ յառաջիկայ շաբաթ իրիկուն 27 Դեկտեմբեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Պրէպան Մարսէյլի ընդարձակ սրահներուն մէջ:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

«Արա Գեղեցիկը»

Կը կրկնուի ժողովուրդին բուռն փափաքին վրայ: Նաիրի Զարեանի ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ:

Երկրորդ անգամ ըլլալով կը ներկայացուի դարձեալ Սառա Պէրնար թատրոնին մէջ, երկուշաբթի 22 Դեկտեմբեր, 1947, ճիշդ ժամը 20ին:

Բեմադրութիւն՝ Արմէն Ետնըգեանի եւ մասնակցութեամբ Փարիզահայ գրեթէ բոլոր դերասաններուն:

Տոմսերու գիները են 100էն 400 ֆրանք:

Կը ծախուի միմիայն Սառա Պէրնարի կիշէն, ամէն օր ժամը 11էն 18:

Հեռաձայն Arc. 95-86: (Մէթրօ Շաթըլէ):

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Սալ տ'Իէնայի մէջ, 10 Ave. d'Iéna, métro d'Iéna

Շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին (20 Դեկտ. 1947)

Հովանաւորութեամբ Զէյթունի եւ շրջանի Վերաշինաց Հայր. Միութեան:

Ն. ՊՇՏԻԿԵԱՆ կը ներկայացնէ

Աշխարհի Դատաստանը

Ընտանեկան յուզիչ դրամ 4 արար

Կը մասնակցին Օր. Խաչեան եւ Պ. Պ. Սուրէնեան:

Տոմսերը ստանալ հայ գրատուններէն:

Մանրամասնութիւնները մասնաւոր յայտագիրով:

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ 25 Դեկտ. Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցին տեղի պիտի ունենայ Նիկոմիդիոյ շրջանի վաստակաւոր առաջնորդ հանգուցեալ Ստեփաննոս Սրբազանի հոգւոյն Ս. Պատարագ, երգեհոնով, եւ հոգեհանգիստ:

Կը խնդրուի բոլոր ազգայիններէ ներկայ գտնուիլ:

Նկարահանդէս

Անձապարեցէք այցելել Նկարիչ Ժիրայր Փալամուտեանի նկարահանդէսը Սթիւտիօ Ալէմշահի մէջ, 19a rue Caumartin, Paris:

Նկարահանդէսը որ պիտի տեւէ մինչեւ Դեկտեմբեր 23, բաց է ամէն օր ժամը 10էն 1 եւ 3էն 7: Կիրակի, ժամը 3էն 7:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԱՐ ՆՇԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ 1000 ֆրանք Ֆր. Կապոյտ Խաչին եւ 1000 ֆրանք ալ Պ. Հ. Կ. Խաչին կը նուիրեն, ողբացեալ Պ. ՓԻԼԻՊ ԼՍԱՊԱԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի: Ստանալ «Յառաջ»էն:

Ս. ԷԹԻԷՆԻ Կապոյտ Խաչի սանուհիներու պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 27 Դեկտեմբեր, շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Hôtel Forezի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը նուագէ José Claudeի հռչակաւոր նուագախումբը: Զանազան անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ — ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին, Կիրակի, 21 Դեկտեմբեր, ժամը 3էն 11, Սալ Ժան Կուժոնի մէջ, 8, Rue Jean Goujon:

Orchestre GARO SARIAN:

Գեղարուեստական բաժին — Պիւֆէ

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.—Բոլորն ալ ճիշդ են: 2.— Լուսաւոր, խարտեաշ, սրտէն մեկնող գլխաւոր երակը, ձեռնակապ, սանձ ձիու, իսկոյն, կաթիլ: 3.—21: 4.—13.332.054 քռ. մղոն, 556 միլիոն: 5.— Հայաստանը: 6.— 27.989.075 տոլար 20 սէնթ (որուն 16.029.157.71ը տոկոս):

7.— Վարուժանը, Ահարոնեանը, Գր. Զօհրապը, Խաչ. Աբովեանը: 8.— Ա. գիրերու գիւտին 1500ամեակը եւ տպագրութեան 400 ամեակը, Բ. Աստուածաշունչի թարգմանութեան 1500ամեակը: 9.— Արուեստական: 10.— Երեքն ալ Ակնեցի են: 11.— Խորէն Աշըգեան, Թորգոմ Գուշակեան եւ Մեսրոպ Նարոյեան: 12.— 1080ին, 1375ին: 13.— 92 միլիոն մղոն: 864.100 մղոն: 14.— Արեւմուտք: 15.— Երկու:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն Ծնունդի եւ Նոր Տարիին առթիւ կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 28ի կիրակի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Երգ, պար, գեղարուեստական յայտագիր եւ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները իրենց ընտանեկան պարագաներով: Մուտք ընթրիքով միասին 150 ֆրանք:

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Անդրանիկ» խումբին ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի, 22 Դեկտեմբեր, իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովներ տեղի կ'ունենան ամէն չորեքշաբթի օր, իրիկուան ժամը 9ին, ընկեր Վարուժան Խուպլեանի բնակարանը: Կը դասախօսէ ընկեր Անդրանիկ Պօյաճեան:

Պ. ՕՀԱՆ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԷ կը խնդրուի որ մեզի ղրկէ իր որոշ եւ ճիշդ գրուած հասցէն:

Պ. ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԷՆ 38bis, Bld. de la République, կը խնդրենք որ իր տուած հասցէն ամբողջացնէ մեզ ղրկելով բնակած քաղաքին անունը:

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութպոլի Ա. խումբը Դեկտ. 25ին Ծնունդին տօնին առթիւ Մոնթարժի կը մեկնի տեղւոյն ֆրանսական Ա. խումբին դէմ մրցելու: Պիտի խնդրենք շրջանի մեր հայրենակիցներէն որ իրենց ներկայութեամբ քաջալերեն մեր տղաքը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Վիէնէն Տօլմաճեան եղբայրները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով, հեռագրով եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին, իրենց սիրեցեալ մօր տիկին ՀԱՅԿԱՆՈՒՇ ՏՕԼՄԱՅՃԵԱՆԻ դառնաղէտ մահուան առթիւ:

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ հինգշաբթի Դեկտ. 25ին՝ Ս. Ստեփաննոսի տօնին առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ պիտի կատարուին հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգստի պաշտօն, Իզմիթի բազմավաստակ առաջնորդ Ստեփաննոս Արք. Յովակիմեանի յիշատակին:

Պատարագէն յետոյ հոգաբարձութիւնը պիտի սարքէ մասնաւոր ընդունելութիւն խորհրդարանին մէջ ի պատիւ Դպրաց Դասին:

Հոգաբարձութիւն Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ

Մանուկներու օրը

Լիոնի Կ. Խաչի մասնաճիւղի ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ առթիւ կազմակերպած Նոր Տարուայ հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 27 Դեկտեմբերին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին — 257bis, Rue Boileau, salle Etienne Doletի մէջ: Տօնածառ եւ նուիրաբաշխութիւն: Տրամախօսութիւն (մէկ արար) Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ: Հայկական պար եւ երգ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 23 Décembre 1947 Երեքշաբթի 23 Դեկտեմբ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5221—Նոր շրջ. թիւ 830 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՐԵՆՔ ԱՆՄԵՂ, ՄԵՆՔ ՄԵՂԱՒՈՐ

Խոստովանինք որ երբեմն մեր մտքէն նցած էր որ հակադաշնակցական խաչակիրներուն տորնութիւնը կանգ պիտի առնէր տեղ մը եւ աւելի հեռուները պիտի չերթար :

Զարաչար սխալած ենք մեր հաշիւներու մէջ որովհետեւ կը տեսնենք որ անոնց լրբութիւնը սահման չունի :

Կարդացէք իմաստակին վերջին ամբաստանագիրը մեզի դէմ՝ երկրորդ կարաւանին ողբերգութեան առթիւ :

Ի՞նչ է պատահեր :

Ֆրանսայէն Հայաստան պիտի մեկնէին մօտաւորապէս երեք հազար հայրենակիցներ անցեալ Նոյեմբերի կիսուն :

Կարաւանը պիտի ամբողջանար Մարսէյլի մէջ Նոյեմբեր 12ին ու նաւը ճամբայ պիտի ելլէր քանի մը ժամ կամ քանի մը օր վերջը :

Նոյեմբեր 13ին Ռոսիա շոգենաւը Մարսէյլէն կը մեկնէր առանց միասին տանելու Ֆրանսայի ներգաղթողները :

Այս անհամութեան պատճառներէն մէկն է, բնականաբար, նաւահանգիստի աշխատաւորներու գործադուլը որուն պատասխանատու չեն, անշուշտ, ներգաղթի կազմակերպիչ յանձնախումբերը :

Բայց ատիկա սկիզբն էր երկանց :

Ներգաղթի յանձնախումբը, Բարեգործականը, դեսպանատան հայազգի պաշտօնեան եւ իր բոլորտիքը դարձող մեծափոր էֆէնտիները Սեպտեմբերէն ի վեր գիտէին որ Ֆրանսական կառավարութիւնը ելքի արտօնութիւն պիտի չտար այն հայրենակիցներուն որոնց ընտանիքներուն մէջ կային Ֆրանսայի մէջ ծնած երախաներ կամ ամուսիններ որոնք ծագումով Ֆրանսացի են :

Հակառակ կառավարութեան շատ բացորոշ յայտարարութեան, Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէն իր Նոյեմբեր 10ի զեկոյցով կը հաւաստէր թէ անոնք որ «մինչեւ այսօր ելքի վիզա չեն ստացած սովետական իշխանութեանց կողմէ՝ տրուած լէսէ — փասէներու վրայ, անոնք իրենց ելքի վիզաները պիտի ստանան Ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ» :

Նոյեմբեր 13ին կոմիտէն կը յայտարարէր — գաղթական Հայերուն — որ «ելքի վիզաները պիտի ստանան Պուշ Տիւ Ռոնի փրէֆէքթիւրէն» :

Նոյն օրը կոմիտէն հեռաձայնով կը հաղորդէ իր օրկանին որ Ռոսիա մեկնած է ժամը 2ին եւ «մեկնումի թուականը կը յայտարարուի մօտ օրէն» :

Յետոյ, չարաչուք լռութիւն մինչեւ դեկտեմբեր 11 երբ կոմիտէն իր անճարակութիւնը արդարացնելու մտահոգութեամբ, զարմանքով դիտել կուտայ որ «շոգենաւ մտնելու յոյսով դեռ կը շարունակեն Մարսէյլ հասնիլ կարգ մը ընտանիքներ որոնք Ֆրանսահպատակ անձեր ունին իրենց մէջ» եւ կոմիտէն «որեւէ պատասխանատուութիւն չի ստանձներ այդպիսիներու հանդէպ» :

Ու քաջաբար կը խոստովանի — միայն երեք ամսուան յապաղումով ... որ «Ֆրանսական իշխանութիւնները, առանց տարբերութեան, վերջնականապէս կը մերժեն Ֆրանսահպատակ Հայոց ելքի վիզէն» եւ «մեկնումի հարցին կարգադրութիւնը յետաձգուած է յառաջիկայ տարուան» :

Այս անցուդարձերուն ընթացքին է որ տեղի կ'ունենայ Կօրըկաւռի դէպքը ինչպէս նաեւ յուշագիրներու փոխանակութիւն մը Ֆրանսական եւ խորհրդային կառավարութեանց միջեւ՝ երկրէն արտաքսուած խորհրդային քաղաքացիներու մասին :

Հասարակ մահկանացուները վերջին պահուն միայն կը լսեն որ Ֆրանսական կառավարութիւնը տուած է վերոյիշեալ որոշումը որ, կրկնենք անգամ մը եւս, ծանօթ էր ներգաղթի կազմակերպիչներուն :

Թիւրիմացութեան մէ՞ջ ենք — լուսաբանութիւնները կ'ուզեն տալ այս երեք երեւելի անձնաւորութիւնները որոնք «բանը բանէն անցնելէն ետք» դիմում կը կատարեն արտաքին նախարարութեան իմանալու համար որ «մենք արդէն ձեզի ըսած էինք որ թոյլ պիտի չտայինք. ձեզի ըսուած էր որ օփսիոնի իրաւունքն ալ ջնջուած է»...

Այո՛, ներգաղթի կոմիտէն եւ մնացեալները ամէն բան գիտէին բայց ժողովուրդը ճամբայ հանեցին դէպի Մարսէյլ «ճանըմ բան մը կ'ընենք» ըսելով :

Ըրին ինչպէս : Անել կացութեան մը մատնեցին առնուազն երկու հազար հայրենակիցներ ու զարշելի իմաստակութեամբ մեղքը կը փաթթեն մեր վզին :

Դեռ չվերջացուցինք :

Ժ.

Ներգաղթի երկրորդ կարաւանը

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄ

Երկուշաբթի առտու Ֆրանսական ձայնասփիւռը կը հաղորդէր որ «Կիրակի օր հազարի մօտ Հայեր Փոպետա շոգենաւը բարձրացան եւ 300 հոգի ետ մղուեցան»: Ձայնասփիւռը կը պատմէ նաեւ որ Մոսկուայի կառավարութիւնը նոր յուշագիրով մը պահանջած Ֆրանսական կառավարութենէն որ ելքի արտօնութիւն տրուի բոլոր ներգաղթել ուզող Հայերուն »:

ԽԵՂԱՑԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ...

Համով - հոտով պատմութիւն մը, «Յառաջդիմական» ճակատէն.—

«Ցաւալի տեղեկութիւնը որ լսեցինք, ատիկա ալ քաղաքացի հայ ընտանիքներու, 21 տարեկանէն վեր եղողներուն Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ հայրենադարձի դէմ դրած արգելքն է: Բայց մեր ներգաղթի լիազօր Ա. Հինայեկեանը, այդ բանին ալ հնարը գտած է:— Մտէք նաւ, ծառայողի հագուստով, Կարմիր խաչուհիի հագուստով, դեղագործի հագուստով, եւ մնացէք հոն:— Անցեալ կարաւանին փորձերը մեծ յաջողութեամբ պսակուեցան »:

Աղբի՛ւրը,— «Պայքար», Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, որ առաջին էջին վրայ տպած է զայն, իբրեւ մասնաւոր թղթակցութիւն Լիոնէն (2 Նոյեմբեր 1947):

ՆԵՐԳԱՂԹԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ

Յունաստանի Ներգաղթի Կեդր. Յանձնաժողովին պաշտօնական յայտարարութեան համաձայն, 1947ի շրջանին հին եւ նոր Յունաստանէն եւ կղզիներէն վեց կարաւաններով Հայաստան գացած են 13.244 հոգի: Անոնց համար ծախսուած է մօտ հարիւր միլիոն դրախմի: Յայտարարութիւնը ցաւով դիտել կուտայ թէ Աթէնքի եւ Պիրէոսի «բարեկեցիկ դասը իր ազգային պարտականութիւնը չկատարեց եւ ոչ մէկ կերպով սատարեց ներգաղթի հանգանակութեան այս գործին ».

1946 եւ 1947 տարիներու ընթացքին Յունաստանէն հայրենիք մեկնած կ'ըլլան ընդամէնը 18.544 հայրենակիցներ: Այս տարուան ներգաղթը վերջ գտած ըլլալով, արձանագրութիւններ կը կատարուին 1948ի համար :

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ Է, Կ'ԸՍԷ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ

Ֆրանսայի վարչապետը, Պ. Ռոպէռ Շուման շաբաթ օր երեսփոխանական ժողովին մէջ կոչ ըրաւ որ քանի մը օրուան համար մոռացութեան տրուին քաղաքական վէճերը եւ բոլոր կուսակցութիւնները միանան երկրին տնտեսական փլուզումը արգիլելու եւ Ֆրանքը փրկելու համար :

«Կացութիւնը շատ ծանրակշիռ է, ոչ միայն մեր երկրին այլեւ միջազգային հորիզոնին վրայ, ըսաւ վարչապետը» :

Պ. Շումանի այս յայտարարութիւնը ըրաւ այն պահուն երբ զօրավար տը Կոլի համախոհներէն Պ. Ռընէ Գափիթան — նախկին նախարար մը — յայտարարեց թէ իր խմբակցութիւնը պատրաստ է քուէարկելու ելմտական նախարարին ներկայացուցած ծրագիրը, բայց պահանջեց որ խորհրդարանը լուծուի քանի որ ան այլեւս չի ներկայացներ ժողովուրդին մեծամասնութիւնը: Վարչապետը դիտել տուաւ որ այդ տեսակ առաջարկ մը չի կրնար ամրապնդել այն վստահութիւնը որուն «անհրաժեշտօրէն պէտք ունինք» եւ յանձնարարեց որ վիճաբանութիւններ չըլլան ներկայացուած ելմտական միջոցներուն մասին :

Խորհրդարանը շաբաթ եւ կիրակի զբաղեցաւ ելմտական նախարար Պ. Ռընէ Մայէրի նոր ծրագրով որուն իր հաւանութիւնը տուած է ելմտական յանձնաժողովը 19ի դէմ 23 քուէով :

Ամերիկայի արտաքին նախարարին ճառը

«ՌՈՒՍԵՐԸ ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷԻՆ ՈՒԶԵՐ

Միացեալ Նահանգներու արտաքին նախարարը Պ. Ճորճ Մարշըլ շաբաթ օր Ուաշինկթընի մէջ կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Լոնտոնի խորհրդաժողովին մասին: Ստորեւ կուտանք այդ ճառին էական մասերը.—

«Արտաքին նախարարներու Լոնտոնի խորհրդաժողովին արդիւնքը յուսախաբ ըրաւ բոլորս: Կը նախատեսէի որ դժուարութեանց պիտի բախէինք համապարփակ համաձայնութիւն մը կնքելու համար, բայց յոյս ունէի որ կարելի պիտի ըլլար գոնէ երեք, չորս կարեւոր որոշումներ առնել որոնց շնորհիւ քայլեր պիտի առնէինք Գերմանիոյ միացութիւնը այս ձմեռ, աստիճան մը բարելաւելու եւ Եւրոպայի վիճակը դարմանելու համար : Մենք Լոնտոն գացինք Գերմանիոյ բաժանումին վերջ տալու վճռականութեամբ: Նոյնպէս, վճռած էինք որ եթէ որեւէ համաձայնութիւն կնքուէր այդ համաձայնութիւնը պիտի ըլլար անկեղծ եւ դժուարութիւններ պիտի չյարուցանէին նոր պայմաններուն գործադրութեան մէջ :

Ամէնէն կենսական խնդիրը որ մեզ կը զբաղեցնէր այն էր թէ պիտի կրնայի՞նք համաձայնիլ Գերմանիան միացնելու հարցին մէջ: Աւստրիոյ խնդիրը շատ աւելի պարզ էր: Մենք երեքս համաձայնած էինք որ աւստրիական դաշնագիրը մէկէն առաջ օրակարգի վրայ պիտի դրուէր եւ յետոյ նկատի պիտի առնէինք Գերմանիոյ պարագան: Ասիկա շատ տրամաբանական որոշում մըն է: Խորհրդային պատուիրակութիւնը տարբեր տեսակէտ ունէր :

Տեղի տուինք Ռուսերու առաջարկին որ — սեզլի խորհրդաժողովը նախ սկսէր: Տասը օր վիճելէ ետքն էր որ ձեռք առինք Գերմանիոյ խնդիրը: Նախ եւ առաջ պիտի ճշդէինք Գերմանիոյ սահմանները: Երեք պատուիրակութիւններ հաւանած էին որ Սարի Նահանգը անջատուէր եւ տնտեսապէս միանար Ֆրանսայի: Մոլոթով մերժեց: Երեքս համաձայնեցանք յատուկ յանձնաժողով մը նշանակել՝ սահմաններու հարցով զբաղելու համար: Մոլոթով մերժեց: Ուրիշ բազմաթիւ խնդիրներ քննեցինք, բայց կարելի չեղաւ համաձայնիլ :

Այդ վիճաբանութեանց ընթացքին էր որ Մոլոթով պնդեց որ չորս պետութիւնները պէտք է գերմանական կեդրոնական կառավարութիւն մը ստեղծէին: Ամերիկեան կառավարութիւնը առաջինն էր որ, Մոսկուայի մէջ, թելադրեց այդ տեսակ կառավարութեան մը նշանակումը, սակայն բացայայտ էր որ մինչեւ Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական միութիւնը չիրականանար անօգուտ պիտի ըլլար այդ կառավարութիւնը: Մոլոթով դարձեալ մերժեց մեր տեսակէտը: Յայտնի էր որ Պ. Մոլոթով կ'ուզէր խորհրդաժողովը օգտագործել իբրեւ միջոց մը՝ գերմանացի ժողովուրդին հաճելի յայտարարութիւններ ընելու համար» :

Արտաքին նախարարը յետոյ մանրամասնօրէն պատմեց թէ ինչ վիճաբանութիւններ տեղի ունեցած էին հատուցումներու խնդրին շուրջ եւ բացատրեց թէ ինչ հակամարտ տեսակէտներ յայտնուած էին Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական միութեան մասին: Նախարարը խորհրդաժողովին ձախողումին ամբողջ պատասխանատուութիւնը ձգեց Մոսկուայի պատուիրակութեան վրայ եւ եզրակացուց հետեւեալ բառերով.— Հարցը շատ պարզ է մեզի համար եւ որեւէ կարգադրութիւն կարելի չէ եթէ, յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին, արեւմտեան Եւրոպան ցոյց չտայ որ բաւական կենսունակ է պատերազմին աւերները դարմանելու եւ ապահով պայմաններ ստեղծելու համար: Խորհրդային պաշտօնատարները եւ համայնավար կուսակցութեանց ղեկավարները, բացէ ի բաց կը նախատեսեն որ վերականգնումը տեղի պիտի չունենայ: Մենք, ընդհակառակն, վստահ ենք որ արեւմտեան Եւրոպայի քաղաքակրթութիւնը եւ իր ազատութիւնները պիտի վերականգնին: Մինչեւ այս պայքարին հետեւանքները երեւան չգան, խիստ դժուար պիտի ըլլայ համաձայնիլ, նոյնիսկ թուղթի վրայ, հաշտութեան դաշնագրին շուրջ: Արեւմտեան ազգերը, առնուազն պէտք է վերականգնին, հաստատուն կերպով, ազատ կառավարութիւններով որոնք պիտի պահպանեն դարերու ընթացքին այդ ազգերու կողմէ ձեռք բերուած ազատութիւնները: Հիմակուհիմա Գերմանիոյ միութեան մասին խօսք չի կրնար ըլլալ: Մեր կարելին պիտի ընենք այն շրջաններուն մէջ որ մեր ազդեցութիւնը զգալի է» :

★ Ֆրանսայի արտաքին նախարարն ալ, իր կարգին, շաբաթ օր խորհրդարանի արտաքին գործերու յանձնաժողովին ներկայացուց մանրամասն տեղեկագիր մը՝ Լոնտոնի ժողովին աշխատանքներուն մասին: «Մենք պատասխանատու չենք խորհրդաժողովին վիժումին, ըսաւ Պ. Պիտօ, մենք պատրաստ ենք բանակցելու մեր դաշնակիցներէն որեւէ մէկուն հետ այն հարցերուն մասին որոնց լուծումը օգտակար է կամ կարելի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԻՐԱՆՈՅՇ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 15ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

(Ամփոփուած Սովետական Հայաստանի ամսաթերթէն թիւ 8

1932ին Գահիրէում, 75 տարեկան հասակում վախճանուեց հայ բեմի ամենաչքի ընկնող դերասանուհիներից մէկը Տիկին Սիրանոյշը:

Սիրանոյշը պատկանած է հայ թատրոնի այն ներկայացուցիչներին, որոնք շնորհիւ իրենց աչքի տակարդ տաղանդի, նշանակալից հետք են թողել հայ բեմական արուեստի պատմութեան մէջ: Սիրանոյշը եղել է արեւմտահայ թատրոնի սկզբնական շրջանի ամենափայլուն աստղերից մէկը, այն առաջին դերասանուհիներից, որոնք, արհամարհելով հասարակական կարծիքը, դէմ գնալով ժամանակաշրջանի նախապաշարումներին, դէն գցելին ազնուութեան թանձր քօղը եւ համարձակօրէն բեմ բարձրացան, յանուն հայ թատերական արուեստի զարգացման:

Աւելի քան վաթսուն տարուայ իր գործունէութեան ընթացքում Սիրանոյշը կերտել է մի քանի տասնեակ դժուարին դերեր որոնք որպէս փառքի կոթողներ յաւերժացնում են նրա անունը: Նրա կերտած Մեդեան, Սաֆֆոն, Կրուչինա, մանաւանդ Մարգարիտ Կոթիէն, մնում են հայ բեմի պատմութեան ամենափայլուն էջերը, իսկ Համլէթը անկնախնթաց մի երեւոյթ էր հայ իրականութեան համար:

Սիրանոյշը (օրիորդական անունով Մերոպէ Կանթարճեան) ծնուել է 1857ին Պոլիս: Նախնական կրթութիւնը ստացել է Բերայի Օրիորդաց վարժարանում, ապա Բանկալթիի Թաղայինդպրոցում եւ Ֆրանսական Քոյրերու «Սէնթ Խափիլ» վանքում:

Վանքի սահմանափակ միջավայրը ոչ միայն չեն կարողացել մարեւմթերոբէի աշխարհիկ կեանքի տենչը, այլեւ աւելի եւս բորբոքել են այն:

Այն շրջանն էր երբ նոր էր ձեւաւորւում արեւմտահայ թատրոնը: Ներկայացումները հարուստներու բնակարանների պատերից դուրս գալով, դառնում էին զայն հասարակութեան սեփականութիւն: Միայն զուարճացնելու համար թարգմանութիւններին փոխարինում էին եւրոպական դասական թատերգութիւններով որոնց ազդեցութեամբ հայ հեղինակների գրած ինքնուրոյն գործերը, նուիրուած պատմական անցեալին:

Բեմը դառնում էր հասարակական կեանքը, տրամադրութիւնները արտացոլող մի գործօն: Պատմական անցեալի փառքի գովերգումով, հայ պոետ-ուսուցչան նախապատրաստում էր մտքերը ազգային ազատագրական պայքարի համար, ա-նակնկալներով յղի ապագայի համար:

Հանդէս են գալիս թատերական այնպիսի աչքի ընկնող ուժեր, ինչպիսիք էին Պէշիկթաշլեանը, Թովմաս Թէրզեանը, Պետրոս Դուրեանը եւ ուրիշներ, դերասաններ ու բեմավարներ Սրապիոն Հէքիմեան, Ստ. Էքչեանը, Պետրոս Ադամեանը, Թ. Ֆասուլեաճեանը, Հ. Վարդովեանը, Մաղաքեանը, Մնակեանը եւ ուրիշներ: Դէպի թատրոնն էին դիմում ոչ միայն տղամարդիկ, այլեւ մինչ այդ կիսահարեմական կեանք վարող կանայք: Տիկին Արուսեակի օրինակով բեմին են նուիրւում Հրաչեան, Երանուհի Գարագաշը, Աստղիկը եւ վերջապէս սրանցից ամենակրտսերը Սիրանոյշը:

Սիրանոյշի բեմական գործունէութեան սկիզբը կարելի է համարել 1873—74 երբ իր վրայ հրաւիրեց բոլորին ուշադրութիւնը: Սկզբում նրան կոչում էին իր քրոջ անունով փոքր Աստղիկ, յետագայում ստացաւ Սիրանոյշ բեմական անունը:

Սիրանոյշի բեմական կեանքը լի է ելեւէջներով եւ փոթորիկներով: Նրա անվիճելի տաղանդի եւ հասարակական պայմանների ուժգին բախումը, յարդի չիւղի նման նրան գցում էր մերթ Կովկաս, մերթ Թուրքիա, մերթ Պալքանները, նրա համար ստեղծելով զրկանքով եւ տառապանքով լի մի կեանք: Բայց ի սէր բեմին, նա մոռացել է ամէն վիշտ ու զրկանք:

Թատրոնը ամէնից առաջ նրան ներկայացել է որպէս մի դպրոց, որի կոչումն է չարժել մտքերը, վեր հանել ժամանակի հասարակական կեանքում նկատուող թերութիւնները, մարդկանց մէջ սէր զարթեցնել դէպի աշխատանքն ու բարձր գաղափարները, ատելութիւն դէպի յոռի եւ վնասակար արարքները:

Սիրանոյշը եղել է խստապահանջ դէպի արուեստը: Նա իւրաքանչիւր դերը ուսումնասիրել է բազմակողմանիօրէն:

Զմչեանի հրաւէրով կ'երթայ Կովկաս, Թիֆլիս Պետրոս Ադամեանի, իր քրոջ Աստղիկի հետ:

Երկու տարուց յետոյ վերադարձաւ Պոլիս: Թիֆլիսի թատրոնի ամենափայլուն շրջանը համարուող այդ երկու տարուայ ընթացքում, նա որոշակի ազդեցութիւն կրեց ռուսական բարձր մշակոյթի աւանդութիւններով առաջնորդուող արեւելահայ թատրոնից եւ հէնց այդ թուերին էլ վերջնականապէս կազմակերպուեց որպէս առաջնակարգ դերասանուհի: Այստեղ խաղաց մեծագոյն թատերգակներու Սունդուկեանի եւ Շիրվանզադէի թատերգութիւնները, ինչպէս նաեւ ճաշակեց Շէյքսփիրի եւ Շիլլէրի գործերի հմայքը:

Սիրանոյշը ոչ միայն օժտուած էր բեմական անուրանալի տաղանդով, ճկուն ու հմայիչ պարուհու շնորհքով, այլեւ ձայնական հարուստ տուեալներով:

Պէնկլեանի հետ շրջեց Պալքանները եւ հանդէս եկաւ պատասխանատու դերերում: Եւ Եգիպտոսում իր հմայիչ ձայնով անմահացրեց Տիգրան Չուխաճեանի «Լէպլէպիճի»:

Ընտանեկան մի քանի անախորժ դէպքեր՝ ամուսնուց բաժանումը (ամուսինը իտալացի յայտնի ջութակահար Նիկոսիան էր ուրկէ ունէր 2 որդի), անդրանիկ որդու մահը, մի պահ մթագնում են նրա կեանքը: 1897ին նա վերջնապէս իր բախտը կապում է կովկասահայ բեմի հետ:

Նրա անուան խաղը ծափեր է խլում Կովկասի, Հայ, Ռուս, Վրացի ազգէջանցի բոլոր թատերասէրներից եւ դիմանում է ամենախստապահանջ քննադատութեանը: Սիրանուշը աքանչելի է խաղում Օստրովսկու «Անմեղ մեղաւորները»ի մէջ, Սունդուկեանի «Պէպօ»ում:

Իր կատարած բոլոր դերերի մէջ, Սիրանուշը կարողացել է տալ իր հերոսների երբեմն միմիանց հակադիր ու տարբերժ նկարագիրներու բարդ հոգեկան աշխարհը իրենց ամբողջութեամբ:

Իր բեմական գործունէութեան ամենահասուն շրջանում, նա կատարեց մի խիզախ քայլ, հետեւելով Սառա Պէռնարի օրինակին, փորձեց կատարել Համլէտի դժուարին դերը:

Սիրանուշի անվիճելի տաղանդը նրա համար ապահովեց յաջողութիւն: Ոմանք համարում էին Սիրանուշի Համլէթը նրա գլուխ գործոցը (Գեղունի 1908 թիւ 9), ոմանք էլ գտնում էին որ նա ներկայացրեց մի Համլէթ, որ իրենն է (Մուրճ 1902 թիւ 1):

Սիրանոյշը ինք զգացել էր իր կատարած յանդուգն քայլի ամբողջ պատասխանատուութիւնը եւ երկարօրէն ուսումնասիրել էր Համլէթը, ծանօթանալով ամբողջ Շէյքսփիրի հետ: «Շէյքսփիրի հնարած այս դերը ովկիանոս էր, որի մէջ կամով ուզում էի խորասուզուել եւ չափել նրա յատակը, ինչպէս յուշագիր ցանկանում է (Թէոդիկ, Ամէնուն Տարեցոյցը 1907):

1912ին էր որ հայ դերասանական խմբի հետ մեկնեց Ռուսաստան, մէկ կողմից ռուս խստապահանջ թատերասէրների առաջ համարձակօրէն ցուցադրեց իր արուեստը, միւս կողմից մօտիկից շփուելով ռուս առաջաւոր թատրոնի հետ, իւրացրեց նրա մի շարք կողմերը:

Ռուսական մամուլն ու հասարակութիւնը ամենաջերմ գնահատականներ տուեցին Սիրանոյշի խաղին: Նա գրեթէ նոյնպիսի փայլուն յաջողութիւն ունեցաւ ինչպէս Պետրոս Ադամեանը 80ական թուականներին:

Ռուսական մամուլը բարձր գնահատելով նրա Մարգարիտ Կոթիէն (Քամելիազարդ Տիկինը), Կլարան (Դարբնոցապետը), Կրուչինան (Անմեղ մեղաւորներ), Մեդեան եւայլն, նրան համեմատում էր ռուս եւ եւրոպացի մեծ արուեստագէտներու հետ, Սառա Պէռնարի, Էլէոնարա Դուզէի, Երմոլովայի եւ ուրիշներու հետ, նրան կոչում էին նոյնիսկ «Հայկական Դուզէ»:

Նրա մասին սքանչացումով էին խօսում յայտնի արուեստագէտներ Վլ. Նեմիրովիչ-Դանչենկոն, Երմոլովան, բեմավար Մարջանովը եւ ուրիշներ:

Ինչքան ծանօթանում եւ մօտիկից շփւում էր ռուս մշակոյթին, այնքան սիրում էր այն:

Առաջին համաշխարհային պատերազմին յաջորդող ծանր ու հոգեմաշ տարիները չեղեցին Սիրանոյշին եւ նա նորից ապրեց տարագիր մտաւորականի դժուարին կեանքը, շրջեց նորից քաղաքից քաղաք եւ վերջապէս հաստատուեց Գահիրէում:

Իր կեանքի վերջին տարիներին մի քանի անգամ էլ բարձրացաւ բեմ: Մեռաւ 1932ին:

Հայ թատրոնը իր անկախընթաց զարգացմանը հասցնող սովետական դերասաններու բեմավարները բարձր են գնահատում նախասովետական շրջանի հայ բեմի տաղանդաւոր ներկայացուցիչին, օգտագործում են նրա արուեստի դրական կողմերը եւ միշտ իրենց սրտում վառ են պահում Սիրանոյշի յիշատակը:

Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ԹՂԹԱԿԻՑՆԵՐԷՆ, մէկ էջին վրայ գրել յօդուածներն ու թղթակցութիւն: Մանաւանդ ընթեռնելի գիրով՝ խմբագրին եւ գրաշարին աշխատանքը դիւրացնելու համար:

Թուան ծաղկեպսակի

Եղօք մահը յաղթանակ մը տարած չըլլար երբ կըգայ խլել մեզմէ ռեւէ արժէքաւոր անհատ մը կեանքի վերջալոյսին, երբ ան լրացուցած է արդէն իր դերը եւ աւարտած՝ իր արդիւնաւորութեան շրջանը: Կը ցաւինք որովհետեւ մարդ ենք: Բայց այդ ցաւը խոր կսկիծի եւ ընդվզումի կը փոխուի երբ դժնէ մահը, իր կոյր մանգաղը, կուգայ հնձել կանանչ արեւ մը դեռ իր գեղին չհասած, կուգայ զգետնել խոստմնալից տաղանդ մը իր բեղմնաւորման իսկ շրջանին մէջ, ճիշդ ինչպէս փոթորիկը կուգայ տապալել մրգաշատ ծառ մը՝ որմէ դեռ շատ բերք ու բարիք ունէինք սպասելիք տարուէ տարի, իր աստիճանական աճման հետ համընթաց:

Այսպէս է հէք Գուրգէնին պարագան: Ամեն ինչ կը մեկնելէն օր մը առաջ գործով մը կուգայի տեսնել զինքը: Խանդավառ եւ յուսալից կ'երթար հեռու գաղութներու մէջ ընծայաբերելու իր հոգին ծաղիկներու առաջին փունջերը, իր մտքի քաղցրահամ պտուղները: Ուրախ էինք լսելով Նիւեորքի մէջ իր գտած յաջողութիւնը: Ուղեւորութեան մը ընթացքին կը գրէր ինծի ճիշդ ամիս մը առաջ.— «Սիրելի Վարդան, գիրս արդէն լոյս չէ ու ներկայս արագընթաց շոգեկառքի մը մէջ զգլխելուս տես աւելի վատ պիտի ըլլայ: Ներողամիտ եղիր: Ես երկու ամիս յետաձգեցի Եւրոպա դարձիս թուականը եւ Փետրուարի առաջին կիսուն միայն Փարիզ կ'ըլլամ: Պիտի ջանամ Տիրոյդ եւ Պոլսեցիս ալ մէյմէկ նուագահանդէս տամ: Թոմաճեանը հոս կատարեց այն դերը զոր դուն կատարեցիր ինծի համար Մարսէյլ: Վերադարձիս նորէն կենացդ կը խմենք իր հետ»:

Այս քանի մը տողերը ցոյց կուտան իր մէջ գործելու աշխոյժը, որ ահա կը չիջի յանկարծ, վաղաժամ մահուան խորշակէն: Դառն է կորուստը շատերուս համար: Չորս տարի առաջ մօտէն ճանչցայ զինքը Փարիզի մէջ, ուր կուգայի համերգ մը սարքել Օրիորդ Հ. Թորոսեանի նախաձեռնութիւնով եւ օժանդակութեամբ Սիփան Կոմիտաս երգչախումբին՝ որուն ղեկավարն էր: Ճշմարիտ արուեստագէտի հոգի մը եւ արուեստակցի վեհանձնութեան մը ապացոյցը տուաւ այդ առթիւ, տալով բարեկամութեան մը հիմը դնելով: Եւ ինչ անկեղծ սրտագեղումով կ'ողջագուրէր զիս Մարսէյլի մէջ, նուագարահի բեմին վրայ, երկսեռ երգիչներուս առջեւ, հազիւ տարի մը առաջ իր տուած նուագահանդէսին առթիւ, որուն կը մասնակցէր «Արմենիա» երգչախումբը: Ընկերական եւ անկեղծ նկարագրովը, ինչպէս ամէն տեղ, Մարսէյլի մէջ ալ կրցաւ շահիլ համակրանքը, անխտիր ամէնուն որոնք սահմռկած կը մնան այս պահուս, իր մահուան սրտաճմլիկ բօթին առջեւ:

Մխեմնոյն սրտաբեկութեան տակ գրուած այս հակիրճ տողերուն մէջ դժուար է ինծի պարզել արժէքը իր երաժշտական գործին որ իր որակով թէ քանակով ուշագրաւ է արդէն, համեմատած իր երիտասարդ տարիքին: Իտալացի վարպետներու մօտ իր երաժշտական ուսումը լրացնելէ ետք, օգտուած է նաեւ Ֆրանսական արդիական դպրոցի արուեստէն ու թէքնիքէն: Հաւատարիմ մնացած է իր արեւելքցիի խառնուածքին, պահելով յաճախ հայեցի շունչ մը իր ստեղծագործութեանց մէջ: Իր ներշնչման աղբիւրները մեծ մասամբ տոհմիկ են, ինչպէս «Աւարայրի պատերազմ»ը, «Վարդավառ»ը, «Գեղջ. հարսնիք»ը, «Արեւելեան գիշերներ»ը, «Հէքեաթ»ը եւն. գրուած նուագախումբի համար: Նոյնպէս եւ իր մեներգներն ու խմբերգները որոնց մէկ նոր տպագրութիւնը լոյս տեսաւ քանի մը ամիս առաջ: Հայ երաժշտութեան խորունկ հաւատացող մըն էր եւ հիացող մը Կոմիտաս վարդապետի գործերուն ու հանճարին: Հրատարակչական տունը զոր հիմնած էր ու կը վարէր եղբայրներուն հետ գործակցաբար, հնարաւորութիւնը կուտար իրեն անկախօրէն նուիրուելու իր արուեստին եւ ակնկալութիւնը կուտար մեզի նորագոյն գործերով օժտելու մեր երաժշտական անդաստանը:

Ափսոս, սիրելի Գուրգէն, շատ կանուխէն բաժնուեցար մեզմէ, կիսատ թողուցիր վերելքդ: Եւ ինչ մրմռադին մորմոք տուիր վշտաբեկ մօրկանդ, որ երիտասարդական խանդով կ'ընկերանար քեզի, արդար հպարտութիւնով վայելելու համար յաջողութիւններդ: Դարձիններուդ վրայ, որոնցմով պիտի վերադառնայիր մեզի նոր խոյանքով, պէ՞տք էր որ աւելնար այսքան շուտ, սա տժգոյն ծաղկեպսակը, որ կուգամ ընծայել, յանուն «Արմենիա»ի երկսեռ երգիչներուն՝ զորս սիրեցիր եւ որոնցմէ սիրուեցար, անթառամ յիշատակ մը թողլով անոնց սրտին խորը...

Վ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

«Եկեղեցին հայկական»...

Ջուր է այն խախուտ հաւատքը, թէ ներկայ պայմաններուն մէջ, Էջմիածին պիտի կարենայ շարունակել իր հանրային դերը՝ հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ: Կրօնական թէ հանրային մարզերու վրայ, ուղղակի եւ անխարդախ ազգային գործօն մը դառնալու իր բոլոր կարելիութիւնները զուրկ է ան, այսօր: Ունինք Էջմիածինը, ունինք Ամենայն Հայոց Հայրապետը, ունինք Գէորգեան Ճեմարանը, ունինք Էջմիածնական միաբաններու հոյլ մը: Բայց չունինք անկախութիւնը Հայ Եկեղեցիին, որ դարձած է ուղղակի թէ անուղղակի քարոզութեան խողովակ մը՝ սովիէթ իրաւակարգի եւ Սփիւռքի հայ կրօնական հաստատութեանց միջեւ:

Մենք հանդիսատես եղանք, վերջին քանի մը ամիսներու ընթացքին, Էջմիածնայ այդ դերին, երբ Ամենայն Հայոց Հայրապետութիւնը հրահանգ տուաւ «յառաջդիմական» յորջորջուած խայտաբղէտ մարդոց բազմութեան՝ «ուժեղացնելու անխնայ պայքարը» Դաշնակցութեան դէմ, այն կոյր ու սոփեստ հաւատքով, որ ան՝ «հականերգաղթ» է եւ «հակահայաստանեան»...: Այս ու նման մարտահրաւէրներով, Մայր Աթոռ դարձաւ ակամայ կամուրջ՝ պղտոր ջուրերու: Ու տեսանք, թէ գաղութները միասնականութիւնը ինչ մահափորձերու ենթարկուեցաւ:

Ջենք յիշեր այլ հրահանգներ՝ միշտ Կոմկուսէն թելադրուած: — Հոգեհանգիստ չկատարել Մայիսի 28ին, վաճառքի հանել Ցոմահայ ազգ. կալուածները, եւայլն, եւայլն:

Էջմիածնայ կապտեալ, հպատակ, հլու կամակատարի դրութիւնը, դժբախտաբար կ'ունենայ եւ իր դժխեմ անդրադարձումները՝ Սփիւռքի հայ կեանքին մէջ: Օր նոր, անիշխանութիւն ու կղերապետութիւն նոր: Երբ անկանոն է սրտին զարկը, միամտութիւն պիտի ըլլար սպասել՝ որ լաւ գործեն անդամները: Վերջին քանի մը տարիներու սանձարձակ մենատիրութիւնը՝ կարգ մը հոգեւոր կեդրոններու մէջ, յայտաբար նշաններէն մէկն է այն անպատասխանատու գործունէութեան, որուն լծուած են եկեղեցական պետեր, առաջնորդներ եւ իրենց փոքրաւորները: Էջմիածնայ կապուած ըլլալու իրողութիւնը՝ պատճառ մը պէտք չէ ըլլայ ենթարկուելու այն մտայնութեան, եւ Ամենայն Հայոց Հայրապետին կողմէ ցոյց տրուած բաժանարար այն ոգիին, որ ներելի է դուցէ խորհրդային կարգերու հարկադրական օրէնքներուն եւ ցուցմունքներուն ենթակայ մեր Հայրապետութեան համար, բայց անըմբռնելի է Սփիւռքի մէջ իրենց ժողովրդապետական ազատութիւններուն տէր հովուապետերու համար:

Պէ՞տք է զարմանալ այս բոլորէն վերջ, եթէ խախտի նաեւ հայ ժողովուրդի վստահութիւնը՝ հանդէպ իր եկեղեցականներուն, ու մասնաւորաբար երիտասարդութիւնը դադրի «ըստ արժանւոյն» պատկառելէ իր հոգեւոր հայրերէն: Մեր եկեղեցականութիւնը ամէն բանէ վեր ունէր պարտականութիւնը ուղեղի դառնալու հաւնող սերունդներուն, զանոնք անքակտելի կերպով զօդելու Հայ Եկեղեցիին, որ, դարերու ընթացքին, դարձաւ ներշնչարան հայ ժողովուրդին՝ սիրելու իր պատմութիւնը, պինդ փարելու իր աւանդութիւններուն ու մշակութային արժէքներուն: Շատ բան ոտնակոխուած է այսօր. խաթարուած է անոնցմէ շատերու ոգին, օտարութիւնն ու եսասիրութիւնը տամուքները բերած էվեր, սրտին վրայ, ու [illegible]չաքաղց, այլամերժ, փառատենչ մարդոց բազմութիւն մը լեցուցած է մեր վանքերուն եւ տաճարներուն մէջ: Մենք վիրաւորած չենք ըլլար հայ ժողովուրդի կրօնական զգացումները, եւ ոչինչով կոտրակած կ'ըլլանք մեր հաւատատենչ բազմութիւններու քրիստոնէական զգացումները, եթէ յայտնենք թէ Երուսաղէմէն մինչեւ Անթիլիաս, Պոլսէն մինչեւ Մ. Նահանգներ, հանդըրուանէ հանդրուան, հայ եկեղեցականութիւնը կը դիմէ դէպի այլասերում, դէպի աշխարհիկ բարքերու ունակութիւն, դէպի բացարձակ ինքնաժխտում: Մշակուելու, զարգանալու, հմտութիւն ամբարելու երբեմնի անյագուրդ պապակին՝ յաջորդած է աթոռ ու դիրք գրաւելու, Հայ եկեղեցին լուսաւորութիւններու տան մը վերածելու պախարակելի ախորժակը:

Եկեղեցական մարդէն մինչեւ հանրային կալուած, հայ եկեղականը կ'ապրի իր ամէնէն տըժգոյն օրերը:

Էջմիածինը միակամի դժբախտ մըն է. իր տեսողութիւնը խափանած են խորհրդային կապանքներն ու սեղմումները: Սփիւռքն է որ պէտք է արթննայ, ցցուի ապօրինութիւններուն, անվարչագիտութեանց, քաղաքական խակ մարզանքներուն եւ դատապարտելի մեղանչումներուն դէմ, լսելի դարձնելու համար կամքը նոյնինքն հայ ժողովուրդին:

(ԱՐԵՒԵԼՔ)

Գիտական աուլիս

Անկէ առաջ խօսեցանք զգայացունց գիւտի մը մասին, որուն հեղինակն է աւստրիացի ճարտարագէտ Ֆրանց:

Ցիշեալ գիտնականը որ մասնագէտ է տնտեսանելի ճառագայթներու, կեանքին մեծագոյն մասը անցուցած է Զալցպուրկի իր աշխատանոցին մէջ: Վերջերս միայն դուրս ելլելով իր աշխատանոցէն, գիտական աշխարհին ծանօյց թէ երկար հանած է գոյութիւնը խորհրդաւոր ճառագայթներու, որոնք անտեսանելի կը դարձնեն ամէն գործարանային մարմին, մէջը ըլլալով մարդը: Մասնագէտներու եւ օրագրողներու ներկայութեան կատարած է հետեւեալ փորձը, միակը իր տեսակին մէջ:

Վարագոյրը կը բացուի, բեմին մէջտեղը նստած է մարդ մը, որ սեւ ակնոցներ դրած է, եւ կը պարզէ մասնաւոր երեւոյթ մը: Սրահին խորը զետեղուած է ելեկտրական փոխակերպող խոշոր գործիք մը: Ճարտարագէտը դիրք բռնած է գործիքին ետեւը, մատը կը սեղմէ կոճակներու վրայ, կը դարձնէ մանիւալողերը, որուն հետեւանքով կեղծ լուսարձակէն յանկարծ դուրս կ'ելլեն աչքը շլացնող լոյսի խուրձեր: Լոյսը ուղղուած է դէպի սեւ ակնոցներ կրող մարդը, որ անշարժ կը մնայ իր աթոռին վրայ: Լոյսի խուրձերուն ուժգնութիւնը աստիճանաբար բարձրանալով, մարդը յանկարծ կ'աներեւութանայ: Քանի մը վայրկեանէն, գործիքը կրկին շարժման մէջ կը դրուի, եւ մարդուն մարմինը կը սկսի հետզհետէ կրկին երեւնալ:

Փորձէն վերջ, ներկաները կը հարցուփորձեն գիտնականը, որ կը խուսափի լրացուցիչ բացատրութիւններ տալէ իր գիւտի մասին, առարկելով թէ տակաւին ստացած չէ իր ուզած միջազգային արտօնագիրները: Երբ իրեն կը հարցնեն թէ մարմիններու անտեսանելիութեան մասին մարդկային վաղեմի երազը կարելի է իրականացած նկատել, աւստրիացի ճարտարագէտը հաստատական պատասխան կուտայ, աւելցնելով թէ ներկայիս հետամուտ է կատարելագործելու իր գործիքը, զայն աւելի թեթեւ ու դիւրատար ընծայելու համար: Ան նոյն իսկ ապագայի համար կը նախատեսէ այնքան թեթեւ գործիք մը, զոր կարելի պիտի ըլլայ փոխադրել գրպանին մէջ: Խնդրին կարեւոր լուծումը կը կայանայ գործիքին ելեկտրական հոսանքով պարենաւորումին մէջ: Այս մասին հնարիչը մշակած է այժմէն որոշ ծրագիրներ, որոնք մօտաւոր յաջողութեան ամէն յոյս կը ներշնչեն:

Այս նորահնար գիւտին շնորհիւ, այսուհետեւ մարդիկ պիտի կրնան փողոցներու մէջ պտըտիլ պզտիկ գործիքով մը, որուն կոճակին վրայ սեղմելով անտեսանելի պիտի դառնան անցորդներուն: Գողերն ու ոճրագործներն ալ իրենց կարգին օր ցերեկով ազատ մուտք պիտի ունենան տուներու մէջ, եւ անարգել պիտի կատարեն իրենց կողոպուտներն ու չահատակութիւնները...:

Հ. ՏԻՐՈՍԿԻ

Գուրգէն Ալեմշահ

Հեռագիր կամ հեռախօս հաճելի բաներ չեն միշտ: Երբեմն դէշ լուր մը կը բերեն:

Գուրգէն Ալէմշահ ոչ եւս է:

Գոյժ մը Ամերիկայէն որ ցնցեց փարիզահայութիւնը եւ երաժշտասէր արտասահմանը ու ամէն անոնք որոնք անձամբ կամ անունով ճանչցած էին զինքը:

Իր ընտանեկան պարագաները, բարեկամներն ու ընթերցողները կրնան վստահ ըլլալ որ ամէնէն աւելի ցաւողներէն մէկն եմ, ըլլալով արուեստագէտի կոչումիս գիտակից, որովհետեւ եթէ անոնք կորսնցուցին հարազատ մը, ընկեր կամ բարեկամ մը, մեզի համար կորսուեցաւ մշակ մը արտասահմանի հայ երաժշտութեան անդաստանէն, մէկը իմ կրօնքէս:

Ունինք շատ մը սիրող երաժիշտներ, խմբավարներ եւ նուագածուներ, բայց, «սէնֆօնիստ» երաժիշտ հեղինակները մատի վրայ կը համբուին: Ամբողջ հայկական արտասահմանի մէջ անոնց համրանքը 5ը կամ 6ը չանցնիր: Այնքան փշոտ է ճամբան որ աշխատանքով ալ կարելի չէ աւելին ունենալ: Անոնք պատահարներ են միայն:

Ու կը խորհիմ վերջերս անհետացող մտքի մշակներու մասին, որոնց տեղը բռնող չկայ: Ու եթէ նորեր չհասնին, շատերը պիտի նետուին օտար արուեստին գիրկը, յաճախ օտար անուններով:

Դժբախտութիւն մըն է, հետեւաբար, Գուրգէն Ալէմշահի մահը:

Կեղծիք պիտի ըլլար եթէ չխոստովանէի թէ՝ մեր անհատական յարաբերութիւնները իրարու հետ սիրալիր չեղան վերջին տարիներս: Արդիւնք, ի հարկէ, թիւրիմացութիւններու, երգչախումբի երիտասարդ անդամներուն անխորհուրդ քայլերուն կամ ուրիշ բազմաթիւ պատճառներու, որոնք յաճախադէպ են մեր հանրային կեանքին մէջ: Թերեւս չափով մըն ալ արդիւնքը զանազան խմորումներու կամ տեսակէտներու տարբերութեանց:

Այս պարագան, սակայն, երբեք պատճառ չեղաւ որ մեր փոխադարձ յարգանքը իրարու արուեստի հանդէպ՝ ռեւէ կերպով նսեմանար: Ամէն արուեստագէտ իր դրական կողմերով պէտք է կշռել: Եւ Ալէմշահ դրական շատ յատկութիւններ ունէր:

Հայ սէնֆօնիք երաժշտութեան շարժում մը սկսաւ ան 1932էն սկսեալ իմ սարքած համերգներէս: Ալէմշահ Փարիզ եկած ըլլալով 1934ին ինքն ալ սկսաւ այդ ուղղութեամբ եւ շատ տարիներ շուրջինթաց դրուեցան այս նուագահանդէսները:

Աւելի ուշ՝ Պէրպէրեան եւս աշխատեցաւ նոյն ուղղութեամբ: Գուրգէնն էր որ առաջին անգամ Փարիզի մէջ լսելի ըրաւ Երեւանի էթիւտները, Տէր Ղեւոնդեանի «Եայլին», Սեստ օփերայէն հատուածներ եւն.: Երգչախումբեր ալ վարեց շուրջինթաց այդ աշխատանքներուն:

Նուագահանդէսներու կազմակերպութիւնը տաժանելի եղաւ Փարիզի մէջ՝ վերջերս:

Ալէմշահ հարկադրուած էր, ուրեմն, իր արուեստին շուրջինթաց երաժշտութեան առեւտրական ճիւղին ալ հետեւիլ եւ զբաղիլ տպագրական, նկարահանութիւններու պատրաստութեան աշխատանքներով: Սակայն արուեստագէտի կրակը միշտ վառ մնաց իր մէջ: Անցաւ Ամերիկա նուագահանդէսներ սարքելու համար եւ իր յաջողութեան համբուն վրայ էր կ'իյնայ:

Իր գործը:

Ունէր արտադրելու դիւրութիւն: Կը ճանչնամ մեծ թէքնիք ծանօթութեանց տէր մտաւորական երաժիշտներ, որոնք մտածում մը թուղթին յանձնելու համար դժուարութեանց կը հանդիպին: Եթէ սիկա դժուարահաճ ըլլալու յատկութիւն մըն է, պէտք է ընդունիլ սակայն որ երաժիշտին համար կարեւոր տուեալ մըն է դիւրաւ արտադրելը:

Մեզի ծանօթ իր գործերուն մէջ նախ յիշենք հրատարակուած իր շարք մը երգերը.— «Իղձ», «Ես սիրեցի», «Անուշիկ եար ճան», «Իմ երգը», «Իմ եարը», Աղուորներուն, եւն., որոնք հայ աշուղական սեռին կը մօտենան, թէեւ բոլորովին ինքնատիպ են: Առնուած բանաստեղծութիւններուն պէս՝ երաժշտութիւնն ալ խուսափած է խարդախութիւններէ: Որով՝ երաժշտական որդեգրութիւնը յաջող: Սահուն մեղեդիներ են, ունկնդիրին համար հաճելի, եւ երգիչին համար յաջողութիւն ապահովող:

Առնելով իր սէնֆօնիք գործերը, ունինք նախ «Արեւելեան գիշերները» եւ «Արեւելեան Երանգ»ները: Երկուքն ալ իրենց տիտղոսը արդարացնող գործեր: Թէեւ կարելի չէ դասել զանոնք որպէս հայկական երաժշտութիւն: Հոն ուր մեղեդին շատ քաղցրահնչիւն կերպով կ'ուզէ տիրապետել՝ թէքնիք արուեստը չի կրնար մեծ աշխատանք կատարել: Այս երկու գործերը թէեւ մեծ նուագախումբերու համար գրուած իրենց կառուցուածքով polyphonique գործեր չեն: Ունկնդրութիւնը շատ հաճելի է:

Աւելի կատարեալ գործ մըն է «Աւարայրի պատերազմը», որ մեր միջազգային ոգի մըն ալ կ'արթնցնէ իր նիւթով: Ունի նուագախմբային ճոխ բաղակցութիւններ, նախ նախերգանք, յետոյ արագ մօթիվ մը: Մէջտեղը՝ երգչախումբային բաժին մը: Թէեւ ես միշտ խորհածեմ որ այս անցքը ինչո՞ւ համար միաձայն գրուած էր, փոխանակ բազմաձայնի, որ դժուար բան մը չէր հեղինակին համար: Արդեօ՞ք կամովին: Զունենալով ամբողջ partitionը աչքի առաջ, չեմ կարող մանրամասնել:

Իմ կարծիքով, Ալէմշահի լաւագոյն գործն է՝ «Հէքեաթ»ը:

Հոն՝ նուագախմբագրական տեսակէտով շահեկան բաղադրութիւններ կան: Բազմաձայնական պրպտումներ որոնք սովորական չեն: Այս սեռին մէջ կրնար աւելի գործեր արտադրել տակաւին:

Ունի նաեւ երկու պատմուածք Հազար եւ Մէկ Գիշերներէ, ինչպէս նաեւ նուագախումբի համար վերարտադրած Կոմիտաս վարդապետի պարերէն ոմանք:

Վերջին ձեռագիրը որ ձեռքս հասաւ՝ Արա Գեղեցիկի համար պատրաստած իր ութը երգերն էին, դուսանական ոճով, առանց ընկերակցութեան:

Փարիզէն ու Ամերիկայէն զատ նուագահանդէսներ տուած էր նաեւ Մարսէյլի, Եգիպտոսի եւ Սուրիոյ մէջ:

Գուրգէն Ալէմշահի մահով կ'անհետանայ տաղանդաւոր արուեստագէտ մը: Արտասահմանեան հայ երաժշտութիւնը մանաւանդ, կը կորսնցնէ իր կարեւոր ուժերէն մէկը:

Իմ անկեղծ ցաւակցութիւններս, իր վշտահար մօր եւ եղբայրներուն:

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

է: Մեր քաղաքականութիւնը եւ մեր ծրագիրները անփոփոխ կը մնան: Երկար ժամանակէ ի վեր վարձատրութիւն չենք ստացած բայց չենք մոռնար անոնք որոնք արգիլեցին Եւրոպայի կամ ամբողջ աշխարհի քայքայումը»:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ ԵՒ ՄՈՍԿՈՒԱ ՀԱԿԱՄԱՐՏ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ԿԸ ՄՇԱԿԵՆ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ դիտել կու տրուի որ Ուաշինկթընի եւ Մոսկուայի կառավարութիւնները անջատ ծրագիրներ կը մշակեն Եւրոպայի տնտեսական վերականգնումին համար: Նախագահ Թրումըն եւ Մարշըլ արդէն բացորոշ կերպով յայտարարեցին որ քայլեր պիտի առնուին համաձայնութեան ծաւալումը կասեցնելու համար եւ այդ առթիւ նախագահը խորհրդարանին ներկայացուց, յառաջիկայ չորս տարուան մէջ, Եւրոպայի ազգերուն 17 միլիառ տոլարի վարկ մը յատկացնելու օրինագիծը:

Մոսկուա, իր կարգին, նոր որոշումներ տուած է որոնց գործադրութիւնը, կ'ըսեն, պիտի սկսի նոր տարիին: Այդ որոշումներուն մաս կը կազմեն հետեւեալները — Միացնել արեւելեան Գերմանիոյ տնտեսութիւնը խորհրդային տնտեսութեան հետ — Միջդաշնակցային հակակշիռ յանձնաժողովէն հեռացնել Անգլիոյ, Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները — աւելի սերտ կապեր հաստատել արեւելեան արեւմտեան երկիրներուն եւ Խորհրդային Միութեան միջեւ՝ տնտեսական գետնի վրայ — Նոր հրահանգներ, բոլոր համայնավար կուսակցութեանց, որպէսզի իրենց կարելին ընեն Մարշըլի ծրագիրը ձախողեցնելու եւ քաղաքական խռովութիւններ ստեղծելու համար:

Կը կարծուի որ Իտալիան պիտի ըլլայ առաջին թատերաբեմը այս նոր ռազմավարութեան: Անգլիոյ համայնավարներն ալ — թիւով դանդաղելի — հրամաններ ստացած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ պապը կոնդակ մը գրելով Ծնունդի առթիւ, կոչ կ'ընէ բոլոր քրիստոնեաներուն որ աղօթեն աշխարհի խաղաղութեան համար: «Բազմաթիւ չարիքներ գոյութիւն ունին տակաւին, կ'ըսէ պապը. դժբախտաբար կան այնպիսիներ որոնք կը սատկացնեն կամ կը չահագործեն աշխատաւոր բազմութեանց թշուառութիւնը եւ կ'արգիլեն այն ազնուական փորձերը որ կը կատարուին բարօրութիւնը եւ արդարութիւնը վերահաստատելու համար: Այդ խառնակիչները ոչ մէկ ճիգ չեն ըներ մարդոց թշուառութիւնը աւելցնելու համար այլ ամբողջական քայքայում յառաջ կը բերեն: Ընկերային տագնապը այնքան ծանրակշիռ է ներկայիս ու այնքան վտանգաւոր ապագայի համար որ ամէն ազգ պարտաւոր է իր սեփական շահէն դերադասել ընդհանուրին շահը»:

ՍԱՈՒՏԻ ԱՐԱԲԻՈՅ թագաւորը յայտարարեց շաբաթ օր թէ Արաբական Դաշնակցութիւնը ամէն միջոցի պիտի դիմէ Պաղեստինի բաժանման ծրագրին գործադրութիւնը արգիլելու համար: Թագաւորը ըսաւ նաեւ որ պիտի արգիլէ որ եւ է յարձակում որ կրնայ կատարուիլ Ամերիկայի շահերուն դէմ «որովհետեւ այդպէս խոստացած եմ, որովհետեւ մեր կրօնքը թոյլ չի տար որ յարձակինք մեր երկիրը եկող օտարականներուն վրայ»: Սուրիոյ նախագահն ու Իրաքի վարչապետն ալ նոյնիմաստ յայտարարութիւններ ըրին:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ մէջ վերջին խռովութեանց ընթացքին սպաննուած են 281 հոգի: Շաբաթ օր նորէն բախումներ տեղի ունեցան Թէլ Ավիվի եւ Եաֆայի մէջ: Վախ կայ որ այս շաբթու աւելի սաստկանայ «պատերազմը» երկու կողմերուն միջեւ: Հրեաները ունին 80.000 նոր բանակ մը՝ կազմ եւ պատրաստ: Իսկ Արաբներուն թիւն է 30 հազար որոնք կրնան, ի հարկին, օժանդակութիւն ստանալ սահմանէն դուրս գտնուող 100.000 ցեղակիցներէ: Բրիտանական ուժերը հազիւ թէ պիտի կրնան ընդհարումներու առաջքը առնել:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը տեղեկացնեն թէ փոխ վարչապետ նշանակուած է Մալինքով:

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը վերակազմուած չէ տակաւին որովհետեւ խորհրդարանին կողմէ նշանակուած վարչապետը մերժեր է իրենց յանձնուած պաշտօնը: Լոնտոնի խորհրդածողովին վիժումը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ Թէհրանի կառավարութեան որ նոր ելոյթի մը կը սպասէ Մոսկուայէն:

ԱՅՍՕՐՈՒԸՆԷ սկսեալ ծխախոտին գինը կը բարձրանայ Ֆրանսայի մէջ: 48 ֆրանքնոց ծրարիկները պիտի արժեն 58 ֆրանք, իսկ կոլուագները պիտի ծախուին 48 ֆրանքի, փոխանակ 38ի:

ԱԿԱՆԱՒՈՐ Անգլիացիներու խումբ մը յայտարարութիւն մը հրատարակեց անցեալ շաբթու Լոնտոնի մէջ մատնանիշ ընելու համար համայնավար շարժումին վտանգները բոլոր երկիրներու մէջ: Ստորագրեալները, կ'ըսեն, ի մէջ այլոց — Համայնավարութիւնը այսօր շատ աւելի ուժով է աշխարհի մէջ քան երբեք եղած էր Փաշականութիւնը: Եթէ մօտաւոր ապագային միջազգային խիստ հակակշիռի տակ չառնենք հիւլէական ուժը, պիտի ստեղծուի ահաւոր կացութիւն մը: Համայնավարութիւն, Փաշականութիւն եւ Նացիականութիւն միեւնոյն ընտանիքին անդամներն են»:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հաղորդեն որ հրոսակները Սելանիկէն 12 մղոն հեռաւորութեամբ գիւղի մը վրայ յարձակելով 45 հոգի առեւանգած են: Կառավարական ուժերը որոնք օգնութեան հասած էին, ընդհարումներ ունեցած են ապստամբներուն հետ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 58րդ տարեդարձը կը տօնուի Մարսէյլի մէջ յառաջիկայ շաբաթ իրիկուն 27 Դեկտեմբեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Պրէպան Մարսէյլի ընդարձակ սրահներուն մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ 25 Դեկտ. Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցին տեղի պիտի ունենայ Նիկոմիդիոյ շրջանի վաստակաւոր առաջնորդ հանգուցեալ Ստեփաննոս Սրբազանի հոգւոյն Ս. Պատարագ, երգեհոնով, եւ հոգեհանգիստ:

Կը խնդրուի բոլոր ազգայիններէ ներկայ գտնուիլ:

Ս. ԷԹԻԷՆԻ Կապոյտ Խաչի սանուհիներու պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 27 Դեկտեմբեր, շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Hôtel Forezի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը նուագէ José Claudeի հռչակաւոր նուագախումբը: Զանազան անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ — Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ փետրուար 15ին Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Մարսէյլի Վասպուրականցիներու միութեան կողմէ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ «Ծնունդի եւ Կաղանդի» առթիւ, 25 Դեկտեմբեր ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, 88 rue d'Aubagne, Սալ Մաղըռո: Գեղարուեստական բաժին, հաճելի անակնկալներ, պար օրքէսթրով, ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Կաղանդի նուէրներու բաշխում բոլոր մանուկներուն: Կը հրաւիրուին Վասպուրականցիները եւ բարեկամներ: Անոնք որ հրաւէր չեն ստացած, նկատեն այս յայտարարութիւնը իբր այն:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Հայ թատրոնի 2000ամեակին առթիւ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսըլէն Պէրթըլոյի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ հանճարեղ ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

Արքայ Լիր

Պատմական տրամ 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գինները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուները, ճաշարանները, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հարիւրին տասը պիտի յատկացուի ներդաղթի ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Կ. ՔԷԼԷՇԵԱՆ 500 ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Խաչին եւ 500 ֆրանք ալ Պ. Հ. Կ. Խաչին փոխան ծաղկեպսակի ողբացեալ Պ. ՓԻԷՌ ԷՍԱՊԱԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն Ծնունդի եւ Նոր Տարիին առթիւ կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 28ի կիրակի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé:

Երգ, պար, գեղարուեստական յայտագիր եւ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները իրենց ընտանեկան պարագաներով: Մուտք ընթրիքով միասին 150 ֆրանք:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները անխտիր, ուրբաթ 26 Դեկտեմբեր, ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78bis rue Rabelais: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի միասին բերել անդամատետրերը:

Մանուկներու օրը

Լիոնի Կ. Խաչի մասնաճիւղի ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ առթիւ կազմակերպած Նոր Տարուայ հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 27 Դեկտեմբերին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին — 257bis, Rue Boileau, salle Etienne Doletի մէջ: Տօնածառ եւ նուիրաբաշխութիւն: Տրամախօսութիւն (մէկ արար) Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ: Հայկական պար եւ երգ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mermredi 24 Décembre 1947 Չորեքշաբթի 24 Դեկտ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5222–Նոր շրջանի թիւ 831 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՐԻՆ-ԵՂԱՆ, ՄԵՋԿԸ ՋԸՐՊԱՐՏԵՆ

Նոյեմբեր 9ին, Ներգաղթի կոմիտէն, իր հայերէնով, պաշտօնապէս կը յայտարարէր թէ «սովետական կառավարութիւնը նկատի առնելով կլիմայական եւ շարք մը ուրիշ պայմաններ, որոշած է այս տարի Ֆրանսայէն Բ. կարաւանով Հայրենիք մեկնելու արտօնութիւն տուած Հայերու փոխադրութիւնը կատարել երկու անգամով»:

Ու կը հաւաստէր որ «Բ. խումբին մաս պիտի կազմեն այն ընտանիքները որոնք իրենց կազմին մէջ ունին ֆրանսական քաղաքացի յայտարարուած երախաներ եւ այդ պատճառով տակաւին ելքի վիզա չեն ստացած»:

Շատ բարի:

Եթէ կարաւանը երկուքի պիտի բաժնուէր եւ «կլիմայական» պատճառներով երկրորդ խումբին մեկնումը պիտի ուշանար, ինչո՞ւ դէպի Մարսէյլ ճամբայ հանեցին քանի մը հազար հայրենակիցներ, տարուան այս եղանակին:

Նոյեմբեր 18ի՞ն էր միայն (կարդացէք իրենց խոստովանութիւնը օրկանին չորրորդ էջին վրայ...) որ կարաւանին «մեկնումը դժուարութեանց հանդիպած է», որ «փրէֆէքթիւրը մեկնողներու ցանկերը վերաքննելու հրահանգ ստացած է», որ «գործածուած իրերը արտօնուած են իսկ նորերը կ'արտօնուին եթէ գինին՝ համապատասխան օտար դրամ տրուի» (այս բոլորը իրենց հայերէնով):

Որո՞ւ համար են այս հէքեաթները:

Մարսէյլի ճամբաներուն վրայ վեց շաբաթէ ի վեր թափառող մեր հայրենակիցներո՞ւն համար:

Ինչո՞ւ խաբեցին ներգաղթողները եւ ի ձայն փողոյ եւ թմբկի, ուզեցին հաւատացնել թէ ամէն ինչ կը կարգադրուի — թող մէյ մը Մարսէյլ իջնան:

Թաղական խորհո՞ւրդ կարծեցին ֆրանսական կառավարութիւնը:

Պապը Ալլի որոշումներո՞ւն հետ շփոթեցին իշխանութեանց կողմէ եղած տնօրինութիւնները որոնց մասին բացորոշ տեղեկութիւն տրուած էր իրենց՝ շաբաթներ առաջ: Դարձեալ հարցուցէք երեւակ երեւելիներուն որոնք մետասաններորդ ժամուն նախարարութեան դուռը ափ կ'առնէին, իսկ հինգ հազար հայրենակիցներ կը սպասէին Մարսէյլի նաւահանգիստին մէջ...

Եւ հիմա, գարշելի զրպարտութիւն մը Դաշնակցութեան հասցէին:

Եթէ հաւատաք իրենց իմաստակութիւններուն, Դաշնակցութիւնն է որ ստեղծած է բոլոր խոչընդոտները:

Դաշնակցութիւնն է որ հրահանգած է ֆրանսական կառավարութեան որ արգիլէ Ֆրանսահպատակներուն մեկնումը...

Դաշնակցութիւնն է որ «իրար ձգած» է Փարիզի եւ Մոսկուայի վարիչները...

Դաշնակցութիւնն է որ թելադրած է տեղական մամուլին — եւ ամերիկեան մամուլին, եւ բրիտանական մամուլին — որ թթու-կծու բաներ արտայայտեն մեր ժողովուրդին դէմ ներգաղթի այս անփառունակ ռեքլամին առթիւ...

Դաշնակցութիւնն էր, թերեւս, որ բարեխօսեց Մոսկուայի կառավարութեան մօտ որպէսզի չյարգէ Ֆրանսայի հետ կնքուած համաձայնութիւնը եւ վար դնէ Ֆրանսացիները...

Աւելի հեռուները երթալով, ամենազօր Դաշնակցութիւնն է, դարձեալ որ արգիլած է Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Իրանի եւ Եգիպտոսի մեր հայրենակիցներուն ներգաղթը...

Այն Դաշնակցութիւնը որուն «ծռուած մէջքին» մասին կը ճառէ գերագրական իմաստակը:

Թշուառներ:

Միլիոններ հաւաքուեցան հոս, հոն եւ 4000 հայրենակիցներ — իրենց տունը տեղը ծախած, անգործ — ձեռք պիտի կարկառեն «Խորհրդային առաքելութեան եւ «իրերօգնութեան ֆրանսական կազմակերպութեան»...

Եւ հիմա ձեր գլուխը քարին զարկէք որպէսզի դարմանէք կացութիւն մը զոր ստեղծեցիք ձեր անհեռատես, ապիկար ու թեթեւսոլիկ շարժումներով:

Կացութիւն մը որուն ամբողջ պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ ձեր ուսերուն վրայ, ուզէք թէ չուզէք:

Ժ.

Ներգաղթի երկրորդ կարաւանը

1068 ՀՈԳԻ ՄԵԿՆԵՑԱՆ ՓՈԽԱՆԱԿ 5000Ի

Ինչպէս արդէն հաղորդած էինք մեր երէկուան թիւով, Ֆրանսահայ Ներգաղթի երկրորդ կարաւանը երկուշաբթի օր, 22 Դեկտեմբեր, Մարսէյլէն մեկնեցաւ Փոպետա շոգենաւով: Կարաւանին մաս կը կազմեն 1068 Հայեր (համաձայն կարգ մը տեղական թերթերու 1080) թէեւ Մարսէյլի մէջ հաւաքուած ներգաղթողներուն ընդհանուր համրանքն էր հինգ հազար, կամ աւելի:

Ցաւալի է ըսել որ շատ մը անհամ դէպքեր պատահած են եւ նաւահանգիստի ոստիկանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առնելով քարափէն հեռացուցած է 300 հոգի որոնք փորձեր կատարած են նաւ մտնելու՝ առանց ելքի արտօնագիր ունենալու:

Տեղական թերթի մը մէջ կը կարդանք նոյնիսկ որ ոստիկանութիւնը նաւէն դուրս հանած է 160 Հայեր որոնք յաջողած էին նաւ բարձրանալ:

Փարիզի թերթերը կարաւանին մեկնումին լուրը կը հաղորդեն՝ իւրաքանչիւրը իր հասկցած ձեւով: Պակաս չեն այն լրագիրները որոնք քաղաքական խոշոր դէպքի մը բնոյթը կուտան մեր հայրենակիցներու մեկնումին:

«Ն. Ե. Հ. Թրիպիւն» կը գրէ.—

Ֆրանսական կառավարութիւնը երկուշաբթի օր խիստ քայլեր առաւ համոզելու համար խորհրդային կառավարութիւնը որ ելքի արտօնութիւն տայ Ռուսիա գտնուող Ֆրանսացիներուն, եւ մերժեց արտօնել որ հազարաւոր Հայեր ներգաղթի նաւը բարձրանան: Մօտաւորապէս 4000 հայկական ծագում ունեցող այրեր, կիներ ու երախաներ որոնք երկար տարիներէ ի վեր Ֆրանսա կը բնակին, փորձեցին Փոպետա շոգենաւը բարձրանալ: Ներգաղթի ծրագիրը ի գործ կը դրուի երկար ժամանակէ ի վեր: Միայն 1068 հոգին արտօնութիւն ստացան, որովհետեւ Ֆրանսահպատակներուն եւ Ֆրանսա ծնած երախաներուն մեկնումի արտօնութիւն չտրուեցաւ: Ցիտոնը չորս ռուսահպատակներ եւս կրցան նաւ բարձրանալ:

Ֆրանսա որոշած է որ իր հպատակները իրաւունք պիտի չստանան խորհրդային Ռուսիա երթալու մինչեւ որ այս վերջինը չարտօնէ Ռուսիա գտնուող Ֆրանսահպատակներու վերադարձը:

Ամերիկեան թերթը յետոյ կը խօսի այն համաձայնութեան շուրջ որ կնքուած էր անցեալ տարի երկու կառավարութեանց միջեւ՝ իրենց հպատակներուն փոխանակութեան մասին: «Ֆրանսա անցեալ ամառ թոյլատրեց որ այս երկրին մէջ բնակող Հայերը խորհրդային քաղաքացիութիւնը ստանան եթէ կը փափաքին եւ Հայաստան մեկնին: Այս կարգադրութեան վրայ էր որ 3500 Հայեր Ռոսիա շոգենաւով մեկնեցան Սեպտեմբերին: Շաբաթ մը առաջ Փոպետա նաւը Մարսէյլ հասաւ երկրորդ կարաւան մը տանելու համար, բայց այս անգամ Ֆրանսական կառավարութիւնը չկամութիւն ցոյց տուաւ որովհետեւ Ռուսերը թոյլ չէին տար որ Ֆրանսացիները մեկնին Խորհ. Միութենէն:

Հրահանգուած է, հիմա, որ մինչեւ որ Ռուսիա չվերցնէ իր սահմանափակումները, ոչ մէկ ռուս գաղթական որ Ֆրանսահպատակ է, եւ ոչ մէկ Ֆրանսա ծնած երախայ որուն ծնողքը ռուս է, իրաւունք ունի երկրէն հեռանալու:

Այս ձեւով առայժմ վերջ կը գտնէ Հայերու ներգաղթի ծրագրին գործադրութիւնը որուն նկատմամբ Խորհ. Միութիւնը այնքան հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ՝ պատերազմէն ասդին»:

Արտաքին նախարարութիւնը երկուշաբթի օր հաստատեց թէ նոր յուշագիր մը ստացած է Մոսկուայէն, այս հարցին վերաբերմամբ, եւ պիտի պատասխանէ քանի մը օրէն:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ խորհրդարանը երկուշաբթի օր ջախջախիչ մեծամասնութեամբ — 62ի դէմ 453— քուէարկեց իտալական հանրապետութեան սահմանադրական օրէնքը որուն շուրջ վիճաբանութիւններ տեղի կ'ունենային տասնըութը ամիսէ ի վեր: Հակառակ քուէ տուած էին միապետականները եւ կարգ մը ծայրայեղ աջակողմեան երեսփոխաններ:

Կառավարութեան տնտեսական նոր ծրագիրը

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԸ ՊԻՏԻ ՔՆՆԷ

Ֆրանսական խորհրդարանը երկուշաբթի օր 265ի դէմ 312 ձայնով քուէարկեց ելմտական նախարարին ներկայացուցած ծրագիրը քննելու առաջարկը: Երկար վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան: Առաջին անգամ ըլլալով, համայնավարներն ու զօրավար տը Կոլի համախոհները, միացեալ ճակատով, հակառակ քուէ տուին: Խստօրէն քննադատուեցաւ տարեկան 750.000 ֆրանքէն աւելի եկամուտ ունեցողներէն յաւելուածական տուրք մը գանձելու եւ երկրագործները նոր հարկերու ենթարկելու առաջարկը զոր կառավարութիւնը կ'առաջարկէր: Ինչպէս ծանօթ է, ելմտական նախարարը շատ ծանր տուրքեր պիտի գանձէ, բայց տուրքէ զերծ պիտի կացուցանէ անոնք որ կը մասնակցին պետական փոխառութեան:

Համայնավարները, Կոլականները ինչպէս նաեւ պահպանողականները դիտել տուին որ անարդար է եղած առաջարկը որովհետեւ մեծապէս պիտի դժուարացնէ միջին դասակարգին կենաքի պայմանները: Պարտաւորիչ փոխառութիւնը պիտի նուազեցնէ կառավարութեան հեղինակութիւնը:

Ելմտական նախարարը հաւանեցաւ կարգ մը զեղչեր կատարել նախատեսուած տուրքերուն մէջ:

Կառավարութեան հետեւեալ որոշումները տուած է.— Բոլոր տուրքերը ամբողջութեամբ վճարուած պիտի ըլլան մինչեւ Սեպտեմբեր 30— հարիւրին տասը յաւելում մը պիտի կատարուի եթէ վճարում տեղի չէ ունեցած — որոշ գումարէ մը անդին, մասնավճարները պէտք է կատարուին Փետրուար 1ին եւ Մայիս 1ին.— Սուրճի, պղպեղի, թէյի, քաքաոյի, շոքոլայի ինչպէս նաեւ քարիւղային զանազան արտադրութեանց վրայ 1530 ֆրանք պիտի գանձուի իւրաքանչիւր հեկտոլիթրի համար: Ալքոլին հեկտոլիթրը 12.000 ֆր. յաւելուածական տուրքի մը ենթակայ պիտի ըլլայ — 5000 ֆրանք յաւելում մը՝ թանկարժէք մետաղներու թօնին վրայ — գիշերային զբօսավայրերէն պիտի գանձուի 100 հազար ֆրանք ամէն ամսուայ, նոր կապելաներու բացումը արգիլուած է: Ձայնասփիւռի արտօնագիրը պիտի արժէ 650 փոխանակ 500ի: Ինքնաշարժերու հրանիւթը՝ 25 ֆրանք լիթրը, հանքածուխը 2800 ֆր., կազը 9.65 խոր. մեթրը, փոստային տոմսակը 6 ֆր.: Ծխախոտին գինը բարձրացաւ դեկտեմբեր 23էն սկսեալ:

★ Խանութպաններու եւ մանր առեւտրականներու ընկերակցութիւնը երկուշաբթի օր որոշեց գործադուլ հռչակել Յունուար 6ին իբրեւ բողոքի արտայայտութիւն, եթէ կառավարութիւնը ի գործ դնէ առեւտրականները յաւելուածական նոր տուրքերու ենթարկելու որոշումը: Ընկերակցութիւնը յայտարարեց նաեւ որ «յաջորդ խորհրդարանական ընտրութեանց մէջ քուէ պիտի չտայ այն երեսփոխաններուն որոնք կառավարութեան օրինագծին ի նպաստ քուէարկած են»:

Գերմանիոյ ապագան

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Գերմանիոյ բրիտանական եւ ամերիկեան գօտիներու կառավարիչները երկուշաբթի օր մամուլի ներկայացուցիչներուն ունկնդրութիւն մը տալով, յայտարարեցին թէ իրենց կառավարութիւնները ամէն միջոցի պիտի դիմեն որպէսզի համաձայնութիւն մը կնքուի Չորս գլխաւոր Դաշնակիցներուն միջեւ՝ Գերմանիոյ մասին, բայց եթէ չյաջողին, այն ատեն արեւմտեան պետութիւնները պիտի առաջ մղեն իրենց ծրագիրներուն գործադրութիւնը: Սըր Պրայըն Ռապըրթսըն դիտել տուաւ որ Անգլիա ոչ մէկ անդարմանելի քայլ պիտի չառնէ: Թիւրիմացութեան հետեւանք է այն համոզումը թէ Անգլիա եւ Ամերիկա արդէն ամէն բան չափած ձեւած են, ըսաւ Անգլիացի զօրավարը:

ԱՆԳԼԻՈՅ արտաքին նախարարը, Պ. Պեվին երկուշաբթի օր ամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան կողմէ սարքուած ընդունելութեան մը ընթացքին, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ.— «Եթէ հաւատայի թէ ընկերվարութեան յաղթանակը պիտի նշանակէր ազատութեան ջախջախումը, այն ատեն ես ամբողջութեամբ պիտի նետուէի ազատութեան կողմը: Ես կը հաւատամ որ մարդուն յառաջդիմութիւնը եւ բարօրութիւնը կախում ունին իր մտածելու եւ խօսելու իրաւունքէն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Յունաստանի Փաւլոս թագաւորը որ ժանտատենդէ վարակուած էր քանի մը օր առաջ, ծանրապէս հիւանդ է:

Վիշինսկի Կարսն ու Արտահանը Վրաստանի կուտայ...

ԺԱՄԱՆԱԿ Է ՈՐ ԳԻՏՆԱՆՔ ԹԷ ՈՒՐ ԵՆՔ ԿԱՆԳՆԱԾ

Պոսթընի «Հայրենիք»ը այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ կը գրէ.—

Ասկէ մօտ երկու տարի առաջ էր, որ Վրացի երկու պատմաբաններ յայտարարեցին որ Կարսն ու Արտահանը ըլլալով վրացական հողեր՝ պէտք է Վրաստանին պատկանին: Անոնք կ'ուզէին ուրիշ հողեր ալ, որոնք երբեք մաս չեն կազմած Վրաստանին, այլ՝ դարերէ ի վեր ճանչցուած են հայկական հողեր: Իր օրին Հայկ. Դատի Յանձնախումբը «Նիւ Եորք Թայմզ»ի միջոցաւ իր զայրոյթը յայտնեց այս անարդար պահանջի մասին: Այնուհետեւ քանիցս ռուսական մամուլի եւ ձայնասփիւռի վրայ եղան ակնարկներ, որ Թուրքիան պէտք է դարձնէ Կարս Արտահանը, բայց այս ակնարկներուն մէջ խօսք չեղաւ որ անոնք տրուելու էին Վրաստանին: Վիշինսկի Միացեալ Ազգերու Քաղաքական Յանձնախումբին առաջ Հոկտեմբեր 24ին արտասանած իր ճառին մէջ, որուն ամբողջութիւնը կը ցաւինք որ իր օրին չկրցանք ունենալ աչքի առաջ, պարզ ու որոշ յայտարարուած է որ Կարս ու Արտահանը վրացական հողեր են եւ անոնք պատկանելու են Վրաստանին:

Վիշինսկիի այս յայտարարութիւնը այնքան ծանրակշիռ է, որ ան չի կրնար խորունկ յուսախաբում եւ հիասթափութիւն առաջ չբերել բոլոր անոնց մէջ, որոնք վերջին տարիներուն իրենց աչքերը Մոսկուա յառած՝ առաւելապէս անկէ կը սպասէին մեր հարցի լուծումը: Մեր անկախութիւնը խորտակելէ, Հայրենիքը գրաւելէ յետոյ, Մոսկուա ոչ միայն չլուծեց Թրքահայ Հարցը, ոչ միայն պտղունց մը հող չաւելցուց այսօրուան նեղ սահմաններով Հայաստանի վրայ, այլեւ ան չլուծեց Հայաստանի ներքին սահմաններու հարցը — Ախալքալակ, Ախլցխա, Բորչալու, կամ Նախիջեւան, Ղարաբաղ եւայլն, որոնք հայկական հողեր ըլլալով՝ կը պատկանին այսօր մեր դրացիներուն: Աւելին: Այսօր երբ Հայաստանի սահմաններու ընդարձակման հարցը հրապարակ դրուած է, երբ մենք Թուրքիայէն Սեւրի դաշնագրով խոստացուած մեր հողերը կը պահանջենք, երբ Մոսկուան ալ, դէթ առեն մը մեզ կուտար այն յոյսը, որ պիտի լուծէ մեր դժբախտ հարցը, ճիշդ այս օրերուն Վիշինսկի պաղ ջուր կը լեցնէ մեր յոյսերուն վրայ, պաշտպան կանգնելով Վրացի երկու պատմաբաններու ըրած անարդար պահանջին եւ պնդելով որ Կարս – Արտահան եղած են Վրացական հողեր եւ պէտք է անոնք Վրաստանին ալ պատկանին:

Որ Կարսը եւ անոր հիւս. մէկ գաւառը՝ Արտահան, երբեք չեն եղած վրացական, ատոր վկայ է մեր ամբողջ պատմութիւնը: Ախուրեանէն մինչեւ Ճորոխ եւ Կուրէն մինչեւ Երասխ տարածուած այդ նահանգը, Վրացիներու վկայութեամբ ալ բնական սահմանը համարուած է Հայաստանի: Բազմաթիւ պատմական ամրոցներ, վանքեր ու եկեղեցիներ անհերքելի ապացոյցներն են այդ շրջանի հայկականութեան: Դարեր առաջ Կարուց Թագաւորութիւնը՝ Կարսի հայկական թագաւորութիւն էր: Արտահանէն անցնող Կուր գետը միշտ ալ բնական սահմանը համարուեր է Հայաստանի եւ Վրաստանի միջեւ: Իրողութիւնը այսպէս ըլլալով հանդերձ, Վրացիք այսօր Կարս Արտահանը կ'ուզեն եւ Վիշինսկի ալ կուտայ անոնց:

★

Վրացիք միշտ ալ աշխատեր են որ գոյութիւն ունենայ տկար, թոյլ եւ անուժ Հայաստան մը, որպէսզի կարենան իրենց կամքը պարտադրել անոր: 1918 թուին, հազիւ իշխանութեան գլուխ անցած, Վրաց մենշեւիկ պարագլուխները — Ժորդանիա, Ծերեթելի եւ ուրիշներ, «ազգային ու անտեսական նկատումներով», պահանջեցին որ Վրաստանի մաս կազմեն Ախալքալակ, Լոռի եւ Ղազախի գաւառի մէկ մասը: Եւ անոնք խօսքէն գործի անցնելով, բռնի ուժով ալ գրաւեցին այդ շրջանները մեզմէ: Հայ–վրացական պատերազմը հետեւանք էր Վրաստանի հողային անարդար պահանջներուն, ու եթէ այդ պահանջները կարելի եղաւ ի ժամանակին չափով մը սանձահարել, այդ մենք կը պարտինք Հայաստանի հանրապետական կառավարութեան մղած կռիւներուն:

Բայց ինչ որ երկրի մէջ գործող Ծերեթելիները կը պահանջէին մեզմէ, արտասահմանի մէջ անոնք եւ աւելի մեծ չափերով կը պահանջէր Վրաց դիւանագիտութիւնը: Զմոռնանք, որ Փարիզի Խաղաղութեան Վեհաժողովին ներկայացուցած իր յուշագրերով Վրաստանի պատուիրակութիւնը Սեւ Ծովի վրայ իր հողային պահանջները կը հասցնէր մինչեւ Րիզէ եւ աւելի հեռուները. ան կ'ուզէր նաեւ Լազիստանը, Թորթումը, Օլթին, Արտահանը, Ախալքալակը, ամբողջ Լոռին եւ Ղազախի շրջանի մէկ կարեւոր մասը: Վրացիք իրենց այս ծրագրով կը կամենային որ Հայաստան ելք չունենայ Սեւ Ծովի վրայ, որպէսզի անտեսապէս խեղդուի եւ քաղաքականապէս ալ իրենցմէ կախուած մնայ:

Իսկ ի՞նչ կը կատարուի այսօր: Դժբախտաբար կը կրկնուի հին պատմութիւնը: Այն քաղաքականութիւնը զոր տարին Վրացի մենշեւիկները Հայաստանի հանրապետութեան շրջանին, անոնց յաջորդները՝ Վրացի կոմունիստներն ալ, կը շարունակեն նոյն գիծը: Զբաւականանալով այն հողերով, զոր յափշտակած են Հայաստանէն, այսօր կ'ուզեն Կարսն ու Արտահանն ալ. վաղը, աւելի համարձակ, անոնք պիտի պահանջեն Սեւրի դաշնագրով մեզի տրուած հողեր ալ: Եւ Վիշինսկի ու ընկերները, որոնք վերջին պատերազմին այնքան առատօրէն քամեցին հայ ժողովուրդի արիւնը, ի վնաս Հայաստանի պիտի պաշտպանեն Վրաստանի նորանոր անարդար պահանջները:

Եկած է այլեւս ժամանակը, որ գիտնանք թէ ուր ենք կանգնած, ով է մեր բարեկամը եւ ով մեր թշնամին: 1923 թուին, Լոզանի դաշնագրի չարաշուք օրերուն, Չիչերինները, ի պաշտպանութիւն Թուրքիոյ եւ նաեւ թաղելու համար Հայկական Հարցը, «վեհանձնօրէն» մեզ առաջարկեցին Սփիւռքի անտուն հայ գաղթականներու մէկ մասը փոխադրել Բուլանի, Թերեքի նահանգները, փոխադրել Թուրքեստան ու Խըրխըզիստան: Այսօր Չիչերիններու յաջորդ Վիշինսկիները, նոյն վեհանձնութեամբ Կարսն ու Արտահանը կուտան Վրաստանին, վաղը անշուշտ, դարձեալ ի հաշիւ մեզի, ուրիշ հողեր ալ տալու անոր եւ ուրիշներուն:

Խորհրդային Միութեան մէջ Հայաստան խորթ զաւա՞կ է, որ միշտ պիտի շահագործուի, առանց օր մըն ալ արդար վարձատրութիւն ստանալու: Վիշինսկիի եւ ընկերներ պիտի չլսե՞ն երբեւէ տառապած ու պայքարած հայ ժողովուրդի ձայնը:

Դաշնակցութիւնը Հայոց տան խոյերն է

Երբ ամէն տարի Հայ երիտասարդութիւնը խանդավառ փառաբանութիւնը կ'ընէ մեր հերոսական անցեալին եւ խնկարկեր կը կրկնէ իր հաւաքական ուխտը՝ հաւատարիմ մնալու հայ ժողովուրդի ազատագրական շարժումին, սովորական տօնակատարութիւն մը չէ որ կը կատարէ, ծիսական պարտաւորութիւն մը չէ որ կ'արտայայտէ, այլ իր արեան ձայնն է որ կը հնչեցնէ, իր ներքին ապրումներն է որ կը պատգամէ:

Դաշնակցութեան ծնունդն ու կազմակերպումը տեղի կ'ունենար հոգեկան եռ ու եփի մէջ եւ առաջին տարիէն, նոյնիսկ առաջին օրերէն սկըսած, Դաշնակցութիւնը չեշտուած դիմագծերով մարտական էր, ազատատենչ ու յանդուգն, անձնուրաց եւ զոհաբերող: Այս կազմակերպուած մարտիկը հեռաւոր դարերէն մինչեւ մեր օրերը Հայոց հորիզոնին վրայ փայլատակող դիւցազներու ոսկորներէն հասակ առած եւ անոնց արիւնէն շաղախուած ասպետը կը ներկայանար ծնած օրէն իսկ, եւ հրեղէն վազքով մը կը նետուէր Հայոց ազատագրութեան ճանապարհին վրայ:

Ու առաջին օրէն Հայութիւնը խանդավառ հրճուանքով դարերէն եկող հայ ոգիին ձայնը կը լսէր Դաշնակցութեան առաջին կոչէն, որ համադրումն էր հայ ժողովուրդի կամքին, կենարար ներարկում մըն էր հայ բազուկին ու մտքին՝ ազատութեան խարոյկները վառելու եւ մերդեանատարած ժողովուրդի վերածնունդը դարբնելու համար:

Անտէր ժողովուրդի մը, բռնապետութիւններուն լուծին տակ տնքացող ազգի մը հարազատ զաւակին առնական ու կորովի ձայնն էր որ կը հնչէր քաղաքներէն մինչեւ հեռաւոր հովիտները, եւ յոյսի ճրագը կը վառէր մոխրացած սրտերուն մէջ: Անծանօթ նոր Հայր կ'անցնէր Հայոց աշխարհէն եւ գետնատարած հայութիւնը զայն կ'ընդունէր որպէս իր հարազատ զինուորը, ասպետը, իշխանը, հին իշխանական ոսկորէն ու արիւնէն ուղիղ գծով իրեն հասած, որ ահա լեռները կը թնդացնէր Հայոց քաղաքական ազատութիւնը վերադարձնելու համար:

Այսօր երբ յիսուն եւ եօթը տարին կը լրացնէ այս կուռ կազմակերպութիւնը, նոյն հարազատութեան զգացումներով, զոհողութեան պատրաստ, փնտակից մեր ժողովուրդի գոյութեան եւ պահպանման, վճռական ու կորովի՝ ի խնդիր հայ ժողովուրդի եւ Հայրենիքի կատարեալ ազատութեան, իր ազատագրական պատգամը կը բերէ հայ բազմութիւններուն եւ հարազատութեան խորունկ հաւատքով գրկաբաց կ'ընդունուի հայզանգուածներէն: Տարուէ տարի, տասնամեակ, սերունդներ կուգան ու կ'անցնին, եւ սակայն նորահաս սերունդը վարարուն գետի մը հոսանքին պէս կուգայ ու կը միանայ արդէն գծուած ազատութեան ճանապարհին՝ երէկն ու այսօրը իրարու ձուլելու, կամքերը մեկտեղելու, եւ բոլոր ուժերը համախմբելու վաղուան գոյամարտին համար:

Կատարեալ ու պայծառ իր ազատագրական նպատակով, կատարեալ իր անձնուրացութեամբ, կատարեալ իր մտքի եւ բազուկի վճռականութեամբ՝ Դաշնակցութիւնը իր հասուն տարիքին մէջն է: Ու իր ամբողջական ուժով կազմակերպութիւնը ինքզինքը նուիրաբերած է հայ ժողովուրդին որպէս անոր փէտային. ու կը մնայ անոր արթուն պահակը, առանց սակարկութեան նստելու կեանքի եւ մահուան հետ, միայն թէ հայ ժողովուրդը պահէ իր յաւիտենական գոյութիւնը, ապրի ազատ ու անկախ եւ անոր կամքը բռնութեան ամէն կապանքէ ազատ ըլլայ:

Հայ ժողովուրդը հաւաքական մտածումներ եւ ապրումներ ունի, խորունկ եւ խորհրդապաշտ ոգի մը ունի, շատ անգամ չըմբռնուած, շատ անգամ արհամարհուած, բայց այդ խորունկ հոգեկան աշխարհին մէջ հայ ժողովուրդն իր ազատութեան եւ անկախ հայրենիքին կը ձգտի եւ այդ ժողովուրդը իր երեւակայութեան մէջ իր ասպետներն ունի, իր հին սպարապետներն ունի, իր հրաշագործ սուրբերն ու Սասունցի Դաւիթներն ունի: Նեղ օրերուն դժուարին օրերուն, ճակատագրական օրերուն, հայ ժողովուրդի ալեկոծ սրտին ու մտքին մէջ այդ հրաշագործ ասպետը կ'անցնի իր հրեղէն ձիով, որ հարազատ է իրեն, որ չի դաւաճաներ իրեն, որ իր կեանքը հրդեհի մէջ կը նետէ այդ տառապահար ժողովուրդին համար:

Վստահ եղէք, հազար երդում կ'ընեմ ձեզի, վստահ եղէք որ այդ ասպետին անունը եթէ հարցնէք, հայ ժողովուրդը դժուար օրերուն, ձեզի պիտի պատասխանէ.—ԱՆՈՐ ԱՆՈՒՆԸ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ Է:

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

Անխորհուրդ գործունէութիւն..

Մօտ երկու տարի առաջ, երբ Սովետական Հայաստանէն հասաւ զանգուածային ներգաղթի արտօնող պաշտօնական հեռագիրը, խելացնոր խանդավառութիւն մը համակեց Հայութիւնն առհասարակ ու յատկապէս Սուրիոյ եւ Լիբանանի զոյգ գաղութները: Այդ շարժումը չունէր տակաւին յարանուանական եւ կուսակցական բնոյթը զոր ապա ստացաւ. հետեւաբար Հայերս՝ անխտիր՝ ոգեւորուեցանք: Ծանրախոհ ու հեռատես ազգայիններ սակայն համամիտ չէին երբեք՝ յարուցուած աղմուկին. կարելի էր եւ պէտք էր կազմակերպել ներգաղթը առանց հապճեպի, առանց շփոթի եւ՝ մանաւանդ մեծ փափկանկատութեամբ խղճմտօրէն խուսափելով երկար տարիներ մեզ հիւրընկալող ժողովուրդներուն դիւրազգած արժանապատուութիւնը վիրաւորելէ եւ, դեռ աւելի մեծ շրջահայեցութեամբ, ազգովին չնետուելով Խորհրդային Միութեան դիրկը եւ Դաշնակիցներու միջեւ լարուածութեան մը հաւանականութիւնը աչքէ չկորսնցնելով:

Բայց ո՞վ կրնար խօսք հասկցնել մեր նորելուկ քաղաքագէտներուն, անփորձ ու անխոհեմ ազգասէրներուն եւ թթու կուսակցականներուն, որոնք կարծես անսխալականութիւն զգեցած, տիրաբար կը պատգամէին թէ յաղթական Ռուսիոյ կամքին ու զօրութեան ոչինչ կարող է դէմ դնել: Ո՞վ կը յանդգնէր ամենադոյզն վերապահութեան ստուերն անգամ յայտնաբերել. իսկոյն «ազգատեացի եւ խաւարամիտ յետադիմականի» պիտակը կը ստանար:

Ժամանակը սակայն ու դէպքերը եկան անգամ եւս փաստելու թէ Հայը, իբր ազգ, հակառակ իր պատկառելի հնութեան, շատ հեռու է տակաւին իր անհատական աչքառու խելքին վայել՝ քաղաքական հասունութիւնն ունենալէ:

Ընկերային ու բարոյական տեսակէտէն անկախաբար իսկ, տարրական խոհեմութիւնը եւ շրջահայեցութիւնը կը պահանջէին որ փոքրիկ ազգերը, հետեւաբար եւ Հայերս, ամէն գնով ջանայինք ազգովին մէկ կամ միւս կողմը չանցնիլ: Արդար ըլլալու համար, ըսենք անմիջապէս թէ լուրջ ազգայիններ փորձեցին հակազդել հաւասարակշռութիւնը վերահաստատել: Սակայն, պարագաներու բերմամբ եւ «յառաջդիմական» վարձկան գործակալներու համած դժոխային վայնասունին պատճառով, անլսելի եղաւ բանականութեան ձայնը:

Աւելի առաջ գացին մէկ օրէն միւսը դիւանագէտի փոխակերպուած կարգ մը ազգայիններ, առեւտրական, գործարանատէր, խմբագիր, բժիշկ ու եկեղեցական, որոնք քայքայման կանխամտածուած դիւային ծրագրի մը անգիտակից գործիքները դարձած, Միացեալ Նահանգներու սիրտը կազմող Նիւ Եորքի մէջ «Համաշխարհային Հայկական Գոնկրէս», շռնդալից անունով կատակերգութիւնը խաղացին, առանց նախատեսելու՝ թէ իրենց եւ իրենց հարեւաններուն նման քայլերը ողբերգական հետեւանքներ կրնային ունենալ:

Ձենք կրնար լռութեան տալ արտասահման մնացողներուն ողբալի վիճակը: Նախ եւ առաջ,

Գիտական անկիւն

★ Գերմանական թեղեկատու գործակալութեան համաձայն, Շլէզվիկ Հոլշթայնէն՝ Տօքթ. Օլտահաուզըն նոր դեղ մը հնարած է, բուժելու համար մանկական անդամալուծութիւնը (poliomyélite)։ Այդ դեղին շնորհիւ կարելի է քանի մը վայրկեանէն առաջքն առնել անդամներուն եւ ողնայարին անդամալուծութեան, եթէ ներարկումը կատարուի ժամանակին, այսինքն՝ մարմինի ջերմութեան երկրորդ բարձրացումէն առաջ։

Այդ դեղը, որուն գիտական անունակոչումը «argophanphshausen» է, «կլիւքօզ»ի լուծոյթ մըն է, որ կը պարունակէ այլազան տարրեր ի մէջ այլոց արծաթ։

Այս առթիւ, գերմանական գործակալութիւնը կ՚աւելցնէ թէ մինչեւ հիմա յիշեալ դեղէնխիստ փոքր քանակութիւն մը միայն տրամադրելի է, որովհետեւ նախնական նիւթերու գործածութեան համար մասնաւոր արտօնագրի պէտք կայ անգլիական գրաւման բանակի հրամանատարութեան կողմէ, որպէսզի կարելի ըլլայ ընդարձակ սահմանի մը մէջ զարգացնել դեղին արտադրութիւնը։

★ Ամերիկեան զինուորական իշխանութիւնները վերջերս Ալպերտինի մէջ բոլորովին նոր զէնքերու ցուցադրութիւն մը ըրին։

Ամէնէն զգայացունց նորութիւնը կը կայանայ ելեկտրական մեծածաւալ գործիքի մը մէջ, որ երեւան կը հանէ ռումբերը եւ օդին մէջ անոնց գծած շաւիղը կը վերարտադրէ պահպանակի մը վրայ։

Ցուցադրուած է նաեւ մեծ զօրութեամբ օժտուած հեռադէտ մը, որ կը թոյլատրէ քննելու պարզ աչքով անտեսանելի օդանաւերուն թռիչքը։

Կեղծ պատերազմի մը ընթացքին կ՚արձակեն ծակող ռումբ մը, որ հրալից փամփուշտի դրութեամբ կրնայ ամէնէն կարծր պողպատէ արգելքները ծակել։ Այդ ռումբը անկումի առեն իր արագութիւնը աւելցնելով, մեծապէս կ՚աւելցնէ նաեւ թափանցումի կարողութիւնը։

Պատերազմիկ զինուորներուն անհատական պաշտպանութեան համար ալ հնարուած է ալիւմինիումէ եւ նիլօնէ պատրաստուած նոր տեսակ զրահ մը, որ 11 միլիմեթրնոց գնդակներուն թափանցումը կ՚արգիլէ։

★ Պէրկամի նահանգին Լէֆֆ բարձրաւանդակին վրայ հարիւր մեթր խորութեան մէջ գտնուող բրածոյ ածխահանքի մը մէջէն երեւան հանած են փիղի մը կմախքը, որ կը կարծուի թէ 400.000 տարուան հնութիւն մը ունի։ Միլանոյի բնագիտութեան թանգարանին երկրաբան՝ Փրոֆ. Վէնցօ կ՚ըսէ թէ այդ փիղը «հարաւարնակ փիղեր»ու ցեղին պատկանող հնադարեան բրածոյ մըն է։

Հ. ՏԻՐՈՍԿԻ

Կրավչենկոյի յայտնութիւնները

— Քրէմլին կամբաստանէ թէ Ամերիկա եւ Անգլիա կ՚ուզեն Մարշըլի ծրագրին միջոցով ոտնակոխ ընել Եւրոպայի պզտիկ ազգերու անկախութիւնը։ Այս կէտին մէջ Քրէմլին կը հետեւի Հիթլէրին այն իմաստով որ իր հին դաշնակիցները կ՚ամբաստանէ այնպիսի յանցանքներով զորս ինքը կը գործէ։ Քրէմլին արտաքին աշխարհին կը պոռայ «գողը բռնեցէք, բայց ինքն է որ Արեւելեան Եւրոպայի ազգերէն կը խլէ անոնց ազատութիւնը, իր մէջ կ ձուլէ այդ ազգերը մէկը միւսին ետեւէն՝ տալով եւ այն տեսակ քաղաքականութիւնով մը որուն մէջ կայ անուշութիւն եւ սպառնալիք։ Այդ ձեւով ան յաջողած է ի վեր հանել խորհրդային նոր ժողովրդավարութեան միջոցները եւ Եւրոպան երկուքի բաժնել։

Ստեղծուած կացութիւնը հետեւեալն է. խորհրդային պլօքին մէջ — որ կրնայ մէկ վայրկեանէն միւսը զինուորական պլօքի մը վերածուիլ — գոյութիւն ունի տնտեսական, քաղաքական եւ ռազմական գործակցութիւն մը։ Քրէմլինի, քաղաքական պիւրօն, հաւատարիմ իր ընդհանուր քաղաքականութեան կը հետեւի խորտ ու բորտ ճամբու մը որովհետեւ ան կրնայ իր ուզած առենը փոխել իր ռազմավարութիւնը։ Ատոր համար է որ սկսած է աշխատիլ իր հին դաշնակիցներուն հետ։ Բայց ան երբեք չէ հրաժարած, երբեք պիտի չի հրաժարի, իր ազատ կամքով, իր գլխաւոր նպատակէն որ համաշխարհային յեղափոխութիւնն է։ Ասիկա չհասկնալ կը նշանակէ զարհուրելի սխալ մը գործել։

— Պ. Քրավչէնքօ շատեր այս երկրին մէջ կ՚երեւակայեն որ համաձայնավարութեան խնդիրը կը լուծուի Խ. Միութեան եւ Ամերիկայի միջեւ, խաղաղ յարաբերութիւններ կը վերահաստատուին սպառողական քաղաքականութեամբ։ Անոնք ամէն բան կը յուսան Սթալինի մահէն՝ պիտի ուզէի իմանալ թէ Սթալինի մահէն վերջ արդեօք զգալի փոփոխութիւն մը յառաջ պիտի գա՞յ Խ. Միութեան եւ Արեւմտեան պետութեանց յարաբերութեանց մէջ։

— Ո՛չ։

— Դերերու նոր բաշխում մը տեղի պիտի ունենայ եւ նոյնիսկ բեմին յարդարանքը պիտի փոխուի։ Ներկայացումը պիտի շարունակուի նոյն ձեւով։ Քաղաքական Պիւրոյի անդամներուն ինչպէս նաեւ Սթալինի եւ Մոլոթովի մահերը նոյն ձեւով ալ վրայ հասնին իրականին մէջ որեւէ փոփոխութիւն պիտի չի մտցնեն Քրէմլինի ներքին թէ արտաքին քաղաքականութեան մէջ։ Պիտի ստեղծուի քաղաքական նոր պիւրօ մը որ պիտի մնայ հաւատարիմ համայնավար վարդապետութեան։ Այս նոր քաղաքական վարդապետութիւնը պիտի աշխատի համաձայն այդ վարդապետութեան եւ պիտի շարունակէ համաշխարհային յեղափոխութեան պայքարը։ Կացութիւնը կը փոխուի միայն այն առեն երբ խորհրդային վարչաձեւը ջնջուի իբրեւ կառավարական սիսթեմ։ Այս տեսակէտէն որեւէ պատրանք անօգուտ է։

— Կրնայի՞ք ըսել թէ ով կրնայ ըլլալ Սթալինի յաջորդը։

— Որ եւ է կասկած չունիմ որ եթէ Սթալին մեռնի վաղը իրեն պիտի յաջորդէ Մոլոթովը։

— Իրա՞ւ.

— Վայրի բողկը պղպեղէն աւելի անուշ պիտի չըլլայ։

— Ուրեմն ձեր կարծիքով երբ Մոլոթով իշխանութեան գլուխ գայ որեւէ փոփոխութիւն տեղի պիտի չունենայ։

— Խ. Միութեան մէջ գաղտնի խմբաւորումներ կա՞ն կառավարութեան դէմ։

— Այդ խմբաւորումները շատ կարեւոր են հոգեբանական տեսակէտէն, բայց կարելի չէ կազմակերպութեան մասին խօսիլ։ Երբ իմ եօթը օգնականներս գործարան կուգային զիս տեսնելու, չէի կրնար անոնց հետ բացէ ի բաց խօսիլ, որովհետեւ չէի հաւատար որ անոնցմէ մէկը զիս պիտի չմատնէր։ Իրերու այս կացութիւնը ընդհանրական է խորհրդային ոստիկանական պետութեան մէջ։ Մի մոռնաք որ ցարերու ոստիկանութիւնը տղայական խաղալիք էր բաղդատմամբ այսօրուայ գաղտնի ոստիկանութեան։ Մի մոռնաք որ ներքին նախարարութեան եւ պետական ապահովութեան նախարարութեան տրամադրութեան տակ կան մէկ միլիոն հոգի։ Անոնք հրասայլեր ունին, օդանաւեր ունին, ամէն բան ունին։

— Ուրեմն ձեր կարծիքով ներքին յեղափոխութեան որեւէ յոյս չկայ։

— Ո՛չ։ Ժողովուրդները իրենց սեփական միջոցներով որեւէ յեղափոխութեան չեն կրնար սարքել։

— Որեւէ կարելիութիւն չկա՞յ։

— Ոչ, որեւէ կարելիութիւն չկայ երկրին մէջ։

— Ի՞նչ կը մտածէք Ամերիկայի մէջ հաստատուած հակահամայնավար ձայնասփիւռի յայտագրի մասին։ Որեւէ արդիւնք կրնա՞յ տալ։

— Եթէ իմ ձեռքէս գար միլիոններով տոլար կը ծախսէի խորհրդային վարդապետութեան փրոփականտին դէմ, բայց ես հիմնովին կը փոխէի կատարուած աշխատանքները, ուրիշ ոչ մէկ նպատակ արժանի է նիւթական այսպիսի զոհողութեան։ Ձեզի կ՚ուզեմ տալ օրինակ մը որ թէ զաւեշտական է եւ թէ ողբերգական։ Ես այստեղ տեսայ Ամերիկա անունով թերթ մը — ռուսական լեզուով — որ ձեր խնամքով Ռուսաստան կը ղրկուի։ Տեսայ այդ հրատարակութեան քանի մը թիւերը, որոնք ընդհանրապէս երկրորդական եւ անօգուտ խնդիրներու մասին կը խօսին։ Տեսայ թիւ մը, որուն մէջ էջերով կիներու գլխարկներու նկարներ կային, այս գլխարկները պատրաստուած էին Հօլիւուտի նորաձեւութեամբ եւ անոնց վրայ կային դդումներ եւ ուրիշ առարկաներ։

Շատ ծիծաղելի բան էր։ Կային նաեւ կօշիկներու եւ շրջազգեստներու ծանուցումները։ Կրնայի ուրիշ օրինակներ ալ տալ։ Ողբերգական կը գտնեմ որ Ամերիկայի մէջ կեանքը այնքան հարուստ է որ անհրաժեշտ կը նկատուի այդ բանը ներկայացնել այդ ժողովուրդին։ Ինչո՞ւ այսպէս կ՚ընէք։ Ասիկա հակախորհրդային քարոզչութիւն չէ, ընդհակառակն։ Պէտք է փոխել այդ քարոզչութեան ձեւերը, պէտք է ըլլալ աւելի անկախ։ Երբ քաղաքական Պիւրօն հակաամերիկեան քարոզչութիւն կը կատարէ, երբեք չի հետաքրքրուիր թէ ամերիկեան կառավարութիւնը համաձայն է թէ ոչ։ Բայց երբ ամերիկեան կառավարութիւնը քարոզչութիւն կ՚ընէ, էջերով բան կը գրէ բացատրելու համար թէ ինչպէս պիտի շարժի, իր գլխաւոր մտահոգութիւնն է իմանալ թէ քաղաքական պիւրօն ինչ պիտի ըսէ այդ մասին։

— Ուրեմն ձեր կարծիքով Սթալինին հետ համաձայնելու պէտք չկայ։ Խորհրդային վարչաձեւ կազմակերպելու համար։

— Ոչ, պէտք չկայ։ Խորհրդային վարչաձեւը ոչ մէկ խղճահարութիւն ունի իր քարոզչութեան մէջ։

Այս վերջինը զարհուրելի վտանգ մըն է եւ պէտք է լրջօրէն ուսումնասիրել։ Պէտք է հակազդող միջոցներ գտնել։ Բաւական չէ նիւթական միջոցներով Եւրոպայի ժողովուրդները գոհացնել Խ. Միութեան դէմ հանելու համար զանոնք։ Խ. Միութեան յարձակողականը ոչ միայն նիւթական է այլեւ գաղափարական։

(5)

հանրային անվստահութեան առարկայ դարձանք մէնուրեք, կասկածելի կը նկատուինք եւ օտար պետութեան մը գործակալները։ Այն ամէն տեղ՝ ուր չեն ակնածիր մեր ենթադրեալ պաշտպանէն, ինչպէս Միացեալ Նահանգներու մէջ, մեզ հրապարակաւ «ապերախտ Հայեր» կը կոչեն. պաշտօնական անձեր կը հեռագրեն երկրին ղեկավարներուն «սրտապղարար խնդրելով որ կառավարութիւնը իր կարելին ընէ արագ կերպով դուրս հանելու համար այս ապերախտ Հայերը, պահանջելով նաեւ որ վտարուին այս Հայերը եւ անոնց այս երկրին մէջ ունեցածները սառեցուին», (Հայրենիք, 24 Հոկտեմբեր)։ Այս է կացութիւնը Ամերիկահայ ծաղկեալ գաղութին ոչ շատ նախանձելի արդարեւ։ Նոյնքան եւ աւելի ծանրակշիռ է Արժանթինեան կառավարութեան հակազդեցութիւնը. «Ձախակողմեան տարրերու անխորհուրդ գործունէութեան հետեւանքով արգիլուած է Հայերու մուտքը Արժանթին... Պուէնոս Այրէսի Հայ Կեդրոնը կասկածելի դարձած է... Պարկեշտ իրենց անցեալով գնահատուած շատ մը հայրենակիցներ ալ, իբր հետեւանք երկրին մէջ ձախակողմեան Հայերու ելոյթներուն, դադրած են այլեւս վայելելէ այն վստահութիւնը որով պատուուած էր հայութիւնը աւելի քան քառորդ դար, այդ երկրին մէջ» (Արմենիա)։ Իսկ Եգիպտահայ գաղութը... ան պարտի դիմակալել անվստահութեան համաճարակը եւ ներգաղթելու հապճեպին զոհ չուրջ հազար հայազգիներու, «որոնք ներկայիս ղրկուած են կեանքի տարրական յարմարութիւններէն, ապահովել մէկ քանի ամիսներու տանելի կեանք մը» (Արեւ, 29—10—47)․ «անոնց կացութիւնը չուտով աղէտի շրջանին մէջ կարող է մտնել, եթէ անմիջական եւ կարիքին համապատասխան օժանդակութիւնը չհասնի... կացութիւնը բացառիկ է եւ բացառիկ միջոցներով միայն պէտք է դիմագրաւել զայն» (Արեւ 4—11—47)։ Եւ խորհիլ թէ այս դժնդակ կացութեան մատնուած ազգայինները «մէկ քանի օր առաջ կը մասնակցէին մեր խանդավառութեան եւ ազգային նպատակներու համար կամաւոր զոհողութիւններուն» (Արեւ 29—10—47)։ Այլ խօսքով բարեկեցիկ Հայեր էին։ Եւ ինչո՞ւ այս անկումը, ո՞վ է յանցաւորը։

Ներգաղթելու համար տուն տեղ ծախած, պաշտօն ու գործ ձգած, շաբաթներէ ի վեր ակնդէտ կը մնային յաճախ աւետուած բայց երբեք չժամանող Բոպետային, որ Կարմիր Դրախտ պիտի փոխադրէր զիրենք։ Հասաւ վերջապէս ան, բայց Եգիպտոսը համաճարակի շրջան յայտարարուելէ երկու օր յետոյ, ու անոնք մնացին անտուն ու անգործ, «մէկ օրէն միւսը անոնց վիճակուեցաւ զրկուածներու անբնականոն կեանքը» (Արեւ, 29—10—47)։ Ահա եղելութիւնը։ «Դժբախտութիւն կը յարէ «Արեւ», որուն համար ոչ ոք կարելի է հանդիստ խղճով մեղադրել»։ Կարելի չէ սակայն, «Հայու սրտով, առանց չարամտութեան եւ ներքին մոլուցքի», չնշմարել անցած տարի Սուրիոյ եւ Լիբանանի՝ այս տարի ալ Եգիպտոսի գաղութին համար կրկնուող երեւոյթը. անցած տարի, ցուրտը պատրուակ ծառայեց, այս տարի ալ քոլերայի համաճարակը, բայց անցած տարի եւ այս տարի եւ միշտ եւ ամէնուրեք թաքուն նպատակն է միեւնոյնը, գաղթահայութիւնը տարրալուծել, թշուառութիւն ստեղծել, մարքսիստ համաճարակին առակ գետին պատրաստելու դիտումով։ Անցած տարուան ցուրտը սկսած էր ներգաղթի դադարումէն շատ առաջ եւ սակայն բազմութիւնները տոքի հանելու եւ անմիջական մեկնումի պատրաստութեան հրամաններ տեղացնելու արգելք չեղաւ ան. զուտ պատրուակ էր։ Զուտ պատրուակ է նաեւ այս տարուան քոլերան, վասնզի Եգիպտոսի այնքան միլիոն սանդիմեթր չինուկ նուիրող Ռուսիոյ համար՝ դոյզն խաղալիք էր հազարի մօտ ներգաղթող Հայեր պատուաստել, ծովային ճամբորդութեան ընթացքին բժշկական հակակշռի ենթարկել եւ սրբուած ու անվնաս ցամաք հանել Պաթում, փոխանակ զանոնք մատնելու այս անելին։

19—11—47

« ՄԱՍԻՍ»

ՍՏԱՑԱՆՔ

Տ. ԳԷՈՐԳ ՔՀՆՑ. ՆԻԶԱՄԵԱՆԻ 1948ի Ժողովրդական Տարեցոյցը որ բացի օրացոյցի բաժինէն կը պարունակէ գրական ու հետաքրքրական նիւթեր։ Գին 200 Ֆրանք։ Դիմել հեղինակին՝ 6, rue Elysées des Beaux – Arts, Paris (18)։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈԼՍԷՆ կը տեղեկացնեն թէ ռումանական դեսպանատան պաշտօնեաներէն եօթը հոգի, դեսպանին հրահանգով Պուքրէշ վերադարձուած են՝ մաքրագործումի ենթարկուելու համար:

ԻՐԱՆԻ նախորդ վարչապետը, Ղավամ Էս Սալթանէ որ Դեկտեմբեր 10ին պաշտօնազուրկ եղաւ, երկուշաբթի օր ձերբակալուեցաւ այն պահուն երբ կը փորձէր օդանաւը առնել՝ Ամերիկա երթալու համար: Ցուցարարներու մեծ բազմութիւն մը օդակայան գացած էր: Ամբաստանուած է որ իր պաշտօնավարութեան ընթացքին, բանտարկած էր իր քաղաքական հակառակորդները: Կարգ մը շրջանակներու մէջ յանցանք կը նկատեն զինքը թէ Ռուսիոյ հետ, Ապրիլ 1946ին կնքուած քարիւղի համաձայնութիւնը չեղեալ յայտարարելով, Իրանի դէմ հանած էր Մոսկուայի կառավարութիւնը:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ոստիկանութիւնը երկուշաբթի օր Նիւ Եորքի մէջ ձերբակալեց Աթէնքի երկու համայնավար թերթերուն «Րիզոսփասթիս» եւ «Էլէֆթերիա Էլլատա»ի Միացեալ Ազգերու թղթակիցը: Վերոյիշեալ թերթերը փակուած էին Հոկտեմբեր 18ին:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ թաղապետական ընտրութիւնները տեղի ունեցան կիրակի օր: Քուէարկողները մասնակցեցան հարիւրին հարիւր համեմատութեամբ եւ բոլոր քուէները շահեցաւ մարաջախտ Ստալինը:

ՔՈՒԼԵՐԱՅԻ դէպքեր պատահած են Հարաւային Սուրիոյ մէջ: Իշխանութիւնները խիստ միջոցներ ձեռք առած են: Ժողովուրդը պիտի պատուաստուի Դամասկոսի մէջ: Հարիւրաւոր բժիշկներ անմիջապէս վարակեալ շրջանները գացած են: Արաբական Դաշնակցութեան շրջանակները շատ մտահոգ են որ համաճարակը պիտի ուշացնէ իրենց զինուորական պատրաստութիւնները: Եթէ համաճարակը ծաւալի, արաբական բանակը պիտի տեղափոխուի Լիբանան կամ Անդրյորդանան:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ ձերբակալուած է ռուս զինուոր մը որ ծեծելով սպաննած է 23 տարեկան Ամերիկացի զինուոր մը: Ոստիկանութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Ռուսը իր ոճիրը գործած է բռունցքներ եւ աքացիներ իջեցնելով դժբախտ երիտասարդին գլխուն:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար բանակը մեծ յարձակողականի մը սկսած է Մուկտէնի (Մանչուրիա) մէջ: Ապստամբ ուժերը անցեալ շաբթու յարձակած են երկաթուղիի գիծերուն վրայ:

ԿԵՂԾ ՏՈԼԱՐՆԵՐ եւ սթերլիններ շրջաբերութեան հանուած են Մարսէյլի մէջ՝ դրամանենգներու կողմէ: Ոստիկանութիւնը վեց հոգի ձերբակալուած է:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԷՆ կը հաղորդեն որ համաձայն կարգ մը դիտական շրջանակներու կարծիքին, Ռուսերը հնարած են հրթիռ մը որուն «արագութիւնը եւ հասողութիւնը սահման չունին»: Իսկ Ամերիկացի գիտունները շինած են օդանաւ մը որ «ձայնէն աւելի արագընթաց է»: Այս երկու լուրերն ալ հաստատուած չեն:

ԻՐԱՆԻ վարչապետ նշանակուած է Իպրահիմ Հաքիմի, խորհրդարանին նախագահը: 75 տարեկան է եւ խուլ: Իր ուսումը կատարելագործած է Ֆրանսայի մէջ:

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՐԺԷ «Ժամանակը» Ամերիկայի եւ Խորհրդ. Միութեան մէջ: Այդ մասին մասնագիտական տեղեկութիւններ կուտայ ամերիկեան «Թայմ» շաբաթաթերթը: Ահաւասիկ թէ միեւնոյն ապրանքը արտադրելու համար որքան ժամանակի պէտք կայ երկու երկիրներուն մէջ — մէկ լիվռ հաց Ամերիկայի մէջ կ'արտադրուի եօթը վայրկեանէն, Ռուսիոյ մէջ 70 վայրկեանէն, ճերմակ ալիւր՝ Ամերիկայի մէջ հինգ վայրկեանէն, Ռուսիոյ մէջ 79 վայրկեանէն, կարագ՝ Ամերիկա 48 վայրկեանէն, Ռուսիա 10 ժամ 42 վայրկեանէն: 12 հաւկիթ՝ Ամերիկա 38 վայրկեան, Ռուսիա 4 ժամ 57 վայրկեան, օճառ հինգուկէս վայրկեան, եւ մէկ ժամ 39 վայրկեան, ձեռք մը հագուստ 25 ժամ 20 վայրկեանին, Ռուսիա 580 ժամ 15 վայրկեան:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ «Փրավտա» եւ «Իզվեստիա» թերթերը հանրութեան մասնաւոր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեն «այն օտար լրտեսներուն վրայ որոնք աննախընթաց գործունէութիւն ցոյց կուտան վերջերս մեր երկրին մէջ»: Աչալուրջ եղէք եւ նայեցէք որ պետութեան գաղտնիքները երեւան չելլեն, կը յանձնարարեն երկու օրկանները:

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ Ծնունդի տօնին առթիւ իրենց տուներուն մէջ պիտի հիւրասիրեն 150.000 գերման պատերազմական գերիներ: Այս վերջինները իրենց կայաններէն Լոնտոն պիտի գան ձրիօրէն:

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1էն սկսեալ հացի բաժնեչափը պիտի ջնջուի Ֆրանսայի այն գիւղական շրջաններուն մէջ ուր իւրաքանչիւր աւանի բնակչութիւնը 5000էն աւելի չէ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Ծրջ. Կոմիտէին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 56րդ տարեդարձը կը տօնուի Մարսէյլի մէջ յառաջիկայ շաբաթ իրիկուն 27 Դեկտեմբեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Պրէպան Մարսէյլի ընդարձակ սրահներուն մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Մանուկներու օրը

Լիոնի Կ. Խաչի մասնաճիւղի ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ առթիւ կազմակերպած Նոր Տարուայ հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 27 Դեկտեմբերին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին — 257bis, Rue Boileau, salle Etienne Doletի մէջ: Տօնածառ եւ նուէրբաշխութիւն: Տրամախօսութիւն (մէկ արար) Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ: Հայկական պար եւ երգ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՅԱՌԱՋԻԿԱՅ 25 Դեկտ. Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցին տեղի պիտի ունենայ Նիկոմիդիոյ Շրջանի վաստակաւոր առաջնորդ հանգուցեալ Ստեփաննոս Սրբազանի հոգւոյն Ս. Պատարագ, երգեհոնով, եւ հոգեհանգիստ:

Կը խնդրուի բոլոր ազգայիններէ ներկայ գտնուիլ:

Ս. ԷԹԻԷՆԻ Կապոյտ Խաչի սանուհիներու պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 27 Դեկտեմբեր, շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Hôtel Forezի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը նուագէ José Claudeի հռչակաւոր նուագախումբը: Զանազան անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ:

ԳՐԱՒՈՒԱԾ ՕՐ — Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ փետրուար 15ին Hôtel Continentalի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Մարսէյլի Վասպուրականցիներու միութեան կողմէ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ – ԽՆՋՈՅՔ «Ծնունդի եւ Կաղանդի» առթիւ, 25 Դեկտեմբեր ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, 66 rue d'Aubagne, Սալ Մազըեօ: Գեղարուեստական բաժին, հաճելի անակնկալներ, պար օրքեսթրով, ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Կաղանդի նուէրներու բաշխում բոլոր մանուկներուն: Կը հրաւիրուին Վասպուրականցիները եւ բարեկամներ: Անոնք որ հրաւէր չեն ստացած, նկատեն այս յայտարարութիւնը իբր այն:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը, Մանուկներու Օրուան առթիւ կազմակերպած է նուէրաբաշխութիւն մը, 28 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Սէյքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ: Պիտի ըլլան երգ, պար եւ արտասանութիւններ, աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ: Կը նախագահէ ընկերուհի Տիկին Բերուզ Վարդանեան (Ամերիկայէն): Կը խօսի ընկեր Ս. Գալուստեան: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՀԱՆԴԷՍ – ՏՕՆԱԾԱՌ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Մանուկներու Օր»ուան առթիւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի երեկոյեան դասընթացքի երկսեռ աշակերտներուն կողմէ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: 11 rue Branly, 28 Դեկտ. Կիրակի ժամը 3ին:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Յայտնի դիւցազներգութիւնը, շարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք: Կր գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ: Տպ. Պէյրութ, 1947:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն Ծնունդի եւ Նոր Տարիին առթիւ կազմակերպած է ընկերական խնճոյք մը որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 28ի կիրակի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé:

Երգ, պար, գեղարուեստական յայտագիր եւ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները իրենց ընտանեկան պարագաներով: Մուտք ընթրիքով միասին 150 ֆրանք:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարդանեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները անխտիր, ուրբաթ 26 Դեկտեմբեր, ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78bis rue Rabelais: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի միասին բերել անդամատոմսերը:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, «Հրայր» ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատոմսերով:

SURPRISE PARTY

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը սարքած է, հաւաքոյթ մը (Surprise party) Place Condorcet, 99 rue de la Libération, Bourg la Reine, Salle Garceau:

Autobus 188, métro Bourg la Reine: Այս կիրակի 28 Դեկտեմբեր, ժամը 3էն 10: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերը: Իրենց անդամներով:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fonde en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 25 Décembre 1947 Հինգշաբթի 25 Դեկտ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année Nº 5223—Նոր շրջան թիւ 832 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ՌԷՔԼԱՄ»ՆԵՐՈՎ ԽԱԲԵՑԻՆ

Օրն ի բուն Դաշնակցութեան մեղքերը համբող խայտառակէտ բազմութիւնը «Ծիծառ» հուշակեց այս թերթին դէմ, երբ Նոյեմբեր 19ին կը գրէինք թէ ներգաղթողներու «բազմութիւնը մատնուած է անել կացութեան մը, գրեթէ փողոցը մնացած» :

Տառացի իմաստ վերագրեցին այս քանի մը բառերուն, եւ ծայր տուաւ փողոցային լեզուագործութիւն մը՝ Մարսէյլէն մինչեւ Փարիզ :

Սկսան լրբաշութիւն փառաբանել ներգաղթողներու հանդէպ ցոյց տրուած գուրգուրանքն ու հոգածութիւնը :

Եկած արտի մխիթարանք :

Մենք ոչ մէկ տարակոյս ունէինք որ Մարսէյլի մեր անձնական գաղութը — շատ հիւրասէր— իր կարելին պիտի ընէր գոնէ չափով մը դարմանելու համար հեռաւոր վայրերէ հասնող — եւ յուսախաբ — մեր հայրենակիցներուն անբաղձալի վիճակը :

Ցանոնի արդարութեան, գրեցինք նոյնիսկ որ գուրգուրանք եւ հոգածութիւն ցոյց կը տրուի ներգաղթողներուն հանդէպ՝ Բարեգործականէն եւ ազգային մարմիններէն :

Ի հարկէ պէտք մը տաք ապուր տրուած է ունեւորին թէ չունեւորին եւ գտնուած է քնանալու անկիւն մը, ամէն մէկուն համար, որպէսզի մայթերուն վրայ չփռուէին գիշերը :

Մարդասիրական այդ ծառայութիւնը բաւական չէր, սակայն, դարմանելու համար ողբերգութիւն մը որուն հետեւանքները պիտի ըլլան շատ աւելի աղետալի :

Մարսէյլի մէջ մենք ունինք այսօր մօտաւորապէս չորս հազար հոգինոց ներգաղթողներու բազմութիւն մը որ արտօնութիւն չստացաւ նաւ բարձրանալու :

Այս համբոյքին, թերեւս, կէսը միայն Մարսէյլցի է, իսկ մեծագոյն մասը նաւահանգիստ իջած է Փարիզէն, Լիոնէն, Վալանսէն եւ ուրիշ վայրերէ :

Ծանօթմամբ ու առեւտրական ծախած են իրենց գործը, իրենց տունն ու տեղը եւ բեռ կապած են՝ հաւատ ընծայելով կարգ մը թերթեսոլիկներու հաւաստիքներուն :

Համեստ աշխատաւորը կամ գրասենեակի մը պաշտօնեան, հրաժարական տուած են իրենց փաթթոններուն, դարձեալ հաւատ ընծայելով անպատասխանատու «Հայաստանասէր»ներու խոստումներուն :

— Դուք վար իջէք, մնացածը մենք կը կարգադրենք ...

Ձէ՞ որ դեսպանատան հայազգի պաշտօնեան յանձնարարած է իրենց— Մտէք նաւ, ծառայողի հագուստով, Կարմիր Խաչուհիի հագուստով, դեղագործի հագուստով, եւ մնացէք հոն. Ճանցեալ կարաւանին փորձերը մեծ յաջողութեամբ պսակուեցան ...

Այս անճար բազմութիւնն է որ Փողեաայի մեկնումէն ետք, իսկապէս փողոցը մնացած է եւ իսկապէս անել կացութեան մը մատնուած :

Ո՞ւր պիտի երթայ հիմա այս թշուառ բազմութիւնը որ չանդալից ռէքլամներէ տարուելով, քանդեց իր քսան տարուան բոյնը :

Ի՞նչ պիտի ընէ Մարսէյլի ճամբաներուն վրայ թափառող մեր բանուոր հայրենակիցը եթէ իր Ֆրանսացի գործատէրը մերժէ ետ առնել զինքը :

Պիտի սպասեն երրո՞րդ կարաւանին որ լաւագոյն պայմաններուն մէջ իսկ, տեղի չի կրնար ունենալ մինչեւ յառաջիկայ ամառ :

Դիւրին է Դաշնակցութիւնը ամբաստանել, ամբաստանել եւ զրպարտել :

Մենք չէինք որ պիտի զլանայինք ձեզի այդ դիւային զբօսանքը :

Շարունակեցէք ձեր իժաշուրը, բայց մինչեւ նոյն ատեն, ճար մը գտէք — կարելի եղածին չափ շուտ — որպէսզի չորս հազար հայրենակիցներ — ձեր զոհերը — չպոռան ձեր երեսին .—

— Վատօրէն խաբեցիք մեզի ու տակաւին կը յանդգնիք Դաշնակցութեան վզին փաթթել այս «ջարդն» ալ ...

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԵՐԲԵՄՆ ԷՐ ԼՈՅՍ»...

(Գահիրէի «Յուսաբեր»էն)

Նամակ մը Փարիզէն (8 Դեկտ.) .—

«Երկու օր է միայն որ մեր ցրուիչը սկսաւ նամակ բերել: Թերթի երեսն իսկ տեսած չունինք: Նոյեմբեր 25էն ի վեր ընդհ. գործադուլ, որ սկսաւ Մարսէյլէն, շատ ծանր դէպքերով .— ընդհարումներ, պետական հաստատութեանց գրաւում, մեռեալներ եւ վիրաւորներ: Նոյն պատկերը Վալանսի, Նիսի, Սէնթ Էթիէնի եւ ուրիշ գաւառական քաղաքներու մէջ: Սարսափած ամէն կողմ: Կռիւներ գործադուլներու առջեւ ...

Նոյեմբեր 25էն Դեկտեմբեր 6, ոչ նամակ եւ ոչ թերթ կը ցրուէին, ոչ ալ կ՚ընդունէին: Այժմ կը ստանանք միայն օրը օրին հասածները, իսկ դիզուած կապոցներէն լուր չկայ :

Երկաթուղիները դադրեցան : Կազ, ջուր, ելեկտրականութիւն մասամբ :

Թերթերը կը հրատարակուէին երկու էջի վրայ, իբրեւ հետեւանք թուղթի պակասին: Բաժանորդները թերթ չստացան տասը օր: Արտասահմանի թերթերուն երեսը չենք տեսած տակաւին» :

Շարական մը չա՞րժեր «Լոյս Քաղաքը», որ երազներ հիւսել կու տայ միլիոնաւոր բազմութեանց, առանց ազգի, կրօնի, սեռի եւ տարիքի խտրութեան :

«Երբեմն էր լոյս...»

Բարեբախտաբար կարճ տեւեց այս աննախընթաց ճգնաժամը, որ կրնար փոթորիկ մը պայթեցնել նաեւ մեր գաղութի գլխուն :

ՎԱՐԱԶ

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Ներգաղթի կապուած երկու հարցերու մասին — չուէտական տուներ եւ գոյքերու պահպանում — սպառիչ տեղեկութիւններ ստանալու համար յատուկ տեսակցութիւն ունեցանք Գահիրէի Ներգաղթի Կոմիտէի անդամներէն Պ. Լ. Տաճեանի հետ :

Ստորեւ հարց ու պատասխանի ձեւով կու տանք այդ տեսակցութիւնը :

Հ.— Ի՞նչ վիճակի մէջ է չուէտական տուներու խնդիրը :

Պ.— Այս խնդիրը կարգադրուած է եւ կը գտնուի լաւագոյն ձեռքերու մէջ. մտահոգուելու ոչ մէկ պատճառ կայ :

Հ.— Այս տուներու համար գանձուած գումարը ո՞ւր կը գտնուի :

Պ.— Այս գումարը կը գտնուի հոս, Եգիպտոս, եւ դրուած է Պարքլիս Դրամատան մէջ, հետեւեալ հինգ անուններուն՝ Թեմիս առաջնորդին եւ Պ. Պ. Տիգրան Սերճանեանի, Աւստուր Պօղիկեանի, Արշաւիր Գավալճեանի եւ իմ :

Հ.— Ինչո՞ւ այդ գումարը ցարդ կը գտնուի հոս եւ փոխադրուած չէ Շուէտ :

Պ.— Այդ գումարը Շուէտ պիտի փոխադրենք այն ատեն միայն, երբ Շուէտէն խորհրդային դեսպանէն՝ հեռագիր կը ստանանք այն մասին, թէ տուները արդէն կը յանձնուին, ուստի անհրաժեշտ է դրամները Շուէտ փոխադրել :

Հ.— Կարելի՞ է գիտնալ գնուած տուներու քանակը :

Պ.— Գնած ենք 354 տուն, վերադարձուցած ենք 33 տուներու փոխարժէքը. սակայն նոր տուներու պահանջք կայ. վստահ ենք, որ այս 33 տուները, եթէ ոչ աւելի, նորէն պիտի ծախուին :

Հ.— Գոյքերը ի՞նչ վիճակի մէջ կը գտնուին :

Պ.— Գոյքերը կը գտնուին մաքսատունը, ամենալաւ մթերանոցներու մէջ, յատուկ եւ ապահով հսկողութեան տակ. այդ գոյքերու վրայ կը հսկեն թէ մաքսատան պաշտօնեաները եւ թէ մեր կողմէ կարգուած յատուկ մարդիկ :

Հ.— Կ՚ըսուի թէ ա ձրեւէն փտասուած հակեր կան. որքա՞ն ճիշդ է այս լուրը :

Պ.— Հազարաւոր հակերու մէջ միայն քանի մը հակ, ոչ իսկ լրիւ տասնեակ մը, չափով մը անձրեւաթակ եղած են. այս իմաստով պաշտօնական վկայաթուղթ ունինք :

(ՅՈՒՍԱԲԵՐ)

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԵԼՄՏԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ

Չորեքշաբթի օր Ֆրանսական խորհրդարանը 268ի դէմ 300 ձայնով քուէարկեց ելմտական նախարար Պ. Րընէ Մայէրի տնտեսական եւ ելմտական նոր ծրագիրը՝ կարգ մը բարեփոխումներով: Վիճաբանութիւնները տեւեցին չորս օր: 189ի դէմ 351 ձայնով քուէարկուեցաւ նոյնպէս հարիւրին երեք տոկոսով ու տասը տարիէն գանձելի պարտաւորիչ փոխառութեան առաջարկը :

Արդիւնաբերական, առեւտրական եւ երկրագործական ձեռնարկներէ գանձուելիք շահատուրքը պիտի զեղչուի գծալի համեմատութեամբ: Հարիւր յիսուն հազար պետական ու հանրային պաշտօններ պիտի ջնջուին 1948ին յանուն խնայողութեան: Տարեկան 450.000 Ֆրանքէն աւելի եկամուտ ունեցողներէն պիտի գանձուի բացառիկ տուրք մը (նախապէս առաջարկուած էր 750.000 Ֆրանք) : Առեւտրականներու շահատուրքը պիտի գանձուի հետեւեալ ձեւով .— Հարիւրին 30, եթէ եկամուտը 20.000էն վար է, հարիւրին 40, եթէ եկամուտը 25էն 50.000 է. հարիւրին 50, եթէ եկամուտը 50 հազարէն աւելի է: 1948ի պետական ելմտացոյցին ծախքերու ընդհանուր գումարը պիտի ըլլայ 800 միլիառ Ֆրանք: Այս գումարէն զատ կառավարութիւնը պիտի ծախսէ նաեւ 100 միլիառ Ֆրանք վերաշինութեան համար:

Խորհրդարանական շրջանակներու մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ ընկերվարականներն ու M. R. P.ն կացութեան տէրն են որովհետեւ կրցան արգիլել ընդհանուր գործադուլը եւ ներքին ապստամբութիւն մը: Խորհրդարանէն դուրս, կառավարութեան նոր ծրագիրը գաղջ ընդունելութիւն գտած է ու տակաւին ենթադրողներ կան որ անհաւանական չեն նկատեր զօրավար տը Կոլի վերադարձը :

Կառավարութիւնը օրավարձերը բարձրացնելու ծրագիր մը կը մշակէ :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԱՐԴԷՆ ԱՏԱՄՆ Է

Թուրքիոյ Ազգային Ժողովին «Դեմոկրատ» երեսփոխաններէն Էմին Աքայկէն, երկուշաբթի օր հարցապնդումի ենթարկելով արտաքին նախարարը ուզեց իմանալ թէ կառավարութիւնը ինչ տեսակէտ ունի վերջերս պալքանեան երկիրներուն միջեւ կնքուած համաձայնութեանց մասին:

Արտաքին նախարարը բացատրեց թէ խնդրոյ առարկայ դաշնագիրները պաշտպանողական բնոյթ ունին եւ որեւէ ապացոյց չկայ որ թշնամական նպատակներ կը հետապնդեն: Նախարարը դիտել տալէ ետք թէ կառավարութիւնը տեղեկութիւն չէ ստացած որ վերոյիշեալ երկիրներուն վարիչները Յունաստանի խնդրով զբաղած են, ցաւ յայտնեց որ պալքանեան երկիրներու մամուլը եւ ձայնասփիւռը ոչ-բարեկամական քարոզչութիւն կը կատարեն Թուրքիոյ դէմ եւ չնորհաւորեց թրքական մամուլի ցոյց տուած շրջահայեցութիւնը:

Արտաքին նախարարը բացատրեց նաեւ որ Թուրքիա հաւատարիմ կը մնայ Միացեալ Ազգերու Ուխտին եւ չուզեր մասնակցիլ այն գաղափարական պայքարին որ աշխարհը երկուքի բաժնեց: «Թուրքիոյ քաղաքականութիւնն է ապաւինիլ իր՝ սեփական ուժերուն երկրին անկախութեան եւ հողային ամբողջութիւնը պաշտպանելու համար, սեղմել այն ձեռքը զոր իրեն կ՚երկարեն ուրիշները բարեկամական ոգիով եւ դիմադրել, իր ամբողջ ուժով, այն յարձակումներուն որոնք կը կատարուին իր դէմ» :

ՀՐԵԱՆԵՐԸ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԿԱԶՄԵՆ !

Երուսաղէմէն կը հաղորդեն թէ Հրեաները ժամանակաւոր կառավարութիւն մը պիտի կազմեն յառաջիկայ գարնան՝ վաստակաւոր սիոնական առաջնորդ Տէյվիտ Պէն Կուրիոնի վարչապետութեամբ: Այս մասին պաշտօնական յայտարարութիւն մը ըրած է Հրէական Ազգային խորհուրդը: Ընտրութիւններ տեղի պիտի ունենան տարեգլուխէն անմիջապէս վերջ :

ՀԵԼԼԷՆ ՀՐՈՍԱԿՆԵՐԸ ԱՆՁՆԱՏՈՒՐ

Համաձայն Աթէնքէն ստացուած տեղեկութեանց, հելլէն հրոսակներու խումբ մը չորեքշաբթի օր անձնատուր եղաւ կառավարական ուժերուն՝ կեդրոնական Յունաստանի մէջ: Հարիւրութը հոգի իրենց զէնքերը յանձնեցին Կարփենիսիի մէջ: Անոնց մէջ կային տղաւհար կիներ ու երախաներ որոնք հիւանդանոց առաջնորդուեցան :

Յունական բանակը կը շարունակէ «մաքրագործել» Սամոս կղզին ուր վերջերս տասնըհինգ ապստամբներ սպաննուեցան: Ուրիշ շրջաններու մէջ եւս հրոսակները կը յանձնուին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Վիշինսկիները երէկ եւ այսօր…

(ԽՈՐՀՐԴ. ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ԽՕՍՔԻՆ ԱՐԺԷՔԸ)

«Լքեալ գոյժ» խորագրով մեր խմբագրականին մէջ («Յուս.», 9 Դեկտեմբեր 1947) պարզեցինք բնոյթը այն վրդովիչ յայտարարութեան, որ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Քաղաքական Կոմիտէի 1947 Հոկտ. 24ի նիստին ըրած է Ա. Վիշինսկի՝ Խ. Միութեան փոխ վարչապետը եւ արտաքին գործոց փոխ-նախարարը :

Իր այդ յայտարարութեամբ Ա. Վիշինսկի, խեղաթիւրելով Վրացի երկու ակադեմականներու՝ Ա. Ճավախիշվիլիի եւ Ն. Պերձենիշվիլիի ստորագրութեամբ Թիֆլիսի «Կոմունիստ» թերթի 1945 Դեկտ. 20ի թիւով հրատարակուած պատասխանատու եւ արտակարգօրէն կարեւոր գրութեան մը արժէքը, կը վկայէր, թէ յիշատակուած Վրացի երկու գիտունները կը պահանջեն նաեւ Կարսի միակցումը Թուրքիոյ, ի թիւս Թրքապատկան Վրաստանի ուրիշ հողերու :

Մենք տեսանք, որ վրացի գիտունները իրենց այդ գրութեան մէջ Կարսը վրացական հող երբեք չեն հռչակեր եւ անոր միակցումը Վրաստանի իրենց այդ գրութեամբ երբեք չեն պահանջեր :

Տեսանք, որ Կարսը կը պահանջեն ոչ թէ Վրացի գիտունները, այլ կը պահանջէ Ա. Վիշինսկի, սակայն ոչ թէ Վրաստանի, այլ բուն իսկ Ռուսիոյ համար :

Փաստեր, պատմական իրողութիւններ եւ վաւերաթուղթեր խեղաթիւրելով ու ձեւապէս Վրաստանի անուն տալով — հակառակ Վրաստանի կամքին — Ա. Վիշինսկի իրականին մէջ Ռուսիան նկատի ունէր եւ ռուսական պահանջներ կը հետապնդէր :

Եւ իսկապէս, եթէ խորհրդային վարիչներու աչքին Ճավախիշվիլիներու եւ Պերձենիշվիլիներու բաղձանքը որեւէ արժէք ունի, ապա ի՞նչպէս կ'ըլլայ որ Ա. Վիշինսկի այդքան անփութօրէն փաստեր եւ իրողութիւններ կը շրջափոխէ, Կարսի նման ամրոց մը Վրաստանի պարգեւ տալով, երբ Վրաստան նման պահանջ երբեք ունեցած չէ եւ չունի :

Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, որ Ա. Վիշինսկի «կը մոռնայ» եւ չի տար Հայաստանի անունը, երբ պատմականօրէն, ազգագրօրէն ու քաղաքականօրէն Կարսը գրեթէ միշտ Հայաստանի պատկանած է եւ Կարսի միակցումին պահանջը իր հողերուն միշտ հայ ժողովուրդը դրած է :

Այսպէս կ'ըլլայ այն միակ պատճառով, որ Ա. Վիշինսկիները՝ Վրաստանի եւ Հայաստանի անունները յիշատակելով՝ ոչ Հայաստանի արժէք կուտան եւ ոչ ալ Վրաստանի :

Այս անունները, ի՛նչպէս ըսինք, քօղ են միայն՝ բուն Ռուսիան քօղարկելու եւ անոր ծաւալումի ճամբաները հարթելու համար :

Այսպէս է այսօր, այսպէս էր նաեւ երէկ :

Երէկ, Հայաստանի խորհրդայնացման օրերուն, երբ Ռուսիա եւ Թուրքիա զինակցաբար հիւսիսէն եւ հարաւէն տեղաշարժուեցան դէպի մեր հայրենիքը եւ զինակցաբար գերեզմանեցին անոր ազատութիւնն ու անկախութիւնը, Ի. Ստալին — այն օրերուն ազգութեանց գործերու գործավար — «Պրաւդա»ի 1920 Դեկտ. 4ի թիւով, «Կեցցէ Խորհրդային Հայաստանը» խորագրին տակ կը գրէր.

«Տառապած եւ բազմաչարչար Հայաստանը, որ ողորմածութեամբը Անտանտայի եւ Դաշնակներու մատնուած էր սովի, քայքայումի եւ գաղթի, իր բոլոր «բարեկամ»ներու կողմէ այս խաբուած Հայաստանը այժմ իր փրկութիւնը գտաւ այն բանին մէջ, որ ինքզինք խորհրդային երկիր հռչակեց :

«Ոչ սուտ հաւաստիացումները Անգլիոյ՝ հայկական շահերու այդ «դարաւոր պաշտպան»ի, ոչ Ուիլսընի չարաբաստիկ 14 կէտերը, ոչ Ազգաժողովի շռայլ խոստումները՝ իր կողմէ Հայաստանի ընծայուած «հոգատարութեան» հետ միասին, չէին կրնար — եւ չկրցան — փրկել Հայաստանը կոտորածէ եւ ֆիզիքական բնաջնջումէ: Միայն Խորհրդային իշխանութեան գաղափարը տուաւ Հայաստանին խաղաղութիւն եւ ազգային վերանորոգման հնարաւորութիւն »:

Փաստեր յիշատակելով այս մասին, Ստալին կը գրէր.

«Ահա քանի մը փաստեր, որ Հայաստանը առաջնորդեցին դէպի խորհրդայնացում. Դաշնակներու, Անտանտայի այդ գործակալներու կործանարար քաղաքականութիւնը երկիրը տարաւ դէպի անիշխանութիւն եւ թշուառութիւն: Պատերազմը Թուրքիոյ հետ, որ յղացուած էր Դաշնակներու կողմէ, Հայաստանի ծանր կացութիւնը հասցուց իր ծայրակէտին: Սովէ եւ անիշխանութենէ տառապած հիւսիսային շրջանները Հայաստանի՝ Նոյեմբերի վերջաւորութեան կ'ապստամբին եւ կը ստեղծեն Հայաստանի Յեղափոխական կոմիտէն, գլխաւորութեամբ ընկեր Կասեանի : Նոյեմբեր 30ին Հայաստանի Յեղկոմի նախագահէն ողջոյնի հեռագիր կը ստացուի ընկեր Լենինի անունին՝ Խորհրդային Հայաստանի ծնունդի եւ Դիլիճան քաղաքի գրաւման մասին Յեղկոմի կողմէ: Դեկտեմբեր 1ին Խորհրդային Ազրպէյճանը ինքնակամօրէն կը հրաժարի հիւսիսային շրջաններէն (Հայաստանի.— «Յուս.») եւ կը յայտարարէ Զանգեզուրի, Նախիջեւանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի փոխանցումը Խորհրդային Հայաստանի: Դեկտեմբեր 1ին Յեղկոմը կը ստանայ Թուրք հրամանատարութեան ողջոյնը: Դեկտ. 2ին կը ստացուի ընկեր Օրջոնիկիձէի հաղորդագրութիւնը այն մասին, որ Երեւանի Դաշնակ կառավարութիւնը քշուած է եւ Հայաստանի զօրքերը իրենք զիրենք դրած են Յեղկոմի տրամադրութեան տակ:

«Այժմ Հայաստանի մայրաքաղաքը, Երեւան, կը գտնուի Հայաստանի Խորհրդային իշխանութեան ձեռքը »:

Այս ուրախ լուրերը հաղորդելով՝ Ստալին կ'եզրափակէր.

«Դարաւոր թշնամանքը, որ կար Հայաստանի եւ զինք շրջապատող մահմետական երկիրներու միջեւ, վերջ գտաւ մէկ հարուածով՝ եղբայրական համերաշխութեան հաստատումով Հայաստանի, Թուրքիոյ եւ Ազրպէյճանի աշխատաւորներու միջեւ :

«Թող գիտնան բոլորը, որոնց որ հարկ է գիտնալ, թէ այսպէս կոչուած հայկական «խնդիր»ը, որու վրայ ապարդիւն կերպով գլուխ կոտրած են աշխարհակալ դիւանագիտութեան հին գայլերը, ի վիճակի եղաւ լուծելու ՄԻԱՅՆ (ընդգծումը իրմէ՝ Ստալինէ.— «Յուս.») Խորհրդային իշխանութիւնը :

«Կեցցէ Խորհրդային Հայաստանը»:

Այս աւետիսի վրայէն անցած են ամբողջ քսանըեօթը տարիներ …

Եւ ի՛նչ տարիներ …

Ու «սայլ»ը տակաւին հոն է, ուր ան կեցած էր քսանըեօթը տարիներ առաջ :

Հոն է, իր հին տեղը, հակառակ այն իրողութեան, որ զայն իր տեղէն շարժելու համար հայ ժողովուրդը երկրորդ մեծ պատերազմին եւս շուրջ 300.000 հայ մարտիկներ ռազմաճակատ հանեց՝ անոնցմէ 60—70 հազարին ոսկորները հոս ու հոն փռելով:

Աւելին :

Հակառակ Խորհրդային Ռուսիոյ ազգութեանց գործավարի՝ Ի. Ստալինի գրչով արձանագրուած այն վկայութեան, թէ 1920 Դեկտ. 1ին Խորհրդային Ազրպէյճանը յօժարակամօրէն հրաժարած է մեր հայրենիքի հիւսիսային շրջաններէն եւ զանոնք — Զանգեզուր, Նախիջեւան եւ Լեռնային Ղարաբաղ — փոխանցած Հայաստանի, այս շրջաններէն Հայաստանի մաս կը կազմէ այսօր միայն Զանգեզուրը, որովհետեւ 1920 Դեկտ. 1էն Զանգեզուր արդէն իսկ մեր հայրենիքի սահմաններուն մէջ էր եւ արդէն իսկ անոր անբաժան մասը կը կազմէր :

Իսկ Նախիջեւա՞նը, իսկ Լեռնային Ղարաբա՞ղը, Խորհրդային Ազրպէյճանի — միշտ կարդա՝ Ռուսիոյ — «եղբայրական» խոստումնե՞րը, Թուրք հրամանատարութեան նոյնքան «եղբայրական» ողջո՞յնը, եւ իրեն իսկ՝ Ստալինի փքուռոյց հաւաստիացումնե՞րն ու աւետի՞սը հայ ժողովուրդին …

Հին ու ծանօթ պատմութիւններ …

(Մնացեալը յաջորդով) (ՅՈՒՍԱԲԵՐ)

Դաշնակցութիւնը

Մէկ դար առաջ՝ առասպելական մեր նախահայր ըմբոստ Հայկի ոչ Հայաստանը կար եւ ոչ ալ հայութիւնը: Չկար նոյնպէս Ասորոց Շամիրամի ցանկացած Արա Գեղեցիկը՝ իր չնաշխարհիկ Հայաստանով: Տիգրան Մեծի, Արտաշէսի կայսրութիւնը փոշիացած էր, իսկ Խորենացու «հանուրց հիւսիսականաց վեհագոյն» Հայաստանը դարձած ողջակէզ Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ տիրապետութեանց :

Հայաստանի մէջ հայ իսկ չկար իբր զանգուած, ան աշխարհի չորս դին ցիրուցան եղած՝ միայն իբր փոքրամասնութիւն կ'ապրէր իբրեւ վկայ անցեալի փառքին: Այդ փոքրամասնութիւնը «ազգ» չէր բառի բուն իմաստով, ան ազգութեան խեղկատակութիւն էր: «Պարսից, Թուրքաց երկրամասերի մէջ հայութիւն չկայ, բայց կան Հայաստանում քրիստոնեայ Թուրքեր» կ'եզրակացնէր իրաւացիօրէն գերման մարաջախտ Մօլտկէն: Ռուսական Հայաստանի մէջ չկար հայութիւն, բայց կար հայաբարբառ ռուսութիւն, իբր յառաջապահ ռուս աշխարհակալութեան: Հայութիւնը, մէկ դար առաջ, պարպուած իր ազատութեան, իր հայրենիքի ազատագրման, իր մշակոյթի գերակայութեան իտէալներէն, դարձած էր վարձու կամ անվարձ կենդանական մի խաշինք, օտարին ծառայ կամ ստրուկ, բայց նաեւ գայլերի մի ոհմակ՝ երբ հարցը կուգար իր ներքին՝ կաթոլիկ, բողոքական, լուսաւորչական աղանդական բաժանումներին: Հայութիւնը ազգութիւն չէր, այլ դաւանական համայնքներ՝ իրար բզքտող, իրար յօշոտող, բայց միաժամանակ՝ հլու հպատակ, մի հատու գործիք օտարին համար: Օտարի լուծը գերադասող իր հայրենիքին ազատութիւնը, անկախութիւնը ուրացող: Հաւատաւոր երկնքին ու երկրի օտարներին, անհաւատ դէպի իր անձը եւ իւրայինները: «Թուրքը անիծած, բայց իր խօսքը օրհնած է» կ'ըսէ մեր ժողովուրդը: Եւ Թուրքին խօսքը կը յարմարի մէկ դար առաջուան հայու կացութեան, «Բօշայէն փաշա դուրս չի գար, Հայէն Հայ փատիշահութիւն դուրս չի գար», այս էր հայութեան եւ Հայաստանի կացութիւնը, երբ ծնաւ Դաշնակցութիւնը :

Դաշնակցութիւնը չծնաւ իբր արդիւնք մտքի եւ տեսութեանց դեդերումներու, ան ոչ փիլիսոփայութեան եւ ոչ ալ վարդապետութեանց արդիւնք է: Ան չծնաւ իբր արձագանգ օտար յառաջդիմական ուղղութեանց, այլ ծնաւ իբր մարմնացում հայ ճնշուած դասի ինքնագիտակցութեան. անոր անթեղուած իղձերու ազատութեան ու անկախութեան, անոր պատմական աւանդութեանց՝ առնականութեան եւ գերիշխանութեան, չխօսուած եւ չպատճառաբանուածգաղափարներու իրագործման համար: Դաշնակցութիւնը մի հատուածի կուսակցութիւն չէ, այլ հայ ժողովրդի ներքին պահանջներու, անոր իղձերու մարմնացումը: Ով հայ է, թէկուզ նա լինի իր մտքով եւ գործքով թշնամի Դաշնակցութեան, բայց իր ենթագիտութեամբ նա Դաշնակցութիւնը կը համարի արտայայտիչը հայութեան : Հայութիւնը սպաննելով, կարելի է Դաշնակցութենէն ազատիլ եւ փոխադարձաբար՝ Դաշնակցութիւնը սպաննելով, կարելի է հայութիւնը անկենդան մի դիակ դարձնել, այդպէս կը մտածէր Թալէաթը, որ փորձեց եւ ձախողեց իր անձը վրայ տալով: Այդ այդպէս է, որովհետեւ եթէ մէկը մարմինն է, միւսը ոգին է. առանց ոգիի մարմինը ոչինչ է:

Դաշնակցութիւնը աւետարանէն բխած եղբայրական միութիւն չէ, անոր աւետարանը իր ժողովրդի իղձերն են :

Դաշնակցութիւնը դիւանագիտական ըմբռնումների կամ մի դասակարգի գիտականօրէն ճշդուած շահերի հիմնաւորման մի կուսակցութիւն չէ, ոչ ալ անոր առաջնորդողը՝ տեսութիւնն է: Դաշնակցութեան ուղղութիւնը, անոր նպատակները կը սահմանաւորուին լոկ հայութեան բովանդակ շահերով եւ անոր ոյժը հայութեան բազկերակի ոյժին զուգընթաց կը բարձրանայ ու կ'իջնէ :

Վերոյիշեալ տուեալներով պէտք է բացատրել այն կայունութիւնը, որ ցուցադրած է Դաշնակցութիւնը իր կեանքի 57 տարիների ընթացքում, Անոր դէմ են եղած ցարական եւ բոլշեւիկեան Ռուսիան եւ անոր ֆիզիքական մահը հետապնդած. չնայելով տասնեակ հազարների նահատակութեան եւ հարիւր հազարների աքսորման, այսօր եւս ան կը մնայ առաջին թշնամին աշխարհասասան բոլշեւիզմի համար :

Անոր դէմ է ինչպէս օսմանեան, նոյնպէս յեղափոխուած Թուրքիան եւ չնայելով որ անոնք հատիկ հատիկ ընտրեցին ականաւոր Դաշնակցականները եւ անոնցմով կախաղանները զարդարեցին, չնայելով որ 100 հազարներ ջարդեցին մեր ժողովուրդէն, բայց եւ այնպէս Դաշնակցութիւնը կը մնայ դարձեալ իբր ոյժ, որ վտանգ կը համարուի Թուրքիոյ ամբողջութեան :

Դաշնակցութիւնը հալածուեցաւ նաեւ բոլոր այն պետութեանց եւ ժողովուրդներուկողմէ, որ բարեկամ էին Ռուսին կամ Թուրքին, բայց չնայելով այդ հալածանքներին ան միշտ կենսունակ, միշտ յարատեւ կը շարունակէ իր ուղին: Գաղտնիքը այդ յարատեւութեան, Դաշնակցութեան հաւատարմութեան մէջն է իր գաղափարներուն, որոնք կ'առնեն հայութեան եւ Հայաստանի բնական իղձերէն :

Որո՞նք են հայութեան բնատուր իղձերը: Անոնք այնքան պարզ են, որ կարելի է երեք դասի բաժնել.

ա) Հայութեան պահպանումը եւ իբր ազգ անոր կազմաւորումը: Հայութեան պատկանող երկրամասերէն Թուրք, Ռուս եւայլ ոյժերու հեռացումը եւ Միացեալ եւ Անկախ ու Ազատ Հայաստանի ստեղծումը :

բ) Բոլոր տեսակի բռնատիրական վարչութեանց ոչնչացումը, շահագործմանց վերջաւորութիւնը եւ ժողովրդավար կարգերու հաստատումը՝ անձի, խղճի, մտքի, աշխատանքի ազատութիւններով :

գ) Ցրուած հայութեան հաւաքումը իր ազատագրուած բնադաւառների վրայ :

Ահա այս երեք կէտերու մէջ կարելի է ամփոփել հայութեան իղձերը, որ յար եւ նման են իր տնէն ու տեղէն վտարուած տարագիր մի անձի բաղձանքներուն: Դաշնակցութեան գաղափարա-

կանութիւնը խարսխած է այդ երեք կէտերու վրայ, ոչ անոնցմէ աւելի եւ ոչ ալ անոնցմէ պակաս. եւ այս պարզութեան մէջն է թէ անոր ոյժը եւ թէ անոր կայունութիւնը :

Այս դժուարին գործին համար, Դաշնակցութիւնը ասպարէզ իջաւ «Սասմայ Ծուռ Դաւիթ»ին նման, ու կարողացաւ դաւանական ցանկապատերը խորտակել եւ Հայութեան գաղափարը գերադաս դարձնել: Ան կարողացաւ Հայութեան առնական ոգին արթնցնել, «չարչիական» ոգին սպաննել եւ հայու երազած հայ բանակները շարժման մէջ դնել :

Ան կարողացաւ հայկական եռագոյնը ծածանեցնել եւ դուրս վանել ռուսեւթուրք դրօշակները Ղարաբաղէն մինչեւ Երեւան, մինչեւ Կարս ու Օլթի Սարիղամիշ :

Ան էր որ կարողացաւ միատարր Հայաստան ստեղծել իբր անկախ, ազատ եւ ժողովրդավար պետութիւն եւ Միացեալ Հայաստանի գաղափարը պարտադրել :

Ան կարողացաւ իբրեւ անկախ միաւոր, իբր ազգ ճանչցնել տալ Հայութիւնը ազգերու ընտանիքին մէջ եւ իբր այդպիսին վաստակեց Սեւրի դաշնագիրը եւ Վիլսընեան սահմանները, որ ոչ այլ ինչ էր, եթէ ոչ Հայութեան իղձը՝ ունենալ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստան :

Երբ Հայութեան իղձերը իրագործուելու վրայ էին, Մոսկուան եւ Անգարան դաշնակցեցին Հայաստանի դէմ եւ ահա հեղեղը վրթաւ հիւսիսէն. Լեռնային Գանձակ, Ղարաբաղ, Նախիջեւան, Ախալքալակ, Բորչալու հայ գաւառները՝ բոլշեւիկ շապիկը հագած ռուս բանակներու սուիններով, անջատուեցին Հայաստանէն եւ միացուեցին գլխաւորապէս Խորհրդային Ատրբէյջանին :

Հեղեղը միաժամանակ վրթաւ հարաւէն եւ Ռուսիոյ դաշնակից դարձած Թուրք բանակը յառաջանալով գրաւեց Օլթի, Արտահան, Կարս, Սուրմալու գաւառները: Երկու հսկայ կայսրութիւններ «մեծ գործ» կը դարձնէին բաժնելով մի փոքրիկ Հայաստանի հողերը իրարու միջեւ եւ իրենց կարմիր դրօշակները մէկը՝ կիսալուսինով, միւսը մուրճ ու մանգաղով՝ ծածանեցնելով եռագոյնի փոխարէն:

Մի փոքրիկ երկրամաս, ներկայ սահմաններով Խորհրդային Հայաստանի վրայ դեռ եւս կը ծածանէր հայկական եռագոյնը: Սա մի բեկորն էր Հայաստանի, որ դեռ եւս կը մնար անվթար արշաւանքներից, բայց ուր գլուխ էր ցցած Դաշնակցութեան դէմ հայութեան մէջ արմատ նետած օտարամոլ եւ ստրկական ոգին: «Զէնքերը վար, մենք յեղափոխական ենք եւ կարմիր դրօշների դէմ մենք չպիտի կռուինք» շշուկները բազմապատկուեցան :

— «Զօրս ճակատի դէմ կռիւ անելը անմտութիւն է, կամ մէկին, կամ միւսին անձնատուր լինել. աւելի լաւ է կարմիր Ռուսին անձնատուր լինել», նշանաբանները ընդհանրական դարձան :

— «Ռուսն է եղած Հայոց պաշտպանը, կարմիր Ռուսիան առաւել եւս. բաւ է արիւն թափելը», այս կարգախօսը որոշում եղաւ եւ Լէգրան ու Սիլինը՝ կարմիր Ռուսիայի ներկայացուցիչները՝ առանց արիւնի պարզեցին դրօշը Հայոց մայրաքաղաքի վրայ: Դաշնակցութիւնը յաղթուած էր եւ «գետնի տակ անհետացած». իսկ հայ ազգն ալ ստրկացած :

«Գետնի տակ մտնելը» մահացութիւն չէ, ինչ որ շարունակ կ'աւետեն եւ կը բաղձան Դաշնակցութեան թշնամիները: Աշնան սերմը գետնի տակին, հզօրագոյնս կը զարգանայ գարնան սկզբին:

Յաղթուիլը պարտուելուն համազօր չէ, Դաշնակցութիւնը կրնայ պարտուիլ միայն այն ատեն, երբ Հայ ժողովուրդի իղձերը չքանան, բայց քանի այդ իղձերը գոյութիւն ունենան, ան պիտի մնայ եւ դեր պիտի ունենայ կատարելիք :

Անոր գլխաւոր անելիքներն են .— Հայութեան մէջ վերջերս կրկին բոյն դրած յուսաբեկութեան, օտարամոլութեան, բոլշեւիկեան ախտերէն ազատել այս ժողովուրդը :

Իրագործել Սեւրի դաշնագրով եւ Վիլսընեան սահմաններով միացեալ, անկախ եւ ազատ Հայաստանի գաղափարը, հայ ժողովուրդը համախմբել Հայաստանի բնագաւառներուն վրայ՝ իր ազգային դրօշի հովանիին տակ :

Ժխտել ամէն տեսակ բռնատիրական վարչակարգ եւ ապահովել Հայաստանի մէջ իրական ժողովրդավարութիւնը՝ անհատի, մտքի եւ խղճի կատարեալ ազատութեամբ եւ ճնշուած դասակարգերու հաւասարութեամբ: Ստեղծել դրացի երկիրներու հետ հաշտ ու եղբայրական համակեցութիւն:

Այս թուումները բաւ են ցոյց տալու թէ Դաշնակցութեան համար հսկայ եւ դժուարին գործեր կան անելիք, առնուազն մէկ երկու սերունդի համար :

Թող ասիկա լաւ գիտնան բոլորը, մանաւանդ Դաշնակցութեան թշնամիները, որոնք միաժամանակ հայութեան թշնամիներն են :

ՌՈՒԲԷՆ

Կրավչենկոյի յայտնութիւնները

— Ինչպէ՞ս հակակշիռի տակ պիտի առնէիք եւ ինչպէս պիտի չէզոքացնէիք համայնավարներու ազդեցութիւնը Ամերիկայի մէջ:

— Ամերիկայի մէջ կատարուած քարոզչութիւնը պէտք է հիմնովին փոխուի: Այս մասին արդէն քանի մը անգամ արտայայտուեցայ. եթէ ուզէիք նորութիւններ իմանալ, այս հարցազրոյցին յատկացուած ժամանակը բաւական երկար չէ :

— Ձեր կարծիքով օգտակար պիտի ըլլա՞ր քայլեր առնել համայնավար կուսակցութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակել :

— Ես ըլլայի այդ տեսակ բան չէի ըներ եւ բացատրեմ թէ ինչու: Ամերիկա ազատ երկիր մըն է ուր կարելի է կուսակցութիւններ, ընկերակցութիւններ եւ քաղաքական խմբակցութիւններ կազմակերպել: Ձգեցէք որ ձեր հարիւր հազար համայնավարները ըսեն ինչ որ կ'ուզեն. կը բաւէ որ գործնական քայլեր չառնեն: Կ'ենթադրեմ թէ որ եւ է հակահամայնավար քայլ պետութեան կողմէ, կրնայ նուազեցնել Ամերիկայի ազատ երկիր ըլլալու համբաւը: Համոզուած եմ որ համակիրները աւելի վտանգաւոր են քան պաշտօնական կուսակցութիւնը. բացատրեմ — երեւակայեցէք պահ մը որ ես Ամերիկացի մըն եմ եւ «Տէյլի Ուըրքըր»ը կը կարդամ եւ գիտեմ անշուշտ որ այդ թերթը համայնավար է համայնավար կուսակցութեան պաշտօնական օրկանը: Բայց երեւակայեցէք որ կը գնեմ «Շիքակօ Թրիպիւնը» եւ «Փի-էմը» եւս, ասոնք համայնավար օրկաններ չեն, թէեւ ունին միեւնոյն տեսակէտները ինչպէս «Տէյլի Ուըրքըր»: Ասիկա շատ աւելի վտանգաւոր է: Եթէ նժարին մէկ կողմը դնէք Մարշըլ Ֆիլտը (ԽՄԲ.— Համանուն վաճառատուներու համայնավար սեփականատէրը) եւ համայնավար կուսակցութեան պաշտօնական անդամներուն հարիւրին երեսունը, այն ատեն կրնամ ըսել որ Ֆիլտը շատ աւելի վտանգաւոր է: Ես ժամերով խօսակցած եմ Մարշըլ Ֆիլտի հետ եւ չեմ կրցած համոզել զինքը ոչ մէկ հարցի մէջ: Կասկած չունիմ իր պարկեշտութեան վրայ, բայց մեծ թիւով պարկեշտ մարդիկ կան որոնց կարծիքները սխալ են եւ վտանգաւոր :

— Կը կարծէ՞ք որ Միացեալ Նահանգներուն մէջ արբանեակ երկիրներու դեսպանատուներն ու հիւպատոսարանները կը գործակցին խորհրդային լրտեսական սպասարկութեան հետ :

— Ոչ մէկ տարակոյս չունիմ որ արբանեակ պետութիւնները, Մոսկուայէն քաջալերուած, մօտ ատենէն պիտի փոխեն իրենց դեսպանատուներուն եւ հիւպատոսարաններուն կազմը: Դարձեալ, կասկածէ դուրս է որ արբանեակ դեսպանները Մոսկուայի գործակալութեանց հետ կ'աշխատին :

— Կ'ուզէ՞ք վերջին յայտարարութիւն մը եւս ընել :

— Այո՛,

— Խորհրդային կառավարութիւնը շատ ըսքանչելի կերպով կ'օգտագործէ այն բարոյական դրամագլուխը որ կազմուեցաւ Ֆաշականութեան դէմ մղուած պայքարին ռուս ժողովուրդին հանդէպ ցոյց տրուած համակրութենէն: Միւս կողմէ, խորհրդային կառավարութեան կռուազան քաղաքականութիւնը ամբողջ աշխարհի մէջ ստեղծած է տխուր կացութիւն մը ջղային լարուածութիւն մը, ինչպէս նաեւ մտահոգութիւն մը ապագայի մասին: Ժողովուրդները սկսած են ատել, ոչ միայն ամէն բան որ խորհրդային է այլեւ ամէն բան որ ռուսական է: Ռուս ժողովուրդին կը վերագրուի Կայէնի դերը: Ասիկա է խորհրդային կառավարութեան ամէնէն մեծ ոճիրը ռուս ժողովուրդին դէմ: Հակառակ որ ժամանակը եկած է արդէն Միացեալ Ազգերը տակաւին չեն իրականացուցած իրենց վրայ դրուած յոյսերը. պատասխանատուութիւնը դարձեալ կը վերաբերի խորհրդային կառավարութեան: Եթէ Քրեմլինի քաղաքական Պիւրօն չփոխէ իր ընթացքը, եթէ ժամանակին չընդունի իր սխալները, եթէ չբարեփոխէ իր շանթաժի, ստութեան եւ սեւ շուկայի քաղաքականութիւնը, եթէ չգտնէ իր պատերազմի դաշնակիցներուն հետ գործակցելու հիմք մը յանուն աշխարհի խաղաղութեան, տրամաբանական հետեւանքը պիտի ըլլայ այն որ խորհրդային կառավարութիւնը եւ իրեն հետ արբանեակ պետութիւնները Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութենէն պիտի հեռանան կամ պիտի արտաքսուին : Իրաւական տեսակէտէն աշխարհը այն ատեն բաժնուած պիտի ըլլայ քաղաքական երկու հատուածներու որոնց միջեւ բախումը պիտի ըլլայ անխուսափելի ուշ կամ կանուխ:

Այդ պարագային պատասխանատուութեանց առիւծի բաժինը պիտի իյնայ Խորհրդային կառավարութեան: Չեմ գիտեր թէ Խորհրդային կառավարութիւնը կրնա՞յ Եւրոպան գրաւել: Եթէ գրաւէ յաջողութիւնը պիտի ըլլայ ժամանակաւոր: Գիտեմ եւ կը հաւատամ որ յառաջադէմ մարդկութիւնը յոգնած չէ երբեք ազատութիւնը եւ անկախութիւնը սիրելէ, այնպէս ինչպէս թանկարժէք ստացուածք մը: Զգայացունց պարտութիւն մը պիտի կրէ Խորհրդային վարչաձեւը եւ րօյին եւ արբանեակ պետութեանց ղեկավարներուն համար: Այսինքն քաղաքական պիւրօյին եւ արբանեակ պետութեանց ղեկավարներուն համար: Այդ բանը պատահելէ եւ Ռուսիան ազատ ու ժողովրդավար ըլլալէն ետքն է որ աշխարհի մէջ խաղաղութիւնը պիտի վերահաստատուի :

ԿՈՉ ՄԸ «ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ»ԷՆ

Ինչպէս յայտնի է, Դպրոցասէր Տիկնանց Ընկերութիւնը 1879ին հիմնուած ըլլալով, Կ. Պոլիս, գաղութահայ հնագոյն կազմակերպութիւնն է, որ դիմագրաւելով կրկին պատերազմներու ստեղծած բարդութեանց եւայլ ամէն տեսակ դժուարութեանց, մինչեւ այսօր կրցած է կանգուն պահել իր վարժարանը :

Երկար տարիներու ընթացքին վարժարանը յաջողած է հարիւրաւոր վարժուհիներ հասցնել Պոլսոյ եւ գաւառներու ազգային վարժարաններուն համար, ինչպէս նաեւ հարիւրաւոր որբուհիներ ինքնաբաւ դարձնել եւ անոնց ստուար մեծամասնութիւնը ամուսնացնելով ընտանիքի տէր ընել :

Փորձառութիւնը ցոյց տուած է սակայն, որ հաստատութիւնը չունենալով ոեւէ կտակադրամ կամ մնայուն եկամուտ, պատահական հասոյթներով, հնար չէ ապահովել անոր գոյութիւնը : Ուստի հեռատեսութեան ոգիով մը տոգորուած՝ ներկայ խնամակալուհիները, այդ հինաւուրց եւ արդիւնաշատ վարժարանին ապագան հաստատուն եւ տեւական հիմերու վրայ դնելու պէտքը աւելի քան երբեք զգալով, այլեւս յանգած են այն եզրակացութեան թէ ատոր միակ երաշխիքն է կարեւոր հիմնադրամի մը գոյացումը: Այդպիսի հիմնադրամի մը շնորհիւ միայն կարելի պիտի ըլլայ մանաւանդ գլուխ հանել երկու՝ անյետաձգելի ծրագիրներ, մին քան միւսը կարեւոր:

Առաջին, Ռէնսիի հին շէնքին նորոգութեան եւ կահաւորման անհրաժեշտութիւնը: Այդ շէնքը բաղձացուած ամէն յարմարութիւններ ունի շրջավայրի եւ կլիմայի տեսակէտով, ինչպէս նաեւ իր ընդարձակութեամբն ու պարտէզովը :

Տարիներէ ի վեր ամէն կողմէ արտայայտուած բաղձանքին ընդառաջ երթալով, Դպրոցասէրի տիկինները վերջերս յաջողեցան Ֆրանս. կառավարութենէն ձեռք բերել երկրորդական վարժարանի արտօնութիւն, որուն շնորհիւ պիտի կրնան հաստատութիւնը վերածել Լիսէի եւ հասցնել բարձրօրէն զարգացած Հայուհիներ եւ կարող վարժուհիներ: Այս կերպով աղջկանց գիշերօթիկ վարժարանին մէջ պիտի ընդունուին Ֆրանսայէն թէ հեռաւոր գաղութներէ տարրական նախակրթարանի շրջանը աւարտած աղջիկներ, նախընտրաբար ընդունակ սանուհիներ, որ ստանալով հանդերձ ազգային լուրջ դաստիարակութիւն մը, պիտի հետեւին նաեւ Ֆրանսայի պետական երկրորդական վարժարաններու ծրագրին : Անջատ բաժին մը եւս իբր օթեւան պիտի ծառայէ Փարիզի համալսարաններ յաճախել ուզող Հայուհիներու պատսպարման :

Կը սիրենք յուսալ թէ, վերոգրեալ բացատրութեանց լոյսին տակ, իբր հայ մշակոյթի եւ հայ աղջկանց տոհմային դաստիարակութեան նախանձախնդիր, սրտցաւ հետաքրքրութեամբ պիտի լսէք Դպրոցասէր Տիկիններու ներկայ կոչը ու սիրայօժար պիտի փութաք ձեր սրտաբուխ նուէրներով քաջալերել արտասահմանի հայ աղջկանց գիշերօթիկ միակ վարժարանին կրթանուէր խնամակալուհիները, որ իրենց յոյսը դրած են արտասահմանի, մանաւանդ Ֆրանսայի պատուական հայրենակիցներու վեհանձնութեան վրայ :

Վաղուց որոշուած էր ձեռնարկել նուիրահաւաքութեան, բայց յարմար դատուեցաւ յետաձգել զայն, Ներգաղթի հանգանակութեան արդիւնք չըլլալու մտածումով:

Նուիրահաւաքութիւնը պիտի կատարուի Կաթ. Պատուիրակ Արտաւազդ Արք.ի հովանաւորութեան տակ եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան վարիչ պատուիրակին գործակցութեամբ: Գոյացած գումարները պիտի յանձնուին Հ. Բ. Ը. Միութեան, յատկացուելու համար շէնքի նորոգութեան, որուն արդէն ձեռնարկուած է, ինչպէս նաեւ Հայ ուսումնատենչ սանուհիներու դաստիարակութեան գործին :

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ԿԵԴՐ. ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

Ատենապետ՝ Վահագն Իչգալըցեան, գանձապահ՝ Պօղոս Ֆրէնկեան, ատենադպիր՝ Պետրոս Պալըգճեան: Գանձապահին հասցէն. M. Boghos Frenguian, 56 rue Lafayette, Paris :

Փարիզ, 1 Դեկտ. 1947

Ալպանիական սահմանագլուխին վրայ Հրոսակները յարձակում գործած են, Աղիա Մարենայի մէջ, իրենցմէ 17 հոգի սպաննուած են : Կառավարական ուժերը օդային յարձակումի սկսած են :

ԺԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ երեքշաբթի օր ստորագրեց 522 միլիոն տոլարի օգնութեան օրինագիծը: Խորհրդարանն ու Ծերակոյտը արդէն խիստ քուէարկած ըլլալով այս օրինագիծը՝ պատկան իշխանութիւնները անմիջապէս քայլեր պիտի առնեն անոր գործադրութեան համար: Կառավարութիւնը ամէնէն առաջ ցորեն եւ ուրիշ տեսակի ապրանք պիտի ղրկէ Ֆրանսայի, Իտալիոյ, եւ Աւստրիոյ համար :

ԵՐԷԿ ԳՐԱԾ ԷԻՆՔ ԹԷ Իրանի ոստիկանութիւնը ձերբակալած է նախորդ վարչապետը Ղավամ էս Սալթանէն: Համաձայն Թէհրանէն ստացուած վերջին տեղեկութեանց, վարչապետը իրականին մէջ ձերբակալուած չէ, բայց արգիլուած է իրեն որ երկրէն հեռանայ :

ՏԱԳՆԱՊԱԼԻ կացութիւն կը տիրէ Չինաստանի մէջ, որովհետեւ ներկայ շաբթուան ընթացքին համայնավարներու բանակը մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերած է Մանչուրիոյ մէջ: Նանքինի կառավարութիւնը բացառիկ նիստ գումարեց չորեքշաբթի օր՝ զինուորական պետերուն հետ :

ԱՆԳԼԻՈՅ ՀԱՆՔԱԾՈՒԽԻ արտադրութիւնը մեծ յաւելում մը կրած է անցեալ շաբթու երբ 4.400.000 թոն ածուխ դուրս հանուած է հանքերէն: Կառավարութիւնը նախապէս «յանձնարարած» էր հանքագործներուն որ շաբաթական երկու հարիւր միլիոն թոն արտադրեն :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԷՆ Ֆրանսա ուղարկուած ծրարներուն ծանրութիւնը՝ տասնըմէկ լիվռէն քսաներկու լիվռի (մօտաւորապէս 11 քիլօ) բարձրացած է :

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ահռելի արկած մը պատահեցաւ Գերմանիոյ մէջ երբ Պաղէլ - Քոլոնը շոգեկառքը բախում մը ունեցաւ Մինիխ գացող շոգեկառքին հետ: Մեռեալներուն թիւն է 40, վիրաւորուած են 100 հոգի :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ կառավարութիւնը խորհրդարանին յանձնեց օրինագիծ մը որ կառաջարկէ ազգայնացնել երկրին ամբողջ ճարտարարուեստը :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարը Նէճմէտտին Սատագ խորհրդարանին չորեքշաբթի օրուան նիստին մէջ յայտարարեց որ «Թուրքիա պիտի չմիանայ հակահամայնավար ճակատին որովհետեւ իր բաղձանքն է բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել իր բոլոր դրացիներուն հետ »: Նախարարը հերքեց այն զրոյցները թէ «Թուրքիա մտադիր է գործակցելու Յունաստանի եւ Մահմետական երկիրներուն հետ՝ համայնավարութեան դէմ պայքարելու համար » :

ՖՐԱՆՍԱ եւ հիւսիսային Ափրիկէ փետրուարի ընթացքին Ամերիկայէն պիտի ստանան 117 հազար թոն ցորեն եւ 48 հազար թոն ալիւր:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Միութեան հինգ հանրապետութեանց թաղապետական ընտրութիւնները կատարուեցան կիրակի օր եւ ինչպէս արդէն հաղորդած էինք, մարաջախտ Սթալին շահեցաւ քուէներուն հարիւրին հարիւրը: Արդիւնքը միեւնոյնը եղած է միւս հանրապետութեանց մէջ — Ուկրայնա, Հայաստան, Սպիտակ Ռուսիա, Մոլտաւիա եւ Կարելիա: Մնացեալ 11 հանրապետութեանց մէջ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան 1948ի սկիզբը :

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի շրջանի 17րդ տարեկան ցերեկոյթը, տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948 կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique: Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը :

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Մօրիս տը Պէնոյի Սահակ Մեսրոպ վարժարանի հանդէսը Նոր Տարուայ առթիւ եւ Կաղանդ Պապայի այցելութիւնը փոքրիկներուն, տեղի կ'ունենայ 28 Դեկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սիթէի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ վարժարանի բոլոր աշակերտութեան: Պիտի ըլլան երգեր, մեներգներ, արտասանութիւններ, ազգ. գեղջկական պարեր, տոհմիկ տարազով եւ զաւեշտ մը: Կը հրաւիրենք տեղւոյս հայութիւնը քաջալերելու համար մեր ապագա սերունդը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 58րդ տարեդարձը կը տօնուի Մարսէյլի մէջ յառաջիկայ շաբաթ իրիկուն 27 Դեկտեմբեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Պրէպան Մարսէյլի ընդարձակ սրահներուն մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

Մանուկներու օրը

Լիոնի Կ. Խաչի մասնաճիւղի ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ առթիւ կազմակերպած Նոր Տարուայ հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 27 Դեկտեմբերին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին — 257bis, Rue Boileau , salle Etienne Doletի մէջ: Տօնածառ եւ նուէրաբաշխութիւն: Տրամախօսութիւն (մէկ արար) Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ: Հայկական պար եւ երգ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

Ս. ԷԹԻԷՆԻ Կապոյտ Խաչի սանուհիներու պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 27 Դեկտեմբեր, շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Hôtel Forezի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը նուագէ José Claudeի հռչակաւոր նուագախումբը : Զանազան անակնկալներ : Ճոխ պիւֆէ :

ՀԱՆԴԷՍ ԽՆՋՈՅՔ

Մարսէյլի Վասպուրականցիներու միութեան կողմէ ՄԵԾ ՀԱՆԴԷՍ - ԽՆՋՈՅՔ «Ծնունդի եւ Կաղանդի» առթիւ, 25 Դեկտեմբեր ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, 88 rue d'Aubagne, Սալ Մազըռօ: Գեղարուեստական բաժին, հաճելի անակընկալներ, պար օրքեսթրով, ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով: Կաղանդի նուէրներու բաշխում բոլոր մանուկներուն: Կը հրաւիրուին Վասպուրականցիները եւ բարեկամներ: Անոնք որ հրաւէր չեն ստացած, նկատեն այս յայտարարութիւնը իբր այն :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը, Մանուկներու Օրուան առթիւ կազմակերպած է նուէրաբաշխութիւն մը, 28 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Սէքէլը Կաթոլիկ սրահին մէջ: Պիտի ըլլան երգ, պար եւ արտասանութիւններ, աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ: Կը նախագահէ ընկերուհի Տիկին Բերուզ Վարդանեան (Ամերիկայէն): Կը խօսի ընկեր Ս. Գալուստեան: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ :

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Բ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ, Տէր եւ Տիկին Գ. Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Թ. Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Պ. Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Պաղտասարեան (Ամերիկա) եւ զաւակունք, ու ազգականները, իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց, որոնք անձամբ, նամակով եւ հեռագրով ցաւակցութիւնին յայտնեցին իրենց մօր, կէսրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒՐԻՅԱՑ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ:

Մարսէյլ, **22** Դեկտեմբեր **1947**

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ Կ. Խաչի Վիէնի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհիներ Տիկին Նալպանտեանի եւ Տիկին Թոփիկեանի, իրենց մօր, դառնակսկիծ մահուան առթիւ, (Ամերիկա) :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղը կը սարքէ պարբերաբար հայագիտական դասախօսութիւններ: Նիւթ ունենալով Հայոց Պատմութենէն եւ հայ մշակոյթէն: Առաջին բանախօսութիւնը շաբաթ 3 Յունուար 1948, ճիշդ ժամը 5ին: «Հայ ժողովուրդի ծագման» շուրջ: Բանախօս՝ Հ. Պ. Էսապալեան : Վայր, Հայ Ուսանողական Տուն, Métro Porte d'Orléans: Մուտքը ազատ է :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն Ծնունդի եւ Նոր Տարին առթիւ կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 28ի կիրակի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé :

Երգ, պար, գեղարուեստական յայտագիր եւ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները իրենց ընտանեկան պարագաներով: Մուտք ընթրիքով միասին 150 ֆրանք:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները անխտիր, ուրբաթ 26 Դեկտեմբեր, ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, 78bis rue Rabelais : Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի միասին բերել անդամատետրերը :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, «Հրայր» ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատետրերով :

SURPRISE PARTY

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը սարքած է, հաւաքոյթ մը (Surprise party) Place Condorcet, 99 rue de la Libération, Bourg la Reine, Salle Garceau:

Autobus 188, métro Bourg la Reine: Այս կիրակի 28 Դեկտեմբեր, ժամը 3էն 10 : Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերը իրենց անդամներով :

ՀԱՆԴԷՍ - ՏՕՆԱԾԱՌ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Մանուկներու Օր»ուան առթիւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի երեկոյեան դասընթացքի երկսեռ աշակերտներուն կողմէ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: 11 rue Branly, 28 Դեկտ. Կիրակի ժամը 3ին :

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 26 Décembre 1947 Ուրբաթ 26 Դեկտեմբ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5224—Նոր շրջան թիւ 833 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՒԵԼԻ ՎԱՅԵԼՈՒՉ

Հայ ժողովուրդին լրջութեան եւ քաղաքականութեան հասունութեան լաւագոյն ապացոյցը տուած պիտի ըլլայինք հայեան ու հիւրընկալ ժողովուրդին եթէ քիչ մը աւելի վայելչութեամբ կատարած ըլլայինք ներգաղթի աշխատանքները՝ այս երկրին մէջ:

Դժբախտաբար, սակայն, «Հայաստանասէր» կոչուած բազմութիւնը որ, աչքերը գոց, բոլորվառ կը ձօնէ Մոսկուայի կամ Երեւանի վարիչներուն առջեւ, չունեցաւ անհրաժեշտ հեռատեսութիւնը եւ ներգաղթը վերածեց ջղիկ ցուցադրութեան մը:

Եթէ անդէտները չկրցան բարակը մանել եւ մոռցան ամէն չափ ու սահման իրենց խանդավառութեան պահուն, բանգէտներուն պարտքն էր շրջահայեցութեան դաս տալ անոնց որպէսզի անտեղի ցուցամոլութեամբ եւ բացագանչութիւններով չվիրաւորէին փողոցէն անցնող — կամ կայարանները լեցնող — Ֆրանսացիներուն ազգային զգացումները:

Ընդհանրապէս հարեւանին ներշնչուած է այն տպաւորութիւնը թէ հայրենիք վերադարձող ֆրանսահայը ինքնիրեն կը նկատէ բանտէն ազատուած կալանաւոր մը:

Ի՞նչով կարելի է արդարացնել այն երեւոյթը որ քանի մը հարիւր հոգիի ողջերթ մաղթելու համար քանի մը հազար հոգի կայարանները կը վազէին տեղացիներուն ջիղերը ուտելու չափ աղմուկ յարուցանելով:

Ինչո՞վ կարելի է արդարացնել բազմաթիւ ներգաղթներու բռներուն ցուցադրութիւնը կայարաններուն մէջ թէ Մարսէյլի քարափին վրայ:

Կարելի չէ՞ր տարբեր ձեւ մը գտնել որպէսզի ուշադրութիւնը չգրաւէինք տեղացիներուն — եւ իշխանութեանց — որոնց համար Հայերու ներգաղթը այնքան ալ կարեւո՛ր խնդիր մը չէ վերջապէս ...

Ներգաղթը հարցնիք է եւ ուրախալի դէպք մը մեզի համար, բայց ո՛չ դրացիին համար:

Քառասուն սարէն ջուր բերէք, չէք կրնար հայրենասիրութեամբ բացատրել կամ արդարացնել կատարուած սխալը, արդիւնք չտեսութեան եւ անհեռատեսութեան:

Կարգ մը թղթու թերթեր սկսան նոյնիսկ հեգնական բառեր արտասանել ի տես մեծածաւալ մնացուկներու:

— Ինչ որ չէին կրնար միասին տանիլ — հող,, տուն կամ առեւտրական հաստատութիւն — ծախեցին, կը գրէր օրաթերթ մը, Մարսէյլէն:

Կարելի է անշուշտ, պատասխանել որ անարդար է այդ «քարը», եւ ամէն հայ անհատ իրաւունք ունէր իր արդար վաստակին պտուղը միասին հայրենիք տանելու:

Այո՛, բայց երդիքներէն կանչեր արձակելու եւ թիւրիմացութիւններ ստեղծելու պէտք չկար:

Այլապէս վնասակար եղաւ նաեւ, ներգաղթի խնդրին առնչութեամբ, իմաստակներուն կատարած քաղաքական քարոզչութիւնը՝ որ ներշնչուած է անտեսանելի աղբիւրէ մը:

Անհամ դէպքերու ականատես եղած են մեր Ֆրանսացի բարեկամները Մարսէյլի մէջ ու, եթէ պատմութիւնը չափազանցուած չէ, վիրաւորական բառեր կ'արտասանուին չորս կողմէն ամբողջ ժողովուրդին հասցէին:

Այո՛, կրնայինք քիչ մը աւելի շնորհալի ձեւերով կազմակերպել ներգաղթի աշխատանքները:

Կրնայինք բոլորովին անաղմուկ միջոցներով Մարսէյլ առաջնորդել մեր հայրենակիցները:

Որպէսզի տեղացին պատկերազարդ պատմութիւններ չհիւսէր օրինապահ, պատուաւոր ու հիւրընկալ ժողովուրդին հանդէպ երախտագիտական զգացումներով տոգորուած մեր հայրենասէր ներգաղթողներուն — եւ տակաւին Ֆրանսա մնացողներուն — անունին շուրջ:

Պիտի ուզէինք որ Բարեգործական թէ ներգաղթի յանձնախումբ, նկատի ունենային այս թելադրութիւնները երրորդ կարաւանին համար:

Ներգաղթ, այո՛, բայց քիչ մըն ալ շնորհք եւ վայելչութիւն մեր բոլոր շարժումներուն մէջ:

Ժ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ՀԱՅԵՐԷՆԻ

(Գահիրէի «Յուսաբեր»էն)

Ներգաղթի շարժումէն ի վեր, ազդեր կ'երեւան թերթերու մէջ.— Ռուսերէն սորվիլ կ'ուզէ՞ք:— Զրուցատրութիւն ռուսերէնէ հայերէն: — Դասընթացք ռուսերէնի եւայլն:

Խեղճերը չեն գիտեր որ Հայաստան գացողները ամէն բանէ առաջ պէտք ունին հայերէն, — ներեցէք, սովետահայերէն սորվելու:

Վարժապետ չեմ, բայց օրը օրին հետեւած ըլլալով սովետահայ մամուլին, կ'ուզեմ երբեմն դեր առնել կարգ մը անհրաժեշտ գիտելիքներ:

Շոգենաւ չնստած, գոց ըրէք հետեւեալ բառերը, որոնց պէտք պիտի ունենաք ամէն օր եւ օրուան բոլոր ժամերուն.—

Գեներալիսիմուս.— Կը գործածուի Սթալինի համար: Զըլլայ որ «Սպարապետ» կամ «Զօրապետ» ըսէք, դժխմայ կ'իյնաք «հակա»ներու ցանկին մէջ:

Ռեսպուբլիկա.— Վա՛յ է եկեր, եթէ մոլորելով բերան առնէք հակայեղափոխական բառ մը — «Հանրապետութիւն»: Մեր երկիրն ալ կը կոչուի «Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Ռեսպուբլիկա»:

Պարտիա.— Էր երբեմն կ'ըսէին կուսակցութիւն, ինչպէս դուն ու ես: Այն ատեն բաղադրեալ բառ մըն ալ չունէր էին, Կոմկուս, որ հիմա կը կոչուի Կոմպարտիա:

Ռեվոլիւցիա: Ի՞նչ ըսիր, յեղափոխութի՞ւն. ուրեմն Դաշնակցական ես: Ուրիշ խօսքով՝ հակայեղափոխական: Նոր բառով՝ կոնտրռեվոլիւցիոներ:

Վիցէ-պրեզիդենտ.— Առ այժմ իրաւունք ունիք «նախագահ» բառը գործածելու, որեւէ ժողովի, ընկերակցութեան կամ հաւաքոյթի առթիւ:

Կրնաք «նախագահութեան նախագահ» ալ ըսել. բայց երբեք՝ «փոխ նախագահ»: Միշտ՝ լատիներէնը: Օրինակ, Հայ Գրողներու Միութեան նախագահն է Ա. Իսահակեան, վիցէ-պրեզիդենտը՝ X.

Նոյնպէս իրաւունք չունիք «վարչապետ», «նախարարապետ» կամ «նախարարական խորհուրդի նախագահ» բառերը գործածելու:

Եթէ խնդիրը կը վերաբերի Խ. Միութեան — որեւէ հանրապետութեան — կ'ըսէք՝ «Մինիստրների Սովետի նախագահ»: Իսկ արտասահմանեան պետութեանց համար՝ «մինիստր-պրեզիդենտ», կամ «պրեմիէր մինիստր», ճիշդ ինչպէս Անգլիացին, Ֆրանսացին կամ Ռուսը:

Զգոյշ. պիտի ըսէք ադմիրալ (ոչ թէ ծովակալ), գեներալ (երբեք՝ զօրավար), օֆիցեր (ըսպայ), սալդատ (ոչ թէ աղջոյն), դեպուտատ (երբեք՝ երեսփոխան կամ պատգամաւոր):

Ես փոշմանեցի այս Ֆիլոլոգիական կուրսի ռեպետիցիան կատարելուց:

ՎԱՐԱԶ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրավտա»ն, Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնական օրկանը, կը գրէ որ Վատիկանը կ'աշխատի, Ամերիկայի օգնութեամբ, յեղափոխութիւն մը պայթեցնել Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ: Վատիկանի իշխանութիւնները մեծ քանակութեամբ ռազմամթերք հաւաքած են վանքերու եւ դպրոցներու մէջ՝ աջակողմեան հոսանքներուն եւ դը Կոլի գործակալներուն համար, կ'ըսէ խորհրդային թերթը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ կառավարութիւնը որոշած է տօնական օր հռչակել յունուար 1ը իսկ լուր օր՝ Մայիս 9ը — Գերմանիոյ պարտութեան թուականը:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ելմտական — տնտեսական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստուի որ Անգլիա իր տնտեսական աննախընթաց տագնապը ամբողջութեամբ դարմանած պիտի ըլլայ 1949ին: Լոնտոնի ամերիկեան դեսպանն ալ որ այս շաբթու Ուաշինկթըն գնաց նոյն միտքը յայտնած է:

ՀՌՈՄԷՆ կը տեղեկացնեն թէ ահաբեկիչներու խումբ մը քարուքանդ ըրած ծէ Սիկիլիոյ Ֆաքարա Մայր եկեղեցին որուն հիմերուն տակը պայթուցիկներ զետեղած էին:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ մէջ պատերազմական նախարար նշանակուած է յայտնի համայնավար Էմիլ Պոտնատան:

Ապստամբները

«Ազատ» կառավարութիւն կը հաստատեն Յունաստանի մէջ

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ Հելլէն ապստամբները «յունական ազատ կառավարութիւն մը» հաստատած են զօրավար Մարկոսի ղեկավարութեամբ:

Այս «կառավարութիւնը» չորեքշաբթի օր մասնաւոր յայտարարութիւն մը ընելով ձայնասփիւռի վրայ պահանջեց ազատ ընտրութիւններ կատարել անմիջապէս որ պայմանները թոյլատրեն: Ապստամբները դիտել կուտան որ իրենց նպատակն է բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել Խորհրդային Միութեան ինչպէս նաեւ Պալքանեան բոլոր ժողովուրդներուն հետ: Հաւանական կը նկատուի որ այս վերջինները, մօտ օրէն, ճանչնան այս ապօրէն կառավարութիւնը:

Զօրավար Մարկոսի հրամանագիրը ձայնասփիւռի վրայ կարդաց համայնավար կուսակցութեան կեդր. վարչութեան անդամներէն Միլթիատիս Փորֆիրոժենիս բացատրելով թէ հրամանագիրը կուգայ «Ազատ Յունաստանի ժողովրդավար կառավարութենէն»:

Հրամանագրին մէջ ըսուած է որ «այս քայլը առնել տուած են Ամերիկեան եւ Բրիտանական աշխարհակալութիւնները եւ Սոֆուլիսի ու Ցալտարիսի դաւաճան կառավարութեան քաղաքականութիւնը»:

Ապստամբները նոյնիսկ նշանակած են կառավարութեան անդամները — վարչապետ՝ զօր. Մարկոս, փոխ-վարչապետ եւ ներքին նախարար՝ Եանի Ցուանիտէս, արտաքին նախարար՝ Փետրոս Ռուսօս, արդարութեան նախարար՝ Փորֆիրոժենիս եւայլն:

Հրամանագրին մէջ յիշատակուած են «կառավարութեան» հետեւեալ պահանջները.— Ա.— Զօրաշարժի ենթարկել բոլոր ազատատենչ ուժերը՝ Յունաստանը աշխարհակալներուն ձեռքէն ազատելու համար: Բ.— Իրականացնել ժողովրդական արդարութիւնը: Գ.— Ազգայնացնել բոլոր օտար հարստութիւնները — դրամատուն, ճարտարարուեստ եւայլն: Դ.— Հողային բարեկարգում: Ե.— Իրարու հետ հաշտեցնել հելլէն ժողովուրդին բոլոր խաւերը: Զ.— Պետութիւնը վերակազմել համաձայն ժողովրդավար սկզբունքներու: Է.— Ներկայացուցիչներ ղրկել արտասահմանի ժողովրդավար երկիրներուն եւ բարեկամական յարաբերութիւն հաստատել մանաւանդ խորհրդային կառավարութեան հետ: Ը.— Ճանչնալ փոքրամասնութեանց իրաւունքները: Թ.— Կազմակերպել ժողովրդավար ցամաքային, ծովային եւ օդային ուժ մը՝ օտարներու յարձակումներուն դէմ եւ Ժ.— Կարելի եղածին չափ շուտով ընտրութիւններ կատարել:

Յունաստանի արտաքին նախարարը դահլիճին բացառիկ նիստէն վերջ, յայտարարեց որ «կացութիւնը փոխուած չէ բայց համայնավար կուսակցութեան դիրքը միանգամընդմիշտ ճշդուած է»: Նախարարը մասնաւորաբար շեշտեց որ «եղածը կարեւոր բան մը չէ միջազգային քաղաքականութեան տեսակէտէն»:

Քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը նախատեսուի որ Աթէնքի կառավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակէ համայնավար կուսակցութիւնը ինչպէս նաեւ E. A. M. ձախակողմեան կազմակերպութիւնը որուն ընդհանուր քարտուղարն է Փորփիրոժենիս: Բարձրաստիճան պաշտօնատար մը յայտարարեց որ «վերջերս Պուլկարիոյ եւ Ալպանիոյ միջեւ կնքուած դաշնագիրը կը պարունակէր տրամադրութիւն մը որ կը պահանջէր չճանչնալ Աթէնքի ներկայ կառավարութիւնը»:

Յունաստանի ամերիկեան շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն համոզումը թէ այս եղելութը «մէկ երեսն է համայնավարներու ընդհանուր յարձակողականին»:

Լուրջ մտահոգութեան մատնուած են Լոնտոնի քաղաքական շրջանակները որոնք կը նախատեսեն ապստամբական խոշոր յարձակողական մը, կառավարութեան դէմ, յառաջիկայ մէկ, երկու ամսուան ընթացքին: Ըսողներ կան որ յունական Մակեդոնիան կրնայ շուտով կցուիլ Պուլկարիոյ:

★ Յունաստանի թագաւորը ծանր հիւանդ ըլլալով, իր արքայական իրաւասութիւնները առժամաբար փոխանցուած են Ֆրէտէրիքա թագուհիին:

Ֆրանսայի տագնապը

Նախարարաց խորհուրդը չորեքշաբթի օր բացառիկ նիստ գումարելով զբաղեցաւ ելմտական նոր ծրագրին մանրամասնութեանց քննութեամբ: Որոշուած է այլեւս որ աշխատաւորներու նուազագոյն թոշակ պիտի նշանակուի 9590 ֆրանք որ բացառիկ նպաստներով պիտի բարձրանայ 10500ի: Համայնավարները կը շարունակեն պահանջել 11.000 ֆրանք:

Խորհրդարանը 183ի դէմ 414 ձայնով քուէար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՂԲԱՅՐ ՄԸ ՈՒՆԷԻ

Մարմնական ցաւ մը կը ճնշէ սրտիս վրայ, եղբայր, հեղձուցիչ :

Անձկա՛ օք սպասել իր Նոր Աշխարհեան յաջողութիւններուն աւետիսին եւ մահուան գոյժն առնալ :

Անիմաստ մահուան մը յիմար խաղը՝ որ կը կտրէ սա պերճ տղուն կեանքին թելը, գողնալով մեզմէ սիրելին եւ նոյն ատեն զալոց հարստութիւններու ծանր կապոց մը Հայոց մշակոյթէն :

Քառասուն տարեկան, երբ կ'աւարտի տարիներուն լիութիւնը, կը հասնի իր լրումին, առաջ ուժգին ժայթքով մը սփռելու համար իր հոգեկան խոր հասունցած գանձերն ձայներն ու շողումները :

Գուրգէն Ալէմշահի լինելութեան որակէն գուշակեցէք թէ ինչ է լրումին կորուստը :

Հայ միտքն ալ մեզի հետ պիտի լայ այս տըղուն համար : Հայ հողին ալ վիրաւոր է մեզի հետ :

Գիտեմ, սիրելի էր ամէնուն, այնքան խանդոտ ու վառվռուն էր ան : Ֆրանսայէն, Իտալիայէն մինչեւ Եգիպտոս, Լիբանան ու Սուրիա բարեկամներ եւ ընկերներ միայն ունէր :

Ցանկութիւնն էր Ամերիկայի Հայոց եւս այցելել, հայ հոգիէն ճառագայթ մըն ալ ինք տանելով իբր նուէր : Տարիներ առաջ ծնած ցանկութիւն մը : Գնաց, համբուն իրեն կարապետ եւ այդ ամենօթ բարեկամները, ծափն ու ցնծութիւնը ձգած, իր վշտահար յուղարկաւորներն եղան, իրենց եւ մեր տեղը :

Գոյժէն ի վեր միտքս պաստառ մըն է, ուր [illegible] կ'անցնին յիշատակի պատկերները զիս Գուրգէնին հետ եղբայրացնող, այնքան բազմաթիւ, այնքան երկար եւ որոնց սկիզբը կը մարի մեր մանկութեան մէջ :

Պարտիզակի սերունդ, Պարտիզակցիներու զաւակ, այլ սակայն Իզմիթ ծնած էր ան : Այս ծննդին խնդութիւնն ու փառքը կը վերապահեմ Իզմիրու քաղաքին՝ որ յիշատակ մը միայն մնացած է այլեւս, ինչպէս ինք :

Կ'անցնին պատկերները պաստառին վրայ :

Ահա առաջինը՝ որ իր հնութեամբը աղօտ կը մնայ յիշողութեանս մէջէն : Պարտիզակի բաղնիքը մեզ կը վազենք բաղնեպանին կառքին ետեւէն զայն լոգցնելու մտադրութեամբ, մենք ալ մեր կարգին բաղնեպանէն հալածական :

Ահա ուրիշներ : Զինադադարէն անմիջապէս վերջ Պոլիս, երբ Թաղի տղաքս խմբովին կ'երթայինք Թաթավլայի յոյն տղոց հետ կռիւի բռնուելու, առաջ քշելով Գուրգէնը, առիթ ստեղծելու պաշտօնով :

Կամ կ'երթայինք ազգային հին գերեզմանատունը, գիշերական բեռնատար լքեալ կառքերը վերիվեր կը հանէինք տքնութեամբ, ապա մէջը նստելու եւ զառիվար գլորելու համար եւ երեկոյեան տուն կը դառնայինք աղտոտ, պատառոտուն :

Կամ երբ Գուրգէնը, դաշնակի դասը սերտելու համար փակուած կ'ըլլար սենեակին մէջ, մենք փողոցը պայթուցիկներով կըզուարճանայինք, արհամարհելով Թաղեցի տիկիններուն բողոքը : Ան ցանկութեամբ կը դիտէր մեզ պատուհանէն : Դաշնակը լուռ կը մնար, պայթուցիկներու կարօտին զոհ :

Ապա մեր ճամբորդութիւնը դէպի Իտալիա, ճամբուն Հռոդոս ու Պառի, իտալական զինուորական հիւանդատար նաւով մը տասնեւմէկ օրուան դանդաղընթաց ճամբորդութիւն մը, ուր մեզի ընկերացող հսկիչ վարդապետին «ծովէն բռնուելու» պատճառաւ ազատ ասպարէզ կը բանար մեր անսանձութիւններուն առջեւ, տակնուվրայ ընելու համար շոգենաւին պաշտօնէութիւնն ու ներդաշ– հիւանդկախ զինուորները :

Եւ ահա Վենետիկը, մեր արեւոտ օրերով :

Զորս տարիներու հանապազօրեայ եղբայրութիւն մը, որուն վերյիշումը յուզումով կ'ողողէ հոգիս :

Դասընկերներ էինք, առեն մը դասարանին մէջ քով քովի նստած : Զեղա : Մեր անվերջանալի կռիւները, կճոյները, չարաճճիութիւնն ու անսեթեւեթ խաղերը իրարու գլխուն, կ'ոչնչացնէին դասարանին լրջութիւնն ու կը խանգարէին ուսուցչին [illegible]ութիւնը : Բաժնեցին իրարմէ, զիս զրկելով դասարանին մէկ անկիւնը, զինք միւսը, մէյմէկ «[illegible]գլուխ» դասընկերոջ քով, մեզ լրջացնելու համար անոնցմէ «օրինակ առնելով» :

Կը տեսնեմ Գուրգէնը ահա, Վենետիկի մեր առաջին ամիսներուն իրիկուն մը ընթրիքէն վերջ [illegible] զբօսնելու, անկիւն մը քաշուած կու լայ : Մօտեցայ մխիթարելու եւ հարցուցի լացին պատճառը :— «Պամիան կարօտցայ» ըսաւ խեղդուկ չեշտով մը : Խնդուքս չէի կրնար զսպել ու յոյզը բարկութեան փոխուեցաւ : Ծնողք, տուն, կարօտցեր էր եւ այդ անզուսպ կարօտը որ կը թեկար ահա, բացատրելու համար, կը խառնէր մածուցիկ հիւթով այդ բանջարեղէնին մէջ, երբ տունէն եղած առենը միշտ ալ մերժած էր ճաշակել զայն : Ամբողջ փոթորիկ մը կար ներսը, «պամիային» եւեւ ու կը խնդայի ես, կը խնդայի : Կարօտը ծեծկըլուքով վերջացաւ :

Ո՞ր մէկը յիշել, ո՞ր մէկը վերակոչել :

Իր յօրինած առաջին opérette-ը մեր դասարանին համար, որուն դերակատարներն ու «բաղաձայն երգիչները» մենք՝ իր դասընկերներն էինք : Անկէ հատուածներ տակաւին կը մրմռամ երբեմն մոռացումի պահերուս, իրենց մանկունակութեամբ իսկ յուզիչ, «եղնիկ մը կար չքնաղ որ կ'ապրէր աստղերուն բուսաջինջ համբոյրով» կամ «կապոյտ թերթով ծաղիկ մ'է յոյսն» եւ ուրիշ անցքեր :

Կ'անցնին, կ'անցնին պատկերները :

Ահա Փարիզի օրերը, Վիլ տ'Ավռէի կիրակիները, իր համերգի պատրաստութիւնները սուրճի անհամար բաժակներու պարպումով : Աւելի մօտ՝ Սէն Փօլ տը Վանսի արձակուրդներն ու Թափառումները նարնջենիներուն տակ :

Եւ ահա վերջինը՝ որ կարծես այս առտու էր տակաւին : Ծերացած շարժանիւ մը Փարիզէն մինչեւ հոս Նիս քաշեր բերեր էր, աւելի զուարճանալու քան գործածելու համար : Բանի յաջողեցաւ զիս եւս նստեցնել իր ետեւը, տուն երթալու համար : Հազիւ հարիւր մեթր ճամբայ կըտրած, յոգնած ուժասպառ շարժանիւը կ'անշարժանար, բացարձակ մերժելով այլեւս շարունակել ճամբան : Մինչ ինք, շնչաւոր անասուն մը փաղաքշելու պէս «մի ըներ, մեղք ենք, քալէ անուշիկս կ'ըսէր ու կը փորձէր կրկին ճամբայ հանել, բայց ի զուր : Ապա, կեղծ բարկութեամբ մը դառնալով ինծի, «քեզմէ վախցաւ կենդանին, քեզ չի ճանչնար» : Մեր հին կռիւներուն անոյշ արձագանգը :

Անմոռաց Գուրգէն, կորուստիս ծանր ցաւին տակ ես ընկերը, ես եղբայրը վերակոչեցի իմ թանկագին յիշատակներուս մէջէն :

Շատեր տաղանդը պիտի շեշտեն, ուրիշներ գործը պիտի վերլուծեն, անունդ փառաւորեն :

Բայց իմ կորուստս բան մը աւելի է :

Ես եղբայր մը կորսնցուցի :

Այս անկապ տողերը, կծկումի անկիւնէս, քիչ մը ծաղիկի ու շատ արցունքի տեղ՝ հեռաւոր շիրիմիդ վրայ :

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

Վիճակները երէկ եւ այսօր...

(ԽՈՐՀՐԴ. ՎԱՐԻՉՆԵՐՈՒ ԽՕՍՔԻՆ ԱՐԺԷՔԸ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ցոյսեր կը ցանէին — սուտ ու նենգալի — դիւրահաւատ ժողովուրդի հոգիին մէջ՝ դարձեալ ու վերստին յուսախաբութիւններ հնձել տալու համար անոր :

Եւ զարմանալին ու ապշեցուցիչն այն է, որ այն, ինչ որ քաղուածաբար յիշատակեցինք «Պըրաւդա»յի 1920 Դեկտեմբեր 4ի թիւէն — Լեռնային Ղարաբաղի եւ Նախիջեւանի կցումի մասին Հայաստանի — նոյնը նոյնութեամբ հրատարակութեան տրուած է նաեւ այսօր, 1947ին, Մոսկուայի մէջ լոյս տեսած Ստալինի ամբողջական երկերու 4րդ հատորին մէջ (էջ 413—414) :

Առանց չինելու հինը կրկին անգամ հրատարակութեան կուտան այսօր, կարծես ըսել ուզելով, որ սուտ չէր, խաբէութիւն չէր 1920ին «ժողովուրդներու հօր» կողմէ եղած խոստումը հայ ժողովուրդին ...

Ապացոյց — Լեռնային Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը ցարդ, 1920էն մինչեւ այսօր, ոչ միայն չկցուեցան Հայաստանի, այլեւ նորանոր պատնէշներով զատուեցան անկէ :

1921 Մարտ 16ին Մոսկուայի մէջ ռուսեւ-թուրք ծանօթ դաշինքը ստորագրելով՝ Խ. Ռուսիա այդ դաշնագրի 3րդ յօդուածով հետեւեալ յանձնառութիւնը կը ստանձնէր Թուրքիոյ առջեւ, առանց այս մասին Հայաստանի կարծիքն իսկ առնելու.

«Դաշնագրող երկու կողմերը կը համաձայնին, որ Նախիջեւանի շրջանը — այն սահմաններու մէջ, որ մատնանշուած են սոյն դաշնագրի 1 (Գ) յաւելուածին մէջ — կազմէ ինքնավար երկրամաս մը, Ազրպէյճանի հովանաւորութեան տակ, պայմանով, որ Ազրպէյճանը սոյն հովանաւորութիւնը պիտի չզիջի ուեւէ երրորդ պետութեան մը» (տես «Ժողովածու Գործող Դաշինքներու», Մոսկուա, 1935, էջ 159) :

Վերջին տողերը մենք ընդգծեցինք :

Ռուսիա ոչ միայն Խ. Ազրպէյճանի կը զիջէր Նախիջեւանը, որմէ Ազրպէյճան կամովին եւ եղբայրաբար հրաժարած էր 1920 Դեկտեմբեր 1ին, այլեւ յանձնառու կ'ըլլար Թուրքիոյ առջեւ թոյլ չտալու, որպէսզի Խ. Ազրպէյճան իրեն յանձնուած հայկական այդ հողամասի հովանաւորութիւնը փոխանցէ ուեւէ այլ պետութեան մը (ակնարկը՝ Հայաստանի) : Նոյնութեամբ այս նոյն յօդուածը, առանց հովանաւորութեան փոխանցումին վերաբերող արգելքին, տեղ գտած էր աւելի ուշ, 1921 Հոկտեմբեր 13ին Կարսի մէջ կնքուած ծանօթ դաշինքի 5րդ յօդուածին մէջ («Ժողովածու Գործող Դաշինքներու», 1935, Մոսկուա, էջ 168) :

Նախիջեւանի վերաբերող այս յօդուածին առիթով, բոլշեւիկ Բ. Բորեան դառնութեամբ կը նկատէր իր երկհատոր «Արմենիա»յի մէջ (Հ. Բ., Մոսկուա, 1929, էջ 303) :

«ԱՅՍ ՑՕԴՈՒԱԾԸ ԿԸ ԼՐԱՑՆԷՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆՁՆԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՌՋԵՒ ԵՒ ԶԷՐՈՅԻ ԿԸ ՎԵՐԱԾԷՐ ԴԱՇՆԱԳՐԻ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ՄԱՍԸ» (ուր կը խօսուէր ժողովուրդներու «բարեկամութեան» մասին.— «Յուս.») :

Նոյն նենգ խաղը տեղի ունեցաւ նաեւ Լեռնային Ղարաբաղի հարցին մէջ :

Անոր կցումը (Հայաստանին) խոստացուեցաւ ոչ միայն Խ. Ազրպէյճանի 1920 Դեկտեմբեր 1ի յայտարարագրով եւ Ի. Ստալինի հանդիսաւոր վկայութեամբ («Պրաւդա»յի 1920 Դեկտ. 4ի էջերէն), այլեւ գրաւորապէս խոստացուեցաւ Խորհրդային այն պատուիրակութեան կողմէ, որ 1921 Մայիս 21ին Զանգեզուրի Ղալաջուղ գիւղին մէջ բանակցութիւններ կը վարէր Լեռնահայաստանի կառավարութեան հետ .

«ԶԱՆԳԵԶՈՒՐԸ ԵՒ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԸ, — գրաւորապէս կը վկայէին Խորհրդային զոյգ պատուիրակները՝ Մ. Մելիքով (յանուն Կարմիր Բանակի) եւ Ա. Կարինեան (յանուն Խ. Հայաստանի կառավարութեան), — ՈՐՊԷՍ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆՔԱԿՏԵԼԻ ՄԱՍԵՐ, ՊԻՏԻ ՄՏՆԵՆ ՆՐԱ ՄԷՋ» (Ա. Արշակունի — «Հայաստանի Խ. Իշխանութեան բնոյթը», 1926, Գահիրէ, էջ 25) :

Եւ որպէսզի տակաւին կանգուն եւ սպառէն Լեռնահայաստանը վերջապէս վար դնէ իր զէնքը եւ լիովին անձնատուր ըլլայ Խ. Իշխանութեանց, Երեւանը, անշուշտ թելադրանքովը Մոսկուայի, խաղաղասիրաբար եւ նենգամտաբար, իր 1921 Յունիս 12ի կառավարական աքթով, կը յայտարարէր .

«Ազրպէյճանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան եւ Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան կառավարութիւններու միջեւ եղած համաձայնութեան հիման վրայ, յայտարարւում է, որ Լեռնային Ղարաբաղն այժմէանից կազմում է Հայաստանի Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեան անբաժան մասը » (Վ. Նաւասարդեան — «Խորհրդային քաղաքականութիւնը Հայկական Հարցում», Փարիզ, 1938, էջ 34) :

Այս աքթին տակ կային ստորագրութիւնները Հ. Ս. Խ. Հ. Ժողկոմների Խորհրդի նախագահ Ա. Մեասնիկեանի (Ալ. Մարտունի) եւ քարտուղար Մ. Ղարաբէկեանի :

Օր մը վերջ, 1921 Յունիս 13 թուականով, Երեւանի Խորհրդային կառավարութիւնը նոր աքթով մը կը յայտարարէր .

«Լեռնային Ղարաբաղը վերջին համաձայնութեամբ (Ազրպէյճանի հետ.— «Յուս.») Հայաստանի խորհ. կառավարութեան կողմից յայտարարուած է Հայաստանի անբաժան մասը» (անդ, էջ 35) :

Իսկ այս աքթին տակ, անոր հանդէպ դիւրահաւատ հայ ժողովուրդի լրիւ վստահութիւնը շահած ըլլալու համար, կային կառավարութեան հինգ անդամներուն եւ քարտուղարին ստորագրութիւնները,— Ա. Մեասնիկեան, Պ. Մակինցեան, Ա. Բէգզադեան, Ս. Սրապիոնեան (Լուկաշին), Ա. Կարինեան եւ Մ. Ղարաբէկեան :

Նոյն 1921ի ամրան ամիսներուն եւ նոյն հիմունքներով—ու դարձեալ նոյն նենգ ուխտաբեկ պատիր նպատակներով — Մոսկուայի եւ Երեւանի պատուիրակներ երբ Լիվոնիոյ մայրաքաղաքին՝ Ռիկայի մէջ բանակցութիւններ կը վարէին Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատուիրակներու հետ :

Արդ, ո՞ւր մնացին խորհրդային այս բոլոր հաւաստիացումները, խոստումները, յայտարարութիւններն ու կառավարական աքթերը ...

Ինչո՞ւ մինչեւ այսօր Լեռնային Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը զատուած մնացին եւ կը շարունակեն զատուած մնալ իրենց մայր հողէն՝ Հայաստանէն :

Ինչո՞ւ այս սուտ, այս դաւադիր խաղերը հայ ժողովուրդի հետ ...

Բայց միթէ նոյնը չէ նաեւ այսօր. միթէ այս նոյն վատ ու նենգ խաղերուն շարունակութիւնը չէ նաեւ այն վրդովիչ արարքը, որ իրեն թոյլ տուաւ Խ. Միութեան փոխ վարչապետ եւ արտաքին գործոց փոխ նախարարը՝ Ա. Վիշինսկի՝ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Քաղաքական Կոմիտէի 1947 Հոկտեմբեր 24ի նիստին վրացական հաշակելով Կարսը, առանց երբեք Հայաստան բառը բերան առնելու, առանց երբեք Հայաստանի հողային պահանջներու մասին խօսելու :

Եւ ինչո՞ւ լուռ են, ինչո՞ւ ձայն ծպտուն չեն հաներ այն մարդիկ, որոնք կրակ կը տեղային երէկ, երբ նման առիթով մը ուրիշ երկրի մը արտաքին գործոց նախարարը՝ Էռնըսթ Պեւին՝ նոյնքան անիրաւաբար կ'ուրանար հայ ժողովուրդի դարաւոր իրաւունքները Կարսի վրայ :

(ՅՈՒՍԱԲԵՐ)

Գուրգէն Ալէմշահի մահուան առթիւ

Մեր ազգետական բանաստեղծը՝ Սիամանթօն տարբեր պայմաններու տակ երգած էր «Ես երգելով կ'ուզեմ մեռնիլ»ը: Որքա՜ն իմաստալից են այդ բառերը այսօր երբ սեւ հողին կը յանձնենք Գուրգէն Ալէմշահը:

Արդարեւ Գուրգէնը ինկաւ, երգը շրթունքին, երգը մատներուն վրայ:

Երգ մըն էր իր ամբողջ կեանքը: Երգով ծնած էր ան ու երգով սնած: Ինչպէ՞ս գրել իր մասին: Բառերը յօրինուած են մեր զգացումները արտայայտելու համար: Կարելի՞ է քանի մը բառով արտայայտել այն խորունկ վիշտը զոր կը զգանք այս տեսակ անակնկալ կորուստի մը հարուածին տակ:

Ինչ ալ գրուի, ինչ ալ խօսուի, չեմ կարծեր որ կարելի ըլլայ պատկերել Գուրգէն Ալէմշահը՝ այնպէս, ինչպէս էր: Ընդհանուր խօսքեր են վերջ ի վերջոյ: Իր երգն է միայն որ գաղափար մը պիտի տայ իր մասին: Իր երգերովն է որ պիտի ապրին իր անունը եւ յիշատակը:

Խանդավառ երիտասարդ մըն էր Գուրգէնը, տաղանդաւոր երգահան նաեւ հիանալի ընկեր:

Պատերազմի տարիներուն էր որ մտերմացանք կամաց, մեր երգչախումբին մէջ, ինքը ղեկավար եւ վարչականի անդամ:

Երգչախումբի բոլոր անդամներուն կողմէ սիրուած եւ յարգուած ղեկավար մըն էր:

Առաջին մէկ օրէն կրցաւ ինքնիրեն սիրցնել տալ եւ այդ սէրը, հետզհետէ տղոց մէջ դարձաւ տեսակ մը պաշտամունք՝ իրեն հանդէպ:

Բոլորին հետ ընկեր էր: Սրամիտ եւ կատակախօս՝ իրեն կապած էր երգչախումբին բոլոր անդամները: Կային անդամներ որ ոչ միայն երգերուն համար փորձերուն կուգային, այլ իրենք զիրենք այնքան մօտիկ կը զգային ղեկավարին որ ընկերական անթոյլատրելի յանցանք մը կը նկատուէր, չարթուան մէջ գոնէ մէկ անգամ, իրենց սիրելին չտեսնելը:

Քանիցս խնդրուած էր իրմէ որ իր գործերուն նուիրուած երգահանդէս մը սարքուէր: Իր համեստութիւնը իրեն արգելք կը հանդիսանար, ինքնագովութիւն համարելով:

Անցեալ տարի հրաւէր ստացած էինք Վենետիկ այցելելու: Սկիզբները չափազանց խանդավառուած կ'երեւար, բայց, օրուան քաղաքական կացութեան պատճառաւ, 30—40 անդամ — անդամուհիներու ճամբայ հանելու պատասխանատուութիւնը շատ ծանր կը թուէր իրեն: Ցետաձգուեցաւ այս տարուան «Բազմավէպ»ի տօնակատարութեանց ներկայ գտնուելու եւ մեր մասնակցութիւնը բերելու ծրագիրը: Դժբախտաբար դարձեալ կարելի չեղաւ իրագործել մեր բաղձանքը, որովհետեւ կը դողդղար իր երգչախումբին ամէն մէկ անդամին վրայ — ինչպէս իր հարազատ քոյրն ու եղբայրը — ու կը մտահոգուէր անոնց սնունդով, կեանքի ապահովութեամբ, քաղաքական դժուարութիւններով:

«Անուշ»ի ներկայացման ծրագիրը ամէն անգամ յետաձգուած էր որովհետեւ բնագիրը չունէր: Յոյս ունէր որ Հայաստանէն կը ստանար: Չկրցաւ: Ամերիկա գնաց ու այնտեղ գտաւ: Ի՞նչ խանդավառութեամբ կը հաղորդէր այդ լուրը մեզի:

Բայց ափսո՜ս...

Շատ կը փափաքէր Հայաստան երթալ ու տեղւոյն վրայ ուսումնասիրել մեր երգերն ու պարերը: Կ'ուզէր տեսնել մեր հայրենիքը եւ ծծել անոր կենսաւէտ օդը ու հողին հոտը: Հայաստանէն խորհրդային ձայնասփիւռէն արձակուած իր երգերը կը խանդավառէին զինքը եւ վառ յոյսեր կը ներշնչէին իրեն:

Ի՜նչ աչաւոր զուգադիպութիւն: Երբ Դեկտեմբեր 14ի կիրակի առտուն Փարիզի ռատիոկայանէն կ'երգուէին իր երգերը, իսկ նոյն օրը ինք Տիթրոյթի մէջ, պանդոկի մը սենեակին չորս պատերուն մէջ, առանձին, կը բաժնուէր աշխարհէն:

Notre Dameի քառաձայն հայերէն պատարագները որ ամէն անգամ ձայնասփիւռով կը տրուէին հայ ժողովուրդի ի նպաստ կատարուած քարոզչութեանց լաւագոյն միջոցներէն էին, շնորհիւ իրեն:

Տարուած էր հայ երգով եւ կ'ապրէր հայ երգով:

Իր յօրինած բոլոր երգերուն մէջ կը հանդիպինք հայ ոգիին: Մեր երիտասարդ երգահաններուն, լաւագոյններէն էր որ կրցած էր հասկնալ հայ երգը եւ իր ամէն մէկ երգին մէջ դնել հայկական դրոշմը:

— Ի՜նչ գանձեր եւ ի՜նչ արժէքներ ունինք, որ կ'անգիտանանք, կ'ըսէր չարունակ մեր նոր սերունդին: Ես ալ ձեզի պէս երբ սկսայ եւրոպական երաժշտութեան հետեւիլ, մեծ գաղափար չունէի հայ մշակոյթին մասին եւ ամէն անգամ երբ Իտալացի ուսուցիչս հիացումով կ'արտայայտուէր հայ երաժշտութեան մասին, կը հպարտանայի, եւ աւելի եռանդով կը փարէի անոր, միշտ նոր գանձ մը, նոր արժէք մը յայտ բերելու ակնկալութեամբ: Պէտք է որ մեր նոր սերունդը գաղափար ունենայ մեր արժէքներու մասին, որպէս զի ինքնիրեն կապուած զգայ մեր մշակոյթին եւ այդպէսով, մեր ազգին...

Այս սիրելի Գուրգէն, դուն ալ անմահ արժէք մըն էիր: Երաժշտութիւն մը ամբողջ կեանքըդ եւ կենսուրախ, կամ տխուր երգ մըն էր որ կը հոսէր շրթներէդ եւ մատներէդ:

ՆԵՐՍԷՍ

Հարցազրոյց յայտնութիւններ

— Ամերիկայի պաշտօնական թէ անպաշտօն կարգ մը ականաւոր անձնաւորութիւններ ինչ օգուտ կը սպասեն համայնավարութենէն:

— Ատիկա շատ կարեւոր եւ շատ լուրջ հարցում մըն է:

— Ինկալէս ինծի ալ կը թուի թէ կարեւոր է: Համայնավարութիւնը ինչ առաւելութիւններ կրնայ խոստանալ այդ կարգի մարդոց, քանի որ, ինչպէս դուք ալ գիտէք, այդ շարժումին նպատակն է կառավարութիւնը տապալել:

— Խնդիրը առարկայօրէն դատելով սովորած ենք ընդունիլ որ մեր դիմացը կանչօրս գաղափարաբանութիւններ որոնց ուժականութիւնը առաջ կը բերէ կատաղի պայքար մը, քաղաքական եւ նիւթական կամ բարոյական ազդեցութիւն մը ընելու համար զանգուածներու վրայ: Մէկ կողմէն կայ ծայրայեղ ձախը, այսինքն խորհրդային համայնավարութիւնը՝ Սթալինի անձով մարմնաւորուած, միւս կողմը կայ աջը, այսինքն դրամատիրութիւնը որ կը փորձէ պահպանել հին կարգերը եւ մարմնաւորուած է Չըրչիլով: Այս երկու ծայրայեղութեանց մէջտեղը կան միջինները — Անգլիոյ աշխատաւորական կուսակցութեան գաղափարականութիւնը, որ անարիւն ընկերվարութիւնն է եւ Փաշական վարդապետութիւնը որուն ներկայացուցիչներն են Ֆրանքօն եւ իր նմանները: Անգլիոյ մէջ ներկայիս տեղի ունեցող երեւոյթը կ'ապացուցանէ որ միջին դասակարգը բոլոր երկիրներուն մէջ, չուզեր ընտրութիւն կատարել Սթալինի եւ Չըրչիլի ճամբաներուն միջեւ եւ իր ընթացքըդուղահեռական է այն ճամբուն զոր գծած է բրիտանական կառավարութիւնը: Ճիշդ այս բանն է ահաւասիկ որ Քրեմլինը ամենէն աւելի կ'ատէ եւ կը նկատէ գայն իր թիւ 1 թշնամին: Քրեմլինը կը մտածէ որ այդ տեսակ կառավարութիւն մը հոգեկան եւ նիւթական հրապոյր մը ունի զանգուածներուն համար եւ կրնայ այս վերջինները հեռացնել Քրեմլինի հրէշէն: Ինծի այնպէս կը թուի թէ կարելի չէ համայնավարութեան դէմ կռուիլ ոստիկանական կամ եւմտական միջոցներով միայն, մանաւանդ այն երկիրներուն մէջ ուր ժողովուրդը կը վայելէ մամուլի, մտածողութեան եւ խօսքի ազատութիւնը: Կարելի է համայնավարութեան դէմ կռուիլ քաղաքական լուրջ դաստիարակութիւն մը տալով եւ ջնջելով ընկերային ու քաղաքական հակադրութիւնները որոնք համայնավարական շարժումին աղբիւրն են: Դժբախտաբար մեր դարը ունեցաւ շատ մը մենատէրներ — Հիթլէր, Մուսոլինի, Սթալին, Ֆրանքօ, բայց չի կրցաւ մէկ Լինքըն մը տալ: Կայ գաղափարներու սով մը, ինչպէս նաեւ կայ սովը այնպիսի մարդոց որոնք կարող պիտի ըլլային նոր կեանք մը ստեղծել ազգերուն համար, կեանք մը որ պիտի հիմնուած ըլլար քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային ժողովրդավարութեան վրայ: Այս է պատճառը որ խորհրդային ստայօղ գաղափարաբանութիւնը, պակաս մը լրացնելու խոստումով կը յաջողի իրեն կապել ժողովուրդները: Ամերիկայի ինչպէս նաեւ ուրիշ երկիրներու մէջ կան դժգոհ կամ յուսախաբ մարդոց բազմութիւններ: Կան մարդիկ որ դժգոհութեան այդ մթնոլորտը չարաչար կը գործածեն անձնական նպատակներով եւ կ'աշխատին ձեռք բերել իշխանութիւն եւ հեղինակութիւն: Այս մարդոց մտայնութիւնը կարելի է բացատրել ռուսական առածով մը որ կ'ըսէ «յարդը չենք դիտեր մեր ունեցածին, բայց երբ կորսնցնենք անմիջապէս ետ կը պահանջենք»: Այդ մարդոց իրաւունք տրուած է որ կազմակերպուին, եւ քաղաքական կուսակցութիւններ հիմնեն որպէսզի աշխատին ժողովրդավար միջոցներով բարելաւել կեանքի պայմանները:

Բայց շատ ցաւալի է որ իրենցմէ շատերը այդ յոյսերը եւ բաղձանքները իրականացնելու համար անհրաժեշտ կը նկատեն խորհրդային վարչաձեւը: Մենք մեծ սխալ մը կը գործենք իբար ամնելով որ Խորհրդային Միութեան մէջ ակռայի վրձին չկայ, բայց երբեք յօժարէն չենք հետաքրքրուիր ցոյց տալու համար թէ համայնավարութիւնը ինչ մահացու վտանգ մըն է:

— Ամերիկայի մէջ ընդհանրապէս կը կարծուի թէ Խ. Միութիւնը չի կրնար հիւլէական ռումբ պատրաստել: Ի՞նչ է ձեր կարծիքը այս մասին:

— Գիտեմ որ 1942ի Դեկտեմբերին Ռուսիա կ'աշխատէր իւրանիոմ գտնել: Ես այսօրուան աշխատանքներուն մասին որեւէ բան չեմ գիտեր, բայց հիմնուելով իմ ուսումնասիրութիւններուս գիտցածներուս վրայ կրնամ ըսել որ, Խ. Միութիւնը ամէն բան պիտի ընէ հիւլէական ռումբը գտնելու համար: Համոզուած եմ նաեւ որ ժամանակը աւելի թանկագին է քաղաքական պիւրոյին համար, քան այն միլիոնաւոր տոլարները որոնք Ամերիկայէն պիտի դրկուին:

— Ձեր պատասխանը շատ որոշ չէ, բան մը չհասկցայ:

— Եթէ քաղաքական Պիւրօն երկրնտրանքի մը առջեւ գտնուէր, պիտի նախընտրէր ժամանակ շահիլ քան թէ տարեկան մէկ միլիոն տոլարի վարկ ստանալ ամերիկեան կառավարութենէն: Ըսել կ'ուզեմ որ ժամանակը աւելի թանկագին է քան թէ դրամը: Կ'ուզէի նաեւ աւելցնել հետեւեալը — ամերիկեան մամուլը վերջերս կը հաղորդէր թէ ռուս բնագէտ մը Քափիցա անունով, արգելարան մը դրկուած է: «Ատիկա ծուխի վարագոյր մըն է»: Ես վստահ եմ որ Քափիցա Սիպերիա գացած է, անծանօթ վայր մը ուր կառավարութիւնը փորձեր կը կատարէ հիւլէական ռումբի համար: Այն բոլոր լուրերը թէ Ռուսերը չեն կրնար հիւլէական ռումբ պատրաստել, որովհետեւ չունին Անգլիոյ կամ Ամերիկայի թեքնիք միջոցները — շատ ցաւալի են եւ վտանգաւոր որով հետեւ կը խաբեն հանրութիւնը:

Իրաւ է որ խորհրդային ճարտարարուեստը չի կրնար բաղդատուիլ Ամերիկայի ճարտարարուեստին հետ, բայց զգոյշ, պատմութիւնը չմոռնանք: Երբ պատերազմը սկսաւ շատ մը պետական մարդիկ եւ մասնագէտներ ըսին թէ Խ. Միութիւնը վեց շաբաթէն ծունկի պիտի գայ: Այդ տեսակ բան չեղաւ: Ռուսիան խորամանկ, վտանգաւոր, գործունեայ եւ խելացի թշնամի մըն է: Համոզուած եմ որ ան պիտի ունենայ ոչ միայն հիւլէական ռումբը, այլեւ շատ մը ուրիշ զէնքեր:

— Եթէ Ռուսիան հիւլէական ռումբ ունենար, ինչպէ՞ս պիտի գործածէր:

— Եթէ Ամերիկան հիւլէական ռումբ չունենար եւ Ռուսիան ունենար, մենք հիմա այստեղ հաւաքուած պիտի չըլլայինք:

— Պ. Կրաւչէնքօ ի՞նչ է ձեր տեսակէտը Մոլոթովի ներկայացուցած ընդհանուր զինաթափութեան ծրագրին մասին.

— Կրեմլինի մենատիրութիւնը, իր խորքին մէջ ծաւալապաշտ է եւ յարձակողական: Ան իր ծրագիրները կը կազմէ արտակարգ ճկունութեամբ եւ կէս — ճամբան չի մնար: Կրեմլին միշտ նոր պատրուակներ եւ նոր արկածախնդրութիւններ կը փնտռէ, բայց Ամերիկայի եւ Անգլիոյ հետ կռիւի պիտի չմտնուի: Ռուսիա ոչ նիւթապէս, ոչ ալ հոգեպէս պատրաստ է պատերազմ ընելու: Միւս կողմէ, քանի որ տեւական խաղաղութեան չհաւատար համայնավարութեան եւ ռաբեմտեան պետութեանց միջեւ, պատերազմ կը պատրաստէ իր սահմաններէն ներս եւ իր սահմաններէն դուրս: Ռուսիա Միացեալ Ազգերուն մէջ զինաթափում կը քարոզէ, բայց միեւնոյն ատեն, իր եւմտացոյցին հարիւրին 50ը յատկացուած է պատերազմի ճարտարարուեստին որ կ'աշխատի օրական քսանըչորս ժամ, եւ կը շինէ բազմաթիւ գործարաններ որոնց մէջ կը պատրաստուին նոր զէնքեր, ի չարս այլոց հիւլէական ռումբը:

— Շնորհակալութիւն Պ. Կրաւչէնքօ:

(Վերջ)

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Յառաջիկայ կիրակի, 28 Դեկտեմբեր, Հ. Մ. Ը. Մ.Ը իր սեփական մարզադաշտին վրայ կը մրցի Berreի դէմ promotion d'honneurի ախոյեանութեան համար:

Berre մինչեւ հիմա ոչ մէկ յաղթութիւն տարած է եւ groupe Dին վերջինն է, բայց կ'իմանանք որ Berreի օգնաւային տնօրէնութիւնը կարող ուժերով զօրացուցած է իր խումբը այս անգամ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի դէմ, յաջողութիւն մը ապահովելու համար:

Մեր տղաքը պէտք չէ այժմէն յաղթութիւնը շահուած նկատեն, եթէ կ'ուզեն պատուաւոր արդիւնք մը ձեռք ձգել: Պէտք է իրենց լաւագոյն խաղարկութիւններէն մին ցոյց տան մանաւանդ յարձակողական գիծէն, որուն վրայ շատ մեծ յոյսեր դրուած են: Ժամը 1.30ին Հ. Մ. Ը. Մ.ի պահեստին կը մրցի Berreի պահեստինին դէմ:

Կը խնդրենք մեր հանդիսականներէն որ բնաւ չմիջամտեն դատաւորին տուած որոշումներուն, եթէ նոյնիսկ անոնք հակառակ ըլլան Հ. Մ. Ը. Մ.ին: Այսպէսով է որ օգնած պիտի ըլլան մեր տղոց ունենալիք խաղարկութեան:

★ Անցեալ կիրակիի մրցումը յետաձգուած էր District de Provenceի կողմէ:

Վահան Շամլեան

կէս յաւելուածական ինը միլիառ ֆրանքի նոր վարկ մը վիճակական ուժերուն համար: Վիճակագրութեանց ընթացքին յայտնի եղաւ որ պետական հասոյթներուն հարիւրին 28ը յատկացուած է բանակին, նաւատորմին եւ օդային ուժի ծախքերուն — ընդհանուր գումար 244 միլիառ: Զինուորներու, նաւաստիներու եւ օդանաւորդներուն ընդհանուր թիւն է 592.000 որ յունուարին պիտի բարձրանայ 708.000ի:

★ Աշխատաւորներու Դաշնակցութեան (Սէ Ժէ Թէ) քարտուղարութիւնը չորեքշաբթի օր յայտարարեց որ հակառակ ոչ համաձայնավար հոսանքին ջանքերուն, կազմակերպութեան շարքերուն հաւատարիմ կը մնայ աշխատաւորներու մեծամասնութիւնը:

★ Զօրավար Տը Կոլի կազմակերպութիւնը կը ծրագրէ երիտասարդներու միութիւն մը ստեղծել՝ 15էն 21 տարեկան Ֆրանսացիներուն համար: Զօրավարը մտադիր է պետական պաշտօնեաներու ընկերակցութիւն մը կազմակերպել՝ բնականաբար իր դրօշին տակ:

★ Կառավարութիւնը որոշած է արգիլել համայնավար թերթերու — Իւմանիթէ, Սը Սուառ եւայլն — մուտքը զօրանոցներէն ներս: Դիտել կը տրուի որ այս տեսակ որոշում մը տրուած էր պատերազմէն առաջ:

«Աւելի խաղաղութեան կարիք ունի մարդկութիւնը»
կ'ըսէ Հռոմի պապը

Հռոմի Պիոս ԺԲ. պապը չորեքշաբթի օր հրատարակեց կոչ մը որուն մէջ կը յայտնէ հետեւեալ միտքերը.—

Ով որ աչք ունի ու կը տեսնէ եւ ականջ ունի ու կը լսէ, պէտք է ընդունի այն տխուր ու նուաստացնող իրականութիւնը որ Եւրոպան եւ ամբողջ աշխարհը, մինչեւ հեռաւոր Չինաստանը, այսօր, առաւել քան երբեք, հեռու են ճշմարիտ խաղաղութենէն: Ուրացումի եւ երկպառակութեան ապետները որոնց կը հետեւի այդ չարիքներէն օգտուողներու բանակը, ցնծութեան մէջ են որով հետեւ կը յուսան որ մօտ է իրենց ժամը: Խաղաղութեան ինչպէս նաեւ ժողովուրդներու համերաշխութեան հաւատացողները, ընդհակառակն անձկութեան մէջ են ի տես այն տարբերութեան որ ի յայտ կուգայ Բեթղեհէմի պատմութեան բարոյական հարստութեան եւ Աստուածորդիէն հեռացող մարդկութեան ներկայ թշուառութեան միջեւ:

Պապը յիշեց նաեւ «այն վիթխարի պայքարը որ տեղի կ'ունենայ երկու հակամարտ մտայնութեանց միջեւ» եւ ըսաւ որ աշխարհի մէկ մասը միացած է ատելութեան ոգիով, իսկ միւս մասը կը հետապնդէ բարիքի քաղաքականութիւնը: Կեղծիքն ու ճշմարտութեան ուրացումը կառուցած են սխեմ մը որուն մէջ սուտը եւ բառերու եւ իրականութեանց խարդախումը յարձակողական դասական զէնքերը եղած են: Անաստուածութեան եւ բռնակալութեան վրայ հիմնուած գոյավիճակի մը կուսակիցները կ'աշխատին համոզել թէ գտած են նոր մշակոյթ մը՝ աւելի բարեբաստիկ քան յաւիտենապէս երիտասարդ քրիստոնեայ քաղաքակրթութիւնը: Երկրորդ մեծ պատերազմը սարքողներուն անգթութիւնն ու անիրաւութիւնը արդար ցասում մը առեղծեցին, բայց, դժբախտաբար, ծնունդ տուին նաեւ վրէժխնդրութեան բնական զգացումին»:

Պապը յետոյ դատապարտելով համայնավարները կոչ ըրաւ բոլոր քրիստոնեաներուն որ չլքեն իրենց հաւատքն ու քաջութիւնը եւ պաշտպանեն քաղաքացիական եւ կրօնական ազատութիւնները:

ՍՐՏԱԳԻՆ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Ս. Ծընընդեան եւ Նոր Տարուայ առթիւ իմ բոլոր Դաշնակցական ընկերներուս եւ բարեկամներուս:

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՋԱԼԸԳԵԱՆ (Կոնդալէս)

Լոնտոն, 29, Դեկտ. 1947

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Մօրիս տը Պէնոյի Սահակ Մեսրոպ վարժարանի հանդէսը Նոր Տարուայ առթիւ եւ Կաղանդ Պապայի այցելութիւնը փոքրիկներուն, տեղի կունենայ 28 Դեկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սիթէի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ վարժարանի բոլոր աշակերտութեան: Պիտի ըլլան երգեր, մեներգներ, արտասանութիւններ, ազգ. գեղջկական պարեր, առհմիկ տարազով եւ զաւեշտ մը: Կը հրաւիրենք տեղւոյս հայութիւնը քաջալերելու համար մեր ապագայ սերունդը:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Ծրջ. Կոմիտէին, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 58րդ տարեդարձը կը տօնուի Մարսէյլի մէջ յառաջիկայ շաբաթ իրիկուն 27 Դեկտեմբեր, ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Պրէպան Մարսէյլի ընդարձակ սրահներուն մէջ: Կը նախագահէ ընկեր ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Ընկերական խնջոյք

Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն Ծնունդի եւ Նոր Տարիին առթիւ կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 28ի կիրակի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé:

Երգ, պար, գեղարուեստական յայտագիր եւ անակնկալներ: Ձոխ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները իրենց ընտանեկան պարագաներով: Մուտք ընթրիքով միասին 150 ֆրանք:

Կը նուագեն թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՈ:

Մանուկներու օրը

Լիոնի Կ. Խաչի մասնաճիւղի ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ առթիւ կազմակերպած Նոր Տարուայ հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 27 Դեկտեմբերին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին — 257bis, Rue Boileau, salle Etienne Doletի մէջ: Տօնածառ եւ նուիրաբաշխութիւն: Տրամախօսութիւն (մէկ արար) Կարմիր Խաչի սաներուհիներու կողմէ: Հայկական պար եւ երգ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պոլսոյ մէջ վերջերս մեռած՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՋԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր զաւակներուն կողմէ, այս կիրակի առաւօտ, Դեկտեմբեր 28, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

Ս. ԷԹԻԷՆԻ Կարմիր Խաչի սանուհիներու պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ 27 Դեկտեմբեր, շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30էն մինչեւ լոյս, Hôtel Forezի շքեղ սրահներուն մէջ: Կը նուագէ José Claudeի հռչակաւոր նուագախումբը: Զանազան անակնկալներ: Ձոխ պիւֆէ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Վիէնի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը, Մանուկներու Օրուան առթիւ կազմակերպած է նուիրաբաշխութիւն մը, 28 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Սէնքըլը Կաթոլիկ սրահին մէջ: Պիտի ըլլան երգ, պար եւ արտասանութիւններ, աշակերտ եւ աշակերտուհիներու կողմէ: Կը նախագահէ ընկերուհի Տիկին Բերուզ Վարդանեան (Ամերիկայէն): Կը խօսի ընկեր Ս. Գալուստեան: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղը կը սարքէ պարբերաբար հայագիտական դասախօսութիւններ: Նիւթ ունենալով Հայոց Պատմութենէն եւ հայ մշակոյթէն: Առաջին բանախօսութիւնը շաբաթ 3 Յունուար 1948, ճիշդ ժամը 5ին: «Հայ ժողովուրդի ծագման» շուրջ: Բանախօս՝ Հ. Պ. Էսապալեան: Վայր, Հայ Ուսանողական Ոստան, Métro Porte d'Orléans: Մուտքը ազատ է:

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ. Կ. Խաչը հետեւեալ նուէրները ստացած է փոխան ծաղկեփունջի Օր. ԼՈՒՍԱԲԱՐԵԱՆԻ եւ Պ. ՄԵՍՐՈՊ ՍԱՀԱԿԵԱՆԻ ամուսնութեան առթիւ, փեսայ Մ. Սահակեան 1000 ֆրանք, Աւետիս Պարսամեան 500 եւ Գր. Գուզեան 100 ֆրանք:

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Փարիզի շրջանի 17րդ տարեկան ցերեկոյթը, տեղի կ'ունենայ կիրակի 7 Մարտ, 1948 կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին: Salle de la Chimie, 28bis rue St. Dominique: Կը խնդրուի նկատի առնել այս թուականը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ իրիկուն, «Հրայր» ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայանալ անդամատետրերով:

SURPRISE PARTY

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը սարքած է, հաւաքոյթ մը (Surprise party) Place Condorcet, 99 rue de la Libération, Bourg la Reine, Salle Garceau:

Autobus 188, métro Bourg la Reine: Այս կիրակի 28 Դեկտեմբեր, ժամը 3էն 10: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերը իրենց անդամներով:

ՀԱՆԴԷՍ – ՏՕՆԱԾԱՌ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Մանուկներու Օր»ուան առթիւ Ֆր. Կարմիր Խաչի երեկոյեան դասընթացքի երկսեռ աշակերտներուն կողմէ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: 11 rue Branly, 28 Դեկտ. կիրակի ժամը 3ին:

Պ. Գրիգոր Քիւրքճեան եւ զաւակը խորունկ վիշտով կը ծանուցանեն մահը՝ իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Թէպօեան, 35 տարեկան)

եւ կը խնդրեն բոլոր ազգականներէն եւ բարեկամներէն որ յուղարկաւորութեան մասնակցին շաբաթ առտու ժամը 10.30ին Իսսի գերեզմանատունը:

Հ. Յ. Դ. ՎՕՔԼԻՒԶԻ «Մուրատ» խումբը իր վշտակցութիւնը կը յայտնէ ընկերներ՝ Զաքէոս եւ Սերոբ Քիլիբեաններուն ու իրենց ընտանեկան պարագաներուն, ու նաեւ Նալպանտեան ընտանիքին, իրենց մօր, մեծ մօր ու խնամիին ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՔԻԶԻՐԵԱՆԻ տխուր մահուան առթիւ:

ԽՈՐԻՆ ԿՍԿԻԾՈՎ կ'ողբանք մահը մեր սիրեցեալ հաճի մամային, ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻԶԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ եւ մեր ցաւակցութիւնը կը յայտնենք որդւոյն Պ. Արամ Տէր Կարապետեանին (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Լ. Գեւոնեանին ու զաւակաց:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԽԱԶԻԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏԵԱՆ

եւ զաւակները Տէսին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ Մ. ԷՍԱՊԱԼԵԱՆ եւ զաւակը Հայկ Էսապալեան 2000 ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կարմիր Խաչին իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ հօր ողբացեալ ՓԻԷՌ ԷՍԱՊԱԼԵԱՆԻ յիշատակին: Տէր եւ Տիկին Ա. Պարթեւեան նոյնպէս 1000 ֆր. կը նուիրեն այս տխուր առթիւ Ֆր. Կ. Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, **métro Mutualité**

Յովհ. Թումանեանի մահուան **25**ամեակի առիթով

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

Ա Ն Ո Ւ Շ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ (Անուշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille: Գր. ՄԷՀԹԷՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մոսի): Սէնֆօնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի): Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել Հրանդ Սամուէլէն Tél. Dan. 88–65, Եկեղեցւոյ դիւանէն: Սապօնճեանէ 39 rue Trévise, Պ. Պարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99–22, Պ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Ուշագլեանէ 61 rue Rébéval, Պարսամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիշէէն, առաւօտէն սկսեալ:

Տոմսերու գիները՝ հարիւրէն երեք հարիւր յիսուն, տուրքերով միասին:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 27 Décembre 1947 Շաբաթ 27 Դեկտեմբեր

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5225–Նոր շրջան Թ 834 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԷԿ ՍԵՐՈՒՆԴԷՆ ՄԻՒՍԸ

ԽՄԲ.— Գահիրէի մեր պաշտօնակիցը խորագրին տակ դրած է շահեկան խմբագրական մը: Տեղի անձկութեան պատճառաւ կը քաղենք գլխաւոր մասերը.—

Երիտասարդ ընկեր որ ծաղկեցար օտար ափերու վրայ, լսէ՛.

Եւ պատմէ այն միւս բարեկամին ալ որ տարբեր դաւանանք ունի, եւ կամ բնաւ չունի,—

Դուք ժառանգորդներն էք աշխատաւոր ժողովուրդի մը որ արհամարհեց դարերու ծանրութիւնը եւ անլուր հալածանքները, որպէսզի պահենայ իր ինքնուրոյն, ազատ բոյնը գրաւելու ոսկի արեւին տակ:

Պատրա՞ստ էք արիաբար տիրանալու մեր ձգած ժառանգութեան: Ունի՞նք ուժ եւ կամք, զայն արժեցնելու, նորոգելու, բազմապատկելու:

Այս պիտի ըլլայ ձեր առաջին գիտելիքներէն մէկը թող հարցում ուղղէ ինքն իրեն, եւ փոխադարձաբար:

Այդ հարցումէն կը ծնին ձեր «անելիքն»:

Երէկ եւ աւելի առաջ, ամբողջ սերունդներ կամաւոր ծառայութեան ասպարէզը նետուած այնպիսի պայմաններու մէջ որ կրնան գլխապտոյտ պատճառել ձեզի:

Անոնք շնչեցին ահաւոր մղձաւանջի մը ծանրութեան տակ: Անոնց երիտասարդութիւնը պակուեցաւ անհնարին տառապանքներու, ահորափի, արեան ճապաղիքներու մէջ:

Եւ անոնք չվհատեցան: Ոչ միայն ճառ կազմեցին ճակատագրի ըմբոստացուցիչ, վէճի խաղերուն դէմ, այլեւ յաջողեցան լայն աներ բանալ անտէր ժողովուրդի վերածնունդին, ազատագրութեան ճամբուն վրայ:

Միեւնոյն ատեն թեւ տուին անոր ստեղծագործութեան, Մշակոյթին, երբ թշնամին կը փորձէր սպաննել եւ մարմինը եւ ոգին:

Կատարեալ երկունք բոլոր ճակատներու վրայ,— մտաւոր, քաղաքական, ընկերային:— տիտանական ճիգ մը, որուն դիմաց ունէին նոյն արտին կրակը եւ մտքին թռիչքը: Ի հարկին բազուկին ուժը:

Դուք ինչո՞ւ պիտի չունենաք նոյն թափը, երբ կը վայելէք բազմազան առաւելութիւններ:

Հեռո՞ւ էք հայրենիքէն,— հարազատ իր լոյսերէն եւ ջուրերէն:

Այդ զրկանքն իսկ պիտի դառնար խթան ոչ թէ պատրուակ վհատութեան եւ դասալքութեան:

Դառնութեան, ըմբոստութեան ոգին է որ մղում կուտար երէկ ալ, քայլ մը աւելի առաջ նետուելու համար:

Ով որ շատ ստացաւ, շատ պիտի տրամէ: Դաշնակցական երիտասարդութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի անսպառ դրամագլուխ, բարոյական թէ նիւթական: Ունի բազմակողմանի պաշար, որ կրնայ նորոգուիլ համաձայն տեղական պայմաններուն եւ ժամանակի պահանջներուն:

Դաշնակցական Երիտ. Միութեան որեւէ անդամ՝ նախ ինք պիտի փութայ ուսանիլ — մը աւելի սորվիլ — որպէսզի կարենայ ուսուցանել եւ ասպարէզ քաշել ուրիշներ:

Բեռը ուրիշին վրայ ձգել՝ կը նշանակ–նալ: Ինքզինքը հանգստեան կոչել ծաղիկ տա–կին մէջ:

Եւ դուն, երիտասարդ ընկերուհի, լսէ՛

Դուն ալ այս ճակատին վրայ պիտի կատարես այն դերը ինչ որ կը թելադրէր երէկուանը.— «Հայ օրիորդը սիրտ է տալիս Հայոց քաջ»:

Կռիւ չունինք այսօր, ոչ ալ «ֆէտայի»: Բայց, նոյն դերը չէ՞ քաջութիւն եւ յարատեւութիւն ներշնչել անոնց որ դիմանալու պայքարը մղեն օտարութեան մէջ: Պայքար յանուն [illegible]տախիլ, աշխարհացրիւ բազմութեանց [illegible]պաշտպանութեան եւ հայրենիքի ամբողջացման: Պայքար յանուն Հայկական Մշակոյթի պահման ու տարածման:

Ահա թէ ինչ մտածումներ կը թելադրէ Դ. Երիտ. Միութեան օրը: Ըսէք՝ Երիտասարդութեան Տօնը: Այստեղ եւ ամէն տեղ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀԱՄԵՐԱՇԽՈՒԹԻՒՆ

Մեր ամէնէն հարուստ գաղութը, «ամերիկական»ը անուն հանած է իր ներքին պառակտումներով, լրագրական վէճերով եւ հայրենակցական ճեղքերով:

Արդարութիւնը կը պահանջէ ճշդել կարեւոր պարագայ մը:

Այդ գաղութը միակն է ուր թերթերը իրար կը գերազանցեն սրտառուչ համերաշխութեամբ, նկարագրելու համար.—

Որեւէ նշանտուք, հարսնիք, կնունք, խնամիէ խնամի այցելութիւն, ընտանեկան խնջոյք, սեղանակիցներու ցանկերով եւ հայրենակցական, ազգականական կապերով, եւն.:

Այնտեղ զարգացած է գրական սեռ մը,— այրը իր սուգը կ'ողբայ հրապարակաւ, ոտանաւոր մը ձօնելով իր ողբացեալ կնոջը: Կամ այրիացած կինը արձակ բանաստեղծութիւն մը տպել կուտայ, իր դժբախտ «գլխաւոր»ին մահուան տարեդարձին առթիւ:

Եւ խմբագրութիւնը կը հրատարակէ բոլորն ալ, առանց ստորակէտ մը իսկ փոխելու:

Ոչ մէկ խորութիւն հոսանքէ հոսանք, այս ճակատին վրայ:

Ես անցեալ տարի շատ կարեւոր թերթի մը մէջ կարդացի սգաւոր կնոջ մը ողբը, իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ:

Խեղճ որբեւայրին ի լուր աշխարհի պարզելով իր սուգը, իր անտանելի առանձնութիւնը, կ'աւելցնէր.—

Շնիկդ ալ ամէն իրիկուն փողոցին անկիւնը կ'երթայ, կը սպասէ անհամբեր, եւ քեզ չգտնելով տուն կը վերադառնայ տխուր-տրտում... Ըսէ, սիրելի ամուսինս, ալ ի՞նչպէս դիմանամ...

Ինչպէս կ'երեւայ, ամերիկահայ թերթերն ալ չզլանալով այս ընտանեկան վիշտերուն, անոնց յաւելեալ եւ ճոխացեալ նկարագրութիւնները կը հրատարակեն, փոխան ընկալագրի:

Պոլսահայ թերթերն անգամ դեռ շատ հաց ու պանիր կ'ուզեն, այս նրբութեան եւ բարձրութեան հասնելու համար:

ՎԱՐԱԶ

Պաղեստինի դէպքերը

ԾՆՈՒՆԴԻՆ ՕՐԸ 21 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ ՀԱՅՖԱՅԻ ՄԷՋ

Ծնունդին օրը ծանր դէպքեր պատահեցան Հայֆայի մէջ ուր, ընդհարումներու ընթացքին, սպաննուեցան 17 Արաբներ եւ 4 Հրեաներ: Կռիւները տեւեցին չորս ժամ: Անգլիացի զինուորները միջամտեցին եւ ստիպեցին Հականայի ահաբեկիչներուն որ նահանջեն: Յետոյ սկսան յարձակիլ Արաբներուն վրայ: Երուսաղէմի մէջ սպաննուեցան երկու Արաբներ, Հրեայ մը եւ Հայ մը: Ընդհարումները տեղի ունեցան քաղաքին նեղլիկ փողոցներուն մէջ: Կռիւ տեղի ունեցաւ նաեւ Հայֆա — Թէլ Ավիվ ճամբուն վրայ եւ սպաննուեցան չորս հոգի:

Երուսաղէմի մէջ Արաբ ղեկավար մը յայտարարեց որ Միացեալ Ազգերու յանձնաժողովին անդամներուն կեանքն ալ վտանգի մէջ է եւ սպանութիւններ կրնան տեղի ունենալ: Կիրքերը այնքան լարուած են որ եթէ յանձնախումբին անդամները Հրէական շրջաններէն դուրս ելլեն, տեղն ու տեղը պիտի սպաննուին, ըսաւ ան:

Ինչպէս ծանօթ է մօտ օրէն Պաղեստին կը հասնին Միացեալ Ազգերու յանձնախումբին հինգ անդամները՝ տեղւոյն վրայ քննութիւններ կատարելու համար: Արաբական շրջանակներուն մէջ կը սպասուի որ յանձնախումբին ժամանումէն ետք տեղի պիտի ունենայ իրական արիւնահեղութիւնը: Արաբները դիտել կուտան որ իրենք ամէն թոյլտուութիւն պիտի տան իսլամական, քրիստոնեայ եւ հրէական կրօնական հաստատութեանց եւ անհրաժեշտ չէ որ Երուսաղէմը ենթարկուի միջազգային հակակշիռի մը:

Ուրիշ Արաբ ներկայացուցիչ մը ըսաւ որ Երուսաղէմի ջուրը կուգայ արաբական շրջաններէն եւ «պատերազմի» մը պարագային ջուրը պիտի կտրուի:

Ծանրակշիռ կացութիւն Յունաստանի մէջ

500 ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ «ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ» ԱԼՊԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Աթէնքի ոստիկանութիւնը Ծնունդին Օրը ձերբակալեց 500 համայնավարներ իբրեւ նախազգուշական միջոց այն խառնակութեանց դէմ որոնք կրնան պատահիլ՝ Հիւսիսային սահմաններուն վրայ ապստամբ զինուորականներու կողմէ կազմուած «ազատ» կառավարութեան դրդումով:

Բազմաթիւ ուրիշ համայնավարներ եւ կասկածելիներ եւս պիտի ձերբակալուին այս շաբթու խափանելու համար Աթէնքի մէջ «հինգերորդ զօրասիւն» մը ստեղծելու ճիգերը: Ապստամբներու «կառավարութիւնը» յայտարարած է որ «պիտի ազատագրէ Յունաստանի ժողովրդավար ուժերը օտար աշխարհակալներու եւ անոնց արբանեակներու տիրապետութենէն»:

Աթէնքի մամուլը հրատարակելով «ազատ կառավարութեան» անդամներուն անունները, դիտել կուտայ որ անոնք համայնավար կուսակցութեան ղեկավարներն են, բացի Փրոֆ. Եանիս Կոկալիսէն որուն համար կ'ըսուի թէ կուսակցութեան յարած էր միայն վերջերս: Ազատական օրկան Վիմա կը գրէ թէ ձախակողմեան խմբակցութիւնները տակաւին իրենց դիրքը ճշդած չեն եւ հաւանական չէ որ օժանդակութիւն տան ապստամբներուն: Աջակողմեան «Գաթեմերինի»կարծիքով «այս եղոյթը մէկ երեսն է այն համասլաւական ծրագրին որուն նպատակն է Պալքանեան բոլոր երկիրներու գրաւումը:

Հելլէնական երրորդ զօրաբանակին հրամանատարը զօրավար Եորկիոս Փափաեորկիա յայտարարեց թէ «համոզուած ենք որ նորընտիր «կառավարութիւնը» կը գտնուի Ալպանիոյ մէջ, յունական սահմանին մօտերը»: Ապստամբ զօրավարը, Մարկոս Վաֆիատէս վերջերս Ալպանիա անցած էր:

Պելկրատի քաղաքական շրջանակները որեւէ մեկնութիւն չեն տուած այս եղոյթին մասին, թէեւ մամուլը սիւնակներ յատկացուցած էր անոր: Մոսկուայի ձայնասփիւռն ալ լուրը հաղորդած է միայն՝ առանց մանրամասնութիւններ տալու:

Ուաշինկթընի դիւանագիտական շրջանակներուն համար «դէպքը անշահ է բայց կրնայ կարեւորութիւն ստանալ այն պարագային երբ Պուլկարիա, Եուկոսլաւիա եւ Ալպանիա պաշտօնապէս ճանչնան Մարկոսի «կառավարութիւնը»: Առայժմ հաւանական չի նկատուիր որ Խորհրդային Միութիւնը եւ իր արբանեակ դրացիները ճանչնան, թէեւ Պելկրատի կոմինֆորմը քանի մը օրէ ի վեր կը նախատեսէր ապստամբ կառավարութեան մը կազմութիւնը:

Լոնտոնի թերթերը Ծնունդին օրը չհրատարակուեցան: Հետեւաբար տակաւին յայտնի չէ թէ Յունաստանի դէպքերը ինչ հակազդեցութիւն գործած են ոչ—պաշտօնական շրջանակներու մէջ: Քաղաքական շրջանակները, սակայն, լրջօրէն մտահոգուած են՝ համաձայն Փարիզի մէջ ստացուած տեղեկութեանց:

Ֆրանսական համայնավար թերթերը մեծ ցնծութեան մէջ են: Փարիզի «Լ'Իւմանիթէ»ն եւ «Ը Սուառ»ը շատ հաւանական կը գտնեն որ Մարկոսի կառավարութիւնը ճանչցուի իր դրացիներէն: Պահպանողական «Մոնտ»ի կարծիքով նոր «կառավարութեան» մայրաքաղաքը կը գտնուի Եուկոսլաւիոյ մէջ: Եթէ Խորհրդային Միութիւնը եւ իր դրացիները ճանչնան այդ կառավարութիւնը, այն ատեն բացէ ի բաց զինուորական օգնութիւն պիտի հասցնեն ապստամբներուն, կը գրէ թերթը: Պուլկարիա, Մարկոսի հետ դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատելէ ետք, կրնայ անոր վճարել այն պատերազմական հատուցումները որոնք պարտադրուած են իրեն՝ հաշտութեան դաշնագրով:

Անգարայէն կը տեղեկացնեն թէ Յունաստանի դէպքերը մեծ յուզում յառաջ բերած են: Կ'ենթադրուի որ զօրավար Մարկոս պիտի սաստկացնէ իր կռիւը որպէսզի «ոտքը տեղաւորէ յունական հողին վրայ: Քաղաքական շրջանակներուն համար մտահոգիչ է այն ենթադրութիւնը թէ ապստամբները կրնան ձեռք անցընել Սելանիկի հիւսիսային շրջանները եւ վտանգել թրքական սահմանագլուխը: Եթէ անոնք գրաւեն Ալեքսանտրուպոլիսը, այն ատեն Նեղուցներու խնդիրը սեղանի վրայ պիտի գայ, կ'ըսեն Անգարայի մէջ:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Անգարայէն ստացուած տեղեկութեանց, փակուած է Թուրքիա-սուրիական սահմանագլուխը իբրեւ նախազգուշական քայլ քոլերայի համաճարակին ծաւալման դէմ: Ինչպէս արդէն հաղորդած էինք, քոլերայի կարգ մը դէպքեր պատահած են անցեալ շաբթու հարաւային Սուրիոյ մէջ:

Կարս եւ Արտահան կը պատկանին Հայաստանի

ԱՄՆ.— Միայն Դաշնակցական մամուլն է որ իր արդար զայրոյթը կը յայտնէ Վիշինսկիի ծանօթ յայտարարութեան առթիւ. մնացեալները կամաւոր — կամ պարտադրեալ — լռութիւն կը պահեն: Այս շաբթու հրատարակեցինք «Ցուսաբեր»ի խմբագրականը: Ստորեւ Քալիֆորնիոյ մեր պաշտօնակիցին «Ասպարէզ»ի խմբագրականը. —

Այս պահանջը, որքան մեզ յայտնի է, առաջին անգամն է որ հրապարակ կը դրուի պաշտօնապէս, այս ձեւով: Պէտք չէ մոռնալ, որ Վիշինքի Խորհ. Միութեան պարզ մէկ պրոպագանտիստը չէ, այլ անոր պաշտօնական ներկայացուցիչը՝ Միացեալ Ազգերու համաժողովին մէջ եւ իր խօսքերն ալ որպէս այդպիսին, պաշտօնական բնոյթ ունին եւ անշուշտ կը կրեն Մոսկուայի հաւանութեան կնիքը:

Անկէ մօտ երկու տարի առաջ Մոսկուայի ձայնասփիւռէն պրոպագանդ մղուեցաւ Թուրքիոյ դէմ եւ յիշատակուեցաւ, թէ Վրացի պատմագէտներ ստուգած են որ Կարս եւ Արտահան կը պատկանին Վրաստանի:

Այնուհետեւ ջիղերու պատերազմը Թուրքիոյ դէմ շարունակուեցաւ ու կը շարունակուի ցարդ բուռն թափով, բայց շօշափելի, յակաւէ յանուանէ հողային պահանջի ոեւէ յիշատակութիւն չէր եղած:

Առաջին անգամն է այժմ, որ Վիշինքիի բերնով, պաշտօնական մարմնի մը առջեւ, Խորհ. Միութիւնը անուղղակիօրէն հողային պահանջ կը դնէ Թուրքիայէն պաշտօնապէս:

Ի հարկէ Կարսի եւ Արտահանի վերադարձման պահանջը Ռուսիոյ կողմէ միանգամայն արդար է ու բնական, քանի որ Թուրքիա, օգտուելով Ռուսիոյ քաոսային վիճակէն համաշխարհային Ա. պատերազմի վաղորդայնին, բռնագրաւեց զանոնք, եւ իր այդ կողոպուտն ու յափշտակութիւնը տեւական դարձնելու նպատակով ալ, մաքրեց այդ շրջանի հայ բնակչութիւնը թրքավայել կերպով, ջարդով, կոտորածով ու տեղահանութեամբ:

Ոչ միայն Կարսի եւ Արտահանի վերատացումը, այլ ռուսեւթրքական 1914 թուականի սահմաններու ամբողջական վերականգնումը օրինական պահանջ մըն է, որուն դէմ Թուրքիա փաստական, իրաւական, պատմական եւայլ ոեւէ լուրջ առարկութիւն չի կրնար յարուցանել, բացի, ի հարկէ, ապաւինած Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ աջակցութեան ընդդէմ Ռուսիոյ՝ յամառի բռնագրաւման տակ պահել այդ հողամասերը ու յաւերժացնել թրքական բռնատիրութիւնը այնտեղ:

Աւելին: Թուրքիա բռնագրաւած է ոչ միայն 1914ի ռուսական սահմաններով ընդգծուած հողամասերը, այլ բռնի յափշտակած է, ջարդով, կողոպուտով ու տեղահանութիւններով մէկ միլիոն հայութիւն բնաջնջելէ ետք, Վիլսընի սահմանագծած հայկական հողերը, որոնք պատմականօրէն ու աշխարհագրականօրէն կը պատկանին հայութեան եւ պէտք է որ վերադարձուին Հայաստանին, ինչպէս պահանջած է ու կը պահանջէ հայ ժողովուրդը միահամուռ ու միակամ:

Այս պահանջի մասին ցարդ ոչ մէկ խօսք խորհրդային մամուլի մէջ, ձայնասփիւռի վրայ կամ պաշտօնական շրջանակներէ:

Ոչ միայն հայկական անվիճելի իրաւունքի մասին ոչ մէկ խօսք, այլ ահա Վիշինքիի բերնով, ջանք կը թափուի հայկական հողամասերը վերագրաւել Թուրքիայէն ու յանձնել զանոնք փոխանակ իր օրինաւոր տիրոջ, նոր պահանջատէրի մը՝ Վրաստանի:

Աւելորդ է ըսել, թէ այդ հողամասերը ոչ մէկ ժամանակ, ոչ աշխարհագրականօրէն, ոչ ալ պատմականօրէն, վրացական չեն եղած:

Անոնք եղած են հայկական ու անբաժանելի մասն են Հայաստանի:

Եւ եթէ ռուս գիտնականներ «հաստատեր» են որ Կարս ու Արտահան վրացական են, շատ սխալած են, որովհետեւ մեզի լաւ յայտնի է թէ ռուս գիտնականներ ինչպիսի մղումներու եւ ինչպիսի հարկադրանքներու տակ կը հասնին այդպիսի արտասովոր ու անպաշտպանելի եզրակացութիւններու:

Թուրքիայէն պահանջել իր բռնագրաւած ու չարաչահած հողերը՝ արդար է ու պատմութեան հրամայականը: Բայց հիմնաւորել այդպիսի բանաւոր ու արդար պահանջ մը քանի մը ռուս գիտնականներու իբր թէ «հաստատումով», ոչ միայն կը նշմարկէ պահանջին արժէքը փոքրացնել, լաւ դատ մը դէշ կերպով պաշտպանել, այլ գործել նոր անարդարութիւն մը, նոր անիրաւութիւն մը:

Ռուս գիտնականները չէին, որ երկու տարի առաջ ձայնասփիւռի վրայ ու խորհրդային մամուլի մէջ Կարսի ու Արտահանի Վրաստանի պատկանելու հարցը յարուցին. Վրացի գիտնականներ էին: Այժմ Վրացին Վիշինքիի բերնին մէջ փոխակերպուած է Ռուսի:

Ո՞ւր են հայ գիտունները: Ո՞ւր են Սփիւռքի մէկ միլիոն հայութեան հայրենադարձ խնդրագիրները՝ մատուցուած Մեծերուն, ամէն առիթներով: Ո՞ւր է Խորհրդային Հայաստանի ձայնը Կաթողիկոսէն մինչեւ Երեւանի իշխանաւորները:

Այս մասին ոչ մէկ խօսք եւ ոչ մէկ յիշատակութիւն:

Կը թուի թէ, Սփիւռքէն դուրս, ոչ ոք չէ համարձակած Հայաստանի մէջ ձայն ծպտուն հանել մեր հողային իրաւունքներուն մասին եւ այժմ Վրացիները կը ձգտին բռնագրաւել մեր հողերը:

Ինչ: Թուրքերէն առնել եւ, իր օրինաւոր տէրը անտեսած, նոր բռնագրաւողներո՞ւ յանձնել մեր հողերը:

Ա՞ս է խորհրդային ազգամիջեան արդարութիւնը, որու մասին կոկորդ կը պատռեն օրն ի բուն հայ «Յառաջդիմականներ»ն ու իրենց ուղեկիցները (իմա ծպտեալ պոլշեւիկներ):

Ա՞յս է Խորհ. Միութեան բազկացուցիչ հանրապետութեանց հաւասարութիւնը, որու մասին այնքան բարձր կ'աղաղակեն նոյն կաչաղակները:

Մենք կը հասկնանք, որ Ռուսաստանի ամենազօր տէրը Վրացի մըն է այսօր եւ ամենազօր Չեկայի պետը՝ նոյնպէս Վրացի մը:

Բայց Ստալինի եւ Բերիայի Վրացի ըլլալը տակաւին իրաւունք չի տար իրենց բռնագրաւել մեր ազգային հողամասերը ի հաշիւ Վրաստանի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Թրուտ» թերթը կը գրէ որ Ամերիկայի տոլարը կորսնցուցած է իր նախապատերազմեան արժէքին կէսը եւ «ասիկա կ'ապացուցանէ որ ամերիկեան դրամատիրութիւնը անկումի մէջ է եւ տնտեսական տագնապ մը պիտի սկսի շուտով»: Թերթը դիտել կու տայ նաեւ որ քաղքենի երկիրներու մամուլը «փրփրած» է որ Ռուսիա կրցած է արժեզրկել իր թղթադրամը եւ ջնջել բաժնեչափի դրութիւնը:

ՄԱՏՐԻՏԷՆ կը տեղեկացնեն թէ Ֆրանսական դիւանագիտական մարմինը եւ Սպանիոյ արտաքին նախարարութիւնը բանակցութիւններ կը վարեն՝ բանալու համար Ֆրանքեւսպանիական սահմանագլուխը յունուար 5ին: Դիտել կը տրուի թէ ամիսներէ ի վեր սահմանագլուխը «բաց էր» իրականին մէջ քանի որ հսկողութիւնները թուլցած էին:

ՊՐԱԶԻԼԻՈՅ Մոսկուայի դեսպանը որ Րիօ տը Ժանէյրօ վերադարձաւ չորեքշաբթի օր, յայտարարեց թէ 30 միլիոն Ռուսեր անօթի եւ անտունի են Խորհրդային Միութեան մէջ:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ կառավարութիւնը որոշած է լքել Փանամայի իր զինուորական ու նաւային 14 խարիսխները: Այս լուրը մեծ գոհունակութիւն պատճառած է Միացեալ Ազգերու քաղաքական շրջանակներուն էջ: Դիտել կը տրուի որ Միացեալ Նահանգներու կառավարութիւնը ընդառաջ երթալով Փանամայի խորհրդարանին պահանջին, ապացոյցը կու տայ իր բարեկամեցողութեան: Նիքարակուայի հանրապետութիւնը, այս լուրին վրայ, իր հաւանութիւնը յայտնած է արտօնելու որ Ամերիկա ջրանցք մը բանայ Նիքարակուայի մէջ եթէ անհրաժեշտ գտնէ: Ուաշինկթընի մէջ կը սպասեն այն հակազդեցութեան որ յառաջ պիտի գայ Մոսկուայի մէջ ամերիկեան կառավարութեան այս որոշումէն:

ԻՏԱԼԻՈՅ Սթօքհոլմի դեսպանը սպաննուեցաւ Ծնունդին օրը ժիմարանոցէն վերջերս արձակուած խենթի մը կողմէ որ դեսպանատուն գացած էր ցոյց տալու համար իր նորահնար մկրատը: Դեսպանը, հակառակ իր քարտուղարին խորհուրդին, կը հաւանի տեսակցութիւն տալ այցելուին՝ Ծնունդի օրով բարի գործ մը կատարած ըլլալու համար»: Չարագործը կը յարձակի դեսպանին վրայ, մկրատի վեց հարուածներով մահացու կերպով կը վիրաւորէ անոր դէմքը, յետոյ կը խոյանայ դեռ փռուած իր զոհին վրայ եւ կը շարունակէ «մկրատել» անոր սիրտը: Մարդասպանը ձերբակալուած է:

ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍ

Սէն Մօրիս տը Պէնոյի Սահակ Մեսրոպ վարժարանի հանդէսը Նոր Տարուայ առթիւ եւ Կաղանդ Պապայի այցելութիւնը փոքրիկներուն, տեղի կունենայ 28 Դեկտեմբեր, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սիթէի սրահին մէջ, մասնակցութեամբ վարժարանի բոլոր աշակերտութեան: Պիտի ըլլան երգեր, մեներգներ, արտասանութիւններ, ազգ. գեղջկական պարեր, տոհմիկ տարազով եւ զաւեշտ մը: Կը հրաւիրենք տեղւոյս հայութիւնը քաջալերելու համար մեր ազգային սերունդը:

Imprimerie DER AGOPIAN 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

Ուշադրութիւն

Դեկտեմբեր 31ին պիտի դադրին բոլոր անվճար բաժանորդագրութիւնները: Փութացէք փակել ձեր պարտքերը եւ նորոգել ձեր յառաջիկայ տարուան բաժանորդագրութիւնը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՌՈԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը այս երեքշաբթի, 30 դեկտեմբեր, ընկեր Վ. Խուպիկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն: Կը դասախօսէ ընկեր Ա. Պօյաճեան:

SURPRISE PARTY

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը սարքած է, հաւաքոյթ մը (Surprise party) Place Condorcet, 99 rue de la Libération, Bourg la Reine, Salle Garceau:

Autobus 188, métro Bourg la Reine: Այս կիրակի 28 Դեկտեմբեր, ժամը 3էն 10: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերը իրենց անդամներով:

ՀԱՆԴԷՍ – ՏՕՆԱԾԱՌ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Մանուկներու Օր»ուան առթիւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի երեկոյեան դասընթացքի երկսեռ աշակերտներուն կողմէ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: 11 rue …anly, 28 Դեկտ. Կիրակի ժամը 3ին:

Պ. Գրիգոր Քիւրքճեան եւ զաւակը խորունկ ցաւով կը ծանուցանեն մահը՝ իրենց կնոջ եւ մօր

ՏԻԿԻՆ ԱՂԱՒՆԻ ՔԻՒՐՔՃԵԱՆԻ

(Ծնեալ Թէկոյեան, 35 տարեկան)

Կը խնդրեն բոլոր ազգականներէն եւ բարեկամներէն որ յուղարկաւորութեան մասնակցին բաց առտու ժամը 10.30ին Իսիի գերեզմանատունը:

Ընտանեկան խնջոյք

Հ. Յ. Դ. «Եղիպտացի» կոմիտէն Ծնունդի եւ Տարիին առթիւ կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 28 կիրակի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր … վարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé: Երգ, գեղարուեստական յայտագիր եւ անակնկալներ: Ճոխ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի … ընկերները իրենց ընտանեկան պարագաներով: Մուտք ընթրիքով միասին 150 ֆրանք:

…ը նուագեն Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:

Մանուկներու օրը

…ոնի Կ. Խաչի մասնաճիւղի ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԱՆ առթիւ կազմակերպած Նոր Տարուայ հանդէսը տեղի պիտի ունենայ 27 Դեկտեմբերին, շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին — 257bis, Rue Boi-lea salle Etienne Doletի մէջ: Տօնածառ եւ նուիրատուութիւն: Տրամախօսութիւն (մէկ արար) Կապ. Խաչի սանուհիներու կողմէ: Հայկական պար, երգ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պոլսոյ մէջ վերջերս մեռած

… ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻԶԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

… մահուան քառասունքին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր զաւակին կողմէ, այս կիրակի առաւօտ, Դեկտ. 28, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ:

Հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

…էնի Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը, Մանուկներուն առթիւ կազմակերպած է նուիրահաւաքութիւն մը, 28 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3.30ին, Սէն Քըլը Կաթոլիկ սրահին մէջ: Պիտի … երգ, պար եւ արտասանութիւններ, աշակերտուհիներու կողմէ: Կը նախագահէ ընկերուհի Տիկին Բերուզ Վարդանեան (Ակայէն): Կը խօսի ընկեր Ս. Գալուստեան: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղը կը սարքէ պարբերաբար հայագիտական դասախօսութիւններ: Նիւթ ունենալով Հայոց Պատմութիւն եւ Հայ մշակոյթէն: Առաջին դասախօսութիւն Շաբաթ 3 Յունուար 1948, ճիշդ ժամը 5ին «Հայ ժողովուրդի ծագման» շուրջ: Բանախօս Հ. Պ. Եսապալեան: Վայր, Հայ Ուսանողաց Տուն, Métro Porte d'Orléans: Մուտքը ազատ է:

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 28 Décembre 1947 Կիրակի 28 Դեկտեմբ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5226 — Նոր շրջան թիւ 835 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին՝ 5 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՃՐԱԳԱՐՁԵՑԷՔ, ԲԱՅՑ..

Դիմացի ճակատին նենգամիտ ու անհաւասարակշիռ ամբոխավարը, առանց կարմրելու — քսանըհինգ տարի առաջ կորսնցուց այդ առաքինութիւնը — չարախինդ հեղնանքով երկրորդ կարաւանին ողբերգութեան պատասխանատու կը յայտարարէ, ի շարս այլոց, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Էջմիածնի ճեմարանին եւ Ցիւրիխի համալսարանին երբեմնի ուսանողը — ո՞վ հարցուց կամ հետաքրքրուեցաւ թէ ուր կարդացած էր — ունի տրամաբանելու եւ երեւոյթները վերլուծելու յատկապէս անզուգական կարողութիւն մը:

Հաւերն անգամ պիտի ծիծաղէին իմանալով որ Դաշնակցական թերթը Ֆրանսական հպատակութիւն ստացող Հայերու անունները հրատարակելով, առած է քայլ մը որ իր էութեամբ «հականերգաղթական» է:

Ծափահարեցէ՛ք ի լուր այս հանճարեղ գիւտին:

Յիշեցնէի՞նք ընթերցող եւ խելքը գլուխը հասարակութեան թէ «Յառաջ»ի խմբագրութիւնը կարելի եղած չափով կը հետեւի օտար թերթերուն — անգլերէն եւ ֆրանսերէն —, շատ անգամ կը հետեւի խորհրդարաններու ատենագրութեանց եւ կը թղթատէ նոյնիսկ ֆրանսական պաշտօնաթերթը «հայկական» լուրեր քաղելու համար:

Մեր թերթը կը հրատարակէ ամէն լուր որ, հեռուէն մօտէն, կը վերաբերի հայ անհատներու կամ ընդհանրապէս մեր ժողովուրդին:

Յիշեցնէ՞նք մանաւանդ Ցիւրիխի համալսարանին «Դոկտոր»ին որ տարիներ առաջ երբ քանի մը բարեմիտ ազգասէրներ փորձեր կը կատարէին Ֆրանսայի ամբողջ գաղութին հաւաքական հպատակութիւնը ապահովելու համար, այս թերթն էր որ ամէնէն առաջ ու ամէնէն աւելի պայքարեցաւ այդ երոյթին դէմ որովհետեւ այդ տեսակ ձեռնարկ մը կրնար դժուարացնել ապագայ ներգաղթը:

Բայց այդ օրերուն, կարմրուկ խմբագիրը ազգին ու հայ մամուլին հետ գործ չունէր: Ու, արթնցաւ իր քունէն ու կը թուի թէ տակաւին սթափած չէ:

Ներգաղթը հետզհետէ ողբերգութեան կը վերածուի ամէն տեղ: Եթէ Ֆրանսահայերու ներգաղթին ամբողջական գործադրութիւնը կէս ճամբան մնաց — գոնէ առայժմ — պատասխանատուն ոչ թէ Դաշնակցութիւնն է, այլ Մոսկուայի կառավարութիւնը որ, համաձայն արտաքին նախարարութեան յայտարարութեան, չէ յարգած փոխանակութեան պայմանը:

Պատասխանատու են նաեւ, ինչպէս ըսինք անցեալ օր, հայկական այն մարմինները որոնք իրենց մենաշնորհը ըրած են հայրենադարձի կազմակերպութիւնը արտասահմանեան Հայաստանի մէջ:

Միա՞յն այստե՞ղ է որ ներգաղթը իր լրութեան չհասաւ այս տարի: Միայն ա՞յս երկրին մէջ «հայ մարդիկ իրենց տուն տեղը քանդեցին հայրենիք վերադառնալու յոյսով եւ այսօր իրենց տեղերը պիտի վերադառնան երկրորդ անգամ գաղթական դարձած»:

Կարդացէք Բարեգործականի Նոյեմբեր 10ի զեկոյցը որ Իրանէն մեկնելու պատրաստուած շուրջ 15.000 հոգիի ներգաղթին վրայ դրուած արգելքին մասին խօսելով, կ՚ըսէ — «Թշուառութեան մատնուած են մանաւանդ մեծ քաղաքներ հաւաքուած հազարաւոր երկրագործներ որոնք Պարսիկ հողատէրերու կալուածներուն վրայ կ՚աշխատէին եւ չեն կրնար ետ վերադառնալ՝ իրենց գործերը Պարսիկ գիւղացիներուն յանձնուած ըլլալով»:

Իրա՞ւ համաճարակն էր որ յետաձգեց Եգիպտոսի մէջ «տուն տեղը քանդուած» 1500 Հայերու ներգաղթը:

Ինչո՞ւ յետաձգուած է ներգաղթը Ռումանիայէն ուր «մեր հայրենակիցներէն կարեւորները մասնաւորապէս, մատնուած են կարգ մը նիւթական, բնակարանային եւայլ դժուարութիւններու»:

Ե՞րբ պիտի սկսի Պոլսահայերու ներգաղթը: Պիտի՞ սկսի: Այնտե՞ղ ալ համաճարակ. այնտե՞ղ ալ «մէջքը ծռուած» Դաշնակցութիւնը իր ստուերը կը պտտցնէ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԹԷ ՄՕՐԴ ԱՆԳԱՄ »...

Երիտասարդ հայր մըն է որ կը հարցնէ օրիորդի մը.

— Աղջիկ մը ունիմ. օտար վարժարան կը յաճախէ: Կրնայի՞ք մէկը յանձնարարել, որպէսզի հայերէնի մասնաւոր դասեր տայ:

= Ես ինքս շատ սիրով կը ստանձնեմ այդ պարտականութիւնը:

— Կ՚ուզեմ որ լաւ սորվի: Ձեր պայմաննե՞րը:

= Գործը այնքան մօտ է սրտիս որ, պայմաններով չեմ հետաքրքրուիր:

Անշուշտ բացառիկ պարագայ մը չէ որ կը մատնանշեմ:

Բացառիկ պիտի համարուէր եւրոպական քաղաքի մը մէջ, տուն տալով հոգեհաւ քարոզներու:

Բայց, կը մտածեմ, — արդեօք այստե՞ղ ալ բազմութիւն մը կը կազմեն այն տղաքն ու աղջիկները որ հայկական դպրոց չեն տեսած, եւ կամ կէս ձգած են:

Եւ քանի՞ նախանձախնդիր ծնողներու միտքէն անցած է մասնաւոր դասեր ապահովել, որպէսզի չմոռնան մայրենի լեզուն:

Ինչո՞ւ պիտի մոռնային, երբ այնքան կրթարաններ կան, — մանկապարտէզ, ծաղկոց, ուսումնարան, ճեմարան: Ոչ միայն ազգային, այլեւ անհատական:

Ո՞ւր ես, վանածինդ Սիլվա (Կապուտիկեան), որ կ՚աղաղակէիր Երեւանէն.

— Ու տես, որդիս, ուր էլ լինես,
Այս լուսնի տակ ո՛ւր էլ գնաս,
Թէ մօրդ անգամ [illegible],
Քո մայր լեզուն չմոռանաս:

Ես կ՚առաջարկեմ մագաղաթի վրայ տպել եւ տուներու պատերէն կախել այս երկտողը, իբրեւ առտուան աղօթք:

ՎԱՐԱԶ

Պ. ԻՎՈՆ ՏԻՒ ՖՕՐԷՍԹՕ, երկրագործութեան փոխ նախարարը ուրբաթ օր, յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն որ Ֆրանսայի ժողովուրդը 1948ին աւելի շատ պիտի ուտէ, բայց աւելի նուազ պիտի վճարէ: Յառաջիկայ քանի մը շաբաթներու ընթացքին միլիոններով հաւկիթ պիտի ներածուի եւ հաւկիթին այսօրուան գինը — 34 ֆրանք հատը — պիտի իջնէ 12ի: Հացի ներկայ բաժնեչափը — օրական 200 կրամ — պիտի չզեղչուի, թերեւս աւելնայ, նոյնը կրնայ պատահիլ շաքարին համար: Միսի գինը կախուած է կաթին, կարագին եւ պանիրին արժէքը: «Մեծ քանակութեամբ միս պիտի ներածենք», ըսաւ նախարարը:

ՈՒՐԲԱԹ ՕՐ 22.9 մատնաչափ (48 սանթիմեթր) ձիւն տեղաց Նիւ Եորքի մէջ: Քաղաքին բոլոր ճամբաները գոցուած են եւ փոխադրութեան միակ միջոցն է փապուղին: 10.000 հոգի փողոցները կը մաքրեն:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութիւնը արժեզրկեց Մոսկուայի օտար ներկայացուցիչներուն տոլարը որուն համար պաշտօնական գին նշանակեց 8 րուբլի, փոխանակ 12ի: Դեսպանները ժողով գումարեցին բրիտանական դեսպանին հրաւէրով, բողոքելու համար այս որոշումին դէմ:

Մեր նենգամիտ հակառակորդները աւելի պարկեշտ ու օգտակար աշխատանք մը կատարած կ՚ըլլային եթէ, պահ մը, մոռնալով մեր կառավարութեան «մարդասիրական եւ հայասիրական» զգացումները, փնտռտուք կատարէին եւ հասկնային այն խորախորհուրդ շարժառիթները որոնք տուն տուին ներգաղթի ձեռնարկին, երկու տարի առաջ, իսկ այսօր կէս ճամբան ձգեցին սկսուած աշխատանքը:

Հասկնային մանաւանդ թէ ինչու 400.000 Հայերու ներգաղթին մասին խօսող բարեխնամ կառավարութիւնը այսօր Վրացիներուն կը բաշխէ մեր հողերը:

Դաշնակցութիւնը բամբասելու եւ զրպարտելու ուրիշ առիթներ կրնան ստեղծել — ատիկա իրենց մասնագիտութիւնն է:

Բայց նախ թող լուծեն այս հանելուկը:

Ժ.

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՐՈՍԱԿՆԵՐԸ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻՆ ԱԼՊԱՆԻԱՅԷՆ

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ հելլէն հրոսակները երկու օրէ ի վեր սկսած են յարձակիլ Քոնիցա քաղաքին վրայ որ կը գտնուի Ալպանիական սահմանագլուխէն յիսուն քիլոմեթր հեռու, Եանինայի հիւսիսը (Եպիրոս):

Երեք հազար հինգ հարիւր հոգինոց ուժ մը կը ռմբակոծէ քաղաքը 24 ժամէ ի վեր: Արիւնալի ընդհարումներ տեղի կ՚ունենան Պորեզանի կամուրջին մօտերը ինչպէս նաեւ, աւելի հարաւ Ակրինոնի մէջ:

Պատերազմական նախարարը, Պ. Եօրկի Սթրաթոս ռազմաճակատ մեկնած է: Կ՚ըսուի թէ ապստամբները համախմբուած են Ալպանիոյ մէջ: Համաձայն մինչեւ հիմա ստացուած տեղեկութեանց, օտար զինուորներ չկան նախայարձակ «բանակին» մէջ, թէեւ եուկոսլաւ օդանաւ մը թռիչքներ կատարած է Ֆիլիաթէս քաղաքին վրայ հետախուզութիւններ կատարելու համար: Կառավարական ուժերուն կ՚ընկերանան անգլիական օդանաւեր:

Երեք հարիւր ապստամբներ յարձակում մը կատարած են նաեւ Թրակիոյ մէջ:

Ձերբակալուած հինգ հարիւր համայնավարներէն չորս հոգի ամբաստանուած են թէ դաւադրութիւն մը սարքած էին սպաննելու համար երեք քաղաքական անձնաւորութիւններ — զօրավար Կոնաթաս, Պ. Եօրկի Փափանտրէու, նախկին վարչապետ մը ինչպէս նաեւ զօրավար Նափոլէոն Զերվաս՝ հանրային ապահովութեան նախարարը: Ամբաստանեալները խոստովանած են թէ «հրահանգներ ստացած էին զօրավար Մարկոսէն»:

Մինչեւ ուրբաթ իրիկուն ուշ ատեն Աթէնքի կառավարութիւնը ի վիճակի չէր մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդելու ապստամբներու «կառավարութեան» մասին: Կ՚ենթադրուի թէ այս վերջինը հաստատուած է Ալպանիոյ մէջ: Զարմանք պատճառած է այն իրողութիւնը որ նոր ընտիր «կառավարութեան» անդամ չէ յայտնի համայնավար Զաքարիատէսը:

Պելկրատի հելլէնական դեսպանատունը ուժգնօրէն բողոքած է որ Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը ապստամբներուն տրամադրութեան [illegible]

Պուլկարիոյ մէջ կազմուած է յատուկ Մարմին մը որ օգնութիւն պիտի հասցնէ «ժողովրդավար Հելլէններուն»:

Պելկրատի արտաքին նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն մէկը յայտարարեց ուրբաթ օր թէ տակաւին չեն կրնար յայտարարել կառավարութեան պաշտօնական դիրքը Մարկոսի «կառավարութեան» հանդէպ, բայց դիտել տուաւ որ «մենք մեծապէս շահագրգռուած ենք այն հերոսական պայքարով զոր հելլէն ժողովուրդը կը մղէ օտար աշխարհակալներուն դէմ եւ նոր կառավարութեան գոյութիւնը քայլ մըն է դէպի Յունաստանի ազատագրութիւնը»:

Ուաշինկթընէն կը հաղորդեն որ ամերիկեան կառավարութիւնը ծրագիրներ կը մշակէ նոր օժանդակութիւն մը ընելու Յունաստանին: Նախագահ Թրումըն այս խնդրով յանձնարարութիւններ պիտի ընէ Խորհրդարանին այս շաբթու:

Աթէնքի զինուորական շրջանակները բացարձակօրէն վստահ են որ բանակը ի վիճակի է 48 ժամէն գրաւելու ապստամբ «կառավարութեան» մայրաքաղաքը եւ գրաւած հողերը այն պարագային երբ այդ «ազատ» հռչակէ երկրին մէկ հողամասը:

★ Զօրավար Մարկոս ծնած է Քասթեմունիի մէջ (Անատոլու): Յունաստան եկած է 1923ին: Բանտարկուած է ութը անգամ խռովարար ճառեր արտասանած ըլլալուն համար: Եղած է շրջուն վաճառորդ, խանութի աշկերտ, սրճարանի սպասարկու, եւ ծխախոտի վաճառական: Համայնավար է համոզումով: Լաւկեաց, կարգապահ եւ վարչական կարողութեանց տէր:

★ Կառավարութիւնը ուրբաթ օր մասնաւոր յայտարարութիւն մը հրատարակելով կոչ ըրաւ ժողովուրդին որ «ամէն մարդ իր պարտականութիւնը կատարէ համայնավարներուն դէմ որոնք հայրենիքին դէմ կը կռուին՝ օտարներէն ներշնչուելով»: Յունաստանը առանձին չէ այս պայքարին մէջ, կը շեշտէ յայտարարութիւնը. «հզօր դաշնակիցներ ունինք»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ դահլիճը վաղը բացառիկ նիստ պիտի գումարէ ճշդելու համար կառավարութեան դիրքը միջազգային բազմաթիւ խնդիրներու նկատմամբ: Քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը տիրէ այն կարծիքը թէ Անգլիա պիտի շարունակէ իր համերաշխ գործակցութիւնը Ամերիկայի հետ, ուժ տալով այս վերջինին «Ռուսիան կասեցնենք»ի քաղաքականութեան:

ՏՈՒՄԱԿԷՏՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Գ. Մխիթարեանի զեկոյցը

ԽՄԲ.— Անցեալ Հոկտեմբերին Գահիրէն ժամադրավայր դարձած էր հայ գաղութներէ հաւաքուած մտաւորականներու եւ գրագէտներու, Օգտուելով այս բացառիկ առիթէն, «Համազգային»ի վարչութիւնը սարքած էր գրական ասուլիս մը։ Ցաջորդաբար պիտի ներկայացնենք պարզուած տեսութիւնները.—

Նոյեմբեր 4ին «Համազգային»ի Մշակութային Ցանձնաժողովին կողմէ ընկեր Գ. Մխիթարեան բացաւ հաւաքոյթը, ներկայացուց ներկայ մտաւորականները ընդհանուր ծափերու մէջ եւ ապա պարզեց օրուան քննութեան նիւթը։

Ուրախութիւն յայտնեց՝ որ եգիպտահայ գաղութը բացառիկ պատեհութիւնը կ'ունենայ ողջունելու այսքան արժէքաւոր մտաւորականներ ու գործիչներ, որոնք մտահոգուած են մեր ժողովուրդի ճակատագրով եւ մասնաւորապէս մեր մշակոյթի ապագայով։

Ինչպէս ծանօթ է, անցնող ամիսներու ընթացքին, մեր մամուլը զբաղեցաւ գրական համագումարի մը հարցով, առհասարակ նպաստաւոր կարծիքներով։ Ջեռնարկը կրնայ իրագործուիլ օր մը։ Մեր այս հաւաքոյթը կրնայ նախածութիւն մը ըլլալ միայն, որոշ հարցի մը յատկացուած։

Մեր նիւթը հետեւեալն է.

1) Սփիւռքի գրականութեան ուղին (առհասարակ մշակոյթին)։

2) Ի՞նչպէս ընել, որ հայ մշակոյթը ժողովրդականանայ եւ ժողովրդական լայն խաւերը աւելի հետաքրքրուին անով։

Առանց յաւակնութիւն ունենալու, մեր բաղձանքն է պարզապէս կարծիքներու փոխանակութիւն մը, որ կրնայ լուսաբանել այս հրաւիրեալ բազմութիւնը եւ հետաքրքրութիւն ստեղծել արտասահմանի մէջ։

Ահա ինչ որ կը մտածեմ, քանի մը գիծերու մէջ.

Սփիւռքը կայ [illegible] հայ բազմութիւններ հին ու նոր սերունդէ, ազգային կազմակերպութիւններ, կրթական կեանք, մշակոյթ եւ մշակութային հաստատութիւններ։

Կայ գրականութիւն, մասնաւորաբար, արժանավայել հայութեան եւ հայ հոգիին։

Դառուրդ դարու գրականութիւն մշակուած է, որ եւ կու երեւայ կը ներկայանայ.— ինքն իր մէջ իբրեւ արժէք, եւ իբր ազդակ ազգապահպանման։

Ունեցանք քառորդ դարու ժամանակաշրջանին, արժէքաւոր դէմքեր ու գործեր, հիները ստեղծագործեցին արտասահմանը խառնելով իրենց հին ու հայրենի յուշերուն։ Նորերը, որոնք օտար միջավայրի մէջ մեծցան ու կը մեծնան, կ'անդրադառնան հայրենի կեանքին ու հողին։

Առաւելութիւն մը ունինք ներկայիս, զոր չենք ունեցած հայոց պատմութեան մէջ.— **շփման մէջ ենք եւրոպական մտքին ու մշակոյթին հետ։** Կը մնայ որ օգտուինք այս պատեհութենէն, բայց մշակելով հայ հոգին ու անոր համապատասխան մշակոյթը օտար լոյսերու տակ, առաւելագոյն արդիւնքի հասնելու համար։

Մեր ժողովուրդը ընդունակ, տաղանդով ու ստեղծագործ թափով օժտուած ժողովուրդ է։ Ունինք այդ մասին վկայութիւն՝ թէ ազգային թէ միջազգային գետնի վրայ։ Ազգ. գետնի վրայ, քանի մը անուն յիշելու համար միայն, թուենք Րաֆֆին, Ահարոնեանը, Զօհրապը, Վարուժանը եւն., որոնք ազգային սահմանէն դուրս ալ արժէք են։ Միջազգային կեանքի մէջ՝ կրնանք յիշել Սարոյեանը, Մայքըր Արլէնը, Միւրմէլեանը եւն., որոնք կը վկայեն դարձեալ հայու լայնաշունչ տաղանդի մասին։

Նոյն է պարագան մշակոյթի այլ մարզերուն վրայ։

Անշուշտ այս բոլորին հիմքը՝ տաղանդն է ու հոգին։ Բայց մշակումի ենթակայ երկուքն ալ։ Զի բաւեր տաղանդը, եթէ չմշակենք զայն։ Ինչպէս ծաղիկը օդի, ջուրի ու արեւակի կարօտ է, նոյնպէս տաղանդը կը կարօտի մշակումի, ազգային մթնոլորտի, տեսակ մը կլիմայի, որ տաղանդը կը շրջապատէ եւ զայն կրնայ ծաղկեցնել։ Ազգային շունչը, ընդհանուր քաջալերանքը, մթնոլորտ են. կրնան նպաստել հայ հոգիի մշակման ու զարգացման։

Ահա այս «կլիման» ստեղծելու ազդակներէն մէկ քանին.

1.— Իբր ընդհանուր սկզբունք, հարկ է գրականութիւնը (եւ առհասարակ մշակոյթը) մշակել ազգային գետնի վրայ, պատուհանները լայնօրէն բաց սակայն միջազգային դաշտերու վրայ։ Ազգային գրականութիւն, առանց այլամերժութեան։

2.— Հարկ է տալ ազգային կեանքը, արմատախիլ բազմութիւններու անցեալն ու ներկան պատմելով։

3.— Տալ հայրենի յուշեր՝ հողը տաք ու հայու հոգին արթուն պահելու համար։

4.— Տալ յեղափոխական դրուագներ հին ու նոր մեր պատմութենէն, ուր ամբողջ սերունդներ արիւն թափեցին, յանուն ազատութեան։

5.— Տալ ազատ ու անկախ հայրենիքի մը ու կեանքի մը խորայոյզ ձգտումը՝ հարազատ մեր կեանքին։

Բայց պայման մը.— Հարկ է տալ գիտնալ այս ամէնը, արուեստով, ու գեղեցկութեամբ։

Դիտել տանք, որ մենք հիմնական գծով մը կը տարբերինք ուրիշներէ.— մեզի համար էական պայմաններ են գրական ու մշակութային ստեղծագործութեան, ինչպէս գործի մը գնահատման համար, տաղանդը եւ ոգին։

Առանց այս երկուքին բան մը չեն արժեր ոչ նիւթը, ոչ ձեւը, ոչ տեսակէտը, ոչ ալ ոճը կամ գրելու ճարտարութիւնը։

Ուրիշներու համար այդ պայմանները չկան. անոնց համար էականը՝ գրողին կամ արուեստագէտին քաղաքական դիրքն է։ Եղա՞ր իշխանութեան հետ (բոլոր ամբողջատիրական ու բռնակալական երկիրներու մէջ — համայնավար, նացիստ կամ ֆաշիստ) ուրեմն՝ արժէքաւոր ես ու տաղանդաւոր, թէ իսկ չունենաս։ Տաղանդը երկրորդական է։ Կարեւորը քու քաղաքական վերաբերումդ է։

Երկրորդ պարագայ մը։

Երբ ազգային կ'ըսենք, սովորական, ընթացիկ ըմբռնումով ազգայինը չէ, այլ ցեղային լայնքով արժէքներու ստեղծումն է։ Ինչպէս հայ ժողովրդական երաժշտութիւնը, ազգային ըլլալով հանդերձ, միջազգային արժէք դարձաւ. ինչպէս հայ ճարտարապետութիւնը, ազգային (ցեղային) ոգին արտայայտելով, միջազգային գնահատութեան հասաւ. մեր մշակոյթը նոյնը պէտք է ըլլայ։

Գրականութիւնը այդ խորքով պէտք է մշակուի, հասնելու համար հայ հոգիի գերագոյն արտայայտութեան, դառնալով միջազգային արժէք, նման երաժշտութեան ու ճարտարապետութեան [illegible]թեան։

Ու վերջապէս, հարկ է նկատի ունենալ լեզուի խնդիրը, լեզուն նկատի ունենալով իբր գրականութիւն եւ արուեստ (ոճ)։

Շատերու համար մեծ նշանակութիւն մը չունի լեզուն։ «Գործը» մէկ է ան կ'ըսեն եւ թեթեւօրէն կ'անցնին։ Այդպէս չէ սակայն իրականութիւնը։ Գործը մէկ է, այո, բայց բարձրագոյն յուզումներ, ամենանուրբ զգացումներ արտայայտող գործիք մը։ Երաժշտական գործիքներ են քեմանչէն, լաթերնան, դաշնակը եւ ջութակը. տարբերութիւնը անհուն չէ՞ առաջին երկուքին եւ վերջին երկուքին միջեւ։ Մարդկային բարձրագոյն զգացումները վերջիններով միայն կարելի է արտայայտել։

Առանց լեզուի, մանաւանդ առանց ոճի, գրագէտ մը անըմբռնելի է։ Գրագէտի մը կամ գրական գործի մը էական, առաջին յատկանիշը՝ ոճն է, որ միացած հոգիին ու տաղանդին՝ գործ մը կը դարձնէ վերջնական ու յաւերժական։ Այս երեք տարրերէն մէկուն պակասը՝ գործը կը սպանէ եւ կը դարձնէ թերի։

Ամփոփելու համար ըսենք, որ մեր գրականութիւնը հաւատքի գրականութիւն մը պիտի ըլլայ, հաստատուած մեր ցեղին ազատատենչ եւ ինքնուրոյն կեանքի մը ձգտումին վրայ, ընդգրկելով անցեալը եւ ապագան, յեղափոխական ոգիէ մը մղուած.

Կը մնայ երկրորդ մասը.—

Ի՞նչպէս տոգորել հայ ժողովուրդը մշակոյթով։

Այս պարագան արդէն գործնական նշանակութիւն ունի։

Ժողովուրդով կը զարգանայ հայ գրականութիւնը, աւելի լայնօրէն առնուած՝ հայ մշակոյթը։ Այս պատճառով ժողովուրդը հետաքրքրելու համար հարկ է՝

1.— Տալ հայ կեանքը, այսինքն հայ ժողովուրդի ժամանակակից կեանքը։ 2.— Հրատարակել լաւագոյն գործերը, շքեղ ու դիւրամատչելի։ 3.— Տալ համաժողովրդական դասախօսութիւններ՝ հայ մշակոյթի շուրջ, բայց մնայուն արժէքով։ 4.— Հաւատքը վառ պահել ժողովուրդի մէջ՝ հայ արժէքներու հանդէպ, ներշնչելով այն իրական զգացումը՝ թէ հայ գրական ու արուեստի արտադրութիւնները ոչ մէկ բանով պակաս են միջազգային արժէքներէն։ 5.— Դպրոցները յանձնել հաւատաւոր ուսուցիչներու։ 6.— Հանդիպումներ հաւաքոյթներ կազմակերպել, գրական ու մշակութային միութիւններ կազմել, գրական մրցումներ հաստատել եւն., ընդհ. հետաքրքրութիւն ստեղծելու համար։

ՀԱՒԱՏՈՑ ՀԱՆԳԱՆԱԿԷՍ

Այբ, Բեն, Գիմ, Դա

Տեսիլքի մը հին ուղիէն,— ուր արեւ կայ եւ պատրանքի ծովը կը ծփայ զեփիւռներէն,— ես՝ ինծի հետ ու ես ինձմով՝ կը կախարդուիմ, կ'ըլլամ գինով, բերկրութեան թարմ նեկտարով...։

Ներաշխարհէս՝ խինդ կը բխի, կարծես այնտեղ արքայափառ, բազմաժխոր հարսանիք մը կայ...։

Ես ո՞վ եմ որ...։ Ո՞ւր եմ հիմա։

Ըղձս անխուն վհուկին պէս թուղթ կը բանայ, կը ծանրանամ խորհուրդներէն ու գոյնզգոյն երազներէն, կ'այլափոխուիմ կարծես ահա, ես ալ ան չեմ ինչ որ էի քիչ մը առաջ՝ երկրիս վրայ, ու ես՝ թեթեւ, ու ես խնդուն, կը յանձնուիմ զիս կախարդող երազներուն...։

Օ, ողջոյն քեզ, անմեղութիւն։ Ցիմարութեանս բարձունքներէն՝ կ'երթամ դէպի անէութիւն...։

★

Տեսիլքի մը քնքուշ հովէն,— ուր պերճանք կայ եւ գեղարուեստ՝ բանուած վարպետ աստուածներէն, ես՝ ինծի հետ, ու ես ինձմով կ'ուխտաւորուիմ, Արեւելքին ես կ'արբենամ մոգութիւնով, իր ծանրածանր հանգոյցներով..., ներաշխարհէս երգ կը տեղայ, կարծես այս տեղ խնճոյք մը կայ, աւանդութեան շողը վրայ։ Կը մանկանամ հրաշքէ մը յանկարծ, ու կը լքեմ հասուն մարդու կաղապարս յամառ ու պարծ, կը դառնամ ետ, իմ երէկին, իմ անցեալին սրբազնամած, կը հագնիմ ես մետաքս զըպունս (էնթէրի), ոտքս կ'անցնեմ բուրդէ գուլպաս եւ տրեխս հին ու մաշած... կուրծքիս սեղմած Հայոց լեզուի այբբենարան լուսապատում՝ կ'երթամ դէպի Հայ Դպրատուն...։

Անցքիս վրայ՝ Արեւ ու ծառ, ու մեր գիւղի առօրեային բազմատարազ ալրումը վառ, Նախորդի կանչ, Նախրի բառաչ, մեր հարսերուն խինդը վարար, մեր լաճերու ծիծաղն ու պար։ Երդիքներէն ծուխ կը հոսի, թոնիրին կրակը լեզուն առած՝ հաց — թուխ հարսին հետ կը խօսի։

Լաւաշ հացին բոյրը չքնաղ՝ կակաչ այտերը հայ աղջկան կը համբուրէ ցօղն ի վրան։

Զաղցենց թաղի Լուսիկ մաման, խնկահոտոն գախուն վրայ պսակ դրած խոր ծերութեան՝ իր տան առջեւ, սեմին բերան, դէմքը ուղղած աղօթարան, կ'արտասանէ իր Հայր մերը, Հայու չափ հին ու սրբազան...։

Աս ալ Խաչոնց Աւետ պապիկ, ուժը հատեր, լեկեր մարմին, արեւակից ինչպէս լոլիկ, իրենց պատին շուքը նստած մտիկ կ'ընէ, խոր ու լռիկ՝ սահն իր կեանքին որ փախ կուտայ, ու կը ցատկէ դիրքէ ի դիրք՝ երակներէն մինչ ոսկրոտիք..։

Մեր փողոցները շիտակ կամ ծուռ, բայց աւելի հմայալից, պալատներէն մարմարակուռ, անոնց վրայ մեղր կը թափէ Հայոց երկրի երկինքը լազուր, մինչ զեփիւռը զանոնք կ'օծէ լեռներէն բերած հոտերով բիւր, կ'աստուածանայ գիւղը կարծես, երբ կը հոսի դռնէ ի դուռ՝ քերականիս շունչը մաքուր...։

Հարթ տանիքներ, ու երդիքներ, աչուկներնին նոր են բացեր, ափ ափ կ'ըմպեն արեւը ջերմ, այգիներու մէջէն հազիւ հեռացած են լեռնահարսեր, արտերու մէջ՝ Աստուածն իջեր, որ հոտոտէ ցորնի ծովեր եւ մշակին քրտինքը ծեր...

Միրան ծառը գետին ափէն կ'ողջունէ ջուրին, որ կը փրթի խոր ձորերէն։ Ընկուզենին ու կաղնիներ իրենց թառէն հողը կ'օրհնեն, մինչ կը տրքայ անոր արգանդը ծանր թուխսէն՝ գիւղն կը խնդայ արքայօրէն։

Ինչ բան որ կայ անցքիս վրայ՝ խորհուրդ ունի ու ծանրութիւն, հրաշքի մը իբրեւ վկայ, ու ես կ'երթամ բոցեղ մտքի հազար ճաճանչ ուսիս վրայ։ Սրտիս զարկին ունկնդրած քերականս երբ կը խոկայ անոր մէջէն լոյս կը ծորայ...։

★

Դուռը կը բանամ դպրատունին,

Օ՛, Լռութիւն։ Ներս կը մտնեմ, կը զգամ շունչը մեծ ուսուցչին։ Եսս կ'ելլէ ընդդէմ դրքին, զայն կը գովէ կրկին, կրկին, հարիւր բուռով խունկ ու կնդրուկ նուէր կուտայ դիրքի փառքին՝ մինչ ես կ'երգեմ պատարագի անզուգական «Խորհուրդ խորին»...։

Մելանի հոտ, գրչի տքոց,

Թուղթին վրայ կը կամարանայ իմաստութեան ոսկեղէն բոց, սեղանի մը շուրջ հաւաքուած ուսման ծարաւ մեր հայ տղոց՝ դաս կ'աւանդէ Մեսրոպ Մաշտոց։ Տեղ կը բռնեմ ես անոնց քով՝ քերականս սեղանին եզրը զետեղելով, յետոյ՝ անոր էջին առաջին մասունքի պէս ես կը բանամ, այն տեղ գծուած խաչն հաւատքով կը համբուրեմ, ու ձայն կուտամ։

— Դաս տուր ինծի, ով մեծ վարպետ, հայ գիրերու իմաստնասուն ճարտարապետ, դաս տուր ինծի, ծարաւ եմ ես արեւէն խանձ արտի մը պէս, ես՝ անյատակ, տգէտ ու կոյտ՝ մեր արե-

ւահար լեռներու պէս, զօրացուր զիս հայ դպրոց սրբութեամբ մը։

Գործի վարպետը՝ գլխուս վրան, իր օրհնաբեր ձեռք կը դնէ, եւ հօր մը պէս հաճոյական, կ՚օրհնէ թէ զիս եւ թէ իմ զաւրբ այրբենարան։ Եւ՝ միրաւառ ու կարօտով, իմաստութեան բարկ պատուքով, քերականիս երկրորդ էջը շուտով բացի, հնչեցի,

— Սուրբիկ գիրեր Հայոց լեզուի։

Ես հայ տղայ՝ ձեզ պաշտեցի։

Հայ գիրերը թռչնացին, մեղմօրէն ու ցնծալից, ոսկեքանդակ սկիհներով լոյսի գինին ինծ խմցուցին, ու ես դարձայ նոր ներշնչեալ՝ հաղորդակից բանի փառքին...։

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

(Մնացեալը յաջորդիւ)

ՊՈՒՑ'Մ ԾԻԾԱՂ

Բանք առ Յիսուս Մանուկ

(ԻՐ ԾՆՆԴԵԱՆ 1948ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ի՜նչ պէտք ունէիր կենդանիներու մսուրի մը մէջ աշխարհ գալու։ Պալա՞տ կը պակսէր Երուսաղէմի մէջ։

Գոնէ հարուստ, աղուոր տունի մը մէջ ծնած ըլլայիր, մանկադէտ բժիշկներ, դայեակներ եւ սպասուհիներ շրջապատած կ՚ըլլային քեզ։ Բայց գիտեմ։ Աղքատները եւ զառնուկներու հովիւները սիրաշահելու համար էր այդ համեստութիւնը։ Մեծամասնական հակումով մը։ Աստուածորդի ես, կրնայիր գուշակել ապագան, որ օր մը, անընչեններու գործի գլուխ պիտի գային...

Ապագան սակայն, դաւաճանեց Քեզի։ Այսօր, բոլոր ունեւորներն են, որ խղճացնելով Քու կրօնքդ, երդում – պաշտօն կ՚ըլլան Քու անունով։ Շուկայի վերածած են զայն։

Քու փառքիդ համար, փառաւոր եւ ոսկեզօծ տաճարներ, եկեղեցիներ կանգնեցին՝ փոխանակ կենդանիներու ախոռներ եւ մսուրներ կերտելու։

Քու պաշտամունքիդ նուիրուած վարդապետներ, եպիսկոպոսներ, հայրապետներ ոչ իսկ ախոռի մը քովէն կ՚անցնին։ Ոչ իշուկի, ոչ ալ կովիկի բարեւ կուտան... Փառաւոր կառքերու մէջ բազմած՝ մեծատուններու դղեակները կը պատուեն։

Տաճարներուդ մէջ, հանդստաւէտ բազկաթոռներու մէջէն, օրհնութիւն կը նետեն աղքատներուն վրայ։ Ոսկեճամուկ զգեստներով պճնազարդեալ, կը փառաւորեն Քեզ՝ ընդօրինակելով անշուշտ, երեք մոգերն ու թագաւորները...

Վերը երկնքի մէջ, Հայրիկիդ քովիկը բազմած՝ կը տեսնես այս բոլորը եւ համեստութիւնդ կը վիրաւորուի։

Անկասկած, մօտը տեղ մը յատկացուցած են, այն համեստ եւ մորթազգեստ հովիւներուն։ Նոյնպէս չես մոռցած թերեւս, ծնած մսուրիդ առջեւ յարդ ծամող կովիկն ու իշուկը վարձատրելու, որոնք հովիւներուն հետ, առաջին աչքալուսողներն եղան Մայրիկիդ։ Կը յուսամ, որ կենդանիներուն համար ալ յատուկ արքայութիւն մը ունիս — եւ ինչո՞ւ չկենայ, երբ կենդանիներն իսկ ամչցնող մարդեր կան, որ սատկով իրենց անքաւելի մեղքերը սրբել կուտան եւ պերճախօս դամբանականով մը զինուած, արքայութիւն կը մտնեն։

Երջանիկ հովիւներ, լաւ որ ողջ չեն ներկայիս, ապա թէ ոչ ժամուն դռնէն նայելու պիտի վախնային, այնքան որ սուղ է հիմա աղօթելն ու երգերպագելը։ Քու ծրի սորվեցուցած «Հայր մերդ» իսկ թանդ գինով կը ծախուի այսօր, մանաւանդ երբ եպիսկոպոս մը ըլլայ զայն արտասանողը, հովիւները իրենց հօտը ծախելու են՝ այդ աղօթքին գինը վճարելու համար...

Գոնէ, հեղինակի իրաւունքդ կը ղրկե՞ն Քեզի։

Ծնունդի գիշեր է։ Ամբողջ «քրիստոնեայ» աշխարհը Փարիզի մէջ կը տօնէ Ծնունդդ՝ լուսաշող սրահներու մէջ։ Հաւատացեալը, անհաւատը, Հրեան ու հեթանոսը։ Իսլամն ու պուտտայականը, բոլորը հոն են, ճոխ սեղաններու շուրջ, կըզակ կը շարժեն։ Կ՚ուտեն, կը խմեն։ Կ՚երգեն ու կը կայտռեն։ Կը գինովնան ու դուրս կուտան! Ի փառս Աստուածորդիիդ...

Հա, լաւ միտքս ինկաւ։ Սա ծննդեանդ թուականը ղրկէ մեզի՝ Գաբրիէլին կամ ուրիշ մէկ պաշտօնեայիդ միջոցաւ։ Ահագին ղալմաղալ մըն ալ այդ մասին գոյութիւն ունի քրիստոնէութիւններուն մէջ։ Ամա՞ռ էր թէ ձմեռ եւ ո՞ր օրն էր։ Թէեւ Բեթղեհէմի քաղաքապետարանին տոմարին մէջ արձանագրուած ըլլալու է, բայց այդ տեղի վարդապետներուն մանչերը, թռուցիկ չփնած են այդ տոմարին թերթերով։ Անշուշտ զարուն կամ ամառ ըլլալու է աշխարհ մտած օրդ, քանի որ «հովիւները բացօթեայ կ՚արածէին իրենց գառնուկները» ինչպէս կը գրեն աւետարանագիրներդ։

Ոմանք Դեկտեմբեր 25ին կը տօնեն ծնունդդ, ուրիշներ Յունուար 6ին, իսկ Յունուար 1ին ալ տարեգլուխ է կ՚ըսեն։ Իմ խելքս չի հասնիր այս ալճապրայի հաշիւներուն։ Վստահ եմ որ դուն ալ բան հասկցած չես մինչեւ այսօր։ Մենք, մահկանացուներս, մեր ծնած օրը կը տօնենք մեր տարեդարձը։

Ախ սա մարդ բռնաւորները։ Աստուած Հայրիկդ, որ չամթարձակ Եհովայի անունն ունի, Ան իսկ չկրցաւ գլուխ ելլել անոնց հետ, երբ տակաւին զոյգ մըն էին։ Դուն, անուշիկ մարածին, ինչպէ՞ս պիտի կրնաս, երբ մանաւանդ անոնց թիւը միլիառներու հասած է ներկայիս...

Այնքան քրիստոնեայ է, ներկայ մարդկութիւնը, որ «փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ երկիր խաղաղութիւն»ը, ռազմերգի վերածած են... Բայց չեն մոռնար, «Քրիստոս ծնաւ եւ յայտնեցաւ»ով մէկզմէկ շնորհաւորելու։

Դուն, անուշիկ Յիսուս, աւով բաւականացիր, աւելիին մի սպասեր՝ մարդ արարածէն...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Հայ «թագաւոր» մը

ԽՄԲ.—Chronos Press գործակալութիւնը հրատարակութեան խնդրանքով մեզի ղրկած է հետաքրքրական յօդուած մը Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանի մասին։ Կը քաղենք գլխաւոր մասերը։

Այն պայքարը որ տեղի կ՚ունենայ ներկայիս Միջին Արեւելքի մէջ եւ որուն առանցքն է այդ շրջաններուն մէջ գտնուող քարիւղի հանքերուն սեփականութեան խնդիրը, պիտի քանդէ՞ արդեօք թէ ընդհակառակը պիտի բարեփոխէ կառուցուածքը Իրաքի Քարիւղի Ընկերութեան որ տէրն է այդ շրջաններու քարիւղի արտադրութեան եւ շահագործման մենաշնորհին։

Բաւական ատեն առաջ այս Ընկերութեան բաժնեթուղթերը բաժնուած էին Անկլօ – Փըրշըն, Րոյալ Տոչ Շէլ եւ Նիըր Իսթ Տիվէլօփմընթ Քօրփըրէյշընին եւ ֆրանս. քարիւղի ընկերութեան միջեւ։ Այս ընկերութիւններէն իւրաքանչիւրը ունէր արժեթուղթերուն 23 3/4ը.մնացեալ 5 %ը կը պատկանէր Պ. Գալուստ Կիւլպէնկեանին որ աւելի ծանօթ է իր մականունին սկզբնատառով։ Պ. Կիւլպէնկեանն է որ վճռական դեր կատարած Իրաք Փեթրօլիըմի հիմնարկութեան ինչպէս նաեւ բաժնեթուղթերու բաշխումին մէջ։ Զարմանալի պիտի չթուի ուրեմն եթէ ըսենք որ Պ. Կիւլպէնկեան աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդն է։

Հէքեաթ մը կայ Պ. Կիւլպէնկեանի անունին շուրջ — խորհրդաւոր մարդ մըն է ան։ Անմատչելի է, գրեթէ անտեսանելի եւ առասպելական հարստութեան տէր։ Քսաներորդ դարու սկիզբը խորհրդաւոր մարդու դեր կատարած էր Սըր Պէզիլ Զախարօֆ։

Երկու պատերազմները իրարմէ բաժնող ժամանակամիջոցին այդ դերը կատարեց Պ. Կիւլպէնկեան։ Անորոշութիւն կայ նոյնիսկ իր սկզբնական շրջանին կատարած աշխատանքներուն եւ ծագումին մասին։ Ըսողներ կան թէ անիկա շառաւիղն է հայ թագաւորի մը, ուրիշներ կը հաւաստեն թէ իր հայրը համեստ արհեստաւոր մըն էր Պոլսոյ մէջ։ Ամէն պարագայի սակայն կասկածէ դուրս է իր հայութիւնը։ Ծնած է 80 տարի առաջ Պոլիս (Կեսարիոյ մէջ ԽՄԲ.)։ Շատ անստոյգ է պատմութիւնը իր երախայութեան օրերուն եւ անծանօթ են մեզի թէ ինչ պարագաներու տակ Անգլիա գացած է։ Գիտենք միայն թէ իր ուսումը կատարելագործած է Լոնտոնի մէջ ուր ստացած է իր ճարտարագէտի վկայականը եւ յետոյ աշխատած է Րոյըլ Տաչ Շէլի մէջ որուն տնօրէնն էր Սըր Հէնրի Տիթերտինկ։ Պարոն Կիւլպէնկեան մեծ յաջողութիւն ունեցած է այդ ընկերութեան մօտ շնորհիւ իր բացառիկ ձիրքերուն, եւ տակաւին շատ երիտասարդ, ընկերութեան ընդհ. գործաւար նշանակուած է Միջին Արեւելքի մէջ։ Իր եկալ նշանակուածութեան Ամերիկա կ՚արտադրէր աշխարհի քարիւղներուն հարիւրին վաթսունը չորսէն եօթանասունը մէկը։ Սակայն Ամերիկայի քարիւղները որքան ալ առատ ըլլային անսպառ չէին։ Այս պարագան մտահոգութիւն կը պատճառէր Ամերիկացիներուն։ Պ. Կիւլպէնկեանի հանճարը տեսաւ թէ որքան կարեւոր էին Միջին Արեւելքի քարիւղի հանքերը եւ ինչ արտադրութիւն կարելի էր ապահովել։ Երիտասարդ Հայը որ 1902էն ի վեր բրիտանական հպատակ էր իր տեսակէտները կը պարզէ Ուինսթըն Չըրչիլին, իսկ այս վերջինը դիմումներ կը կատարէ բրիտանական կառավարութեան մօտ։

Անգլիական կառավարութեան օժանդակութիւնով է ուրեմն որ կը հիմնուի Անկլօ — Փըրշըն քարիւղի ընկերութիւնը Պարսկաստանի հանքերուն շահագործման համար։ Քանի մը տարի վերջը այս ընկերութեան քարիւղի հարստութիւնը կը հաշուուէր 15 միլիառ տակառաչափ։ Բայց Պ. Կիւլպէնկեանի ծրագիրները աւելի հեռուները պիտի երթային։

Առաջին պատերազմէն քանի մը տարի առաջ կը հիմնէ «Թըրքիշ Փեթրօլիըմ Ընկերութիւնը» որ յետագային պիտի դառնար «Իրաք Փեթրօլիըմ Ընկերութիւն»։ 1928ին չորս բաժնետէրերը նոր համաձայնութիւն մը կնքեցին քարիւղի շահագործման համար։ Համաձայն այդ «դաշինք»ին բաժնետէրերէն ոչ մէկը իրաւունք ունէր իր արժեթուղթերը ուրիշի մը ծախելու առանց մնացեալներուն հաւանութեան։

Այսօր կ՚ըսեն թէ Պ. Կիւլպէնկեան ունի յիսուն 150 միլիոն անգլ. ոսկի։ Դրամագլուխ մը որ ամէն տարի կ՚աւելնայ։ Ինչպէ՞ս կ՚ապրի այս առասպելական հարստութեան տէր Հայը։ Իր արտաքինով կը նմանի բարեկեցիկ մարդու մը։ Տուն մը ունի Ալընիւ տ՚Իէնայի վրայ, իրական պալատ մը։ Բայց շատ քիչ անգամ այնտեղ է եւ ընդհանրապէս կ՚ապրի պանդոկ մը։ Միակ պերճանքը որ ունի թանկարժէք նկարներու եւ առարկաներու իր հաւաքածոն է։ Պ. Կիւլպէնկեան երիտասարդ տարիքէն ի վեր սկըսած է կազմել իր թանգարանը։ Նկարներու իր հաւաքածոն անհատական ամէնէն կարեւոր հաւաքածոն է որ գոյութիւն ունի աշխարհի մէջ։ Իր նկարները յաճախ ցուցադրուած են Լոնտոնի թանգարանին մէջ։ Պ. Կիւլպէնկեան հիմա գործէ քաշուած է իր տարիքին բերումով։ Անոր անունը գրեթէ մոռցուած է եւ եթէ ուզէ իր անունը անմահացնել իրեն կը մնայ Լոնտոնի թանգարանին ձգել իր նկարները (խմբագրութիւն?)։

ՄՏՔԻ ԶԲՕՍԱՆՔ

ՈՐՔԱՆ ԲԱՆ ԳԻՏԷՔ

(Պատասխանները Դ. էջին վրայ)

1.— Ո՞ր դարուն մէջ ապրած է Սայաթ Նովան։

2.— Ո՞ր երկիրներուն մէջ կը հրատարակուին հետեւեալ թերթերը — Արեւելք, Ասպարէզ, Արմենիա, Ազդակ, եւ հետեւեալ պարբերաթերթերը — Նայիրի, Հանդէս Ամսօրեայ, Բազմավէպ։

3.— Քանի՞ երեսփոխան ունի Ֆրանսական խորհրդարանը։

4.— Սրբագրեցէք հետեւեալ բառերը — կառչիլ, ճչալ, ճաճանչ, գզջալ, տենչանք, տանջանք, ջինջ, չնչին, ջրահեղձ, ձերբակալել։

5.— Ո՞ր երաժիշտները հեղինակած են հետեւեալ կտորները — Ֆրայշիւց, Տօն Ժուան, Թրիսթան է Իզէօլթ, Նիւլի Օրլանթալ։

6.— Ո՞վ էր Թուրքիոյ արտաքին նախարարը 1912ին։

7.— Մոլիէռ իր ո՞ր խաղին ներկայացման ատեն մեռած է։

8.— Ուաշինկթըն, Ամերիկայի մայրաքաղաքը, ո՞ր նահանգին մէջ կը գտնուի։

9.— Ո՞ր երկրին մէջ կը գտնուի Վաթերլոն ու ե՞րբ տեղի ունեցած է համանուն ճակատամարտը։

10.— Ո՞ր գրագէտը ստացաւ Նոպէլի 1947ի գրականութեան մրցանակը։

11.— Միացեալ Ազգերու Ուխտը քանի՞ յօդուած ունի։

12.— Արածանին Հայաստանի որ մասին մէջ կը գտնուի — արեւելեա՞ն թէ արեւմտեան։

13.— Ես իմ ... Հայաստանի ... բառն իմ սիրում ... մեր հին ... ողբանուագ, լացակումած ... եմ սիրում .. ծաղիկների եւ ... բոյրը վառման ու Նայիրեան աղջիկների ... պարն եմ սիրում։

14.— Ո՞ր թագաւորին օրով քրիստոնէութիւնը պետական կրօնք հռչակուեցաւ Հայաստանի մէջ։

15.— Քանի՞ բառ ունի Անգլերէն լեզուն.—Ա. գործածական, Բ. անգործածելի։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԾՈՎՈՒՆ ԵՐԳԸ, Վարդան Գէորգեանի El Salvador 4643 Buenos Aires. (Rep. Argentine), Գին 2 տոլար։

ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ Բ. գրքոյկ, Դր. Գր. Սահառունի, Շտուտկարտ։

ՁԱՐԹՕՆՔ Երկշաբաթեայ գրական հանդէս, հրատարակութիւն «Մաշտոց» տպարանի, Շտուտկարտ (1947), Թիւ 1, 2, 3 եւ 4։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ, Թիւ 12, խմբագիր Տիկին Սեզա, 113 rue Mgr. Chebli, Beyrouth։

ՓՐԱՎՏԱՅԻ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄԸ ԻՐԱՆԻ ԴԷՄ

Խորհրդային Միութեան եւ Իրանի յարաբերութիւնները չափազանց լարուած են երկու օրէ ի վեր: Թէհրանի խորհրդային դեսպանը, Իվան Սադչէքով, ուրբաթ օր Նիւ Տէլհի (Հնդկաստան) մեկնեցաւ եւ ենթադրողներ կան թէ մօտ ատենէն պիտի խզուին երկու երկիրներու դիւանագիտական յարաբերութիւնները:

Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը յարձակի նոր ընտիր վարչապետ Իպրահիմ Հաքիմիի վրայ «որուն հակաժողովրդային համոզումները շատ յայտնի են»: Իրանի համայնավար թերթերը խստօրէն կը քննադատեն կառավարութիւնը որ վերջերս համաձայնութիւն մը կնքելով ամերիկեան կառավարութեան հետ, հաւանած է որ Ամերիկացի զինուորականներ կազմակերպեն Իրանի զինուորական ուժերը:

Հաքիմիի վարչապետ նշանակուիլը մեծ դժգոհութիւն պատճառած է Մոսկուայի մէջ ուր կը չեն մոռնար այն ճնշումը զոր ներկայ վարչապետը ի գործ դրած էր կառավարութեան վրայ, 1945ին, Ատրպատականին խնդրին առթիւ:

Փրավտայի Թէհրանի թղթակիցը կը գրէ իր թերթին մէջ որ նախարարական վերջին տագնապը հետեւանք էր այն իրողութեան որ կառավարութիւնը «դաւաճանաբար բռնաբարած» էր Մոսկուայի հետ ապրիլ 4, 1946ին կնքուած քարիւղի համաձայնութիւնը: Անգլօամերիկեան շրջանակները մեծ դեր կատարեցին այդ գործին մէջ եւ ազդեցութիւն բանեցուցին դահլիճին եւ Շահին վրայ, կ'ըսէ թղթակիցը: «Փրավտա» դիտել կուտայ որ Իպրահիմ Հաքիմիի հակախորհրդային քաղաքականութիւնը ի յայտ եկած էր 1919ին երբ, իբրեւ անդամ օրուան կառավարութեան, կը ստորագրէր այն յուշագիրը զոր այս վերջինը կը ներկայացնէր Փարիզի խորհրդաժողովին պահանջելու համար Խորհրդային Ազրպէյճանը, Պաքուն, Թիւրքմէնիստանը, Աշխապատը, Երեւանը եւ ուրիշ շրջաններ Անդրկովկասէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ ուրական մը պայթեցաւ ուրբաթ օր Էրէյլիի եւ Զօնկուլտաքի մօտերը: Բազմաթիւ շէնքեր քարուքանդ եղած են եւ շատեր վիրաւորուած են: Աննախընթաց սաստկութեամբ փոթորիկ մը պայթեցաւ նաեւ Մանիլայի մէջ (Փիլիպեան կղզիներ): 56 հոգի սպաննուեցան: Նիւթական վնասը շատ մեծ է:

ՀԱՄԱՁԱՅՆ ՊՈՒՏԱՓԷՇԹԷՆ ստացուած տեղեկութեանց, Ռուսիա տակաւին 25.000նոց բանակ մը ունի Հունգարիոյ մէջ հակառակ որ հաշտութեան դաշնագիրը պայման դրած էր որ ստորագրութենէն 90 օր վերջ բոլոր օտար ուժերը պիտի հեռանային այդ երկրէն: Քաղաքական շրջանակները դիտել կուտան որ Անգլիա եւ Ամերիկա մեծ սխալ մը գործած են չճշդելով զինուորներու այն անհրաժեշտ թիւը զոր խորհրդային կառավարութիւնը իրաւունք պիտի ունենար պահելու Հունգարական հողին վրայ՝ Աւստրիոյ ճամբան ապահովելու համար:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար բանակը մեծ յաջողութիւններ ձեռք բերաւ ուրբաթ օր Մուքտէնի մօտերը: Կառավարութիւնը զրաքննութիւն հաստատած է Մանչուրիայէն հասնող լուրերուն վրայ: Համայնավարները կը յառաջանան երկու թեւերով եւ կ'աշխատին կտրել Մուքտէն — Տէյրան երկաթուղիի գիծը:

ԱՒՍՏՐԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան ղեկավար դէմքերէն Եոհան Քէօփլինիկ յայտարարեց ուրբաթ օր Վիէննայի մէջ թէ ազդու քայլեր ձեռք պիտի առնուին յառաջիկայ գարնան եթէ սնընդեղէններու եւ հրանիւթի պայմանները չբարելաւուին: Հաւանաբար մեր երկրին ճակատագիրը մենք չենք որ պիտի վճռենք, այլ Ռուսիան, բայց ան. մենք սահմանակից ենք Ռուսիոյ եւ այս վերջինը թոյլ պիտի չտայ որ Ամերիկա, իր արբանեակներուն միջոցաւ, հաստատուի իր սահմաններուն մօտերը: Ամէն պարագայի մէջ պիտի աշխատինք որ Մարշըլի ծրագիրը չգործադրուի:

ՀԱՆԴԷՍ – ՏՕՆԱԾԱՌ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

«Մանուկներու Օր»ուան առթիւ Ֆր. Կապոյտ Խաչի երեկոյեան դասընթացքի երկսեռ աշակերտներուն կողմէ Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: 11 rue Branly, 28 Դեկտ. Կիրակի ժամը 3ին:

ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ.— 1.— 18րդ: 2.—Սուրիա, Ամերիկա, Արժանթին, Լիբանան, Սուրիա, Աւստրիա, Իտալիա: 3.— 618: 4.— Ճիշդ են: 5.— Վէրտի, Մոցարդ, Վակնէր, Ալէմշահ: 6.— Գաբրիէլ Նորատունկեան: 7. Երեւակայական հիւանդը: 8.— Ոչ մէկ. առանձին շրջան է: 9.— Պելճիքա, 1815, Յունիս 18: 10.—Անտրէ Ժիտ: 11.—111: 12.— Արեւմտեան: 13.— Անուշ, արեւահամ, սալի, լարն, արնանման, վարդերի, հեղաճկուն: 14. — Տրդատ Գ.: 15.— 455.000, 250.000:

ԿԻՐԱԿԻ, 25 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1948, ԺԱՄԸ 14.30ԻՆ

Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, **métro Mutualité**

Յովհ. Թումանեանի մահուան **25**ամեակի առթիւ

Նախաձեռնութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբին, մեծ պատրաստութեամբ կը ներկայացուի

Ա Ն Ո Ւ Շ

Երաժշտական ողբերգութիւն 5 արար, մասնակցութեամբ Օր. ԱՆԺԷԼ ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆԻ (Անուշ), Ա. grand Prix Wicard de la Ville de Marseille: Պր. ՄԷՀԹԷՐԵԱՆԻ (Սարօ) եւ Վ. ԱԼԹՈՒՆԵԱՆԻ (Մօսի): Սէնֆօնիք մեծ նուագախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ (60 հոգի): Թումանեանի մասին պիտի խօսին եւ կ'արտասանեն ծանօթ արուեստագէտներ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ.— Բոլոր տոմսերը թուագրուած ըլլալով կը խնդրուի նախապէս ապահովել Հրանդ Սամուէլէն Tél. Dan. 88-65, Եկեղեցւոյ դիւանէն: Սապօնճեանէ 39 rue Trévise, Պ. Պարթեւեանէ, 14 rue Petit. Bot. 99-22, Պ. Բամպուքճեանէ, 9 rue Jouy Rouve, Ուշագլեանէ 61 rue Rébéval, Պարսամեան գրատունէն, եւ նոյն օրը թատրոնի կիշէէն, առաւօտէն սկսեալ:

Տոմսերու գիները՝ հարիւրէն երեք հարիւր յիսուն, տուրքերով միասին:

5700 Ֆրանքով

Կրնաք կարել տալ ձեր հագուստը

Չափի վրայ, երկու փորձով

Եթէ կերպասը բերէք մեզի եւ տասը օրէն

կ'ունենաք զայն

ԱՅՐԵՐՈՒ ԵՒ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել **DORMES**, 5 Rue St. Apolline

Paris—Métro Strasbourg-St. Denis Հեռ. Tur. 83-63

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ.— Նոր Տարուայ առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Մարսէյլէն Պ. Սարգիս Համասեան Պ. Յովհ. Համասեանի, Ամերիկա:

ՎԻԷՆԷՆ Տէր եւ Տիկին Ն. Մանուկեան իրենց ամուսնութեան առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի նորակազմ Գրադարանին նուիրեցին Զուարթնոցի տարեգիրքը:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Թ. ԻՆՃԷԵԱՆ Ֆր. Կ. Խաչին եւ Պ. Հ. Կ. Խաչին 500ական ֆրանք կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ ՓԻԼԻՓ ԷՍԱՊԱԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ.— 29—11—47ին հիմը դրուեցաւ Կրընոպլի Հայ Մարզական Միութեան: Մարզասէր բոլոր այն երիտասարդները որոնք տակաւին չեն արձանագրուած կրնան դիմել Tricots «AVAK», 11 rue Humbert II — Grenoble:

«Զանգի» օղին 40°

Ամէնէն անարատը եւ ամէնուն փնտռածը

Լիտր 400 ֆրանք

Կրնաք անմիջապէս ըլլալ ձեր

յաճախորդութիւնները

Ani ՆՊԱՐՏՂԷՆԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

D. NARGUIZIAN, 62 Rue Rabelais, Lyon

Իսկի Հայերու ժամադրավայրը

Café des Sports, 4 rue de la Défence Հեռ. Mic. 37-03

Հայրենակի'ց, կեանքդ թարմացնելու համար կ'ուզե՞ս լաւ օղի խմել, դիմէ վերի հասցէին, ուր ընտիր աղանդերներով համեմուած լաւագոյն օղին պիտի հրամցուի քեզի:

Մ Ի Ա Յ Ն Ա Ս Զ Է

Որեւէ դատական խորհուրդի եւ թարգմանի մը պէտք ունեցողը կրնայ մեզ դիմել:

Իսկ գիշեր ըլլայ թէ ցերեկ բժիշկը անմիջապէս պատրաստ է ձեզ համար. եթէ միայն դիմէք մեզի:

Տէր եւ Տիկին ՍԱՐԳԻՍ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

ՀԱՄՈՎ ԵՒ ԸՆՏԻՐ

Ե Ր Շ Ի Կ Ե Ւ Ա Պ Ո Ւ Խ Տ

Եթէ կ'ուզէք ունենալ ձեր կաղանդի եւ Ծնունդի սեղանին վրայ

Դիմեցէք վստահութեամբ՝

ԽԱՉԻԿ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

Նախապատերազմեան լաւագոյն տուներէն մէկը:

24, Rue Jules Verne, Sevran:

Օր. ՎԱԼԱՆԹԻՆ ՏԱՏԵԱՆ

Պ. ԱՐՄԷՆ ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Երդուեալ իրաւաբան

19-12-1947 Ամուսնացած Փարիզ

Ուշադրութիւն

Դեկտեմբեր 31ին պիտի դադրին բոլոր անվերջ բաժանորդագրութիւնները: Փութացէք փակել հին պարտքերը եւ նորոգել ձեր յառաջիկայ տարուան բաժանորդագրութիւնը:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՌՈԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին դասախօսական ժողովը այս երեքշաբթի, 30 դեկտեմբեր, ընկեր Վ. Խուպիկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն: Կը դասախօսէ ընկեր Ս. Պօյաճեան:

SURPRISE PARTY

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղը սարքած է, հաւաքոյթ մը (Surprise party) Place Condorcet, 99 rue de la Libération, Bourg la Reine, Salle Garceau:

Autobus 188, métro Bourg la Reine: Այս կիրակի 28 Դեկտեմբեր, ժամը 3էն 10: Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի բոլոր մասնաճիւղերը իրենց անդամներով:

Ընկերական խնջոյք

Հ. Յ. Դ. «Եգիպտացի» կոմիտէն Ծնունդի եւ Նոր Տարիին առթիւ կազմակերպած է ընկերական խնջոյք մը որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 28ի կիրակի օրը, ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր ընկերվարականներու սրահը, 9 rue Victor Massé:

Երգ, պար, գեղարուեստական յայտագիր եւ անակնկալներ: Ծոխ պիւֆէ: Կը հրաւիրուին շրջանի բոլոր ընկերները իրենց ընտանեկան պարագաներով: Մուտք ընթրիքով միասին 150 ֆրանք:

Կը նուագեն թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ԲԵՆՕ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պոլսոյ մէջ վերջերս մեռած՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԿԻՒԼԻՋԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իր զաւակներուն կողմէ, այս կիրակի առաւօտ, Դեկտեմբեր 28, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ:

Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Փարիզի մասնաճիւղը կը սարքէ պարբերաբար հայագիտական դասախօսութիւններ: Նիւթ ունենալով Հայոց Պատմութենէն եւ հայ մշակոյթէն: Առաջին բանախօսութիւնը շաբաթ 3 Յունուար 1948, ճիշդ ժամը 5ին: «Հայ ժողովուրդի ծագման» շուրջ: Բանախօս՝ Հ. Պ. Էսապալեան: Վայր, Հայ Ուսանողական Ոստան, Métro Porte d'Orléans: Մուտքը ազատ է:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՇՔԵՂ ՁԵՐԵԿՈՅԹ

Հայ թատրոնի **2000**ամեակին առթիւ

Նախաձեռնութեամբ՝ Սեբաստիոյ Նահանգային Միութեան, վաստակաւոր դերասան՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ, մասնակցութեամբ Փարիզի հայ բեմի լաւագոյն ուժերուն, 8 Փետրուար, 1948, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Մարսըլէն Պէռթըլօի շքեղ թատրոնին մէջ, 28bis, rue St. Dominique, métro Invalides:

Առաջին անգամ ըլլալով կը ներկայացնէ համաշխարհի ողբերգու Վ. Շէյքսփիրի

Արքայ Լիր

Պատմական տռամ 6 արար եւ 2 պատկեր, թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի:

Տոմսերու գիները, 100էն 400 ֆրանք, կը ծախուին հայկական բոլոր գրատուններու, ճաշարաններու, Սեբ. Նահ. Միութեան կեդրոնին եւ մասնաճիւղերուն մօտ: Հարիւրին տասը պիտի յատկացուի Ներգաղթի ֆոնտին: Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է: Փնտռել յայտագիրը:

Անմնակարեւոր հացէ մը

ԼՈՒՏԵՐ ՖԷՆԷՐՃԵԱՆԻ

Աշխատանոցը բացուած է եւ կը ստանձնէ շէնքի նորոգութեան եւ զետեղումներու ամէն կարգի աշխատանք վարպետներու ձեռքով: Նորոգութիւն աղօրքներու, արդուկներու եւ կազի վառարաններու: Բաղնեսենեակի եւ խոհանոցի նորոգութիւն եւ ապակիներու զետեղում: Դիմել՝ Entreprise Générale Etablissement LODER, 25 Route de Villejuif, L'Hay-les-Roses, Հեռաձայն Ita. 38-36: Autobus 186:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 30 Décembre 1947 Երեքշաբթի 30 Դեկտեմբեր.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5227—Նոր շրջան թիւ 836 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 5 Ֆր.

ԹՈՅԼ ԵՆ ԿԱՊԵՐԸ ԵՒ ՏԺԳՈՅՆ

Հարեւանցի ակնարկ մը անգամ պիտի բաւէր, հաստատելու համար թէ կապերը դժբախտաբար թոյլ են — տժգոյն — գաղութէ գաղութ :

Իւրաքանչիւրը իր պատեանին մէջ ամփոփ — ուած, հազիւ կը բարեհաճի աչք մը նետել դէպի դուրս : Աւելի հեռուն :

Կը թուի թէ իւրաքանչիւրը աշխարհ մըն է ինքն իր մէջ, եւ մնացեալով կը հետաքրքրուի այնքան որքան սովորական անցորդ մը :

Անշուշտ կապեր կան : Բայց, որքան սահմանափակ եւ մակերեսային :

Տեղեկութիւններ ուզեցէք Փարիզ հաստատուած ամենագէտ «ուսումնական»էն՝ Սուրիա Լիբանանի կամ Յունաստանի տարագիր բազմութեանց համրանքին, կեանքին, տագնապներու կամ աշխատանքներու մասին :

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ պատասխանը պիտի ըլլայ այնքան բովանդակալից, որքան եթէ օտար թղթակից մը պատմած ըլլար, իր լեզուով :

Իսկ եթէ ուսումնականը Ատլանտեանի միւս ափերուն վրայ թառած է, աւելի լաւ է որ օգնութեան կանչէք ամերիկացի միսիոնար մը :

Եւ այսպէս գրեթէ ամէն տեղ : Ու փոխադարձաբար :

Ընդհանուր երեւոյթ մըն է որ կը պարզենք : Հետեւաբար աւելորդ է խօսիլ բացառութեանց մասին :

Մեր դիտողութիւնը չ'իվերաբերիր զանազան բարեգործական, հայրենակցական կամ կրթական յարաբերութեանց, որոնք շատ կը նմանին առեւտրական գործառնութեանց :

Հոգեկանն է որ կը պակսի : Եթէ կ'ուզէք՝ հոգին, գաղութէ գաղութ : Արմատախիլ, ցիրուցան բազմութեանց մէկ հատուածէն միւսը :

Այնպէս որ, երբ ամէնէն տարրական տեղեկութիւնները կը հաղորդէք, կարծէք նոր լոյս մը կը ծագի ունկնդիրներու վրայ :

Ինչքան կսկծալի, յաճախ վրդովիչ պատկերներ կը պարզէ հոգեկան կապերու այս թուլութիւնը, որ կը շեշտուի հետզհետէ : Տարուէ տարի :

Երկու չէն գաղութներ ունէինք վերջին Աշխարհամարտէն առաջ, Ռումանիա եւ Պուլկարիա :

Երկուքն ալ չարաչար տուժեցին, իբրեւ հետեւանք պատերազմական գործողութեանց եւ ներքին յեղաշրջումներու : Տուժեցին ֆիզիքապէս, բարոյապէս եւ տնտեսապէս : Թանկագին զոհեր ալ տուին — իւրաքանչիւրը 20էն 25 մտաւորական — ստայօդ, զարշելի մահուըթիւններով :

Ե՞րբ եւ ո՞ւր դլուխ չէ վերցուցած եղբայրադաւ իժը, օտար սուիններու պաշտպանութեան տակ …

Պատերազմը հազիւ դադրած, երկուքն ալ մոռցուեցան : Ոչ միայն իրենց զոհերով եւ զոհողութիւններով, այլեւ ամենօրեայ կեանքով : Կարծես թէ գոյութիւն ունեցած չէին : Եւ կամ Անիէն, Թրանսիլվանիայէն մնացած յիշատակներ ըլլային : «Հին ազգաց պատմութիւն» …

Ոչ իսկ սրտցաւ հետաքրքրութիւն մը, հաւաքական ձեռնարկ մը, գոնէ «ինչն ու ինչը» իմանալու համար :

Երկու գաղութներն ալ այսօր կը տառապին ոչ միայն հոգեպէս, այլեւ տնտեսապէս : Մինչդեռ, տարիներով եղբայրական օգնութեան ձեռք երկարած էին ուրիշներու : Յաճախ ինքնաբերաբար : Առանց սրտառուչ կոչեր վնտռելու :

Աւելի բախտաւոր չեղաւ ուրիշ գաղութ մը, — այն որ կը կոչուի յունահայ :

Դեռ երէկուան պատմութիւն են ինչպէս պատմական Ելադայի, նոյնպէս մեր գաղութին կրած անհնարին տառապանքները, պատերազմի ընթացքին եւ անկէ վերջ :

Բարեբախտաբար ներգաղթը օգնութեան հասաւ :

Պաշտօնական զեկոյցի մը համաձայն, երկու տարուան ընթացքին Հայաստան գացած են 18544 հոգի : Ուրեմն նախորդ համրանքին հազիւ մէկ երրորդը մնացած պիտի ըլլայ : Թերեւս տասը հազար հոգի :

Բայց այս նօսրացած բազմութիւնն ալ կը կարօտի նոյն եղբայրական գուրգուրանքին :

Այստեղ ալ, միայն դրամական, նիւթական օգնութիւնը չէ որ քիչ մը ջերմութիւն պիտի կաթեցնէ տառապակոծ սիրտերու մէջ :

* *

Շատ աւելի խոր է հոգեկան կապի, հաղորդակցութեան թուլութիւնը՝ այսպէս կոչուած գրոց բրոց բազմութեան միջեւ :

Իւրաքանչիւր գաղութ ունի շքախումբ մը՝ այս ճակատին վրայ : Աւելի կամ նուազ վաւերական : Հին ու նոր համբաւներ, որոնք չարժում կը ստեղծեն, համաձայն իրենց ընդունակութեանց եւ տեղական պայմաններուն :

Դժբախտաբար, այս դասակարգին մէջ ալ աչքի կը զարնէ շքեղ մեկուսացումը, իբրեւ ընդհանուր երեւոյթ : Մեկուսացում իրենց տեղին վրայ, խմբակներու բաժնուելով : Եւ մեկուսացում՝ արտաքին յարաբերութեանց տեսակէտով :

Միամտութիւն պիտի ըլլար յիշեցնել անհատական կապերն ու նամակագրութիւնները, իբրեւ լուսաւոր երեւոյթ :

Կը կարծենք թէ անոնք որ Գրողներու Համագումար առաջարկեցին, նկատի ունէին նաեւ այս պարագան : Այսինքն, մթնոլորտ ստեղծել, մեր ձեցում հաստատել, ճամբան հարթելու համար դէպի ընդհանրական հաղորդակցութիւն :

Ինչպէս կարելի է ապահովել հայկական մշակոյթին զարգացումը հայրենիքէն դուրս, թեւատ բազմակողմանի ստեղծագործութեանց, եթէ պիտի կծկուին իրենց պատեանին մէջ : Եթէ իւրաքանչիւր գաղութի գլոց բլոցներու շքախումբը պիտի մնայ անհաղորդ մնացեալին, իր միջավայրը պատուանդան դարձնելով իր փառասիրութեանց :

Ժամանակն է աւելի լայն բանալու պատուհանները գաղութէ գաղութ իբրեւ եղբայրական պարտականութիւն : Եւ շատ աւելի լայն՝ Մշակոյթի ճակատին վրայ, իբրեւ տարրական պահանջ :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԼՈԿԻԿԱ ԿԱՐԴԱՑԵ՞Ր ԵՍ »

Կար ժամանակ երբ մեր ողբացեալ ընկերը, Յարութիւն Շահրիկեան, Պոլսոյ Ազգ. Ժողովի բեմէն յաճախ կը հարցնէր երեսփոխաններէն որեւէ մէկուն — Ասացէ՛ք խնդրեմ, դուք Լոկիկա կարդացել է՞ք … :

Հիմա ժամանակները փոխուեր են, տրամաբանութիւնն ալ ճակատ է փոխեր ժամանակին հետ ու գացեր եկեր բոյն է դրեր «էնդի դէմին» ու իրենց թերթին աշխատակից աղաներուն գըլխուն մէջ, զրկելով մեզ, «հակահայաստանցիներս», տարրական տրամաբանութենէն : Ինչ փաստեր, ի՜նչ փաստեր … ամէն օր, ամէն ժամ, իրենց կուռ եւ անվիճելի տրամաբանութեան :

Հիացէք մեզի հետ :

— Մեր երկիրը այժմ խորհրդային կառավարութիւն ունի, երբ աշխարհի որեւէ մէկ անկիւնը կատարուած դէպքի մը — հակախորհրդային — արձագանգ կ'ըլլաք, պարզ, յստակ տրամաբանութեամբ դէմ եղած կ'ըլլաք մեր երկրի կառավարութեան, հետեւաբար նոյն ինքն երկրին, այսինքն Հայաստանին եւ շատ իրաւացի կերպով ձեզ կը կոչենք «հակահայաստանեան» :

— Մեր երկիրը կը հովանաւորուի մեծազօր ռուս պետութեան կողմէ, որ արեւաբաշխն է Հայաստանեան Աշխարհի : Եթէ օրը գոնէ 12 ժամ չէք աղօթեր անոր արեւաշատութեան համար եւ չէք երկրպագեր անոր իշխանաւորին, դէմ էք, ուրեմն, Ռուսաստանէն եւ անոր աստուածային առաջնորդին՝ հետեւաբար դէմ էք նաեւ մեր երկրին ու կը մնաք տրամաբանօրէն հակաՀայաստանեան ճակատին մէջ :

— Ֆրանսահպատակներու ցանկեր կը տպէք թերթին մէջ, ըսել ուզելով որ … Ֆրանսահպատակ եղէք եւ Հայաստանէն ձեռք քաշեցէք … Տրամաբանական չէ՞ երբ կ'ըսենք թէ դէմ էք ներգաղթին :

— Մեր անխոհեմութեամբ դժուարութիւններու հանդիպեցանք հայրենադարձները նաւ դնելու գործին մէջ : Անիկա դուք պէտք չէ բերան առնէք, եթէ չէք ուզեր որ ուժեղ եւ կուռ տրամաբանութեան մը լոյսին տակ, ձեզ կոչենք հականերգաղթային :

— Դուք թշնամի էք Հայաստանին եւ Ներգաղթին. վնասարարներ էք, ինչո՞ւ կը զարմանաք երբ մեր հանճարե՛ղ տրամաբանութեամբ կ'եզրակացնենք ու սանկ ձեր ճկոյթ մատին մէկ շարժումն իսկ բաւական է որ Ֆրանսական կառավարութիւնը արգելքներ յարուցանէ եւ մամուլը արձագանգ ըլլայ անոր :

— Եղբայր մենք համալսարաններ աւարտած մարդիկ ենք, դուք չէք կրնար մեր տրամաբանելու այս չնաշխարհիկ քարոզութիւնը որեւէ ձեւով տարակոյսի ենթարկել :

ԱՐԱՄԱԶԴ

Թուղթատարի

տագնապալի կացութիւնը

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԿՌԻՒԸ ԿՐՆԱՅ ՎՏԱՆԳԵԼ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԿԸ ՎԱԽՆԱՆ

Հելլէնական բանակը շաբաթ օր հակայարձակում սկսաւ ապստամբներուն վրայ որոնք կ'աշխատին գրաւել Քոնիցա քաղաքը, Եպիրոսի մէջ : Համաձայն Աթէնքի զինուորական շրջանակներուն, « Թշնամին » ծանր կորուստներ կրած է : Կառավարական ուժերուն հրետանին կը տիրապետէ բարձունքներուն : Սակայն կ'ըսուի թէ Քոնիցայի պահակախումբը դժուարութեանց մատնուած է եւ նոր ուժեր ճամբայ ելած են Թրակիայէն՝ օգնութիւն հասցնելու համար :

Կառավարութիւնը օրէնքէ դուրս հռչակեց համայնավար կուսակցութիւնը՝ համաձայն 1929ի օրէնքին :

Վարչապետ Սոֆուլիս շաբաթ օր ամերիկեան դեսպանատան հետ յարաբերութեան մէջ մտնելով, անմիջական օգնութիւն խնդրեց բանակին համար :

Տակաւին յայտնի չէ թէ ապստամբ «կառավարութիւնը» ուր հաստատուած է, բայց զօրաւոր կասկածներ կան թէ ան կը գտնուի Ալպանիոյ մէջ, հելլէնական սահմանին մօտերը :

Քաղաքական շրջանակներուն մէջ դիտել կը տրուի թէ զուգադիպութեան արդիւնք չէ այն ձեւումը զոր խորհրդային կառավարութիւնը ներկայիս կը բանեցնէ Իրանի կառավարութեան վրայ : Շատ հաւանական կը նկատուի որ Մոսկուա նոր պահանջներ ներկայացնէ Թուրքիոյ՝ Տարտանէլի մասին : Անգարայի մէջ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ :

Դիտել կը տրուի նաեւ որ հելլէն ապստամբներու այս նոր քայլը կրնայ վտանգել միջազգային յարաբերութիւնները : Կացութիւնը չափազանց ծանրակշիռ է կը գրէ ամերիկեան թերթմը :

Համաձայն Լոնտոնի «Տէյլի Մէյլ»ին, Անգլիա եւ Ամերիկա հարկադրուած պիտի ըլլան ամբողջութեամբ Յունաստանի օրինաւոր կառավարութեան «կողմը բռնելու», այն պարագային երբ Պուլկարիա եւ Եուկոսլաւիա պաշտօնապէս ճանչնան զօրավար Մարկոսի կառավարութիւնը : Ներկայ կացութիւնը կարելի է բաղդատել այն կացութեան հետ որ ստեղծուեցաւ 1936ին, սպանիական քաղաքացիական պատերազմին առեն, կ'ըսէ «Տէյլի Մէյլ» : Բրիտանական դահլիճը բացառիկ նիստ պիտի գումարէ այսօր :

Եթէ ապստամբ «կառավարութիւնը » յունական հողին վրայ փոխադրուի, այն ատեն Խորհրդային Միութեան ազդեցութիւնը հասած պիտի ըլլայ մինչեւ Ադրիականի եւ Եգէականի շրջանները :

Պուլկարիոյ Ազգային Կոմիտէն որ կազմուած էր «Ժողովրդավար Յունաստանին օգնելու նպատակով», շնորհաւորական հեռագիր մը ուղարկած է զօրավար Մարկոսին եւ խոստացած է իր «բարոյական օժանդակութիւնը» :

Հակահամայնավար ցոյցեր Թուրքիոյ մէջ

Անգարայէն կը տեղեկացնեն թէ հինգ հազար Թուրք ուսանողներ շաբաթ օր յարձակեցան համալսարանին վրայ եւ պահանջեցին չորս փրոֆէսէօրներու վտարումը : Ոստիկանութիւնը եւ հրշէջ խումբը միջամտեցին՝ ցուցարարները ցրելու համար :

Ցոյցը կազմակերպած էր հակահամայնավար Ուսանողական Միութիւնը որ առտուն ժողով մը գումարելով մայրաքաղաքին մէկ արուարձանին մէջ, որոշած էր թափօր մը կազմելով համալսարան երթալ եւ պահանջել որ պաշտօնանկ ըլլան չորս յայտնի փրօֆէսէօրներ որոնք ձախակողմեան հակումներ ունին : Թափօրը հակառուս բացագանչութիւններով կը յառաջանայ դէպի խորհրդային դեսպանատունը, ոստիկանները հազիւ կը յաջողին քովընտի փողոց մը մտցնել ցուցարարները : Բազմութիւնը յետոյ կ'ուղղուի դէպի համալսարան որուն ապակիները ջարդուփշուր ընելէ ետք, կը մտնէ ընդհանուր տնօրէնին՝ Շէֆքէթ Ազիզ Քանսուլի գրասենեակը : Կը «ձերբա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Փ. Ոփհէլեանի խօսքը

Գաղութահայութեան մէջ հայ մշակոյթը պէտք է ծառայէ իր բոլոր ճիւղերով — գրականութիւն, թատրոն, երաժշտութիւն եւ արուեստ — հայապահպանման միակ ու գերագոյն նպատակին, որպէսզի անոնց զարգացումը կենդանի թափ տանի եւ զօրանայ հարազատ՝ հայ հոգիին:

Խօսուեցաւ գրականութեան մասին, իմ վըրաս պարտք է դրուած զեկուցել ամփոփ կերպով գեղարուեստի մասին:

Գեղարուեստը՝ իբրեւ մարդկային էութեան ստեղծագործական արտայայտութիւն, գերազանցօրէն ազգային է: Որպէսզի ան կարենայ դառնալ միջազգային ու համամարդկային արժէք, պէտք է նախ զարգացնել իբրեւ ազգային արժէք, իբրեւ հարազատ արտայայտութիւնը ազգի մը հոգեկանին ու նկարագրին: Ան պէտք է արտացոլացնէ ազգի ապրումները, զգացողութեան ու առանձնայատուկ ըմբռնումները մէջէն կեանքը իր այլազան երեսներով, իր բազմազան երեւոյթներով:

Ակնարկ մը միայն զանազան ազգերու մշակոյթին եւ անոնց մեծարժէք ստեղծագործութիւններուն, բաւական պիտի ըլլար համոզելու մեզ, որ այդ անվիճելի ճշմարտութիւն մըն է:

Պարզ զուգադիպութիւն մը չէ, որ թատրոնը բոլոր քաղաքակիրթ ազգերու մէջ ծնունդ է առած եւ զարգացած է զուտ ազգային եւ պատմական թատերական գրականութիւնով մը: Անգլիան իր Շէյքսփիրով, Գերմանիան իր Շիլլէրով եւ Կէօթէով, Ֆրանսան իր Ռասինով – Կոռնէյլով, Սպանիան իր տը Վեկայով նախքան միջազգային եւ համամարդկային արժէքներ դառնալնին դարձած են ազգային տիրապետող արժէքներ:

Կրնանք ըսել նոյնը նաեւ հայ թատրոնի մասին, որուն դար մը առաջուան վերածննդեան շրջանը կը սկսի պատմական թատերգութիւններով եւ թատրոնի դեռ անսովոր հայ հասարակութիւնը կը տոչորէ հիանալի ոգեւորութիւնով մը հայութեան երկու հատուածներուն մէջ ալ: Այդ ոգեւորութեան կը պարտինք արեւմտեան գեղեցիկ աշխարհաբարի յղկումն ու զարգացումը, որ Ադամեաններու, Աբուլեաններու, Գարագաշ քոյրերու, Սիրանոյշներու եւ Հրաչեաններու գեղգեղումներով սիրելի է դարձած ու գրաւիչ եւ տարածուած Պոլսոյ եւ Կովկասի թատերասէր հասարակութեան մէջ: Թատրոնը՝ դպրոցներու, մամուլի եւ գրականութեան համազօր դեր է կատարած մեր «մեծասքանչ»ի վերածաղկումին մէջ:

Հայ կեանքի քաղաքական պայմանները արգելքներ են յարուցած հայ թատրոնի եւ հայ թատերական գրականութեան իր բնականոն ուղիով զարգանալու, բայց կարճատեւ ծաղկման շրջանին իսկ անոնց կատարած դերը կը մնայ անժխտելի:

Ներկայիս մեր գաղութահայ նոր շրջապատին մէջ, պէտք է վերակազմել հայ թատրոնը, համապատասխան այդ շրջապատին ստեղծած նոր պահանջներուն: Պէտք է զարկ տալ թատերական գրականութեան, ու հիմնել զայն գեղարուեստական նոր պահանջներու եւ տուեալներու վրայ: Հայ մտածման, հայ գաղափարականի, հայ զգացումներու արտայայտիչը ու թարգմանը պէտք է դառնայ հայ բեմը:

Գեղարուեստի մարզին մէջ, ամենամեծ դերը ունի կատարելիք նաեւ հայ երաժշտութիւնը:

Երաժշտութիւնը՝ մարդկային հոգիին ամենահաղորդական եւ ամենաազնիւ արտայայտութիւնն է: Ամէն ժողովուրդ իր երաժշտութեան մէջ դրած է իր մտածման եւ զգայնութեան հարազատ դրոշմը: Իր ծոցէն ծնած հանճարներ զարգացուցած են ու հասցուցած ամենաբարձր կատարելութեան երաժշտութեան արուեստը ու դարձուցած միջազգային, համամարդկային արժէք՝ վսեմ ստեղծագործութեամբ:

Շնորհիւ Կոմիտասի, հեռաւոր անկիւններ մոռցուած հայ երաժշտութիւնը վերակենդանացաւ եւ հայ հանճարեղ վարդապետի շնորհիւ դարձաւ նախ ազգային արժէք մը եւ մէկ քանի տասնեակ տարիներու ընթացքին արդէն սկսած է գընահատուիլ իբր միջազգային գեղարուեստական արժէք:

Բարեբախտաբար, իր մահէն յետոյ՝ իր աշակերտները, եւ իր հմայքէն վարակուած հայ երաժիշտներ շարունակեցին իր գործը, կազմակերպելով երգչախմբային համերգներ հայ գաղութներու մէջ: Ըմբռնելու համար թէ որ աստիճան մեծ է հայ երաժշտութեան դերը հայապահպանման տեսակէտէն, բաւական է ներկայ ըլլալ որեւէ հայ գաղութի կարեւոր մէկ կեդրոնին մէջ ու տեսնել այն հոծ, հազարաւոր բազմութիւնները, որոնք կը խուժեն այդ հայկական համերգներուն. Ներկայ ըլլալ այն ոգեւորութեան որ կը համակէ հայութիւնը, լսել այդ երգերու արձագանգը ամէն տեսակի հայկական հանդէսներու եւ հաւաքոյթներու մէջ:

Նոյն ոգեւորութիւնը, հիացումը եւ յափշտակութիւնը կը ստեղծէ նաեւ հայ պարը:

Այդ երկուքը իրենց անմիջական հաղորդականութիւնով, լսողութեան ու տեսողութեան, հիացում կ'ազդեն նաեւ օտարներուն, ու կը սկսին միջազգայնանալ: Բայց մանաւանդ անոնք կը ստեղծեն արդարացի հպարտութիւն մը հայ ժողովուրդին մէջ եւ կը յաղթահարեն օտար միջավայրերներու մէջ իր ենթարկուած ներքին ստորագնահատումը:

Հայ գեղարուեստական ստեղծագործութեան առաջ բերած ոգեւորութիւնը եւ հիացումը նոր հպարտութիւնով կը լեցնէ Հայու սիրտը եւ հոգին: Հայ անհատը կը փառաւորուի իր հայ ըլլալուն:

Այդ ազգային ստեղծագործութեան արժէքները ալ պէտք չէ թողուլ, ինչպէս ներկայիս, պատահականութեան: Պէտք է կազմակերպել ու քաջալերել զանոնք, եւ գուրգուրալ մեր Կանաչեաններու, մեր Սարգիսեաններու, Թումաճաններու, Ալէմշահներու, Պարթեւեաններու վրայ, որոնք հայ ոգին վառ կը պահեն մեր զանազան հայ գաղութներու մէջ:

Հայ երգն ու պարն ալ, ենթարկուած են վըտանգի եւ այլասերման, այլակերպման, խորթ եւ օտար ազդեցութիւններու տակ: Նոյնիսկ Հայաստանի ռատիօկայանէն հնչող հայ երգը կորսընցուցած է իր Կոմիտասեան շեշտերը եւ դարձած թաթարական, վրացական, թուրքական եւ ռուսական խառնուրդ: Արտասահմանի երաժշտագէտներու մէջ նաեւ նկատելի է օտար ու խորթ ազդեցութիւններ ու ձգտումներ:

Գաղութներու մէջ՝ ուր ազատ են պայմանները, պէտք է կազմակերպուած կերպով պայքարինք պահպանելու համար հայկական հարազատութիւնը եւ ոգին:

Նոյնը կրնանք ըսել հայ նկարչութեան եւ ճարտարապետութեան մասին: Ամէն հայ նկարիչ եւ ճարտարապետ, պէտք չէ մոռնայ որ ինք իբրեւ հայ պարտք մը ունի՝ դրուած իր վրայ:

Ցեղային ժառանգականութիւնը տուած է իրեն ցեղին տաղանդը: Ինք պարտաւոր է արժեցնել այդ՝ հայ ոգիով, հայ ոճով: Պարտաւոր է պահպանել այդ դարերու նուիրական աւանդը, որպէսզի աւելի արժէքաւորէ իր ստեղծագործութիւնը, եւ դարձնէ միջազգային, համամարդկային արժէք:

Թող մեր նկարիչները ուսումնասիրեն մեր գրչագրութեան ճոխ զարդերը ձեւերու, գիծերու եւ գոյներու: Թող ուսումնասիրեն մեր նախնականները (primitifs): Թող ճարտարապետները խորանան մեր ճարտարապետութեան յանդուգն թըռիչքներու գաղտնիքին մէջ:

Անոնք ալ պէտք է հաւաքականօրէն, կազմակերպուած աշխատանքով, նուիրուին այդ հըրաշալի արժէքներու պահպանման եւ զարգացման:

Հայ գաղութները բարեբախտութիւնը ունին ազատ պայմաններու մէջ ապրելու: Ազատ են անոնց հոգին, զգացումները, մտածումները եւ Գեղարուեստը ծաղիկ մըն է որ միայն կրնայ հարազատօրէն ծնիլ ու զարգանալ ազատ օդին ու արեւին տակ:

Անհատի ազատութիւնը էական պայման է որ կարենայ բացուիլ ու ծաղկիլ հայ ստեղծագործ տաղանդի ծիլը:

Ան դատապարտուած է խամրելու մեր հայրենիքին մէջ տիրող ներկայ բռնութեան խորշակի շունչին տակ:

Ծանր է գաղութահայութեան ուսերուն դըրուած բեռը: Ուրեմն մեծ, հսկայական պէտք է ըլլայ մեր հաւատքը եւ մեր կամքը, պահպանելու հայութիւնը եւ իր շքեղ մշակոյթի թանկագին արժէքները իրականացնելու եւ ճոխացնելու մեր նուիրական պարտականութիւնը:

ՀԱՒԱՏՈՅ ՀԱՆԳԱՆԱԿԷՍ

Այբ, Բեն, Գիմ, Դա

(Բ. եւ վերջին մաս)

— Այբ, բէն, գիմ,
Ձայնը հնչեց մեծ վարպետին:
Սիրտս ծաղկեցաւ, եղաւ գարուն, սրբազնասեմ դուռն Մայիսին, քերականս յանկարծօրէն
Թռիչքն առաւ թեւոդ մտքին,
Ով սրբութիւն, ով գիտ անճառ Հայոց գիրին,
Գրքիս մէջէն կ'առուահոսի փառերգութիւն հայ հրաշքին:

— Դա, եչ, զա,
Հոգիս հագաւ իր պերճ տարազ, հիւսուած թելէն արեւհըմայ,
Եղաւ ասպետ ազնուազարմ, կամ՝ գերիշխող տէր ու արքայ,
Ձեռքը բռնած յաղթանակի լուսափառփիլ աստղը ոսկեայ:
Ըղեղիս մէջ պատրանաւոր՝ հրաշալի երկինք մը կայ,
Իր խորհուրդին անբացայայտ իմաստութեան պէս հնօրեայ:

— Է, ըթ, թօ,
Արիւնս խաղաց իր բերկրանքէն, ինչպէս աւիշ՝ թարմ ցորենոյ,
Հպարտութեան պէս քերթողին՝ իր երկունքին ժայթքէն յետոյ,
Նայուածքիս մէջ Արեւն իջաւ Անհամութեան եւ Աստուծոյ,
Ես՝ երջանիկ, ես՝ խելագար, գիս գովեցի նախ եւ յետոյ,
Ճամբուս վրայ լոյս կաթեցաւ, եւ երգեցի «Լոյս ի լոյսոյ»:

— Ժէ, ինի, լիւն,
Ամայութեան մէջ պսպղուն՝ կը նշմարուի արուեստին հուն,
Կը հաստատնայ մտքին տանջէն թուխսն մայրացած ըղեղներուն,
Բուրմնաւէտուած ճամբաներէն կուգայ կանչը հայ գիրերուն,
«Օրհնութիւն ձեզ,, գրչի, գրքի տառապահար մշակներուն,
Որոնք նօթի, խոնջ ու անքուն՝ բայց կը բանին անմահութիւն»:

— Խէ, ծա, կէն,
Գիրերը մեր՝ հայրենաբաղձ մարտերու պէս տագնապելէն,
Ու հանճարին երանաւէտ թուխսն ու երկունք օրհներգելէն,
Յաւերժութեան կ'երթան ահա՛, հաւատքի բարդ հանգոյցներէն,
Ձահեր ունին եւ աշտանակ՝ հին արուեստի նըմոյշներէն,
Լո՛յս կը տանին Հայոց մտքի հնակառոյց բագիններէն:

— Հօ, ձա, ղատ,
Արագածէն Սիփան, Նէմրութ, եւ Բիւրակնէն մինչ Արարատ,
Երկունք ունի երկիրը մեր, Աստծու մը պէս երջանկաշատ,
Ու երկինքը իր խորութեամբ, ու աստղերը խորհուրդով բարդ՝
Հայ դպրութեան կը կատարեն Յոբելեանը հրաշազարդ:

— Ճէ, մէն, յի,
Ծովու ճամբէն կամ եթերէն, ըլլայ ճամբէն իսկ ցամաքի,
Հայոց մտքի կարաւանը ինքնավստահ՝ տեղ կը հասնի,
Հայոց մէն մի գիրն առանձին՝ իր հանգանակն ունի քանզի:

— Նու, շա, վօ,
Լոյսի սափոր, գիտութեան ծով մեր գիրքերը ինքնահաճոյ,
Հայ մատեանի ընդիրքներէն միշտ լսուեցաւ ձայն հաւատոյ,
Ուրկէ սընաւ եւ աճեցաւ միտքը ողջոյն հին Արմենիոյ,
Ու անիկա՝ կայ ու կ'ապրի դարեր առաջ, դարեր յետոյ՝
Իբրեւ մրցորդ ու ախոյեան, անհամնելի թո՛ւփ մորենոյ:

— Ջա, պէ, ջէ,
Արմենական զարմը երբեք իր մահուանը կողմնակից չէ,
Բան զի մահը ստեղծագործ ու շինարար աստուած մը չէ,
Ո՛վ որ մահուան դէմ չի կռուիր, մարդ կոչուելու արժանի չէ,
Գիրեր ունինք, մեսրոպական: Գիրը՝ զէնք է, գիրը՝ ռումբ է,
Կեանքի դաժան հարուածին դէմ՝ զէնքով, ռումբով կռուիլ պէտք է:

— Ռա, սէ, վեւ,
Մենք՝ լուսապաշտ, բագին կ'ուզենք, ու զայն լուսող պայծառ արեւ,
Անոր շողուն ու շողշողուն, կանթեղն վառ միշտ, յարատեւ,
Բոցափայլի մեր ճակտին դէմ, լուսաւորէ տերեւ, տերեւ,
Անմահութեան ճամբաները՝ ՅԱՂԹԱՆԱԿԻՆ գալը մինչեւ:

— Տիւն, րէ, ցօ,
Լոյս, ու միշտ լոյս: Լոյս երգեցէք ամէն յետոյ,
Ամէն մի ժամ, ըլլայ առտու, ըլլայ կէսօր ու երեկոյ,
Լոյսին ուժով՝ նըւիրողեցէք առատութիւնն հացի, պտղոյ,
Քանզի յայնժամ՝ Քիրտը մարդուն պիտի խօսի հետ Աստուծոյ:

— Հին, փիւր, քէ,
Աւանդութիւն իր անձն առաւ փոշեթաթաւ, հին դարերէ,
Արարչութեան նոր արարին՝ Գիրք Ծննդոցն միշտ ալ ան է,
Որքան ատեն Արարատը մեր աշխարհին վրայ կ՚իշխէ,
Պիտի տեւէ Հայկեան ցեղը, պատմութեննէն պիտի քաղէ,
Վահանգնի պէս կայծակնակերտ՝ պիտի անցնի արգելքներէ։
Ուսուցչապետ, յաւեցուր գիս, թուղթի, գրչի սուրբիկ լոյսով,
Զօրացուր գիս հայ գրերու հըրաշափառ հեւք ու շունչով,
Ըրէ՛ որ ես անմահանամ՝ գրիչ գինին, կուշտ ըմպելով։

Մեծ ուսուցիչն ոտքի ելաւ, ժպտուն դէմքով՝ ինծ նայեցաւ։ Իր նայուածքին՝ իմ քերականս դարձաւ չքնաղ անդ–անդաստան, գիրերը մեր՝ ծառ ու ծաղիկ, բազմատարազ ու հոտեւան...։

Ես՝ ապշահար, ես՝ ներշնչեալ, փառք կը կարդամ բազմահազար, «Օրհնեալ ես դուն, ըլլաս օրհնեալ, եթէ երէկ՝ ներկայիս ալ»։

Քերականիս վրայ յանկարծ՝

Տեղ կը բռնեն լոյսն ու Աստուած...։ Ես կը կարդամ ահա, ահա, ԱՅԲ, ԲԷՆ, ԳԻՄ, ԴԱ, ինչ կը փնտռէք մահն հայութեան՝ տառապանքի ճամբուն վրայ, Հայը ողջ է, եւ կը մնայ, որքան ատեն Մասիսը կայ...։

ՍՕՍ – ՎԱՆԻ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Կիպրոսի գաղութը Նիկոսիայէն վերջ կեդրոնացած է Լարնաքա պատմական քաղաքին մէջ, ուր կան եկեղեցի, վարժարան ու ակումբներ։

Նոր ոգի ու ազգային նոր շարժում ստեղծուեցաւ Լարնաքայի մէջ, շնորհիւ անոր հոգեւոր հովիւ Գրիգոր (խաչակիր) քահանայ Պետրոսեանի հայրական հոգածու գործունէութեան ու եկեղեցիին բեմէն խօսած բարերար քարոզներուն, ու թեմական ու վարչական ժրաջան անդամներուն անձնուէր զոհաբերութեանց։

Լարնաքահայ գաղութը վերջերս կազմակերպեց յոբելինական հանդէսներ, գրական հաւաքոյթներ, ազգանուէր հանգանակութիւններ ու թարգմանչաց նուիրուած շքեղ տօնակատարութիւն մը, որուն աւիւնն ու կազմակերպիչը եղած է Պ. Սմբատ Գասպարաճեան։ Տեղի ունեցան նաեւ Անթիլիասի կաթողիկոսին յոբելինական հանդէսը ու Օշականի գրական գործունէութեան նուիրուած մասնաւոր հանդէս մը։

Աւանդութիւնը կ՚ըսէ որ Սուրբ Ղազար իր յարութենէն վերջ Լարնաքա այցելած ու անոր առաջին Եպիսկոպոսը եղած էր։ Իր յիշատակին նուիրուած է հոյակապ եկեղեցի մը, որ կարճ շրջան մը Հայերուն տրամադրուած էր։

★ ՍԷԼԱՆԻԿԻ հայ համայնքին իրական թիւը 1600ի մօտ է, որոնցմէ 244 ընտանիք յունահպատակ եւ 240 ընտանիք Ալլոտաբոնի արձանագրութեան տոմարներուն մաս կը կազմեն։ Շրջանները 800էն 1000 հոգի կը համրուին, որով մօտաւորապէս 2500 Հայեր կան նոր Յունաստանի մէջ։

Ազգ. իշխանութեան կազմը Տոքթ. Վարժապետեանի մահէն վերջ, գրեթէ կազմալուծուած է։ Քահանայ Հայրերը եկեղեցւոյ պաշտօնեաները գրեթէ անօթի են, պիտանէ չունին։

Այս տարի ոչ մէկ վարժարան կայ բացուած 50–60 երկսեռ աշակերտներ փողոցը կը մնան։ Անոնցմէ մաս մը արդէն կը յաճախեն յունական վարժարանները։ Հարցը կը լուծուի Կիւլպէնկեան վարժարանի վերաբացումով։ Քանի բարերարը սիրայօժար տրամադրած է ահագին գումարներ։

Գոյութիւն ունեցող մշակութային եւ խնամատարական կազմակերպութիւններէն կայ Հ. Գ. Խաչը որ ծանօթ է իր ժրաջան գործունէութեամբ։ Ներգաղթի առթիւ Հ. Գ. Խաչը ծախսած է 7—8 միլիոն դրախմի։ Բաժնած է 300 տափ կաթ, ձիթապտուղ, հաց եւայլն։ Նրախաներ մկրտած է եւ օգնած հայ չքաւոր ընտանիքներուն։

Քաղաքին Կիւլպէնկեան հաստատութեան վարչութիւնը եւս բարերարին հաւանութեամբ ներգաղթի Բ. եւ Գ. կարաւաններուն ծախսած է 3. 880.000 դրախմի։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի եռանդուն տղաքն են որ կիրակի օրերը եկեղեցիին շրջաբակը կը կեդրոնացնեն երկսեռ երիտասարդութիւն մը։ Անոնք ներգաղթի ֆոնտին յատկացուցած են 1.000.000 դրախմի։ Հայրենադարձի կազմակերպական դժուարին գործին մէջ բերած են իրենց բարոյական օժանդակութիւնը։ Սատարելու համար երկսեռ երիտասարդութեան հայեցի դաստիարակութեան, որոշած են դասախօսական ժողովներու շարք մը։ Հաստատուելու վրայ է տոմարակալութեան դասընթացք մը։ Կազմուած է երկսեռ երգչախումբ մը ղեկավարութեամբ Պ. Համբիկ Գասպարեանի։ Վարչութիւնը մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուցած է մրութեան գրադարանի ճոխացման։

Մամուլ

— «Ազդակ» շաբաթաթերթէն.—

Մեր նոր սերունդը, որ իր աչքերը կը բանայ օտար երկինքներու տակ, պէտք է լաւ ըմբռնէ թէ ինք աւանդութիւններու եւ սրբութիւններու տէր ազգի մը զաւակն է։ Պէտք է գուրգուրայ ոչ միայն այդ ազգի շօշափելի արժէքներուն, այլ մանաւանդ անոր բարոյական գրամագլուխին վրայ։

Այսօր, ամէն կողմէ, դաւադիր ու մութ ձեռքեր կ՚աշխատին քանդել հայու բարոյականը, սրբապղծել մեր հոգեւոր տաճարները, աղարտել նկարագիրը եւ մեր ժողովուրդը վերածել անցեալէն կտրուած ու պատեհապաշտ մարդոց բազմութեան մը։ Անոր կ՚ըսեն. «Ուրացիր կրօնքդ, ուրացիր հերոսներդ, քանդէ գաղափարի խորաններդ եւ ճակատդ քսէ օտար ու խորթ կուռքերու ոտքերուն»։

Հոս է բուն վտանգը։ Բարոյապէս հայութիւնը անանկացնելու այս վտանգին դէմ՝ հայ ժողովուրդի առողջ տարրերը պէտք է զօրաշարժի ենթարկեն իրենց բոլոր ուժերը եւ կոչեն մէկ մարդու պէս. «Դուք կրնաք մտնել մեր հողերէն ներս, կրնաք բռնաբարել մեր ազատութիւնը եւ իրաւունքները ժամանակաւոր կերպով, բայց երբեք պիտի չկարենաք դպչիլ մեր հոգիին բերդերը»։

Հայ ժողովուրդի բարոյական ուժը պէտք է անխոցելի մնայ միշտ։

«Արմենիա»յէն.—

Ազգային նկարագրի կազմութեան հարցին մէջ, դպրոցը ունի խոշոր դեր մը։

Դժուար թէ հայ վարժարաններէ եւ հայ միջավայրէ հեռու ապրող, օտարներէ շրջապատուած փոքրիկ մը կարենայ օր մը հայ նկարագիր ունենալ։

Հայ դպրոցն է միայն, որ նախանձախնդիր իր բարոյական խնամքին յանձնուած մանուկներու դաստիարակութեան, կ՚աշխատի արտաքին ազդեցութեանց դէմ ոգորիլ ու սիրցնելով հանդերձ մեր տղոց հայ լեզուն՝ դարձնել զիրենք լաւ Հայեր ու պարկեշտ քաղաքացիներ։

Ծոհմային դաստիարակութիւնը լեզուական հմտութիւնը չունի միայն նպատակ, այլ խառնել այն ուսումը որ կը միտի լաւ հայ պատրաստել տղան։ Այդ նախանձախնդրութիւնը պայմանաւորուած է դաստիարակին կոչումին հետ։ Ուրախութեամբ պէտք է յայտարարել, թէ բարոյապէս տոկուն են բոլոր այն փոքրիկները որոնք կ՚աշակերտեն հայ դպրոցի։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԵՐ ԼՈՒՍ ՄԱՄԻԿԻՆ ՄԱՀԸ

ԱՎԻՆԵՈՆ, 22 Դեկտեմբեր.—Ամէն գաղութ՝ հանրածանօթ եւ հաւաքականութենէն շատ սիրուած իր մամիկը ունի, համակ օրհնութիւն ու կարեկցութիւն է տեղացիներուն համար։

Նման, համակրելի ու բոլորին յարգանքին առարկայ հայ մամիկ մըն ալ ունէր մեր աւանդին — Վօքլիւզ — մէկ անկիւնը՝ Ս. Սաթուռնէն կոչուած գիւղաքաղաքին մէջ ծուարած փոքրիկ հայ գաղութը,— Այրի տիկին Լուսիա Քիլիրեան, զոր լուս մամիկ կը կոչէինք բոլորս ալ։

Տարագրութեան էն դառնագոյնը քամած մեր լուս մամիկը երեք տարի առաջ կորսնցուցած էր երիտասարդ զաւակներէն մին՝ ընկեր Խորէնը, որուն առթած խորունկ վիշտը աչքերուն լոյսը խըլեց իրմէ։

Երեք տարի առկայծ աչուըներով տառապելէ ետք, վեց շաբաթ առաջ ուժեղ կաթուած մը գինքը անշարժութեան մատնելով անկողին գամեց։ Այս հարուածին հետեւանքով հոգին աւանդեց ամսոյս 20ին, չարաթներ կծկծելէ վերջ։

Բնիկ Կիւրինցի էր եւ շուրջ ութսուն տարեկան։

Թաղումը կատարեցինք Դեկտեմբեր 22ին, ամբողջ գաղութին եւ դուրսէն եկող բարեկամներու ներկայութեամբ։ Մարմինը անփոփեցինք տեղին պզտիկ գերեզմանոցը։ Զոյս ծաղկեպսակներ զետեղուեցան հողակոյտին վրայ իր ընտանեկան պարագաներուն, հայ գաղութին ու բարեկամներու կողմէ։ Հանգիստ շարչարուած ոսկորներուդ սիրելի Լուս Մամիկ։ Զ.

ՀԱՆԴԷՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը։

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՐԱՏՈՒ

(Պրիւքսէլի Le Phare թերթէն ուրախութեամբ կ՚իմանանք թէ մեր հայրենակից Մօնիք Տէրվիշեան արժանացած է Հռոմի 1947ի մրցանակին եւ երեք պսակաւորներէն մէկը հանդիսացած է)։

Տարի մը նկարչութեամբ զբաղելէ վերջ, Մօնիկ Տէրվիշեան սկսած է աշխատիլ արձանագործութեան մէջ։ Մէկ տարի ակադեմիային եւ չորս տարի Թամպուի կաճառին մէջ Պ. Ժեսփեռի մօտ աշխատելէ վերջ, պատրաստուեցաւ Հռոմի մրցանակին։ Ան ներկայացուց կապոյտ քարէ եւ երեք դաճէ արձան մը, ուղիղ հասակով, Սուրբ Յովհաննէս Պաթմոսի մէջ, Lily van de Woestijneի նկարը, եւ ուրիշ մերկ արձան մը։ Նպատակ ունի իր ստացած թոշակովը արուեստանոց մը վարձելու։ Մօնիք Տէրվիշեան կը նախընտրէ մեծածաւալ արձանագործութիւնը։ Իրեն պէս, միւս երկու պսակաւորներն ալ, կը փափաքին դեղարուեստի հին բանաձեւին վերադառնալ։ Երեք արուեստագէտներն ալ կ՚ուզեն հաստատել նկարչութիւնը, արձանագործութիւնը եւ ճարտարապետութիւնը, որոնք երկար ատենէ ի վեր առանձին ճամբաներ բռնած էին։

ՀԱՅ ՖԻԼՀԱՐՄՕՆԻԿ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ Յ. Մեհրապի։ Այս երգչախումբը պիտի առաջնորդուի զուտ երաժշտական — գեղարուեստական սկզբունքներով։ Իր գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ զարկ տալ հայ երաժշտութեան զարգացման եւ ծանօթացման օտար հանրութեան, թէ Մայր Հայրենիքի եւ թէ արտասահմանի մէջ գտնուող հայ երաժիշտները։ Պիտի կազմակերպէ ձայնասփիւռի երգահանդէսներ ամերիկեան գլխաւոր կայաններէն։ Պիտի մշակէ լաւագոյն երաժշտական փոխյարաբերութիւններ ամերիկեան երաժշտական հաստատութիւններու հետ, ներկայացնելով եւ ծանօթացնելով անոնց թէ եկեղեցական եւ թէ ժողովրդական հայ երաժշտութիւնը։ Երգչախումբը պիտի պատրաստուի տալ իր տարեկան երգահանդէսը, 1948 Ապրիլին։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի 21 Դեկտեմբեր Վալանսի Հայ Մարզականին U. S. A. ախոյենական զոյգ մրցումները տեղի ունեցան։

Սեպտեմբերին մեր առաջին մրցումին, մեր խումբը շահած էր, 7— 1։ Իսկ այս անգամ մեր դաշտին վրայ շահեցանք 5—0։

Առաջին կիսախաղին, հովը ի նպաստ հակառակորդին էր։ Հակառակ այդ առաւելութեան, 7 վայրկեան ետքը զօրաւոր յարձակումով մը, նշանակեցինք առաջին կէտը, նշանակողն էր մեր անմնման Յ. Գազանճեանը, կեդրոնի յառաջապահը։ Crestի բոլոր ճիգերը ապարդիւն անցան, շնորհիւ մեր վերջապահներուն եւ անմնման բերդապահին Պ. Երեւանեանի։

Երկրորդ կիսախաղին այս անգամ հովը մեզի հետ էր։ Եւ մինչեւ վերջ դաշտին կը տիրապետէինք։ Յաջորդաբար նշանակուեցան չորս կէտեր եւս։

Պատանի Ռոմանոն երկու, Ոսկի Թաթիկեան մէկ եւ Զորղոթեան մէկ, համագումար 5—0։

Կիրակի առաւօտ U .S. A.ի Cadetները խաղացին Rhodiaի կրտսերներուն դէմ։

Ախոյենական 3րդ մրցումն էր այս հակառակորդին դաշտին վրայ, այս խաղն ալ շահեցանք 3—2։

Մեր կրտսերները 1946էն ի վեր Տռոմ-Արտէշի ախոյենական տիտղոսը կը պահեն, այս տարի ալ գրեթէ ֆինալին մօտեցած ենք։

U. S. A.ն այս տարի ունի 5 կանոնաւոր խումբ որոնք բոլորն ալ ախոյենական շարքերու մէջ կը խաղան։

Կեդր. Ֆրանսայի մեծ եւ փոքր քաղաքներուն մէջ արխաբար կը ցուցադրեն Հայուն մարզական կրթութիւնը եւ տոկուն ջիղերը։ Անշուշտ դրամը ալ իր դերը ունի, եւ մեր ունեւոր հայրենակիցներ վարչութեան կոչին պատասխանելով։ Սկըսած են իրենց նիւթական անվերապահ օգնութիւնը բերել։ U .S. A.ի պատուոյ ախագահ Մարսիլաբնակ Պ. Վահրամ Պապիկեան նոյն իրիկունը միութեան կեդրոնին մէջ հիւրասիրեց բոլոր մարզիկները։ — Թղթակից

ՍՏԱՑԱՆՔ

J'AI CHOISI LA POTENCE, Les Confidences du Général Vlassov. Edition Univers — Paris:

ՆԱՅԻՐԻ ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, Սեպտեմբեր — Հոկտեմբեր — Նոյեմբեր, Գ. տարի 8—9—10)։ Խմբագիր A. Dzaroukian, B. P. 372, Alep:

կալէ» այս վերջինը եւ չենքէն դուրս կը քաշկռտէ։ Ընդհարումներ տեղի կ՚ունենան ոստիկաններուն հետ, կը վիրաւորուին բազմաթիւ ուսանողներ։ Տնօրէնը ի վերջոյ կը յայտարարէ իր ինչպէս նաեւ խնդրոյ առարկայ փրոֆէսէօրներուն հրաժարականը ։

Նոյն օրը ցոյցեր տեղի ունեցած են նաեւ Պոլսոյ մէջ, իսկ Թրքական մամուլը տասը օրէ ի վեր կը մղէ հակահամայնավար պայքար մը։ Ուսանողները համալսարաններուն կը վերադրեն կրթական նախարարութեան չէնքին հրդեհը որ պատահեցաւ քանի մը օր առաջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ խորհուրդին անդամներէն Տիկին Բասթիէ – Քայլ որ ներկայացուցիչն է զօրավոր որ Կոլի խմբակցութեան, չորսթ օր առաջարկից որ կառավարութիւնը արտոնէ Փարիզի հանրատուներուն բացումը «որովհետեւ փրանկախտի դէպքերը հարիւրին 87 համեմատութեամբ աւելցած են վերջին տարին»։ Տիկին Բասթիէ Քայլ դիտել տուաւ որ հակառակ 1946 հոկտեմբեր 7ի օրէնքին — երբ 178 հանրատուներ փակուեցան — 400 գաղտնի հանրատուներ բացուած են եւ վտանգաւոր չափով բարձրացած է պոռնիկներու թիւը ։

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ զինուորական դատարանը շաբաթ օր մահուան դատապարտեց երկու լեհ զինուորականներ — Լիփինսքի եւ Մարգեւսքի — ամբաստանուած ըլլալով որ պետական եւ զինուորական գաղտնիքներ հաղորդած էին Անգլիոյ եւ Ամերիկայի նախորդ դեսպաններուն։

ՀԱՄԱՁԱՅՆ «Փրավտա»յի, Խորհրդային Միութեան վերջին ընտրութեանց մէջ 84 թեկնածուներ պարտուած են որովհետեւ չէին ստացած քուէներուն բացարձակ մեծամասնութիւնը՝ հակառակ որ ձայներուն հարիւրին 99ը տրուած էր համայնավար կուսակցութեան թեկնածուներուն։ Մարաջախտ Ստալին քուէներու ջախջախիչ մեծամասնութիւնը շահած է Մոսկուայի, Լենինկրատի, Քիէվի, Երեւանի, Քիշնէվի, Ռոսթովի եւայլ կեդրոնական քաղաքներու մէջ։ Գաւառական շրջաններու մէջ քուէարկած են 36.758.000էն 36.709.000 հոգի։ Համայնավարները ստացած են քուէներուն 36.226.000ը իսկ չէզոքները միայն 476.500ը։

ՀԱՄԱՁԱՅՆ Գերմանիոյ ամերիկեան զինուորական իշխանութեան վերջին մարդահամարին Գերմանիոյ ներկայ բնակչութիւնն է 65.911.000, այսինքն 6.100.000 հոգի աւելի քան 1939ին։ Կիներու թիւը 7.279.344 աւելի է այրերու թիւէն։ Աճումը տեղի ունեցած է հետեւեալ համեմատութեամբ — Ամերիկեան գօտի՝ հարիւրին 20.3, բրիտանական գօտի՝ հարիւրին 12.7, ռուսական գօտի 13.7։ Ֆրանսական գօտիին մէջ, ընդհակառակն նուազած է հարիւրին չորս ։ —

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ ուրբաթ եւ շաբաթ օրուան ձիւնամրրիկին հետեւանքով մեռած են 32 հոգի։ 13.000 հոգի կ՚աշխատին մաքրել ձիւնը որուն թանձրութիւնն է 25.8 մատնաչափ։ Նիւթական վնաս կը հաշուուի 3ուկէս միլիոն տոլար ։

ՓԱՆԱՄԱԿԱՆ երկու չոգենաւեր շաբաթ օր Պուրկազէն (Պուլկարիա) մեկնեցան 15.000 ռումանացի Հրեաներով դէպի «Միջերկրականեան նաւահանգիստ մը»։ Հրէական գործակալութիւնը խորհուրդ տուած էր հրեայ գաղթականներուն որ ճամբայ չելլեն։ Մեկնումի որոշումը տրուած է յանկարծ, Դեկտեմբեր 24ին։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ դատարանը մահուան դատապարտեց Չեթնիք ղեկավարներէն Պրանքօ Քարանօվիչ որ ամբաստանուած էր դաւաճանական արարքով։

ՄԱՐԱՋԱԽՏ Իվան Ստեփանովիչ Կոնիէվ Լենինի պատուանշանը ստացաւ ծննդեան 50րդ տարեդարձին առթիւ՝ պատերազմի ընթացքին իր մատուցած ծառայութեանց համար։

ԱՆԳԼԻՈՅ նախորդ վարչապետ Պ. Ուինսթըն Չըրչիլ որ անցեալ շաբթու Մարոք գնաց արձակուրդով, հիւանդացած է։ Իր բժիշկը կը հաստատէ որ «մտահոգութեան պատճառ չկայ»։ Չըրչիլ պիտի երթայ բնական տեսարաններ նկարել։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Կարմիր Խաչը կը խնդրէ դաշնակից պետութիւններէն որ Գերմանիա վերադարձուին բոլոր գերիները՝ մինչեւ 1948ի վերջը, համաձայն Մոսկուայի խորհրդաժողովին որոշումներուն։ Ժընեւի Միջազգային Կարմիր Խաչն ալ այդ իմաստով դիմում մը կատարած է։

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ մէջ մեռաւ Իտալիոյ նախկին Թագաւորը, Վիքթոր Էմմանուէլ Գ.։ Ծնած էր 1869, Նոյեմբեր 11ին։ Գահ բարձրացաւ 1900, Յուլիս 29ին։ Գահընկէց եղաւ 1945ին։

ԱՆԳԼԵՒԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ առեւտրական դաշնագիրը ստորագրուեցաւ շաբաթ օր Մոսկուայի մէջ։ Խորհրդային կառավարութեան կողմէ ստորագրեց Անաստաս Միկոյեան։ Ռուսիա Անգլիա պիտի ղրկէ 750.000 թոն ցորեն, փոխարէն ստանալով մեքենաներ ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Հ. Յ. Դ. Սէնթ Անթուանի Թաթուլ խումբը, Կապոյտ Խաչը եւ Նոր Սեբաստիոյ Քեռի խումբը, իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն ընկեր Եղիա Եղիկեանի ընտանիքին իրենց զաւկին ՊԵՏՐՈՍ ԵՂԻԿԵԱՆԻ մահուան առթիւ ։

Հ. Յ. Դ. ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Լ. Գեւոնեանի եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն, ինչպէս նաեւ Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Վարդապետեանի (Տէսին), Այրի Տիկին ԿԻՒԼԻՁԱՐ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ զառնադէտ մահուան առթիւ։

ՏԻԿԻՆ ՆԱԶԵԼԻ ՁՕՖԿԱՐԵԱՆ եւ զաւակները հազար հինգ հարիւր ֆրանք կը նուիրեն Հ. Բ. Ը. Միութեան, ՏԻԿԻՆ ԶԱՊԷԼ ՔԻԶԻՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի։ Ստանայ «Յառաջ»էն ։

ԼԷԶ ՕԼԻՎ – ՄԱՐԹԻԿՈՅԻ Հ. Յ. Դ.«Իշխան» եւ Նոր Սեբաստիոյ Համօ Օհանջանեան խումբերը պիտի կատարեն իրենց բացումը շքեղ ծառահանդէսով մը 3 Յունուար 1948, շաբաթ երեկոյ Լէզ Օլիվի Bar Tabacի ներքնասրահին մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ղեկավարութեամբ Տիկին Ռ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆԻ։ Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր Սէն Լուի Նոր Սեբաստիոյ նուագախումբի ղեկավարութեամբ ։

Տախքերու մասնակցութեան համար պիտի գանձուի 50 ֆրանք ։

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԵՑԷՔ.— 29—11—47ին հիմը դրուեցաւ Կրընոպլի Հայ Մարզական Միութեան։ Մարզասէր բոլոր այն երիտասարդները որոնք տակաւին չեն արձանագրուած կրնան դիմել Tricots «AVAK», 11 rue Humbert II — Grenoble:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻ

Ցայտնի դիւցազներգութիւնը, չարահիւսեց

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

350 մեծադիր էջ, ընտիր տպագրութեամբ, գին՝ 500 ֆրանք։ Կը գտնուի Փարիզի հայ գրավաճառներուն մօտ։ Տպ. Պէյրութ, 1947:

Ուշադրութիւն

Դեկտեմբեր 31էն պիտի դադրին բոլոր անվճար բաժանորդագրութիւնները։ Փութացէք փակել հին պարտքերը եւ նորոգել ձեր յառաջիկայ տարուան բաժանորդագրութիւնը ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՌՈՄԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին դասախօսական ժողովը այսօր, 30 Դեկտեմբեր, ընկեր Վ. Խուպիկեանի բնակարանը, սովորական ժամուն։ Կը դասախօսէ ընկեր Ա. Պօյաճեան ։

Հ. Յ. Դ. ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ այս կիրակի, 3 Յունուար, 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական ժողովատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Անհրաժեշտ ներկայութիւն ։

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ եւ Մարտիկներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի անդամները ժողովի կը հրաւիրուին «Աժ. Կեդրոնական վարչութեան կողմէ»։ Կարեւոր օրակարգ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ Տէր եւ Տիկին Ե. Եղիկեան — Խարբերդի Հակուսի գիւղէն — սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց երիտասարդ եւ սիրեցեալ զաւկին

ՊԵՏՐՈՍ ԵՂԻԿԵԱՆԻ

որ իր մահկանացուն կնքեց 20 տարեկան ծաղիկ հասակին, Պուլվար Պայի հիւանդանոցին մէջ, Դեկտեմբեր 24ին։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ, ուրբաթ Դեկտեմբեր 26ին, մարմինը ամփոփուեցաւ Ս. Փիէռի գերեզմանատունը։

ՎԻԼԷՐ ՍԷՆ ԹՐԻԷՆ Պ. Օհան Կիւլպէնկեանի փափաքով հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, յառաջիկայ կիրակի, Յունուար 4ին, յետ պատարագի, ողբացեալ ՋԱՒԷՆ ԱՐՔ. Ի. ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ, ի երախտագիտութիւն անոր ազգօգուտ գործունէութեան եւ իր հօր ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ, մահացած Պոլիս 1919ին։ Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fo dé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Տար. 1200, 6ամս. 650, Արտ. 15 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél.: GOB. 15-70 — C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 31 Décembre 1947 Չորեքշաբթի 31 Դեկտ.

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 5228—Նոր շրջան թիւ 837 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 5 Ֆր.

ՔՆԱԲԵՐ ԵՂԱՆԱԿ ՄԸ

Քսանըհինգ տարիէ ի վեր, տարին քանի մը անգամ չընդհատող զրոյցներ կը հրատարակուին Պոլսոյ թերթերուն մէջ, աւետելու համար տարագիր Հայերու վերադարձը :

Զրոյցները կը հերքուին : Պաշտօնական բերաններ երկդիմի խօսքեր կ'արտասանեն : Եւ սակայն, զրոյցը կը շարունակուի, եղանակ փոխելով մէկ տարիէն միւսը :

Ահաւասիկ այս տարուան «յայտագիրը» — Ըսէինք թէ եղածը շատ ալ տարբերութիւն չունի թատերական ներկայացումէ մը .—

Թերթերը գրեցին թէ յառաջիկայ տարի օրինագիծ մը պիտի ներկայացուի Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին, առաջարկելով ընդհ. ներում շնորհել, Հանրապետութեան 25րդ տարեդարձին առթիւ :

Բոցավառ երեւակայութիւն մը աւելի գունաւորելով այս պարզ տեղեկութիւնը — աւելի ճիշդ՝ լրագրական բաղձանքը — գրել տուաւ թէ այս ներումէն պիտի օգտուին ոչ միայն Թուրքիայէն հեռացած Հայերը եւ ուրիշ փախստականներ, այլեւ փոխանակուած Յոյները :

Դեռ ուրիշ հէքեաթներ ալ հիւսուեցան, եւ հայերէն թերթ մը, «Ժամանակ», վեց սիւնակի վրայ, խոշոր խորագրերով հրատարակեց արտաքին գործոց նախարար Նէճմէտտին Սատաքի վերագրուած յայտարարութիւն մը, — Կառավարութիւնը որոշած է արտօնել արտասահմանի Հայերուն վերադարձը եւ արդէն իսկ տրամադրութիւն մը աւելցուցած է ընդհ. ներման օրինագծին մէջ :

Արտատպելով այս լուրը, Թուրք թերթերը անմիջապէս կը դիմեն նախարարին, որ կը պատասխանէ .

— « Ես այդպիսի յայտարարութիւն չեմ ըրած » :

Հերքումը կը հրատարակուի նաեւ Անատոլու գործակալութեան կողմէ : Եւ այնուհետեւ լռութիւն : Մինչեւ որ ճարպիկ մարդիկ նոր «[illegible]»մը թռցնեն, պարզամիտները օրօրելու համար :

★

Իսկապէս կա՞ն հաւատացողներ թէ Թուրքիան մտքէ կ'անցընէ արտօնել հազարաւոր Հայերու վերադարձը :

Եւ կա՞ն Հայեր որ մտածեն զանգուածային վերադարձի մասին, այնքան վերիվայրումներէ վերջ :

Փորձենք վերլուծել երկու պարագաներն ալ, պարզապէս կրկնելու համար կարգ մը տարրական ճշմարտութիւններ :

Քէմալական Թուրքիան լրացուց ինչ որ պակաս ձգած էր երբեմնի Օսմ. կայսրութիւնը, սուլթանական եւ իթթիհատական իշխանութեանց օրով :

Ան ֆիզիքական անճիտումի քաղաքականութիւնը կատարելագործեց խստակրօն վարչապետութեամբ մը որ կը մերժէ փոքրամասնութեանց գոյութիւնը : Մինչեւ անգամ բառը :

Ապացոյց՝ նոր իշխանութեան հաստատումէն ի վեր հրատարակուած օրէնքները, ինչպէս եւ լեռնակուտակ հրատարակութիւններ, Թուրքերէն թէ օտար լեզուներով : (Կը բաւէ թղթատել ֆրանսերէն հատոր մը, «Քէմալականութիւն», որ լոյս տեսաւ Փարիզի մէջ, տարիներ առաջ) :

Բայց ինչո՞ւ գիրք ու թերթ փնտռել, երբ այնքան պերճախօս է օրուան կեանքը — 1922էն ի վեր գործադրուած քաղաքականութիւնը, իր «օրինական» բարբարոսութիւններով :

Այդ քաղաքականութիւնը շատոնց անճանաչելի դարձուցած է Պոլսոյ մէջ ծուարած փոքրամասնութիւնները, լուծելով, փոշիացնելով անոնց ինքնավարութիւնը, իր թաթին տակ առնելով ներքին գործունէութեան բոլոր օղակները :

Ինչ որ Պատրիարքարան կը կոչեն, հասարակ ծաղրանկար մըն է : Բուն իշխանութիւնը, վարչական թէ տնտեսական իրաւասութիւններով, կը գտնուի ամենակուլ էվգաֆին եւ Մէարիֆին (կրթական նախարարութիւն) ձեռքը :

Թաղ. Խորհուրդներն անգամ իրենց տեղը տուած են «թէք միւթէվէլլի»ներու (անհատ հոգաբարձու, մատակարար), որոնք անպատիժ աւարի կուտան ազգ. հարստութիւնները, կալուած թէ եկամուտ, ընկերակցութեամբ կառավարութեան պաշտօնատարներուն :

Ողբերգութեան միայն մէկ էջն է այս, աղօտ գիծերով : Բուն իրականութիւնը հատորներ կրնար լեցնել :

Փոքրամասնութեանց փոշիացման ուրիշ թրքավարի եղանակ մը՝ «Լքեալ գոյքեր»ու աւարը : Տնտեսական քայքայում, որուն հոգեւոր հայրը կը համարուի Իսմէթ Ինէօնիւ :

Անոր թաղ ու պսակն էր նորահնար բարբարոսութիւն մը, «Ունեւորութեան Տուրք»ը, որ մոխրի վրայ նստեցուց բիւրաւոր ոչ Թուրքեր, եւ մանաւանդ Հայերը, պատերազմի ընթացքին (1942—43) :

Այս հարեւանցի տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ Անգարա հետեւողական եղած է սկիզբէն ի վեր, ստուգաբար կաշկանդելով, տրորելով, քամելով փոքրամասնութիւնները, համաձայն կանխորոշ ծրագրի մը :

Արդ, այս պայմաններուն մէջ, ինչո՞ւ պիտի մտածէր յանկարծ ուղեգիծ փոխել եւ դուռները լայն բանալ երկրէն հեռացած Հայերու կամ Յոյներու առջեւ :

Տակաւին չենք հարցներ թէ ուր պիտի տեղաւորէր զանոնք, Պոլսէն դուրս : Ցնորամիտ մը միայն կրնար երթալ տուն տեղ ըլլալ իր նախապատերազմեան բնակավայրին մէջ :

Մնաց որ, Անգարա ունի նաեւ Տեղաւորման օրէնք մը, որ կ'արգիլէ ոչ Թուրք փոքրամասնութեանց համախմբումը, եւ կառավարութեան իրաւասութիւն կուտայ ի հարկին այլուր փոխադրելու այս կամ այն տարրը : (Օրէնքին առաջին շնորհները վայելեցին Քիւրտերը, քանի որ ուրիշ ստուարաթիւ եւ համախումբ տարր մնացած չէ Անատոլուի խորերը) :

Ու կողմէն ալ քննենք խնդիրը, պիտի չգտնենք պարագայ մը որ մղէ Թուրքիան փոխելու 25 տարուան քաղաքականութիւնը :

Իսկ մենք ունի՞նք որեւէ շահ վերադառնալու, եթէ, «հրաշիւք իմն», բացուին դուռները :

Շ.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Մարսէյլի մէջ

Մարսէյլէն հեռագրով .— Շաբաթ իրիկուն տօնեցինք Դաշնակցութեան օրը աննախընթաց խանդավառութեամբ : Ներկայ էին 2000է աւելի հայրենակիցներ : Բացի օրուան հայ բանախօսներէն, խօսեցան նաեւ Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան երկու ներկայացուցիչները : Մանրամասնութիւնները նամակով :

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԿԱՆԽԱՅԱՅՏ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ... »

Երբեք այսքան զգացած չէինք արժէքը այս երկու բառերուն : Կամ, աւելի ճիշդ, իր յարաբերական իմաստին չէինք անդրադարձած կարծեմ :

Երբ « կանխայայտ շնորհակալութեամբ » մը տեսնէք երկտողի մը տակը կրնաք անմիջապէս գուշակել բովանդակութիւնը : Անպատճառ խնդրանք մը, ծառայութիւն մը կայ ակնկալուած : Այսքանը ամէնուս գիտցածն էր :

Հիմա նոր պաշտօն մըն ալ տրուած է իրեն : Հնչուն դրամի արժէք ունի ան մասնաւորաբար բոլոր Միութիւններուն, վարչութիւններուն, հոգաբարձութիւններուն, հայրենակցականներուն, եկեղեցական ընկերակցութիւններուն, դպրոցներու կրթ. մարմիններու եւ նոյնիսկ անհատ բարեկամներու եւ ծանօթներու համար :

Բոլոր թերթերու վարչութիւնները կրնան ստիպուիլ որոշելու համար որ այլեւս առանց վճարման ոեւէ յայտարարութիւն չեն կրնար դնել :

Այդ որոշումը քանի մը ամիս պարբերաբար կը հրատարակուի թերթին մէջ : Ինչ օգուտ, երբ պահեստի կեցած է «կանխայայտ շնորհակալութեամբ»ը :

Պարահանդէսի կէս էջ ծանուցում մը ի նպաստ այս ինչ Միութեան, շքե՞ղ, շողշողո՞ւն, պանդոկներու սրահներու մէջ ուր բազմածախս նուագախումբ մը կ'արժէ առնուազն 20000 ֆրանք, շամբանեան ջուրի պէս կը հոսի... եւն., եւայլն, բոլորդ գիտէք մնացեալը :

Կրնա՞ս խօսիլ ծանուցումին վճարումին մասին երբ նամակին տակը փառաւորապէս պառկած է « կանխայայտ շնորհակալութիւնը » :

Ասոնց քով անմեղ եւ համեստ կը կենան եւ ձեռք կը նային փոքրիկ հանդէսներու, գինեձօններու, դպրոցական հանդէսներու, դասախօսութեանց, հայրենակցականներու տեսակ տեսակ, մեծ ու պզտիկ յայտարարութիւնները :

Զարմանալի չէ երբ ասոնց մէջ կը սպրդին նոյնիսկ ամուսնական յայտարարութիւններ եւ ինչո՞ւ չէ, հոգեհանգիստներ եւ մահազդներ :

Ամէնէն պարտաճանաչը կը հարցնէ — « Ի՞նչ պէտք է վճարեմ, գրեցէք... » : Աս ալ խուսափելու ուրիշ ձեւ մը քանի որ դժուար թէ կարենաս ամէն օր տասը նամակ գրել մէկուն կամ միւսին, մէկ կամ երկու հարիւր Ֆրանք ստանալու համար :

Այսպէս կը գանգատէր թերթի մը «վարչապետ»ը : Մտիկ ըրի համբերութեամբ եւ հարցուցի ի վերջոյ .

— Ի՞նչ կը մտածէք ընել վերջապէս, ի՞նչ է դարմանը այդ անբարեխիղճ վերաբերումին :

— Երբ թղթատարը ներկայանայ իր հաշուեցոյցով «կանխայայտ շնորհակալութիւններով» պիտի վճարենք անշուշտ ...

ՍՈՍԻ

Թեսաղոնիք
ծանրակշիռ կացութիւնը

ԱՆԳԼԻԱ Կ'ԱԶԴԱՐԱՐԷ

Աթէնքէն կը տեղեկացնեն թէ կառավարութիւնը 3000 զինուոր եւս ղրկած է Քոնիցա որուն պահակախումբը գրեթէ պաշարուած է «թշնամի»էն :

Ապստամբները տասը հազար զինուոր համախմբած են քաղաքին շրջակաները եւ նոյնիսկ զրոյց կը շրջի թէ յառաջապահ գումարտակ մը յաջողած է քաղաքէն ներս արշաւել : Պատերազմական նախարարը, Եօրկի Թրաթոս, կը հաւաստէ, սակայն, որ կառավարական ուժերը կացութեան տէրն են, գոնէ առայժմ : Դիտել կը տրուի որ ապստամբները կ'ուզեն ամէն գնով գրաւել Քոնիցան եւ այնտեղ հաստատել իրենց «կառավարութեան» մայրաքաղաքը :

Երկուշաբթի օրուան ընդհարումներուն ընթացքին 58 ապստամբներ եւ 20 կառավարական զինուորներ սպաննուեցան Կալփաքիի հարաւը : Ապստամբները կը յառաջանան երկու թեւով — Քոնիցայի եւ Կալփաքիի ուղղութեամբ : Հելլենական եւ ալպանիական սահմանագծին ամբողջ երկարութեան վրայ տեղի կ'ունենան մասնակի կռիւներ :

Ապստամբները 7000նոց բանակ մը ունին նաեւ Մակեդոնիոյ մէջ ինչպէս նաեւ 2000 զինուորներ երկրին մնացեալ շրջաններուն մէջ : Էլափրոթոփա, Վասիլիքան եւ Քալիվիա բարձունքները կը գտնուին ապստամբներուն ձեռքը : Նոր ուժեր կը հասնին Ալպանիայէն : Վտանգուած է Քոնիցայի հիւսիսային սահմանը ուր 150ի չափ ապստամբներ սպաննուած են վերջին չորս օրուան մէջ : Կը կարծուի որ զօրավար Մարկոս իր տրամադրութեան տակ ունի մօտաւորապէս 30.000 զինուորներ, 65 վաշտերու բաժնուած : Զինուորներուն հարիւրին 75ը մարզուած են օտար երկիրներու մէջ . ամբողջ ռազմամթերքը կը հայթայթուի Ալպանիայէն :

★ Անգլիոյ արտաքին նախարարութեան բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն մէկը երկուշաբթի օր յայտարարեց որ «Նորին վեհափառութեան կառավարութիւնը համոզուած է որ չափազանց ծանրակշիռ կացութիւն մը պիտի ստեղծուի եթէ Եուկոսլաւիա [illegible] Պուլկարիա պաշտօնապէս ճանչնան Մարկոսի ապստամբ կառավարութիւնը» : Պաշտօնատարը չհաստատեց այն զրոյցները թէ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի կառավարութիւնները արդէն սկսած են բանակցիլ Յունաստանի դէպքերուն առթիւ, բայց հասկցուց որ «ի մօտոյ խորհրդակցութիւններ տեղի պիտի ունենան Ուաշինկթընի եւ Լոնտոնի միջեւ : Յունաստանի մէջ երկրորդ կառավարութիւն մը չկայ, ըսաւ պաշտօնատարը :

Լոնտոնի մէջ չի հաստատուիր այն զրոյցը թէ Պելկրատի ձայնասփիւռը Մարկոսի հրահանգները տարածելու համար կ'օգտագործուի, թէեւ ճիշդ է որ այդ ձայնասփիւռին միջոցաւ կը կատարուին քարոզչութիւնները :

Առ այժմ հաւանական չէ որ բրիտանական կառավարութիւնը Ապահովութեան Խորհուրդին ուշադրութիւնը հրաւիրէ Յունաստանի դէպքերուն վրայ : Սխալ է նաեւ այն լուրը թէ Անգլիացի զինուորներուն ներկայ թիւը —5000— պիտի բարձրանայ :

Սակայն Աթէնքի կառավարութիւնը պաշտօնապէս դիմած է Միացեալ Ազգերուն եւ բողոք բարձրացուցած է թէ Եուկոսլաւիոյ կառավարութիւնը իր ներկայ քաղաքականութեամբ, դրդութիւններ յառաջ կը բերէ :

★ Աթէնքի կառավարութիւնը ձեռք անցուցած է գաղտնի դաշնագիր մը որ կնքուած է 1943ի Յուլիս 13ին՝ Հելլէն համայնավար Եռանիտէսի եւ Պուլկարիոյ համայնավար ղեկավար -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՏԵՍԱԿԷՏՆԵՐ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Շ. Միսաքեանի խօսքը

Հարցին այս ձեւակերպումը — «Սփիւռքի Գրականութեան Ուղին» — կրնայ շատ հեռուները տանիլ մեզ, դուռ բանալով ակադեմական վիճաբանութեանց :

Ինծի համար հիմնական խնդիրը հետեւեալն է.— Հայ ժողովուրդը դժբախտաբար բաժնուած է երկու հատուածներու, — Հայաստան եւ Արտասահման, մօտաւորապէս նոյնքան բնակչութեամբ: Երկուքն ալ գրականութիւն եւ արուեստ կը մշակեն համաձայն իրենց միջավայրին : Երեւանի մէջ գրականութիւնն ալ, ինչպէս մարդկային գործունէութեան ամէն ասպարէզ ենթարկուած է կուսակցական եւ պետական ղեկավարութեան: Արտասահմանի մէջ կը վայելենք լայն ազատութիւն: Թէեւ զրկուած ենք հայրենի հողէն, բայց 25 տարիէ ի վեր Հայկական Արտասահմանը ձգած է գրական գեղարուեստական վաստակ մը, որ աւելի ծանր կը կշռէ քան Խ. Հայաստանի արտադրութիւնը, եթէ բաղդատենք մէկուն եւ միւսին հնարաւորութիւնները: Քսանըհինգ տարիէ ի վեր, չկրցան կանոնաւոր գրական ամսագիր մը հրատարակել Երեւանի մէջ, «Նորք», «Նոր Ուղի» եւայլն կամ կէս ճամբան մնացին, եւ կամ դարձան քարոզչական հասարակ պարբերականներ, ինչպէս «Սովետական Գրականութիւն»ը: Մինչդեռ արտասահմանի մէջ հրատարակուեցան եւ դեռ կը հրատարակուին ամսագիրներ եւ ուրիշ պարբերականներ, շատ աւելի գերազանց, լեզուով թէ բովանդակութեամբ: Մեր միտքէն չանցնիր թերագնահատել հայրենի հողին վրայ մշակուած արուեստը, բանաստեղծական եւ պատմական ուսումնասիրութիւնները եւ ուրիշ թանկագին վաստակներ: Գիտենք, նաեւ, որ շատ աւելին կարելի էր արտադրել, եթէ մեր հայրենիքը վայելէր ամէն ազատութիւն:

Այս պարագան ճշդելէ վերջ, մենք իրաւունք ունինք ըմբոստանալու, երբ Երեւանը ոչ միայն կ'անտեսէ, այլեւ կը վարկաբեկէ Հայկական Արտասահմանի գրական վաստակը, զանազան իմաստակներու միջոցաւ: Եւ կ'ըմբոստանանք մանաւանդ անոնց դէմ որոնք հիմնականօրէն բռնած են դասալքութեան, նահանջի ճամբան, հաճելի դառնալու համար Երեւանի :

Կ'ըսեն թէ գաղութները դատապարտուած են կորուստի, թէ կարելի չէ գրականութիւն մշակել հայրենի աշխարհէն դուրս:

Հարցը այնքան ալ պարզ չէ: Գաղութներ չէի՞ն Պոլիսն ու Իզմիրը, Թիֆլիսն ու Բագուն, Վենետիկն ու Վիէննան, որոնց մշակոյթով, գրական գեղարուեստական ստեղծագործութիւններով կը պարծենանք մինչեւ այսօր: Սանասարեան վարժարանը Կարին կը գտնուէր, եւ սակայն քանի՞ գրագէտ կրցաւ արտադրել: Այսպիսի բազմաթիւ խնդիրներ կան որ բացատրութեան կը կարօտին:

Ես համաձայն չեմ այն տեսակէտին թէ գրականութիւնը պէտք է ծառայէ ազգապահպանման: Ատոր համար միջոցներ եւ աշխատանքի ձեւեր չեն պակսիր: Ազգասիրական վէ՞պ է ձեր ուզածը, Սմբատ Բիւրատի հասկացողութեամբ :

Եթէ ես ուզեմ վէպ մը գրել Հիւսիսային բեւեռի մասին, դուք իրաւունք չունիք, վիճելու նիւթի մասին, այլ պիտի քննէք թէ յաջողա՞ծ է իբրեւ ստեղծագործութիւն: Շէյքսփիրի գործերէն քանի՞ն կապ ունին բրիտանական կեանքին հետ: Սենքեւիչի «Ցո՞ երթաս»ը կամ «Ջրհեղեղը» լեհական ոգի՞ն կ'արծարծեն: Եւ դեռ որքան օրինակներ, ազգային թէ միջազգային գրականութենէն :

Ամէնէն կսկծալի երեւոյթը այն է որ մեր գրական սերունդը չկրցաւ ներկայացնել ցիրուցան բազմութեանց տաղը, անոնց 25 տարուան յոյզերն ու տառապանքները: Եւ չափազանց զարգացաւ բաղդատաբար գիւղին սեռ մը, յուշագրութիւնը:

Որո՞նք են հիմնական հոգերը, ներկայ պարագաներուն մէջ.—

1.— Պայքար այն տմարդի նահանջականութեան դէմ, որով լրջօրէն վարակուած են Արտասահմանի կարգ մը գրողները, ամէն բան ստորադասելով Երեւանի հայեցողութեան: Պայքար նաեւ անոնց դէմ որ հազիւ Երեւան հասած, իրենց կարգին կ'այլանդակեն արեւմտահայ լեզուն կամ կը լքեն զայն, թղթակցութիւններ եւ այլն գրած ատեն :

Եթէ դժբախտութիւն է որ երկու գրական բարբառներ ունինք, այդ չարիքը չի դարմանուիր մէկը օր առաջ թաղելով եւ միւսին անձնատուր ըլլալով: Ոչ ալ կը դարմանուի բռնի ձուլումով: Երկուքն ալ ունին իրենց առաւելութիւնները. արեւելահայ բարբառը՝ իր առանձին եւ ինքնուրոյն չեշտով, արեւմտահայերէնը՝ իր ճկուն եւ անըսպառ պաշարով: Եթէ Արտասահմանի մէջ 200 հազար հոգի ալ մնանք, մենք պիտի պահենք այդ լեզուն, որ վաստակն է դարաւոր մշակոյթի մը:

Երբ անդին, Հայրենիքին մէջ, մարդիկ բառարանին բառերն անգամ գործածելու ազատութիւն չունին, թող բարեհաճին քիչ մը աւելի համեստ ըլլալ, փոխանակ վարժապետական դասեր տալու:

2.— Գրողներու համագումարէն առաջ, համախմբել, կազմակերպել իւրաքանչիւր գաղութի գրողները, հաստատելով գործօն միութիւններ, որոնց գլխաւոր պարտականութիւնը պիտի ըլլայ մղում տալ գրական արտադրութեանց եւ անոնց սպառման :

Այս միութիւնները կրնան ցանց մը կազմել Հայկական արտասահմանի մէջ, ապահովելով անոր մշակոյթին ինքնապաշտպանութիւնը եւ անկախութիւնը :

3.— Անշուշտ օրհնութիւն մը պիտի ըլլար, եթէ կարենայինք սերտ յարաբերութիւններ հաստատել Երեւանի հետ: Դժբախտաբար մեր բարի կամքէն կախուած չէ այս տարրական պահանջը: Ուրեմն թող չմեղադրեն մեզ, եթէ կ'ուզենք պահել մեր ինքնուրոյն դիմագիծը, գրական անդաստանին մէջ ալ: Պարզապէս արդահատանքի արժանի են անոնք որ ընդ առաջ կ'երթան ամէն այլանդակութեան, կամ կը կծկուին իրենց պատեանին մէջ, երբ մենք պայքար կը մղենք Երեւանի լեզուական բարբարոսութեան, զանազան դպիրներու տգիտութեան եւ կամայականութեան դէմ:

Կրկնութիւններէ խուսափելու համար, զանց կ'առնեմ ուրիշ կէտեր: Մեր հիմնական մտահոգութիւնը պիտի ըլլայ խանդավառութեամբ ծառայել այն մշակոյթին որուն համար ամբողջ սերունդներ իրենց երակները քամած են, հոգ չէ թէ հայրենիքէն հեռու: Այս պարագան ալ պէտք է մղէ մեզ աւելի զուրգուրանքով փարելու մեր արժէքներուն, երբ կուսակցական դիկտատուրա մը կը փորձէ ղեկավարեալ տնտեսութեան վերածել գրականութիւնը եւ արուեստը:

Լհաղ գոյլ...

(Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆԴԷՊ)

Ա.

Բովանդակ հայ ժողովուրդի ուշադրութիւնը կը հրաւիրենք այն բացառիկ դէպքի վրայ, որ տեղի ունեցաւ Նիւ Եորք, 1947 Հոկտեմբեր 24ին, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան Քաղաքական Կոմիտէի նիստին:

Այդ օրը, կոմիտէի հոկտ. 24ի նիստին, քննութեան դրուած էր Խ. Միութեան առաջարկը, — Երեւան հանել պատերազմի միջազգային հրձիգները եւ պայքար բանալ անոնց դէմ :

Վիճաբանութեանց կը մասնակցի նաեւ Թուրք պատուիրակը «ՄԱԿ»ի մէջ՝ Սելիմ Սարպեր՝ յայտարարելով, որ մասնաւորաբար իր հայրենիքի նկատմամբ պատերազմական հրձիգի դերը կը կատարէ Խ. Միութիւնը՝ տեւաբար գրգռութիւններ սերմանելով Թուրքիոյ շուրջ :

Տարաբախտաբար, մեր տրամադրութեան տակ մենք չունինք Սարպերի ամբողջական ճառին բնագիրը, կառավարական կիսապաշտօնաթերթը՝ «Ուլուս» իր 1947 Հոկտեմբեր 25 եւ 26ի թիւերով մեզ տուած է այդ ճառին ամփոփումը միայն, պարագայ մը, որ մեզ կը զրկէ հնարաւորութենէ ստոյգ կերպով գիտնալու, թէ իրականին մէջ ինչ ըսած է Թուրք պատուիրակը եւ ինչ ձեւով :

Այս վերջինը, անդրադառնալով Խ. Միութեան պայքարին, ի միջի այլոց, կը յայտարարէ.

«Կը բողոքեմ այն բանին դէմ, որ Խ. Միութիւնը Թուրքիոյ հողային ամբողջականութեան դէմ յարձակողական նպատակներ կը հետապնդէ» («Ուլուս», 1947 Հոկտ. 25):

Օր մը վերջ կրկին անգամ հրապարակ գալով՝ նոյն Սարպեր կը յայտարարէ.

«Փաստաթուղթեր ունինք, որոնք ցոյց կու տան, թէ 1940ին Ռուսերը Գերմանիա երթալով՝ Հիթլերէն պահանջած են Կարսի եւ Արտահանի միակցումը Ռուսիոյ» («Ուլուս», 26 Հոկտ. 1947):

Ինչպէս կը տեսնէք, Թուրք պատուիրակի յայտարարութեանց մէջ խօսք կայ Կարսի մասին, սակայն խօսք չկայ Վրաստանի (եւ ոչ ալ Հայաստանի) մասին:

Ըստ «Ուլուս»ի, Սելիմ Սարպեր իր խօսքին մէջ երկու անգամ անդրադարձած է Թուրքիոյ նկատմամբ Խ. Միութեան ունեցած հողային պահանջներուն, եւ երկու անգամն ալ տուած է միայն Խ. Միութեան անունը՝ բացառաբար զայն ներկայացնելով իբրեւ պահանջատէր Թրքապատկան որոշ հողերու նկատմամբ :

Սակայն, դատելով ուրիշ աղբիւրէ մը, Սարպեր տուած է նաեւ Վրաստանի անունը:

Խորհրդային պատուիրակը «ՄԱԿ»ի մէջ՝ Ա. Վիշինսկի— Խ. Միութեան փոխ վարչապետը եւ արտաքին գործոց փոխ նախարարը — ընդարձակ ճառով մը հրապարակ գալով Քաղաքական Կոմիտէի 1947 Հոկտեմբեր 24ի նիստին, կը վկայէ.

«Պ. Սարպեր, ի միջի այլոց, կը յայտարարէ, որ Խ. Միութեան մղած հակաթուրք քարոզչութեան մէջ որոշ տեղ կը գրաւէ Թուրքիայէն անոր հողերու մէկ մասին անջատման քարոզչութիւնը եւս: Պ. Սարպեր նկատի ունի Կարսը եւ Արտահանը, եւ առ այդ կը յիշատակէ Մոսկուայի մամուլին մէջ հրապարակուած նամակը Վրացի երկու ակադեմականներու, որոնք կ'ապացուցանեն, թէ ճիշդ այդ հողերը, որոնց յիշատակութիւն ըրաւ հոս Թուրք պատուիրակը, վաղուց անտի վրացական հողեր էին:

«Այս ամէնը ապացուցուած է այնքան համոզիչ կերպով, որ ես կրկին անգամ խորհուրդ պիտի տայի Պ. Սարպերի կարդալ այդ նամակը Վրացի ակադեմականներու — երկուքն ալ, թէ Ճանաշիա եւ թէ Բերձենիշվիլի, իսկական անդամներ Վրացական Գիտութեանց Կաճառի — որոնք կ'ապացուցանեն, թէ անգամ այն շրջանին, երբ Թուրքիա գրաւած էր այդ հողերը, այդ շրջանին իսկ ան պահած էր անոնց հին վրացական անուանումները: 1595ին փաստաթուղթ մը հրատարակուեցաւ (Թուրքիոյ կողմէ.— «Ց.»), որ կը պահուի այսօր Վրացական Գիտութեանց Կաճառին մէջ՝ «Ընդարձակ Մատեանը Վրացական Վիլայէթի» Տէֆթէրի Մուֆասսալ Վիլայէթի Կիւրճիստան) ուր, ի թիւս այլ շրջաններու, կը յիշատակուին եւ այնպիսիք, ինչպիսիք են, օրինակ, Փանեաքի (Պանա), Զըլտըրի, Փոցխովի, Արտահան (հոս Ա. Վիշինսկի Կարսի անունը այլեւս չի տար.— «Ց.»). այս շրջաններուն մէջ միայն Վրացիներ կ'ապրին եւ հոս Թուրքերու քանակը կամ շատ չնչին է եւ կամ Թուրքեր բնաւ չկան»:

Եզրափակելով իր խօսքը՝ Ա. Վիշինսկի հեղինակաւորապէս — այս անգամ արդէն իր իսկ անունէն — կը վկայէ.

«Այսպէս, այդ նամակին հեղինակները, խաղաղօրէն, ինչպէս եւ վայել է ակադեմականներուն, որոնք իրենց զբաղումով իսկ չափազանց խաղաղ մարդիկ են արդէն, կ'արտայայտուին, ինչպէս յայտնի է ձեզի, այն իմաստով, որ ԱՅԴ ՀՈՂԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՆ ՎՐԱՑԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ, ՎՐԱՑ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ, ԹԷ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹԷ ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԹԷ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈՒ ԲՈԼՈՐ ԱՅԼ ՀԻՄԵՐՈՎ: ԱՍԻԿԱ ԱՐԴԱՐ Է ԱՅՆ ՊԱՏՃԱՌՈՎ, ՈՐՈՎՀԵՏԵՒ ՎՐԱՑԱԿԱՆ ԵՆ ԱՅԴ ՀՈՂԵՐԸ» («Իզվեստիա»յի եւ «Պրավդա»յի 1947 հոկտ. 28ի թիւերը):

Հարցի բացառիկ լրջութիւնը նկատի առնելով՝ նախ ճշդենք հոս այն պարագան, թէ Ա. Վիշինսկի ինչ ձեւով վրացական հող կը հռչակէ մասնաւորաբար ԿԱՐՍԸ :

Ան յականէ յանուանէ Կարսը կը յիշատակէ միայն մէկ անգամ՝ ոչ թէ իր կողմէ յայտարարութիւն մը ընելով, այլ կրկնելով այն խօսքը, զոր ըսած է եղեր Սելիմ Սարպեր (ըսած է եղեր ըստ Ա. Վիշինսկիի եւ ոչ թէ ըստ «Ուլուս»ի, ուր այդ յայտարարութիւնը չգտանք):

Իսկ երկրորդ անգամ յիշատակութիւնն ընելով այն հողերուն — Զըլտըրի, Փոցխովի, Փանեաքի (Պանա) եւ Արտահան — զոր պահանջած են Վրացի ակադեմականները, Ա. Վիշինսկի Կարսի անունը բնաւ չի տար :

Ո՞ւր որոնել այս «առեղծուած»ին բանալին:

Եթէ Կարսը իրաւամբ Վրաց ազգին կը պատկանի եղեր— թէ պատմական, թէ ազգագրական, թէ քաղաքական եւ թէ բոլոր այլ հիմերով — այդ պարագային ինչո՞ւ Ա. Վիշինսկի՝ Խ. Միութեան առաջին պատուիրակը, Միացեալ Ազգերու ժողովին մէջ՝ այս մասին ուղղակի իր անունէն յստակ ու որոշակի յայտարարութիւն չըներ :

Իսկ եթէ Կարսը Վրաց ազգին կը պատկանի եղեր ըստ Վրացի գիտուններու, որոնց հեղինակութիւնը այս հարցին մէջ կ'ընդունի եղեր Ա. Վիշինսկի, այդ պարագային ինչո՞ւ ան մեկին եւ որոշակի բառերով չի յայտարարեր, որ Վրացի գիտունները վրացական կը նկատեն ՆԱԵՒ ԿԱՐՍԸ ու ՆԱԵՒ ԿԱՐՍԻ միակցումը կը պահանջեն Վրաստանի:

Պարզենք խնդիրը :

Ա. Վիշինսկի — իսկ իր վկայութեամբ՝ նաեւ Սելիմ Սարպեր — Կարսի պատկանելիութեան պարագան ճշդած ատեն միայն եւ բացառաբար մէկ աղբիւր կը յիշատակէ, — Վրացի երկու ակադեմականներու՝ Ս. Ճանաշիայի եւ Ն. Բերձենիշվիլիի այն նամակը, զոր այս երկու հեղինակաւոր գրիչները հրապարակած են Թիֆլիսի համայնավար պաշտօնաթերթի՝ «Կոմունիստ»ի 1945 Դեկտեմբեր 14ի թիւով, հետեւեալ խորագրին տակ,— «Թուրքիոյ նկատմամբ ունեցած մեր օրինական պահանջներու մասին »:

Այս նոյն նամակը «Կոմունիստ»էն առնելով՝ Համամիութենական Կոմկուսի պաշտօնաթերթը՝ «Պրաւտա» ամբողջական թարգմանութեամբ հրատարակած է իր 1945 Դեկտեմբեր 20 թիւով,

Ինչպէս առեւանգեցին Կիւլիզարը

ԽՄԲ. — Վերջերս Պոլսոյ մէջ մեռաւ տարաբախտ Գեղամին կողակիցը՝ Կիւլիզարը որուն առեւանգումը արիւնարբու դազանի մը կողմէ, մեծ իրարանցում ստեղծեց Հայաստանի մէջ վաթսուն տարի առաջ:

Իր աղջիկը Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան հատորի մը մէջ ամփոփեց անցեալ տարի իր մօրը յիշատակները: Ստորեւ կը հրատարակենք այն գլուխը որուն մէջ Կիւլիզար կը պատմէ առեւանգումին պարագաները.—

Աւագ երկուշաբթի գիշերն էր: Դուրսը բարակ անձրեւ մը կը մաղուէր: Տուն ու երդիք գացած չատոնց խոր քունի մէջ էր Խարս Գեղի բնակչութիւնը. միայն մեր տան ձէթի ճրագը կը պլպլար տակաւին:

Հօրեղբայրս, Տէր Յարութիւն նստած թոնրան շուրջ Աւետարան կը կարդար կիսաձայն: Արթուն էր ընտանիքին մեծ մասը. տարէց կիներ նստած տէրտէրոջ դիմաց կ'աղօթէին, ոմանք կուտային ու կը խաչակնքէին երեսնին:

Ամէն տարի այս նշով (տօնական) օրերուն յաճախ տէրտէր հօրեղբայրս գիշերները մեզի կը կարդար Քրիստոսի չարչարանքէն ու Խաչէն.առկայն այդ Աւագ երկուշաբթին կը զուգադիպէր մեծ մայրիկ Աննոյի մահուան ութօրէքին: Տէր Յարութիւն մէկ կողմէ ողորմի կուտար պառաւի հոգւոյն, միւս կողմէ հատուածներ կը կարդար Սուրբ գրքէն, առաջքն առնելու համար դալոց փորձանքին: Արթուն էի եւ ես կկզած տէրտէրոջ կողքին, հալիւ կը զսպէի աչի արցունքներս, աչքիս խորէն կ'ողեկոչէի սիրական մեծ մօրս թարմ յիշատակը: Ծծկեր երեխայ, որբ մնացած հարազատ մօրմէս, մեծցած էի պառաւ Աննոյի բարի ու տաքուկ ծոցին մէջ ու դարձած անոր աչի լոյս Գուլօն: Ութ օրէ ի վեր զրկուած անոր ջերմ գուրգուրանքէն, ինքզինքս կրկնակի որբ կը զգայի, հակառակ աղնիւ խորթ մօրս եւ տան բոլոր կիներուն անկեղծ հոգածութեան:

Տէր Յարութիւն սովորականէն երկար կարդաց այդ օրը, գիշերը յառաջացած էր ու ժամն եկած էր քնանալու: Համբուրուելով ու ճակտին քսելով տէրտէրը գոցեց Աւետարանը, խաչակնքեց երեսը ու «օրհնեալ եղիցիք» ըսելով, քաշուեցաւ իր խուցը քնանալու: Այդ սեւ օրերուն ընտանիքին մէջ քնացող միակ այր մարդը Տէր Յարութիւնն էր միայն: [illegible] անշարժահաս պատանիներէն տանը բոլոր տղամարդիկը զինուած դուրսը կը հսկէին մեր վրայ:

Թոնրատան ու քովընտի սենեակներուն մէջ հետզհետէ անկողին մտան մեր բազմաթիւ ընտանիքին անդամները: Ես ու մայրս Նարթուն վերջին անգամ աչք մը նետելով դրան փականքին եւ օրօրոցի ծծկաններուն վրայ, վերցուցինք ճրագը ու թոնրատան վրայ բացուող միջանցքէն անցնելով, մտանք մեր ննջարանը...

Մայրս յոգնած ու դադրած մտաւ անկողին, ես քակեցի ամուր հիւսքը ճիւղ ճիւղ մազերուս, հագուեցայ նախշուն գիշերանոցս, որ մեր տան հարսները նոր կարած էին, մարեցի ճրագն ու «Յիսուս — Քրիստոս» մրմնջելով մտայ անկողին: Հազիւ նինջ մը առած էինք, յանկարծ արթնցանք հրացանի ձայնէ մը, որուն յաջորդեց մեր պահապան շան երկար ոռնոցը: Եւ մայրս ընդոստ արթննալով, անկողնի մէջ նստած՝ վախով ականջ դրինք: Լսեցինք երկրորդ եւ երրորդ հրացանի որոտումներ ու այս անգամ սկսան հաջել ու ոռնալ մեր տան ու գեղին բոլոր շուները: Պահ մը կարծեցինք թէ վայրի գազան կամ գող մտած է գիւղ եւ մեր պահապաններն են կրակողները, առ ի զգուշութիւն: Սակայն խորհրդածելու ատեն չունեցանք: Հրացանաձգութիւնը սկսաւ այնպիսի ուժգնութեամբ որ հասկցանք թէ անոնք կուի մը կը մղուի դուրսը մեր պահապաններուն ու թշնամիի մը միջեւ: Կասկած չկար այլեւս. Մուսա պէկն էր որ իր աշիրէթով կը յարձակէր մեր տան վրայ: Վտանգը կայծակի արագութեամբ երեւցաւ մեր աչքին: Ակնթարթի մը մէջ ոտքի էր մեր ամբողջ ընտանիքը: Փրթաւ վայնասուն, հասէք հաւար, դոռում գոչում, երեխաներու

ճչոց, խոր մթութեան մէջ մեր գմանուկն էր կորանցուցեր:

Վերջապէս Տէր Յարութիւն յաջողեցաւ ճրագը վառել ու պահ մը սարսափէն աղաւիլ լեղապատառ ճժերն: Լոյսէն օգտուելով, մայրերը կուրծքերնին զարկած իրենց մէկուճարներն, կը փախչէին դէպի թոնրատան մութ անկիւնները ծակ ու ծուկ փնտռելով: Ոմանք յաջողեցան մտնել ցորենի խոշոր ամբարներու մէջ խեղդելով գրկանոցներու աղիողորմ ճիչերը, ոմանք ալ պահուըտեցան պատին տակ շարուած թթուի խոշոր կարասներուն ետին:

Հօրեղբայրս Տէր Յարութիւն, նման այն քաջ հովիւին որ դառները կը պաշտպանէ գայլերու վոհմակէն, ձէն կուտար աջ ու ձախ, կ'ընկճէր մէջտեղ մնացած ծերերն ու անճարները որ ձգեն թոնրատունն ու լեցուին մեր ննջարանը:

— «Մի՛ վախնաք, ճժեր, կը պոռար տէրտէրը, մեծ է Սուրբ Աղբերկայ եւ Սուրբ Կարապետի զօրութիւնը, Աստծով կ'ազատինք»:

Մինչդեռ Մուսա Բէկի աշիրէթէն ձիաւոր ու հետեւոր 150 Քիւրտեր առաջապէս եկած լեցուած էին մեր գեղէն քառորդ ժամ հեռու Սուրբ Խարասի աւերակները եւ գեղին գերեզմանատունը: Մութը կոխելուն, գաղտագողի կը մտնեն ու կը գրաւեն Սուրբ Սարգիսի եկեղեցիին զանգակատունը, որպէսզի Հայերը չկրնան զանգակները հնչեցնել եւ օգնութիւն խնդրել մօտակայ գիւղերէն: Հայ պահապաններու հրացանաձգութեան վրայ, Քրտերը ելլելով իրենց թագստոցէն կատղած շուներու նման կը սկսին յարձակիլ մեր տղոց վրայ:

Այդ պահուն քաջ ծերունի Ափօ Էկոբը որ չախմախլը հրացանը առած կը վազէր տղոց օգնութեան, տանիքէն արձակուած գնդակէ մը կ'իյնայ անկենդան: Դուրսը կատաղի եւ օրհասական կռուի մէջօցին կ'իյնան հայրս՝ Աղաճան եւ քեռի Մխօն, ծանրապէս կը վիրաւորուին նաեւ տանը կտրիճ տղամարդիկներէն շատերը, իսկ մնացեալները յուսահատ մարմնչումներէ յետոյ կը ստիպուին փախչիլ եւ ապաստանիլ դոմէշներու թաւլան:

Պահապանները կոտրելէ եւ ցրուելէ վերջ, յաղթական Քիւրտերը կը պաշարեն մեր տունը: Դուռը կոտրելէ ճարահատ, կը բարձրանան տանիք. եւ կը սկսին երդիքէն կարկուտի նման գնդակ տեղացնել դէպի թոնրատունը: Ի վերջոյ երդիքէն չուանով մէկը կ'իջեցնեն որ քաշելով դրան ետեւի հաստ գերանները կը բանայ դուռը: Քիւրտերը կը խուժեն ներս...:

Երեխաներէն շատեր Քրտերու ոտքերու [illegible] կը փախչին եւ կ'ազատէին:

Ես մութին մէջ կորսնցնելով մայրս ու Տատօն, գաղտագողի փախած մտած էի մեր ննջարանին սեւցած բուխերիկին մէջ, երբ սարսափով նկատեցի որ մինակ եմ մնացեր: Ելայ թագստոցէս, վազեցի դէպի դուռը, փախչելու համար թոնրատուն, սակայն շատ ուշ էր: Նշմարեցի քօլօտաւոր բազմաթիւ Քրտեր որ մէկ մէկ լապտեր ձեռքերնին իմ կողմս կուգային: Մտայ փայտէ խոշոր մահճակալին տակ, որքան հնարաւոր էր պզտիկցայ, քաշուելով դէպի պատն ու սպասեցի սրտատրոփ:

Դեռ ոչ ոք նկատած էր զիս, մէկը սակայն առանց նայելու՝ հրացանի կոթով սկսաւ խառնել մահճակալիս տակը, արիւնս սառեցաւ երակներուս մէջ, երբ զգացի հրացանի կոթը ծոծրակիս, սակայն անօրէնը բան մը չկասկածելով ետ քաշեց դէնքը, երկար չունչ մը առի:

Ուզեցի առիթէն օգտուիլ եւ ինքզինքս նետել թոնրատուն միանալ մերիններուն, ազատիլ կամ մեռնիլ անոնց հետ:

Կամաց կամաց փորիս վրայ սողալով հասայ մինչեւ բուխերիկ, անկէ մինչեւ դուռը միայն մէկ քայլ էր մնացեր, պառկած տեղէս յուշիկ վեր ելայ, կիսովին ծռած խոշոր քայլ մը առի դէպի դուռը, ոտքիս մէկը մնաց շէմքէն դուրս, իսկ միւսը ներս, երբ յանկարծ զգացի որ ճիւաղային ձեռքեր մազերէս բռնած զիս ետեւ կը քաշէին: Մոսկումի այնպիսի ճիչ մը արձակեցի որ թաքնուած միւս Քրտերը անակնկալի եկած ձգեցին աւարն ու շրջապատեցին զիս, ամուր բռնած թեւէս որ չփախչիմ, վիրաւոր թռչունի նման կը թփրտայի անոնց երկաթեայ բազուկներուն մէջ, յուսահատ պոռացի լալագին:

— «Եամա՛ն տատօ, զիս բռնեցին»:

Լսելով ու ճանչնալով ձայնս, Տատօն, Միրոյին քաջ կինը անվախ ու աղդու պոռաց քրտերէն:

— «Տարէք ինչ որ կ'ուզէք, մալը ձեզի մուլքըն ալ ձեզի, ի սէր փեխամպարին ձգեցէք աղջիկ»: (1)

գրաւելով թերթի երկրորդ էջի առաջին հինգ սիւնակները:

Վրացի գիտունները իրենց հողային պահանջները Թուրքիայէն հիմնաւորելու համար՝ շուրջ չորս հազարամեակ դէպի ետ կ'երթան, մինչեւ Հիթիթներու եւ Սուպարիներու շրջանը — երկրորդ հազարամեակի մէջ հանդրուաններով իրենց պատմութեան դարաշրջանները քննութեան առնելով՝ կը հասնին մինչեւ մեր օրերը:

Արդարութեան տուրք տալով՝ պէտք ըսենք, որ Վրացի գիտունները Կարսը վրացական հող այդ նամակին մէջ երբեք չեն հռչակեր եւ անոր միակցումը Վրաստանի այդ նամակով երբեք չեն պահանջեր:

ՀԱՆԴԻՍՆԵՐՈՒ եւ ժողովներու ազդերը խմբագրութեան հասցնել որոշուած թուականէն առնուազն երեք օր առաջ, որովհետեւ ելեկտրական հոսանքի ընդհատումներուն պատճառաւ ստիպուած ենք կանխել կամ ուշացնել թերթին տպագրութիւնը:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԹԵՄԻ ՄԵՐ ՍԻՐԵԼԻ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին եւ մեր անունով Նոր Տարիի եւ Փրկչի Ծննդեան եւ Մկրտութեան տօներու առթիւ կը յայտնենք մեր սրտագին բարեմաղթութիւնները եւ կ'օրհնենք Եւրոպայի Թեմի մեր սիրելի ժողովուրդը: Հայրաբար կոչ կ'ուղղենք բոլորին քրիստոնէական եւ եղբայրական ներողամիտ եւ լայնախոհ ոգիով ողջունել Նոր Տարին եւ Ծնունդը, յիշելով մեր հազարաւոր նահատակները եւ իրարու եղբայրական ձեռք կարկառել, որպէսզի, բովանդակ Եւրոպայի հիւրընկալ հողերուն վրայ, պետութիւններ եւ քրիստոնեայ ժողովուրդներ չարունակեն մեզ ճանչնալ իբրեւ համերաշխ, շինարար, գործունեայ եւ մանաւանդ խաղաղասէր ժողովուրդ մ ը:

Հայրաբար կը յանձնարարենք Նոր Տարին եւ Ծնունդը տօնել մեր նախնիքներու բարեպաշտութեամբ ու հայրենական աւանդութեամբ եւ Հայկական Կաղանդն ու Յունուար 6ի Հայկական Ծնունդը բացատրել մեր նորահաս սերունդին եւ հասկնալի եւ սիրելի դարձնել մեր ազգային տօները:

Յարմար կը գտնենք, միշտ միեւնոյն Հայրական հոգածութեամբ, խնդրել՝ որ դիւրացնէք թեմիս եկեղեցական վարչութեանց, բարեսիրական հաստատութեանց, վարժարաններու եւ աղքատաց հոգաբարձութեանց ազգանուէր պարտականութիւնները, իւղաքինի աւանդական նուէրով եւ զանազան այլ նուիրատուութիւններով եւ այս նուիրական օրերուն սիրով յիշէք մեր կարօտեալները, հիւանդանոցներու եւ բուժարաններու մեր պատսպարեալներն ու բանտարկեալ եղբայրները:

Հայրական սիրով եւ օրհնութեամբ՝ մնամք աղօթարար Հայրապետական պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Փարիզ, 30 Դեկտ. 1947

ԹՈՒՐՔԻԱ

Պոլսահայ թերթի մը մէջ կը կարդանք.—

Թոքախտը ահարկու համեմատութեամբ մը սկսած է ծաւալիլ Թուրքիոյ մէջ, եւ անողոք հիւանդութիւնը ամէն օր նորանոր զոհեր կը հնձէ, սպառնալով մանաւորաբար երիտասարդ սերունդին: Կացութիւնը լուրջ է եւ անհրաժեշտ նկատուած է ամէն միջոցներով մաքառիլ այս անգութ ախտին դէմ եւ սահմանափակել անոր տարածումը:

Այս նպատակով, որոշուած է երկրին բոլոր կեդրոններուն մէջ «հիւծախտի շաբաթ»՝ մը կազմակերպել, հանրութիւնը լուսաբանել, եւ զգուշացնել, բանախօսութիւններ տալ եւ տարածել առողջապահական ցուցմունքները: «Հիւծախտի շաբաթը» պիտի սկսի ամէն ամսոյ առաջին օրը եւ պիտի լրանայ եօթներորդ իրիկունը:

Առանձնապէս, Յունուար երեքին քաղաքիս մէջ պիտի գումարուի արտակարգ համաժողով մը, 12 նահանգներու պատուիրակներուն մասնակցութեամբ եւ հիւծախտի դէմ պայքարող մարմիններու գործակցութիւնով: Իբր նախապատրաստութիւն այս ժողովին, երէկ խորհրդակցութիւններ տեղի ունեցան Էրէնգէօյի Թոքախտի հիւանդանոցին մէջ, նախագահութեամբ փրոֆ. Թէվֆիք Սաղլամի, որ նախագահն է միաժամանակ Հակահիւծախտային Միութեան: Պիտի կազմուի նաեւ հաւաքական միութիւն մը, «Միլլի Թիւպէրքիւլօզ Սավաշը» անունով եւ թափ պիտի տրուի ահարկու ախտին դէմ բացուած պայքարին:

Ճշդուած է որ տարին 50 հազար հոգի կը մեռնին Թոքախտէն:

★ Կրօնական մոլեռանդութիւնը կը վերսկսի.— ընդհանուր ,ատախաղութեան մօտ բողոքներ կատարած են կարգ մը մոլեռանդ յետադիմական տարրերու դէմ, որոնք կրօնքի ազատութեան անունով սկսած են ծայրայեղութիւններ գործել եւ նոյնիսկ մահուան սպառնալիք ըսել զանազան անձերու:

Վերջին անգամ նման սպառնագիր մը ստացած է «Էհլի Սիւննէթ» կրօնական շաբաթաթերթին խմբագիրներէն Ապտիւլրահիմ Ազքուլ:

Այս առթիւ «Մէմլէքէթ» թերթը հետեւեալ լրացուցիչ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.— Մեր կատարած քննութեան համաձայն, աշխարհական աղատական կարգ մը հետեւորդները վերջերս սկսած են քարոզութիւն կատարել եւ ծայրայեղութիւններ գործել:

Այսպէս, երիտասարդ մը դիմած է Իսթանպուլի Միւֆթի Էօմէր Նասուհիի եւ աղանդներու մասին անոր կարծիքը հարցնելէ յետոյ, չափազանց բարկացած է ստացած պատասխանէն եւ Միւֆթիին երեսին թքնելով փախած է:

Ուրիշ մը նոյն ձեւով վիճաբանութեան բռնուած է Պէյօղլուի Միւֆթիին հետ եւ կիցի հարուածներով մարմնին ստորինմասէն վիրաւորած է միւֆթիին քարտուղարը:

Միւս կողմէ, վերջին օրերու ընթացքին աւէ-

նել է Տաւքալովի մինչեւ «Պալքանեան Խորհրդային Դաշնակցութիւն մը ստեղծելու նպատակով»: Ուշադրաւ է որ Եռանիտէս զօրավար Մարկոսի «դաշինքին» անդամ նշանակուած է :

Գետերը կը յորդին Արեւելեան Ֆրանսայի մէջ

ԱՂԵՏԱԼԻ ՀԵՏԵՒԱՆՔՆԵՐ ԱԼԶԱՍ-ԼՈՐԷՆԻ ՄԷՋ

Անցեալ հինգշաբթիէն մինչեւ երկուշաբթի տեւող տեղատարափ անձրեւներուն պատճառաւ, արեւելեան Ֆրանսայի գետերը սկսան յորդիլ ահաւոր վնասներ պատճառելով :

Սթրազպուրկի մէջ ջուրերը բարձրացած են մինչեւ կամուրջներուն կամարները: Բազմաթիւ կամուրջներ քանդուած են եւ Ստորին Հռենոսի մերձակայ գիւղերը ամբողջովին ջուրով ծածկուած են: Բոլոր ճամբաները գոցուած են եւ շատ մը գիւղաքաղաքներ կղզիացած են հաղորդակցութեանց խզումին պատճառաւ: Երեսուն վեց ժամէ ի վեր դադրած է Ալզաս Լորէնի երկաթուղիներուն մեծ մասին երթեւեկը: Հեռագրական ձողերը տապալած են շատ մը վայրերու մէջ:

Ամէնէն աւելի վնասուած են Նանսի, Սթրազպուրկ, Սավէրն, Լէցելպուրկ քաղաքներուն շրջակաները: Փարիզ - Սթրազպուրկ երկաթուղիի գիծը ողողուած է: Վերին Հռենոսի մէջ կացութիւնը աւելի ողբերգական է: Միւլհուզի մէջ խեղդուած են չորս հոգի: Բազմաթիւ գիւղերու պարենաւորումը կը կատարուի օդանաւերով :

Ողողումները նիւթական անհաշուելի վնասներ պատճառած են:

Ողողումներ տեղի ունեցան նաեւ Հոլանտայի, Պելճիքայի եւ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ :

Հրեաները կը յարձակին Պաղեստինի մէջ

13 ԱՐԱԲՆԵՐ ՍՊԱՆՆՈՒԵՑԱՆ

Երուսաղէմէն կը տեղեկացնեն թէ հրէական Իրկուն գաղտնի ընկերակցութեան ահաբեկիչները երկուշաբթի օր ռումբ մը նետելով արաբական շուկային վրայ, սպաննեցին 13 հոգի եւ ծանրապէս վիրաւորեցին 37 անցորդներ որոնք հանրակառքին կը սպասէին: Հրեաները շուկային կ'անցնէին ինքնաշարժով մը: Արաբները սկսան հալածել զանոնք, բայց չկրցան հասնիլ: Ոստիկանութիւնը միջամտեց ամբոխը ցրուելու համար:

Միացեալ Ազգերու Պաղեստինը բաժնելու որոշումէն ի վեր 427 հոգի սպաննուած են: Երուսաղէմի 99.000 Հրեաներուն եւ Արաբներուն փոխադարձ ատելութիւնը օրէ օր կը սաստկանայ :

ՊՈԼՍԷՆ կը հաղորդեն որ Պուրկազէն 15000 Հրեայ ներգաղթողներ Միջերկրական փոխադրող երկու շոգենաւերը Կիպրոս հասած են: Հրեայ ներկայացուցիչները յայտարարած են որ ամէն գնով Պաղեստին պիտի երթան ու «եթէ Անգլիացիք արգելք հանդիսանան, կրնայ ընկղմել այս նաւերը»: Միեւնոյն ատեն, բրիտանական ծովակալութիւնը հրահանգած է որ նաւային յաւելուած սկան ուժեր հսկողութիւն կատարեն Պաղեստինի ծովեզերքը, շոգենաւերուն նաւահանգիստ մուտքը արգիլելու համար: Կ'ըսուի թէ ներգաղթողները — մեծ մասով երիտասարդներ — զինուած են :

ՖՐԱՆՔԸ ՓՐԿԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Երեսփոխանական ժողովը երկուշաբթի օր 72 դէմ 521 ձայնով քուէարկեց իւրաքանչիւր հարկատուի համար առանձին թղթածրար մը կազմելու դրութիւնը: Մինչեւ հիմա գոյութիւն ունեցող սիսթէմով, հարկատուն իր տուրքերը կը վճարէր զանազան պետական գրասենեակներու որոնք իրարու հետ կապ չունէին: Հիմա պիտի հաստատուի տուրքերը գանձող կեդրոնացեալ վարչութիւն մը :

Երկուշաբթի օր հանրապետութեան խորհուրդն ալ, իր կարգին, 121ի դէմ 150 ձայնով քուէարկեց մեծադումար եկամուտներէ գանձուելիք բացառիկ տուրքի առաջարկը: Ինչպէս ծանօթ է, այս տուրքը կարելի է վճարել ուղղակի կառավարութեան, կամ յատկացնել ներքին փոխառութեան այն արժեթուղթերուն որոնք ի մօտոյ շրջաբերութեան պիտի հանուին:

Այս բացառիկ տուրքը պիտի գանձուի մասնաւորապէս երկրագործներէն որոնք մեծ շահեր կ'ապահովեն՝ չափազանց սուղ ծախելով իրենց արտադրութիւնները: Մօտաւորապէս 500.000 երկրագործներ ենթակայ են այս տուրքին:

Կառավարութիւնը հաւանաբար հետեւեալ միջոցներուն պիտի դիմէ ֆրանքին արժեզրկումը կասեցնելու համար — Ա.— Բացառիկ նպաստներ յատկացնել արտածումներուն համար: Բ.— Նոր սակ մը նշանակել արտածումներու շուկային համար: Գ.— Արժեզրկել ֆրանքը, թէեւ այս առաջարկը իր անպատեհութիւնները ունի:

Վախ կայ որ արդիւնաբերական ապրանքներու գիները նոր յաւելում մը կրեն Յունուարին:

★ Ելմտական նախարարը երկուշաբթի օր ջնջեց համայնավար երեսփոխաններուն յատկացուած հրանիւթի բաժնեչափը, «որովհետեւ հանրապետութիւնը իրաւունք ունի ինքզինքն պաշտպանելու»: Չեմ կրնար դիւրութիւններ տալ այն տեսակ մարդոց որոնք օրէնքին չեն հպատակիր, ըսաւ ելմտական նախարարը: «Դուք եւ ձեր բարեկամները բաւական քարիւղ գողցաք գործարաններէն, գործադուլներու ընթացքին», շեշտեց նախարարը՝ խօսքը համայնավարներուն ուղղելով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ կառավարութիւնը՝ Գերմանիոյ ռուսական գօտիէն գանձուած հատուցումներէն իր դաշնակիցներուն բաժին հանելու համար որոշած է 60.000 թոն ցորեն, հրանիւթ եւ տախտակ յատկացնել Անգլիոյ, Ամերիկայի, Ֆրանսայի, Յունաստանի, Եուկոսլաւիոյ, Զեխոսլովաքիոյ, Հոլանտայի, Եգիպտոսի եւ Հնդկաստանի: Ֆրանսա պիտի ստանայ 4104 թոն ցորեն :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ նախորդ փոխ նախագահը, Հէնրի Ուոլըս, երկուշաբթի օր յայտարարեց Շիքակոյի մէջ թէ որոշած է անկախ թեկնածու ներկայանալ 1948ի նախագահական ընտրութեանց : Ուոլըս այս առթիւ կարեւոր ճառ մը խօսելով ըսաւ.— «Ահաւոր սպառնալիքի մը առջեւ կը գտնուինք, սպառնալիք մը որ աննախընթաց է մարդկային պատմութեան մէջ: Այդ սպառնալիքը կրնանք հեռացնել՝ որդեգրելով նոր ուղեգիծ մը եւ ստեղծելով նոր կուսակցութիւն մը: Երբ կուսակցութիւնները կը հիննան, ժողովուրդը իր ձայնը պէտք է լսելի ընէ նոր կուսակցութեան մը միջոցաւ: Ոեւէ տարբերութիւն չկայ Թրումընի եւ հանրապետականներու քաղաքականութեանց միջեւ: Այդ երկու քաղաքականութիւններն ալ դէպի պատերազմ կը յառաջանան: Ամերիկացի ժողովուրդը իմացաւ թէ ինչ միլիոններ յատկացուեցան Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ Չինաստանի: Պատերազմի պատրաստութիւնները մեծ շահեր կ'ապահովեն դրամատէրներուն, իսկ ժողովուրդին բարգաւաճումը երեւութական է: Ես դէմ եմ Թրումընի վարդապետութեան եւ Մարշըլի ծրագրին »:

ԼԷԶ ՕԼԻՎ – ՄԱՐԹԻԿՈՅԻ Հ. Յ. Դ. «Իշխան» եւ Նոր Սեւրանի Համօ Օհանջանեան խումբերը պիտի կատարեն իրենց բացումը շքեղ ծառահանդէսով մը 3 Յունուար 1948, շաբաթ երեկոյ Լէզ Օլիվի Bar Tabacի ներքնասրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, ղեկավարութեամբ Տիկին Ռ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆԻ: Կէս գիշերէն մինչեւ լոյս եւրոպական պարեր Սէն Լուի Նոր Սեւրանի նուագախումբի ղեկավարութեամբ :

Տիկիններու մասնակցութեան համար պիտի գանձուի 50 ֆրանք :

Ուշադրութիւն

Դեկտեմբեր 31էն պիտի դադրին բոլոր անվճար բաժանորդագրութիւնները: Փութացէք փակել հին պարտքերը եւ նորոգել ձեր յառաջիկայ տարուան բաժանորդագրութիւնը :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն «Հրայր» ակումբին մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:: Ներկայանալ անդամատետրերով:

Հ. Յ. Դ. ՏԷՍԻՆԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ այս կիրակի, 3 Յունուար, 1948, կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական ժողովատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Անհրաժեշտ ներկայութիւն :

ՀԱՅ ԿԱՄԱՒՈՐՆԵՐՈՒ եւ Մարտիկներու Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղի անդամները ժողովի կը հրաւիրուին «Ազգ. Կեդրոնական վարչութեան կողմէ»: Կարեւոր օրակարգ: Մանրամասնութիւններ տեղւոյն վրայ:

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին 9 rue Victor Massé (ընկեր - վարականներու սրահը): Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Միութեան Լիոնի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ այս շաբաթ օր, իրիկուան ժամը 8.30ին Հայրենակից Գրիգոր Մկրտիչեանի սրճարանին մէջ, 59 րիւ Ռապըլէ: Խիստ կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի անդամատետրները միասին բերել :

ՎԻԼԷՐ ՍԷՆ ԹՐԻԷՆ Պ. Օհան Կիւլպէնկեանի փափաքով հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, յառաջիկայ կիրակի, Յունուար 4ին, յետ պատարագի, ողբացեալ ՋԱՒԷՆ ԱՐՔ.Ի ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ, ի երախտագիտութիւն անոր ազգօգուտ գործունէութեան եւ իր հօր ԿԱՐԱՊԵՏ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ, մահացած Պոլիս 1919ին: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

ՀՐԱՒԷՐ ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ա. Շահխաթունի կը հրաւիրէ բոլոր հայ դերասանները եւ բեմի աշխատաւորները թատերական նիւթի վերաբերեալ կարեւոր խորհրդակցական հանդիպումի մը, այս շաբաթ գիշեր, 3 յունուար, ժամը 8.30ին, Միւթիւալիթէի «Իկրէք» սրահին մէջ: (Մէթրօ Մօպէռ Միւթիւալիթէ) :

ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ նամակէ մը կ'իմանանք թէ յայտնի գրագէտ Յ. Օշական, որուն յոբելեանը պիտի տօնուի յունուար ամսուն Մարսէյլի եւ Կրընոպլի մէջ, Մարսէյլի յոբելինական յանձնախումբի հրաւէրը ընդունելով ճամբայ ելած է Փոլիւտէնա շոգենաւով ու կը հասնի ամսոյ 3ին կամ 4ին, Մարսէյլ :
Հանդէսներուն օրերն ու վայրերը պիտի ծանուցուին յառաջիկային :

[illegible]ներու կողմէ սպառնալիքի ենթարկուած են Թէշվիքիէի մզկիթին իմամը Մէհմէտ եւ Ճիպալիի մզկիթին իմամի փոխանորդ Մուսթաֆան :

Բացի այդ դէպքերէն, Նէրէշպաթանի մզկիթին մէջ ալեւիական մը փորձած է խանգարել իմամին քարոզը: Իսթանպուլի Միւֆթին հաստատած է այս տեղեկութիւնները, աւելցնելով թէ իր երեսուն թքնոց տարուան դէմ ոեւէ դիմում չէ կատարած ոեւէ պաշտօնատան »:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Le Gérant : A. NERCESSIAN